

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İTALYANLARIN GÖZÜYLE
TÜRKLER VE İSTANBUL HALK KÜLTÜRÜ

Cristina PELLEGRİNİ
2501151256

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi
Zehra HAMARAT

İSTANBUL, 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Cristina PELLEGRINI Numarası : 2501151256

Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim
Dalı Türk Halk Edebiyatı Bilim
Dalı Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Zehra HAMARAT

Tez Savunma Tarihi : 29.11.2018 Saati : 14:00

Tez Başlığı : "İtalyanların Gözüyle Türkler ve İstanbul Halk Kültürü"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Aynur KOÇAK		Kabul
2- Prof. Dr. Abdulkadir EMEKSİZ		Kabul
3- Dr. Öğr. Üyesi Zehra HAMARAT		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Dr. Öğr. Üyesi Esra Bilge SAVCI		
2- Dr. Öğr. Üyesi Nursel UYANIKER		

ÖZ

İtalyanların Gözüyle Türkler ve İstanbul Halk Kültürü

Cristina PELLEGRİNİ

İstanbul'un fethinden sonra İtalyanlar için Türkler diğerini simgelemeye başlamıştır. İtalyan kraliyetleri ve cumhuriyetleri için Osmanlılar, farklı bir dinin, bir kültürün ve bir siyasi sistemin temsilcisiydi. Zaman geçtikçe İtalyanlar arasında hem resmi hem resmi olmayan temaslardan etkilenen bir Türk algısı oluşmuştur. Eski ön yargılar XXI. yüzyılda oluşan yeni algılarla karışmaktadır.

İtalyanlar, Türkiye'nin şehirleri arasında en çok İstanbul'u bilmektedir. İstanbul'u görenlerin anlattıkları ve İstanbul hakkında yazılmış olan seyahatnameler, İtalyanların merakını uyandırmaktadır. İstanbul'a taşınan İtalyanlar, tarihî Levanten topluluk yanında İstanbul'da yeni bir İtalyan topluluğu oluşturmaktadır. Onlar, günlük hayatlarında İstanbul halk kültürünü keşfetmeye çalışmakta ve gördüklerini İtalya'dakilere anlatarak onların ön yargılarını yeniden değiştirmektedirler.

Kısacası tezimizde, Türklerle ilgili İtalyan halk kültürünün ifadelerini, XXI. yüzyılın İtalyanlarının Türk algısını, İstanbul'a ve İstanbul halk kültürüne bakışını araştırdık. İtalyanların Türk algısı konusuna genel bir bakış açısıyla düzenli bir şekilde çalışılmamıştır. Giriş bölümü haricinde tezimiz dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı ve yöntemi üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde İtalyanların gündelik hayatında Türklerle tarihî temaslarının izleri incelenmiştir. İkinci bölümde çeşitli unsurlardan etkilenen İtalyanların Türk algısı araştırılmıştır. Üçüncü bölüm için İstanbul'u ve İstanbul'un halk kültürünü anlatan XXI. yüzyılın seyahatnameleri taranmıştır. Dördüncü bölümde İstanbul'daki İtalyan kurumları ve İtalyan topluluğu üzerinde durulmuştur. Sonuçta ise çalışmadan elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Ekte İtalyanların Türk algısı hakkındaki anket ve İtalyan topluluğuyla yaptığımız görüşmelerin bir örneği verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Diğer/Öteki, İstanbul Azınlıkları, İstanbul Halk Kültürü, İtalyan Halk Kültürü, Levantenler, Türk Algısı.

ABSTRACT

Turkish People and Istanbul Folk Culture from Italians' Point of View

Cristina PELLEGRINI

After the conquest of Istanbul, Italians began considering Turkish people a symbol of what was different from them. The Ottomans represented a different religion, culture and political system. Italians developed a particular perception of Turkish people and a narrative about them. This was influenced both by official and unofficial relations. In the 21st Century new prejudices are added to the old ones. Among Italians, the most well-known Turkish city is Istanbul. Italians who moved to Istanbul, are creating a new Italian community there, in addition to the historical Levantine community. They try to decode the folk culture of the city in their daily life.

In my thesis I researched the expressions of Italian folk culture about Turkish people, the 21st Century Italians' perception of Turkish people and the Italians' point of view on Istanbul and its folklore. The thesis is made of an introduction part and four chapters. In the introduction I explained the topic, the aim, and the method used. The first chapter is about the traces of historical relations with Turkish people in the Italians' daily life. In the second chapter I focused on Italians' perception of Turkish people. In the third chapter I examined some travel books of the 21st Century about Istanbul. Lastly, the fourth chapter is about the Italian community there. In the conclusion I elaborated some general considerations about the data obtained in this work. The survey about Italians' perception of Turkish people, and the interview with the members of the Italian community in Istanbul are given as examples in the appendix.

Key Words: Folk Culture of Istanbul, Italian Folk Culture, Levantines, Minorities in Istanbul, Other/Different, Perception of Turkish People.

ÖN SÖZ

Aynı kültürü paylaşan insanlar, farklı bir dili, dini, hayat tarzı olanlarda diğerini görmekte-dirler. Pek tanınmayan bu diğ-eri, genelde merak edilmektedir, bazen ondan korkulmaktadır. Onu tamamen farklı bir dünyanın temsilcisi olarak ötekileştirme riski vardır. Bu ötekileştirme, çeşitli ön yargılara ve rivayetlere yol açmaktadır. Tez çalışmamızda İtalyanlar için Türklerin nasıl bir diğ-erini simgelendiklerini göstermeye çalıştık.

İstanbul'un fethinden sonra İtalyan kraliyetlerinin ve cumhuriyetlerinin en çok temasa geçtikleri Müslümanlar, Türklerdi. Osmanlılarla hem siyasi hem ticari ilişkiler vardı. Bu ilişkiler halk tarafından da yaşı-nıyordu ve halkta bir Türk algısı oluşt-uruyordu. Yıllar içinde eski Türk algısı yeni unsurlardan etkilenmiştir; XX. yüzyılın son yıllarında ve XXI. yüzyılda bu algı, gazetelerde ve televizyonda çıkan haberlerden, İtalya'daki Türk varlığından, yeni verimli ticari ilişkilerden ve Türkiye'ye yapılan seyahatlerden etkilenmiştir. Kitle iletişim araçları ve ucuz uçak biletleri sayesinde artık diğ-eri hakkında bilgi edinmek, ona yaklaşmak daha kolaydır. Çeşitli sebeplerden dolayı Türkiye'ye taşınan İtalyanlar da artık gördüklerini telefon aracılığıyla İtalya'daki akrabalarına ve arkadaşlarına her gün anlatabilmekte, sosyal medyalar aracılığıyla daha çok kişiye ulaşabilmektedirler. Onların tecrübeleri dikkat çekicidir, çünkü diğ-eriyle yaşamaya gittikleri zaman yabancı bir ülkede kendileri diğ-erine dönüşmektedirler, yabancı ve diğ-eri olarak "bakılmaya" alışmaktadırlar.

Kullandığımız kaynaklar arasında tarih kitapları, anı kitapları, yerel yayınlar, etimoloji sözlükleri, atasözleri ve deyimler sözlükleri, seyahatnameler vardır. İtalya'daki Türkiye Cumhuriyeti'nin kurumlarının ve Türkiye'deki İtalya Cumhuriyeti'nin kurumlarının internet sitelerinden faydalanılmıştır, güncel popüler kültürün bazı göstergelerini incelemek için başka internet sitelerinden de faydalanılmıştır. İtalya'da oturan İtalyanların Türk algısını ve İstanbul'da oturan İtalyan topluluğunu araştırmak için saha araştırmaları yapmak gerekmiştir.

Çocukluğumdan beri bana diğ-erini ötekileştirmektense onu anlamaya çalışmayı öğreten ve davranışlarıyla bana bu konuda örnek olan ebeveynlerime, hem kardeşim hem yoldaşım olan Matteo Pellegrini'ye, uzak olsak da yüksek lisans

yaptığım ve tezimi yazdığım süreç boyunca beni destekleyen Paolo Salvi'ye, bana çalışkanlığı ve tutarlılığı öğreten dedeme ve anneanneme, sayemde Türkiye'ye ve Türk kültürüne yaklaşan, onu anlamaya çalışan ve İstanbul'a âşık olan geniş aileme, bana Türkiye Bursları programı kapsamında İstanbul Üniversitesi'nde yüksek lisans yapma fırsatını veren Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na, Munkhzaya Tumurshagai, Balchisu Adams ve Sally Faris Salim başta olmak üzere bana farklılığın bir zenginlik olduğunu gösteren YTB programı kapsamında tanıştığım arkadaşlara, derslerle, tezle ve başka çeşitli konularla ilgili bana değerli tavsiyeler veren arkadaşım Elif Şendur'a, tezimin düzeni konusunda bana yardımcı olan, örnek olarak onların tezlerini gösteren arkadaşlarım Botan Cudi Ekmen'e ve Mine Macun'a teşekkürü borç bilirim. İtalyanların Türk algısı üzerindeki anketimi cevaplayan herkese, ayrıca bana yardım etmek için anketi tanıdıklarına da gönderen arkadaşlara, İstanbul'daki İtalyan topluluğunun en önemli buluşma yerlerinin birinde beni kendi evimde gibi hissettiren ve araştırmam kapsamında görüşebildiğim İtalyanlarla tanışmam fırsatını veren Roma Derneği'nin sekreteri Maurizio Zollo'ya, kaynak kişileri bulmakta bana yardım eden ve moral veren İnci Göker Civelek'e, resimler ve sempatiklik için ressam Luigi Ballarin'e ve fotoğrafçı Delizia Flaccavento'ya, yaptığım saha araştırmasına katılmayı kabul eden, beni iyi karşılayan ve tecrübelerini benimle paylaşan İstanbul İtalyanlarına da teşekkürü borç bilirim. Bana Türkçe öğreterek yeni bir bakış açısına sahip olmamı sağlayan öğretmenlerime ve çocukluğumdan beri eğitim hayatım boyunca üzerimde emeği olan tüm öğretmenlerime teşekkür etmek isterim. Tezimin her aşamasını dikkatlice takip eden, yazdıklarına ilgi gösteren, önemli tavsiyeleriyle çalışmamı iyileştiren, bana sürekli motivasyon veren ve hem halk bilimi hem dil konusunda son derece yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi danışman hocam Zehra Hamarat'a teşekkür ve minnetimi özellikle belirtmek isterim. Son olarak yabancı olmama rağmen beni aralarına kabul eden bütün Türk arkadaşlarıma ve hiç kimseyi reddetmeyen İstanbul'a minnettarım; bu şehrin ülkemizin şehirleri için iyi bir örnek olduğunu düşünüyorum.

Cristina PELLEGRİNİ

İSTANBUL, Ekim 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
RESİMLER LİSTESİ.....	xvi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xviii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ESKİ İTALYANLARIN TÜRK ALGISI VE TARİHİ KÜLTÜREL İLİŞKİLERİN İTALYAN GÜNDELİK HAYATINDAKİ İZLERİ

1.1. Tarihî İlişkiler.....	11
1.2. XVI. Yüzyıldan XX. Yüzyıla Kadar Türkleri Anlatan İtalyan Seyahatnameleri.....	14
1.3. Hippi Yolculuğu ve Hippi Yazılarında Türkler.....	24
1.4. Opera Oyunlarında Türkler.....	25
1.5. Sözlü Kültür Verimlerinde Türkler.....	27
1.5.1. İtalyancaya Türkçeden Geçen Kelimeler.....	28
1.5.2. Türklerle İlgili İtalyan Deyimleri.....	34
1.5.2.1. Ticaret, Denizcilik, Elçilik İlişkileri Çerçevesinde Oluşan Deyimler.....	35
1.5.2.2. Savaş ve İstilalar Sırasında Oluşan Deyimler.....	37
1.5.3. Türklerle İlgili İtalyan Türküleri.....	42
1.5.4. Türklerle İlgili İtalyan Efsaneleri.....	43
1.5.5. Türkleri Anımsatan İtalyan Yer İsimleri.....	56
1.5.6. Türkleri Anımsatan İtalyan Soyadları.....	61
ÖZET.....	62

İKİNCİ BÖLÜM

İTALYANLARIN TÜRKİYE'YE VE TÜRKLERE BAKIŞINDA GÜNCEL DURUM

2.1. Güncel Türkiye'nin ve Türk Kültürü'nün İtalya'daki Temsilcileri ve

Göstergeleri.....	64
2.1.1. Türkiye'nin İtalya'daki Resmi Kurumları.....	64
2.1.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Roma Büyükelçiliği.....	65
2.1.1.2. Türkiye Cumhuriyeti Milano Başkonsolosluğu.....	66
2.1.1.3. Türkiye Cumhuriyeti Fahri Konsoloslukları.....	67
2.1.1.4. Roma Yunus Emre Enstitüsü.....	69
2.1.2. İtalya'ya Yerleşmiş Olan Türk Toplulukları.....	70
2.1.2.1. İtalya'daki Türk Camileri.....	73
2.1.3. Türk Dili, Edebiyatı ve Tarihini Öğreten Üniversiteler ve Okullar.....	74
2.1.3.1. İtalya'da Türk Dili Öğretiminde Faydalanılan Kitaplar.....	77
2.1.3.2. İtalyan Öğrencileri için Türkiye'de Eğitim İmkânları.....	79
2.1.3.3. İtalya'da Okuyan Türk Öğrencileri.....	81
2.1.4. İtalya'dan Türkiye'ye Turistik Seyahatler.....	85
2.1.5. Ekonomik ve Ticari İlişkiler.....	87
2.1.6. İtalyancaya Çevrilmiş Olan Türk Edebiyatı.....	88
2.1.7. Türk Sineması ve Televizyonu İtalya'da.....	91
2.1.7.1. Sinema Filmleri.....	91
2.1.7.2. Diziler.....	93
2.1.8. İtalya'da Dinlenen Türk Müziği.....	94
2.1.9. İtalya'da Takip Edilen Türk Spor Takımları.....	94
2.1.10. İtalya'daki Türk Yemekleri.....	95

2.2. İtalyanların Türkler ve Türk Halk Kültürüne Dair Algılarına Yönelik

Uygulamalı Bir Araştırma.....	97
2.2.1. Uygulanan Anket Hakkında Genel Bilgiler.....	97
2.2.1.1. Anketin Amacı.....	98
2.2.1.2. Anketin İçeriği.....	98
2.2.1.3. Anketin Uygulanma Yöntemi.....	98

2.2.1.3.1. Anketin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar.....	99
2.2.1.4. Anketi Cevaplayanlar Hakkında Genel Bilgiler.....	100
2.2.1.4.1. Yaş.....	100
2.2.1.4.2. Yaşadıkları Yer.....	101
2.2.1.4.3. Eğitim Düzeyi.....	101
2.2.1.4.4. Türkiye ve Türklerle İlişki.....	102
2.2.1.5. Ankete Verilen Ortak Tepkiler.....	103
2.2.2. Katılımcıların Türkiye Hakkındaki Genel Bilgileri.....	104
2.2.2.1. Türkiye’de Konuşulan Dil.....	104
2.2.2.2. Türkiye’de Kullanılan Alfabe.....	105
2.2.2.3. Türkiye’nin Şehirleri.....	106
2.2.2.4. Türkiye’deki Tarihî Kalıntılar ve Turistik Yerler.....	106
2.2.2.5. Önemli ve Ünlü Türkler.....	108
2.2.2.6. Türk Kültürünü İfade Eden Unsurlar.....	112
2.2.3. Katılımcıların Türkiye ve Türk Algısı.....	113
2.2.3.1. Türkiye Hakkındaki İzlenimler.....	113
2.2.3.2. Çağdaş Türkiye’ye Yaklaşım.....	118
2.2.3.3. Türklerin Özellikleri.....	129
2.2.4. Katılımcıların Türk Halk Kültürüne Dair Bilgileri.....	130
2.2.4.1. Anlatılar-Efsaneler.....	130
2.2.4.2. İnanışlar.....	134
2.2.4.3. Deyimler.....	134
2.2.4.4. Değerler.....	135
2.2.4.5. Âdetler.....	135
2.2.4.6. Özellikler ve Davranışlar.....	140
2.2.4.7. Meslekler ve Tipler.....	143
2.2.4.8. Yemekler.....	144
2.2.5. Katılımcıların Bilgilerinin Kaynakları.....	146
2.2.6. Anketi Doldurduktan Sonra Katılımcıların Türk Kültürüne Yönelik İlgileri.....	147
2.2.7. Anketin Sonuçları.....	148
ÖZET.....	150

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
XXI. YÜZYILDA TÜRKİYE'YE SEYAHAT EDEN İTALYANLARIN
GÖZÜYLE TÜRKLER VE İSTANBUL HALK KÜLTÜRÜ

3.1. Kullanılan Kaynakların Tanıtımı.....	154
3.2. Türklerin Dikkat Çeken Değerleri ve Davranışları.....	169
3.3. İstanbul'da Yaşayan Topluluklar.....	175
3.3.1. Aleviler.....	175
3.3.2. Araplar.....	176
3.3.3. İstanbul'da Yerleşen Batılılar.....	176
3.3.4. Ermeniler.....	176
3.3.5. Kürtler.....	177
3.3.6. Levantenler.....	177
3.3.7. Museviler.....	178
3.3.8. Romanlar.....	179
3.3.9. Rumlar.....	182
3.3.10. Ruslar.....	183
3.3.11. Türk Ülkelerinden Gelenler.....	183
3.4. İstanbul'dan İnsan Manzaraları.....	184
3.4.1. Erkekler.....	184
3.4.2. Kadınlar.....	185
3.4.3. Öğrenciler.....	187
3.4.4. Avrupa Yakasında Yaşayanlar.....	188
3.4.5. Anadolu Yakasında Yaşayanlar.....	189
3.4.6. Göçmenler.....	190
3.4.7. Laikler.....	190
3.4.8. Protestocular.....	191
3.4.9. Alışveriş Yapanlar.....	191
3.4.10. Turistleri Sevenler.....	191
3.5. Meslekler.....	192
3.5.1. Akademisyenler.....	193
3.5.2. Çamaşırcı.....	193

3.5.3. Çarşı, Pazar ve Sokaktaki Satıcılar.....	194
3.5.4. Dansçılar.....	198
3.5.5. Fotoğrafçılar.....	198
3.5.6. Gazeteciler.....	199
3.5.7. Hamam Tellakları.....	199
3.5.8. Kuaförler.....	200
3.5.9. Memurlar.....	201
3.5.10. Modacılar.....	203
3.5.11. Polis ve Güvenlik Görevlileri.....	204
3.5.12. Temizlikçiler.....	204
3.5.13. Turistik Rehberler.....	205
3.5.14. Ulaşım Araçları Sürücüler ve Muavinleri.....	205
3.6. Halk Dindarlığı ve Batıl İnançlar.....	206
3.6.1. İslamiyet ve Hristiyanlık Hakkındaki Düşünceler.....	207
3.6.2. Camiler ve Kiliseler.....	207
3.6.3. Mezarlıklar ve Türbeler.....	209
3.6.4. Ramazan Ayı.....	210
3.6.5. Bayramlar.....	210
3.6.6. Cemaatler.....	211
3.6.7. Dinsel Eşyalar ve Simgeler.....	211
3.6.8. Batıl İnançlar.....	212
3.7. Sosyal Değerler.....	212
3.7.1. Tarih ve Osmanlı İmparatorluğu.....	212
3.7.2. Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti.....	213
3.7.3. Bekâret ve Bekârlık.....	214
3.8. Hayatın Geçiş Dönemleri.....	215
3.8.1. Doğum.....	215
3.8.2. Sünnet.....	215
3.8.3. Evlenme.....	216
3.9. Yiyecekler ve İçecekler.....	217
3.9.1. Yemek Mekânları.....	217
3.9.1.1. Osmanlı Mutfağı – Asitane.....	218

3.9.1.2. Simit Kafeler.....	218
3.9.1.3. Ev Yemekleri Lokantaları.....	218
3.9.1.4. Sokak Yemekleri.....	219
3.9.2. Önemli Yiyecekler.....	220
3.9.2.1. Türk Kahvaltısı.....	220
3.9.2.2. Mezeler.....	220
3.9.2.3. Et Yemekleri.....	220
3.9.2.4. Balık.....	222
3.9.2.5. Hamur İşleri.....	223
3.9.2.6. Yoğurt.....	223
3.9.2.7. Turşu.....	223
3.9.2.8. Kuru Meyveler.....	224
3.9.2.9. Tatlılar.....	224
3.9.3. İçecekler.....	226
3.9.3.1. Alkolsüz Olan Geleneksel İçecekler.....	226
3.9.3.2. Alkollü Olan Geleneksel İçecekler.....	229
3.10. Boş Zaman Aktiviteleri ve Eğlenceler.....	230
3.10.1. Alışveriş Yapma	231
3.10.2. Hamama Gitme.....	231
3.10.3. Balık Tutma.....	234
3.10.4. Kafe ve Restoranda Vakit Geçirme.....	234
3.10.5. Gece Hayatı ve Müzik.....	235
3.10.6. Kitap Okuma.....	237
3.10.7. Tiyatroya Gitme.....	237
3.10.8. Televizyon İzleme.....	238
3.10.9. Spor.....	238
3.10.10. Günöbirlik Geziler.....	240
3.10.11. Festival.....	243
3.10.12. Dedikodu Yapma.....	244
3.10.13. Çocuk Eğlenceleri.....	244
3.11. Efsaneler.....	244
3.12. Atasözleri ve Bazı Kalıp İfadeler.....	250

ÖZET.....	253
------------------	------------

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

XXI. YÜZYILDA İSTANBUL'DA YAŞAYAN İTALYAN TOPLULUĞU: TÜRKLERE BAKIŞ VE KÜLTÜREL KESİŞİMLER

4.1. İtalyanların İstanbul'daki Tarihî Varlığı ve İstanbul Levantenleri.....	257
4.2. İstanbul'un İtalyan Topluluğuna Bağlı Olan Kurumlar ve Mekânlar.....	267
4.2.1. İtalyan Devleti Kurumları.....	267
4.2.2. Dernekler.....	271
4.2.3. Okullar.....	276
4.2.4. Hastane.....	283
4.2.5. Hayır Kurumları.....	285
4.2.6. Dinî Mekânlar.....	287
4.2.7. Restoranlar.....	296
4.3. İstanbul'un Yeni İtalyan Topluluğu Üzerine Bir Saha Araştırması.....	300
4.3.1. Yapılan Araştırma Hakkında Genel Bilgiler.....	300
4.3.1.1. Araştırmanın Sebebi.....	300
4.3.1.2. Araştırmanın Amacı.....	301
4.3.1.3. Araştırmanın Uygulanma Yöntemi.....	302
4.3.1.4. Araştırma Sırasında Karşılaşılan Zorluklar.....	305
4.3.1.5. Araştırmaya Katılanlar Hakkında Genel Bilgiler.....	306
4.3.1.6. İstanbul'a Yerleşme Sebepleri, Hazırlıkları, Kalma Süresi.....	310
4.3.1.6.1. İstanbul'a Yerleşme Sebepleri.....	310
4.3.1.6.2. Taşınmadan Önceki Hazırlıklar.....	320
4.3.1.6.3. Taşındıktan Sonra Yaşanan Zorluklar.....	322
4.3.1.6.4. Kalma Süresi ve İsteği.....	323
4.3.2. İstanbul'un Yeni İtalyan Topluluğunun İstanbul'daki Hayatları ve Halk Kültürüyle Temasları.....	326
4.3.2.1. İstanbul'daki Hayatları Hakkında Genel Bilgiler.....	326
4.3.2.1.1. İş Hayatları.....	326

4.3.2.1.2. Yaşadıkları ve Sevdikleri Yerler.....	331
4.3.2.1.3. Türkçe Bilgisi.....	340
4.3.2.1.4. Çocukların Eğitimi.....	344
4.3.2.1.5. İstanbul’la İlişki.....	345
4.3.2.2. İstanbul’daki Sosyal Hayatları.....	349
4.3.2.2.1. Arkadaşlık İlişkileri.....	349
4.3.2.2.2. Sosyalleşme Mekânları.....	353
4.3.2.2.2.1. Şehirdeki Mekânlar.....	353
4.3.2.2.2.2. İnternet Ortamı.....	357
4.3.2.3. Eski ve Yeni Hayat: Alışkanlıklar, Değerler, Gelenekler....	362
4.3.2.3.1. Günlük Hayat.....	362
4.3.2.3.2. Yemek ve İçecek.....	363
4.3.2.3.3. Boş Zaman.....	368
4.3.2.3.4. Değerler.....	371
4.3.2.3.5. Dinî Gelenekler.....	373
4.3.2.3.6. Bayramlar.....	379
4.3.2.3.6.1. Dinî Bayramlar.....	379
4.3.2.3.6.2. Millî Bayramlar.....	389
4.3.2.4. Türk Halk Kültürüyle Diğer Temaslar.....	390
4.3.2.4.1. Mahalle Hayatı.....	390
4.3.2.4.1.1. Mahallede Geleneksel Meslekler.....	391
4.3.2.4.1.2. Mahalleden İnsan Manzaraları.....	394
4.3.2.4.2. Geçiş Dönemleri.....	397
4.3.2.4.2.1. Evlenme.....	397
4.3.2.4.2.2. Ölüm.....	402
4.3.2.4.3. Özel Günler ve Batıl İnançlar.....	403
4.3.2.4.4. Sosyal Terbiye.....	404
4.3.2.4.5. Sosyal Değerler.....	407
4.3.2.4.6. Anlatılar.....	409
4.3.2.4.7. Atasözleri ve Bazı Kalıp İfadeler.....	410
4.3.2.5. Türkiye ve Türk Algısı.....	414
4.3.2.5.1. Ön Yargı.....	414

4.3.2.5.2. Türklerin Özellikleri, Tavrıları ve Davranışları....	418
4.3.2.5.3. İtalyanlarla Benzerlikler ve Farklılıklar.....	423
4.3.2.5.4. Türklerin Yabancılara Yaklaşımı.....	429
4.3.2.5.5. Ön Yargıları Bırakma.....	434
ÖZET.....	436
SONUÇ.....	439
KAYNAKÇA.....	445
KAYNAK KİŞİLER.....	476
EKLER.....	482

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1.1.: İstanbul-Venedik Sarayı.....	12
Resim 1.2.: Moena-Türk Çeşmesi.....	46
Resim 1.3.: Moena-Türk Bayramı.....	46
Resim 1.4.: Rovereto-Türk Evi.....	48
Resim 1.5.: Venedik-Türk Kızları Sokağına Giriş.....	51
Resim 1.6.: Venedik-Türk Kızları Sokağı.....	51
Resim 1.7.: Venedik-Türk Kervansarayı.....	57
Resim 1.8.: Otranto-Şehitlerin Koruyucusu Meryem Ana Manastırı.....	58
Resim 1.9.: Realmonte-Türk Merdiveni.....	59
Resim 1.10.: Camerota-Türk Kulesi.....	60
Resim 2.1.: Roma-Palazzo Gamberini	65
Resim 2.2.: Modena-Türk Ulu Camii.....	72
Resim 2.3.: Fenerbahçe’de Oynayan İtalyan Basketbolcu Luigi Datome.....	95
Resim 4.1.: Gentile Bellini, “Fatih Sultan Mehmed”.....	260
Resim 4.2.: Casa Italia.....	272
Resim 4.3.: Özel İtalyan Lisesi.....	280
Resim 4.4.: İtalyan Hastanesi.....	286
Resim 4.5.: Artigiana Huzurevi.....	288
Resim 4.6.: Saint Peter ve Saint Paul Kilisesi.....	290
Resim 4.7.: Sent Antuan Kilisesi.....	292
Resim 4.8.: Santa Maria Kilisesi.....	294
Resim 4.9.: Kutsal Ruh Katedrali.....	296
Resim 4.10.: Feriköy Latin Katolik Mezarlığı.....	297
Resim 4.11.: Eataly İstanbul.....	300
Resim 4.12.: Luigi Ballarin, “Bizans Atı 2”.....	303
Resim 4.13.: Luigi Ballarin, “Dönen Dans”.....	311
Resim 4.14.: Luigi Ballarin, “Dans Ederek Dua Etmek”.....	438
Resim 4.15.: Delizia Flaccavento, “Bostancı”.....	440

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1.: Türkiye'ye Gitmiş Olanlar.....	102
Grafik 2.2.: Türklerle Temasa Geçenler.....	103
Grafik 2.3.: Türkiye'de Kullanılan Alfabe.....	105
Grafik 2.4.: Türk Kültürünün Bir İfadesini Bilenler.....	112
Grafik 2.5.: Karışıklık.....	118
Grafik 2.6.: Modernlik.....	119
Grafik 2.7.: Kültür ve Sanat.....	119
Grafik 2.8.: Seyahat.....	120
Grafik 2.9.: Misafirperverlik.....	120
Grafik 2.10.: Gastronomi.....	121
Grafik 2.11.: Alışveriş.....	121
Grafik 2.12.: Zanaat.....	122
Grafik 2.13.: İş.....	122
Grafik 2.14.: Sanayi.....	123
Grafik 2.15.: İslam.....	123
Grafik 2.16.: Başörtüsü.....	124
Grafik 2.17.: Terör.....	124
Grafik 2.18.: Savaş.....	125
Grafik 2.19.: Suç Oranı.....	126
Grafik 2.20.: Tehlike.....	126
Grafik 2.21.: Türkiye ile İtalya Arasındaki Benzerlik.....	127
Grafik 2.22.: Avrupa / Asya.....	128
Grafik 2.23.: Türklerin Özellikleri.....	129
Grafik 2.24.: Anketten Çıkan Bilgilerin Kaynakları.....	146
Grafik 2.25.: Anketi Doldurduktan Sonra Türk Kültürüne Yönelik İlgileri.....	147
Grafik 2.26.: Türk Kültürünün İlgi Alanları.....	147

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AVM	: Alışveriş Merkezi
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
CELI	: <i>Certificati di Lingua Italiana</i> (= İtalyan Dili Sertifikaları)
CILS	: <i>Certificazione di Italiano come Lingua Straniera</i> (= Yabancı Dil Olarak İtalyanca Sertifikası)
CNN	: <i>Cable News Network</i> (= Haber Kablo Kanalı)
Çev.	: Çeviren
DEAŞ	: <i>ad-Dawlah al-Islamiyah fil- 'Iraq wa ash-Sham</i> (= Irak-Şam İslam Devleti)
DİLMER	: Dil Öğretim Merkezi
Dr.	: Doktor
ES	: 2001 Yılından Önceki İtalyan Eğitim Sistemi
FETÖ	: Fetullahçı Terör Örgütü
FIAT	: <i>Fabbrica Italiana Automobili Torino</i> (= Torino İtalyan Otomobil Fabrikası)
Gİ	: Güney İtalya
Haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
IMI	: <i>Istituti Medi Italiani</i> (= İtalyan Ortaokulu)
İA	: İtalya'nın Adaları
İETT	: İstanbul Elektrik, Tünel, Tramvay İşletmesi
İKSV	: İstanbul Kültür Sanat Vakfı
İt.	: İtalyanca
İTEKAD	: İtalyan Eğitim, Kültür ve Araştırma Derneği
Kİ	: Kuzey İtalya

KYK	: Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
NTV	: Nergis Televizyonu
Oİ	: Orta İtalya
ö.	: Ölüm tarihi
Öğr.	: Öğretim
Örn.	: Örneğin
PKK	: <i>Partiya Karkerên Kurdistanê</i> (= Kurdistan İşçi Partisi)
PLIDA	: <i>Progetto Lingua Italiana Dante Alighieri</i> (=Dante Alighieri İtalyan Dili Projesi)
Prof.	: Profesör
RAI	: <i>Radio Televisione Italiana</i> (= İtalya Radyo Televizyon Kurumu)
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
s.	: Sayfa
S	: Sayı
T.	: Türkçe
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÖMER	: Türkçe Öğretim Merkezi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UEFA	: <i>Union of European Football Associations</i> (= Avrupa Futbol Federasyonları Birliği)
UNESCO	: <i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> (= Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı)
UNWTO	: <i>United Nations World Tourism Organization</i> (= Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü)
vb.	: Ve Benzeri
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YTB	: Yeni Türkiye Bursları

Eser Adı Kısaltmaları

ANN	: Annibale
CT	: Cose da Turchi
IDV	: Istanbul: Il Doppio Viaggio
IPM	: Istanbul è un Ponte tra i Mondi
ISCS	: Istanbul: Seduttrice, Conquistatrice, Sovrana
Mer: I	: Meridiani: Istanbul
Mer: T	: Meridiani: Turchia
MUT	: Mille e una Turchia
OR	: E' Oriente
SI	: I Segreti di Istanbul: Storie, Luoghi e Leggende di una Capitale
TEE	: Trans Europa Expert
TUB	: Tre Uomini in Bicicletta

GİRİŞ

A. Çalışmanın Konusu

İtalyanlar, eski zamanlardan beri korkuyla karışık bir merakla Türklere bakmaktadırlar. Roma İmparatorluğu'nun devamı olan Bizans İmparatorluğu'nu sona erdiren Osmanlılar, sadece İtalya tarafından değil, Avrupa tarafından da bazen güçlü bir düşman, bazen siyaset ve ticaret alanında değerli bir ortak olarak görülüyordu. Ancak barış zamanlarında da Avrupa kraliyetleri Osmanlı İmparatorluğu'nu kendilerinden farklı tutuyorlardı; Osmanlılar, Orta Doğu'da Batı'nın hakimiyetini yok eden, farklı bir dinin ve kültürün temsilcileri olarak görülüyordu. Kısacası Avrupa için Osmanlı İmparatorluğu, diğerini simgeliyordu. Hakimiyet tarzı, toplum düzeni ve amaçları farklı olan bu güçlü ve korkutucu diğer aslında Avrupa ülkelerine yakındı, hatta padişahlarının sarayı İstanbul'un Avrupa yakasında bulunuyordu. Bu yüzden Avrupa, bu diğeri ile hep temas halindeydi.

Diğeri Avrupa kraliyetlerine göre İtalyan cumhuriyetleri ve kraliyetleri Osmanlılarla daha yakın bir temastaydı. Bizans zamanlarından beri Konstantinopolis'te yaşayan Cenovalılar, fetihten sonra Galata Kulesi'nin civarında oturmaya devam etmişlerdir. Cenovalıların yanında Deniz Cumhuriyetleri olarak adlandırılan Venedik, Livorno ve Amalfi şehirlerinden İstanbul'a giden tüccarlar çoktu. Aynı şekilde İstanbul başta olmak üzere Osmanlı topraklarından İtalyan topraklarına giden tüccarlar da vardı. Çeşitli ürünlerin alışverişi, zamanla bir kültürel alışverişe de yol açmıştır. İtalyan şehirlerinde Doğu'dan gelen bu tüccarlar hakkında hikâyeler anlatılmaya başlanmıştır; artık ötekinin bir yüzü vardı, bazı İtalyan şehirlerinin sokaklarında yürüyordu, gittikçe yerliler ona alışıyorlardı.

Ancak İtalya'nın her yerinde böyle değildi; Venedik Cumhuriyeti Osmanlılarla yararlı anlaşmalar yaptığı sırada, Güney İtalya'nın sahillerine Osmanlı korsanları saldırıyordu. Ara sıra sahil kasabalarına saldıran bu korsanlar, oradaki halkın bilinçaltında yüzyıllar boyunca yeni nesillere aktarılan toplumsal bir korku oluşturmuşlardır. 1480 yılında gerçekleşen Otranto'nun Osmanlılar tarafından fethi, bu olayların en etkileyicisiydi. Osmanlı korsanlarının saldırılarına maruz kalan

kasabaların insanları, bu olaylardan sonra Türkleri daha çok ötekileştirmişti; Türkler onların gözünde erkeklerini öldüren, kızlarına tecavüz eden korkunç kafirlerdi.

Türklerle yaşanan çeşitli ilişkiler, İtalyan halk kültüründe iz bırakmıştır; Türkler hakkında efsaneler, türküler ve deyimler oluşmuştur. Türkçe kelimeler İtalya'nın farklı bölgelerinde konuşulan lehçelere geçmiştir. Araştırmalarımızı yaptığımız 2018'de bile bu anlatılar ve şarkılar hâlâ yaşamakta, her yıl kasabaların geleneksel kutlamalarında Türklerin gelişini anan oyunlar gerçekleştirilmektedir. Hatta yöresel mutfaklardaki birkaç yemek, adını Türklerden almıştır. İtalya'da bir kişi söylediğinin tarihî sebeplerinin farkında olmadan Türklerle ilgili bir deyim kullandığında aslında çok eski olaylardan kaynaklanan ve İtalyanları etkilemeye devam eden algıları dile getirmektedir.

Türlere İtalya'dan, yani "uzaktan" bakanlar eski ön yargılar yanında yeni algılar oluşturmuşlardır; bunlar güncel olaylardan, haberlerden, İtalya'da yaşayan Türklerin davranışlarından, kitaplardan ve filmlerden etkilenmektedir. Böylece Türkler hakkında yeni rivayetler oluşmakta, eski anlatılar yenilerle karışmaktadır. Bu yüzden İtalyanlar, Türkleri düşündüklerinde kişisel tecrübelerinden ve duyduklarından yola çıkarak kafalarında sultan, korsan, kandırıcı satıcı, kamyoncu, futbolcu, tekstil şirketleri temsil eden iş adamı gibi çeşitli tipler canlanmaktadır.

Türklerle bizzat temasa geçenler ve Türkiye'ye gitmiş olanlar ön yargılardan uzaklaşıp daha kişisel Türk algıları oluşturmaktadırlar. Eskiden birçok İtalyan seyyahı, Batı ile Doğu'nun bulunduğu şehri merak ettiği için İstanbul'a gidiyordu, gördüğünü seyahatnamelerde anlatıyordu. Onlar arasında Oryantalizm akımının temsilcileri, geldikleri şehirlerde bulunmayan egzotik ayrıntıları İstanbul'da arıyorlardı. Yıllar içinde seyahatname türünün çeşitleri değişmiştir, fakat İstanbul hâlâ bir seyyahın gitmesi gereken yerlerden biri sayılmaktadır. XXI. yüzyılın İtalyan edebiyatında İstanbul'u anlatan eserler vardır; onlar arasında klasik seyahatnameler yanında anı kitapları, tarihî yayınlar ve turizm dergileri de bulunmaktadır. Farklı bakış açılarıyla İstanbul'a yaklaşan İtalyan yazarlar, şehrin tecrübe ettikleri halk kültürünü anlatmaktadırlar. Anlattıklarında eski ve yeni unsurlar birbiriyle karışmaktadır. Örneğin Oryantalist yazarlar tarafından da detaylıca anlatılan Türk hamamı âdetinden bahsedildikten sonra futbol maçına veya alışveriş merkezlerine gitme gibi Türklerin yeni alışkanlıkları hakkında bilgiler verilmektedir. XXI.

yüzyılın bu seyahatnameleri, Türklere yaklaşma, daha yakından bakarak onları anlamaya çalışma örnekleri sunmaktadır. Seyahatname yazsın ya da yazmasın turist olarak veya iş seyahati için İstanbul'a gelen bütün İtalyanlar, sahip oldukları Türk algısını bizzat doğrulama veya değiştirme fırsatına sahiptir.

Çeşitli sebeplerden dolayı İstanbul'a taşınan İtalyanlar ise diğerini izlemekle kalmamakta, onunla yaşamaktadır. Hatta Türkiye'de yaşayan yabancılar oldukları için diğerine bakmaktan diğeri olmaya ve böylece "bakılmaya" geçmektedirler. Onlar genelde alışma sürecini atlattıktan sonra Türklere ve Türk halk kültürüne yaklaşmaktadırlar. Zaman geçtikçe yeni alışkanlıkları oluşmakta, vazgeçemedikleri İtalyan kültürünün unsurlarına Türk kültürünün unsurlarını katmakta ve İstanbul'da kendi yerlerini bulmaktadırlar. İstanbul'un yeni İtalyan topluluğu yeni kültürel kesişimlere olanak sağlamaktadır. Bu kişiler, İtalya'daki ailelerine ve arkadaşlarına Türkleri ve İstanbul'u anlatmaktadırlar. Bunu yaparak eski ve yeni ön yargılara karşı çıkmaktadırlar. Anlattıkları, akrabalar, arkadaşlar ve komşular tarafından aktararak Türkler hakkında yeni rivayetlere dönüşmekte; bunlar, İtalyan halk kültürünün anlatılarına girmektedir. Bu, eski zamanlardan beri var olan Türk ile İtalyan halk kültürü arasındaki ilişkinin devam etmesini sağlayan yollardan biridir.

B. Çalışmanın Amacı

Çalışmamız, XXI. yüzyılın İtalyanlarının Türklere bakışını araştırmayı ve onu incelemeyi amaçlamaktadır. Eski ve yeni olaylardan etkilenen Türk algısını bilmek, İtalyanların Türklerle ve Türkiye'yle ilişkilerini anlamayı kolaylaştırıp bu ilişkilerin kalitesini artırabilmektedir. Bu algı ve etrafında oluşan rivayetler, İtalyanların Türklerle temaslarını etkilemektedir. Hem ticaret hem turizm alanında İtalya ile Türkiye arasındaki ilişki bugün oldukça olumludur. Ancak İtalyanların Türk algısı üzerine çalışmak, en yaygın ön yargılarının oluşma sebeplerini açıklamak ve onları ortadan kaldırmak bu ilişkileri daha çok geliştirecektir.

Özellikle turizm alanında İtalya'yı Türkiye'ye bağlayan tarihî ve kültürel kesişimler üzerinde durmak, yolculuğa çıkmayı düşünen İtalyanların ve Türklerin dikkatini çekebilmektedir. Örneğin İtalyan turizm yayınlarında, turların tanıtım broşürlerinde İstanbul'u anlatırken yüzyıllardır orada yaşayan Levanten

topluluğundan bahsetmek kesinlikle İtalyanların merakını uyandıracaktır. Eski ve yeni İtalyan seyyahların aktardığı İstanbul halk kültürü unsurları sayesinde sadece resmi kültür değil, tarih kitaplarında yer almayan halk kültürü hakkında da bilgi sahibi olan daha bilinçli turist grupları meydana getirmek; hatta İstanbul halk kültürünü de göstermeyi amaçlayan rehber kitaplar ve turlar planlamak mümkün olacaktır. İtalya'yı gezmeye giden Türklere onlarla ilgili İtalya'da anlatılan efsaneleri, söylenen türküleri tanıtmak, adını Türklerden alan yerleri göstermek oldukça dikkat çekici olacak ve farklı turlar düzenlemeyi de sağlayacaktır.

Bu mümkün pratik uygulamalar dışında, “öteki”ni ve ötekileştirme süreçlerini düşünmek XXI. yüzyılda yapılması gereken çok önemli bir eylemdir. Artık turist olarak başka ülkelere gitmek kolay, fakat üstünlük kompleksinden vazgeçip farklı kültürlerle yaklaşmak, onları anlamaya çalışmak ise çok zordur. Şehirlerimizde yeni bir hayata başlamak isteyen ve artık komşularımıza dönüşen göçmenleri, mültecileri ötekileştirmek kolaydır. Her birinin bize öğreteceği şeylerinin bulunduğunu, bizimle paylaştığı ortaklarının olduğunu anlamak ise daha yakından, dikkatli bir bakış istemektedir.

C. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmanın temelinde bulunan fikir, İtalyan bir tarihçi olan Carlo Ginzburg'un **Tahta Gözler: Mesafe Üzerine Dokuz Düşünce**¹ adlı kitabını okuduktan sonra oluşmuştur. Bu kitapta tarihî eserlerde, edebiyatta, sanatta ve XXI. yüzyılın olaylarında görülen diğeri ile ilişki, diğeri yabancılaştırma süreci incelenmektedir. İtalyanlar için Türkler hep farklı bir dünyanın temsilcileri olmuşlardır. Onların farklılığı ise farklı dinden ve kültürden kaynaklanıyordu. Osmanlı İmparatorluğu döneminde İtalya'da “Müslüman” demek yerine “Türk” denmesi, Türklerin simgesel rolünü göstermektedir. İslam'a geçen bir Hristiyan'dan bahsedildiği zaman, “O kişi Müslüman oldu” değil, “O kişi Türk oldu” denirdi. İtalyan halkına göre Türkler, Hristiyan olmayanlar ve farklı bir değer sistemini takip edenlerdi.

¹ Carlo Ginzburg, **Tahta Gözler: Mesafe Üzerine Dokuz Düşünce**, Çev. Aysun Şişik, İstanbul, Metis Yayınları, 2009.

Bu düşünceden yola çıkarak tezin konusunu belirledik. Tezin alanı halk bilimi olduğundan XXI. yüzyıl İtalyanlarının Türkler ve Türk folkloru algısı üzerine çalışmak uygun görüldü. Ancak Türkiye'ye gelip çeşitli yazılarında bu algıyı yansıtan İtalyanlar genelde İstanbul'da bulunduğu için örnekleri de İstanbul yaşamından aktarmıştır. O nedenle biz de tezimizim mekânsal kapsamını İstanbul olarak belirledik ve alan araştırmasını da İstanbul'da yaşayan İtalyanlar arasında gerçekleştirdik. İlgi alanımız tarihten daha çok halk bilimi, antropoloji ve sosyoloji olunca İtalyan ve Türk halk kültürleri arasındaki güncel ilişkilere odaklanmayı tercih ettik. Yine de bu güncel ilişkileri incelemek için tarihî olaylardan yola çıkmak gerekmiş ve tarihî olaylara da kısmen yer verilmiştir.

Tezin konusunun güncel olması, halk kültürüyle ve halk edebiyatıyla ilgili olması yazılı kaynaklar bulmayı zorlaştırmıştır; bu konu hakkında akademik çalışmalar çok azdır, insanların aktardığı sözlü malzemeler ise çoktur. XXI. yüzyılda insanlar için bir şey anlatmanın, bir bilgi aktarmanın en kolay yolu internettir. Bu yüzden kaynaklarımızın birçoğu, elektronik kaynaklardır. Yerel yayınlar da çalışmamızda çok faydalı olmuştur. Uygulanmış olan anket ve saha araştırması, hiçbir yerde kayıtlı olmayan bilgilere ulaşmayı sağlamıştır. Tezin konusu İtalyanların Türklere bakışını aktarmak olduğu için kaynakların birçoğu İtalyancadır ve bunların çoğu Türkçeye çevrilmemiştir. Bu yüzden tezimizin yazılı kaynak araştırmasının büyük kısmı, İtalya'da yapılmıştır. Taradığım eserlerin birçoğu güncel olduğu veya güncel bir basımı bulunduğu için onlara ulaşmak zor olmamıştır. Çalışmamın ilk aşamalarında, Türkçeye çevrilmiş olan² ve İtalyancada güncel bir yayını bulunmayan Giovan Antonio Menavino'nun seyahatnamesinin orijinal yayını taramak için ise **Biblioteca Civica Bertoliana di Vicenza**³'nin arşivinden faydalanma fırsatım olmuştur. Anketler İtalya'da uygulanmıştır. Saha araştırması ise İstanbul'da yapılmıştır. İstanbul hakkında yazılmış olan seyahatnameleri, İstanbul'un Levanten topluluğu hakkındaki eserleri ve belgeleri toplayan **Salt Galata Kütüphanesi ve Araştırma Merkezi**'nin⁴ arşivine kolayca erişebilme imkânına sahip oldum.

² Giovan Antonio Menavino, **Türklerin Hayatı ve Âdetleri Üzerine Bir İnceleme**, Çev. Prof. Dr. Harun Mutluay, İstanbul, Dergah Yayınları, 2011.

³ Biblioteca Bertoliana di Vicenza = Vicenza Şehrinin Bertoliana Kütüphanesi
Biblioteca Civica Bertoliana, (Çevrimiçi), <https://www.bibliotecabertoliana.it/en>, 01 Ekim 2018.

⁴ **Salt Galata**, (Çevrimiçi), <http://saltonline.org/tr/anasayfa>, 01 Ekim 2018.

Birinci bölümün konusu, “Eski İtalyanların Türk Algısı ve Tarihî Kültürel İlişkilerin İtalyan Gündelik Hayatındaki İzleri”dir. Tarihî bilgiler vermek için, başta Venedik Cumhuriyeti olmak üzere İtalya yarımadasının Osmanlı İmparatorluğu ile tarihî ilişkilerini araştıran ve Venedik Ca’ Foscari Üniversitesi’nde ders veren Prof. Maria Pia Pedani’nin eserlerinden faydalandık. Güney İtalya sahillerine Türk saldırılarını konu edinen resmi ve tarihî bilgiler için ise Orta Çağ tarihçisi Franco Cardini’nin eserlerinden ve makalelerinden faydalandık. İtalyancaya giren Türk kelimelerini incelemek için etimoloji sözlükleri ve İtalyanca lehçelerinin sözlüklerini kullandık. Türklerden bahseden İtalyan halk kültürünün verimlerini araştırmak için ise yerel hikâyeleri toplayan yerel yayınlar yanında; yerel anlatıları, türküleri ve gelenekleri anlatan, yerel festivalleri tanıtan illerin ve ilçelerin turistik internet sitelerinden faydalandık.

İkinci bölümün konusu, “Güncel İtalyanların Türkiye’ye ve Türklere Bakışı”dır. Bu bakışı daha iyi anlayabilmek için İtalya’da mevcut olan Türkiye’nin ve Türk kültürünün temsillerinden yola çıktık. Türkiye Cumhuriyeti’nin İtalya’da bulunan kurumlarının internet sitelerine baktık, İtalyan İstatistik Kurumu’nun İtalya’da oturan Türkler hakkındaki verilerini inceledik, kaynak kişilerden aldığımız bilgiler ve internet aracılığıyla bu toplulukların buluşma yerlerini araştırdık. İtalya’daki Türk toplulukları hakkında iki tez çalışmasından da faydalandık⁵. Televizyonda Türkiye’nin nasıl gösterildiğine; kültür, sinema ve spor alanında İtalyanların tanıdıkları Türklerin kimler olduğuna da dikkat ettik.

İtalyanların Türkiye hakkında sahip oldukları bilgileri ve onların Türk algısını daha iyi incelemek için bir anket oluşturduk. Anket, İtalya’nın farklı yerlerinde yaşayan altı yüz on beş kişi tarafından cevaplanmıştır. Anketlerin birçoğu internet aracılığıyla cevaplatılmıştır, ancak daha yaşlı insanlara ulaşabilmek için anketlerin belirli bir sayısı geleneksel şekilde doldurulmuştur. Eklerde uyguladığımız anket bulunmaktadır.

⁵ - Merve Atalay, “Turkish Immigrant Women in Italy”, University of Modena and Reggio Emilia, (Yayınlanmamış Master Tezi), 2014.

- Laura Pirotta, “Il Migrante Turco tra Imprenditoria Etnica e Organizzazioni Religiose: La Realtà della Città di Como”, Università degli Studi di Milano, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008.

Üçüncü bölümün konusu, “XXI. Yüzyıl İtalyan Seyyahlarının Gözüyle Türkler ve İstanbul Halk Kültürü”dür. Bu bölümde, XXI. yüzyılda İstanbul hakkında yazılmış olan bazı İtalyanca eserler taranarak bu eserlerde bahsedilen İstanbul halk kültürü unsurlarının bir tasnifi yapılmıştır. Taranan eserler, iki turizm dergisi, bir turizm rehber kitabı, dört seyahatname, iki tarih eseri, üç anı kitabıdır.

Dördüncü bölümün konusu, “XXI. Yüzyılda İstanbul’da Yaşayan İtalyan Topluluğu: Türklere Bakış ve Kültürel Kesişimler”dir. Bu bölümün birinci kısmında İstanbul’daki İtalyan varlığı ve Levanten topluluğu hakkında kısaca bilgi verdik. Bunu yapabilmek için Levantenler hakkında ve Levantenler tarafından yazılmış olan makalelerden ve eserlerden faydalandık; bunlar arasında hem İtalyanca hem Türkçe metinler bulunmaktadır. İstanbul’un İtalyan Levanten topluluğuna bağlı olan yerler hakkında bilgi vermek için hem yukarıda bahsettiğimiz eserlerden hem İstanbul’daki İtalyan kurumlarının yayınlarından ve internet sayfalarından faydalandık.

XX. yüzyılın son kısmında ve XXI. yüzyılda farklı sebeplerden dolayı İstanbul’a yerleşen İtalyanların Türklere bakışlarını, İstanbul’daki hayat tarzlarını ve Türk kültürüyle kesişimlerini incelemek için bir saha araştırması yaptık. Saha araştırması sırasında elli kişiyle görüştük. Bu kişilerle iletişim kurma aracımız çeşitliydi; İstanbul İtalyan Kültür Merkezi binasında bulunan, özel bir İtalyan derneği olan Roma Derneği aracılığıyla bazı kişilerle iletişim kurduk. Roma Derneği tarafından yayınlanan, adı **La Gazzetta di Istanbul** olan derginin yazarlarıyla iletişime geçtik, İstanbul’da bulunan farklı İtalyan okullarında çalışan bazı kişilerle görüştük. İstanbul’da yaşayan İtalyanların Facebook grubunda yazdığımız ilan ise pek başarılı olmamıştır; çünkü insanlardan kişisel bir şekilde bir şey istendiği zaman onlar için reddetmek daha zordur, ancak genel bir ilanla onların ilgisini çekip cevap almak ise zordur. Kaynak kişilerin tavsiyeleri ve yönlendirmeleri üzerine iletişim kurduğumuz kişiler de çoktur. Eklerde yaptığımız görüşmelerin bir örneği verilmektedir.

D. Çalışma Sırasında Karşılaşılan Zorluklar

İtalyanların Türk algısı olarak seçtiğimiz genel konu kapsamında her bölüm ayrıca çalışılabilecek nitelikte olmasına rağmen biz tezi bu şekliyle çalışmaya karar

verdik. Bu kararın sebebi, önce akademik çalışmalarda araştırılmamış olan bir konuyu kapsamlı bir şekilde işleme isteğidir. Kullandığımız kaynakların birçoğunun Türkçeye çevrilmemiş olması çalışmamızın bu konuyla ilgilenen, İtalyanca bilmeyen Türkler için faydalı olabilmesi de bu kararımızı etkiledi.

Ancak araştırmalarımız devam ettikçe, seçtiğimiz konunun ne kadar geniş olduğunu fark ettik. Aslında her bölümün konusu hakkında bir tez yazmak mümkün olurdu. Bulduğumuz malzemeler düşündüğümüzden daha çok olduğu için konuyu genel bir bakışla işlemek zor olmuştur, çünkü amacımıza uygun olan bilgileri daha dikkatli bir şekilde seçmemiz gerekmiştir.

Tezimizin birinci bölümünü genişleterek İtalyan halk kültürünün ifadelerinde ve İtalyanların gündelik hayatında Türklerle tarihî kültürel ilişkileri yansıtan izler üzerine daha ayrıntılı çalışmalar yapmak mümkündür; bunun için tarihî kaynaklara daha çok önem vermek, hiçbir yerde yazılmamış olan anlatıları ve deyimleri derlemek için İtalya'nın farklı bölgelerinde bir saha araştırması yapmak gerekmektedir. Tezimizin birinci bölümü böyle bir konuyu çalışmak isteyenlere genel bir bakış sunacaktır.

İkinci bölümde yer alan anket de genişletilebilecek niteliktedir. Uyguladığımız anketi cevaplayan kişilerin birçoğu Kuzey İtalya'da yaşamaktadır; anket daha düzenli bir şekilde İtalya'nın her bölgesinde aynı sayıda kişiye uygulansaydı İtalya'nın farklı bölgelerinde gerçekleşmiş farklı tarihî olaylardan ortaya çıkan Türk algısının bölgeden bölgeye nasıl bir farklılık gösterdiği de ortaya çıkabilirdi.

Üçüncü bölümün konusu XXI. yüzyıl İtalyan yazarları tarafından İstanbul hakkında yazılan seyahatnamelerdir; seçtiğimiz eserler yanında olayları İstanbul'da geçen İtalyan romanlarında İstanbul halk kültürü konusunun nasıl işlendiğini incelemek de oldukça çekici olurdu. Dolayısıyla tezimizin üçüncü bölümü de böyle bir araştırmayı yapmak isteyenler için faydalı olacak bir ön çalışma sunmaktadır.

Tezimizin en geniş bölümü olan dördüncü bölüm, İstanbul'daki İtalyan topluluğundan bahsetmektedir. Konu edindiğimiz İstanbul'un İtalyan topluluğu hakkında saha araştırmasından ortaya çıkan bazı unsurlar daha çok genişletilebilecek niteliktedir, bu topluluğun halk kültürü ifadeleri üzerine çok güzel çalışmalar yapılabilir. Örneğin İstanbul'da yaşayan İtalyanlar arasında Türkler hakkında

anlatılan rivayetler, şehir efsaneleri oldukça ilginç örneklerdir. Tezimizde yeterince işleyemeyip genel bir bakış sunduğumuz bu konuların yeni, verimli araştırmalara zemin hazırlamasını ümit etmekteyiz.

Araştırma sırasında karşılaştığımız diğer bir zorluk, halk kültürü unsurlarının tasnifiyle ilgiliydi. Faydalandığımız eserlerden ve konuştuğumuz kaynak kişilerden ortaya çıkan halk kültürünün bazı unsurlarını birbirinden ayırmak ve sınıflandırmak için onları çok dikkatlice incelememiz gerekmiştir. Örneğin Türklerin sosyal değerlerini ve davranışlarını iki farklı başlık altına yerleştirmek zor olmuştur, çünkü davranışların birçoğu bir değer sisteminin sonuçlarıdır. Bahsettiğimiz tasnif zorluklarından dolayı tasnifin bazı kısımlarında seçtiğimiz yöntem hakkında açıklamalar verdik, bazı kısımlarda daha önce bahsettiğimiz unsurları kısaca tekrarladık; halk kültürü tasnifinin bulunduğu üçüncü ve dördüncü bölümde aynı yöntemi takip ettik.

I. BÖLÜM: ESKİ İTALYANLARIN TÜRK ALGISI VE TARİHİ KÜLTÜREL İLİŞKİLERİN İTALYAN GÜNDELİK HAYATINDAKİ İZLERİ

*“Zil çalıyor, silahları alın,
Türkler sahile vardılar!
Çabuk, ayakkabı tabanlarını tamir edin,
ben de bu sabah tamir ettim.”⁶*

(Sicilya adasının türküsü)

Eski zamanlardan beri İtalyanlar Türklerle iletişim halindedir. Akdenize bakan iki ülkenin coğrafi yakınlığının doğal ve mecbur kıldığı bu ilişki gün geçtikçe verimli alışverişlere, uzun yolculuklara, karmaşık siyasi anlaşmalara, dönemsel savaflara, özel istihbarat bilgilerinin geçişine zemin hazırlamıştır. Bu tarihî olaylar sırasında ve sonucunda İtalyan kraliyetleri ve cumhuriyetleri ile Osmanlı İmparatorluğu arasında gerçekleşen, İtalyan kültürünün her seviyesinde iz bırakan kültürel ilişkiler başlayıp gelişmiştir.

Bu çerçevede XIX. yüzyılda oluşan ve Türkleri konu alan opera oyunları seçkin bir gruba yönelik iken, XVI. yüzyıldan itibaren Osmanlı topraklarını ve insanlarını anlatan başarılı seyahatnameler ise kentsel orta sınıf tarafından tüketilen kültürel bir üründür. Kasabalarda ve köylerde yaşayan halk da sayısız türküler, deyimler, efsaneler oluşturarak Türklerle yaşadığı ilişkilere bir anlam vermeye çalışmış ve günümüze kadar yaratılan halk kültürünün önemli ifadelerini ortaya koymuşlardır. Bu bölümde İtalyanlar ile Türkler arasındaki çeşitli tarihî ve kültürel ilişkiler, bu ilişkilerin kesişimleri ve gündelik hayat üzerindeki etkisi incelenmektedir.

⁶ “Apertura al Pubblico della Torre di Finale”, **La Torre Finale**, (Çevrimiçi), http://www.vrancalucio.net/Apertura_al_pubblico_della_Torre_di_Finale, 12 Ekim 2017.

1.1. Tarihî İlişkiler

Osmanlılar ile İtalyanlar arasındaki ticari ilişkiler belgelere göre İstanbul'un fethinden önce, 1381 yılında Venedik Cumhuriyeti ile yapılan ticaretle başlamıştır.⁷ Aslında o dönemden bahsederken “İtalya” ve “İtalyanlar” terimlerini kullanmak doğru değildir, çünkü günümüzdeki İtalya 1861 yılına kadar farklı farklı küçük kraliyetler ve cumhuriyetler halindeydi. Osmanlı tüccarları seneler boyunca İtalyan yarımadasındaki deniz cumhuriyetleri olan Venedikliler,⁸ Cenevizliler, Pisalılar ve Amalfililer ile devamlı bir ticaret ilişkisinde bulunmuşlardır.⁹

Deniz yolculuklarında sadece ticari ürünler götürülmekle kalmıyor Osmanlı halkından insanlar ve Osmanlı kültüründen eşyalar ve hediyeler de götürülüyordu. Böylece tüccarlar gidilen yerlerde Osmanlı kültürünü tanıtarak hem ticaret ilişkilerini hem de kültürel ilişkileri geliştirmişlerdir.

İstanbul'a ticaret yapmak için gelen ve “Balyos” adı verilen Venedik elçileri XVI. yüzyılın başında Osmanlılar tarafından Pera'da bulunan bir sarayda ağırlandıklarından oraya *Venedik Sarayı* denmiştir. Günümüzde o bina hâlâ oradadır ve yanında İtalyan Konsolosluğu bulunmaktadır.¹⁰

Venedik Cumhuriyeti ise 1621 yılında Büyük Kanal kenarında bulunan eski bir sarayı Osmanlı tüccarlarına dinlenmeleri ve konaklamaları için vermiştir. Bu saraya “*Fontego dei Turchi*”¹¹, yani Türk Kervansarayı ismi verilmiştir¹². Ticaret amacıyla İstanbul'a ve İzmir'e giden İtalyanların bazıları ailelerini de gittikleri yerlere çağırıp oraya yerleşmişlerdir. Gidip oraya yerleşen İtalyanlara İtalya'da “Levanten” yani “Doğulu” ismi takılmıştır.¹³

⁷“Türkiye-İtalya İlişkileri”, **Türkiye Cumhuriyeti Roma Büyükelçiliği**, (Çevrimiçi), <http://roma.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=121738>, 24 Mayıs 2017.

⁸ M. Fatih Demirhan, Diego Santalana, **Percorsi Veneziani nel Mediterraneo**, Treviso, Edizioni Terra Ferma, 2010.

⁹ Bkz.: “Türkiye-İtalya İlişkileri”.

¹⁰ Bkz.: Maria Pia Pedani, “İstanbul'daki Venedik Sarayı ve Eski Yaşayanları”, **Hilâl Studi Turchi e Ottomani**, 3, 2013.

¹¹ Bkz.: Resim 1.7.

¹² “La Sede e la Storia: Fontego dei Turchi”, **Fondazione Musei Civici Venezia**, (Çevrimiçi), <http://msn.visitmuve.it/it/il-museo/la-sede-e-la-storia/cenni-architettonici>, 24 Mayıs 2017.

¹³ Ekrem Buğra Ekinci, “Osmanlı Ülkesinde Bir Garip Topluluk: Levantenler”, Mayıs 9, 2014, **Prof. Dr. Ekrem Buğra Ekinci**, (Çevrimiçi), <http://www.ekrembugraekinci.com/makale.asp?id=503>, 28 Mayıs 2017.

Resim 1.1.: İstanbul-Venedik Sarayı¹⁴

Osmanlı İmparatorluğu ile Batı Akdeniz ülkeleri arasındaki savaşlara ve siyasi rekabete rağmen Müslüman dünyasının temsilcisi olan Osmanlı İmparatorluğu ile Hristiyan dünyasının temsilcileri İtalyan Cumhuriyetleri arasındaki ticari ilişkiler yüzyıllar boyunca devam etmiştir. Bunların yanında başka çeşitli ilişkiler de gerçekleşmiştir; İtalyan müzisyenleri, opera sanatçıları ve ressamı İstanbul'a sık sık gidip hem eski Doğu Roma başkenti olan Konstantinopolis yani İstanbul'dan ilham almışlardır, hem de Osmanlı padişahlarının hizmetinde çalışmışlardır. Örneğin Venedikli ressam Giovanni Bellini (ö. 1516) Fatih Sultan Mehmed (1451-1481)¹⁵ tarafından saraya davet edilmiş, Fatih'in çok beğenilen portresini çizmiştir.¹⁶ Fatih Sultan Mehmed'in ölümünden sonra oğlu Cem Sultan'ın (ö. 1495) tahta geçmesi gerekirken diğer oğlu II. Bayezid'in (1481-1512) tahta geçmesi Cem Sultan ile Bayezid arasında taht savaşlarına sebep olmuştur. Bu savaş sonunda Cem Sultan yenilmiş; önce Malta'daki Rodos şövalyelerine, ardından Fransa'ya ve sonra da Vatikan'a sığınmış ve orada esir olarak yaşamıştır. Uzun yıllar sonra Napoli'de gizemli bir şekilde ölmüştür. Bu ölüm Osmanlı İmparatorluğu ile İtalyan kraliyetleri arasındaki politik ilişkilerde farklı bir sayfa açmıştır.¹⁷

Osmanlı korsanları tarafından zaman zaman güney ve orta İtalya'ya yapılan istilalar sonucunda oluşan toplumsal bilinçaltının çeşitli izleri ve yer isimleri birçok

¹⁴ "Tophane Venedik Sarayı", **Tas İstanbul**, (Çevrimiçi), <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/tophane-venedik-sarayi>, 09 Kasım 2017.

¹⁵ Padişahlar için parentez içinde saltanat devri, krallar için hükümdarlık dönemi verilmiştir. Diğer önemli insanlar için ise ölüm tarihi verilmiş, ölüm tarihi bilinmediği takdirde hiçbir şey yazılmamıştır.

¹⁶ Bkz.: "Türkiye-İtalya İlişkileri".

¹⁷ Maria Pia Pedani, **Breve Storia dell'Impero Ottomano**, Roma, Casa editrice Aracne, 2006, s. 49-50.

halk şairi, halk ozanı ve halk hikâyecilerine ilham olmuştur.¹⁸ Orta ve Güney İtalya krallıklarından ayrı olan kuzeydeki krallıklar, Osmanlı korsanlarının istilalarından bazen haberleri olmasına rağmen bu bilgiyi Orta ve Güney Krallıklarıyla paylaşmayıp Osmanlı Korsanlarına gizlice yardım etmişlerdir. Bu, İtalya-Osmanlı politik ilişkilerinin farklı bir boyutunu göstermektedir.¹⁹

Son Osmanlı padişahı Sultan Vahdeddin'in (1918-1922) ölmeden önceki son yıllarını İtalya'nın bir kasabasında geçirmesi herkes tarafından az bilinen bir olaydır. 17 Kasım 1922 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilen bir karar ile saltanat sonlandırılmış ve Sultan Vahdeddin ailesi ve haremiyle birlikte bir İngiliz gemisiyle Malta adasına sürgün edilmiştir. Oradan Hacca gidip bir süre İngiliz kontrolünde olan Hicaz'da kaldıktan sonra İngilizlerin Sultan Vahdeddin'i orada istememelerinden dolayı 1923 yılının Haziran ayında Hicaz'dan ayrılıp Batı İtalya'da bulunan Cenova şehrinin Sanremo kasabasında kiraladığı bir eve yerleşmiştir. İstanbul'a dönme ümidinden vazgeçmeyen padişah ve etrafındaki hizmetlileri, haremdekileri ve casusları tarafından yapılanlarla, küçük bir kasaba olan Sanremo uluslararası entrikalar merkezine dönüşmüştür. Sultan Vahdeddin'in 1926 yılında altmış beş yaşındayken reçel yedikten sonra ölmesi üzerine bazı söylentiler ortaya çıkmıştır. Resmi kaynaklar kalp yetmezliğinden vefat ettiğini söylerken, halk arasında zehirlendiğini söyleyenler çıkmıştır.²⁰ Herkese açıkça ifade edilmeyen ve unutturulmaya çalışılan bu durumun etkisi geçmişten bugüne kadar süregelen İtalya ve Türkiye arasındaki politik ilişkilere bir olay daha eklemiştir.

Bu kısa özet bile yüzyıllarca İtalya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında gerçekleşen ilişkilerin ne kadar çeşitli ve beklenmedik sonuçlar ortaya koyduklarını göstermektedir. Sık sık kendi hükümeti tarafından casus olarak kullanılan²¹ ve kazanç peşinde koşan maceraperest tüccarlar arasındaki temaslar da görüldüğü gibi basit değildir. Sayısız anlaşmalardan, iş birliklerinden, mücadelelerden ve intikamlardan oluşan yüksek seviyedeki siyasi ilişkiler çok daha karmaşıktır ve resmi tarihte aktarılan bilgiler yetersiz kalır, çünkü onların arkasında uzun süre

¹⁸ "Pirati e Torri Costiere", **Salve web**, (Çevrimiçi), <http://www.salveweb.it/pirati.htm>, 18 Eylül 2017.

¹⁹ Franco Cardini, "I Martiri di Otranto", **Il Sabato**, 21 Ağustos 1993.

²⁰ Riccardo Mandelli, **L'Ultimo Sultano. Come l'Impero Ottomano Morì a Sanremo**, Torino, Edizioni Lindau, 2011.

²¹ Paolo Preto, **I Servizi Segreti di Venezia. Spionaggio e Controspionaggio ai Tempi della Serenissima**, Milano, Il Saggiatore, 1994.

planlanmış siyasi stratejiler vardır. Osmanlı İmparatorluğu'yla hızlıca değişen ilişkiler uzun bir süre İtalyan devletleri tarafından kendi içsel siyasetine yön vermek için kullanılmıştır; İtalyan tarih kitaplarında anlatılan resmi tarih yanında son yıllarda bazı tarihçilerin araştırmaları sayesinde aynı tarihin gizemli tarafları ortaya çıkar. Bu araştırmalara göre Osmanlılarla dönemsel anlaşmalar sık sık İtalyan devletleri arasındaki ve bu devletlerin Avrupa'nın başka kraliyetleri ile arasındaki sorunları ve rekabetleri sona erdirmek için en kolay yol olmuştur.²² Yukarıda bahsettiğimiz Cem Sultan'ın Vatikan devletinde esirliği, güney ve orta İtalya'ya ıstırap veren dönemsel korsan saldırıları, son Osmanlı padişahının vefat edene kadar Cenova bölgesine sığınması hâlâ tartışılan bu çok bilinmeyen tarihin örnekleridir.

1.2. XVI. Yüzyıldan XX. Yüzyıla Kadar Türkleri Anlatan İtalyan Seyahatnameleri

Eski zamanlardan beri farklı sebeplerden dolayı Akdeniz'in bilinmeyen ülkelerine ve Osmanlı İmparatorluğu'na seyahat eden İtalyanlar, tecrübe ettiklerini yazdıkları eser ve seyahatnamelerde anlatmışlardır. Bu anlatılanlar bazen abartılı bir dille bazen de zevkli ve akıcı bir şekilde yazılmıştır. Yazarlar tarafından aktarılan tecrübeler resmi kaynaklarda bulunmayan fakat günlük hayatta önemli rolü olan bilgileri içermektedir. Bu seyahatnameler genel olarak İtalyanın orta sınıf kesimine hitap etmiştir. İlk elçilere özgü kibirli tasvirler, İstanbul'a yerleşenlerin tecrübeleri, oryantalist seyyahların meraklı ve hoşgörülü yaklaşımları bu seyahatnamelerde yer alır. İtalyan seyyahları gibi diğer Avrupalı seyyahlar da İstanbul'u Doğu'nun kapısı olarak gördüklerinden seyahatnamelerinde İstanbul'u önemli bir yere koymuşlardır.

Aşağıdaki kısımda gezi, keşif ve siyasi sebeplerle XVI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Türkiye'yi ziyaret edip orada gözlemlediklerini etkileyici bir dille aktaran İtalyanların seyahatnamelerinin listesi bulunmaktadır.

²² Bkz.: Cardini, "I Martiri di Otranto".

➤ **Türkler Üzerine Üç Kitap**²³

1539 yılında yayınlanmış olan bu kitap, elçi olarak Osmanlı başkentini ziyaret eden Venedikli Benedetto Ramberti (ö. 1547) tarafından yazılmıştır²⁴. Benedetto Ramberti, Venedik Senatosu'nun katibi, Venedik'teki Aziz Marco kütüphanesinin müdürüydü. Eserin birinci cildinde Venedik'ten İstanbul'a yolculuğu anlatılır, ikincisinde ise Kanuni Sultan Süleyman'dan ve saray hayatından bahsedilir, üçüncüsünde Osmanlı İmparatorluğu incelenir. Eserin amacı, belirsiz bir gelecekte Osmanlı İmparatorluğu yok olduğu zaman, onun üzerine yapılacak tarihî araştırmalara katkıda bulunmaktır. İstanbul'da yaşamasına rağmen Benedetto Ramberti, Osmanlılara mesafeli davranır; Osmanlı-Müslüman kültürünü Avrupa-Hristiyan kültürüyle karşılaştırırken onu eleştirir, farklılıkları vurgulayıp kendi kültürünü över. Yazdıklarına göre ötekiyle siyasi bir ilişki kurmak gerekli olsa da, o “bizden” ayrı, daha aşağı bir seviyede tutulur. Anlattığı Türkler, kendi dinini ateşli tartışmalarla savunmalarına ve Hristiyanları Müslüman yapmaya çalışmalarına rağmen batıl inançlara düşkün, kıyafetlere ve görünüşe büyük önem veren kişilerdir, yemek yedikleri sofranın da direkt yerde yemek yemekten fark yaratmayacak kadar alçak olduğunu belirtir.²⁵

➤ **Türklerin Hayatı ve Âdetleri Üzerine Bir İnceleme**

1551 yılında basılmış olan bu kitap, Cenova'dan gelen bir tüccarın oğlu tarafından yazılmıştır. Giovanni Antonio Menavino, on iki yaşındayken ticaret amacıyla babasıyla deniz yolculuğuna çıkıp korsanlar tarafından kaçırıldıktan sonra Osmanlı sarayına satılmıştır. Antonio Menavino, Topkapı Sarayında eğitim alıp dili de öğrendikten sonra Sultanın hizmetinde bulunmuştur. Türklere karşı bir savaş açmayı planlayan Fransız kralı II. Henry'ye (1547-1559) ithaf edilen bu eserde, saraydaki ve İstanbul sokaklarındaki gelenekler anlatılmış, örneğin kıyafetlerden, yemekten, sosyal terbiyeden, dinî törenlerden, düğünden ve düğün sırasında söylenen kalıp

²³ Türkçeye çevrilmemiştir.

²⁴ Benedetto Ramberti, *Libri Tre delle Cose de' Turchi*, Venezia, Aldo Manuzio Editore, 1539.

²⁵ Marina Formica, *Lo Specchio Turco: Immagini degli Altri e Riflessi di Sé nella Cultura Italiana d'Età Moderna*, Roma, Donzelli Editore, 2012, s. 35-37.

ifadeler ve tekerlemelerden bahsedilmiştir. Bunun yanında İslam dininin temel kurallarını anlatmış, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi ve askeri düzeni hakkında faydalı bilgiler vermiştir. Yazar, saraya esir olarak girdikten sonra memleketine dönme imkânı olduğunda hemen gitmemiştir, kendi kültürünü hiç unutmayarak, hatta Hristiyan hükümetlerine sadık kalarak öğrendiği ve alıştığı belli toplumsal kurallardan oluşan seçkin Osmanlı kültürü içinde kalmayı tercih edip onu incelemeye devam etmiştir.²⁶

➤ Venedik'ten İstanbul'a Bir Yolculuk²⁷

1530 doğumlu Giuseppe Rosaccio (ö. 1620), Padova Üniversitesi'nde tıp, hukuk ve felsefe okuduktan sonra farklı alanlarda çalışmıştır. Coğrafyaya ilgisinin sonucu olarak sık sık yola çıkıp haritalar çizmekten zevk almıştır. Venedik'ten İstanbul'a giderken gördüğü toprakları tasvir eden ve çizerek anlatan eseri, coğrafi bilime ait terimleri kullanmakla birlikte sadece bilim adamları tarafından okunabilen bir kitap değildir, çünkü yazar, denizcilere, tüccarlara ve yolculara pratik tavsiyeler vermiş, herkes tarafından faydalanılabilen yabancı terimlerin listesini yapmış, yerel özellikleri ve karşılaştığı insanları anlatmıştır; bundan dolayı bu eser, herhangi bir yolcuyla yönlendiren, rehber niteliğinde bir el kitabıdır.²⁸ Giuseppe Rosaccio tarafından çizilip 1598 yılında basılmış olan İstanbul haritası, bakır baskı tekniğinde şehrin en eski haritası olarak değerlendirilir.²⁹

➤ Osmanlı Topraklarında Bir İtalyan Gezgin Pietro Della Valle'nin Çalışma Defteri³⁰

Roma'nın soylu bir ailesinin oğlu olan Pietro Della Valle (ö. 1652), 1614 yılında Venedik'ten yola çıkıp on iki sene Orta Doğu ve Doğu'yu

²⁶ Bkz.: Giovan Antonio Menavino, *Türklerin Hayatı ve Âdetleri Üzerine Bir İnceleme*.

²⁷ Türkçeye çevrilmemiştir.

²⁸ Giuseppe Rosaccio, *Viaggio da Venezia a Costantinopoli*, Haz. Eleonora Carriero, Lecce, Edizioni Digitali del Cisva, 2009.

²⁹ "İstanbul'un 500 Yıllık Haritaları Kitap Oldu", *Radikal*, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/kultur/istanbulun-500-yillik-haritalari-kitap-oldu-975712>, 20 Eylül 2017.

³⁰ Raniero Speelman, Mustafa Çiçekler, Nevin Özkan, *Osmanlı Topraklarında Bir İtalyan Gezgin Pietro Della Valle'nin Çalışma Defteri*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

gezmiş: Türkiye, Filistin, Mısır, Suriye, İran'a gittikten sonra Hindistan'a ulaşmıştır.³¹ Yolculuk sırasında, adı Mario Schipano olan en yakın arkadaşına mektup yazarak gördüklerini anlatmıştır. Türkçe, Arapça ve Farsça öğrenip bu dillerin sözlüklerini yazmış, İtalya'ya döndüğünde gezdiği her ülkede aldığı el yazmaları, tarihî eserleri, dilbilgisi kitaplarını Roma'daki kütüphanelere armağan etmiştir. Orta Doğu hakkındaki bilgilere katkısı dolayısıyla dönemin papası tarafından çeşitli madalyalarla ödüllendirilmiştir. Türkiye'yi anlatırken Pietro Della Valle özellikle insanların inançları, davranışları, gelenekleri, yemek alışkanlıklarıyla ilgilenmiştir, bunun yanında ara sıra halklar arasındaki ilişki ve arkadaşlık üzerine evrensel ve felsefi tartışmalara girmiştir.³²

➤ Türk Edebiyatı Üzerine³³

Venedik Cumhuriyeti'nin siyasetinde önemli bir role sahip olan bir aileden gelen Giovanni Battista Donado (ö. 1699), 1627'de doğmuştur. Askeri eğitim alıp Venedik ordusunda başarıyla görev almış; sonra ailesinin geleneğine uyarak şehrin siyasi hayatına girmiştir. 1681 yılında İstanbul'a elçilik için tayin edilmiştir. O zamana kadar okumayı pek sevmeyen Giovanni Battista, Osmanlılara karşı hissettiği ilgiden dolayı İstanbul'a gitmeden önce onlar hakkında bulabildiği her eseri okuyarak bilgilenmek istemiştir, dili de öğrenmeye başlamıştır. Onun görevi karışık bir döneme denk gelmiştir; o yıllarda Türkler, 1683'te gerçekleştirecekleri II. Viyana kuşatmasına hazırlanıyorlardı. Onun elçiliği olumlu ilişkilerle başlamış ancak Bosna eyaleti beyinin kardeşinin komutanlığındaki bazı askerler Venedik Cumhuriyeti vatandaşları tarafından öldürülünce diplomatik ilişkiler kötüleşmiştir.³⁴

³¹ Speelman, Çiçekler, Özkan, **Osmanlı Topraklarında bir İtalyan Gezgin Pietro Della Valle'nin Çalışma Defteri**.

³² "La più Importante Relazione Seicentesca su Medio Oriente ed India - 1650", **Associazione Librai Antiquari d'Italia**, (Çevrimiçi), <http://www.alai.it/classici-italiani/la-piu-importante-relazione-seicentesca-su-medio-oriente-ed-india-1650>, 21 Eylül 2017.

³³ Türkçeye çevrilmemiştir.

³⁴ Giuseppe Gollino, "Donà, Giovanni Battista", **Enciclopedia Biografica Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1990.

Giovanni Battista Donado'nun eseri, Türk edebiyatı üzerine yapılan ilk İtalyan çalışmasıdır; bir seyahatname olmamasına rağmen girişte Türklerin hayat tarzına genel, açıklayıcı bir bakış bulunur. Yazara göre bu halkın ürettiği edebiyat aracılığıyla onların duygularına yaklaşmak, yaygın olan ön yargılardan vazgeçmek mümkündür. Donado, birkaç Osmanlı şarkı metnini ezgileri ile derleyip kitabına ekleyerek İtalyan müzisyenlerin günümüze kadar faydalandığı Osmanlı müziğinin değerli örneklerini göstermiştir.³⁵

➤ Dünya Turu³⁶

1648 yılında Güneybatı İtalya'da doğan Giovanni Francesco Gemelli Careri (ö. 1725), eğitim amacıyla Napoli'ye taşınıp hukuktan mezun olmuştur. Napoli Kraliyetinde hukuki görevler aldıktan sonra 1686 yılında Avusturya kraliyeti yanında Osmanlılara karşı Maceristan savaşına katılmıştır. Napoli hükümetinde çalışan başka hukukçularla rekabetten dolayı işten ayrılıp dünyayı gezmeye çıkmıştır. 1693'ten 1698'e kadar süren yolculuğu sırasında Malta'ya, Mısır'a, Filistin'e, Türkiye'ye, Ermenistan'a, Gürcistan'a, İran'a, Hindistan'a, Çin'e, Filipin adalarına, Meksika'ya, Küba'ya gidip İspanya ve Fransa'dan geçerek İtalya'ya dönmüştür. Altı ciltten oluşan kitabında maceralarını anlatıp Avrupa'da büyük bir başarı kazanmıştır, eseri o güne kadar yazılmış olan en geniş seyahatnamelerden biri olmuştur. Osmanlılar ile İtalyanlar arasında gerilimli bir zamanda İstanbul'da bulunduğu için Giovanni Francesco casusluktan suçlanıp tutuklanmıştır, sonra Fransız konsolosunun yardımıyla serbest bırakılmıştır. Yolculuğu sırasında casus zannedildiği tek olay bu değildir; Çin'deki Hristiyan cemaatleri de Francesco'nun onları kontrol etmek için Roma papası tarafından gönderildiğinden şüphelenmişlerdir.³⁷

³⁵ “Innamorandosi dell’Altro. Testimonianze Ottomane e Veneziane”, **Amici Musica Venezia**, (Çevrimiçi), <https://www.amicimusicavenezia.it/2016/11/18/innamorandosi-dellaltro-testimonianze-ottomane-veneziane>, 21 Eylül 2017.

³⁶ Türkçeye çevrilmemiştir.

³⁷ Giovanni Francesco Gemelli Careri, **Giro del Mondo**. Haz. Monia Carnevali, Roma, Universitalia Editrice, 2016.

➤ Venedik'ten İstanbul'a Bir Yolculuk³⁸

Unutulmuş olan Giuseppe Sorio, 1663 yılında Venedik ilinde bulunan Vicenza şehrinde doğan bir seyyahtır. Mısır'a, Filistin'e ve Türkiye'ye yolculukları sırasında yakın arkadaşı olan kont Gaetano Chiericati'ye yazdığı mektuplardan kitaplar çıkarılmıştır.³⁹ Giuseppe Sorio, İstanbul'u hayranlıkla anlatır: “Kesinlikle İstanbul'un güzelliğini aktarmak için uygun kelimeler bulamayan tek kişi değilim; çünkü yüce ve vasat kısımlarını inceledikten sonra bu şehrin bütününde özel ve mükemmel bir şey bulunur”.⁴⁰ Anlatılarda saray hayatı yanında sokaktaki hayatı tasvir etmiştir, Çerkez toprakları ve Gürcistan başta olmak üzere her yerden kaçırılan kölelerin satıldığı esir pazarı onu çok etkilemiştir.

➤ Sicilya'dan ve Türkiye'den Mektuplar⁴¹

1750 doğumlu Domenico Sestini (ö. 1832), Floransalı bir din adamı ve arkeologdur; botanikle ilgilenmiş, nümismatik hakkında farklı eserler yazmış ve çizmiştir. Kütüphanecilik görevleri sırasında araştırma sebebiyle Orta Doğu'ya seyahat etmiş, gezdiği ülkelerden arkadaşlarına detaylı mektuplar yazmıştır.⁴² Bir İtalyan gemisinde Ege bölgesini gezerken yeni çiçek ve bitkilerin tasviri yanında tanıştığı Türklerin âdetlerini anlatır; anlattığına göre Yunanca da konuşabilen o bölgenin Türkleri sakin ve misafirperverlerdir. Yine de onların bazı davranışlarına şaşırır; örneğin yerli ağaların limana yeni gelen gemileri dolaşp komutanlardan açıkça hediye istemesi ona göre terbiye eksikliğidir. Yolculuk Ramazan ayına denk geldiği için mektuplarda orucun kurallarını da açıklamıştır.⁴³

³⁸ Türkçeye çevrilmemiştir.

³⁹“Giuseppe Sorio”, **Biblioteca Civica Bertoliana Vicenza**, (Çevrimiçi), <http://www.nuovabibliotecamanoscritta.it/StampaManoscritto.html?codice=40992>, 23 Eylül 2017.

⁴⁰ Giuseppe Sorio, **Descrizione di Costantinopoli**, Vicenza, Edizioni Vicenza, 1854.

⁴¹ Türkçeye çevrilmemiştir.

⁴² Giovanni Pugliese Carratelli, “Sestini, Domenico”, **Enciclopedia Biografica Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1936.

⁴³ Domenico Sestini, **Lettere del Signor Abate Domenico Sestini scritte dalla Sicilia e dalla Turchia a Diversi suoi Amici in Toscana**, Firenze, Stamperia Gaetano Cambiagi, 1779.

➤ **Türkiye Anıları⁴⁴**

Matematik, astronomi, jeoloji, zooloji ve biyoloji alanlarında önemli çalışmalar yapan, Cizvit papazı olan Lazzaro Spallanzani (ö. 1799), Türkiye’yi gezdikten sonra Boğaz sularında yaşayan deniz hayvanları üzerine çalışmak için İstanbul’a gitmiştir.⁴⁵ Türkiye’deyken aldığı bilimsel ve kişisel notlardan maalesef bir kitap çıkarılmamıştır.

➤ **Venedik’ten İstanbul’a: Bir Yolculuğun Raporu⁴⁶**

Roma yakınlarında 1724 yılında doğan Giambattista Casti (ö. 1803), papaz okulunda eğitim alıp rahip olmuştur. Üniversitede hitabet dersleri vermiş, zevk için şiirler yazmıştır; sık sık kadınlara ithaf edilen bu hicivli şiirler o yıllarda ahlak dışı olarak eleştirilmiştir. Yolculuğu ve başıboşluğu seven rahip Avrupa’nın çeşitli ülkelerini gezmiştir. Yazdıklarına göre o, yeni yerleri merak ettiği kadar yeni insanlarla da ilgilenmiştir; “her sınıf, her çeşitteki insanları incelemek isterim, randevu evinden saraya kadar, benim için farketmez”⁴⁷. Ortak bir arkadaş aracılığıyla Giambattista Casti, Avusturya İmparatoruyla tanışıp Viyana’daki ana saraya davet edilmiştir; şair olarak orada alkışlanıp başarılı olmuş, tiyatro oyunu yazmaya başlamıştır. Hem zevk için hem de diplomatik görevlerden dolayı sık sık yolculuğa çıkmıştır; İspanya’ya, Rusya’ya, Yunanistan’a, Türkiye’ye gitmiştir. İstanbul’dayken şehir, halk ve siyaset durumu üzerine notlar alıp onları yayınlamayı düşünmemiştir. İlk izlenime göre o kadar farklı milletleri barındıran İstanbul “sanki evrenin metropolüdür”⁴⁸. Türkler hakkında olumlu yorumlar yaparken onların iyi kalpli ve dindar olduklarını, Avrupalılardan daha dürüst olduklarını söylemiş, fakat fakirlerin çok olduğundan ve genel gelişim seviyesinin o kadar yüksek olmadığından şikâyet etmiştir.

⁴⁴ Türkçeye çevrilmemiştir.

⁴⁵ Paolo Mazzaello, “Spallanzani, Lazzaro”, **Enciclopedia Treccani**, Editore Treccani, 2013.

⁴⁶ Türkçeye çevrilmemiştir.

⁴⁷ Salvatore Nigro, “Casti, Giambattista”, **Enciclopedia Biografica Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1979.

⁴⁸ Giambattista Casti, **Relazione di un Viaggio a Costantinopoli di Giambattista Casti nel 1788 Scritta da Lui Medesimo**, Haz. Rita Nicolì, Lecce, Centro Interuniversitario Internazionale di Studi sul Viaggio Adriatico, 2013.

Sayfalarında o yıllarda bütün şehre acı veren veba salgını tehlikesini de anlatmıştır.

➤ **Hayatının Hikâyesi⁴⁹**

En popüler İtalyan çapkını, Venedikli serüvenci Giacomo Casanova'dır (ö. 1798). Ahlak kurallarına hiç uymadan kendi hayatını bir sanat eseri gibi yaşamaya kararlıydı; keyfine göre yazar, şair, çevirmen, elçi olarak çalışan Casanova, rüzgarın savurduğu yaprak gibi oradan oraya uçuşmak isterdi, sonraki kuşaklar tarafından hatırlanmayı amaçlardı. Çok tartışılmış ve sansürlenmiş olan otobiyografisinde XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'nın en önemli şehirlerine seyahatlerini, orada yaşadığı maceraları anlatmıştır. Onun İstanbul'u, diğer İtalyanların tecrübelerine göre daha seçkin ve esrarengiz ortamlardan oluşan mükemmel bir tiyatro sahnesidir.⁵⁰

➤ **Vatandaş Carlo Mantegazza'nın Osmanlı ve Rus İmparatorluğu'na Yolculuğu⁵¹**

XIX. yüzyılın başlangıcında yaşayan Milanolu Carlo Mantegazza hakkında meraklı bir seyyah olmasının dışında çok az bilinir. Onun tarafından yazılmış olan iki seyahatname vardır; birincisi Karayip adalarında bulunan Santo Domingo'yu⁵², ikincisi ise İstanbul'a ve Rusya'ya yolculuğu anlatır. İstanbul'da kaldığı süre içinde bu şehre yerleşen İtalyanlarla tanışıp onların bazılarının fakirlikten kurtulmak için her şeyi yaptıklarını söylerken gülünç bir olay yazıya almıştır; aileleri çok zamandır İstanbul'da yaşayan iki İtalyan bir ayının postunu satın alırlar, biri postu giyip ayının kılığına girer, diğeri ayı oynatıcı rolü alır. Bir gün onlar Topkapı Sarayının yakınlarında oynarken Harem ağaları gösteriyi izleyip ayının yeteneğine şaşırırlar, onları

⁴⁹ Giacomo Casanova, **Hayatının Hikâyesi**, Çev. Nilüfer Güngörmüş, İstanbul, Everest Yayınları, 2016.

⁵⁰ Andrea Castagnino, **Attraverso la Sublime Porta: la Turchia nei Resoconti dei Viaggiatori Occidentali**, Bergamo, Soldiershop editore, 2015, s. 15-16.

⁵¹ Türkçeye çevrilmemiştir.

⁵²“Mantegazza, Carlo. Viaggio a Santo Domingo”, **Aste Bolaffi**, (Çevrimiçi), <http://www.astebolaffi.it/pdf/auctions/714.pdf>, 26 Eylül 2017.

Sultanın önüne götürürler. Padişah da oyundan çok zevk aldığı için ayıyı satın almak ister, oynatıcı onu ısrarla vermek istemez, padişah büyük bir ücret öder. Oynatıcı Pera'ya kaçar, çaresiz ayı adam ise gerçek ayılara yem olmak istemediği için postu çıkarıp kendisini gösterir. Padişah gözlerine inanamayarak kızar, adamı sopalar, fakat sonra durumu eğlenceli bularak onu özgür bırakır, hatta ona yıllık bir maaş vermeye karar verir.⁵³

➤ İstanbul⁵⁴

Türklerin çok sevdikleri bu İtalyan seyahatnamesi maalesef İtalya'da pek tanınmış değildir; İtalya'da Edmondo De Amicis (ö. 1908) çocuk edebiyatına katkısı ile hatırlanırken Sicilya, İspanya, Londra, Hollanda, Fas, İstanbul, Paris'ten yazdığı röportajlar unutulmuştur.⁵⁵ Romantizm dönemine ait Oryantalizm akımı çerçevesinde Edmondo De Amicis de uzun yıllar bu yolculuğu planladıktan sonra 1874 yılında Doğu'nun kapısı sayılan İstanbul'a varmış, kentsoylu sınıf tarafından okunan bir dergi için gördüklerini, yaşadıklarını anlatmış, yanında olan gravürcü de onları çizmiştir. Heyecanla ve hayranlıkla gezen yazarın ilgisinin büyük bir kısmı, bu şehrin halkına ve onun günlük yaşamına yönelmiştir; eserde toplumu oluşturan farklı milletler, onların yaptığı meslekler, insanlar arasındaki ilişkiler, yabancılara yaklaşım, hayvanlara gösterilen sevgi, farklı alışkanlıklar ve hobiler, dini davranışlar, bir yöntem takip etmeden canlı bir şekilde anlatılır. Yürümekten yorulup bir kahvehanede oturan, pazarcılara sinirlenen, biraz korkarak Türk hamamına giren Edmondo De Amicis, İstanbul folkloru hakkındaki izlenimlerini okurlarla paylaşır. Zaman zaman gördüğü halk hayatının bir ifadesi onu etkiler, hoşuna gider; o zaman De Amicis, folklorun ne kadar hızlıca değişen, kolayca tekrarlanamayan, belli bir ortama sıkı bağlı olan bir olay olduğunu

⁵³ Carlo Mantegazza, **Viaggi nei Due Imperi Italiano e Russo del Cittadino Carlo Mantegazza, Volume 2**, Milano, Stamperia e Fonderia del Genio, 1805.

⁵⁴ Edmondo De Amicis, **İstanbul**, Çev. Beynün Akyavaş, 3. bs., Ankara: Türk Tarihi Kurumu Yayınları, 2006.

⁵⁵ Bruno Traversetti, **Introduzione a De Amicis**, Roma, Editori Laterza, 1991.

sezerek nostaljik bir tavırla gelecek zamanda o tür davranışların ve geleneklerin ortadan kaybolması korkusunu dile getirir.⁵⁶

➤ **Anadolu’da: İtalyan Coğrafya Kurumu Tarafından Düzenlenen Ticari, Coğrafi Bir Yolculuğun Röportajı⁵⁷**

1904 yılında İtalyan Coğrafya Kurumu, Doğu Akdeniz’e bir araştırma seyahati düzenlemiştir; amaç, o bölgelerdeki ticaret imkânlarını inceleyip o yerlerde İtalyanların rolünü artırmaktı. Trabzon’a, Batum’a kadar giden geminin yüzbaşı Lamberto Vannutelli sahillerden içeriye doğru giderken alışveriş ve pazarlık şekilleri, yabancılar için kazanç fırsatları, karşılaştığı insan tipleri hakkında detaylı bir rapor yazmıştır.⁵⁸

➤ **Türkiye’ye Yolculuk⁵⁹**

1895 yılında, Güney İtalya’da doğan Corrado Alvaro (ö. 1956), asker olarak Birinci Dünya Savaşı’na katıldıktan sonra gazeteci olarak çalışmaya başlayıp yazılarıyla faşizme karşı çıkmıştır. Şiirler, öyküler ve romanlar yazmıştır, İtalyan Yazarları Sendikasını da kurmuştur. Modern şehirlerin sosyal sorunlarıyla, köy ile şehir arasındaki ilişkiyle ilgilenen yazar, doğduğu kırsal bölgenin ve zor bir dönemi yaşayan İtalya’nın yanında eserlerinde farklı ülkelere de yer vermiştir; iki yolculuğu sonucunda Rusya ve Türkiye hakkında kitaplar yazmıştır.⁶⁰ Türkiye hakkındaki anıları o zamana kadar yazılmış olan seyahatnamelerden çok farklıdır; çünkü 1932 yılında İstanbul, Eskişehir, Ankara, Kayseri, Konya’yı gezen Corrado Alvaro, Osmanlı topraklarını değil, yeni Türkiye Cumhuriyeti’ni görmüştür, Atatürk’ün reformları sayesinde Türkiye’nin birkaç yıl içinde ne kadar hızlı değiştiğini görünce hayranlığını ve şaşkınlığını okurlarla paylaşmıştır.⁶¹

⁵⁶ Edmondo De Amicis, **Costantinopoli**, Haz. Luca Scarlini, Torino, Einaudi Editore, 2007.

⁵⁷ Türkçeye çevrilmemiştir.

⁵⁸ Çeşitli Yazarlar, **Storia dell’Emigrazione Italiana, Arrivi**, Haz. Piero Bevilacqua, Andreina De Clementi, Emilio Franzina, Roma, Donzelli Editore, 2002, s. 184-185.

⁵⁹ Corrado Alvaro, **Türkiye’ye Yolculuk**, Çev. Necdet Adabağ, İstanbul, Literatür Yayınları, 2010.

⁶⁰ Arnaldo Bocelli, “Alvaro, Corrado”, **Enciclopedia Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1961.

⁶¹ Bkz.: Alvaro, **Türkiye’ye Yolculuk**.

Bu seyahatnamelerin birçoğu çağdaş yayınevleri tarafından yayınlanmamıştır; orijinal baskılar kütüphanelerin nadir eserler bölümünde bulunduğu için okurlar tarafından kolay ulaşılmaz, hatta bilinmez. 2010 yılında Seyahat Edebiyatı Festivali çerçevesinde İtalyan Coğrafya Derneği tarafından düzenlenen, Roma'daki Türkiye elçiliğinde yer alan bir sergi bu seyahatnamelerin en eskilerini de tanıtmayı amaçlamıştır: *Cose Turche: Racconti dei Viaggiatori Italiani Tra XVI e XX Secolo* (Türk Şeyler: XVI. ile XX. Yüzyıllar Arasındaki İtalyan Seyyahların Anlatıları) isimli sergi, metinlerin yanında gravürler, haritalar sunarak çeşitli sebeplerden dolayı Osmanlı İmparatorluğu'na gitmiş olan İtalyanlar aracılığıyla İtalya ile Türkiye arasındaki ilişkilerin kaynaklarını başarıyla göstermiştir.⁶²

1.3. Hippi Yolculuğu ve Hippi Yazılarında Türkler

1960'larda Amerika'da başlayan, hızlıca Avrupa'ya yayılan hippie hareketi, yola çıkma felsefesini Avrupa'dan Hindistan'a kadar götüren bir yolculuğa çevirmiştir. Yeni tecrübelerin, maceranın, Hindistan'a özgü ruhaniliğin peşinde olan genç hippiler için İstanbul, kirlenmemiş Doğu'nun kapısını açan büyüleyici bir şehirdir. Hatta Hindistan'a kadar gitmek için yeterli parası olmayanlar, İstanbul'a vararak yine de o yıllarda olgunluk evresine geçmek için gerekli bir sınama sayılan *hippie trail* (hippie yolculuğunu) yapmış olurlardı. 1960'lardan itibaren 1980'lere kadar gerek trenle gerekse otostop yaparak hippiler İstanbul'a vardıktan sonra bazen bir iş bulurlar ve birkaç ay İstanbul'da kalmaya karar verirler, paray biriktirip Hindistan'a doğru yolculuğa devam ederlerdi.⁶³ Bu yolcular, günlüklerinde buluşma ve geçiş noktası olan İstanbul'u heyecanla anlatmışlardır; yazılarında şehre yeni gelen hippilerin gitmesi gereken mekânların tarifleri yer alır; hippiler tarafından "*Pudding Shop*" denen, Sultanahmet meydanının karşısında bulunan **Lale Restaurant** o dönemin bir simgesine dönüşmüştür.⁶⁴

⁶² Lauretta Colonelli, "Costantinopoli negli Occhi dei Viaggiatori", **Corriere della Sera**, 10 Aralık, 2010.

⁶³ "Hippie Trail, il Primo dei Grandi Viaggi", **Lonely Planet Italia**, (Çevrimiçi), <http://www.lonelyplanetitalia.it/articoli/hippy-trail-il-primo-dei-grandi-viaggi>, 29 Eylül 2017.

⁶⁴ Massimo Malpica, "Da İstanbul a Kathmandu il Nostro Inviato sull'Hippie Trail", **Il Giornale**, 16 Nisan 2019.

O yıllardaki İtalyan gençleri arasında da yola çıkıp İstanbul'a gidenler çoktur, bazıları siyasi durumdan bıkmış olan üniversite öğrencileridir, bazıları işsiz kalmış olan solculardır. O dönemi anımsayarak İstanbul'u anlatan çeşitli İtalyan eserleri vardır. Bunların arasında Andrea De Carlo'nun **Due di Due**⁶⁵ (**İkide İki**) romanında, iki üniversiteli arkadaş yaz gelince İtalya'nın eski kurallarından, ebeveynlerinin ahlakından sıkılıp yola çıkar. İstanbul'a vardıklarında haşhaş için çok fazla para harcadıklarından parasız kalmış olduklarını fark ederler; Yunanistan'dan ve Türkiye'den geçen hippiler arasında yaygın bir âdete uyarak kalabalık, rengârenk, baş döndürücü bir İstanbul'da birkaç lira kazanmak için kan bağışlamaya karar verirler; maalesef parası olmadığı için birkaç gündür yemek yememiş olan iki arkadaştan biri kan bağışladıktan sonra kendini kötü hisseder, tedavi görmek için çabucak İtalya'ya dönmek zorunda kalır.⁶⁶

O yılları anımsayan çeşitli otobiyografik ve biyografik kitaplar arasında böyle bir yolculuktan sonra Asya ülkelerinde muhabir gazeteci olarak çalışmaya karar veren Emanuele Giordana'nın **Viaggio all'Eden: Da Milano a Kathmandu**⁶⁷ (**Cennete Yolculuk: Milano'dan Katmandu'ya**) isimli kitabını hatırlamakta fayda vardır. Emanuele Giordana bu kitabında İtalya'dan ayrılıp Yugoslavya, Yunanistan, Türkiye, İran, Afganistan, Hindistan'dan geçerek Nepal'e varan on Milanolunun yolculuğunu anlatır.⁶⁸

Genel olarak bu dönemi anlatan eserler, İstanbul'a değişik bir açıdan bakarak hızlı, çılgın bir şehir çizmiştir. Günümüzdeki eski ve yeni nostaljik çiçek çocuklar⁶⁹, bu meşhur yolculuğun özünü bulmak umuduyla hâlâ onu tekrarlamak için yola çıkarlar.

1.4. Opera Oyunlarında Türkler

Türklerle ilişki, İtalyan toplumun seçkin gruplarının kültürel tercihlerini de etkilemiş ve bu grupların önemli bir ürünü olan opera eserlerine yansımıştır. Vazgeçilmez bir varış noktası olan İstanbul, yüzyıllardır binlerce insanı seyyah kılan

⁶⁵ Türkçeye çevrilmemiştir.

⁶⁶ Andrea Di Carlo, **Due di Due**, Milano, Bompiani Editore, 2005.

⁶⁷ Türkçeye çevrilmemiştir.

⁶⁸ Emanuele Giordana, **Viaggio all'Eden: Da Milano a Kathmandu**, Roma, Editori Laterza, 2017.

⁶⁹ Her yaştaki hippilere “çiçek çocuklar” denir.

yerdir. İstanbul’u anlatan İtalyan seyahatnameleri onu tanıtmakta, hakkında bilgi vermekte, isminin harflerinde gizlenen sihri aramakta, onu görmeyen insanların hayallerini canlı tutmakta önemli bir role sahip olmuştur. Tarihî olaylara ve bu seyahatnamelere dayanarak başka anlatılar, söylentiler, hikâyeler, eserler oluşmuştur. XIX. yüzyılda Oryantalizm’in çeşitli kültürel ifadelerle beraber İtalyan müziğinin zirvesi olan operayı da etkilemesi kültürel ilişkilerin iyi bir örneğidir ve önemli bestekâr Gioacchino Rossini’nin (ö. 1868) iki eseri Türkleri konu almaktadır.

➤ **İtalya’da Bir Türk**

Felice Romani (ö. 1865) tarafından yazılmış olan bu opera eseri, ilk kez Milano’daki La Scala tiyatrosunda 1814 yılında icra edilen komik bir oyundur; Selim Bey’in Erzurum’daki sarayında köle olarak yaşayan Zaida, diğer kızların yalanlarından dolayı kıskanç bey tarafından ölüme mahkum edilir, beyin Albazar isimli bir adamı tarafından kurtarılıp İtalya’ya, Napoli şehrine götürülür. Selim Bey de Napoli’ye gider, gemiden inerken adı Fiorilla olan yerli bir kızın güzelliğinden etkilenir. Zaida ile Fiorilla arasında Selim’in kalbini fethetmek için bir mücadele başlar, o sırada Fiorilla’nın kocası, durumdan haberdar olur ve eşini satın almak isteyen Türk’ü engellemeye çalışır.⁷⁰

➤ **II. Mehmed**

Cesare Della Valle (ö. 1860) tarafından yazılmış olan bu eser ise dramatik, tarihî bir operadır, Napoli’deki San Carlo tiyatrosunda ilk kez 1820 yılında icra edilmiştir. Operada II. Mehmed, günümüzdeki Yunanistan’da bulunan, Venediklilerin vilayeti olan Eğriboz bölgesini fethetmek üzeredir. II. Mehmed, Venedik ordusunun komutanının kızına âşıktır. Anna isimli kız ise babasının genç bir komutanının nişanlısıdır, yine de Fatih Sultan Mehmed’e âşık olur; buna rağmen kendi vatanına ve dinine ihanet etmek istemez ve padişahla evlenmeyi kabul etmez. Kararsız Anna gökten gelen bir ses tarafından cesaretle davranmaya yüreklendirildikten sonra gizlice Sultan

⁷⁰ Felice Romani, **Il Turco in Italia**, Milano, Editrice Casa Ricordi, 1996.

Mehmed'in ona verdiği Osmanlı yüzüğünü babasına verir, babasını ve nişanlısını hapishaneden kurtarıp onlara Türk kıyafetlerini giydırır, kaçmalarını sağlar. Türkler kendilerini tanıdığı için kurtulmanın kolay olmayacağını bilen kız, onlarla vedalaşmadan önce babasının kararına uymak için babasından kendisini nişanlısıyla evlendirmesini ister. Babası onları evlendirdikten hemen sonra Türk askerleri gelir, kızın kılıçlardan kendini korumaya çalışmadığını gördüklerinde ona dokunmazlar. Fatih Sultan Mehmed de gelir, Anna ona bakmaya cesaret edemez, başka biriyle evlendiğini itiraf ettikten sonra hançerle intihar eder.⁷¹

XVII. yüzyıldan itibaren Orta Doğu'yu, özellikle Türkiye'yi konu alan Avrupalıların eserlerine “Türk üslubunda eserler” manasına gelen *turcherie* denir. 1782 yılında icra edilen **Saraydan Kız Kaçırma** isimli Mozart'ın (ö. 1791) operası da bu türün bir örneğidir.⁷²

1.5. Sözlü Kültür Verimlerinde Türkler

İtalyan devletleri ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki tarihî, ticari ve siyasi ilişkiler zamanla verimli kültürel bir alışverişin gerçekleşmesini de sağlamıştır. Birbirini tanıdıkça hem İtalyanlar hem de Osmanlılar bambaşka bir dünyanın ve kültürün temsilcisi sayılan diğerrinin âdetlerini ve geleneklerini merak etmeye başlamış, seyahatler gerçekleştirmiş ve bu seyahatleri oraya gitmeyenlere anlatmışlardır. Bu bilinçli kültürel değış tokuş yanında beklenmedik şekillerde Türk kültürünün unsurları İtalya'ya geçmeye başlamış, dilleri birbirini etkilemiş, günlük konuşmalarda ve sohbetlerde Türklerden bahsedilmeye başlanmıştır. Bu ilişkinin en çeşitli ve kalıcı izleri İtalya'nın kuzeyinden güneyine kadar halk kültürü ürünlerinde bulunmaktadır.

⁷¹ Cesare Della Valle, **Maometto II**, Milano, Rugginenti Editore, 1994.

⁷² “Musica. Le Turcherie Musicali”, **E-Turchia**, (Çevrimiçi), http://www.e-turchia.com/e-turchiaOLD%202016-03-14/Istanbul_cafe_indice.htm, 29 Eylül 2017.

1.5.1. İtalyancaya Türkçeden Geçen Kelimeler⁷³

Türklerle devamlı ilişkiler sırasında Türkçeye İtalyanca kelimeler girdiği gibi İtalyan yerel ağızlarına da Türkçeden çeşitli terimler ve kelimeler girmiştir. Denizcilikle ilgili İtalyan terimleri ve emirleri daha çok İstanbul ve İzmir’de karşımıza çıkmaktadır,⁷⁴ bunların çoğu yaygınlaşıp Türkçe kelimeler olarak kabul edilmiştir: alabanda, alabora, alarga, avara, funda, kaptan, kamarot, laçka, mola, pusula, vira birkaç örnektir.⁷⁵

Aynı şekilde Osmanlı İmparatorluğuyla hep temasta bulunan İtalyan Deniz Cumhuriyetleri yani geçiş toprakları olan deniz bölgeleri, konumlarından dolayı dilsel açıdan Osmanlı Türkçesinden etkilenmiştir. Resmi İtalyanca, İtalya’nın 1861 yılında birleşmesinden sonra ülkenin en ünlü şairi olan Dante Alighieri’nin (ö. 1321) kullandığı Floransa ağızı örnek alınarak oluşturulmuş, kuralları belirlenmiş ve öğretilmeye başlanmıştır; o zamana kadar kullanılan birçok kelime de edebiyata, resmi eğitime girmeden bölgesel ağızlarda kalmıştır. Bu yüzden Osmanlı döneminde, hatta İstanbul’un fethinden önce İtalyan ağızlarına giren Türkçe kelimelerin ve terimlerin birçoğu resmi İtalyanca’ya alınmamasına rağmen Venedik’in, Cenova’nın, Napoli’nin, Sicilya’nın ağızlarında günümüze kadar kullanılmıştır.⁷⁶

Bu kelimelerin yerel kullanımı, onların sadece bölgesel ağızlarda kalması, onların kapsamlı bir listesini oluşturmayı zorlaştırmıştır. Lehçe sözlükleri hızlı bir şekilde değişen sözlü bir dili tamamen aktarmasa da, eski ile yeni kuşakların konuştuğu dil arasındaki farklılıkları vurgulamasalar da bu araştırma için en değerli kaynaklar olmuştur. Floransa’dan gelen ailesi önce Sakız adasına, XIX. yüzyılın başlangıcında İzmir’e yerleşen Enrico Aliotti kendisi bir Levanten olduğu için Levanten Mirası Kurumu’nun çalışmalarına katkıda bulunmuştur⁷⁷, bu çerçevede İtalyancaya girmiş

⁷³ Bu listede yer verilen kelimelerin çoğu Türkçe kökenli kelimeler değildir, ancak özellikle Osmanlı devri Türkçesinde yaygın olarak kullanılan kelimelerdir. İtalyanlar bu kelimeleri Türklerden öğrendiği ve Türkçeden aldığı için bu listede bu kelimelere yer verilmiştir.

⁷⁴ Henry Kahane, Renée Kahane, Andreas Tietze, **The Lingua Franca In The Levant**, İstanbul, ABC Tanıtım Basımevi, 1988, s. 13-15.

⁷⁵ TDK Çalışma Grubu, **Türkçede Batı Kökenli Sözcükler Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015.

⁷⁶ Enrico Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, **Levantine Heritage**, 2006, (Çevrimiçi), http://www.levantineheritage.com/pdf/Influenza_della_Lingua_Italiana-Enrico_Aliotti.pdf, 20 Eylül 2017.

⁷⁷ Enrico Aliotti, “A Potted History of the Aliotti Family in the Levant”, **Levantine Heritage**, 2011, <http://www.levantineheritage.com/testi77.htm>, 20 Eylül 2017.

olan Türkçe kelimelerin bir listesini çıkarmayı denemiştir⁷⁸. Onun çalışması ve İtalyan lehçeleri sözlüklerinden faydalananarak eksik olsa da aşağıda eski İtalyanca ile Osmanlı Türkçesinin dilsel kesişimleri hakkında genel bir fikir veren listeyi sunmaktayız:

- **Ascaro** (İt., T.: asker) = İtalyan sömürgecilik döneminde İtalyan ordusunda hizmet veren Eritreli ve Somalyalı askerler.

XIX. yüzyılın sonunda İtalya, Eritre’de ve Somali’de sömürge kurmuştur. İklim, coğrafya ve toplum düzeni açısından çok farklı olan o toprakları kontrol etmekte, fethi ilerletmekte İtalyan ordusu zorlandığı için ordunun hizmetinde yerli askerleri de kullanmıştır. Bu askerler, efsanevi cesaret, fedakârlık ve sadakatleri ile tanınmışlardır. İtalyanlar gelene kadar Arnavutluk beyi olan Hasan Bey bu askerleri ücretli olarak Etiyopya krallarının hizmetinde savaşmış, onlara başıbozuklar adını vermiştir.⁷⁹ İtalyan ordusu Hasan Bey’den bu yerel askerleri satın aldıktan sonra onları “asker” (âscari) olarak adlandırmaya devam etmiş.⁸⁰ Ascari grupları 1887 yılında ise resmen İtalyan ordusunda İtalyan askerleri olarak görev almışlardır. Tarihî kaynaklarda İtalyan ordusunda hizmet eden en cesur ve en güçlü askerler olarak hatırlanmaktadırlar.⁸¹

- **Bailamme** (İt., T.: Bayram) = kalabalık bir gruptan, bir toplantıdan gelen sesler, gürültü.

Ramazan Bayramı sırasında İstanbul’da insanlar toplanıp kutlamalara ve gösterilere katıldıklarında şehrin sokakları kalabalık ve gürültülü olurmuş; terim bu anlamla İtalyanca’ya girmiştir.⁸²

⁷⁸ Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”.

⁷⁹ Enrico Casale, “Ascari, I Migliori Soldati Italiani”, **Equatoria**, 20 Şubat 2010, (Çevrimiçi), http://www.equatoria.it/index.php?page=0134_agas_20100220_ascari, 20 Eylül 2017.

⁸⁰ “Ascaro”, **Dizionario italiano**, <https://www.dizionario-italiano.it/dizionario-italiano.php?lemma=ASCARO100>, 06 Ekim 2017.

⁸¹ Bkz.: “Ascari, I Migliori Soldati Italiani”.

⁸² Kolektif Çalışma, “Bailamme”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 117.

- **Bergamotto** (İt., T.: bey armudu) = bergamot.

Bu ağacın meyvesi lezzetli ve güzel kokulu olduğu için Türkler ona “beyin armudu” derlermiş. Bu terim Avrupa dillerine geçip günümüze kadar kullanılmıştır.⁸³

- **Bricco** (İt., T.: ibrik) = ibrik.⁸⁴

Güncel İtalyancada, hem resmi hem günlük dilde kullanılır.

- **Caicco** (Venedik lehçesi, T.: kayık) = büyük gemilerde bulunan, acil ve ihtiyaç olduğu durumlarda kullanılan küçük kürek kayığı.⁸⁵

- **Caimacà** (Floransa lehçesi, T.: kaymakam) = buyurucu, baskıcı.

Osmanlı kaymakamı ilçede devletin temsilcisi, yönetim görevlisiymiş, bundan dolayı emir vermeye hakkı varmış. Floransa’da ise haksızca buyuran, diğerlerinin kendi hizmetinde olmalarını isteyen “*Non fare il Caimacà!*” (Kaymakam olmuştun gibi davranma!) diye söylenir.⁸⁶

- **Camallo** (Cenova lehçesi, T.: hamal) = hamal.

Denizcilik ve ticaret sebeplerinden dolayı sık sık Türklerle temasa geçen Cenovalılar, Türkçeden bu kelimeyi ödünç almış, limanda her tür yükün taşıyıcıları için kullanmışlardır.⁸⁷

- **Caffettano** (İt., T.: kaftan) = kaftan, alaturka süslü, şık elbise.⁸⁸

- **Cardascio** (Napoli lehçesi, T.: Kardeş) = kardeş, arkadaş, kanka.⁸⁹

⁸³ Kolektif Çalışma, “Bergamotto”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 134.

⁸⁴ Kolektif Çalışma, “Bricco”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 158.

⁸⁵ Giuseppe Boerio, **Dizionario del dialetto veneto**, Firenze, Editrice Giunti, 1998, s. 116.

⁸⁶ Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, s. 13.

⁸⁷ Fiorenzo Toso, **Piccolo Dizionario Etimologico Ligure**, Genova, Editrice Zona, 2015, s. 274.

⁸⁸ Kolektif Çalışma, “Caffettano”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 170.

⁸⁹ “Amico”, **Vocabolario napoletano**, (Cevrimiçi), <http://www.napoletanita.it/cgi-bin/vocabolario.pl>, 09 Ekim 2017.

- **Casna** (Venedik lehçesi, T.: hazine) = bir kişinin hazinesi, parası.
“Avere un bon casna” (= iyi bir hazineye sahip olmak) zengin olma anlamına gelir.⁹⁰
- **Chiosco** (İt., T.: köşk) = köşk. Modern İtalyancada yeni anlamlar kazanmıştır: meydanda, sokağın yanında bulunan, gazeteler satan küçük bayi; parkta, plajda içecek, sandviç ve dondurma satan, kışın genelde kapalı olan yaz kahveleri.⁹¹
- **Colbacco** (İt., T.: kalpak) = kalpak.
Türkçeden Mısır diline, oradan Fransızcaya, Fransızcadan İtalyancaya geçmiş olan bu kelime, başlangıçta Napoleone Bonaparte’nin (ö. 1821) atlı askerleri tarafından takılan kürk başlığı ifade edermiş, sonra anlamı genişleyip kürk veya kumaştan yapılmış kışlık başlık anlamına gelmiştir.⁹²
- **Divano** (İt., T.: divan) = divan, sedir.
Tarih terminolojisinde Osmanlı sultanının hükümet adamlarıyla kurduğu meclis demektir, günlük dilde ise kanepe anlamında kullanılmaktadır. Bu mobilyanın tasarımı Osmanlı üslubundan ilham aldığı için eşanlamlı bir kelime olarak “**Ottomana**” (= Osmanlı) da denir.⁹³
- **Dragomanno** (İt., T.: tercüman) = tercüman.
Türkçe aracılığıyla ilk olarak Venedik lehçesine giren bu terim Osmanlı topraklarına giden İtalyan elçileri ve tüccarlarının yanında bulunan,

⁹⁰ Bkz.: Boerio, **Dizionario del dialetto veneto**, s. 109.

⁹¹ Kolektif Çalışma, “Chiosco”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 214.

⁹² Kolektif Çalışma, “Colbacco”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 229.

⁹³ Kolektif Çalışma, “Divano”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 323.

limanlarda, pazarlarda, saraylarda, elçilik ve konsolosluklarda tercümanlık yapan İtalyanlar için kullanılmıştır.⁹⁴

➤ **Festecco / Fistecco** (Cenova lehçesi, T.: fıstık) = yeşil fıstık.⁹⁵

➤ **Giannizzero** (İt., T.: yeniçeri) = yeniçeri.⁹⁶

➤ **Mavi** (İt., T.: mavi) = açık mavi.

Michelangelo Buonarroti (1475-1564) gibi Rönesans döneminin önemli İtalyan sanatçıları tarafından mavinin özel bir tonu için bu terim kullanılmıştır.⁹⁷

➤ **Mendil** (eski Cenova lehçesi, Türkçeden: mendil) = bayan mendili.⁹⁸

➤ **Odalisca** (İt., T.: odalık) = odalık.⁹⁹

İtalyancada bu kelimenin ilk anlamı Osmanlı padişahı tarafından seçilmiş olan, sarayda yaşayan kadındır. Gittikçe bu anlam genişleyerek sıradışı, egzotik bir güzelliğe sahip olan kadınlar için de kullanılmaya başlamıştır.

➤ **Orda** (İt., T.: ordu) = göçebe grup, toplum; Osmanlı ordusundaki yeniçerilerden oluşan gruplar; düzensizce hareket eden çok sayıda insan.¹⁰⁰

➤ **Sangiaccio** (İt., T.: sancak) = Osmanlı sancağı, sancakbeyi.¹⁰¹

⁹⁴ “Dragomanno”, **Treccani Vocabolario Online**, (Çevrimiçi), <http://www.treccani.it/vocabolario/dragomanno>, 09 Ekim 2017.

⁹⁵ “Attenti all’Italiano!”, **Franco Bampi**, (Çevrimiçi), http://www.francoBampi.it/zena/mi_chi/051031gs.htm, 09 Ekim 2017.

⁹⁶ “Giannizzero”, **Dizionario Etimologico Online**, (Çevrimiçi), <http://www.etimo.it/?term=giannizzero&find=Cerca>, 09 Ekim 2017.

⁹⁷ “Mavi”, **Dizionario Etimologico Online**, (Çevrimiçi), <http://www.etimo.it/?term=mavi&find=Cerca>, 09 Ekim 2017.

⁹⁸ Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, s. 14.

⁹⁹ Kolektif Çalışma, “Odalisca”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 691.

¹⁰⁰ Kolektif Çalışma, “Orda”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 703.

- **Sceccu** (Sicilya lehçesi, T.: eşek) = eşek.¹⁰²

Aslında Sicilyalılar tarafından aktarılan rivayete göre bu kelime İtalyancada şeyh, yani Arap başkanı anlamına gelen “*sceicco*” teriminden ortaya çıkmıştır. Rivayete göre 827 yılında adanın Araplar tarafından fethinden sonra Araplar genelde adalılara hoşgörülü bir şekilde davranmakla beraber yerlilere silahlarla dolaşmayı ve ata binmeyi yasaklamışlar. Onlara yasak olan atlara Arapların binmesini kabul etmeyen Sicilyalılar, bir gece adadaki bütün atları zehirlemiş ve böylece sonraki gün Araplar eşeğe binmeye mecbur kalmışlar. Onlarla dalga geçen Sicilyalılar onları “*sceicchi in sella agli asini*” (eşeğe binen şeyhler) diye adlandırmaya başlamışlar. Kısa bir zaman sonra yasaklar kaldırılmasına rağmen Sicilyalılar bu gülünç olayı hatırlatmak için eşeklere “*sceccu*” (şeyh) demeye devam etmişlerdir.¹⁰³

Bu eğlenceli rivayete rağmen dilsel açıdan “*sceccu*” kelimesinin Türkçeden gelmiş olması mümkün görünmektedir.¹⁰⁴

- **Sciarappo** (Sicilya lehçesi, T.: şarap) = şarap.¹⁰⁵

- **Sciropo** (İt., T.: şurup) = şurup.

Bazı kaynaklara göre Türkçe, başkalarına göre Arapça aracılığıyla Orta Çağ Latinesine girmiştir.¹⁰⁶ İtalyancada bu kelime bazı antibiyotik ilaçları da ifade etmektedir.

- **Serraglio** (İt., T.: saray) = Topkapı Sarayı, Osmanlı beylerinin sarayı. Bazen yanlışlıkla harem anlamıyla kullanılmıştır.¹⁰⁷

¹⁰¹ “Sangiaccio”, Dizionario Etimologico Online, (Çevrimiçi), <http://www.etimo.it/?term=sangiaccio&find=Cerca>, 09 Ekim 2017.

¹⁰² Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, s. 13.

¹⁰³ “In Sicilia Perché gli Asini si Chiamano Sceccchi?”, **La Mia Sicilia**, (Çevrimiçi), <http://www.lamiasicilia.org/storie-e-leggende/sicilia-perch%C3%A9-asini-si-chiamano-sceccchi>, 10 Ekim 2017.

¹⁰⁴ Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, s. 13.

¹⁰⁵ Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, s. 14.

¹⁰⁶ Kolektif Çalışma, “Sciropo”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 888.

- **Sorbetto** (İt., T.: şerbet) = şerbet, Osmanlı şerbetlerinin aksine alkol de içerebilen şerbetleri ifade etmektedir.

- **Sultanina** (İt., T.: sultan) = çekirdeksiz kuru üzüm.

Bu çeşit üzüm Türkiye’de, Ege bölgesinde yetiştirildiği için Avrupa dillerine sultanın üzümü olarak geçmiştir.¹⁰⁸

- **Tabacus** (Ferrara şehrinin eski ağzında, T.: tabak) = gemide çalışan aşçı, garson.

Bu kelimenin İtalyancaya geçişi çok eskidir; XIV. yüzyılın başlangıcında yazılmış olan bir belgede bu kelime bulunur.¹⁰⁹

- **Tabutto** (Sicilya lehçesi, T.: tabut) = tabut.¹¹⁰

- **Tulipano** (İt., T.: tülbent) = lale.

İran’dan gelen ve Avrupa’ya Türkiye aracılığıyla geçen bu çiçek, adını tülbent denen yumuşak bezden almıştır. Tülbentten yapılmış Türk sarıkları Avrupalıların aklına lalenin şeklini getirdiği ve lale onlara göre Türk çiçeği olduğu için bu terimi kullanmaya başlamışlardır.¹¹¹

- **Zafferano** (İt., T.: safran) = safran.¹¹²

1.5.2. Türklerle İlgili İtalyan Deyimleri

Türkler, İtalyan deyimlerinde özel bir yere sahiplerdir; İtalyan fıkralarında sık sık İtalyan, Alman ve Fransız tipleri bulunur, farklı halklardan bahseden deyimler ise

¹⁰⁷ “Serraglio” Dizionario Etimologico Online, (Çevrimiçi), <http://www.etimo.it/?term=serraglio&find=Cerca>, 09 Ekim 2017.

¹⁰⁸ Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, s. 4.

¹⁰⁹ Carla Maria San Filippo, **L’Onomastica Ferrarese del Primo Trecento e gli Instrumenta Fidelitatis**, Padova, Libreria Universitaria, 2016, s. 67.

¹¹⁰ Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, s. 14.

¹¹¹ Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, s. 3.

¹¹² Kolektif Çalışma, “Zafferano”, **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007, s. 1075.

azdır, onların birçoğu Türklerle ilgilidir.¹¹³ Bu deyimleri, ortaya çıkışlarına göre ikiye ayırabiliriz: ticaret, denizcilik ve siyasi seyahatler sebebiyle Türklerle kurulan ilişkilere bağlı deyimler; savaşlar ve sahillerdeki Türk istilaları sırasında halk tarafından meydana getirilen deyimler.

1.5.2.1. Ticaret, Denizcilik, Elçilik İlişkileri Çerçevesinde Oluşan Deyimler

Bu deyimler, İtalyan Deniz Cumhuriyetlerinin hareketli ortamında oluşmuştur: gerek İtalya’da gerekse Türkiye’de Türk tüccarlarla, denizcilerle, Osmanlı İmparatorluğu’nun siyasi temsilcileriyle temasa giren İtalyanlar onları merakla izlemiş, tavırlarına ve alışkanlıklarına gittikçe alışmışlar. Onların izlenimlerinden oluşan ve hâlâ günlük hayatta yer alan deyimler ve ifadeler, onları arka plandaki olayları bilmeden kullanan genç İtalyanlarda farkında olmadan bugünkü Türkler hakkında hem belirsiz hem de etkileyici fikirler meydana getirmektedir.

➤ **Paşa gibi yaşamak**= zengin, lüks, rahat bir hayat sürmek.

Paşa gibi kalmak= diğerleri çalışırken parmağını bile oynatmamak, rahatça onlara bakmak.

Osmanlı İmparatorluğu’nda paşa unvanı alan sivil memurlar ve yüksek rütbede bulunan askerlerin etraflarındaki insanlarda uyandırdığı saygıdan, onların zenginliğinden, kölelerinden ve hizmetçilerinden etkilenen İtalyan elçileri ve yolcuları bu deymi ortaya koymuşlardır. Günümüze kadar söylenen bu ifade, hiçbir sıkıntısı olmayan, para konusunda rahat olan, kafasını yormak istemeyen, zor işleri başkalarına bırakan, tembel olan insanlar için kullanılır. Diğerlerine zor işleri bırakanlara, yardım etmektense hiç utanmadan çalışanlara bakanlara, diğerleri zorlanırken rahat rahat oturanlara dalga geçen ve uyaran bir tavırla “Paşa gibi kalma, bir şey yap, bir yardım et” diye söylenir.¹¹⁴ 1962 yılında çıkan ve Betty Curtis’e (ö. 2006) ait

¹¹³ Giuseppe Pittano, **Frase fatta capo ha. Dizionario dei Modi di Dire, Proverbi e Locuzioni**, Bologna, Zanichelli editore, 1992.

¹¹⁴ “Pascià”, **Sapere**, (Çevrimiçi), <http://www.sapere.it/enciclopedia/pasci%C3%A0.html>, 04 Ekim 2017.

olan popüler bir İtalyan şarkısı olan “Soldi, soldi, soldi”¹¹⁵ (Para, para, para), zenginliği ve zenginlerin dünyasını hayal ederken “paşa gibi yaşamak” deyimini aktarır.¹¹⁶

Bu deyim daha nadir olan bir varyantı “sultan gibi yaşamak”tır.¹¹⁷ O kadar yaygın olmasa da buna benzeyen başka bir deyim, Hindistan’daki büyük hükümdarlardan bahsederek “mihrace gibi yaşamak” ifadesini kullanır.¹¹⁸ Başka bir deyim olan “kral gibi yaşamak” ise bir kişinin zenginliğinden ve ekonomik rahatlığından bahsederken onun tavrını, davranışını yorumlamadığı için daha sınırlı bir anlam taşır.¹¹⁹

“Paşa gibi yaşamak” deyimini İtalyancadaki aynı anlamıyla Türkçede de kullanılır. Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre “paşa gibi yaşamak” bolluk içinde yaşamak, bey gibi yaşamak anlamına gelir.¹²⁰

- **Trabzon’u kaçırmak**= yolu kaybetmek, kendi kontrolünü kaybetmek, kafayı yemek, delirmek.

Denizcilik ortamından ortaya çıkan bu deyim, Trabzon’a giden deniz yolunun kaybedilmesi tehlikesine karşı gemicileri uyarmak ister; ticaret için çok önemli bir liman olan Trabzon; Venedik ve Cenova’dan yola çıkan birçok geminin varış noktasıymış. Oraya varamayıp Türk denizlerinde kaybolmak, tüccarları korsan saldırılarının riskine sokan bir olaymış.

¹¹⁵ “Betty Curtis, “Soldi Soldi Soldi”, **Playlist Betty Curtis**, Milano, Warner Music Italy, 2016.

¹¹⁶ Şarkının tercümesi:

*La la la la la/ Para, para, para, / Mübarek olsun, para / Çok sevilen para..
Çünkü parası olan paşa gibi yaşar, / Ayaklarını sıcak tutar, / Tam Papa Braschi gibi yaşar*...
Para, para / Sana viski ve kadınlar sağlar, / Sağlık ve erkek çocukları sağlar!
Çünkü parası olan paşa gibi yaşar, / Ayaklarını sıcak tutar,
Sen de al, kullan, harca... / Bu paranın nereden geldiğini sorma, / Ne kadar madeni para var,
Cepte ne güzel cınlar!
Para, para, para, / Para için savaşlayan bu zor hayata / Ne kadar iyi gelir...
Çünkü parası olan paşa gibi yaşar, / Ayaklarını sıcak tutar... / La, la, la, la, cha, cha, cha!*

*Resmi ve dinî adı Papa VI. Paolo (1775-1799) olan Giannangelo Braschi, tarihte Vatikan Hükümetinin hazinesini tamamen harcayan tek kişidir.

¹¹⁷ “Sultano”, **Treccani Vocabolario Online**, (Çevrimiçi), <http://www.treccani.it/vocabolario/sultano>, 04 Ekim 2017.

¹¹⁸ “Vivere come un Pascià, in Europa”, **Cafè Babel**, (Çevrimiçi), <http://www.cafebabel.it/torre-di-babele/articolo/vivere-come-un-pascia-in-europa.html>, 04 Ekim 2017.

¹¹⁹ “Re”, **Corriere della Sera - Dizionario dei Modi di Dire**, (Çevrimiçi), <http://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-di-dire/R/re.shtml>, 24 Ekim 2017.

¹²⁰ Kolektif Çalışma, “Paşa”, **Büyük Türkçe Sözlük**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Günümüzde genelde mantıklı davranan bir kişinin hiç beklenmedik, anlamsız kararları, davranışları karşısında onun için “Trabzon’u kaçırmış” derler.¹²¹

➤ **Türkçe mi konuşuyorsun?**= Ne diyorsun? Seni anlamıyorum.

Anlaşılmaz bir şey söyleyen, anlaşılmaz bir şekilde konuşan birine bu soru sorulur. Latin dillerine ve kültürel sebeplerden dolayı Yunancaya alışkın olan Güney Avrupalılara göre Akdeniz’de konuşulan en farklı, kulağa en zor gelen diller Arapça ve Türkçedir. Türk diline göre İtalyancada daha çok ünlü harf kullanılır, kelimeler hep ünlü bir harfle biter, özellikle Türkçede sık sık kullanılan ç, ş, k, ı, ö, ü, sesleri İtalyanlara sert gelir, bu nedenle Türkçe “patlayan”, hızlıca akan bir dil olarak algılanır. Bu deyim benzeyen başka deyimler de vardır: Arapça mı konuşuyorsun?, Çince mi konuşuyorsun?¹²² Aynı şekilde anlayamadıkları herhangi bir konudan, alandan veya zor bir dersten bahsederken İtalyanlar, “bana göre o konu Türkçedir” (ya Arapça ya da Çince) derler.

➤ **Türk gibi sigara içmek**= Çok fazla sigara içmek.

Türklerin sigara içme alışkanlığından ortaya çıkan bu deyim günümüzde de sigara bağımlıları için kullanılır.¹²³ Tarihî kaynaklara göre bu deyim XVII. yüzyılda ortaya çıkmıştır; Sultan IV. Murad (1623-1640) halka alkol, sigara ve kahve kullanımını yasakladığı için onun ölümünden sonra Türkler tepki olarak daha çok sigara içmişlerdir.¹²⁴

1.5.2.2. Savaş ve İstilalar Sırasında Oluşan Deyimler

Osmanlı İmparatorluğu, asırlar boyunca en önemli Müslüman hükümet olduğu için Avrupa’da sık sık Türk denince aslında daha genelde Müslümanlar kastedilmiştir, örneğin XX. yüzyıla kadar “O kişi Türk oldu” demek, o kişinin İslam

¹²¹ Bkz.: Pittano, **Frase fatta capo ha**, s. 228.

¹²² Bkz.:Sorge, **Dizionario dei modi di dire**, s. 231.

¹²³ Paola Sorge, **Dizionario dei modi di dire della lingua italiana**, Roma, Newton Compton Editori, 2011, s. 230.

¹²⁴ “Perchè Si Dice Fumare Come un Turco?”, **Focus**, (Çevrimiçi), <https://www.focus.it/cultura/storia/perche-si-dice-fumare-come-un-turco>, 04 Ekim 2017.

dinine geçtiği, Müslüman olduğu anlamına gelmiştir.¹²⁵ Aşağıda dinle ilgili birkaç deyim de Türklerden bahsederken aslında Müslümanlar ile Hristiyanları karşılaştırmaktadır.

Dönemlere ve siyasi çıkarlara göre dostluk ilişkisinden korkunç düşmanlara dönüşen Türkler, kriz anlarında yenilmesi gereken farklı bir değer sisteminin temsilcileri olarak yorumlanmıştır. Deyimlerde onların bu şekilde ötekileştirilmesini görebiliriz.

Türkler, Güney ve Orta İtalya halkının zihninde denizden gelen korkunç düşmanlardı; aniden gelebilen Türk korsanları İtalyan köylüler için beklenmedik, önlenemez bir felaketti. Onların dilinin anlaşılmasız, inançlarının da farklı olması, İtalyan halkında onların merhamet duyabileceği şüphesini daha da artırmıştı. Onları uzaktan görebilmek için sahillere bekçi kuleleri inşa edilmiş, buna rağmen Türk korsanlar o sakin deniz köyleri ve kasabaları için daimi bir tehdit olmuştu.¹²⁶ Türk korsanlar bazen siyasi anlaşmalardan dolayı İtalyan kraliyetlerinin gizli onayıyla o yerleri soyarlardı.¹²⁷ Bu Türk korkusu, yaşlılar tarafından günümüze kadar unutulmamış, onların sözlerinde yer almış, bir savunma mekanizması gibi genç kuşaklara aktarılmıştır.

➤ **Anneciğim, Türkler geliyor!** = İmdat! Yardım edin! Felaket!

İtalyanca'da "*Mamma li Turchi*" denen bu deyim, Müslüman korsanların İtalyan sahillere saldırdıkları zamana dayanır, korku ve imdat çağrısı için kullanılmaktadır. Bugün bu cümle genelde şakacı, abartılı bir tavırla söylenir.¹²⁸ "Anne, anneciğim" manasına gelen "mamma" kelimesi, günlük konuşmada şaşkınlık ve endişe ifade etmek için de kullanılır. Rivayetlere göre Sicilya adasında bulunan Palermo şehrinde 1799 yılında gemiden inmiş olan Türk denizcilerin bazıları yerli kızlara tecavüz ettiklerinden şehirde herkes onlara çok kızmış; direnmek ve mücadele etmek isteyen kadınlar da Türk denizciler sokaktan geçerken dışarıda olan oğulları tarafından bu

¹²⁵ Maria Pia Pedani, *I Documenti Turchi dell'Archivio di Stato di Venezia*, Roma, Ministero dei Beni e delle Attività Culturali, 1994, s. 378.

¹²⁶ "Le Torri Saracene nella Storia", **Regata Torri Saracene**, (Çevrimiçi), <http://www.regatatorrisaracene.it/Storia/Storia.htm>, 04 Ekim 2017.

¹²⁷ Bkz.: Franco Cardini, "I Martiri di Otranto".

¹²⁸ Bkz.: "Turco".

şekilde çağırılmış, böylece kadınlar da pencereden ağır eşyaları Türklerin kafasına atarmış.¹²⁹

- **Bu, Türk bir şey** = bu, inanılmaz bir olay.

Türkler, İtalyanların büyük kısmına göre Akdeniz'in diğer tarafında yaşayan bilinmedik, hasım ve güçlü bir halkmış, onların siyasi sistemi, dini, toplumsal kuralları tamamen farklıymış, Türkler Avrupalıların en yakın ötekisiymiş. Yeni, anlaşılmaz bir olaya şahitlik ederken, inanılmaz bir haber alırken, tuhaf bir davranışın önündeyken şaşkınlıkla “Bu, Türk bir şey” diye bağırarak İtalyanlar arasında sıradan bir tepkidir.¹³⁰

- **Kendini Türkler tarafından yakalanmış gibi hissetmek** = çok korkmak, panik yapmak, tuzağa düşmüş gibi hissetmek.¹³¹

Bu deyim de Güney İtalya'daki korsan akınları sırasında oluşturulmuştur.

- **Türk gibi küfretmek** = küfürlü konuşmak.

Bu deyimın ortaya çıkmasının iki sebebi vardır: ilk olarak Türkçe çok farklı, zor bir dil olduğu için onu anlamayan İtalyanlara göre saklı, muhtemelen kötü manalarla dolu bir dilmiş, ikinci sebep ise din farklılığında bulunur; dindar İtalyan halkına göre kafır olan Müslümanlar kesinlikle konuşurken Hristiyan dinine uymayan, hatta ona karşı olan kelimeler telaffuz ederlermiş.¹³²

- **Türk kafası** = kurban, günah keçisi, hiçbir suçu olmadan cezalandırılan kişi.

Türklerle dönemsel mücadeleler, halkın algılarını etkileyerek şehirlerin ve kasabaların geleneksel eğlencelerinde bile bir iz bırakmıştır; şehrin koruyucu azizi için yapılan yerel dinî kutlamalar sırasında büyükler ve çocuklar için

¹²⁹ Ferruccio Gemmellaro, “Mamma li Turchi!”, *Stato Quotidiano – Manfredonia*, 13 Eylül 2014.

¹³⁰ “Turco”, *Dizionario Repubblica*, (Çevrimiçi), <http://dizionario.repubblica.it/Italiano/T/turco.php>, 05 Ekim 2017.

¹³¹ Bkz.: Gemmellaro, “Mamma li Turchi!”.

¹³² “Bestemmiare Come un Turco”, *Corriere della Sera - Dizionario dei Modi di Dire*, (Çevrimiçi), <http://dizionario.corriere.it/dizionario-modi-di-dire/B/bestemmiare.shtml>, 05 Ekim 2017.

çeşitli oyunlar düzenlenirmiş. Bunların birisinin amacı, kumaştan bir topla oturtulan birkaç kuklayı vurup onları düşürmekmiş; bunların en rengârenk, en dikkat çekicisi, sarık takan bir Türk adamın kuklasıymış. Bu deyim, hiç suçu olmamasına rağmen kahrkaha atan adamlar tarafından tekrar tekrar vurulan Türk kuklalarından ilham almıştır.¹³³

Sicilya adasının bir kasabasında Türk kafası denen geleneksel kremalı bir kek vardır; onun şekli Müslümanların giydiği sarığı anımsatır. 1090 yılında Mısırdan gelen, adayı fethetmek isteyen emir Badr al-Jamali'nin (1066-1121) ordusuna karşı kazanılan zafer günü kutlamaları sırasında bu pastanın yapılması¹³⁴ Orta Çağ'da ve Osmanlı döneminde İtalya'da Türk kelimesinin Müslüman anlamına gelmesinin başka bir örneğidir.

➤ **Türklere dini öğretmek** = faydasız ve imkânsız bir işe başlamak.

Müslüman Türklere Hristiyan dininin mesajlarını ve kurallarını anlatmak çok zor, çaba ve strateji isteyen ama hiçbir sonuca varmayan bir iştir. Günümüzde çok yaygın olmayan bir deyimdir. Deyimin çağdaş İtalyancadaki anlamına göre Türklere dini öğretmek isteyen biri büyük bir çaba gösterir ama yaptığıının hiç kimseye yarar getirmediğinin farkında değildir.¹³⁵

➤ **Türklerin eline düşsün!** = Lanet olsun! Allah belasını versin!

Türk korsanlarının kanlı saldırılarına sahne olan Güney İtalya'da bulunan Puglia bölgesinde çok nefret edilen bir düşmana karşı hâlâ bu beddua mırıldanılır.¹³⁶

➤ **Türk'ü bıyığından tutmak** = şansın yardımıyla, çok zor bir işi başarmak (şaşkınlıkla söylenen bir deyimdir).

¹³³ Bkz.: Pittano, **Frase fatta capo ha**, s. 272.

¹³⁴ "Teste di Turco di Scicli", **Dolci Siciliani**, (Çevrimiçi), <https://www.dolcисiciliani.net/ricette/teste-di-turco-di-scicli>, 05 Ekim 2017.

¹³⁵ Bkz.: Sorge, **Dizionario dei modi di dire**, s. 231.

¹³⁶ Bkz.: Gemmellaro, "Mamma li Turchi!".

Türk askerleri cesur düşmanlar oldukları için onlarla savaşmak çok zor ve tehlikeli sayılırmış, onların şöhreti halk anlatılarında genç kuşaklara aktarılırken, hiçbir şeyden korkmayan güçlü, bıyıklı adamlar olarak tasvir edilirlermiş. Onlardan birini yakalamak sıradışı bir olaymış, birini bıyığından tutmanın tamamen imkânsız olması bu deyimın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.¹³⁷

- **Vaazı dinleyen bir Türk gibi hissetmek** = Kendini yanlış yerde hissetmek, kendisine göre olmayan bir durumda bulunmak, ortamdan rahatsız olmak.

Bu deyimde bahsedilen vaaz, Hristiyan dininde ayin sırasında papaz tarafından söylenen vaazdır. Tabii ki ayinde bulunan, vaazı dinlemek zorunda kalan bir Müslüman şaşkın olur, hangi davranış kurallarına uyması gerektiğini bile bilmez.¹³⁸ Tam aynı anlama gelen başka bir İtalyan deyimini “Su dışında bir balık gibi olmak” şeklindedir.¹³⁹

İtalyan bölgelerinde yukarıdakilere benzeyen ancak sözlüklerde bulunmayan deyimler daha çoktur. Onların birçoğu yerel ağızlarda söylenir, köyden köye varyantlar değişir, onların kaynağı ve anlamı hakkındaki tartışmalar zaman geçtikçe sürmektedir, hatta kişisel yorumlardan dolayı yeni varyantlar ortaya çıkmaktadır; bu halk edebiyatı ürünleri unutulmayıp farklı anlamlar kazanarak sürekli yenilenmektedir.¹⁴⁰

Gerek dostluk dönemlerinde gerekse savaş dönemlerinde Türklerle eşit bir ilişkide bulunan, kendi avantajını düşünerek plan yapan Deniz Cumhuriyetleri, İtalyan hükümdarları, elçileri, denizcileri ve tüccarlarının tersine Orta ve Güney İtalya sahillerinin sakinleri savaşmak için Türk korsanlara karşı hazır olamazlar ve savaş aletleri de yetmezmiş. Sık sık komşu İtalyan kraliyetlerinin gizli onayıyla gerçekleşen korsan saldırıları, yerel halkta günümüze kadar süren toplumsal bir travmaya sebep olmuştur. Genel olarak Müslüman korsanlardan bahsederken Türk

¹³⁷ “Prendere il Turco per i Baffi”, *Corriere della Sera - Dizionario dei Modi di Dire*, (Çevrimiçi), <http://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-di-dire/T/turco.shtml>, 05 Ekim 2017.

¹³⁸ Bkz.: Sorge, *Dizionario dei modi di dire*, s. 231.

¹³⁹ “Pesce”, *Corriere della Sera - Dizionario dei Modi di Dire*, (Çevrimiçi), <http://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-di-dire/B/bestemmiare.shtml>, 05 Ekim 2017.

¹⁴⁰ Bkz.: Gemmellaro, “Mamma li Turchi!”.

diyen, onları olumsuzlaştıran sayısız deyimler, şarkılar, anlatılar psikolojik açıdan bu travmadan kurtuluş stratejisi olarak görülebilir. Halk edebiyatında sık sık olduğu gibi burada bahsettiğimiz halk da anlayamadığı, açıklayamadığı, bir çözüm bulamadığı olayı anlatarak paylaşır, topluca sorunla karşılaşp onu uzaklaştırır.

1.5.3. Türklerle İlgili İtalyan Türküleri

Güney İtalyalılar, deyimlerin yanında türkülerde de Türk saldırılarını anlatmışlardır. Komşular bir araya geldiklerinde ve topluca tarımsal işler yaparken söylenen bu türküler, günümüzde düzenli olarak yapılan tarihî anma kutlamalarında da yer alır. Burada da “Türk” denince genel olarak Müslümanların kastedilmesi, o bölgelerin en genç kuşaklarında bile Türkler hakkında karışık bir fikir oluşturmaya sebep olur.

➤ **“Saman demetleri Türklere benzer, yabalar kılıçlara...”.**

Bu dize bir türkü içinde yer almamasına rağmen Güneydoğu İtalya’da bulunan Puglia bölgesinde tarımla uğraşanlar tarafından ezgili olarak türkü gibi tekrarlanır. Tarlalara çıkan adamlar, bu dizeyle etraflarını tasvir ederken denizden gelen Türklerle savaşlarını anımsarlar.¹⁴¹

➤ **“Lallallera, lallallera Türkler artık gittiler, denizden gittiler, bir daha dönmesinler...”.**

Bu dize, Puglialılar tarafından Türklerin saldırılarını anımsatan törenler sırasında sevinçle söylenir.¹⁴²

Bu iki dize, II. Mehmed zamanında, Gedik Ahmed Paşa (ö. 1482) tarafından Puglia bölgesinde bulunan Otranto şehrinin fethinden sonra ortaya çıkmıştır. Venedik ve Floransa Cumhuriyetleri kendi siyasi oyunlarını gerçekleştirebilmek için o bölgeyi kontrol eden kraliyetin zayıflamasını ister ve bu cumhuriyetlerle gizlice anlaşılan Gedik Ahmed Paşa 1480 yılında yüz elli gemiden, on sekiz bin askerden oluşan ordusuyla Otranto sahiline varır,

¹⁴¹ Bkz.: Gemmellaro, “Mamma li Turchi!”.

¹⁴² Bkz.: Gemmellaro, “Mamma li Turchi!”.

yerliler şehri cesurca savunmalarına rağmen onu fetheder. Bir yıl kadar Otranto şehri Osmanlıların elinde kalmış, daha sonra o bölgeye hükmeden Aragonesi Kraliyeti şehri kurtarmayı başarmıştır. Otranto seferi, Osmanlılar tarafından İtalya’da gerçekleşen tek planlanmış fetihtir,¹⁴³ daha öncekiler planlı fetihten ziyade korsan saldırılarından oluşmaktadır.

Adı **Cantacunti** (= ozanlar) olan Otranto’nun halk müzik grubu, eski halk anlatılarından ilham alarak Otranto seferi hakkında dokuz şarkı yazmış, yıllardır bölgedeki kasabaların meydanlarında bu şarkıları söyledikten sonra 2013 yılında bir albüm çıkarmıştır. Albümün şarkıları, eski yerel motiflere dayanan modern türküler ve ninnilerdir.¹⁴⁴

➤ **“Zil çalıyor, silahları alın, / Türkler sahile vardılar!**

Çabuk, ayakkabı tabanlarını tamir edin, / Ben de bu sabah tamir ettim.

Bıçak, hançer, tabanca, kurşun, / Barut, tüfek hazır olsun;

Özgürlük, yaşasın! Sokağa çıkalım! / Düşmanları yenelim!

Haydi, gençler, bıçağı alıp çıkın, / Hançeriniz düşmanları korkutur,

Herkes özgürlüğü ister... / Sicilya’nın özgürlüğü, yaşasın!”

Sicilya adasına ait bu türkü, denizden gelen Müslüman korsanlarla savaşlar sırasında meydana getirilmiştir. Milliyetçilik duygularını ifade eden bu türkü, gençleri toprağı cesurca savunmaya çağırır, onları yüreklendirir.¹⁴⁵

1.5.4. Türklerle İlgili İtalyan Efsaneleri¹⁴⁶

Kuzeyden güneye kadar Türklerden bahseden İtalyan efsaneleri ve rivayetleri çoktur; onların birçoğı sözlü geleneğe bağlı kaldığı, zaman geçtikçe yeni yerlere yayılıp farklı varyantlar oluşturduğu için onları derlemek zor olduğu kadar gerekli bir çalışmadır. Aşağıda, farklı coğrafyalara ve zamanlara ait efsanelerin örnekleri bulunmaktadır.

¹⁴³ Bkz.: Cardini, “I Martiri di Otranto”.

¹⁴⁴“Cantacunti”, **Qui Salento**, (Çevrimiçi),

http://www.quisalento.it/index.php?option=com_hikashop&ctrl=product&task=show&cid=30&name=cantacunti&Itemid=946&category_pathway, 12 Ekim 2017.

¹⁴⁵ Bkz.: “La Torre Finale”, (Çevrimiçi).

¹⁴⁶ Efsanelere başlıklar tarafımızdan verilmiş ve efsaneler kuzeyden güneye doğru coğrafi olarak sıralanmıştır.

➤ Moena'ya Yerleşen Yeniçerinin Efsanesi

Kuzey İtalya'da, Avusturya'nın sınırında bulunan Trento bölgesindeki bir köyde her Ağustos ayında sokaklarda Osmanlı tarzında kıyafetler giyen, gururla Türk bayraklarını tutan, Türk marşları çalan insanlar görülmektedir. Bu rengârenk, karışık gösteri bazı tarihî olaylara dayanmaktadır.

Kaynaklara göre 1683 yılında gerçekleşen Viyana kuşatması sonrası lakabı Balaban olan¹⁴⁷ bir Türk yeniçeri ciddi şekilde yaralanıp kaçarken Moena adında küçük bir köye sığınır. Viyana'yı fethetmeye çalışan Türkler İtalyanlarla düşman olmalarına rağmen köylüler ölmek üzere olan askeri tedavi ederler. Rusça, Almanca ve İtalyanca bilen yeniçeri Osmanlı istihbaratı subayı olarak rahip kılığına ve başka kılıklara girerek defalarca Rusya ve Avrupa ülkelerine gidip önemli bilgiler toplamıştır.¹⁴⁸ Bu defa yabancı dilleri bilmesi Moena köylüleriyle iletişimini kolaylaştırır, şöyle ki iyileştikten sonra onlara daha yakın olur, köyde kalmaya karar verir, hatta yerli bir kızla evlenir.¹⁴⁹ Yerliler tarafından çok sevilen Balaban onlarla bilgilerini paylaşır, onlara yardım eder; rivayete göre ara sıra köye gelen ve köyü yağmalayan Alman derebeylerine karşı çıkar, Moenalılara savaş tekniklerini öğretir.¹⁵⁰ Onun ve eşinin çocukları olur, yaşlanan Balaban köyde vefat eder.¹⁵¹

Düşman sayılan Türk askerine yardım ettikleri için Moenalılar etraflarındaki köylüler tarafından “Türkler” olarak adlandırılmışlardır. Günümüzde de onlar Türkçe bilmemelerine rağmen Türklükleriyle gurur duyarlar, köyde Türk'ün torunlarının hâlâ yaşadıklarını, hatta kendilerini Türk hissettiklerini beyan ederler, bu hikâyenin bir efsane olduğunu söyleyenlere karşı çıkarlar. Balaban'ın yaşadığı mahallenin adı “Türk mahallesi” olarak değiştirilmiştir, mahallenin küçük meydanında 1922 yılında bir çeşme inşa edilip ona ithaf edilmiştir; çeşmenin üstünde Balaban'ın büstü

¹⁴⁷ Ayşegül Seloğlu, “İtalya'daki Türkolojik Bulgular: Moena'da Türk Kültürüne Dair İzler”, **Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi**, 2:2, 2012, s. 83.

¹⁴⁸ Orhan Yeniars, **El Turco**, Ankara, İyi bir İnsan Yayınları, 2010, s. 44.

¹⁴⁹ İlaría Chiocchetti, Francesca Zeni, “Un Sultano Nella Turchia Trentina”, **Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa**, Ağustos 2011.

¹⁵⁰ Bkz.: Seloğlu, “İtalya'daki Türkolojik Bulgular”.

¹⁵¹ “La Storia”, **Grop De Turchia**, (Çevrimiçi), http://www.gropdeturchia.com/la_storia.html, 13 Ekim 2017.

bulunmaktadır, ay ve yıldız da çizilmiştir.¹⁵² İlk defa 1950’lerde Moenalılar, Balaban’ı anmak için Osmanlı kıyafetleri giyip köyün sokaklarında bir gösteri yapmışlar, kutlamanın sonunda “sultan” olarak adlandırılan bir adam da hemşehrilerine bir konuşma yapmıştır. Ondan sonraki her yaz bu Türk karnavalı gururla tekrarlanmış, gittikçe Türk müziği de çalmaya başlanmış, yöresel yemeklerle beraber Türk yemekleri de pişirilmiştir. Artık Moena’daki Türk kutlamaları her sene Ağustos ayında düzenli olarak gerçekleşir; bu ilginç geleneği merak eden İtalyanların yanında, Avusturya’da, Almanya’da, İsviçre’de, Belçika’da, Danimarka’da yaşayan Türk gurbetçiler de gösterilere katılmak üzere o köye gidip birkaç gün kalırlar.¹⁵³ 2010 yılında tarihçi Dr. Orhan Yeniaras’ın bu köyün eşsiz hikâyesini bir romanda anlatması Türkiye’de Moena’yı tanıtmıştır, Türkiye’deki Türkleri de İtalyan toprağında Türklüğü gösteren ve sevdiren Balaban’la gururlandırmıştır.¹⁵⁴ Son yıllarda Türkiye’nin temsilcileri de Moena’nın kutlamalarına katılarak¹⁵⁵ merkezden uzak bulunan bu İtalya köyü ile Türkiye arasındaki değişik ve sevimli arkadaşlık hikâyesini unutturmamaya katkıda bulunurlar.

“Türk Bayramı” olarak adlandırılan bu kutlamaların dışında Moenalılar toplumsal hayatın en önemli geçiş töreninden biri olan evlilik sırasında da onların atasını takip ederek günümüzde de “Türk mahallesinden gelini alma” âdetine uyarlar: âdete göre Türk mahallesinde oturan bir kız farklı yerden gelen bir erkekten evlilik teklifi aldığı anda ailesi kabul ettiği takdirde “Türk”ün izni olmadan onunla evlenemez; erkek, asker kılığına giren birkaç Moenalı adam tarafından Türk mahallesine götürülür, orada Türk kılığına giren bir adamdan kızla evlenebilmek için ricada bulunur, bir Türk kızı alıp onu doğduğu yerden uzaklaştırmak istediği için “Türk” tarafından azarlandıktan sonra genç erkek ısrar eder, Türk halkına da bir miktar para öder.¹⁵⁶ “Bastia”, yani “başka bir mahalleden kızı alma” denen bu yerel âdet,

¹⁵² “Festa di Turchia”, **Fassa**, (Çevrimiçi), <http://www.fassa.com/IT/Eventi-in-Val-di-Fassa--Moena--Festa-di-Turchia>, 13 Ekim 2017.

¹⁵³ Gilberto Bonani, “Un Pezzo Di Turchia Fa Festa in Centro a Moena”, **Trentino**, 20 Ağustos 2017.

¹⁵⁴ Bkz.: Yeniaras, **El Turco**.

¹⁵⁵ “Programma Della Manifestazione” **Fassa**, (Çevrimiçi), Val di Fassa, <http://www.fassa.com/upload/files/Programma-Festa-Turchia-Moena-2017.pdf>, 16 Ekim 2017.

¹⁵⁶ Bkz.: Chiocchetti, Zeni, “Un Sultano Nella Turchia Trentina”.

köy, hatta mahalle kimliğine büyük bir önem veren İtalyan halk kültürü içinde farklı bir şekilde bulunmasına rağmen tarihî olaylardan, farklı bir kültürle kesişimden dolayı Moena’da yerel bir motifin yeni bir varyantı olmuştur.

Resim 1.2.: Moena-Türk Çeşmesi¹⁵⁷

Resim 1.3.: Moena-Türk Bayramı¹⁵⁸

¹⁵⁷ “Festa del Rione Turchia a Moena”, Valle Di Fassa, (Çevrimiçi), <http://www.valledifassa.com/festa-rione-turchia-moena>, 17 Ekim 2017.

¹⁵⁸ “İtalya’da bir Türk Köyü Moena”, Onedio, (Çevrimiçi), <https://onedio.com/haber/13-maddede-filmlere-tas-cikaran-oykusuyile-italya-da-bir-turk-koyu-moena--445513>, 17 Ekim 2017.

➤ Rovereto'daki Türk Evinin Rivayeti

Kuzey İtalya'da, Trento bölgesinde yer alan Rovereto şehrinde bulunan bu ev, ahşap kafes pencerelerden dolayı bölgedeki Türk-Arap mimarlığının tek örneğidir. Adı Leno olan nehrin kenarında bulunan ev, ilginç özellikleri dolayısıyla eski zamanlardan beri insanların dikkatini çekmiştir. Büyük ihtimalle XVI. ile XVII. yüzyıllar arasında inşa edilen bu bina ilk defa, bir ressam olan Giuseppe Maffeotti Floriani (ö. 1624) tarafından 1620 yılında çizilen bir resimde görülür.¹⁵⁹

Yerel rivayetlere göre çok zengin olan bir Türk tüccar, olağandışı bir güzelliğe sahip olan karılarıyla yaşamak için o büyük binanın tamamını alır; eşlerini yabancı gözlerden koruma amacıyla sokağa ve nehre bakan balkonları kapatır. Kaynaklara göre ise tek bir adam değil, o bölge Venedik Cumhuriyeti'ne bağlı olduğu zaman birkaç Türk tüccarın aileleri o binaya yerleşmiştir. Adamlar dışarıda olduklarında evin önünde bulunan köprüde nöbet tutan bekçiler Türk bayanlarına bakmasınlar diye Türk üslubuna uyarak balkonlar kapatılmış, böylece içeriden dışarıya bakmak mümkünse de dışarıdan hiçbir şey gözükmemiş.¹⁶⁰ Henüz doğrulanmayan bazı kaynaklara göre Venedik'te bulunan Türk Kervansarayının daha küçük bir örneği olan bu bina oradan geçen Türk tüccarlarına konaklama fırsatını verirmiş.¹⁶¹

Uzak yerlerin hikâyelerini muhafaza eden bu ev, bölgede benzersiz olduğundan Roveretolular tarafından sevgiyle hâlâ Türk evi olarak adlandırılır. Tamirat gördükten sonra birkaç yıldır otel olarak hizmet vermektedir.¹⁶²

¹⁵⁹ “A Quando Risale La Casa?”, **La Casa dei Turchi**, (Çevrimiçi), <https://www.lacasadeiturchi.it/it/Principale/Storia/Storia.aspx>, 16 Ekim 2017.

¹⁶⁰ “La Leggenda”, **La Casa dei Turchi**, (Çevrimiçi), <https://www.lacasadeiturchi.it/it/Principale/Storia/La Leggenda/La Leggenda.aspx>, 16 Ekim, 2017.

¹⁶¹ “Un’Ipotesi Suggestiva”, **La Casa Dei Turchi**, (Çevrimiçi), https://www.lacasadeiturchi.it/it/Principale/Storia/Un%60ipotesi_suggestiva/Un%60ipotesi_suggestiva.aspx, 16 Ekim 2017.

¹⁶² “B & B Casa Dei Turchi”, **La Casa Dei Turchi**, (Çevrimiçi), <https://www.lacasadeiturchi.it/it/Principale/Bed and Breakfast/Bed and Breakfast.aspx>, 16 Ekim 2017.

Resim 1.4.: Rovereto-Türk Evi¹⁶³

➤ **Nurbanu Sultan'ın Efsanesi**

Osmanlı padişahı II. Selim'in (1566-1574) eşi, III. Murad'ın (1574-1594) annesi olan Nurbanu Sultan (ö. 1583) tarihî kaynaklara göre 1520'lerde memleketinden kaçırılıp İstanbul'a köle olarak getirilmiştir. Ancak en güzel ve etkileyici valideler arasında hatırlanan Nurbanu'nun hangi ülkeden geldiği tarihçiler tarafından hâlâ tartışılmaktadır; bazı tarihçilerin araştırmalarına göre Yahudi bir ailenin çocuğu, başkalarına göre Venedikli, son teorilere göre Rum olan Nurbanu Sultan'ın hikâyesinde tarih ve efsane birbirine karışmaktadır.¹⁶⁴

XX. yüzyılın başında tarihçi Emilio Spagni tarafından öne sürülen, 1950'lerde oryantalist Ettore Rossi (ö. 1955) tarafından desteklenen tarihî teoriye göre Nurbanu Sultan iki soylu Venediklinin kızıdır, annesi İnebahtı Savaşında Osmanlı ordusunu yenen Venedik Cumhuriyetinin docesinin,¹⁶⁵ Sebastiano Venier'in (1577-1578) kuzenidir. O zamanlarda Venedik toprağı

¹⁶³ “Diventa Protagonista Di Un Pezzo Di Storia Italiana”, **La Casa Dei Turchi**, (Çevrimiçi), <https://www.lacasadeiturchi.it>, 17 Ekim 2017.

¹⁶⁴ Bkz.: Maria Pia Pedani, **La Sultana Veneziana**, Roma, Aracne Editrice, 2007.

¹⁶⁵ Venedik Cumhuriyetinin başkanına doce denir.

olan Paros adlı Yunan adasında doğan Cecilia Baffo Venier on yaşları civarındayken babasının yanına gitmek için Venedik'ten Korfu adasına giden bir gemide yolculuk yaptığı sırada Barbaros Hayreddin Paşa (ö. 1546) tarafından kaçırlır ve Topkapı Sarayı'nın haremine girer.¹⁶⁶ Venedikliler arasında gittikçe çeşitlendirilen bu hikâye, son yıllarda Venedik Ca' Foscari Üniversitesi'nde profesör olan Maria Pia Pedani tarafından yazılan bir tiyatro oyununda¹⁶⁷ ve yerli bir tarihçi olan Alberto Toso Fei tarafından yazılan bir çizgi romanda¹⁶⁸ anlatılmıştır.

➤ Genç Selima'nın Efsanesi

Eski zamanlardan beri yerel ve uluslararası entrikalara sahne olan Venedik'in dar ve karanlık sokakları, Venediklilere göre yerel tarihin önemli bir kısmını oluşturan çeşitli efsanelere ilham vermiştir. İtalya'nın doğu kapısı sayılan Venedik'in efsanelerinden birçoğu şehre farklı amaçlarla, farklı kılıklarda gelen Osmanlılardan bahseder.¹⁶⁹ Bu efsanelerden biri İnebahtı Savaşındaki Venedik zaferi sonucunda (1571) Venedik'e götürülen yüz Türk genç kızdan birinin kara sevdasını anlatır. Bu kızlar Venedik'e vardıktan sonra zengin Venedikli adamlarla evlendirilip Hristiyanlığı kabul etmek zorundaymış. Venedik'in merkezinde bulunan bir sokak bu kızlara ithaf olarak "*Calle de le Turchette*", yani **Türk Kızları Sokağı** diye adlandırılmıştır.

Efsaneye göre bu kızların en genç, güzel ve akıllısı olan Selima birçok Venedikli adam tarafından istenir, fakat zeki davranışları ve planları sayesinde adamları kontrol altında tutabildiği için onların tekliflerini reddedip bir Hristiyanla evlenmez. Bir gün hizmetçi olarak çalıştığı bir evde Osman diye yakışıklı ve zengin bir Türk tüccarla tanışır; iki genç hemen birbirine âşık olur, hatta Venedik Cumhuriyeti'nden evlenmeye izin alırlar, iznin tek

¹⁶⁶ "Cecilia Venier Baffo", **Venezia Mistero**, (Çevrimiçi) , <https://sites.google.com/site/veneziamistero/home/veneziamistero1/il-governo-della-serenissima-i/il-governo-della-serenissima-ii/la-casa-del-tintoretto/corte-del-cavallo/bartolomeo-colleoni/calle-de-le-muneghe/cecilia-venier-baffo>, 16 Ekim 2017.

¹⁶⁷ Bkz.: Pedani, **La Sultana Veneziana**.

¹⁶⁸ Alberto Toso Fei, Marco Tagliapietra, **Orientalia. Mille E Una Notte a Venezia**, Roma, Round Robin Editrice, 2017.

¹⁶⁹ Bkz.: Toso Fei, Tagliapietra, **Orientalia**.

şartı evlendikten sonra onların Venedik'te kalmalarıdır. Evlenmeden ve Venedik'e yerleşmeden önce Osman ailesiyle vedalaşmak ve onlara müjdeli haberi vermek için yola çıkar. Maalesef yolculuk sırasındaki birkaç zorluktan dolayı Osman Venedik'e çabuk dönemez. Selima umutla onu bekler, ısrarla onu isteyen zengin Venediklilerin tekliflerini reddeder. Fakat zaman geçtikçe Osman'ın onu unutup bir daha gelmeyeceğinden, en kötü ihtimalle yolculuk sırasında öldüğünden korkmaya başlar. Uzun zaman bekledikten sonra Selima ona âşık olan zengin Venedikli bir tüccarın oğluyla evlenmeyi kabul eder. Düğünden birkaç hafta sonra Osman, Venedik'e döner. Nişanlısının başka biriyle evlendiğinden haberdar olduğunda çok kızar ve üzülür, ona son defa görüşmeyi rica eden bir mesaj iletir. Ona hâlâ âşık olan Selima başlangıçta cevap vermez, sonra dayanamadan gizlice onunla buluşmaya gider. Ondan sonra ortadan kaybolur, eşinin akrabaları onu aramalarına rağmen Venedik'te hiç kimse onu bir daha görmez, ondan haber alamaz. İnsanlar Selima'nın eşini aldatıp ilk aşkıyla şehirden kaçtığını zanneder. Maalesef gerçek çok daha acıdır: Selima'dan ayrılamayan Osman kıskançlıktan dolayı onu öldürür, kafasını kesip sevgilisi hep yanında olsun diye kafasını bir sandığa koyar, aynı gece Venedik'ten kaçır. Yıllar sonra artık iki Türk sevgilinin hikâyesi unutulduğunda, Venedik'te Osman'ın kalmış olduğu evde Selima'nın kafasının olduğu sandık bulunur, evin yakınlarını kazdıklarında beyaz bir elbise içinde iskeleti de ortaya çıkar. Aslında kızın ruhu kendisini hiç rahat bırakmadığı için Osman kızın kafasını iskeletin bulunduğu yere götürmeye karar vermiştir, bunu yaptıktan sonra tekrar kaçmıştır.

Yıllar sonra Venedik'e özgü sisli bir gecede Selima'nın eşinin evinin yakınından geçen bir kayıkçı küçük köprüde hareketsiz duran pelerinli bir adamla karşılaşır. Kayıkçı yaklaşıncı adam pelerini açıp uzun saçlı bir kızın kafasını tutan elini uzatır. Kayıkçı bir kelime bile söyleyemeden adam yok olur. Günümüzde de Venedik'te gece gezenler arasında Osman'ın

hayaletinden korkup Türk Kızları Sokağının yakınlarından geçerken daha hızlı yürüyenler vardır.¹⁷⁰

Resim 1.5.: Venedik-Türk Kızları Sokağına Giriş¹⁷¹

Resim 1.6.: Venedik-Türk Kızları Sokağı¹⁷²

¹⁷⁰“Venezia, Leggende Vere”, **Gioconda Mistery**, (Çevrimiçi) , <http://blog.libero.it/GIOCONDAMISTERY/4358730.html>, 16 Ekim 2017.

¹⁷¹ “Sestiere di Dorsoduro – Calle de le Turchette”, **Venezia Ti Amo**, (Çevrimiçi), http://www.veneziati amo.eu/Calledeleturchette_DORSODURO.html, 23 Ekim 2017.

¹⁷² Bkz.: “Sestiere di Dorsoduro – Calle de le Turchette”, **Venezia Ti Amo**.

➤ **Cağaloğlu Yusuf Sinan Paşa Efsanesi**

1591-1595 ve 1599-1604 arasında kaptan-ı deryalık yapan Yusuf Sinan Paşa (ö. 1606) bazı kaynaklara göre Kuzeybatı İtalya’da bulunan Cenova şehrinden geliyormuş. Rivayetlere göre soylu bir ailenin oğlu olan Scipione Cicala, küçük yaşta İtalyan asıllı başka bir korsan olan Kılıç Ali Paşa (ö. 1587) tarafından kaçırlır ve Topkapı Sarayı’na götürülür. Kaynaklara göre orada İslam’a geçtikten sonra yeniçeri ve yeniçeri ağası olmuştur. Sonra kaptan-ı derya görevini almış ve kısa bir süre için olsa da padişah III. Mehmed’in (1595-1603) sadrazamlığını yapmıştır. İtalyan soyadı Cicala olduğu için Osmanlılar tarafından Cağaloğlu olarak adlandırılmıştır. Fatih’te bulunan Cağaloğlu semti, adını ondan almıştır. En önemli İtalyan şarkıcılarından biri olan Fabrizio De André (ö. 1999), 1984 yılında onun gibi Cenovalı olan Scipione Cicala’ya “*Sinàn Capudàn Pascià*” adlı bir şarkı ithaf etmiştir.¹⁷³

➤ **Güzel Marsilia’nın Efsanesi**

Güney ve Orta İtalya’nın sahillerinden Türkler tarafından kaçırmış olan genç kızları anlatan efsaneler arasında Floransa bölgesine ait olan Güzel Marsilia’nın efsanesi Hürrem Sultan’ın (ö. 1558) İtalyan olduğunu beyan eder.¹⁷⁴ Efsaneye göre XVI. yüzyılın ilk yarısında soylu bir ailenin en büyük kızı olan Margherita Marsili ailesiyle yazlık evinde bulunduğu sırada Elba adasının karşısında bulunan kasabalara saldıran Barbaros Hayreddin Paşa tarafından kaçırlır. Bütün ailesi öldürüldüğünden güzel Marsilia sürekli ağlar, bunun üzerine korsanlar bile merhamet duyup sahilden ayrılmadan önce odasından onun için özel eşyalarını, kıyafetlerini, süslemelerini, hatta Hristiyan dinine ait bir dua kitabını da alırlar. On bir günlük deniz yolculuğunun sonunda gemi İstanbul’a varır. Orada güzel ve zeki Margherita, Kanuni Süleyman’ın (1520-1566) haremine girip eğitim alır ve padişahın

¹⁷³ Angelo Francesco Carlucci, “Turkey and Italy: Shared History, Familiar Characters”, **Daily Sabah**, 4 Şubat 2018 (Çevrimiçi), <https://www.dailysabah.com/feature/2018/02/05/turkey-and-italy-shared-history-familiar-characters>, 20 Mart 2018 .

¹⁷⁴ Franco Cardini, **İstanbul: Seduttrice, Conquistatrice, Sovrana**, Bologna, Editrice Il Mulino, 2014, s. 131.

kalbini fetheder, onunla evlenen ve batıda Roxelana olarak tanınan Hürrem Sultan sarayın entrikalarını ve siyaset hayatını gizlice kontrol altında tutmayı başarır.¹⁷⁵

➤ **Domenica Catena'nın Efsanesi**

Bella Marsilia'nın efsanesine benzeyen bu anlatı da Ortadoğu İtalya'da bulunan, ara sıra Türkler tarafından saldırılan küçük bir kasabayı Hürrem Sultan'ın önemli tarihî rolüne bağlamayı amaçlar. Abruzzo bölgesinde, Francavilla kasabasında geçen bu efsaneye göre genç, zeki ve güzel bir kız olan Domenica Catena, Barbaros Hayreddin Paşa'nın adamları tarafından kaçırılıp Osmanlı padişahının haremine götürülür. Nadir özellikleri sayesinde padişahla evlenip ona çocuklar verir; bunlar arasında II. Selim olarak tanınan padişah da vardır. Efsanenin dikkat çekici kısmı, sonudur: anlatıldığına göre kaçırıldıktan tam yirmi iki sene sonra Domenica Catena padişahın izniyle, sayısız hediyeler alarak doğduğu yere döner. Orada rahibe olmaya karar verip hayatının son yıllarını bir manastırda geçirir.¹⁷⁶

Osmanlı korsanları tarafından kaçırılan kızları anlatan efsanelerin birçoğunda Barbaros Hayreddin Paşa karşımıza çıkmaktadır. Bu, Barbaros Hayreddin Paşa'nın İtalya'daki ünüyle açıklanmaktadır. Önce korsan olarak, sonra Osmanlı deniz komutanı rolüyle sık sık İtalyan sahillerine saldıran Barbaros Hayreddin Paşa İtalyan kaynaklarında korkunç, merhametsiz, kurnaz olduğu kadar cesur, yetenekli, zeki, bilgili, hatta bazı durumlarda kibar ve terbiyeli bir kaptan olarak hatırlanır.¹⁷⁷

Barbaros Hayreddin Paşa'yı İtalyan tarihine bağlayan rivayetlerden birine göre Barbaros o zamanlarda İspanyol hükümeti altında olan Güneybatı İtalya'daki Calabria bölgesinde bulunan Reggio Calabria şehrinin İspanyol

¹⁷⁵ “La Storia di Margherita Marsili, la Bella Marsilia”, **Vivi Grosseto**, (Çevrimiçi) , <http://www.vivigrosseto.it/comunicati/la-storia-di-margherita-marsili-la-bella-marsilia>, 17 Ekim 2017.

¹⁷⁶ Franco Cercone, “La Leggenda Di Domenica Catena”, **Abruzzo Popolare**, Nisan 2014, (Çevrimiçi), <http://www.abruzzopopolare.it/lo-scaffale-dabruzzo/8880-la-leggenda-di-domenica-catena-e-gli-attacchi-della-flotta-turca-a-francavilla-a-mare-nel-xvi-secolo.html>, 17 Ekim 2017.

¹⁷⁷ “Barbarossa”, **Corsari del Mediterraneo**, (Çevrimiçi), <https://corsaridelmediterraneo.it/barbarossa>, , 24 Ekim 2017.

valisinin genç kızına âşık olduğu için şehri kuşattıktan sonra adamlarına orayı yağmalamayı yasaklamış.¹⁷⁸

Onun lakabı da İtalya'yla ilişkisini göstermektedir¹⁷⁹: saçları ve sakalı kırmızı olduğu için İtalyancada ona “*Barbarossa*”, yani kırmızı sakallı,¹⁸⁰ denmektedir. Diğer Latin dillerinde de benzer adlarla tanınmaktadır.¹⁸¹

Kısaca Barbaros Hayreddin Paşa, İtalya'dan geçen Osmanlı korsanlarının en tanınmış olduğu, özelliklerinden ve yaptıklarından dolayı efsanevi bir karakter olduğu için Osmanlı korsanlarından bahseden anlatıların büyük kısmında yer almıştır.

➤ Otranto'nun Şehitlerinin Efsanesi

1480 yılında Gedik Ahmed Paşa'nın (ö. 1482) komutanlığında Türk gemileri Puglia bölgesinde bulunan Otranto kasabasına varmıştır.¹⁸² Kaynaklara göre şehri cesaretle savunan Otrantolu adamlar şehrin fethinden sonra şehrin bir tepesine toplanıp Müslüman olmaya davet edilmiştir. Bu, fethedilen topraklarda Yahudileri ve Hristiyanları inançları bakımından serbest bırakan Osmanlı yönetiminde bir istisnadır, sebepleri dinde değil, siyasi bir stratejidedir. Kaynaklara göre o tepede sekiz yüz Otrantolu adam kendi dinini reddetmek istememiş, bu yüzden kafaları kesilmiştir. Yerli kraliyet tarafından bir yıl sonra şehrin kurtarılmasına kadar cesetler gömülememiştir.¹⁸³

Bu dramatik olaya bağlı bir efsane anlatılır. Anlatıya göre Otrantolu Hristiyanlar arasında ilk olarak adı Antonio Primaldo olan bir adam öldürülür. Mucize eseri olarak kafası kesilmesine rağmen son Otrantolu öldürülene kadar bedeni ayakta kalır, sonra yere düşer. Olaydan etkilenen, İtalyancada adı *Berlabey* olarak aktarılan Osmanlı ordusunun bir askeri, kendisi Hristiyan olmak istediğini söyler; ceza olarak kazığa oturtularak

¹⁷⁸ Franco Cardini, “Barbarossa il Corsaro di Allah”, *Corriere della Sera – Il Club de La Lettura*, 15 Nisan 2010.

¹⁷⁹ Bkz.: Aliotti, “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”.

¹⁸⁰ Barba=sakal, rossa=kırmızı.

¹⁸¹ Fransızca: Barberousse, İspanyolca: Barbarroja.

¹⁸² “Otranto – La Baia dei Turchi”, *Otranto Vacanza*, (Çevrimiçi), <http://www.otrantovacanza.it/la-baia-dei-turchi>, 12 Ekim 2017.

¹⁸³ Bkz.: Cardini, “I Martiri di Otranto”.

öldürülür. Onu öldürmek için kullanılmış olan kazık, onun anısına muhafaza edilmiştir ve hâlâ şehitlik tepesinde bulunmaktadır.¹⁸⁴

➤ **Kılıç Ali Paşa'nın Efsanesi**

1571 ile 1587 arasında kaptan-ı deryalık yapan Kılıç Ali Paşa, bazı kaynaklara göre güneybatı İtalya'da bulunan Calabria bölgesinden geliyormuş, gerçek adı Giovan Dionisi Galieni'ymiş. Calabria bölgesinde hâlâ Uccialì, Occhialì veya Ali la spada (= Kılıç Ali) olarak anılan Kılıç Ali Paşa'nın hikâyesinde gerçeklik ve efsane birbirine karışmaktadır. Kaynaklara göre Giovan Dionisi çocukken Barbaros Hayreddin Paşa tarafından kaçırılır ve kürekçi olarak Osmanlı gemilerinde çalışır. Efsaneye göre on dört yıl boyunca İslam'a geçmek istemez, sonra ona haksızlık yapan bir adamdan intikam alabilmek için özgür bir adam olma ihtiyacını hisseder, bu yüzden İslam'a geçmeyi kabul eder. Müslüman olduktan sonra korsan olarak başarı kazanmaya başlamıştır. Sonraki yıllarda İskenderiye, Trablusgarb ve Cezayir beylerbeyi olmuştur. 1571 yılında İnebahtı Deniz Muharebesi'nde komutanlık yapmıştır, Haçlı Donanması'yla savaşmıştır; İstanbul'a dönen tek komutan o olmuştur. Padişah II. Selim (1566-1574), ona kaptan-ı deryalık görevini ve Osmanlı donanmasını yeniden oluşturma görevini vermiştir. O yıllarda İstanbul'a gelen Venedik Cumhuriyeti'nin bir elçisi, Kılıç Ali Paşa'nın parasına ve yaşına pek önem vermediğini, bu yüzden parasını seve seve harcadığını ve neşeli bir hayat sürdüğünü yazmıştır. İspanyol yazarı Miguel De Cervantes (ö. 1616) , Kılıç Ali Paşa'nın tutsaklarına iyi davrandığını aktarmıştır. Rivayetlere göre Kılıç Ali Paşa gemisiyle Calabria bölgesinin yakınlarında bulunduğu zaman ailesini görmeye gidiyormuş. Kaynaklara göre Kılıç Ali Paşa, 1587 yılında doksan yaşındayken ölmüştür. Mimar Sinan (ö. 1588) tarafından inşa edilen türbesi Tophane'de, Boğaz kenarında bulunmaktadır; orada Kılıç Ali Paşa Camii de bulunmaktadır.¹⁸⁵

¹⁸⁴ “Santuario di Santa Maria dei Martiri”, **Città Di Otranto**, (Çevrimiçi), <http://www.comune.otranto.le.it/otranto-nella-storia/da-visitare/item/santuario-di-s-maria-dei-martiri>, 17 Ekim 2017.

¹⁸⁵ Bkz.: Angelo Francesco Carlucci, “Turkey and Italy: Shared History, Familiar Characters”.

1.5.5. Türkleri Anımsatan İtalyan Yer İsimleri

İtalya'daki bazı doğal ve tarihsel yerler, adlarıyla Türklerle eski temaslara gönderme yapmaktadır.

➤ **Fondaco dei Turchi (Venedik) = Türk Kervansarayı.**

Büyük Kanal kenarında bulunan bu saray, 1300 yılında Venedikli zengin bir tüccar tarafından inşa ettirilmiştir. 1618'de onu satın alan Antonio Priuli (1618-1623), Venedik dicesi olarak seçildikten sonra 1621 yılında bu binayı sürekli Venedik'e gelip bazen uzun bir süre için kalan Türk tüccarlarına ayırmıştır; bina, *Fontego dei Turchi* yani Türk Kervansarayı olarak tanınmaya başlamıştır. Şehirde daha önce aynı amaçla Alman tüccarlarına bir han ayrılmıştır.¹⁸⁶ Önce şehrin farklı pansiyonlarında ve evlerinde kalan Osmanlı tüccarları, o yıldan itibaren Venedik'e varıp Venedik mimarisinin bir örneği olan, hana dönüştürülmüş bu binaya yerleşmişlerdir. Bu tüccarlar, Balkanlar'dan ve Türkiye'den gelmişlerdir. Hanın Büyük Kanal kenarında bulunması, malları taşıyan gemilerin ulaşımını kolaylaştırmıştır; gemiler hanın yakınına kadar gelebilmiştir. Dönemsel aralıklarla kabaran kanal suyundan dolayı neredeyse hiç görülmeyen merdivenler tüccarları giriş katına getirirmiş, giriş katında büyük bir avlu etrafında yirmi dört depo varmış; oraya koyulan çeşitli mallar arasında baharat, tütün, ağda, keçi ve deve derisi, yün, ipek, halılar, kilimler bulunmaktaymış. Üstteki katlarda bir mescit, abdest odası, en fazla üç yüz kişinin yatabileceği şömineli elli oda, alaturka tuvaletler varmış. Odaların bir kısmı Balkanlı tüccarlara, diğer kısmı Türk, Ermeni ve İranlı tüccarlara aitmiş. Binanın yanında bulunan küçük evde Venedik hükümeti tarafından seçilen bir bekçi oturmuş; tüccarlar kalış vergisini ona öderlermiş. Yabancı bir şehirde bulunan Türk tüccarların rahatını sağlayan bu han aslında Venedik hükümetine de onları daha kolay kontrol edebilme imkânı sağlamıştır.¹⁸⁷ XVII. yüzyılda doğu ülkeleriyle ticaret azaldığından Türk hanına gelen tüccarlar da eskisi gibi kalabalık

¹⁸⁶ "Fontego Dei Turchi", **Venipedia**, (Çevrimiçi), <https://venipedia.it/it/palazzi/fontego-dei-turchi>, 12 Ekim 2017.

¹⁸⁷ "Fontego dei Turchi", **Venicewiki**, (Çevrimiçi), https://venicewiki.org/wiki/Fontego_dei_Turchi, 12 Ekim 2017.

olmazlarmış. 1732 yılında kısmen çöktükten sonra tamirata ihtiyacı olan Türk hanı uzun bir zaman için kullanılmamıştır. 1860'ta bu bina, Belediye tarafından satın alınıp orijinal halini taklit etmeyi amaçlayan bir tamirat görmüştür;¹⁸⁸ sonraki yıllarda çeşitli sanatsal ve bilimsel koleksiyonlar burada sergilenmiştir. Hâlâ Türk Hanı olarak tanınmış olan bu bina günümüzde Venedik Doğa Tarihi Müzesi olarak kullanılmaktadır.¹⁸⁹

Resim 1.7.: Venedik-Türk Kervansarayı¹⁹⁰

➤ **Baia dei Turchi (Otranto) = Türklerin Koyu**

Puglia bölgesinin en güzel plajlarından biri olan Türklerin Koyu, 1480 yılında Gedik Ahmed Paşa'nın kumandası altındaki Türk gemilerinin varış yeri olmasından adını almıştır.¹⁹¹ Otranto'nun tepesinde bulunan **Şehitlerin koruyucusu Meryem Ana Manastırı** da Osmanlı fethinden adını almış,

¹⁸⁸ Bkz.: "Fontego dei Turchi", Venipedia.

¹⁸⁹ Bkz.: "La Sede e la Storia: Fontego dei Turchi", **Fondazione Musei Civici Venezia**, (Çevrimiçi).

¹⁹⁰ "Fondaco Dei Turchi", **Venezia Ti Amo**, (Çevrimiçi), [http://www.veneziati amo.eu/Fondacodeiturchi SANPOLO.html](http://www.veneziati amo.eu/Fondacodeiturchi_SANPOLO.html), 17 Ekim 2017.

¹⁹¹ Bkz.: "Otranto – La Baia dei Turchi", **Otranto Vacanza**, (Çevrimiçi).

sonra tepe **Şehitlerin Tepesi** olarak adlandırılmıştır. Eski zamanlarda Latin tanrıçası olan Minerva'ya ithaf edilen tepe, Otrantolu adamların şehit olmasından sonra onlara ve Meryem Anaya ithaf edilip orada manastır inşa edilmiştir. Kilisede, değerli süslemeler arasında bulunan ve XVI. yüzyılda Ludovico Zoppi tarafından çizmiş olan bir tablo Otranto'nun şehitlerini göstermektedir.¹⁹²

Resim 1.8.: Otranto-Şehitlerin koruyucusu Meryem Ana Manastırı¹⁹³

➤ **Scala dei Turchi** (Realmonte, Sicilya) = Türk Merdiveni.

Realmonte kasabasında bulunan, şeklinden dolayı merdivenleri anımsatan yüksek, beyaz falezler muhteşem bir deniz manzarası sunmaktadır. Efsanelerle karışan anlatılara göre denizden gelen Müslüman korsanlar, adaya giriş yeri olarak sık sık o plajı seçtikleri için yerliler o falezlere “Türk Merdiveni” demeye başlamışlardır.¹⁹⁴

¹⁹²Bkz.: “Santuario di Santa Maria dei Martiri”, **Città Di Otranto**, (Çevrimiçi).

¹⁹³“Otranto. Chiesa Di Santa Maria Dei Martiri”, **Wikimedia Commons**, (Çevrimiçi), https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Otranto_Chiesa_di_Santa_Maria_dei_Martiri.jpg, 17 Ekim 2017.

¹⁹⁴“Storia – La Scala dei Turchi”, **Proloco Realmonte**, (Çevrimiçi), <http://www.prolocorealmonte.com/index.php/layout>, 12 Ekim 2017 .

Resim 1.9.: Realmonte-Türk Merdiveni¹⁹⁵

- **Torri Saracene** (Cenova Bölgesi, Floransa Bölgesi, Güney İtalya) = Türk/Müslüman Kuleleri.

Bir yarımada olduğu için İtalya, Roma İmparatorluğu zamanlarından beri güney ve kuzeyden gelen korsanların saldırılarına maruz kalmıştır. MÖ II. ile I. yüzyıllar arasında yaşayan Roma tarihçisi Plutarch, eserinde sahillerde savunma amacıyla kulelerin inşa edildiğinden bahsetmiştir.¹⁹⁶ Batı Roma İmparatorluğu sona erdikten sonra Afrika'dan, İspanya'dan ve Fransa'dan gelen düşmanların saldırıları artmış, VIII. yüzyıldan itibaren Arap korsanları da sık sık İtalyan sahillere uğramaya başlamıştır. Eski kuleler yanında güneyden kuzeye, Batı ve Doğu İtalya'nın sahillerinde yeni bekçi kuleler inşa edilmiştir. İstanbul'un fethinden sonra padişahların anlaşmalarına göre Osmanlı korsanları da ara sıra İtalyan sahilleri için bir tehdide dönüşmüşlerdir. Kanuni Sultan Süleyman, Fransa'yla siyasi anlaşmalar yaptıktan sonra İspanya krallığına karşı Fransa'ya yardımda bulunmuştur; İspanya krallığına ait Güney İtalya'daki bölgelere de saldırılmıştır. Barbaros

¹⁹⁵ Angela Geraci, "Sorpresa Al Comune Di Realmonte: La Scala Dei Turchi E' Di Un Privato", **Il Corriere Della Sera**, 16 Eylül 2014.

¹⁹⁶ Bkz.: "Le Torri Saracene nella Storia", **Regata Torri Saracene**, (Çevrimiçi).

Hayreddin Paşa ve Turgut Reis'in (ö. 1565) istilalarına karşı¹⁹⁷ XVI. yüzyılda artık Türk veya Müslüman kuleleri olarak tanınmış olan bu kulelerin savunma sistemi genel bir plana göre düzenlenmiş, güçlendirilmiş; yeni kuleler inşa edilmiş, nöbet tutan askerlerin sayısı arttırılmış, her kuleye mancınıklar ve top mermileri koyulmuştur.¹⁹⁸

Artık kullanılmayan Türk kuleleri, İtalyan plajlarının manzarasına ait tarihi kalıntılar olarak görülür, ziyaret edilir. Her sene, Haziran ayında, Güneybatı İtalya'da Sicilya'nın ve Napoli bölgesinin sahilleri boyunca "Türk kulelerinin yelkenli tekne yarışı" düzenlenir; yarış, sportif, turistik ve kültürel bir olaydır; bu yarış devlet ve belediyeler tarafından iyi bakılmadıkları için zamanla çökmeye başlayan kuleleri tamir edebilmek için para toplamayı ve onların arkasındaki tarihi unutturmamayı amaçlamaktadır.¹⁹⁹

Resim 1.10.: Camerota²⁰⁰-Türk Kulesi²⁰¹

¹⁹⁷ Ettore Rossi, "Barbarossa", **Enciclopedia Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1930.

¹⁹⁸ Bkz.: "Le Torri Saracene".

¹⁹⁹ "Prove della RTS 2017", **Regata Torri Saracene**, (Çevrimiçi), <http://www.regatatorrisaracene.it/News/La%20RTS.htm>, 13 Ekim 2017.

²⁰⁰ Camerota, Napoli bölgesinde bulunmaktadır.

1.5.6. Türkleri Anımsatan İtalyan Soyadları

İtalyan soyadlarında da Türklerle eski ilişkilerin izlerini bulmak mümkündür. Türk anlamına gelen “*Turco*” soyadı ilk olarak Latince yazılışıyla “*Turcus*” 1176 yılında Milano bölgesinde yazılmış olan hukuki bir belgede karşımıza çıkmaktadır.

1708 yılında Napoli’de yazılmış olan bir ticari anlaşmada ise soyadının İtalyan versiyonu yer almaktadır; bu anlaşmada, adı Orazio, soyadı Turco olan bir adama hitap edilmektedir.²⁰² *Turco* soyadı, başlangıçta Türklerle ve Müslümanlarla herhangi bir ilişkisi olan, Türkiye’ye seyahat eden insanlara verilmiş; sonra dindar olmayanlara, Hristiyan dininin değerlerine ve toplumun kabul ettiği ahlak kurallarına uymayanlara da eleştiri ve şaka amacıyla verilmiştir. Bu soyadının farklı çeşitlerine 2000 yılında 842 İtalyan kasabasında rastlanmıştır.²⁰³ İtalya’nın kuzeyinden güneyine kadar bu soyadının en yaygın varyantları şu şekildedir: *Turko*, *Turk*, *Del Turco*, *Lo Turco*, *Turcone*, *Turcovich* (Trieste bölgesinde, XXI. yüzyıla kadar İtalya’nın kontrolü altında bulunan Slovenya’da), *Turchelli*, *Turchetti*, *Turchini*, *Turcato* (Venedik bölgesinde), *Turco*, *Turci*, *Turchio*, *Turchieri*, *Turchieschi*, *Turchiaro* (Sicilya ve Calabria bölgesinde).

Bütün İtalya’da yaygın olan bu soyadları, Güney İtalya’nın sahillerinde (Sicilya, Calabria, Puglia, Napoli), Deniz Cumhuriyetleri yakınlarında (Cenova, Venedik, Floransa’ya yakın olan Livorno, Napoli’ye yakın olan Amalfi), İtalya’nın en kalabalık şehirleri olan Roma, Milano ve Torino bölgesinde daha çok kullanılmaktadır.²⁰⁴

²⁰¹ “Torre Saracena Dell’Isola”, **Camerota Vacanze**, (Çevrimiçi), <http://www.camerotavacanze.it/marina-di-camerota/da-vedere/da-vedere-torre-saracena-dell-isola.html>, 17 Ekim 2017.

²⁰²“Turchi – Origine del Cognome”, **Cognomix**, (Çevrimiçi), <http://www.cognomix.it/origine-cognome/turchi.php>, 12 Ekim 2017.

²⁰³“Turco–L’Italia dei Cognomi”, **Enzo Mancuso**, (Çevrimiçi), <http://www.enzomancuso.it/TUTTO%20SITO%20enzo%20FRONTPAGE/A2-cognomi-altri/5-diff-turco-1.htm>, 12 Ekim 2017.

²⁰⁴ Bkz.: “Turco – L’Italia dei Cognomi”.

ÖZET

Birinci bölümde Türkler ile İtalyanlar arasında geçmişteki uzun süreli çeşitli tarihî ilişkilerin hem yazılı hem de sözlü kültürde bıraktığı izler incelenmiştir. Bu ilişkiler İtalya'nın farklı bölgelerinde ve toplumun farklı sınıflarında farklı bir şekilde tecrübe edilmiş ve yorumlanmıştır. Osmanlı topraklarına yolculuk yapanların yazdığı seyahatnameler, XIX. yüzyılın birinci kısmında Türkleri konu alan opera oyunları bu ilişkilerin seçkin ve kentsoylu kültürdeki izleridir. Yazıya geçmemiş olan, fakat uzun yıllardır, hatta günümüze kadar tekrarlanan halk kültüründeki bu ilişkilerin izleri de çeşitlidir; İtalyancada ve yerel lehçelerde kullanılan, Osmanlı Türkçesinden geçmiş olan kelimeler, Türklerle ilgili deyimler, türküler, efsaneler, Türkleri anımsatan İtalyan soyadları bu ilişkilerin günlük hayatta hâlâ karşılaştığımız kanıtlarıdır. İtalyanlar arasında yüzyıllarca oluşan, döneme göre değişen Türk algısı, halk kültürü ürünleri aracılığıyla toplumsal bilinçaltında kaldı, kuşaktan kuşağa aktarıldı. Böylece günümüzde de Türklerle hiç temasa geçmemiş olan bir İtalyan bile Türklerle ilgili bir deyimini dinlerken, belirli durumlarda kelimelere dikkat etmeden onu kullanırken farketmeden Türkler hakkındaki bir yargıya uyar, onu bir sefer daha yayar. Belli tarihî olaylar sırasında ortaya çıkan bu yargıların özde bağlamından kopmuş bir şekilde kullanılması onları yaygın ön yargılara dönüştürmektedir. Aynı zamanda halk kültüründe sık sık olduğu gibi bu ifadeler icra ortamına göre sürekli yeni, farklı anlamlar kazanmaktadır.

II. BÖLÜM: İTALYANLARIN TÜRKİYE'YE VE TÜRLERE BAKIŞINDA GÜNCEL DURUM

“İtalyanlar ve Türklere: tek yüz, tek ırk”

(Gabriele Salvatores, **Mediterraneo**)¹

İtalyanların Türklere bakışı, bir taraftan birinci bölümde gördüğümüz gibi hem yazılı-seçkin hem de sözlü-halk kültüründe önemli izler bırakan geçmişteki tarihî olaylardan ve ilişkilerden hâlâ etkilense de diğer taraftan son yıllardaki duruma, güncel haberlere ve kişisel tecrübelerle göre değişerek çeşitli sonuçlar ortaya koymaktadır.

Yaşadığımız küreselleşme çağında diğeriyle temas geçmek kolay olduğu kadar gereklidir. Uluslararası siyaset, kitlesel medyalar, sosyal ağlar, ticaret avantajları, iş birlikleri coğrafya uzaklığını kısaltarak sayısız ve karışık yeni ilişkiler oluşturur. İstesek de istemesek de günümüzde diğeriyle maruz kalmaktayız; şehrimizden çıkmasak da onu kolayca izleyebiliriz, ortak bir dil kullanarak tanışabiliriz, anlaşabiliriz. İhtiyaç veya istekten dolayı geçici veya uzun bir süre için başka bir ülkede yaşama durmadan devam eden siyasi-coğrafi bir süreçtir. Yolculuğa çıkmak da artık elçilere, tüccarlara, zengin maceraperestlere, bilgili ve meraklı kentsoylu sınıfın yazarlarına özgü bir eylem değildir; hava yollarının indirimleri, turizm acentelerinin kampanyaları da yurtdışındaki unutulmaz tatil fotoğraflarıyla sıradan insanlara yönelir. Kesinlikle diğeriyle daha çok maruz kalmaktayız, onu sık sık görmekteyiz, fakat bazen ona bakmamakta, dikkat etmemekteyiz; onunla konuşmaktansa televizyonda duyduğumuz haberlere, sosyal medyalarla paylaşılan yorumlara bağlı kalmaktayız. Yine de diğeri komşumuz olmakta ve bize kendi yaşam tarzını, kültürünün bir parçasını göstermektedir.

Günümüzde Türk kelimesi bazı İtalyanlara Osmanlı padişahlarını, yeniçerileri, Atatürk'ü anımsatır; başkalarının aklına İstanbul'un tüccarlarını, tekstil

¹ Bu cümle, 1991 yılında çıkan, En İyi Yabancı Film kategorisinde Oscar Ödülü'nü kazanan **Mediterraneo** (=Akdeniz) filminde bir Türk gemici tarafından söylenmektedir. İtalyancada bu deyim hem görünüş hem davranış olarak Akdeniz insanların birbirine benzemesini vurgulamaktadır. Sık sık Yunanlar için aynı deyim kullanılmaktadır: “İtalyanlar ve Yunanlar: tek yüz, tek ırk”.

sektöründe çalışan ve İtalyan şirketlerle iş birliği yapan iş adamlarını, Milano'daki bir dönerciyi, hatta bir dizinin yakışıklı oyuncusunu getirir. İtalyanlar arasında Türk algısı hızlıca değişen, sayısız kişisel tecrübelerle ilgilidir ve siyasi kararlardan etkilenen bir kavramdır.

Bu algıyı ve ona bağlı olan izlenimleri incelemek amacıyla İtalya'nın çeşitli bölgelerinden gelen, yaşları, eğitim ve maddi durumları farklı olan kişilere yönelik bir anket oluşturdum; anketin soruları İtalyanların Türkler üzerine sahip oldukları genel bilgileri ortaya koyduktan sonra Türkler hakkındaki yargılarına ve Türk halk kültürü hakkındaki bildiklerine odaklanmaktadır.

Ancak bu anketin sonuçlarına bilinçli bir şekilde yaklaşmak ve onları açıklayabilmek için Türkler ile İtalyanların günümüzdeki çeşitli ilişkilerine, İtalya'da görülebilen Türkiye ve Türk kültürünün temsilcilerine odaklanmak gerekmektedir. Çünkü yeni Türk algısı tarihî olaylardan kopmamasına rağmen her gün sıradan İtalyanların karşılaştıkları Türklere, onlarla ilgili haberlere, etkinliklere ve göstergelere dayanarak oluşturulup sürekli değişir. Bundan dolayı bu bölümün birinci kısmı güncel Türkiye'nin ve Türk kültürünün İtalya'daki temsilcilerini ve göstergelerini genel bir bakışla yansıtmayı amaçlamaktadır.

2.1. Güncel Türkiye'nin ve Türk Kültürü'nün İtalya'daki Temsilcileri ve Göstergeleri

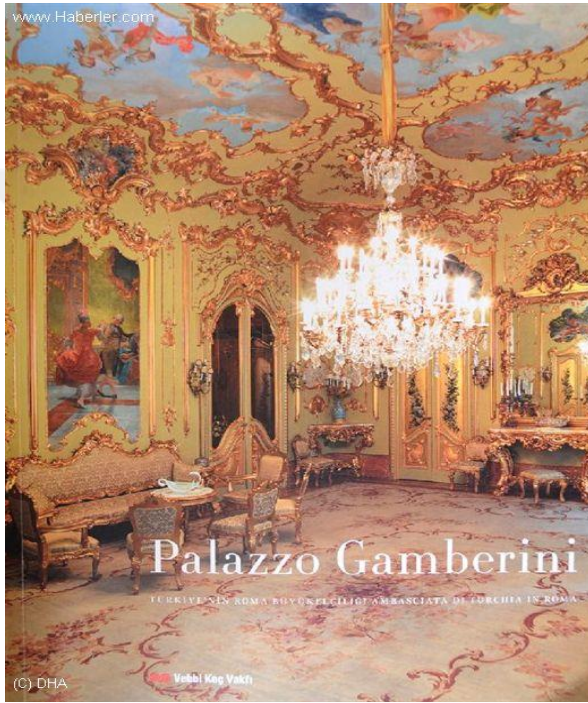
2.1.1. Türkiye'nin İtalya'daki Resmi Kurumları

İtalya'da Türkiye'nin büyükelçiliği, başkonsoloslugu ve dokuz fahri konsoloslugu vardır.² Roma'da Türk dilini öğretmeyi ve Türk kültürünü tanıtmayı amaçlayan Yunus Emre Enstitüsü de bulunmaktadır.³ İtalyan coğrafi sınırlarında bulunan, fakat tarihî sebeplerden dolayı siyasi açıdan bağımsız olan Vatikan Şehir Devletinde ve San Marino Cumhuriyetinde de Türk Cumhuriyeti'nin temsilciliği

²Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale, "Consolati di Carriera ed Onorari Esteri in Italia", **Cerimoniale Diplomatico della Repubblica**, (Çevrimiçi), <https://www.esteri.it/mae/doc/ldc.pdf>, 3 Kasım 2017.

³ **Yunus Emre Enstitüsü**, (Çevrimiçi), <http://www.yee.org.tr>, 15 Kasım 2017.

bulunur; Vatikan Şehir Devleti'nde ayrı bir büyükelçiliği ve büyükelçisi vardır.⁴ San Marino Ülkesinde Türk Büyükelçiliği 2006 yılında açılmıştır,⁵ fakat onun ayrı bir büyükelçisi olması şart değildir; böylece şimdiki Türkiye Cumhuriyeti'nin Roma'daki büyükelçisi San Marino Cumhuriyeti Büyükelçiliği'nde de aynı rolü almaktadır.⁶

Resim 2.1.: Roma-Palazzo⁷ Gamberini⁸

2.1.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Roma Büyükelçiliği

1857'den İtalya'nın birleşmesi yılı olan 1861'e kadar Osmanlı İmparatorluğu Maslahatgüzarlık ile İtalya'da, Torino şehrinde, ilk defa resmen temsil edildi. İtalya siyasi birliği sağlandıktan sonra İtalya'daki Osmanlı Büyükelçiliği kuruldu.

⁴ TC Vatikan Büyükelçiliği, (Çevrimiçi), <https://it-it.facebook.com/TC-Vatikan-B%3%C3%BCy%3%BCkel%C3%A7ili%C4%9Fi-Ambasciata-di-Turchia-presso-la-Santa-Sede-260110934044604>, 15 Kasım 2017.

⁵ "Turchia: Repubblica San Marino Avvia Relazioni Diplomatiche", Adnkronos, (Çevrimiçi), http://www1.adnkronos.com/Archivio/AdnAgenzia/2006/03/13/Esteri/TURCHIA-REPUBBLICA-SAN-MARINO-AVVIA-RELAZIONI-DIPLOMATICHE_175932.php, 13 Mart 2016.

⁶ "Büyükelçinin Özgeçmişi", Türkiye Cumhuriyeti Roma Büyükelçiliği, (Çevrimiçi), <http://roma.be.mfa.gov.tr/Mission/Biography>, 15 Kasım 2017.

⁷ Palazzo = Saray.

⁸ "Tarihi Roma Büyükelçiliği Kitap Oldu", Haberler.Com, 20 Haziran 2013 (Çevrimiçi), <https://fotogaleri.haberler.com/tarihi-roma-buyukelciligi-kitap-oldu>, 15 Kasım 2017.

Başlangıçta Torino’da, sonra Floransa’da bulunan bu büyükelçilik Roma’nın yeni ülkenin başkenti olarak kabul edildiği 1871 yılında Roma’ya taşınmıştır. İlk Osmanlı büyükelçisinin adı Rüstem Paşa’dır (ö. 1894). Rüstem Paşa bir İtalyan kont ile önemli bir aileden gelen Türk bir bayanının oğlu olarak Floransa’da doğmuş, Osmanlı topraklarında yetiştirilmiştir. Tercüman olarak dışişlerine girdikten sonra kariyer yapma fırsatını yakalamıştır; Roma, Floransa ve St. Petersburg’da büyükelçilik, Lübnan’da valilik yapmıştır.⁹

Türk Kurtuluş Savaşı yıllarında Roma’da Osmanlı Büyükelçiliği yanısıra sonraki yıllarda Türk Büyükelçiliğine dönüşen Türk temsilciliği açılmıştır. İlk Türk temsilci Cami Baykurt’tur (ö. 1949).¹⁰

Büyükelçilik, Palazzo Gamberini¹¹ olarak adlandırılan bir binada yer almaktadır. Roma’nın tarihî merkezine yakın bulunan bu bina Fransız stilinden etkilenen neo-rokoko mimarlığının bir örneğidir. 1887 yılında bu bina Osmanlı İmparatorluğu tarafından satın alınmıştır. Tavanları fresk ve ahşap tekniğiyle süslenmiştir.¹²

Büyükelçilik binasında özellikle İtalyan turizm acenteleriyle iş birliği yapan, Türkiye’yi gezmek isteyenlere faydalı tavsiyeler veren Kültür ve Bilgi Ofisi bulunmaktadır; orada sık sık sergiler ve konferanslar düzenlenmektedir.¹³

2016 yılından itibaren İtalya’daki Türk büyükelçisi Murat Salim Esenli’dir.¹⁴

2.1.1.2. Türkiye Cumhuriyeti Milano Başkonsolosluğu

Türkiye Cumhuriyeti Başkonsolosluğu, 1930 yılından itibaren İtalya’nın ekonomik merkezi olan Milano’da bulunmaktadır. O yıldan günümüze kadar Türk Başkonsolosluğu beş farklı binada yer almıştır; 2017 yılı Mart ayında Türk

⁹ “Lady Mary’nin Yatağında Ölen Türk Kim?”, NTV, Ekim, 12 2011(Çevrimiçi), <https://www.ntv.com.tr/yasam/lady-marynin-yataginda-olen-turk-kim,TuO46be6iEulQanjmWYq2w>, 26 Şubat 2018.

¹⁰ “Büyükelçiliğin Tarihçesi”, Türkiye Cumhuriyeti Roma Büyükelçiliği, (Çevrimiçi), <http://roma.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/121733>, 15 Kasım 2017.

¹¹ = Gamberini Sarayı.

¹² Bkz.: “Büyükelçiliğin Tarihçesi”.

¹³ **Turchia Ufficio Cultura e Informazioni**, (Çevrimiçi), <https://it.facebook.com/TurchiaCulturaTurismo>, 15 Kasım 2017.

¹⁴ BKz.: “Büyükelçinin Özgeçmişi”.

Devletin mülkiyeti olan başka bir binaya taşınmıştır. Konsolosluga bağlı Türk Din Hizmetleri Ataşeliği ve Ticaret Ataşeliği vardır.¹⁵

Milano’da Türklere ve Türkiye’yle iletişimde olan İtalyanlara yönelik kültürel ve sosyal faaliyetler düzenlemektedir. Ancak bu faaliyetler daha çok Türk topluluğuna ve Türkiye ile siyaset veya ticaret sebeplerinden dolayı resmi bir ilişkide bulunan İtalyanlara yöneliktir ve Türk kültürüyle ilgilenen sıradan Milanoluların katılabildikleri etkinlikler çok değildir. Milano’nun farklı üniversitelerinin Türk öğrenci grupları gibi resmi olmayan gruplar ve dernekler Türk kültürüne yaklaşmak isteyen Milanoluları daha samimi bir ortamda karşılamaktadır. Yine de Milano Başkonsolosluğu, Türkiye Cumhuriyeti’nin bayramlarında resmi davetler ve konserler, ara sıra Milano Türk Camii’nin iş birliğiyle hayır etkinlikleri düzenlemektedir, Türkiye’den eğitim veya gezi amacıyla şehre gelen okulları ve dernekleri ağırlamaktadır. Milano bölgesinin sanayi bakımından çok önemli olması şehrin civarında sık sık büyük ticari fuarların gerçekleşmesini sağlamaktadır; katılan Türk iş adamları bu fuarlarda aktif bir rol alan, İtalyan sanayi durumunu iyi bilen Milano Başkonsolosluğu’nun temsilcilerinden tavsiye ve yardım alabilmektedir.

2018 yılından itibaren Özgür Uludüz Milano’nun başkonsolosudur.¹⁶

İtalya’da yaşayan Türklerin büyük bir kısmı Milano bölgesinde oturmaktadır.¹⁷

2.1.1.3. Türkiye Cumhuriyeti Fahri Konsoloslukları

Genelde fahri konsoloslar siyasi ve diplomatik bir eğitim almamalarına rağmen yıllarca yaptıkları iş veya araştırmalar sayesinde yabancı bir ülkeyle özel bir bağ kuran vatandaşlardır; bundan dolayı fahri konsoloslar genelde iş adamları veya akademisyenlerdir, bu unvanı aldıktan sonra genelde kendi işlerini yapmaya devam etmektedirler. İtalya’da da fahri konsolos rolünü alanlar genelde Türkiye’yi çok iyi

¹⁵ “Başkonsolosluk”, Türkiye Cumhuriyeti Milano Başkonsolosluğu, (Çevrimiçi), <http://milano.bk.mfa.gov.tr/Mission/About>, 15 Kasım 2017.

¹⁶ “Başkonsolosun Özgeçmişi”, Türkiye Cumhuriyeti Milano Başkonsolosluğu (Çevrimiçi), <http://milano.bk.mfa.gov.tr/Mission/Biography>, 15 Kasım 2017.

¹⁷ Bkz.: “Başkonsolosluk”.

tanıyan İtalyan vatandaşlarıdır, onların büyük bir kısmının ebeveynlerinden biri İtalyan, diğeri Türk'tür.¹⁸

İtalya'da dokuz Türk fahri konsolosluğu vardır: Trieste, Venedik ve Cenova şehirlerinde kuzeyde; Floransa ve Ancona'da ortada; Napoli, Bari, Brindisi ve Siracusa şehirlerinde güneyde.¹⁹ Vize işlemlerini yapmayan bu konsolosluklar iki ülke arasındaki ticari ilişkileri geliştirmeyi amaçlamaktadır; bu sebeple iş adamları için Türkiye'yle iş, iş birliği ve yatırım konusunda vazgeçilmez danışma merkezleridir. Floransa hariç Türkiye Cumhuriyeti'nin fahri konsolosluklarının bulunduğu şehirler hem turistik hem ticari açıdan ve sanayi açısından önemli limanlara sahiptir. Örneğin Puglia bölgesinde bulunan Brindisi limanı Akdeniz ülkeleri arasındaki ticarete rol almaktadır; Kuzeydoğu İtalya'da, Slovenya sınırına çok yakın bulunan Trieste şehri ise hem deniz yoluyla hem kara yoluyla gelen araçlar için İtalya'nın ve Batı Avrupa'nın kapısıdır.²⁰

Daha çok bürokratik ve ticari işlere odaklanan fahri konsoloslar genelde Türkiye'yi tanıtmak için etkinlikler düzenlememektedirler. Fahri konsolosu Pınar Bolognini olan Brindisi Konsolosluğu güzel bir istisnadır; onun sayesinde Brindisi konsolosluğu İtalya ile Türkiye arasındaki ilişkilerde aktif bir rol almaktadır. Örneğin Puglia bölgesi ile Ankara barosu arasında bir mesleki değişim düzenlenmiştir, iki baronun temsilcileri kendi mesleğinin benzerliklerini, farklılıklarını ve zorluklarını tartışmak için birbirini ziyaret etmişlerdir. Türk kültürünü tanıtmaya amacıyla ara sıra Türk üniversitelerinden hocalar Brindisi Üniversitesi'nin şöenlerine davet edilmektedirler. Ayrıca Brindisi fahri konsolosluğunun Facebook sayfası vardır, onun aracılığıyla Türk Cumhuriyeti'nin bayramları tanıtılmaktadır, Türkiye'deki güncel olaylar açıklanmaktadır, turizmi artırmak için Türk Hava Yolları kampanyalarının reklamı yapılmaktadır.²¹

¹⁸ Ministero degli Affari Esteri, "Il Console Onorario in Italia", **Cerimoniale Diplomatico della Repubblica**, Şubat 2012, (Çevrimiçi), <https://www.esteri.it/mae/doc/ldc.pdf>, 28 Şubat 2018.

¹⁹ Bkz.: Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale, "Il Console Onorario in Italia".

²⁰ "Turchia Repubblica. Consolato Generale Onorario", **Corpo Consolare Trieste**, (Çevrimiçi), <http://www.corpoconsolaretrieste.com/turchia/>, 28 Şubat 2018.

²¹ **Consolato Generale Onorario di Turchia a Brindisi** (Çevrimiçi), <https://it-it.facebook.com/Consolato-Generale-Onorario-Di-Turchia-a-Brindisi-374580062625794/>, 28 Şubat 2018.

Birkaç yıl önce Sicilya adasında bulunan Siracusa fahri Konsolosluğu da çeşitli programlar düzenlemekte aktifti, hatta orada temel Türkçe kursları veriliyordu ve internet sitesi ilgilenenleri her etkinlikten haberdar ediyordu. Son yıllarda ise durum değişmiştir, etkinlikler devam etmemektedir.²² Fahri konsoloslukların Türkiye'yle sıkı bir bağı olan fahri konsoloslara tamamen bağlı olması devamsızlık riskini getirmektedir; fahri konsolos görevini bırakmak zorunda kalırken sık sık onun oğlu veya kızı yerine geçmektedir; fakat bazen onlar aynı enerjiyle bu göreve kendilerini verememektedirler, bazen fahri konsolos görevini alacak yeni bir kişi bulmak zor olabilmektedir. Bu aslında İtalya'da bulunan her ülkenin fahri konsolosluklarının bir sorunudur.²³

2.1.1.4. Roma Yunus Emre Enstitüsü

Türk dilini, kültürünü ve sanatını yabancılara tanıtmak amacıyla dil kursları, konferanslar, konserler, sinema gösterileri ve atölyeler düzenleyen²⁴, Türk devletine bağlı kamusal bir vakıf olan Yunus Emre Enstitüsü 2014 yılı Ocak ayında o zamanki İtalyan Cumhurbaşkanı Giorgio Napolitano ve Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün katıldığı resmi bir törenle açılmıştır.²⁵ O günden itibaren Enstitü, Roma merkezindeki tarihî bir binada yer almaktadır.

Başlangıçta Türkçenin sadece en temel seviyeleri üzerine eğitim veren bu kültürel merkez gittikçe Romalılar tarafından tanınmıştır, Türkçe öğrenmek isteyenler için en temel dil seviyesi olan A1 seviyesinden akademik bir eğitime hazırlayan C2 seviyesine kadar kurslar düzenlemektedir.²⁶ Aynı zamanda her yaştaki insanlara yönelik çeşitli etkinlikler sayesinde Romalıların Türk algısını

²² **Consolato Turchia Siracusa**, (Çevrimiçi), <http://www.consolatoturchiasiracusa.com/>, 28 Şubat 2018.

²³ “Il Console Onorario a Cagliari”, **Comune di Cagliari**, (Çevrimiçi), <http://www.comunecagliarinews.it/reportage.php?pagina=98&sottopagina=398>, 28 Şubat 2018.

²⁴ “Roma’da Dev Senfoni Şöleni”, 11 Eylül 11 2017 (Çevrimiçi), http://roma.yee.org.tr/faaliyethaberleri/roma-da-dev-senfoni-soleni_19015, 15 Kasım 2017.

²⁵ “Yunus Emre Enstitüsü Roma Merkezi Büyük Gün İçin Hazır”, **Dünya – Ekonomi Gazetesi**, 28 Ocak 2014 (Çevrimiçi), <https://www.dunya.com/gundem/yunus-emre-enstitusu-roma-merkezi-buyuk-gun-icin-hazir-haberi-236082>, 15 Kasım 2017.

²⁶ “Dai! Impariamo il Turco!”, **Yunus Emre Enstitüsü Roma**, (Çevrimiçi), <https://www.facebook.com/yeeroma/photos/pcb.1966839303530955/1966838270197725/?type=3&th eater>, 15 Kasım 2017.

etkilemektedir ve Roma’da yaşayan Türk toplumuna da bir arada olma ve kendi kültürünü paylaşma fırsatı vermektedir.

2.1.2. İtalya’ya Yerleşmiş Olan Türk Toplulukları

1 Ocak 2017’de İtalyan İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan istatistik verilerine göre İtalya’da geçerli bir ikamet izniyle yaşayan Türkler 19.217’dir. Öğrenciler gibi sadece kısa bir süre için İtalya’ya yerleşenler bu verilere girmemektedir. Dolayısıyla aslında İtalya’da bulunan Türkler daha çoktur. Aynı tarihte yayımlanan verilere göre toplam olarak İtalya’da geçerli ikamet iznine sahip 5.046.994 yabancı uyruklu yaşamaktadır, bunlar İtalyan nüfusunun %8,3’üdür; Türkler yabancıların %0,38’ini oluşturmaktadır.²⁷

Türkler ilk olarak 1970’lerde iş imkânları peşinde İtalya’ya yerleşmeye başlamışlardır. Bu ilk ve sınırlı göç akımı doğrudan bir göçmenlik değildir, çünkü o yıllardaki Türkler Almanya’dan İtalya’ya geçmişlerdir. 1980’lerde darbeden sonraki zor siyasi ve ekonomik durum sebebiyle yurtdışına taşınmak isteyen Türkler ve Kürtler arasında İtalya’yı tercih edenler vardı. Sonraki yıllarda Türkiye’de, özellikle Anadolu’da, işsiz olanların bazıları iş imkânları sağlayan İtalyan şehirlerine taşınmışlardır, bir iş bulup ailelerini yanlarına çağırmışlar ve Türkiye’de aynı durumda olan akrabalara ve arkadaşlara İtalya’ya taşınma tavsiyesinde bulunmuşlardır. İtalya’ya göç eden Türklerin birçoğu bu ülkeye yerleştikten ve iyi bir iş bulduktan sonra geçerli bir ikamet iznine başvurarak kendi durumunu yasallaştırmıştır. Bu şekilde belirli İtalyan şehirlerinde yıllar geçtikçe Türk toplulukları oluşmuştur.²⁸

Bu göç süreci son otuz beş yılı kapsamaktadır, günümüzde İtalya’da ilk Türk göçmenlerin oğulları, torunları bile vardır. Yine de bu süreç, İtalya’yı hedefleyen diğer göç akınlara göre sınırlı kalmıştır, hatta İtalya’yı etkileyen 2009 yılının ekonomik krizi yüzünden bazı Türk aileleri çok senedir İtalya’da yaşadıktan sonra memleketlerine dönmeye ya da Almanya’ya geçmeye karar vermişlerdir.²⁹ İtalyan

²⁷ “Cittadini Stranieri – Turchi in Italia”, **Statistiche Demografiche Italia**, (Çevrimiçi), <http://www.tuttitalia.it/statistiche/cittadini-stranieri/turchia>, 03 Aralık 2017.

²⁸ Bkz.: Merve Atalay, “Turkish Immigrant Women in Italy”, s. 12.

²⁹ Gaetano Gasparini, “La Sublime Porta nel Cuore di Modena: i Pellegrini e la Moschea Turca di Via Munari”, **Note Modenesi**, 23 Eylül 2015.

İstatistik Kurumu'nun araştırmalarına göre son yıllarda İtalya'daki Türk toplumunun durumu sabittir, pek değişmemiştir. 2011'de İtalya'da yaşayan Türkler 19.068 iken 2017'de 19.217'dir.³⁰

Türklerin büyük kısmını barındıran şehirler Milano ilinde bulunan Milano (2.528 Türk) ve Como (2451), Bologna ilinde bulunan Modena (1.955), Cenova ilinde bulunan Imperia (1330), başkent olan Roma (1.248), Torino (991), Floransa ilinde bulunan Grosseto (507), Venedik'tir (370).³¹ İtalya'ya taşınan ilk Türklerin bu şehirleri tercih etmesi iş imkânlarına bağlıdır. Zaten Milano İtalya'nın ekonomi başkenti sayılır, orada her seviyede iş bulunmaktadır, Milanolular çalışmak için Güney İtalya'dan ve yurtdışından oraya yerleşen göçmenlere uzun zamandır alışkınlardır; Milano'ya yakın olan Como şehrinin tekstil fabrikalarında dil bilmeden de işçi olarak çalışılabilmektedir; Modena'da zengin şirketler bulunmaktadır, özellikle nakliyat alanı önemli, tarım işleri de çoktur; Imperia'nın büyük limanına bağlı olan çeşitli hizmetler iş garantisidir; Roma başkent olduğu için sanayi açısından o kadar önemli fabrikalara sahip olmamasına rağmen çeşitli iş imkânları sağlamaktadır. Hem Grosseto hem Venedik civarları İtalya'nın sanayi bakımından en gelişmiş alanları arasındadır.

İtalya'daki Türk toplulukları ilk göçmenlerin akrabaları ve tanıdıklarının gelişiyle çoğalmıştır. Böylece bu topluluklar başlangıçtan beri coğrafi kavrama göre oluşmuştur; Milano'da ve Venedik'te yaşayan Türklerin birçoğu Kahramanmaraş'tan gelmiştir; Como'nun Türkleri ise Sivaslılar, Modena'dakiler Çorumlular, Imperia'dakiler Yozgatlılardır.³² İtalya'ya gelen Türklerin büyük kısmı okumamış, herhangi bir fabrikada iş bulmayı amaçlayan insanlardır. Onlar başlangıçta Türkiye'de kalan ailelerine para göndermekte, iyi bir iş ve kalacak bir yer bulduktan sonra eşi ve çocuklarını davet etmektedir. Genelde kadınlar İtalya'ya geldiklerinde çalışmaz, evde çocuklara bakardı. Evden sık sık çıkmadıklarından ve etraflarında daha önce İtalya'ya yerleşmiş, aynı sorunları yaşamış olan Türkler bulunduğundan bu kadınlar sadece Türklerle temasa geçerler, İtalyanca öğrenmezlerdi. Bu durum onların çocuklarının eğitim hayatını etkilemiştir; sadece okulda dinlenen İtalyanca'yı

³⁰ Bkz.: "Cittadini Stranieri – Turchi in Italia", **Statistiche Demografiche Italia**, (Çevrimiçi).

³¹ Bkz.: "Cittadini Stranieri – Turchi in Italia", **Statistiche Demografiche Italia**, (Çevrimiçi).

³² Bkz.: Merve Atalay, **Turkish Immigrant Women in Italy**, s. 15.

öğrenmekte zorlanan çocuklar başarısız öğrencilerdi; babaları iş sebebiyle, anneler ise dilsel zorluklar sebebiyle öğretmenlerle diyalog kuramazlardı.³³

Yıllar geçtikçe İtalya'ya yerleşen Türk topluluklarının durumu değişmiştir; onlar İtalyan toplumuna yaklaşp bu toplum içinde bir rol kazanmışlardır. Yine de Como, Modena ve Imperia'da bulunan Türkler geleneklere sıkı sıkıya bağlı kalmışlardır, aynı yerden geldikleri ve tamamen aynı kültüre sahip oldukları için kapalı gruplara özgü bir şekilde davranmaktadırlar. Milano'daki ve Roma'daki Türklerin durumu ise çok farklıdır; bu kalabalık şehirlere yerleşenler Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelmişlerdir ve çeşitli sebeplerden dolayı gelmeye devam etmektedirler. Onların arasında vasıfsız işçiler yanında üniversitede okumak için gelip dili öğrendikten ve mezun olduktan sonra iyi bir işe giren gençler vardır, Türk devletinden gönderilen memurlar ve öğretmenler, elçilik ve konsoloslukta görev alanlar da bulunmaktadır. Son yıllarda yüksek lisansı İtalya'da yapmaya karar veren Türk öğrencilerin sayısı da artmıştır.³⁴ Kısacası İtalyan büyük şehirlerinde yaşayan Türk toplumu daha çeşitli ve girişkendir, hep yeni etkinlikler düzenleyerek şehrin sosyal hayatına aktif bir şekilde katılmaktadır.

Resim 2.2.: Modena-Türk Ulu Camii³⁵

³³ Bkz.: Merve Atalay, *Turkish Immigrant Women in Italy*, s. 20.

³⁴ “E Ora in Cattolica si Studia il Turco”, *Cattolica News*, 4 Ağustos 2017 (Çevrimiçi), <http://www.cattolicanews.it/e-ora-in-cattolica-si-studia-il-turco>, 17 Kasım 2017.

³⁵ Bkz.: Gaetano Gasparini, “La Sublime Porta nel Cuore di Modena: i Pellegrini e la Moschea Turca di Via Munari”.

2.1.2.1. İtalya'daki Türk Camileri

Milano'da, Como'da, Modena'da ve Imperia'da Türk devletine bağlı olan dört cami bulunmaktadır. Orada görev alan imamlar Türkiye Cumhuriyeti'nin Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından seçilen, ilahiyat bölümünü bitirmiş olan imamlardır. İtalya'daki camiler bağlamında Türk imamların bilimsel açıdan hazır olması ve Türk camiilerin düzenli bir program takip eden dinî ve kültürel merkezler olması çok önemlidir; çünkü İtalyan camilerin büyük bir kısmı ilahiyat eğitimi almamış, kendi azınlığı tarafından seçilmiş ya da kişisel istekle imam olmuş Kuzey Afrikalı gönüllü imamlar tarafından yönetilmektedir. Bu durum sebebiyle Türk olmayan başka Müslümanlar da kendi azınlıklarının gittiği cami yerine Türk camiine gitmeyi tercih etmektedirler.³⁶

İtalya'da toplam olarak kubbeli minareli camiiler üçtür: Milano Camii, Roma Camii ve Sicilya adasında bulunan Catania Camii.³⁷ Türk camileri ise önce başka amaçlar için kullanılan binalarda yer alan mescitlerdir. İtalya'daki Türk Diyanet Camileri Türk toplulukları için Kuran ve ilahiyat kursları, sohbetler, piknikler ve geziler planlamaktadır, çocukların din eğitimine önem verip yaz okulları düzenlemekte, iftar hazırlamaktadır. Farklı milletlerin Müslümanları ve İslam'a geçmiş olan İtalyanları toplayan camiler İtalyanlara İslam dinini ve kültürünü tanıtmak için etkinlik yapmaktadır, hatta bu camiler okul ziyaretlerine açılmaktadır.³⁸ Diyanet camileri ise sadece Türk topluluğuna yönelik programlar yapmaktadır, Katoliklerle diyalog kurmaya, ilgilenen İtalyanlara İslam dinini anlatmaya katkıda bulunmamaktadır; onların sosyal medya hesapları herkese açık olsa da sadece Türkçe olarak ilan yayınlamaktadır.³⁹

Türk Diyanet Camileri dışında Türklerin sayısı yüksek olan İtalyan şehirlerinde farklı Türk-Müslüman cemaatlara bağlı camiler de mevcuttur. Örneğin Milano'da Millî Görüş'e bağlı olan Fatih Camii de vardır. Milano bölgesinde

³⁶Bkz.: Gaetano Gasparini, "La Sublime Porta nel Cuore di Modena: i Pellegrini e la Moschea Turca di Via Munari".

³⁷Flavia Amabile, "İslam e Minareti, il Braccio di Ferro sulle Nuove Moschee", **La Stampa**, 30 Kasım 2009.

³⁸"Visite Guidate alla Moschea", **Centro Islamico di Milano e Lombardia**, (Çevrimiçi), <http://centroislamico.it/centro/visite/visite.htm>, 1 Mart 2018.

³⁹"Ditib Diyanet Camii Milano", **Ditib Milano**, (Çevrimiçi), <https://it-it.facebook.com/diyanetcamiimilano>, 1 Mart 2018.

bulunan, Como'daki Türk camileri Milano Üniversitesi'nin sosyoloji bölümünde bir tezin konusu olmuştur; yüksek lisans öğrencisi Laura Pirotta bu şehirde yaşayan Türklerin grupları ve cemaatlerini inceleyip onlarla görüşmüştür ve 2008 yılında "Etnik Yatırım ve Dinî Cemaatler Işığında Türk Göçmenler, Como'daki Gerçek" başlıklı bir tez yazmıştır.⁴⁰ Tezde açıklandığı gibi Como'da Diyanet Camii, Milli Görüş'e bağlı bir cami ve Süleymancıların bir camii vardır, Gülen cemaatine bağlı bir merkez de bulunmaktadır. İtalya'nın farklı şehirlerinde Gülen cemaatine bağlı merkezler genelde kendi camiine sahip olmamayı seçip başka camilere giderlerdi, İtalyanlarla diyalog kurmayı amaçlayan sohbetler, sempozyumlar ve etkinlikler Türk cemaatleri ve camileri bağlamında sadece onlar tarafından düzenlenirdi,⁴¹ hatta onlar yerli kiliselerle ve Katolik kültür merkezleriyle sık sık ortak faaliyetler gerçekleştirirlerdi.⁴² 15 Temmuz 2016 darbesinden sonra bu durum değişmiştir, bu derneklerin birkaçı o şehirlerin Türk toplulukları tarafından kapatılmış veya Modena şehrinde olduğu gibi tehdit edilmiştir.⁴³

2.1.3. Türk Dili, Edebiyatı ve Tarihini Öğreten Üniversiteler ve Okullar

Orta Doğu ve Doğu dillerini ve kültürlerini öğreten en önemli İtalyan üniversiteleri Venedik'in Ca' Foscari Üniversitesi⁴⁴ ve Napoli'nin L'Orientale⁴⁵ Üniversitesi⁴⁶'dir. İkisi de eski ve prestijli devlet üniversitelerdir. Bu üniversiteler, Orta Doğu dilleri ve kültürleri bölümü çerçevesinde Türk dili, edebiyatı ve tarihi dersleri de vermektedir; fakat Türkoloji diye ayrı bir bölüm yoktur. Bu üniversiteler, Erasmus programı dahilinde öğrencilere Türkiye'de okuma fırsatı vermektedir.

Başka üniversitelerde de başka bölümler içinde Türk dili ve edebiyatı eğitimi verilmektedir. Bunların arasında üç devlet üniversitesini daha hatırlamak

⁴⁰ Bkz.: Laura Pirotta, "Il Migrante Turco tra Imprenditoria Etnica e Organizzazioni Religiose: La Realtà della Città di Como".

⁴¹ "Como Dini Cemaatlere Teslim", **Cumhuriyet**, 27 Mayıs 2009 (Çevrimiçi), http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/64008/Como_dini_cemaatlere_teslim.html, 1 Mart 2018.

⁴² **Alba Associazione Interculturale**, (Çevrimiçi), <http://albassc.org/>, 1 Mart 2018.

⁴³ "Attentato Incendiario, Colpita la Sede Modenese dell'Associazione Turca Milad", **Modena Today**, 16 Temmuz 2016 (Çevrimiçi), <http://www.modenatoday.it/cronaca/incendio-attentato-associazione-turca-milad-modena-26-luglio-2016.html>, 1 Mart 2018.

⁴⁴ **Università Ca' Foscari Venezia**, (Çevrimiçi), <http://www.unive.it>, 17 Kasım 2017.

⁴⁵ **Università L'Orientale** = Doğu Üniversitesi

⁴⁶ **L'Orientale, Università Degli Studi di Napoli**, (Çevrimiçi), <http://www.unior.it>, 17 Kasım 2017.

gerekmektedir: Floransa Üniversitesi⁴⁷, Roma'nın La Sapienza⁴⁸ Üniversitesi⁴⁹ ve Güney İtalya'da, Puglia bölgesinde bulunan Lecce şehrinin Salento Üniversitesi⁵⁰.

2017-2018 akademik yılında İtalya'nın en iyi üniversitelerinden biri olan, Milano başta olmak üzere kampüsleri Piacenza, Cremona, Brescia ve Roma'da da mevcut olan vakıf üniversitesi La Cattolica⁵¹ Üniversitesi⁵² Dilbilim, Yabancı diller ve edebiyatlar fakültesinde seçmeli ders olarak Türkçe ve Çağdaş Türkiye'nin Tarihi kurslarını açmıştır.⁵³

Bu üniversiteler ve Yunus Emre Enstitüsü dışında İtalya'nın farklı şehirlerinde programlarında Türkçe kursları mevcut olan özel dil okulları ve dernekler vardır.⁵⁴

➤ **Venedik Ca' Foscari Üniversitesi: Asya ve Akdeniz Afrikası'nın Dilleri, Kültürleri ve Topluları Bölümü**

1868 yılında kurulan Venedik Ca' Foscari Üniversite'sinin Asya ve Akdeniz Afrikası'nın Dilleri, Kültürleri ve Topluları bölümünde Yakın ve Orta Doğu Bilimleri alt bölümü vardır. Bu alt bölüme giren öğrenciler eğitim alacakları iki yabancı dil seçerler; bunlardan biri birinci dil olarak seçilip lisansı oluşturan üç yıl⁵⁵ boyunca öğretilmektedir, o dilin ülkesi ve kültürü üzerine daha çok ders alınmaktadır. İkinci yabancı dil de üç yıl boyunca okunur, fakat onunla ilgili dersler daha azdır. Bir yıl boyunca üçüncü bir yabancı dil de öğretilmektedir: İngilizce veya Fransızca. Bu bölüm çerçevesinde Türkçe okumaya karar verenler Karşılaştırmalı Edebiyat, Yakın ve Orta Doğu'nun Tarihi, İslam Bilimleri, Müslüman Hukuku, Kültürel Coğrafya gibi bölümün genel dersleri ve ikinci diline bağlı dersler yanında Türk Dili 1, Türk Dili 2, Türk Dili 3, Türk Edebiyatı 1, Türk Edebiyatı 2, Türk – İran – Kafkas bölgelerinin karşılaştırmalı dilbilimi, Osmanlı

⁴⁷ **Università degli Studi di Firenze**, (Çevrimiçi), <https://www.unifi.it>, 17 Kasım 2017.

⁴⁸ Università La Sapienza = İlim Üniversitesi

⁴⁹ **Sapienza Università di Roma**, (Çevrimiçi), <https://www.uniroma1.it/it>, 17 Kasım 2017.

⁵⁰ **Università del Salento**, (Çevrimiçi), <https://www.unisalento.it>, 17 Kasım 2017.

⁵¹ Università Cattolica = Katolik Üniversitesi

⁵² **Università Cattolica del Sacro Cuore**, (Çevrimiçi), <http://www.unicatt.it>, 17 Kasım 2017.

⁵³ Bkz.: "E Ora in Cattolica si Studia il Turco", **Cattolica News**, (Çevrimiçi).

⁵⁴ **Tanış Dil Okulu**, (Çevrimiçi), <https://www.turchia-italia.com>, 17 Kasım 2017.

⁵⁵ İtalya'da lise beş yıl, lisans üç yıl, yüksek lisans iki yıldır.

İmparatorluğu'nun Tarihi derslerini almaktadır.⁵⁶ Bu lisansın devamı olarak planlanan yüksek lisans programında ise edebî çeviriye ve dilin toplumsal özelliklerine önem verilmektedir.⁵⁷ Ca' Foscari Üniversitesi'nin Türk dilinin öğretiminde anadili Türkçe olan okutmanın verdiği dersler Türkçe gibi çok uzak bir dili öğrenmek için yeterli olmamasına rağmen önemlidir. Okutmanların biri genelde Türk devleti tarafından seçilip belirli bir süre için Ca' Foscari Üniversitesi'ne misafir okutman olarak tayin edilmektedir.⁵⁸

➤ **Napoli L'Orientale Üniversitesi, Doğu ve Afrika Dilleri ve Kültürleri Bölümü**

1724 yılında Çin'den dönen bir papaz, üç genç Çinli ve onların hocası tarafından kurulan Çinlerin Okulu, Napoli'de Çince ve Çin kültürü merkezidir. Yıllar geçtikçe Rusça ve Arapça başta olmak üzere başka diller de öğretmeye başlamıştır. Başlangıçta bu okul Orta ve Uzak Doğu'nun ülkelerine giden papazlara ve rahiplere orada yaşayabilmek için ilk eğitimi sağlamayı amaçlamıştır. 1888 yılında devletin kararı sonucunda bu okul üniversiteye dönüştürülmüştür.⁵⁹

L'Orientale Üniversitesi'nde Doğu ve Afrika'nın Dilleri ve Kültürleri bölümünün alt bölümü olarak Yakın, Orta Doğu ve İslam Bilimleri bölümü seçilebilmektedir. Bu alt bölümde Türkçe, Türk Edebiyatı ve Osmanlı – Türk Tarihi dersleri verilmektedir.⁶⁰ Lisansı tamamladıktan sonra yüksek lisansta dil öğretimi devam ederken ayrıca edebiyata, kültüre ve tarihe yönelik bir

⁵⁶ “Lingue, Culture e Società dell'Asia e dell'Africa Mediterranea”, **Università Ca' Foscari Venezia**, (Çevrimiçi), <http://www.unive.it/pag/1055>, 17 Kasım 2017.

⁵⁷ “Lingue e Civiltà dell'Asia e dell'Africa Mediterranea - Vicino e Medio Oriente e Subcontinente Indiano”, **Università Ca' Foscari Venezia**, (Çevrimiçi), <http://www.unive.it/data/22612>, 17 Kasım 2017.

⁵⁸ Esercitazioni di Lingua Turca 1 – Mod. 1A, **Università Ca' Foscari Venezia**, (Çevrimiçi), <http://www.unive.it/data/insegnamento/245620>, 17 Kasım 2017.

⁵⁹ “L'Orientale” – La Nostra Storia”, **L'Orientale, Università Degli Studi di Napoli**, (Çevrimiçi), <http://www.unior.it/ateneo/176/1/la-nostra-storia.html>, 17 Kasım 2017.

⁶⁰ “L'Orientale”, - Lingue e Culture Orientali e Africane, **L'Orientale, Università Degli Studi di Napoli**, (Çevrimiçi), <http://unior.it/ateneo/15669/1/lingue-e-culture-orientali-e-africane-l-11.html>, 17 Kasım 2017.

kurs ile seçilen coğrafi bölgenin sosyal bilimlerine ve siyaset bilimlerine yönelik bilgiler edinilmektedir.⁶¹

2.1.3.1. İtalya’da Türk Dili Öğretiminde Faydalanılan Kitaplar

İtalya’da türkoloji okumaları ve araştırmaları ayrı bir bölümde yer almadığı için bu disipline odaklanan akademisyenler azdır. Bu yüzden öğrenciler Türk dili öğretiminde sık sık Tömer⁶² ve Yunus Emre merkezlerinin kitapları başta olmak üzere hem temel hem bilimsel açılardan yabancılara Türkçeyi öğretmeyi amaçlayan Türk ve yabancı kitaplardan faydalanmaktadırlar. Yine de İtalyan Türkologlar tarafından hazırlanmış birkaç kitap vardır.

➤ **Türk Dilinin El Kitabı**⁶³

Roma’nın La Sapienza Üniversitesi’nde profesör olan, Vatikan kütüphanesinde bulunan Dede Korkut nüshasının eleştirel yayını hazırlayan Ettore Rossi (ö. 1955) en önemli İtalyan Türkologlardan ve oryantalistlerden biridir. Türkçe yanında Farsça ve Arapça üzerinde de çeşitli araştırmalar yapmıştır. İlk defa 1939’da yayınlanan, iki ciltten oluşan onun **Türk Dilinin El Kitabı** dilbilgisi yanında kısa sözlükler ve çeşitli alıştırmalar da sunar. Ettore Rossi’nin el kitabı ve araştırmaları İtalya’da Türkoloji okumayı başlatmaya büyük katkıda bulunmuştur.

➤ **Modern Türk Dilinin Ders Kitabı**⁶⁴

1942 yılında Kemerhisar’da doğan Asım Tanış, liseden mezun olduktan sonra İtalya’da üniversite okumak için İtalyan devleti tarafından verilen bir burs kazanmıştır. İtalyan Edebiyatı bölümünden mezun olduktan sonra İtalya’da Türkçe dersleri vermeye başlamıştır, sonra bir süre için İstanbul’daki İtalyan Kültür Merkezinde Türklere İtalyanca dersi vermiştir. Kendisi Venedik Ca’ Foscari Üniversitesi’nde Türkoloji alt bölümünü

⁶¹ “L’Orientale”, Corsi di Laurea Magistrale, **L’Orientale, Università Degli Studi di Napoli**, (Çevrimiçi), <http://www.unior.it/ateneo/7860/1/corsi-di-laurea-magistrale-attivi.html>, 17 Kasım 2017.

⁶² Tömer = Türk Öğretim Merkezi

⁶³ Ettore Rossi, **Manuale di Lingua Turca**, Roma, Ipocan Editore, 1964.

⁶⁴ Asım Tanış, **Corso di Lingua Turca Moderna**, Venezia, Editrice Ca’ Foscari, 1975.

kurmuştur, 1970 yılından itibaren senelerce bu üniversitede profesör olarak çalışmıştır.⁶⁵

Prof. Asım Tanış **Modern Türk Dilinin Ders Kitabı**'nı kendi öğretmenlik ihtiyaçlarını karşılamak için yazmıştır; Türk dilini öğrenmeye yeni başlayan İtalyan öğrencilerinin kendi dilinde yazılmış olan Modern Türkçe kitaplarından faydalanamadıkları için daha çok zorlandıklarını fark edince Prof. Asım Tanış derste takip ettiği öğretim yöntemini yazıya alıp kitaba dönüştürmüştür. Türk dilbilgisinin kurallarını kolaylaştıran bu kitap Türkçe'yi merak eden herkese, ders almadan tek başına öğrenmeye başlayanlara da yöneliktir.⁶⁶

Kızının yardımıyla Prof. Asım Tanış hem Türk hem İtalyan öğrencilerin faydalandığı İtalyanca – Türkçe ve Türkçe- İtalyanca sözlüklerini⁶⁷ hazırlamıştır, İtalyan dilini okuyan Türk öğrencileri için İtalyanca el kitabını⁶⁸ yazmıştır.

➤ **Güle Güle: Türk Dilinin Dersleri**⁶⁹

Lecce'deki Salento Üniversite'sinde Türk Dili ve Kültürü öğreten profesör Rosita D'Amora, 2012 yılında yayınlanan bu kitapla Türk dilini öğrenmek isteyenlere modern ve eğlenceli bir yaklaşım göstermek istemiştir. Türkçe dilbilgisini A1 seviyesinden B1 seviyesine kadar öğreten bu kitabın her bölümünün başlangıcında bir diyalog vardır, ondan yola çıkarak yeni kelimeler öğretilmektedir, dilbilgisi detaylıca ve tamamen farklı bir dil yapısına bağlı olan İtalyanlar için mantıklı bir şekilde açıklanmaktadır. Ekte bulunan CD, kulağı Türk telaffuzuna alıştırmak, sesleri tekrarlayarak konuşmaya başlamak için faydalıdır. Herkese yönelik olan bu ders kitabı çeşitli pratik örnekler vererek günlük konuşmaya büyük önem verdiği için

⁶⁵ “Asım Tanış Biografia”, Asım Tanış, (Çevrimiçi), <https://www.asimtanis.com/chi>, 18 Kasım 2017.

⁶⁶ Bkz.: Asım Tanış, **Corso di Lingua Turca Moderna**.

⁶⁷ Asım Tanış, **Büyük İtalyanca – Türkçe Öğretici Sözlük**, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 2000.

⁶⁸ Asım Tanış, **Herkes İçin Yapısal Yolla İtalyanca**, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 2014.

⁶⁹ Rosita D'Amora, **Güle Güle: Corso di Lingua turca**, Milano, Hoepli Editore, 2012.

temel Türkçe'yi hızlıca kullanma ihtiyacı olan ve Türkiye'de yaşayan İtalyanlar tarafından çok tercih edilmektedir.⁷⁰

➤ **Türkçe Dersleri**⁷¹

Roma'nın La Sapienza Üniversitesinde Türkçe okutmanı olarak çalışan Fatma Emine Umur'un bu el kitabı 2013 yılında yayınlanmıştır. Kitabın amacı Türk dilinin temelini kolay bir şekilde anlatmak, bu dile yeni yaklaşanlar için genel bir hazırlık vermektir.

2.1.3.2. İtalyan Öğrencileri için Türkiye'de Eğitim İmkânları

➤ **Avrupa Birliği'nin Erasmus Programı**

1987'de Avrupa Birliği'nin öğrencilerine Avrupa'nın farklı ülkelerinde bir dönem veya tüm akademik yıl için eğitim alma fırsatını vermek üzere kurulan Erasmus programı yıllar içinde genişlenip başka ülkelerin katılımına da açılmıştır. 2004 yılında Türkiye de bu programda yer almıştır.⁷² O zamandan beri her bölümde okuyan Türk öğrencileri her yıl Avrupa'nın çeşitli şehirlerine gidip oradaki üniversitelerde eğitim aldıkları gibi İtalyan öğrencileri de İstanbul ve Ankara başta olmak üzere Türkiye'nin çeşitli şehirlerine gitmeyi tercih etmişlerdir. Hem devlet hem de özel üniversitelerin katıldığı bu program akademik, kültürel ve kişisel açıdan uluslararası genç bir kuşak yetiştirmeyi amaçlar.⁷³

2014'te başlayıp yoğunlaşan terör olayları ve 15 Temmuz 2016 darbesi sonrasındaki Türkiye'nin karışık siyasi durumundan dolayı bazı İtalyan üniversiteleri güvenlik sebepleriyle 2016-2017 akademik yılı için kendi öğrencilerini Erasmus programıyla Türkiye'ye göndermeme kararını

⁷⁰ Martina Pavone, "Imparare la Lingua Turca in 3 Minuti?", **İstanbul, Europa**, 17 Şubat 2014 (Çevrimiçi), <http://blog.zingarate.com/vivereistanbul/imparare-il-turco-in-3-minuti.html>, 19 Kasım 2017.

⁷¹ Fatma Emine Umur, **Lezioni di Turco**, Milano, Leone Editore, 2013.

⁷² "Türkiye'de Erasmus", **Parlak Bir Gelecek**, (Çevrimiçi), <http://www.parlakturkey.com/tr/faydali-bilgiler/universite-hayati/turkiye-de-erasmus>, 20 Kasım 2017.

⁷³ European Commission, **Eramus – Changing Lives , Opening Minds for 25 Years**, Luxembourg, Publication Office of the European Union, 2012.

almıştır. Erasmus için Türkiye'ye gelen İtalyan öğrencilerin sayısı 2014 yılında 649 olurken, sonraki yıl 491'di ve 2016 yılında 37'ye düştü.⁷⁴ 2017-2018 akademik senesinde ise üniversiteler arasındaki anlaşmaların birçoğu aktif hale döndü.⁷⁵

Yine de 2014 ile 2016 yıllarında toplanan verilere göre Erasmus programı kapsamında Türkiye'ye en fazla öğrenci gönderen ülkeler sıralamasında İtalya beşinci sırada yer almıştır.⁷⁶

➤ **Türk Devletinin Yeni Türkiye Bursları Programı (YTB)**

Başlangıçta özellikle Orta Asya'nın Türk milletlerine yönelen Türkiye Bursları programı 2012'den itibaren dünyanın bütün ülkelerinin öğrencilerine Türkiye'de lisans, yüksek lisans veya doktora programlarını okumaya fırsat vermektedir. Yurtdışında okumak için dünyanın en avantajlı programlarından biri olan Yeni Türkiye Bursları tek bir başvuruyla öğrencilere hem üniversiteye hem bursa başvurma imkânını sağlamaktadır.⁷⁷

Yıllar geçtikçe daha tanınmış olan bu eğitim programı 2017 yılında 163 ülkeden gelen 106.550 öğrencinin başvurularını almış, ilk etapta 2.717 öğrenci Türkiye'de eğitim almaya hak kazanmıştır.⁷⁸

İtalya'da henüz tanınmamış Yeni Türkiye Bursları eğitim fırsatını tanıtmak için konferanslar ve reklam düzenlenmemektedir; bu bursa başvuranlar genelde herhangi bir ülkede değil, Türkiye'de okumaya istekli oldukları için YTB internet sayfasını takip etmektedir, bazen başka birinden bu programı duymaktadırlar veya İtalyan Dışişleri Bakanlığı web sayfasında burs ilanını bulmaktadırlar. Başvuran İtalyan öğrenci sayısı azdır; Roma Türk

⁷⁴ Hür Güldü, "Erasmus Hareketliliği Kapsamında Türkiye'ye Gelen Öğrenciler", **Avrupa Birliği Bakanlığı – Türkiye Ulusal Ajansı**, 3 Temmuz 2017 (Çevrimiçi), <http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/erasmus-etkinlik/gelen-%C3%B6grenci-durum-analizi-h%C3%BCr-g%C3%BCld%C3%BC.pdf?sfvrsn=0>, 20 Kasım 2017.

⁷⁵ Mauro Giordano, "Unibo Ferma gli Erasmus in Partenza per la Turchia: La Sicurezza E' a Rischio", **Corriere di Bologna**, 22 Temmuz 2016.

⁷⁶ Bkz.: Hür Güldü, "Erasmus Hareketliliği Kapsamında Türkiye'ye Gelen Öğrenciler".

⁷⁷ T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, **Yeni Türkiye Bursları**, (Çevrimiçi), <https://www.ytb.gov.tr/index.php#1>, 20 Kasım 2017.

⁷⁸ T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, "Uluslararası Öğrencilerin İntikalleri Başladı", **Yeni Türkiye Bursları**, (Çevrimiçi), https://www.ytb.gov.tr/haber_detay.php?detay=5419, 20 Kasım 2017.

Büyükelçiliği ve Milano Türk Konsolosluğu'nda gerçekleşen mülakatlardan sonra kabul edilenlerin sayısı ise daha da azdır.

Il Giornale, L'Avvenire, La Stampa gibi önemli İtalyan gazeteler için günümüzdeki Türkiye'yi anlatan gazeteci ve yazar Marta Ottaviani 2005 yılında Türk devletinin bir araştırma bursuyla İstanbul'a sekiz ay kalmak üzere gelmiştir. İlk kitabında⁷⁹ anlattığı bu tecrübeden sonra İstanbul'a yerleşip sekiz sene bu şehirde kalmıştır, farklı gazeteler ve dergiler için Türkiye'nin muhabiri olarak çalışmıştır.⁸⁰

Türkiye Cumhuriyeti'nin Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü'nün iş birliği ile Türkçe yaz okulları için de her yıl yabancılara burslar vermektedir. İtalyan öğrencileri de bu kısa süreli programa katılabilmektedirler. Bu yaz okulu özellikle kendi ülkesinde Türkçe eğitim almaya başlamış olanlara yöneliktir.⁸¹

2.1.3.3. İtalya'da Okuyan Türk Öğrencileri

➤ Erasmus Programı Kapsamında İtalya'da Okuyan Türk Öğrencileri

Çokkültürlülüğün, ülkeler arasındaki anlaşmanın ve iş birliğinin gençlerden başlaması inancından yola çıkan Erasmus programı 2004'ten itibaren her yıl pek çok Türk öğrenciyi bir veya iki dönem için İtalya'ya göndermektedir. Bu öğrencileri ağırlayan üniversitelerin bütün İtalya'da, kuzeyden güneye, büyük ve küçük şehirlerde bulunması Türk gençlerinin gerçek İtalya'yı görmesini sağlayarak Türkiye'ye gitmemiş olan İtalyan gençlerine de Türkleri ve Türk kültürünü tanıma fırsatını vermektedir. Son yıllarda Türkiye Erasmus'a katılan otuz üç ülke arasında bu programa en

⁷⁹ Marta Ottaviani, **Cose da Turchi – Storie e Contraddizioni di un Paese a Metà tra Oriente e Occidente**, Milano, Mursia Editore, 2008.

⁸⁰ Marta Ottaviani, "Blog Mille e Una Turchia", **La Stampa**, (Çevrimiçi), <http://www.lastampa.it/2011/01/13/blogs/mille-e-una-turchia/marta-ottaviani-bUvzpRWKtAeBJWo4N0VNWK/pagina.html>, 21 Kasım 2017.

⁸¹ T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı "Türkiye Bursları Türkçe Yaz Okulu Edirne'de Gerçekleştirildi", **Yeni Türkiye Bursları**, (Çevrimiçi), <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/turkiye-burslari-turkce-yaz-okulu-edirne-basladi>, 21 Kasım 2017.

fazla öğrenci gönderen 7. ülke olmuştur. İtalya, Türk öğrencilerin en çok gittiği ülkeler arasında yer almaktadır; son on yıllarda genelde İtalya, Almanya ve Polonya'yı takip ederek programa katılan Türk öğrencilerinin en fazla tercih ettiği ülkeler arasında üçüncü sırada yer almıştır.⁸² Erasmus programı kapsamında İtalya'da okumaya karar veren Türk öğrencileri genelde Türk ile İtalyan halkı arasındaki benzerliklere şaşırırlar, hatta böyle bir tecrübeden sonra İtalyanlara “Avrupa'nın Türkleri” diyenler vardır.⁸³

➤ İtalyanca Okumak için İtalya'ya Giden Türk Öğrencileri

Türkiye'de İtalyanca okumaya başlamış olan öğrenciler arasında dilini geliştirmek ve pratik yapmak üzere İtalya'nın şehirlerinde düzenlenen dil kurslarına katılanlar vardır. Onların birçoğu yaz kurslarına katılmayı tercih etmektedir. Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi başta olmak üzere İtalyan Dili ve Edebiyatı bölümü olan Türk üniversitelerinin İtalya'daki çeşitli dil okullarıyla anlaşması vardır; anlaşmalar sayesinde öğrenciler indirimli fiyatlarla çok kaliteli bir eğitim veren İtalyan dil okullarına kayıt yaptırabilmektedir. Yıllardır her ülkeden gelen yabancı öğrencilere alışkın olan bu okullar ders programı dışında İtalyan kültürünü ve tarihini tanıtmayı amaçlayan etkinlikler ve geziler de düzenlemektedir.⁸⁴

Dil okulları İtalyancaya odaklanmak, samimi ve eğlenceli bir ortamda ülkeyi tanımaya başlamak için en iyi seçenek olmasına rağmen ücretlerin yüksek olması bu fırsatı herkes için mümkün kılmamaktadır. Yabancılarla İtalyan dili, kültürü ve tarihini öğretmekte İtalya'nın en önemli üniversitesi olan **Università per Stranieri di Perugia** (Perugia Yabancılar Üniversitesi) Orta İtalya'da Orta Çağ tarihine dayanan küçük bir şehirde bulunmaktadır. Her sene her ülkeden çeşitli programlarla gelen yabancı öğrencileri kabul eden bu üniversite hem her seviyedeki İtalyanca kursları vermekte, hem de

⁸² Bkz.: “Türkiye’de Erasmus”, **Parlak Bir Gelecek**. (Çevrimiçi).

⁸³ Burak Satar, “İtalya’da Erasmus Yapmanız İçin 15 Neden”, **Edumag**, (Çevrimiçi), <https://edumag.net/galeri/italyada-erasmus-yapmaniz-icin-15-neden>, 2 Mart 2018.

⁸⁴ “İtalyanca’yı Roma’da Öğrenin!”, **Scuola Leonardo**, (Çevrimiçi), <http://www.scuolaleonardo.com/tr/romada-italyanca.html>, 2 Mart 2018.

yabancılarla yönelik lisans ve yüksek lisans programları sunmaktadır.⁸⁵ **Università per Stranieri di Perugia** başka İtalyan kurumları ve vakıflarının desteğiyle her yıl en başarılı yabancı öğrencilere çeşitli burs imkânları sunmaktadır.⁸⁶ Ankara Üniversitesi İtalyan Dili ve Edebiyatı bölümünde okuyan öğrenciler arasında İtalyanca dil kurslarına katılmak için Perugia Üniversitesi'nin burslarına başvuran çoktur.⁸⁷

➤ **İtalya'da Lisans veya Yüksek Lisans Yapan Türk Öğrencileri**

İtalya'da lisans ve daha çok yüksek lisans okumak isteyen Türk öğrencilerin sayısı son yıllarda artmıştır. İtalya'da üniversitelerin büyük bir kısmı devlet üniversiteleridir. Bunların ücreti öğrencinin ailesinin gelirine göre azaltıldığı için hem İtalyan hem yabancı öğrenciler için hiçbir vergi ödemeden okumak mümkündür, bunun yanında ailesinin geliri yüksek olmayan ve ortalaması iyi olan öğrenciler için burs imkânları vardır. İtalya'da okumak isteyen Türk öğrencilerin birçoğunun yüksek lisans yapma tercihi yüksek lisans programlarında eğitim dilin İngilizce olması etkilemektedir.⁸⁸

Daha pahalı olmasına rağmen uluslararası öğrencilere burs ve yarı burs imkânları sunan özel ve vakıf üniversiteleri de Türk öğrenciler tarafından seçilmektedir. İtalya'nın en prestijli üniversitelerinden olan, ana kampüsü Milano'da bulunan vakıf üniversitesi **Università La Cattolica**⁸⁹ ve Milano'da bulunan özel üniversite **Università Bocconi** Türk öğrencileri tarafından çok tercih edilmektedir. **Università La Cattolica** tarih, hukuk, siyasi bilimler ve uluslararası ilişkiler için çok prestijlidir, **Università Bocconi** ise işletme bölümünde İtalya'nın en iyi üniversitesidir. 2016-2017

⁸⁵ “Studiare alla Stranieri”, **Università per Stranieri di Perugia**, (Çevrimiçi), <https://www.unistrapg.it/it/studiare-alla-stranieri>, 2 Mart 2018.

⁸⁶ “Borse di Studio per la Frequenza dei Corsi di Lingua e Cultura Italiana per Stranieri”, **Università per Stranieri di Perugia**, (Çevrimiçi), <https://www.unistrapg.it/it/studiare-alla-stranieri/corsi-di-lingua-e-cultura-italiana/informazioni-corsi-di-lingua/borse-di-studio-la-frequenza-dei-corsi-di-lingua-e-cultura-italiana-stranieri>, 2 Mart 2018.

⁸⁷ “İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı”, **Ankara Üniversitesi**, (Çevrimiçi), <http://www.dtcf.ankara.edu.tr/bati-dilleri-ve-edebiyatlari/italyan-dili-ve-edebiyati-anabilim-dali>, 8 Mart 2018.

⁸⁸ Corsi di Laurea e Lauree Magistrali, **Università degli Studi di Milano**, (Çevrimiçi), http://www.unimi.it/corsi_istituti/corsiMag.jsp, 2 Mart 2018.

⁸⁹ Università Cattolica = Katolik Üniversitesi
Bkz.: **Università Cattolica del Sacro Cuore**, (Çevrimiçi).

egitim yılında **Università La Cattolica**'da 106 Türk öğrencinin lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına kayıtlı olması 2017-2018 eğitim yılında Dilbilim, Yabancı Diller ve Edebiyatlar fakültesinde seçmeli ders olarak Türkçe ve Çağdaş Türkiye'nin Tarihi kurslarının açılması kararına katkıda bulunmuştur.⁹⁰

İtalyan üniversitelerinin bölümlerinin büyük bir kısmına sınavsız girilmesi, diğer bölümlerde yabancı öğrencilere ayrılan bir kontenjanın bulunması İtalya'da okumak isteyen ve bürokrasi işlemleriyle uğraşmaya hazır olan yabancı öğrencilerin işini kolaylaştırmaktadır. Her yıl İtalyan hükümeti yabancı öğrencilere çeşitli bölümlerde okumak için avantajlı burs imkânı vermektedir; Türk öğrencilerine de yönelik olan bu burs imkânı Türkiye'de İtalyan elçiliği, konsoloslukları ve kültür merkezleri tarafından ilan edilmekte ve internet sitelerinde yayınlanmaktadır.⁹¹

Son yıllarda okumak üzere İtalya'ya giden Türk öğrencilerin sayısının artması İtalyanlar için de çok önemli bir fırsattır. İş imkânları peşinde 1970'lerden itibaren İtalya'ya yerleşen Türklerin büyük kısmının eğitimsiz olması, işçi olarak herhangi bir fabrikada çalışmak için Anadolu'nun köylerinden gelmesi, yıllardır İtalyanlara Türkleri kısmen göstermiştir. Yüksek bir eğitim almak için İtalya'ya giden Türk gençleri ise Türkiye'yi farklı bir açıdan temsil etmektedirler, gurbetteki Türk topluluklarına kapanmaktansa İtalyan ve uluslararası öğrencilerle arkadaş olmakta, onlarla gurur duydukları kültürlerini paylaşmaktadırlar. Genç olmayan ve küçük şehirlerde yaşayan İtalyanlar maalesef bu Türklerle kolayca iletişime geçmemektedirler. Eğitim için İtalya'ya giden Türkler arasında mezun oldukları bölümle ilgili iyi bir iş bulup orada kalmaya karar verenler vardır; onların kararı Milano ve Roma gibi büyük ve kozmopolit şehirlerde yaşayan, Türkiye'ye gitmemiş olan İtalyanlara çalışkan, açık fikirli ve yaratıcı bir Türkiye'yle tanışma imkânını vermektedir.

⁹⁰ Bkz.: "E Ora in Cattolica si Studia il Turco", **Cattolica News**, (Çevrimiçi).

⁹¹ "Bando per l'Assegnazione di Borse di Studio Offerte dal Governo Italiano a Studenti Turchi per l'Anno Accademico 2017-2018", **Ambasciata d'Italia Ankara**, (Çevrimiçi), http://ambankara.esteri.it/Ambasciata_Ankara/resource/doc/2017/03/bando_2017-2018_ita_.pdf, 2 Mart 2018.

2.1.4. İtalya'dan Türkiye'ye Turistik Seyahatler

Uluslararası turizmin gelişmesiyle İtalyanlar Türkiye'ye seyahat etmeye başlamışlardır. Gezilecek yerler arasında en sevdikleri İstanbul, Kapadokya, Ankara ve arkeolojik siteler vardır. Ruslar ile İngilizler başta olmak üzere yabancı turistler tarafından çok tercih edilen Türkiye'nin deniz yerleri ise kendi ülkesinde kalarak tatil için Akdeniz'e gidebilen İtalyanlar tarafından pek seçilmemektedir; yakınlarında Efes kalıntılarının bulunduğu İzmir bir istisnadır.⁹²

Birleşmiş Milletlerin Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve İtalyan İstatistik Kurumu tarafından toplanan verilere dayanarak Turizm Uluslararası Borsası Kurumu ve Turizm Stratejileri Kurumu'nun yayımladığı bir araştırmaya göre 2013 yılında yolculuk amacıyla Türkiye'ye giden İtalyan turistlerin genel ortalaması onların Türkiye'de çok az gece kaldıklarını göstermektedir. Bu veri, İtalyanlar'ın büyük bir kısmının Türkiye'ye, özellikle İstanbul'a ve İzmir'e, Akdeniz turu yapan İtalyan turizm gemileriyle gelmesine bağlıdır. Bu turlar sırasında her şehirde tek bir gün kalarak farklı farklı yerler gezilir. 2013'te yolculuk amacıyla Türkiye'ye giren İtalyanların %44,8'inin deniz yolunu tercih etmesi bu turların İtalyan turistler arasında ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir.⁹³

Maalesef çeşitli terör olaylarından, Türkiye'nin komşu ülkelerinde gerçekleşen savaşlar ve Türkiye'nin karışık siyaset durumundan dolayı 2015 yılından itibaren Türkiye'ye giden İtalyan turistlerin sayısı çok azalmıştır. Hatta önemli İtalyan turistik gemi firmaları güvenlik sebeplerinden dolayı 2015 yılından beri tur programında Türkiye'nin sahillerine yer vermemektedir.⁹⁴

2015'te Türkiye, İtalyan seyyahların seçtikleri ülkelerin listesinde 15. sıradaydı. Bu listenin ilk sıralarında bulunan ülkeler İtalya'ya en yakın ülkelerdir,

⁹² Emilio Becheri, Ilaria Nuccio, **Italiani in Viaggio: Come Cambiano le Preferenze**, Firenze, Milano, Mercury S.r.l., 2014, s. 33.

⁹³ Bkz.: Emilio Becheri, Ilaria Nuccio, **Italiani in Viaggio: Come Cambiano le Preferenze**.

⁹⁴ "Terrore a Istanbul, Costa Cancella le Crociere in Turchia", **The Medi Telegraph**, (Çevrimiçi), <http://www.themeditelegraph.com/it/shipping/cruise-and-ferries/2015/08/19/terrore-istanbul-costa-cancella-crociere-turchia-D2Yf8npa7U83hPgBBtOl2O/index.html>, 04 Aralık 2017.

fakat Türkiye’den önce ABD ve Brezilya da vardır. Hollanda, Portekiz, Belçika ve İsveç gibi birkaç Avrupa ülkeleri ise listede daha aşağıda bulunmaktadır.⁹⁵

2016 yılında Türkiye’ye giden 31.365.330 seyyahın 208.773’ü İtalyandı; önceki yıl Türkiye’ye giren 467.470 İtalyan turiste göre 2016’da bu sayı %55,3 azalmıştır. 2016’da İtalyan turistlerin %57,2’si 25 ile 44 yaş arasında, %30,4’ü ise 45 ile 64 yaşlar arasındaydı. İtalyanların %57,6’sı turizm, %28,3’ü iş, %9,1’i akrabaları veya arkadaşlarını ziyaret amacıyla, %3,3’ü sağlık sebeplerinden dolayı Türkiye’ye gitmiştir.⁹⁶

Son yıllarda gelişen, büyük kazanç getiren yeni bir turistik sektör İtalya’dan Türkiye’nin, özellikle İstanbul’un, özel hastanelerine hasta-müşterileri götüren sağlık turizmidir. Özellikle Arap ülkelerinde ve Güney Avrupa’da bu tür yolculuklar saç ekimi yapmak isteyen erkekleri ilgilendirmektedir. Bunun yanında daha küçük bir sayıda olsa da İstanbul’a lazerle göz ameliyatı olmak üzere gelen İtalyanlar vardır. Bu tedaviler için İtalyanların İstanbul’u seçmesinin sebebi Avrupa’ya göre fiyatların daha ucuz olması ve İstanbul’un bazı kliniklerinin ve doktorlarının bu alanlarda dünyaca tanınmasıdır. Bu sektörde çalışan ve aralarında büyük bir rekabet olan İtalyan acenteleri, ameliyat olmak üzere İstanbul’da birkaç gün kalan müşterilere uçak bileti, sağlık tedavileri ve İtalyanca’ya çevirme hizmeti yanında şehir turları da düzenlemektedir. Yeni gelişen bu sektör terör olaylarından ve Türkiye’nin siyaset krizinden pek etkilenmemiştir, gittikçe daha çok İtalyana tanıtılmaktadır ve bu, gelecek yıllarda daha çok genişleyebilen bir sektör halini alacaktır.⁹⁷

Nisan 2017’den itibaren Türkiye turistik krizden çıkmaya başlamıştır. Türk Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yayınladığı verilere göre Temmuz ayında 2016 yılına göre Türkiye’yi tercih eden yabancı turistlerin sayısı %46,36 artmıştır.⁹⁸ Temmuz ayına kadar İtalyan turistler bu eğilim dışında kalmışlardır; fakat

⁹⁵ “Il Rapporto sull’Outgoing degli Italiani”, **Gazzetta del Turismo**, (Çevrimiçi), <http://gazzettadelturismo.altervista.org/il-rapporto-sulloutgoing-degli-italiani>, 04 Aralık 2017.

⁹⁶ “Flussi Turistici: Italia Verso Turchia”, **Info Mercati Esteri**, (Çevrimiçi), http://www.infomercatiesteri.it/turismo_in.php?id_paesi=95, 04 Aralık 2017.

⁹⁷ “Centro Trapianto Capelli Turchia”, **New Hair**, (Çevrimiçi), <http://www.trapiantocapelliaistanbul.com/home/trapianto-capelli-turchia-gianluca-pappalardo>, 04 Aralık 2017.

⁹⁸ Bkz.: **Turchia Ufficio Cultura e Informazioni**, (Çevrimiçi).

yeni olaylar çıkmazsa İtalyanların da Batı Türkiye'yi gezmeye yine başlaması ihtimali yüksektir.⁹⁹

2.1.5. Ekonomik ve Ticari ilişkiler

Türkiye, ekonomik açıdan İtalya'nın en önemli partner ülkelerinden biridir. Ankara'nın İtalyan Büyükelçiliği Ekonomi ve Ticaret Ofisi'nin verilerine göre 2016 yılında İtalya, ekonomik açıdan, Türkiye'nin en önemli üçüncü ortak ülkesidir. Toplam olarak bu iki ülke arasında 17,8 milyar dolarlık bir geçiş gerçekleşmiştir. O yıl İtalya, Türkiye'ye mal ve hizmet satan beşinci ülkedir ve Çin, Almanya, Rusya ve ABD'den sonra gelmektedir. Almanya, İngiltere ve Irak'tan sonra ithalat için Türkiye'nin dördüncü müşterisidir.¹⁰⁰

İtalya'nın otomobil, römork, tekstil ve giysi, metalurji, tarım, hayvancılık, avcılık, kimya, elektronik, ev aletleri sektörleri Türkiye'den ithalatlardan en çok faydalanan alanlardır.¹⁰¹ Diğer taraftan İtalya malları ve hizmetleri ile Türk ekonomisinin inşaat, otomobil, nakliyat ve lojistik, yenilenebilir enerji, bilgi ve iletişim, makine, tekstil sektörlerini etkilemektedir. Türkiye'de hızlı gelişen bu alanlar İtalyan şirketlere yeni iş ve yatırım fırsatları sunmaktadır.¹⁰²

En önemli İtalyan ekonomik grupları ve şirketlerinin bazıları Türkiye'de şubeler açmışlardır. Bunun iki önemli örneği İtalyan otomobil markası Fiat ve çikolata üretici Kinder Ferrero'dur. 2016 yılında Bursa'daki Fiat Tofaş fabrikası günde 1566 araba üreterek dünyanın en verimli Fiat fabrikası olmuştur, İtalya'nın Melfi fabrikası ikinci sırada bu başarıyı takip etmektedir.¹⁰³ Nutella'nın üreticisi olan Kinder Ferrero, kullandığı fındıkları Türkiye'nin Karadeniz bölgesinden satın

⁹⁹ "Turismo in Turchia – Prosegue la Ripresa, Bene i Russi", **Guida Viaggi**, (Çevrimiçi), <http://www.guidaviaggi.it/notizie/186797>, 04 Aralık 2017.

¹⁰⁰ Margherita Gianessi, "Cronache Economiche Ambasciata d'Italia ad Ankara", **La Gazzetta di Istanbul**, No: 3, Mart 2017, s.14.

¹⁰¹ "Studi: Turchia", **Confartigianato**, (Çevrimiçi), <https://www.confartigianato.it/2016/01/studi-turchia-export-made-in-italy-per-101-miliardi-e-in-salita-del-50-nel-2015-italia-secondo-partner-in-ue-a-28>, 16 Aralık 2017.

¹⁰² "Homepage Turchia", **Info Mercati Esteri**, (Çevrimiçi), http://www.infomercatiesteri.it/paese.php?id_paesi=95#slider-1, 16 Aralık 2017.

¹⁰³ Bkz.: Margherita Gianessi, "Cronache Economiche Ambasciata d'Italia ad Ankara" s.11.

almaktadır, Türkiye’de Manisa’daki şubesi gibi çok verimli, vazgeçilmez fabrikaları bulunmaktadır.¹⁰⁴

2.1.6. İtalyancaya Çevrilmiş Olan Türk Edebiyatı

2006 yılında Orhan Pamuk Nobel Edebiyat Ödülünü kazandıktan sonra bütün dünya yayınevlerinin yaptığı gibi İtalya’dakiler de Türk edebiyatıyla ilgilenmeye başlamıştır. Orhan Pamuk’un aldığı ödülün etkisi çok büyük olmuştur; o andan sonra yeni Türk edebiyatının bazı eserleri İtalyanca’ya çevrilmeye başlanmıştır, bazen Orhan Pamuk İtalyan yayınevine Türk edebiyatının çok önemli olan yazarlarının çevrilmesini tavsiye etmiştir; Örneğin Ahmet Hamdi Tanpınar’ın (ö. 1962) **Saatleri Ayarlama Enstitüsü**¹⁰⁵ ve birkaç yıl sonra **Huzur**; Orhan Pamuk’un tavsiyesi üzerine İtalyancaya çevrilip yayınlanmıştır.¹⁰⁶

Günümüzde İtalya’da en popüler Türk yazarları Nâzım Hikmet (ö. 1963), Orhan Pamuk ve Elif Şafak’tır.¹⁰⁷ İtalyanca’da okunabilen Türk Edebiyatı hâlâ sınırlı olmasına rağmen XXI. yüzyılda genişlemiş, potansiyeli büyük olan bir alandır. Romanlardan bahsederek İtalyanca’ya çevrilmiş olan yazarlar Sabahattin Ali (ö. 1948)¹⁰⁸, İnci Aral¹⁰⁹, Oğuz Atay (ö. 1977)¹¹⁰, Esmahan Aykol¹¹¹, Oya Baydar¹¹², Zeynep Cemali¹¹³, Mehmet Coral¹¹⁴, Feride Çiçekkoğlu¹¹⁵, Aslı Erdoğan¹¹⁶,

¹⁰⁴ Ferrero Türkiye, (Çevrimiçi), <https://www.ferrero.com.tr/fc-1971>, 16 Aralık 2017.

¹⁰⁵ Ahmet Hamdi Tanpınar, **L’Istituto per la Regolazione degli Orologi**, Çev. Fabio Salomoni, Torino, Giulio Einaudi Editore, 2014.

¹⁰⁶ Ahmet Hamdi Tanpınar, **Serenità**, Çev. Fabio Salomoni, Torino, Giulio Einaudi Editore, 2017.

¹⁰⁷ “Letteratura Turca”, **Qlibri**, (Çevrimiçi), <https://www.qlibri.it/recensioni/tag/narrstrcontinente/Letteratura+turca/>, 15 Ocak 2018.

¹⁰⁸ Sabahattin Ali, **La Madonna col Cappotto di Pelliccia**, Çev. Rosita D’Amora, Asti, Scrittura pura Casa Editrice, 2015.

¹⁰⁹ İnci Aral, **Giallo Zafferano**, Çev. Barbara Gambaccini, Marina di Massa, Edizioni Clandestine, 2016.

¹¹⁰ Oğuz Atay, **Aspettando la Paura**, Çev. Giampiero Bellingeri, Venezia, Lunargento Casa Editrice, 2011.

¹¹¹ Esmahan Aykol, **Alla Scuola Femminile di Corano**, Çev. Walter Bergero, Şemsa Gezin, Palermo, Sellerio Editore, 2015.

Tango a Istanbul, Çev. Emanuela Cervini, Palermo, Sellerio Editore, 2014.

Divorzio alla Turca, Çev. Emanuela Cervini, Palermo, Sellerio Editore, 2012.

Appartamento a Istanbul, Çev. Emanuela Cervini, Palermo, Sellerio Editore, 2011.

Hotel Bosforo, Çev. Emanuela Cervini, Palermo, Sellerio Editore, 2010.

Aykol, Camilleri, Costa, Malvaldi, Manzini, Recami, **Capodanno in Giallo**, Çev. Emanuela Cervini, Palermo, Sellerio Editore, 2012.

¹¹² Oya Baydar, **Ritorno a Nessun Dove**, Çev. Alessio Calabrò, Desio, Aquilegia Edizioni, 2010.

¹¹³ Zeynep Cemali, **Focaccine al Miele**, Çev. E. Uysal, R. Corradin, Milano, Rizzoli Editore, 2012.

Fürüzan¹¹⁷, Hakan Günday¹¹⁸, Nedim Gürsel¹¹⁹, Çiler İlhan¹²⁰, Yakup Kadri Karaosmanoğlu (ö. 1974)¹²¹, Bilge Karasu (ö. 1995)¹²², Yahya Kemal (ö. 1958)¹²³, Yaşar Kemal (ö. 2015)¹²⁴, Orhan Kemal (ö. 1970)¹²⁵, Ayşe Kulin¹²⁶, Mario Levi¹²⁷, Ömer Zülfü Livaneli¹²⁸, Perihan Mağden¹²⁹, Murathan Mungan¹³⁰, Serdar Özkan¹³¹,

¹¹⁴ Mehmet Coral, **I Diari Segreti di Costantinopoli**, Çev. Manuela Bruno, Nardò, Controluce-Besa Editore, 2014.

L'Isola del Dolore, Çev. E. Uysal, Messina, Casa Editrice Mesogea, 2009.

¹¹⁵ Feride Çiçekoğlu, **Non Sparate agli Aquiloni**, Çev. Şemsa Gezgini, Asti, ScritturaPura Casa Editrice, 2011.

¹¹⁶ Aşlı Erdoğan, **Neppure il Silenzio è più Tuo**, Çev. Giulia Ansaldo, Milano, Garzanti Editrice, 2017.

Il Mandarino Meraviglioso, Çev. Giulia Ansaldo, Rovereto, Keller Editore, 2014.

¹¹⁷ Fürüzan, **La Stagione delle Rose**, Çev. Gülbende Kuray Ulusoy, Alberobello, Poiesis Editore, 2016.

Tokat è in un Vigneto – L'Accerchiamento, Çev. Ayşe Saraçgil, Napoli, Istituto Universitario Orientale, 1991.

¹¹⁸ Hakan Günday, **Ancora**, Çev. Fulvio Bertuccelli, Milano, Marcos y Marcos, 2016.

A con Z, Çev. Fulvio Bertuccelli, Milano, Marcos y Marcos, 2015.

¹¹⁹ Nedim Gürsel, **L'Angelo Rosso**, B. La Rosa Salim, Milano, Ponte alle Grazie, 2016.

¹²⁰ Çiler İlhan, **Esilio**, Çev. Eda Özbakay, Roma, Del Vecchio Editore, 2014.

¹²¹ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, **Nur Baba**, Çev. Giampiero Bellingeri, Milano, Adelphi Editore, 1995.

Terra Matrigna, Çev. bilinmez, Milano, Mondadori Editore, 1942.

¹²² Bilge Karasu, **Notte**, Çev. Carlo Guerrero, Messina, Casa Editrice Mesogea, 2004.

¹²³ Yahya Kemal, **Nostra Celeste Cupola**, Çev. Giampiero Bellingeri, Milano, Ariele Editore, 2005.

¹²⁴ Yaşar Kemal, **Memed il Falco**, Çev. Simone Abramo, Pinar Gökpar, Milano, Rizzoli Editore, 2012.

L'Erba che non Muore Mai, Çev. Roberta Denaro, Milano, Edizione Tranchida, 2008.

Il Ritorno di Memed il Falco, Çev. Claudia Zonghetti, Milano, Edizione Tranchida, 2006.

Terra di Ferro, Cielo di Rame, Çev. Roberta Denaro, Milano, Edizione Tranchida, 2005.

La Collera del Monte Ararat, Çev. Claudia Zonghetti, Milano, Edizione Tranchida, 2005.

Il Re degli Elefanti e Barbarossa la Formica Zoppa, Çev. Claudia Zonghetti, Milano, Edizione Tranchida, 2003.

Il Canto dei Mille Tori, Çev. Claudia Zonghetti, Milano, Edizione Tranchida, 2001.

Bambini, Çev. Antonella Passaro, Milano, Edizione Tranchida, 2000.

Al di là della Montagna, Çev. Antonella Passaro, Milano, Edizione Tranchida, 1999.

Sogni, Çev. Roberta Denaro, Antonella Passaro, Ornella Rota, Milano, Edizione Tranchida, 1998.

Teneke, Çev. Antonella Passaro, Milano, Edizione Tranchida, 1997.

Tu Schiacterai il Serpente, Çev. Roberta Denaro, Ornella Rota, Milano, Edizione Tranchida, 1997.

Gli Uccelli Tornano a Volare, Çev. Antonella Passaro, Milano, Edizione Tranchida, 1994.

Il Cardo, Çev. Giuseppe Cittone, Milano, Garzanti Editrice, 1961.

¹²⁵ Orhan Kemal, **La Casa di mio Padre**, Çev. Fabio De Propriis, Roma, Elliot Edizioni, 2013.

La Lotta per il Pane, Çev. Giampiero Bellingeri, Venezia, Lunargento Casa Editrice, 2008.

¹²⁶ Ayşe Kulin, **Le Quattro Donne di Istanbul**, Çev. Luca Di Maio, Roma, Newton Compton Editori, 2018.

L'Ultimo Treno per Istanbul, Çev. Luca Di Maio, Roma, Newton Compton Editori, 2016.

L'Ultima Famiglia di Istanbul, Çev. Luca Di Maio, Roma, Newton Compton Editori, 2016.

¹²⁷ Mario Levi, **La Vita è un Bagaglio a Mano**, Çev. Giampiero Bellingeri, Paola Ragazzi, Milano, Dalai Editore, 2010.

Istanbul Era una Favola, Çev. Giampiero Bellingeri, Paola Ragazzi, Milano, Dalai Editore, 2007.

¹²⁸ Ömer Zülfü Livaneli, **L'Eunuco di Costantinopoli**, Çev. Giovanni Zuccalà, Roma, Gremese Editore, 2012.

Tezer Özlü (ö. 1986)¹³², Mehmet Murat Somer¹³³, Latife Tekin¹³⁴, Hasan Ali Toptaş¹³⁵. 2018’de Selahattin Demirtaş’ın öykü kitabı¹³⁶ da İtalyanca’ya çevrilip yayınlanmıştır. Bu kitapların birçoğu İtalya’nın önemli yayınevleri tarafından yayınlandığı için sadece Türk edebiyatını merak edenler tarafından değil, herkes tarafından kolayca bulunup okunabilmektedir.

Eski Türk edebiyatı ise İtalyanlar tarafından az tanınmaktadır. Venedik Ca’ Foscari Üniversitesi’nde Türk Edebiyatı öğreten Prof. Dr. Giampiero Bellingeri tarafından Nedîm’in (ö. 1730) bazı şiirlerinin çevrilmesi¹³⁷ en azından Divan Edebiyatı’nın önemli bir örneğini vermektedir.

Türk Halk Edebiyatı da İtalya’da tanınmış değildir; ayrıca kaynaklarının büyük bir kısmı sözlü olduğu için İtalya’da çalışan akademisyenler tarafından kolayca araştırılabilen bir alan değildir. Vatikan Kütüphanesi’nde bulunan **Dede Korkut** nüshası üzerinde Ettore Rossi tarafından yapılan, 1951 yılında yayınlanan çevirme ve çalışma ise İtalyan akademisyenleri bu esere yaklaştırmıştır.¹³⁸

Ettore Rossi, Yunus Emre şiirlerini de İtalyancaya çevirmeye başlamıştır. Onun son öğrencisi ve uzun yıllardır Roma La Sapienza Üniversitesi’nin Türkoloji profesörü olan Anna Masala, Yunus Emre şiirlerini iki ciltte yayınlarak hocasının başladığı çalışmayı bitirmiştir.¹³⁹ Ocak 2018’de Roma Yunus Emre Enstitüsü

Felicità, Çev. Elçin Kumru, Francesco Partesano, Roma, Gremese Editore, 2007.

¹²⁹ Perihan Mağden, **Ali e Ramazan**, Çev. B. La Rosa Salim, Asti, Scrittura pura Casa Editrice, 2017.

In Fuga, Çev. Elettra Ercolino, Pinar Gökpar, Roma, Lit Edizioni, 2013.

Due Ragazze, Çev. Mehmet Bermek, Roma, Fazi-Lain Editore, 2005.

¹³⁰ Murathan Mungan, **Chador**, Çev. Mariangela Liccardo, Firenze, Giunti Editore, 2009.

¹³¹ Serdar Özkan, **Quando la Vita si Illumina**, Çev. F. Ascari, Milano, Bompiani Editore, 2010.

La Timidezza delle Rose, Çev. F. Ascari, Milano, Bompiani Editore, 2010.

¹³² Tezer Özlü, **Vecchio Giardino**, Vecchio Amore, Çev. M. Calvia, Messina, Casa Editrice Mesogea, 2016.

Le Fredde Notti dell’Infanzia, Çev. Massimiliano Calvia, Venezia, Lunargento Casa Editrice, 2015.

¹³³ Mehmet Murat Somer, **Gli Assassini del Profeta**, Çev. Paola Ragazzi, Milano, Bompiani Editore, 2010.

Scandaloso Omicidio a Istanbul, Çev. Anna Lia Proietti Ergün, Palermo, Sellerio Editore, 2009.

¹³⁴ Latife Tekin, **Fiabe dalle Colline dei Rifiuti**, Çev. Ayşe Saraçgil, Firenze, Giunti Editore, 1997.

Cara Spudorata Morte, Çev. Ayşe Saraçgil, Firenze, Giunti Editore, 1995.

¹³⁵ Hasan Ali Toptaş, **Impronte**, Çev. Giulia Ansaldo, Roma, Del Vecchio Editore, 2015.

¹³⁶ Selahattin Demirtaş, **Alba**, Çev. Nicola Verderame, Milano, Feltrinelli Editore, 2018.

¹³⁷ Nedîm, **Nedîm. La Canzone di Istanbul nel Primo Settecento. Odi, Canti, Liriche dal Corno d’Oro**, Çev. Haz., Giampiero Bellingeri, Milano, Edizioni Ariele, 2012.

¹³⁸ **Il Libro di Dede Korkut**, Haz. Fabio Salomoni, Desio, Aquilegia Edizioni, 2008.

¹³⁹ Elena Panarella, Rossella Fabiani, “Un Mistico a Roma, in Italiano le Opere del Sufi Turco Yunus Emre”, **Il Messaggero**, 26 Ocak 2018 (Çevrimiçi),

desteğiyle Prof. Abdülbaki Gölpınarlı (ö. 1982) tarafından hazırlanan ve Yunus Emre'nin (ö. 1320) en önemli şiirlerini toplayan kitap da İtalyancaya çevrilip yayınlanmıştır.¹⁴⁰

Yunus Emre şiirleri, Pir Sultan ve Karacaoğlu'nın şiirlerini de toplayan, çeviri yanında orijinal Türk metni de sunarak Türk halk şiirlerini konu alan bir kitapta da yayınlanmıştır.¹⁴¹

Şiirler ve romanlar dışında Türkçeden İtalyancaya bazı derlemeler de çevrilmiştir.¹⁴²

2.1.7. Türk Sineması ve Televizyonu İtalya'da

2.1.7.1. Sinema Filmleri

İtalya'da vizyona giren Türk filmleri çok az olmasına rağmen son yıllarda uluslararası film festivalleri sayesinde birkaç Türk filmi İtalyan festivallerinde ve sinema salonlarında da gösterilmiştir. İtalya'nın çok kaliteli dublaj geleneği İtalyanları alt yazılı filmler izlemeye alıştırmamıştır; sadece son yıllarda sinemaseverlerin ve gençlerin bir kısmı sinema gösterilerinde orijinal dil seçeneğini istemeye başlamıştır, fakat hâlâ az sayıda salon bu talebe uymaktadır.¹⁴³ Vizyona giren filmlerin dublaj olması gerekliliği yabancı filmleri göstermek için daha uzun bir süreç istemektedir, sonuç olarak İtalyan salonlarında daha az yabancı film izlenebilmektedir. Yine de festivallere katılarak uluslararası dikkat çeken Türk filmleri biraz geç olsa da İtalya'da da vizyona girmektedir.

Örneğin yönetmen Nuri Bilge Ceylan'ın Cannes Festivalinde jüriden Büyük Ödülü alan **Bir Zamanlar Anadolu'da** ve en önemli ödülü olan Altın Palmiye

http://spettacoliecultura.ilmessaggero.it/libri/un_mistico_a_roma_in_italiano_le_opere_del_sufi_turco_yunus_emre-3509240.html#, 2 Mart 2018.

¹⁴⁰ Yunus Emre, **Yunus Emre. Il Libro dei Consigli e le Poesie**, Haz. Abdülbaki Gölpınarlı, Çev. Fulvio Bertucelli, Roma, Sandro Teti Editore, 2018.

¹⁴¹ **Poesia Popolare Turca**, Haz. Gérard Chaliand, Lecce, Argo Editrice, 2005.

¹⁴² Örn.: Metin And, **La Scena Italiana in Turchia: la Turchia sulla Scena Italiana**, Çev. Fabio Salomoni, Ankara, Istituto Italiano di Cultura, 2004.

¹⁴³ Franco Montini, "Boom dei Film in Lingua Originale", **La Repubblica**, 28 Ocak 2013.

kazanan **Kış Uykusu** İtalyan salonlarında da gösterilip sinemaseverler tarafından nadir, kaliteli ve farklı filmler olarak çok beğenilmiştir.¹⁴⁴

Kırk yıl önce sinema okumak için İtalya'ya taşınan İstanbullu yönetmen ve senarist Ferzan Özpetek, Türk sinemasının İtalyanlar tarafından en tanınmış yüzüdür. Aslında çektiği filmler Türk ile İtalyan kültürünü, hikâyelerini ve takıntılarını karıştırarak tamamen bu yönetmene özgü bir atmosfer yaratmaktadır. Sık sık eşcinselliği konu alan Ferzan Özpetek'in filmleri İtalyan izleyicileri ikiye bölerken genelde sinema eleştirmenleri tarafından övülmektedir, hem İtalya'da hem Avrupa'nın diğer ülkelerinde önemli ödüller kazanmaktadır.¹⁴⁵ 1997 yılında çıkan yönetmenin ilk filmi **Hamam**'ın ilk sahneleri İtalya'da çekilmiştir, sonra hikâye ana karakterin peşinde eski ve gizemli İstanbul'a taşınmaktadır.¹⁴⁶ 1999 yılında çeşitli festivallere katılan **Harem Suare** ise Türkçe ve Fransızca'da çekilen, son Osmanlı haremini anlatan bir filmidir.¹⁴⁷ Yönetmen tarafından yazılmış olan bir kitaptan uyarlanan **İstanbul Kırmızısı** (2017) ise tamamen İstanbul'da çekilmiştir ve Ferzan Özpetek tarafından kendi çocukluğunun sürekli değişen şehrine adanmıştır.¹⁴⁸ Diğer filmlerindeki olaylar İtalya'da geçmesine rağmen Türk karakterler sık sık gözükmemektedir, Türkiye'den ve Türklerin yaşam tarzından ve halk inanışlarından bahsedilmektedir. Filmlerinin büyük bir kısmında popüler Türk oyuncusu Serra Yılmaz küçük rollerde oynamaktadır.¹⁴⁹

İtalya'da tanınmış olan başka bir Türk yönetmen 2004 yılında **Duvara Karşı** filmiyle Berlin Festivali'nde Altın Ayı kazanıp bütün dünyada üne kavuşan Türk asıllı Alman, Fatih Akın'dır.¹⁵⁰ Fransa'da yaşayan genç yönetmen Deniz Gamze Ergüven'in **Mustang** adlı filmi de İtalya'da vizyona girmiştir. Anadolu'nun küçük bir kasabasında beş kız kardeşin başına gelen olayları anlatan bu film, 2015 yılında

¹⁴⁴ Valerio Caprara, "Regno d'Inverno", **Il Mattino**, 9 Ekim 2014.

¹⁴⁵ Emiliani, Simone, "La Finestra di Fronte Fa Tris", **Sentieri Selvaggi**, Mart 6, 2003 (Çevrimiçi), <http://www.sentieriselvaggi.it/12-7-2003-la-finestra-di-fronte-fa-tris>, 15 Ocak 2017.

¹⁴⁶ "Ferzan Ozpetek", **Trova Cinema**, (Çevrimiçi), <http://trovacinema.repubblica.it/attori-registi/ferzan-ozpetek/187440/>, 16 Ocak 2017.

¹⁴⁷ Bkz.: Ferzan Ozpetek, (Çevrimiçi).

¹⁴⁸ Bkz.: Ferzan Ozpetek, (Çevrimiçi).

¹⁴⁹ "Cebimdeki Yabancı'da Roller Değişti", **Hürriyet**, 13 Ocak 2018, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/cebimdeki-yabancida-roller-degisti-40708821>, 16 Ocak 2017.

¹⁵⁰ "Fatih Akın", **La Repubblica**, Ocak 3, 2010 (Çevrimiçi), <http://trovacinema.repubblica.it/attori-registi/fatih-akin/269917/>, 16 Ocak 2017.

Cannes Festivali'ne katıldıktan sonra Roma Film Festivali'nde Özel Mansiyon Ödülü'ne layık görülmüştür.¹⁵¹

2012'den itibaren Roma Türkiye Büyükelçiliği'nin desteğiyle her yaz yıllar geçtikçe daha kalabalık olan Roma Türk Film Festivali gerçekleşmektedir.¹⁵²

Ayrıca son yıllarda film izlemek için önemli Amerikan şirketi Netflix gibi çeşitli ücretli internet sitelerinin yayılmasıyla alt yazılı yabancı filmler izlemek daha kolay olmuştur. Bu yeni araçlarla İtalyanlar, zevklerine uyan Türk komedileri ve dramalarını da izlemeye başlamışlardır.¹⁵³

2.1.7.2. Diziler

Yukarıda bahsettiğimiz gibi son zamanlarda çeşitli ülkelerde izlenebilen ücretli internet yayınları siteleri hem Türk filmleri hem de Türk dizilerini yayınlamaktadır. Bunun yanında son yıllarda İtalyan televizyonu kanallarında da Arap ülkeleri başta olmak üzere Rusya'da ve Orta Asya'da çok izlenen Türk dizileri gösterilmektedir. İyi fiyatlara İtalyan kanallarına satılan bu diziler kadın izleyiciler tarafından çok beğenilmiştir. **Muhteşem Yüzyıl**'dan sonra **Kiraz Mevsimi**, **Adı Mutluluk**, **Hayatımın Aşkı** ve **Tatlı İntikam** başarıyla yayınlanmıştır.¹⁵⁴ Türk oyuncular, İtalyan seyircilerinin ilgisini kazanmışlardır; hatta **Kiraz Mevsimi**'nin Türk asıllı Alman oyuncusu Serkan Çayoğlu misafir olarak çok popüler bir İtalyan programına davet edilmiştir.¹⁵⁵

¹⁵¹ Esma Çakır, "Deniz Gamze Ergüven'in Mustang Filmi Roma'dan Ödül", **Hürriyet – Kelebek**, 25 Ekim 2015.

¹⁵² "Il Festival del Cinema Turco Torna a Roma con Ozpetek Presidente Onorario", **Stanze di Cinema**, (Çevrimiçi), <https://stanzedicinema.com/2015/04/16/il-festival-del-cinema-turco-torna-a-roma-con-ozpetek-presidente-onorario/>, 16 Ocak 2017.

¹⁵³ "Netflix ha Acquistato 4 Serie Turche da ITV- Intermedya", **Formatbiz**, Ocak 8, 2017 (Çevrimiçi), <http://www.formatbiz.it/post.php?id=3366>, 16 Ocak 2018.

¹⁵⁴ Antonella Nesi, "Mamma Li Turchi in TV! La Fiction della Mezzaluna alla Conquista dell'Italia", **Adnkronos**, 11 Nisan 2017, (Çevrimiçi), http://www.adnkronos.com/intrattenimento/spettacolo/2017/04/11/mamma-turchi-fiction-della-mezzaluna-alla-conquista-dell-italia_25D868RJpAZLJWRtdbxCSK.html?refresh_ce, 16 Ocak 2018.

¹⁵⁵ Alessandro Terlizzi, "C'è Posta Per Te, Serkan Çayoğlu: un Dettaglio Importante Stupisce Tutti", **Blasting News**, 5 Şubat 2017 (Çevrimiçi), <http://it.blastingnews.com/tv-gossip/2017/02/c-e-posta-per-te-serkan-cayoglu-un-dettaglio-importante-stupisce-tutti-001449319.html>, 16 Ocak 2018.

2.1.8. İtalya’da Dinlenen Türk Müziği

Türk müziği İtalya’da pek tanınmış değildir. Bütün ülkede bulunan halk oyunları amatör grupları çeşitli halk müzikleriyle ilgilenmekte, türkülerini de dinleyip birkaç Türk halk oyunu öğrenmektedir. Sinema ve son zamanlarda diziler aracılığıyla İtalyanlar da Türk pop müziğini dinlemeye fırsat bulmuşlardır. Örneğin Sezen Aksu’nun şarkıları yukarıda bahsettiğimiz Ferzan Özpetek’in filmlerinde kullanıldığı için bazı İtalyanlar tarafından dinlenip çok beğenilmiştir. Bu şarkılar arasında “Şarkı Söylemek Lazım”, “Hayat Sana Teşekkür Ederim”, “Unuttun mu Beni”, “Gitmem Daha”, “Kutlama” akla gelenlerdir.¹⁵⁶

Ancak Avrupa’nın başka ülkelerinde olduğu gibi İtalya’da da en çok dinlenen Türk şarkısı Tarkan’ın “Şımarık” şarkısıdır. Bu şarkı İtalya’da tam bir yaz şarkısıdır; tatil köylerinde ve plajlarda müziği ve ritminden dolayı dans etmek için çok tercih edilmektedir. Fakat bu şarkıyla eğlenen İtalyanların birçoğu orijinal versiyonunun Türk olduğunu bilmemektedir; hatta şarkıda tekrarlanan öpücük sesinden dolayı onun adının “**Kiss Kiss**”¹⁵⁷ olduğunu sanmaktadır.¹⁵⁸

2.1.9. İtalya’da Takip Edilen Türk Spor Takımları

İtalya’da spor sevenler Türk takımlarını da takip etmektedirler. Futbol takımı olarak Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray yanında İstanbul Başakşehir, Trabzon Spor ve Bursa Spor tanınmaktadır. Bu takımlarda ara sıra teknik direktör olarak önceleri İtalya millî takımında çalışmış olan Cesare Prandelli ve İnter kulübünden gelen Roberto Mancini gibi İtalyan antrenörlerin çalışması İtalyanları Türk futboluna daha yaklaştırmıştır.¹⁵⁹

İtalya’da futbol sevenlerden çok daha az olan basketbol takip edenler de Avrupa Basketbol Şampiyonası gibi önemli şampiyonalara katılan Türk takımlarını takip etmektedirler. Bu takımlarda 2015 yılından beri Fenerbahçe’de oynayan Luigi

¹⁵⁶ “Ferzan Özpetek Racconta la sua Playlist”, **Rolling Stone**, 21 Aralık 2017(Çevrimiçi), <http://www.rollingstone.it/cinema-tv/news-cinema-tv/ferzan-ozpetek-racconta-la-sua-playlist/2017-12-21/#ENTA>, 07 Ocak 2018.

¹⁵⁷ Kiss= öpücük (İngilizce)

¹⁵⁸ Gianluca Grossi, “Cantanti Turchi: i Più Famosi e Bravi”, **In Turchia**, Ekim 10, 2015 (Çevrimiçi), <http://www.inturchia.it/cantanti-turchi-i-piu-famosi-e-bravi>, 07 Ocak 2018.

¹⁵⁹ Angelo Carotenuto, “La Turchia che Trova Mancini e quella da cui Tornò per Nostalgia Peppino Meazza”, **Repubblica Sport**, 2 Ekim 2013.

Datome gibi birkaç İtalyan oyuncunun bulunması İtalyan taraftarların ilgisini artırmaktadır.¹⁶⁰

Resim 2.3.: Fenerbahçe'de Oynayan İtalyan Basketbolcu Luigi Datome¹⁶¹

2.1.10. İtalya'daki Türk Yemekleri

“Türk yemeği” denince İtalyanların aklına döner kebab gelmektedir. Kuzeyden güneye kadar, her şehirde lezzetli ve ucuz Türk döneri en yaygın ve beğenilen sokak yemeklerinden biridir. İtalyanlar arasında yanlışlıkla bu yemeğe döner değil, “kebab” denir. “İstanbul kebab”, dönercilerin büyük bir kısmı tarafından restoran için seçilen addır, “Anatolia¹⁶² kebab” da çok kullanılan bir addır. Ancak İtalya’da yenebilen döner, Türkiye’deki dönerden farklıdır: normalde tavuk dönerinden daha çok et döneri bulunmaktadır, ete daha çok salata ve sebze eklenip üstüne yoğurt koyulmaktadır; böylece Avrupa’da ve İtalya’da yenen döner orijinalden daha doyurucu ve ağırdır. Aslında oradaki dönercilerin büyük kısmı Türk değildir; Tunus, Fas ve Mısır’dan gelen dönerciler daha çok olmakla beraber Suriyeli, Lübnanlı, Filistinli, Iraklı, Pakistanlı ve Hindistanlı dönerciler de vardır. Türk dönercilerin bazıları lahmacun ve tatlı olarak baklava da satmaktadırlar; fakat İtalyanların birçoğu bu yemekleri bilmediği için onları pek tercih etmemektedir. Bazı yerlerde dönere kuru domates ve geleneksel peynirler gibi İtalyan mutfağına ait

¹⁶⁰ Laura Cristaldi, “Italy in Europe: Gigi Datome Rinnova con il Fenerbahçe fino al 2020”, **Basket Italy**, Temmuz 5, 2017 (Çevrimiçi), <http://www.basketitaly.it/italy-in-europe/gigi-datome-rinnova-fenerbahce>, 4 Ocak 2018.

¹⁶¹ “Luigi Datome ad un Passo dallo Scudetto di Turchia”, **Megabasket**, Temmuz 11, 2016 (Çevrimiçi), <https://www.megabasket.it/2016/06/11/estero/luigi-datome-ad-un-passo-dallo-scudetto-di-turchia/>, 15 Ocak 2018.

¹⁶² Anatolia = Anadolu

malzemeler eklenerek iki ülkenin mutfakları arasında yeni bir kesişim gerçekleştirilmektedir.¹⁶³

Büyük şehirlerde Türk restoranları da bulunmaktadır. 2004'te açılan Milano'daki **Turkuaz** adlı Türk restoranı özellikle meze, ızgara et ve baklavalarıyla orada yaşayan hem Türkler hem İtalyanlar tarafından çok beğenilen bir restorandır; bazen orada Türk kahvaltısı da düzenlenmektedir.¹⁶⁴ Roma'da önce **Antichi Sapori della Turchia**¹⁶⁵, sonra **Topkapı** olarak adlandırılan, Türk elçiliğinin eski aşçısı tarafından yönetilen bir Türk restoranı vardı.¹⁶⁶ 2015 yılında o restoran kapanmıştır ve günümüzde İtalya'nın başkentinde Türk restoranı yoktur. Sayısız dönerciler yanında **The Best Kumpir** diye kumpir yapan bir yer de vardır.¹⁶⁷

Son yıllarda İtalya'da yaşayan Türkler arasında da "Social Dinner" adlı yeni toplumsal deneye uymak isteyenler vardır. "Social Dinner" denen toplumsal yemekler, birbiriyle tanışmayan insanlar arasında gerçekleşen yemek davetleridir. Katılmak isteyenler belli bir restoranda veya bir evde buluşup aynı masaya oturup yerler, sohbet ederler. Milano'da Sevgi diye bir bayan bu modayı takip ederek sık sık evinde Türk kahvaltısını veya akşam yemeğini düzenlemektedir; bir tarih belirleyip sosyal medya aracılığıyla haber yayınlamaktadır. Altı kişi rezervasyon yapıp belli bir ücret karşılığında mezeden tatlıya kadar sıcak bir ortamda Türk ev yemeklerini deneyebilmektedirler, o anda tanıştıkları farklı insanlarla konuşarak fikirlerini paylaşabilmektedirler. Yemeğe çıkmanın bu yeni türü gittikçe başarı kazanmaktadır. Hem Türk mutfaklarını merak eden veya daha önce Türkiye'ye gittikleri için onu özleyen İtalyanlar hem de Milano'da yaşayan Türkler Sevgi Hanım'ın davetlerine katılıp sofradaki ayrıntılara dikkatinden ve misafirperverliğinden çok memnun kalmaktadırlar.¹⁶⁸

¹⁶³ Maria Angela Silleni, "Milano: i 6 migliori kebab che potete assaggiare in città", **Agrodolce**, Ocak 3, 2017 (Çevrimiçi), <http://www.agrodolce.it/2017/01/03/migliori-kebab-di-milano>, 17 Aralık 2017.

¹⁶⁴ **Ristorante Turkuaz**, (Çevrimiçi), <http://www.ristoranteturcoturkuaz.it>, 17 Aralık 2017.

¹⁶⁵ Antichi Sapori della Turchia = Türkiye'nin Eski Tatları.

¹⁶⁶ "Il Vero Ristorante Turco in Italia", **Tripadvisor**, (Çevrimiçi), https://it.tripadvisor.ch/ShowUserReviews-g187791-d794384-r161067750-Antichi_Sapori_della_Turchia-Rome-Lazio.html, 17 Aralık 2017.

¹⁶⁷ "The Best Kumpir", **Tripadvisor**, (Çevrimiçi), https://www.tripadvisor.it/Restaurant_Review-g187791-d9868507-Reviews-The_Best_Kumpir-Rome-Lazio.html, 17 Aralık 2017.

¹⁶⁸ "Meze. Social Kitchen Sev", **Social Kitchen Sev**, (Çevrimiçi), <https://www.facebook.com/socialkitchenSev>, 17 Aralık 2017.

2.2. İtalyanların Türkler ve Türk Halk Kültürüne Dair Algılarına Yönelik Uygulamalı Bir Araştırma

Bu bölümün ilk kısmında İtalya’da bulunan Türk kurum ve kuruluşlarından, onların bir takım faaliyetlerinden hareketle İtalya’daki Türk varlığının göstergeleri hakkında bilgi verilmiştir. Aslında bir bakıma Türklerin İtalya’da kendilerini nasıl sundukları, nasıl gösterdikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu kısımda ise doğrudan İtalyanlarla iletişime geçilmiş ve onların Türkler ve kültürleri hakkındaki güncel bilgileri araştırılmıştır. Aslında burada da Türklerin kendilerini sunma, gösterme konusunda ne kadar başarılı oldukları, İtalyanlara ulaşmada hangi araçların (yazılı görsel medya, kültür elçileri vb.) daha etkili olduğu, ne kadar İtalyan’a ulaştıkları, istedikleri bilgiyi ulaştırıp ulaştıramadıkları konuları aydınlatılmaya çalışılmıştır. İtalyanların bu konuda güncel bilgilerini ölçmek için de anket yöntemi seçilmiştir. Bu kısım, uygulanan ankette çıkan sonuçların belli başlıklar altında değerlendirilmesinden oluşmaktadır.

2.2.1. Uygulanan Anket Hakkında Genel Bilgiler

Ekim 2017 ile Şubat 2018 tarihleri arasında 615 İtalyan vatandaşa “Türkiye ve Türk Kültürü” adlı İtalyan dilinde yazılmış olan bir anket sunup onların cevaplaması istenmiştir. İtalyanların Türkiye, Türkler ve Türk halk kültürü üzerindeki algılarını ve bilgilerini incelemek için anket yöntemi seçilmiştir. Bu yöntemin tercih edilmesinin sebepleri çeşitlidir. İlk olarak anket aracılığıyla daha çok kişiye ulaşmak mümkündür; internet sayesinde bu anket farklı bölgelerde yaşayan, farklı sınıflardan ve ortamlardan gelen insanlara gönderilmiştir. İnsanlarla görüşmektense onlara bir anket yapmak daha çok kişinin görüşlerine ulaşmayı sağlamıştır, bu yöntemle Türkiye’de olmama rağmen İtalya’da oturan İtalyanlarla uzaktan bir diyalog kurup onların düşüncelerini ve bildiklerini toplayabildim. Seçenekli veya kısa cevaplar istenen bu anket birçok kişinin doğrudan izlenimlerini ve algılarını öğrenmeyi sağlamıştır. Belirli bir düzene göre tasarlanmış olan sorulara cevaplar kolayca toplanmıştır ve incelenmiştir, ortak sonuçlar çıkarılmıştır.

2.2.1.1. Anketin Amacı

Bu anketin amacı farklı bölgelerde yaşayan, farklı aile yapısı ve eğitim durumlarından gelen İtalyanların Türkiye ve Türk kültürü hakkında genel bilgilere sahip olup olmadıklarını belirlemek, sonrasında onların Türk algısı ve Türklerle ilgili ön yargısı üzerinde durmak; İstanbul halk kültürü başta olmak üzere Türk halk kültürü hakkında bildiklerini ve duyduklarını incelemektir.

2.2.1.2. Anketin İçeriği

Cevaplayanlar cevap verirken bunu farketmemesine rağmen anket amaca göre beş kısımdan oluşmaktadır.

Birinci kısım cevaplayanların yaşı, ikamet yeri ve eğitim durumu gibi genel bilgilerini edinmeyi amaçlamıştır.

İkinci kısımda Türkiye’de konuşulan dil, kullanılan alfabe, birkaç şehrin, kalıntının ve tarihî veya ünlü kişinin adı sorularak cevaplayanların Türkiye hakkında sahip oldukları temel bilgiler toplanmıştır.

Üçüncü kısım ise hem ucu açık hem seçenekli sorular aracılığıyla cevaplayanların Türkler ve Türkiye hakkında doğrudan izlenimlerini toplarken onların Türk algısını incelemektedir. Bu izlenimleri çıkarmak için beyin fırtınası (*brainstorming*) tekniği tercih edilmiştir, örneğin ‘Türkiye derken aklınıza ilk ne geliyor’ sorusunu katılımcılar bu teknik sayesinde pek düşünmeden ve yanılmaktan çekinmeden direkt cevaplayabilmişlerdir.

Anketin dördüncü kısmı cevaplayanların duyduğu veya bildiği bir Türk efsanesi, geleneği, davranışı, tipi ve yemeğini sorarak onların Türk halk kültürü hakkındaki bilgilerini ve düşüncelerini öğrenmeyi sağlamıştır.

Sonuç olarak düşünülen beşinci kısım, cevaplayanlara Türk kültürü hakkında başka bilgiler edinmek isteyip istemediklerini sorarak bu kültürün hangi alanını daha çok merak ettiklerini bilmek istemiştir.

2.2.1.3. Anketin Uygulanma Yöntemi

Anketleri düzenleme, cevapları ve verileri toplama işlemini kolaylaştıran Google Formlar programına dayanarak oluşturulan bu anket, Ekim 2017 ile Şubat

2018 tarihleri arasında altı yüz on beş İtalyan vatandaşa ulaştırılmıştır. Anketlerin büyük bir kısmı internet üzerinde, whatsapp ve e-posta aracılığıyla cevaplanmıştır; teknolojiye alışkın olmayanlara ise aileleri veya akrabaları tarafından cevaplatılmıştır. Yaklaşık elli anket internet yerine direkt soru kâğıtları üzerine doldurulmuştur; bu anketler Kuzey İtalya'nın Venedik bölgesinde bulunan, yaklaşık üç bin altı yüz kişilik bir nüfusa sahip olan, büyüdüğüm kasaba olan Carrè¹⁶⁹'nin kütüphanesine bırakılıp anket üzerine kısaca bilgi veren kütüphane memurları tarafından okuyuculara cevaplatıldıktan sonra toplanmıştır. Bu yöntem değişikliğinin amacı kitap ve gazete okumak, sohbet etmek, vakit geçirmek için o kütüphaneye uğrayan yaşlılardan cevaplar almaktır; çünkü yaşı büyük olan, internet kullanmayan insanlara başka bir şekilde ulaşmak çok zordur. Bu yöntem değişikliği beklenen sonucu vererek daha çok sayıda yaşlı insana ulaşmayı sağlamıştır.

2.2.1.3.1. Anketin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar

Aşağıda göreceğimiz gibi bu anket uygulamasının internet aracılığıyla gerçekleştirilmesi daha çok gençlerin katılımına olanak sağlamış, yaşlılara ise daha zor ulaşılmıştır.

Anket, İtalya'nın farklı bölgelerinde yaşayanların Türkler hakkındaki fikirlerini toplamayı amaçlamasına rağmen cevapların büyük bir kısmı Kuzey İtalya'dandır. Bunun bir sebebi kişiseldir, diğer sebebi ise toplumsaldır. Kişisel sebep, anket formunu gönderen ve yayınlayanın bu çalışmanın sahibi olmasıdır. Ben, Kuzey İtalya'da doğup büyüdüm ve okudum; bu da anket formlarını gönderebildiğim çevrenin daha çok Kuzey İtalyalılarından oluşması gerçeğine yer vermiştir. Anketi gönderdiğim arkadaşların büyük bir kısmı Kuzey İtalyalı oldukları için anketi ilettikleri aileleri ve arkadaşları da Kuzey İtalya'da yaşamaktadırlar. Toplumsal sebep ise Güney İtalya'nın daha az iş imkânına sahip olması ve daha fakir olmasıyla ilgilidir; güneyli gençlerin birçoğu daha prestijli olan Orta ve Kuzey İtalya'nın üniversitelerinde eğitim alıp çalışmak için orada kalmaktadırlar, güneyde okuyanlar isteseler de istemeseler de sık sık çalışmak için kuzeye yerleşmek zorunda kalmaktadırlar. Bu yüzden gençlere daha kolay ulaşan bu anket gençlerin daha çok

¹⁶⁹ **Comune di Carrè**, (Çevrimiçi), <http://www.comune.carre.vi.it/hh/index.php>, 30 Nisan 2018.

yaşadığı kuzey İtalya'nın şehirlerinden daha çok cevap almıştır. “İkamet ettiğiniz vilayet” sorusunun yerine “Doğduğunuz vilayet” diye sorulsaydı büyük ihtimalle çok farklı sonuçlar çıkacaktı. Aslında bu iki farklı coğrafya konumunu dikkate alarak hem doğum hem ikamet vilayetini sormak en doğru tercih olacaktı.

Son olarak anketin büyük bir kısmı internet üzerinde, uzaktan doldurulduğu için anlaşılmayan bir soru karşısında cevaplayanlara açıklama isteme imkânı sağlanmamıştır. Anket uygulanmadan önce deneme olarak on kişiye doldurtulmuştur. Böylece zor veya zor anlaşılan yerlerin düzeltilmesi, soruları açıklamak için kullanılan dilin basitleştirilip anlaşılabilirliğin en aza indirilmesi sağlanmıştır. Ankette sadece bir sorunun genelde yanlış anlaşıldığı görülmüştür. İtalya, Türkiye, Mısır, Suudi Arabistan ve Peru'nun gelişim seviyesine göre sıralanmasını isteyen bu soru farklı şekillerde anlaşıldığı için onun karışık cevapları verilerin analizine dahil edilmemiştir.

2.2.1.4. Anketi Cevaplayanlar Hakkında Genel Bilgiler

2.2.1.4.1. Yaş

Anketi cevaplayanlar, yaş olarak şu şekilde ayrılmıştır:

- Cevaplayanların %11'i, 10 ile 19 yaş arasında.
- %43, 20 ile 29 yaş arasında.
- %16, 30 ile 39 yaş arasında.
- %11, 40 ile 49 yaş arasında.
- %13, 50 ile 59 yaş arasında.
- %4, 60 ile 69 yaş arasında.
- %1, 70 ile 79 yaş arasında.
- %1, 80 ile 89 yaş arasındadır.

Yukarıda bahsettiğimiz gibi katılımcıların birçoğu gençtir, daha doğrusu katılımcıların %43'ü 20 ile 29 yaş aralığındaki üniversiteli veya çalışan gençlerdir. 60 yaşındaki katılımcılardan itibaren yaş ilerledikçe cevaplayanların sayısı azalmaktadır. Örneğin 80 ile 89 yaş aralığında sadece altı kişi (%1) anketi cevaplamıştır.

2.2.1.4.2. Yaşadıkları Yer

Cevaplayanların ikamet ettikleri vilayetler şu şekilde ayrılmıştır:

- Katılımcıların %85'i Kuzey İtalya'da yaşamaktadır. Bunların birçoğu İtalya'nın en zengin ve en çok iş fırsatı veren bölgelerden olan Venedik ve Milano'da oturmaktadırlar.
- Katılımcıların %7'si Floransa, Ancona, Perugia ve Roma gibi orta İtalya şehirlerinde yaşamaktadır.
- Katılımcıların %7'si Güney İtalya'da yaşamaktadır. Onlar arasında Napoli, Molise, Puglia, Calabria bölgelerinde ve Sicilya adasında oturanlar vardır.
- Katılımcıların %1'i yurtdışında yaşayan İtalyanlardır. Bunlardan ikisi Türkiye'de yaşamaktadır.

2.2.1.4.3. Eğitim Düzeyi

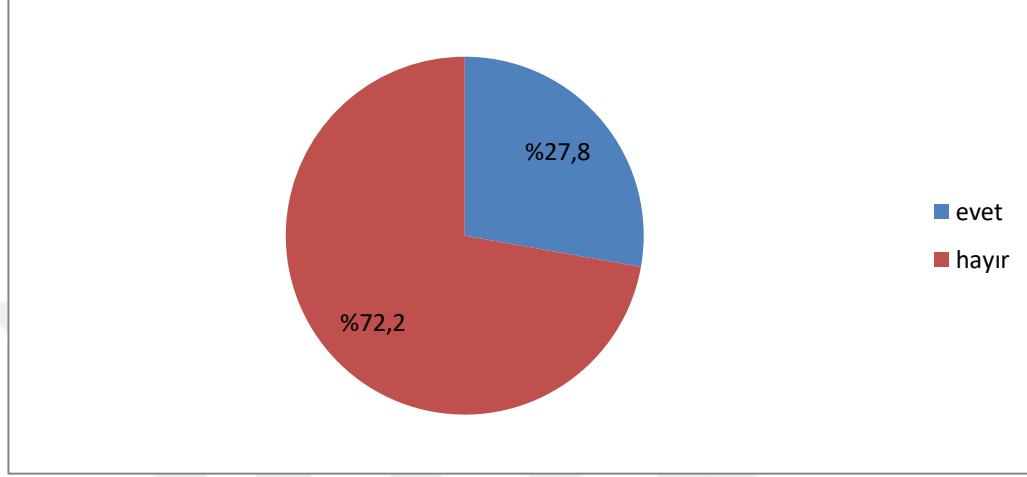
Cevaplayanlar, eğitim düzeyine göre şöyle ayrılmıştır:

- İlkokul ve ortaokul mezunları % 11.8.
- Lise mezunları %36.7'lik bir dilimle en büyük grubu oluşturmaktadırlar.
- Lisans mezunları %19.4.
- Yüksek lisans mezunları da %32.1'lik bir dilimle katılanların büyük kısmını oluşturmaktadır.

Bu verilere göre cevaplayanların birçoğunun orta derecede veya yüksek derecede bir eğitim aldığı ortaya çıkmaktadır.

2.2.1.4.4. Türkiye ve Türklerle İlişki

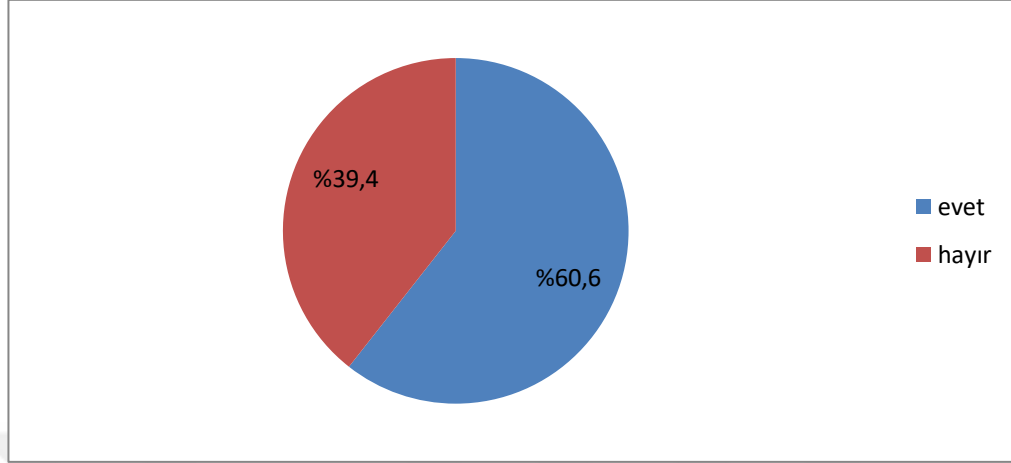
2.2.1.4.4.1. Türkiye'ye Gitmiş Olanlar

Grafik 2.1.: Türkiye'ye Gitmiş Olanlar

Ankete katılanların sadece %27.8'i Türkiye'ye gitmiştir. Bunlardan %77.6'sı turizm, %6.9'u eğitim, %5.7'si iş için gitmiştir. Onların dışında Avrupa Birliği'nin kültürel değişim programlarına katılmak üzere ve aşk sebepleriyle gitmiş olanlar da vardır. Birkaç kişi de Türk asıllı olduğu için akrabaları ziyaret için Türkiye'ye gitmiştir. Gidenlerin %45'i toplam olarak Türkiye'de 1 ile 3 hafta arası kalmıştır. %30'u 1 ile 5 gün arası Türkiye'de kalmıştır. Daha çok kalanlar da vardır; örneğin cevaplayanların %17'si 1 ile 3 ay arası Türkiye'de kalmıştır. Onların dışında eğitim veya iş sebepleriyle aylar veya yıllarca kalmak için Türkiye'ye yerleşenler vardır.

2.2.1.4.4.2. Türk Vatandaşlarıyla Temasa Geçenler

Grafik 2.2.: Türklerle Temasa Geçenler

Gerek İtalya’da gerekse yurtdışında Türk vatandaşlarıyla temasa geçenler çoktur; cevaplayanların %60.6’sı en az bir Türkle tanışmıştır. Son yıllarda İtalyanlar ile Türkler arasındaki iş temasları da artmıştır.

Yukarıdaki veriler çok önemlidir; çünkü cevaplardan göreceğimiz gibi kısa bir zaman için de olsa Türkiye’ye gitmiş olması veya bir Türkle tanışmış olması cevaplayanların Türkler üzerindeki algısını çok etkilemektedir, ayrıca bu durum televizyondaki haberleri daha eleştirel bir şekilde izlemelerini, Türkiye’de mevcut olan çeşitli durumları ve hayat tarzlarını fark ederek sorulara daha bilinçli bir şekilde yaklaşmalarını da sağlamaktadır.

2.2.1.5. Ankete Verilen Ortak Tepkiler

Ankete katılanlardan bir geri bildirim alabildiğimde onların ortak sorunları yaşadıklarını fark ettim. “Sizce, bilerseniz, deneyin” şeklinde ifadeler kullanarak soruları sınav tarzındaki sorulardan uzak tutmaya çalışmış olmama ve anket isimsiz olmasına rağmen katılanların birçoğu cevaplarken Türkiye ve Türk kültürü hakkında kendilerini cahil hissederek biraz rahatsız olmuştur. Bana “Türkiye hakkında ne kadar az şey biliyorum, benim doldurduğum anketi gördüğünde çok güleceksin” diyenler çoktur. Anketi internet üzerinde doldurmaktansa kütüphanede kâğıtlardan cevaplayanlar arasında da benzer bir tepki oluşmuştur; ben oradayken bana, ben

orada olmayınca ise kütüphane memurlarına “Bu sorunun cevabı ne? Bir türlü aklıma gelmiyor, bana yardım eder misiniz?” diye soranlar olmuştur. Hem internetten hem kâğıttan cevaplayanlar arasında Türkiye hakkında araştırabileceklerini söz verenler yanında benden takıldıklarını ve merak ettiklerini hemen öğrenmek isteyenler de vardı; bana yakın olmayan ve normalde Türkiye’yle pek ilgilenmeyen insanlarla Türk halk kültürüyle ilgili ve bu kültürün İtalyan kültüründen farklılıkları ve benzerlikleri üzerine bir sohbette bulunmuş, bilgi vererek onları şaşırtmış olmam anketin iyi sonuçlarından biridir.

Türkiye’ye gitmiş olanlar ise genelde anketi seve seve doldurmuşlardı, bildikleriyle gurur duyup onları göstermek istemişlerdi; anket, Türkiye yolculuklarının nostaljik hatıralarını paylaşmak için bahane olmuş, hatta bazıları benimle sohbet ederek Türkiye’ye yeni gezileri hayal etmeye ve planlamaya başlamışlardır. Onlar genelde anketi doldurmakta zorluk çekmemişlerdir.

Bir veya daha fazla Türkle temasa geçmiş olmasına rağmen Türkiye’yi hiç ziyaret etmemiş olanlar görebildiğime göre ortalamayı oluşturmuşlardı; onlar hiç gitmeyenler gibi şaşırmamış veya gitmiş olanlar gibi hazır bulunmamışlardır. Anketlerden çıkan sonuçlara göre genelde onlar Türk algısını anlamaya çalışan sorulara tanıdıkları Türklerin davranışlarına dayanarak kolayca cevap vermişler, fakat bazen Türkiye hakkında genel bilgiler vermekte ve Türk halk kültürü hakkında birkaç klasik soruyu cevaplamakta zorlanmışlardır.

2.2.2. Katılımcıların Türkiye Hakkındaki Genel Bilgileri

Anketin başlangıcında Türkiye’de konuşulan dil, kullanılan alfabe, oradaki birkaç şehrin ve kalıntının veya turistik yerin adı, birkaç önemli Türk’ün adı sorulmuştur.

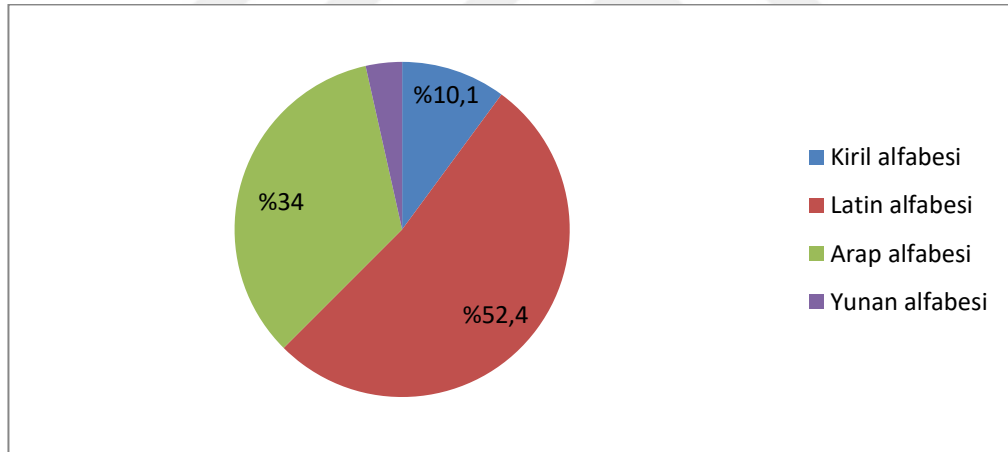
2.2.2.1. Türkiye’de Konuşulan Dil

Cevaplayanların %87’si Türkiye’de Türkçe konuşulduğunu, %7’si ise Arapça konuşulduğunu belirtmiştir. Onların dışında hem Türkçe, hem Kürtçe, hem Ermenice diye cevaplayanlar da vardır, hem Türkçe hem Osmanlıca, hem Türkçe, hem Fransızca, hem İngilizce diyenler de olmuştur. İtalyancada *Francese* (Fransızca),

Olandese (Flemenkçe) , *Danese* (Danimarkaca), *Svedese* (İsveççe) gibi bazı yabancı dil adları -ese ekini alarak oluştuğu için ankete katılan birkaç kişi Türkiye’de Türkçe değil “turkuaz” anlamına gelen “*Turchese*”nin (telaffuz “turkeze”) konuşulduğunu yazmış, ama aslında Türkçe demek istemiştir.

2.2.2.2. Türkiye’de Kullanılan Alfabe

Türkiye’de kullanılan alfabenin sorulduğu dört seçenekli soruya çok daha fazla yanlış cevap verilmesi bu konuda büyük bir karışıklığın var olduğunu ortaya koymaktadır. Katılanların sadece %52,4’ü Latin alfabesi şeklinde cevap vermiş, %34’ü ise Arap alfabesi şeklinde cevaplamıştır. Bu da gösteriyor ki Türkiye’de Arapça değil, Türkçe konuşulduğunu bilenler arasında da pek çok kişi Arap alfabesinin kullanıldığını zannetmektedir.

Grafik 2.3.: Türkiye’de Kullanılan Alfabe

Onların dışında kullanılan alfabenin Kiril alfabesi olduğunu söyleyenler %10,1, Yunan alfabesi olduğunu söyleyenler %3,5’tir. Arap alfabesi diye cevaplayanlar genelde din ve dili ayırmadıkları ve Türkiye Müslüman bir ülke olduğu için onun dilinin Arapça, en azından alfabesinin Arap alfabesi olduğunu zannetmektedirler. Bu cevabı verenler arasında eski Osmanlı eserlerini anımsayanlar, okulda Atatürk’ün yaptığı dil inkılabını okumayanlar vardır. Türkiye’de Kiril alfabesinin kullanıldığının söylenmesi ise ilginçtir. Belki Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan gibi Türkçe konuşan ülkelerde varolan Sovyet etkisi Kiril alfabesi

kullanıldığı¹⁷⁰ cevabını kısmen etkilemiştir. Yine de bu seçeneği, bu konu hakkında hiçbir fikri olmayanlar da işaretlemiş olabilir. Türkiye’de Yunan alfabesinin kullanıldığını söyleyenler ise coğrafi yakınlıktan ve Türkiye’de Yunan kültürüne ait çok fazla kalıntı bulunmasından dolayı yanılmış olabilirler.

2.2.2.3. Türkiye’nin Şehirleri

Türkiye’nin üç şehrinin adını sorduğumuzda katılımcıların %89’u cevap vermiştir. En tanınmış şehirler İstanbul, Ankara ve İzmir’dir. Ondan sonra Bodrum, Efes, Bursa, Konya, Antalya, Trabzon, Adana, Edirne, Erzurum, Çanakkale, Truva, Nevşehir, Göreme, Marmaris, Antakya, İzmit, Eskişehir, Bergama, Gaziantep, Mersin gelmektedir. Katılımcıların arasında Milet, Selçuk, Kuşadası, Pamukkale, Uçhisar, Ürgüp, Sivas, Tokat, Amasya, Demre, Kemer, Isparta, Alanya, Muğla, Fethiye, İncirlik, Zonguldak, Çorum, Samsun, Afşin, Kilis, Mardin, Harran, İskenderun, Batman, Van, Lefkoşa’yı bilenler de olmuştur. Türkiye’ye hiç gitmemiş olanlar İstanbul ve Ankara’dan bahsetmişlerdir, Türkiye’ye gitmiş olanlar ise daha küçük şehirlerin adını yazmışlardır. Bu şehirlerin birçoğu Bodrum, Efes, Bursa gibi gezdikleri turistik yerlerdir.

İstanbul’un eski tarihinden bahsederek Kostantinopolis diyenler de olmuştur. Ayrıca spor sevenler arasında Galatasaray, Beşiktaş, Fenerbahçe ve Trabzonspor’un şehir adı olduğunu zannedenler de vardır. Suriye savaşı hakkındaki haberlerden etkilenen birkaç kişi Halep ve Rakka’nın Türk şehirleri olduğunu düşünmüştür. Bir kişi Afganistan’ın başkenti olan Kabil’den, başka biri Libya’da bulunan Sirte’den bahsetmiştir. Ülke değil şehir olduğunu zanneden bir kişi Fas yazmıştır. Bir kişi herhalde Ankara’yla karıştırarak Eritre’nin başkenti olan Asmara adını vermiştir.

2.2.2.4. Türkiye’deki Tarihî Kalıntılar ve Turistik Yerler

Türkiye’nin üç kalıntısı veya turistik yerinin adını sorduğumuzda cevaplayanların sayısı azalmıştır; bu soruya katılımcıların %60’ı cevap verebilmiştir. Cevap verenlerin büyük bir kısmı Türkiye’ye gelmiştir. Bu sorunun cevapları

¹⁷⁰ Kazakistan Latin Alfabesine Geçiyor! (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/kazakistan-latin-alfabesine-geciyor-40604966>, 7 Mart 2018.

arasında sadece birkaç yanlışlık bulunması cevaplayan kişilerin genelde bilerek yazdıklarını göstermektedir; bilmeyenler cevaplamamayı tercih etmişlerdir.

Ankete katılanların en sevdiği kalıntılar ve turistik yerler Ayasofya ve Mavi Cami (*Blue Mosque*) olarak adlandırılan Sultanahmet Camii'dir. Hemen arkasında Kapadokya'nın peri bacaları, vadileri, yeraltı şehirleri, eski Hristiyan kiliseleri ve balonları gelmektedir. Hazinesiyle göze çarpan Topkapı Sarayı, Kapalı Çarşı, Mısır Çarşısı, Yerebatan Sarnıcı, Hipodrom, Sultanahmet dikilitaşı, Süleymaniye Cami, Beyazıt Meydanı, Kostantinopolis surları, su kemerleri, Aya İrini Kilisesi, Kariye Müzesi, Boğaz ve Boğaz köprüsü, Galata Kulesi ve Köprüsü, Kız Kulesi, Taksim ve İstiklal Caddesi, Dolmabahçe Sarayı, Arkeoloji Müzesi gibi İstanbul'un gezilecek pek çok yeri listede kendine yer bulmuştur. İtalyanca ve İngilizce'de Prens adaları olarak tanınan İstanbul adaları da listede yer almaktadır. İzmir, Artemis Tapınağı ve Celsus kütüphanesi gibi Efes'te bulunan kalıntılar da İtalyanlar tarafından çok sevilmektedir. Eski arkeolojik kalıntılar, İtalyanlar tarafından çok ziyaret edilmektedir; Truva eski kenti ve surları, Bergama akropolü ve tiyatrosu, Milet tiyatrosu ve tapınağı, Aydın ilinde bulunan Afrodisias antik kenti, Antalya ile Alanya arasında bulunan Aspendos tiyatrosu, Roma döneminde inşa edilmiş Likya yolu, Dalyan'ın eski türbeleri, Bodrum ilçesinde bulunan, dünyanın eski yedi harikasıdan biri zannedilen Halikarnas mozolesi, Şanlıurfa'daki Harran antik kenti ve Kars'taki Ani tarihi kenti cevaplarda yer almaktadır. Dinî sebeplerden dolayı Efes'teki Meryem Ana'nın evi ve Hz. İsa öldürüldükten sonra Romalılar ve Yunanlar arasında yeni dini tanıtan Aziz Paulus'un Antakya'da yaşadığı yerlerden de bahsedilmiştir. İtalya'dan Hristiyan dinine ait olan Türkiye'deki yerleri ziyaret etmek için çok tur düzenlenmektedir. İtalyanların çok sevdiği Pamukkale termalleri de çok kişi tarafından hatırlanmıştır. Çanakkale ve Çanakkale Boğazı hem eski hem yeni tarihi sebebiyle listede yer almıştır. Konya mevlavihanesi ve Hz. Mevlana'nın türbesi de listede bulunan yerler arasındadır. Tarihî şehirler olarak Bursa ve Mardin'den bahsedilmiştir. Nemrut Dağı da İtalyan seyyahların dikkatini çekmektedir. Ankara'nın Anıtkabri ve Kocatepe Camii listede yer almıştır. Ülkesinde de çok güzel ve temiz bir denize gidebilen İtalyanlar Türkiye'ye kültür turizmi için gelmeyi tercih etmelerine rağmen sık sık hem denize girmek hem gezmek için Türkiye'nin Ege ve Akdeniz bölgelerinde tatil yapmaya karar vermektedirler. Bundan dolayı listede

İzmir bölgesinde bulunan Çeşme ve Alaçatı; Bodrum, Marmaris, Fethiye ve Antalya yer almaktadır. Birkaç kişinin yazdığı ve Turkuaz sahili olarak bilinen Antalya ile Muğla arasında bulunan plajlar ve koylar İngiliz ve Ruslar tarafından çok daha tercih edilmesine rağmen İtalyanlar tarafından da sevilmektedir. Listede Van Gölü ve Ağrı Dağı da yer almaktadır, Kıbrıs'tan da bahsedilmektedir. Birkaç kişi tarafından İzmit ve Ankara, Konya ve Aksaray illerinin sınırında yer alan Tuz Gölü gezilmiştir.

Dinî, tarihî ve coğrafi kavramları karıştıran iki kişi Türkiye'de Mekke'nin bulunduğunu söylemişlerdir. Birkaç kişi ise iki ülke arasındaki coğrafi yakınlıktan ve ortak tarihten dolayı Yunanistan'da bulunan birkaç yerin Türkiye'nin turistik yerleri olduğunu zannetmiştir; bunlar Bodrum karşısında bulunan Kos Adası, antik Delfi kenti ve Mykines'te bulunan eski Aslanlar Kapısı'dır.

2.2.2.5. Önemli ve Ünlü Türkler

Geçmişe veya çağdaş döneme ait üç önemli Türk'ün adı sorulduğunda katılanların %56'sından cevap alınmıştır. Bunların birçoğu (216 kişi) Recep Tayyip Erdoğan'dan bahsetmiştir, hemen ardından 202 kişinin cevabıyla Mustafa Kemal Atatürk (ö. 1938) gelmiştir. Özellikle 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişiminden sonra İtalyan haberlerinin sık sık Recep Tayyip Erdoğan'dan bahsetmesi uluslararası siyasetle pek ilgilenmeyenlere de Türkiye'nin Cumhurbaşkanı'nı tanıtmıştır. Türkiye hakkındaki haberlerde bazen Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk'ten de bahsedilmesine rağmen Atatürk daha çok lisede Osmanlı döneminin son yıllarını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihini okuyanlar tarafından bilinmektedir. Okumamış ve tarihle ilgilenmeyen insanlar Mustafa Kemal Atatürk'ü bilmeyebilmektedirler. Recep Tayyip Erdoğan ve Mustafa Kemal Atatürk'ün ardından 44 kişi tarafından hatırlanan Ferzan Özpetek gelmektedir. Kırk yıldır İtalya'da yaşayan Türk yönetmeni ve yazarı Ferzan Özpetek, filmleriyle İtalya'da önemli ödüller kazanmıştır. 1996 yılında çıkan, İtalya ve Türkiye'de çekilen, eşcinsel bir aşk hikâyesini konu alan **Hamam** adlı filmi için olduğu gibi işlediği konular hep tartışmalar açmaktadır. Hem Türk hem İtalyan kültüründen etkilenen yönetmen, filmlerine farklı ve çekici bir atmosfer katmaktadır. İstanbullu Ferzan Özpetek, İtalya'da yaşayan en tanınmış Türk'tür. Listede yer alan

başka bir yönetmen Cannes Festivali gibi önemli uluslararası film festivallerinde ödüller kazanan Nuri Bilge Ceylan'dır. Konu sinema olunca yönetmen ve oyuncu Yılmaz Güney (ö. 1984), Türk sinemasının en önemli yüzlerinden biri olan Kemal Sunal (ö. 2000), hem Türk hem yabancı filmlere katılan Saadet Aksoy da listede yer almışlardır. Son yıllarda **Kiraz Mevsimi** adlı dizi sayesinde İtalya'da da tanınan Serkan Çayoğlu ve Özge Gürel'den de bahsedenler olmuştur. En tanınan yazarlar Nâzım Hikmet, 2006'da Nobel ödülünü kazanan Orhan Pamuk, bütün kitapları hem Türkiye'de hem yurtdışında çok satılanlar listesine giren Elif Şafak'tır. Eski Türk edebiyatından divan şairi olan Fuzûlî'den (ö. 1556) bahsedilmiştir. Yeni Türk edebiyatının en önemli temsilcilerinden olan Sabahattin Ali, Ahmet Hamdi Tanpınar, Orhan Kemal, Cemal Süreya (ö. 1990) ve Yaşar Kemal'den de bahsedenler vardır. Bir kişi hem edebî hem siyasi bir role sahip olan tutuklu gazeteci Aslı Erdoğan'ın adını yazmıştır. Birkaç yıldır Almanya'da yaşamak zorunda kalan gazeteci ve belgeselci Can Dündar da tanınmaktadır.

En bilinen tarihî karakterler İtalya'da Muhteşem Süleyman olarak bilinen Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) ve Fatih Sultan Mehmed'dir (1451-1481). Onların ardından Osman Gazi (ö. 1326), Sultan I. Murad (1359-1389), Sultan I. Bayezid Yıldırım (1389-1402), Yavuz Sultan Selim, (1512-1520), Sultan II. Selim, Sultan I. Ahmed (1603-1617), Sultan III. Selim (1789-1807), Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) gelmektedir. İtalyanların birçoğunun Roxelana olarak bildiği Hürrem Sultan'dan, Kanuni Sultan Süleyman'ın ve Hürrem Sultan'ın kızı olan Mihrimah Sultan'ın eşi olan Rüstem Paşa'dan (ö. 1561), önemli bir devlet adamı ve komutan olan Lala Mustafa Paşa'dan (ö. 1580) da bahsedilmiştir. Mimar Sinan da listede yer almaktadır. Birkaç kişi Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin (ö. 1273) adını yazmıştır, bu kişilerin yanında Türk şehirleri arasında Konya'dan da bahsedenler vardır. İslam alimi Said Nursi (ö. 1960) de listede bulunmaktadır. Siyasetle ilgilenenler, Binali Yıldırım, Ahmet Davutoğlu ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun adlarını yazmışlardır. 15 Temmuz 2016'daki darbe olaylarından dolayı Fethullah Gülen de yurtdışındaki insanlar tarafından en tanınan Türkler arasındadır. Türkiye'nin son yıllarının tarihini bilenler, listeye Abdullah Öcalan adını da eklemişlerdir. 1981 yılında Vatikan'da o zamandaki Papa II. İoannes Paulus'a (ö. 2005) karşı ateş ederek onu ciddi bir şekilde yaralayan, esrarengiz bir terörist olan Mehmet Ali Ağca'nın adı da yazılmıştır. Bir

kişi, 2015 Nobel Kimya Ödülü'nün sahibi, ABD'de yaşayan Türk bilim adamı Aziz Sancar'ı hatırlamıştır.

Sporu çok seven İtalyanlar, bu soruya cevap verirken Türk spor adamlarını unutmamışlardır; futbolcular arasında İtalyan İnter takımında oynamış olan Hakan Şükür, İtalyanlar tarafından İmparator lakabıyla tanınan, Milan ve Fiorentina adlı İtalyan takımlarının antrenörlüğünü yapan Fatih Terim, Türkiye millî takımında ve İtalyan Milan takımında oynayan Hakan Çalhanoğlu, Türk asıllı Alman futbolcu Emre Can, İtalyan Pescara takımında oynamış olan Kürt asıllı, Türk vatandaşlığı olan İsveçli futbolcu Mervan Çelik, Türkiye millî takımında, Fenerbahçe ve Roma'da oynayan Salih Uçan, Fenerbahçe'nin ve Türkiye millî takımının futbolcusu olan, antrenörlük de yapan Oğuz Çetin vardır. Amerika Birleşik Devletleri'nde NBA basketbolcusu olan Hidayet Türkoğlu, birkaç kişi tarafından tanınmaktadır. Motosiklet şampiyonu Kenan Sofuoğlu'ndan da bahsedilmiştir.

Müziğe geçerek anketi cevaplayanlar tarafından en tanınmış şarkıcının Tarkan olduğu görülmüştür. Efsanevi soprano Leyla Gencer'den (ö. 2008), Sezen Aksu'dan, Ajda Pekkan'dan, müzisyen Ömer Faruk Tekbilek'ten, Athena grubunun kurucusu olan Gökhan Özoğuz'dan bahsedilmiştir. Türkiye'de geçen **Saraydan Kız Kaçırma** adlı Mozart'ın operasının ana karakterlerinden biri olan Selim Paşa da listeye girmiştir. Listeye girenler arasında 2017'de program televizyondan kaldırılmadan önce Türkiye'de çok takip edilen bir evlilik programının sunucusu olan Esra Erol; farklı ülkelerde açtığı et restoranları ve sosyal medyada paylaştıkları sayesinde ün kazanan kasap aşçı Nusret Gökçe de vardır.

Birkaç kişi bu soruya cevap verirken bugünkü Türkiye'nin coğrafi konumunda yaşamış olan, ama Türk olmayan eski insanlardan bahsetmiştir. Buna göre MÖ VIII. yüzyılda şair Homeros tarafından bestelendiği sanılan eski Yunan destanı İlyada'nın kahramanı Hektor'dan bahsedilmiştir; Hektor, Truva kralı olan Priamus'un en büyük oğludur.¹⁷¹ Birkaç kişi MÖ 640-580 yıllarında yaşamış olan Büyük Pers Kralı Kiros'un ve MÖ 600-530 yıllarında yaşanmış olan Büyük Pers Kralı I. Darius'un adını yazmıştır. Bir kişinin yazdığına göre Hz. İsa doğduktan hemen sonra uzaktan bir kuyruklu yıldızı takip ederek onu görmeye giden üç bilge

¹⁷¹ Omero, **İliade**, Haz. Maria Grazia Ciani, Venezia, Marsilio Editori, 2001.

kraldan biri bugünkü Türkiye sınırları dahilinden gelmiş olabilir; aslında kaynakların büyük bir kısmına göre o bilge adamı Perslerin bir kralıdır.¹⁷² Hz. İsa'nın yakın arkadaşı olan Aziz İoannes de bu listeye eklenmiştir; anlatıldığına göre Hz. İsa öldükten sonra Aziz İoannes, Meryem Ana'nın Kudüs'te kalmasını sakıncalı bularak onu korumak için Efes'e götürmüştür.¹⁷³ Birkaç kişi bugünkü Mersin ilinde bulunan Tarsus'ta doğan Aziz Paulus'tan bahsetmiştir; o, Hz. İsa'nın ölümünden sonra kendisi de Roma İmparatorunun emriyle öldürülene dek çoktanrıci olan Yunanlara ve Romalılara yeni Hristiyan dinini tanıtmaya çalışmıştır¹⁷⁴. Bazıları da MS 250 yılında Küçük Asya'nın Lykia bölgesinde yaşamış olan Aziz Nikolaus'tan bahsetmiştir; bu Hristiyan aziz dünyada Noel Baba olarak tanınmaktadır.¹⁷⁵ Bizans İmparatoru Jüstinyen (MS 527-565) de cevaplar arasındadır. Daha yakın bir zamana gelince bir kişi 1906 yılında İzmir'de doğan Yunan armatör ve iş adamı Aristotle Onassis'ten bahsetmiştir. The Clash punk-rock grubunun solisti olan İngiliz Joe Strummer'ın biyografisini çok iyi bilen biri onun Ankara'da doğduğunu açıklamıştır.

Kişi adı vermeyip genel cevaplar verenler arasında Moğollar, Selçuklular, Osmanlılar, Sultanlar, Ermeniler yazanlar olmuştur.

Yanlış cevap verenler arasında ise **Binbir Gece Masalları**'nda yer alan "Alaaddin'in Sihirli Lambası"ndaki karakterlerden bahsedenler vardır. Bu masalın orijinal versiyonundaki olayların Çin'de geçtiği tahmin edilmektedir, uyarlanan filme ve çizgi filme göre ise Alaaddin'in şehri Irak'ta bulunmaktadır.¹⁷⁶ Birkaç kişi İtalyan çocuk edebiyatının klasiği olan Pinokyo kitabının Turkuaz Peri karakterini anımsamıştır; aslında o perinin adı saçlarının renginden gelmektedir, Türkiye'yle alakası yoktur.¹⁷⁷

¹⁷² Riccardo Petroni, "Oggi Arrivano i Re Magi, ma Chi Erano, da Dove Venivano?", **Il Dolomiti**, 5 Ocak 2018 (Çevrimiçi), <http://www.ildolomiti.it/blog/riccardo-petroni/oggi-arrivano-i-re-magi-ma-chi-erano-e-da-dove-venivano>, 17 Mart 2018.

¹⁷³ Giulio Carulli, "Efeso, a Casa di Maria", **Terra Santa**, 8 Temmuz 2016 (Çevrimiçi), <http://www.terrasanta.net/tsx/lang/it/p9423/Efeso-a-casa-di-Maria>, 17 Mart 2018.

¹⁷⁴ Antonio Borrelli, "San Paolo Apostolo", **Santi e Beati**, 29 Haziran 2008 (Çevrimiçi), <http://www.santiebeati.it/dettaglio/20400>, 17 Mart 2018.

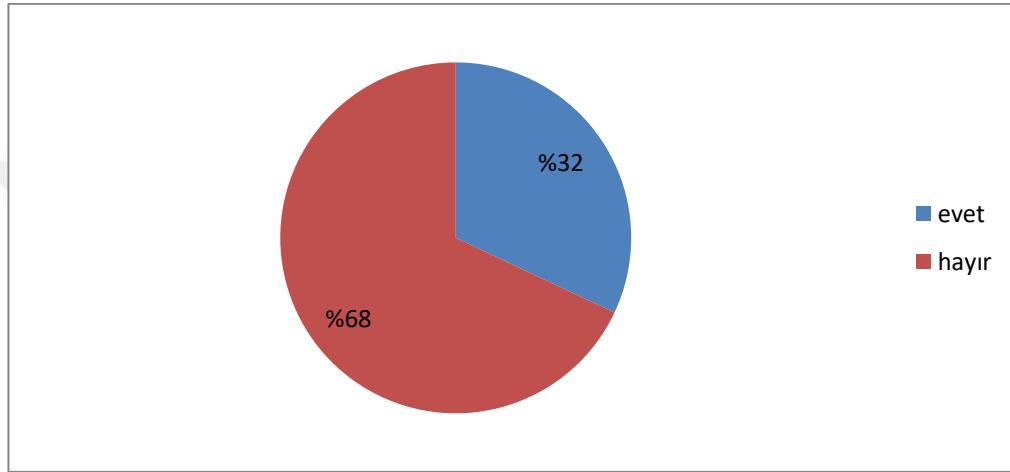
¹⁷⁵ Antonio San Francesco, "San Nicola, la Vera Storia di Babbo Natale", **Famiglia Cristiana**, 6 Aralık 2017.

¹⁷⁶ **Binbir Gece Masalları**, II. Cilt, Haz., Çev. Âlim Şerif Onaran, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2015.

¹⁷⁷ Carlo Collodi, **Pinokyo**, Çev. Dost Körpe, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2009.

Bir kişi İran’da İslam Cumhuriyetini kuran Ayetullah Humeyni’yi (ö. 1989) Türk sanıp onun adını da yazmıştır. Başka kişiler çağdaş İsraili yazar Amos Oz ve **Ölüm Pornosu** adlı kitabı Türkiye’de yasaklanmış olan Amerikan yazar Chuck Palahniuk’un Türk olduklarını sanmışlardır.

2.2.2.6. Türk Kültürünü İfade Eden Unsurlar

Grafik 2.4.: Türk Kültürünün Bir İfadesini Bilenler

Cevaplayanların %32’si Türk kültürünün bir ifadesini bildiğini beyan etmektedir. %68’i ise olumsuz bir cevap vermiştir. Sadece %30’u bu ifadelerin bir örneğini vermiştir; bu örneklerin birçoğı çok genel olduğı için aslında Türk kültürünün hiçbir ifadesini bilmeyenler tarafından da verilmiş olabilir. Örneğin pek çok kişi cevabını açıklamadan genel olarak edebiyattan, şiirden, sanattan, müzikten, danstan, tiyatrodan, sinemadan, dizilerden, mimarlıktan, zanaattan bahsetmiştir. Cevaplayanların büyük bir kısmı Semâ denen tasavvufi töreni yazmıştır. Bir kişi Alevi semahından da bahsetmiştir. Diğerleri Türk Divan Edebiyatındaki gazel şiirlerini, Nâzım Hikmet’in şiirlerini, Orhan Pamuk ve Elif Şafak’ın kitaplarını listelemişlerdir. Türk müziğinin farklı türlerini bilenler çoktur. Bunlar arasında Osmanlı müziğı, Mehter marşları, ney ve zurnayla çalınan müzikler, mikrotanal müzik, o yıllardaki İngiliz müziğinden etkilenmiş olan altmışların psikedelik müziğı, 1967’de oluşan, Anadolu Rock’ın en önemli temsilcilerinden olan *Moğollar* grubu ve Pop yıldızı Tarkan bulunmaktadır. Dans olarak “göbek atma”dan ve halk danslarından bahsedilmiştir. Bir kişi geniş bir etek giyen adamların oynadığı özel bir

halk dansını gördüğünü beyan etmiştir. Hacivat ve Karagöz gölge oyunundan bahsedenler de olmuştur. Bir kişi Bektaşî Cemaati'nden bahsetmiştir. Ezanın İslam kültürünün önemli bir ifadesi olduğunu söyleyen biri olmuştur. Sanat bağlamında eski Bizans mozaikleri ve Osmanlı minyatürleri yazılmıştır. Bu soruya cevaplarda da Türk yönetmeni Nuri Bilge Ceylan ve Türk asıllı Alman yönetmen Fatih Akın'ın filmleri unutulmamıştır. Ankete katılan bir kişi, Türk geleneksel kültürünün örneği olarak Gördes, Kula, Bergama, Hereke, Milas gibi halı çeşitlerini listelemiştir. 2013 yılında İstanbul'da gerçekleşen Dil ve Kültür Uluslararası Festivali'ne katıldığı için onu listeye ekleyen biri olmuştur.

Bu soru çok kesin cevap almadığı için daha az yanlış cevap da almıştır. Bu anketin cevaplarında sürekli rastlanıldığı gibi burada da bir kişi **Binbir Gece Masalları**'nı Türk kültürünün ifadesi sanmıştır.

2.2.3. Katılımcıların Türkiye ve Türk Algısı

Anketin üçüncü kısmı herkesin fazla düşünmeye ihtiyaç duymayarak cevap verebildiği sorular aracılığıyla İtalyanların Türkiye ve Türkler hakkında sahip oldukları algıyı incelemiştir. Bu sorular, anketi cevaplayanların bildiklerini çıkarmaktansa toplumsal bilinç, kitlesel medya ve kişisel tecrübeler yoluyla oluşan izlenimleriyle ilgilenmiştir.

2.2.3.1. Türkiye Hakkındaki İzlenimler

Ankete katılanlara Türkiye denince aklına ilk gelen üç şey sorulmuştur. Her tür cevabı kabul eden bu beyin fırtınası (brainstorming) tekniği, insanların %92'si tarafından cevaplanıp çeşitli fikirler ortaya konmuştur. Verileri topladığımızda bu izlenimleri konuya göre şöyle ayırdık.

- **Duyularla ilgili genel izlenimler:** Bazı kişiler için Türkiye'yi düşünmek hatıralarda ve hayallerde bulunan hislere, renklere, kokulara kapı açmaktadır. Onlar için Türkiye güzellik, çekicilik, karışıklık, büyüklük demektir, kahve ve kolonya kokusunu, sayısız renkleri anımsatmaktadır.

- **İstanbul:** İnsanların büyük bir kısmı için Türkiye, İstanbul demektir. Tarihin, edebiyatın, güncel olayların ana karakteri olan İstanbul, büyük ve çeşitli Türkiye'nin özü ve simgesi olarak görülmektedir.
- **Tarih:** Çok kişi Türkiye'yi düşünürken Anadolu'nun en eski medeniyetlerinden yola çıkarak Bizans İmparatorluğu'nu, sonra İstanbul'un fethi ve Osmanlı İmparatorluğu'nu hayal etmektedir. Bu bağlamda Osmanlılar ile İtalyan şehirleri arasındaki ilişkilerden ve İnebahtı Savaşı gibi çarpışmalardan çok bahsedilmiştir. Bugünümüzü çok etkileyen XX. yüzyıldaki tarih bu ankette pek anlatılmamıştır. Bu eksiklik, İtalyan eğitim sisteminin daha çok eski tarihe ve geçmişe yönelik olmasıyla açıklanabilmektedir.
- **İslam:** Türkiye'yi düşünürken İtalyanların aklına İslam gelmektedir. Bazıları kubbeli ve minareli camilerden, ezandan, dönen semazenlerden bahsetmişlerdir. Başörtülü kadınlardan bahsedenler de çoktur. Ülkenin eski ve yeni tarihinden hareketle onu dinlerin buluşma ve diyalog noktası olarak yorumlayanlar yanında Türkiye'de sert bir din, nikaplı kadınlar ve uzun sakallı adamlar görenler de vardır.
- **Başka Dinler:** Cevaplayanların bazıları, ilk Hristiyan toplulukların toprağı olarak bugünkü Türkiye'nin coğrafi bölgesine çok önem vermektedirler. Onlar, Kapadokya'nın eski kiliselerinden, bugünkü Mersin ilinde bulunan, Aziz Paulus'un doğduğu Tarsus şehrinden, Efes'teki Meryem Ana'nın evinden bahsetmişlerdir. Son yıllardaki terör olaylarından önce Hristiyan dininin ilk çağının kalıntılarını ziyaret etmek için her yıl İtalya'dan kiliseler ve vakıflar tarafından düzenlenen turlar Türkiye'ye geliyorlardı.

Birkaç kişi İstanbul'da bulunan Musevi topluluğundan da bahsetmiştir.
- **Coğrafya ve Turizm:** Birçok kişi Türkiye'yle ilgili gezdiği, kitaplardan veya televizyondan gördüğü yerleri hatırlamaktadır. En çok iki farklı kıtada bulunan İstanbul ve bu kıtaları ayıran Boğaz'dan bahsedilmiştir. Ondan sonra İstanbul'un Bizans ve Osmanlı kalıntıları, Mimar Sinan'ın eserleri, Kapadokya'nın peri bacaları ve doğa güzellikleri listelenmiştir. İtalyanlar tarafından çok sevilen Efes arkeolojik parkı da unutulmamıştır.

Bu topraklarda bulunan çiçeklerden de bahsedilmiştir; bunlar arasında Türkiye'nin simgelerinden biri olan lale ve Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesinde yetişen kara gül bulunmaktadır.

- **Kültür:** Türkiye'yi merak eden, ona olumlu bir şekilde bakan bazı kişiler için bu ülke geçmişten günümüze kültürlerin buluşma noktasıdır. Türk kültürü hem Batı'dan hem Doğu'dan etkilenmiş çok özel ve zengin bir kültürdür.
- **Halk Kültürü:** Rivayetler aracılığıyla İtalya'ya kadar taşınan Türk halk kültürünün bazı özelliklerinden bahsedilmiştir. Bunlar arasında efsanevi Türk misafirperverliği, sıcakkanlılığı, samimiyeti, inatçılığı ve gururu vardır. “Türk gibi sigara içme” deyimini kullanan İtalyanlar, Türklerin sigaraya ve nargileye çok düşkün olduklarını söylemişlerdir. Nazar boncuğundan, göbek dansından, sazdan bahsedilmiştir. Düğün kutlamaları ve Doğu'daki ailelerin çok çocuğu olması cevaplayanların dikkatini çekmiştir. İtalyanlar ile Türkler arasındaki küçük davranış farklılıkları arasında Türklere göre burnu sesli silmenin terbiyesizce bir hareket olması ve Türklerin saaati bizimki gibi sol koluna değil, sağ koluna takması yazılmıştır.
- **Türklerin Görünüşü:** Cevaplayanların bazılarının düşüncelerinde Türk erkekleri siyah saçlı, bıyıklı, bazen sakallılardır. Türklerin cildi bizimkinden biraz daha koyudur. Kadınların bazıları baş örtülüdür.
- **Yemek:** Yemeğe düşkün olan İtalyanlar genelde Türk yemeklerini çok sevmektedirler. En tanınmış Türk yemekleri İtalya'da da yenebilen döner, kebab çeşitleri, Türk şekerlemeleri olarak tanınan lokum, baklava, simit, lahmacun, börek, yoğurt, künefe, mezeler, kuru meyve çeşitleri, tavuklu pilavdır. Bilinen içecekler arasında ise millî içecek olan çay, kahve ve ayran vardır. İtalyancada Türk buğdayı denen mısırdan da bahsedilmiştir.
- **Zanaat, Alışveriş, Ticaret:** Alışverişi seven İtalyanlar tarafından Türkiye'nin büyük açık ve kapalı pazarları, altın alışverişi, rengârenk fenerler, kumaş, hayvan derileri, halı ve kilim çeşitleri, tekstil şirketleri ve ticaret imkânları listelenmiştir.
- **Spor:** Türkler gibi İtalyanlar da futbolu çok izlemektedirler. Galatasaray, Beşiktaş, Fenerbahçe gibi önemli Türk takımlarını da takip etmektedirler.

Türkiye'yi düşünürken İtalyan spor sevenlerinin aklına Fatih Terim gibi İtalyan takımlarında bir rol alan Türk futbolcularının adı gelmiştir.

- **Millî ve Siyasi Kavramlar:** Ay yıldızlı Türk bayrağından bahsedenler çok olmuştur. Bazıları Türkiye'nin Avrupa Birliği'yle ilişkilerine, Birleşmiş Milletler Örgütü'ndeki rolüne odaklanmıştır. Türkiye'nin kuvvetli ordusundan bahsedilmiştir. Birkaç kişi kendilerini Bozkurtlar adıyla adlandıran aşırı milliyetçi grubu da listeye eklemiştir.
- **Azınlıklar:** Türkiye'yi düşünürken sadece Türklerden değil, burada oturan farklı milletlerden de bahsedenler olmuştur. Cevaplayanlar Kürtler ve Ermenileri anımsamışlardır. Ermeniler hakkında soykırımdan bahsedilmiştir. İtalya'da oturan bir Kürt topluluğu olduğu için Kürt milletinin tarihiyle ilgilenen İtalyanlar vardır. Abdullah Öcalan'dan, PKK'dan, Türk-Kürt mücadelelerinden bahsedilmiştir. İstanbul'da ve İzmir'de yaşayan eski bir İtalyan topluluğu olan Levantenlerden de söz edilmiştir.
- **Güncel Durum, Güncel Haberler, Siyaset, Terör:** Birçok kişiden üç kelimeyle Türkiye'yi tasvir etmesi istendiğinde son yıllardaki terör olaylarından, darbeden, siyasi karışıklıktan söz etmişlerdir. Güncel durumdan bahsedenler, kitlesel medyalarda çıkan, sık sık olayları büyüterek panik yaratan haberlerden etkilenmiştir; bu kişilerin cevaplarının çoğu olumsuzdur. Öncelikle Recep Tayyip Erdoğan'dan bahseden bu cevaplar darbe, sahte darbe ihtimali, Fetullah Gülen ve taraftarlarından darbe sonrasındaki baskı üzerinde çok durmuştur. Terör saldırıları, sansür, diktatörlük, dinî köktencilik, sınırlı özgürlük, erkek şovenizmi, çocuk gelinler, insan haklarının ihlali, idam cezası haberler ile rivayetleri karıştıran cevaplardandır. DEAŞ'tan, Suriye savaşından ve genel olarak savaştan bahsedilmiştir. Türkiye'nin laikliğinden bahsedenler çoktur, onlar arasında Atatürk'ün ülkeye sağladığı bu laikliğin son zamanlarda tehlikede bulunduğunu söyleyenler vardır. Türkiye hakkında birkaç şey bilen başka kişiler de önceki ile son yıllardaki siyasi durumları karşılaştırmıştır. Birkaç kişi 2013 yılının Mayıs ayında başlayan Gezi Parkı protestolarından söz etmiştir. Birkaç kişi Almanya'da bulunan Türkleri listeye eklemiştir. Türkiye'nin hızlı bir şekilde

gelişen, büyük şehirleri modern olan bir ülke olduğu bu bağlamda verilmiş olan az sayıdaki olumlu cevaplardan biridir.

- **Kişisel Hatıralar ve Tecrübeler:** Türkiye, bazı insanların aklına arkadaşlık, aşk, yolculukla ilgili hatıralar getirmiştir. Bahsedilen bu kişisel tecrübelerin hepsi olumludur.
- **Yabancılık Hissi:** Türkiye hakkında çok az şey bilenlerin birkaçı Türkiye'ye uzaktan bakarken hissettiği bir yabancılığı ortaya koymuşlardır. Onlara göre Türkiye farklı düşünen, konuşan, davranan, yemek yiyen yabancı insanların oturduğu bir yerdir.
- **Karışıklık:** Bu soruyu cevaplayanlar arasında da Türkiye hakkında Türkiye'yle alakası olmayan kelimeler yazanlar vardır. Bazıları Araplardan, Faslılardan ve Arap yemekleri olan falafel, humus ve kuskustan bahsetmişlerdir. Burada da bir kişi İranlı Ayetullah Humeyni'den, başka biri muhtemelen imamlarla karıştırarak Türk hahamlarından söz etmiştir.

Yukarıda incelediğimiz izlenimler anket uygulanmadan önceki Türkiye'nin son yıllardaki karışık siyaset durumundan çok etkilenmiştir. Büyük ihtimalle aynı araştırma 2015 yılında yapılsaydı cevaplayanların Türkiye ve Türk algısı çok daha olumlu çıkardı. En olumsuz cevapların Türkiye'ye hiç gelmemiş olanlar tarafından verilmesi, uzaktan bakma ile yaklaşıp bakmak arasındaki farkı bir daha vurgulamaktadır. Türkiye'ye hiç gelmemiş olanlar ve Türklerle hiç temasa geçmeyenler genelde Türkiye hakkında çok daha karışık fikirlere sahiptir, onu Orta Doğu'nun diğer ülkelerinden ayırmakta zorlanmaktadırlar ve televizyonda geçen haberlerden daha çok etkilenmektedirler. Türkiye'yi biraz daha yakından tanımış olanlar ise hem daha kişisel hem daha eleştirel bir bakışa sahiptirler. Türkiye hakkındaki izlenimleri arasına kişisel tecrübeler ve hatıralar da girmektedir, haberlerden çıkan Türkiye'yi onların tanıdığı Türkiye'yle karşılaştırarak haberlerde bazen olayların abartıldığını düşünmektedirler.

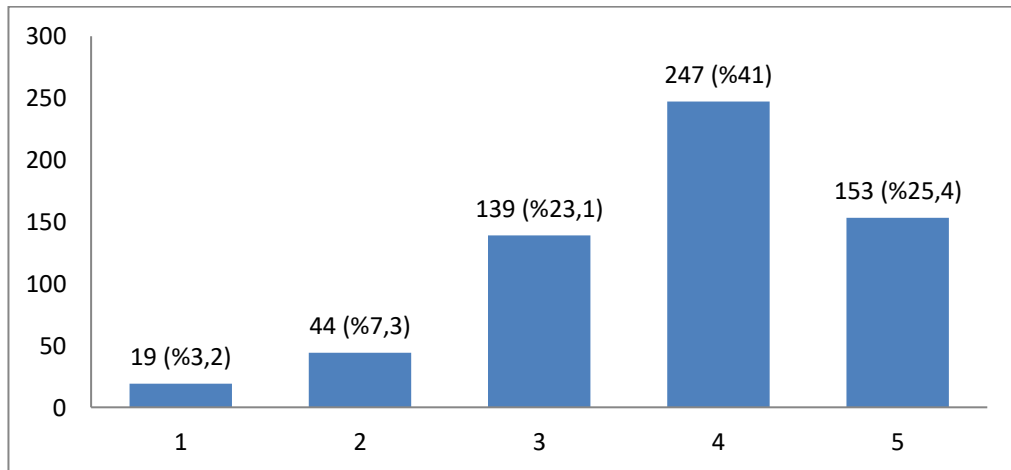
İncelediğimiz soruda katılanların Türkiye'yi bir kelimeyle değil, üç kelimeyle tasvir etmesini isteme daha ilginç sonuçlara yer vermiştir. Örneğin bir kişinin yazdığı kelimeler “plaj, cami, nikap” olmuştur; genelde güneşli bir plaj hayal edersek aklımıza nikaplı bir kadın gelmez. Başka bir kişi “gökdelen, deve, Akdeniz” diye

yazmıştır; bu da ilginç bir bağlantıdır, çünkü gökdelen modern bir şehir anımsatmakta, deve aklımıza geleneksel bir toplum getirmektedir. Birçok kişinin farklı alanlardan gelen kelimelerle soruyu cevaplaması, hem olumlu hem olumsuz algılardan bahsetmesi Türkiye'nin çeşitliliği hakkında bazı bilgilere sahip olduklarını göstermiştir. Pek bilmeyenlerin de tanımadığı bu ülkeye tamamen olumsuz bakmaması, onun içinde hem onlardan çok uzak hem onların hoşuna gidebilen durumların bulunduğunu sezmeleri Türkiye'ye yaklaşmalarına bir yol açmaktadır. Bu bilgisiz veya kararsız insanlar Türkiye'nin bir tanıtım programına katılsaydılar muhtemelen bu ülkeyi daha çok merak edip olumsuz veya yanlış algılarını değiştirmeye hazır olurlardı.

2.2.3.2. Çağdaş Türkiye'ye Yaklaşım

Türkiye hakkında neyi düşündüklerini anlamak için ankete katılanlara on altı kelimedenden oluşan bir liste verilmiştir, onlardan bu kelimelerin Türkiye'ye ne kadar yakıştığını birden beşe kadar sıralamaları istenmiştir (bir sayısıyla cevaplayanlar “hiç yakışmıyor” demek istemişlerdir, beş sayısı ise “çok yakışıyor” anlamına gelmektedir). Bu kelimelerden sonra Türkiye'nin İtalya'yla ne kadar benzediğini ve Avrupa-Asya kavramlarını inceleyen iki soru eklenmiştir.

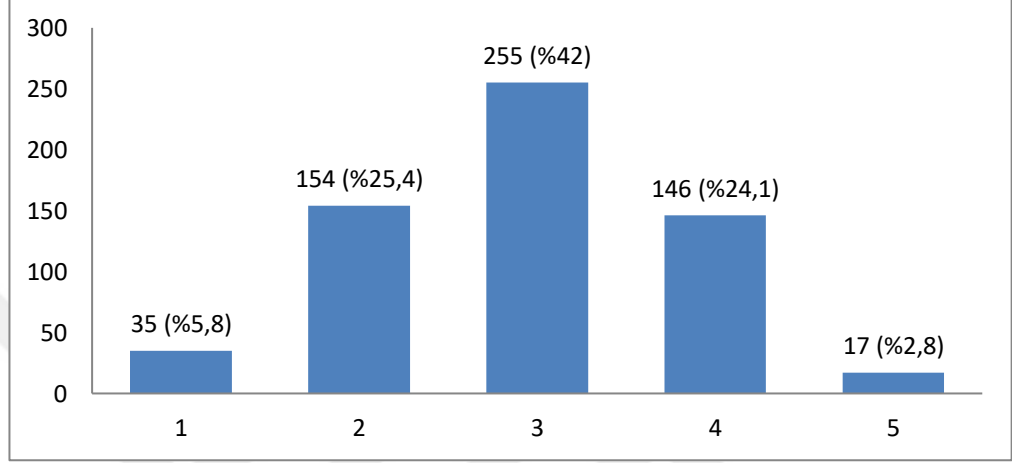
- KARIŞIKLIK

Grafik 2.5.: Karışıklık

Cevaplayanların birçoğu Türkiye'nin çok karışık, kolayca anlaşılmayan bir ülke olduğunu düşünmektedir.

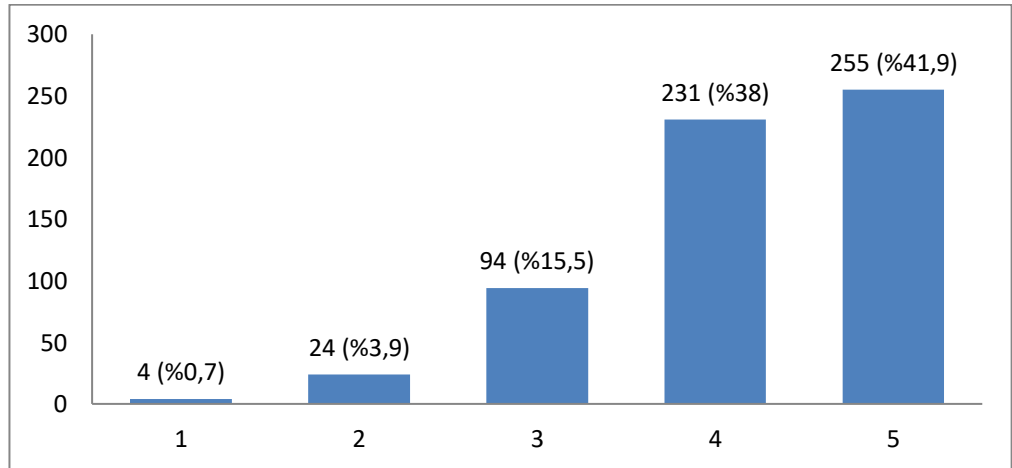
- MODERNLİK

Grafik 2.6.: Modernlik

Cevaplara göre Türkiye, orta derecede modern bir ülkedir. Bu cevap, aslında Türkiye'nin modern olup olmadığını pek bilmeyen insanların kararsızlığından ortaya çıkmış olmalıdır.

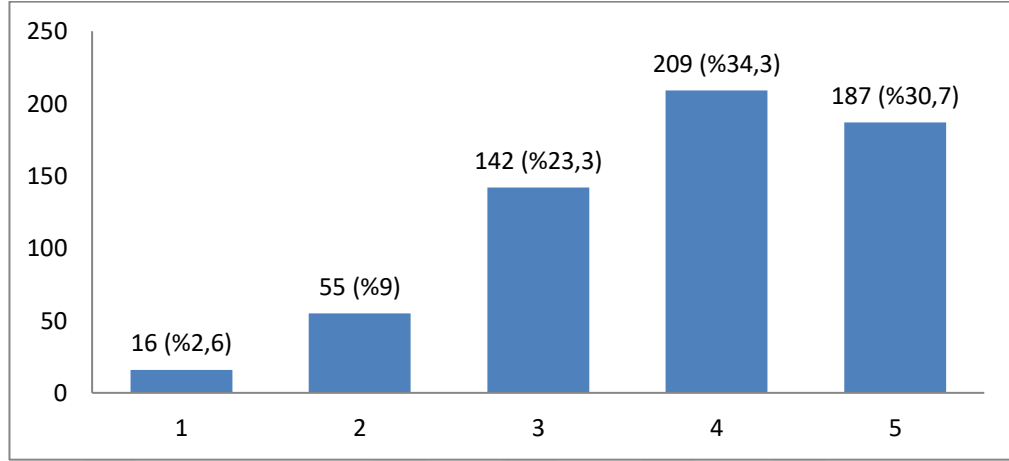
- KÜLTÜR VE SANAT

Grafik 2.7.: Kültür ve Sanat

Ankete katılanların büyük kısmı Türkiye'yi kültür ve sanat zenginliği ile tanımaktadır. Bu fikir, Türkiye hakkındaki algıya olumlu bir unsur eklemektedir.

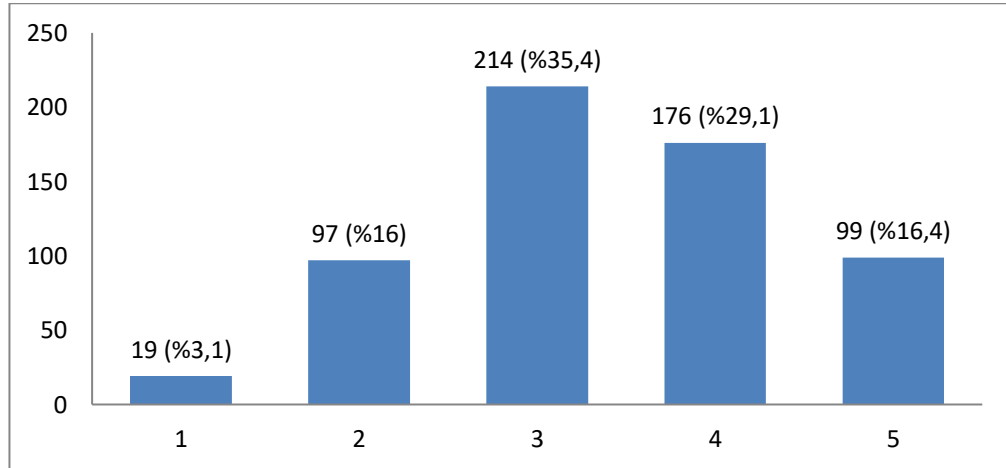
- SEYAHAT

Grafik 2.8.: Seyahat

Cevaplayanların birçoğu Türkiye'nin seyahate çağıran bir yer olduğunu düşünmektedir. Cevaplayanların küçük bir kısmı ise merak etmediği için veya kötü olaylardan ve haberlerden etkilendiği için Türkiye'ye seyahat için gitme ihtimalini değerlendirmemektedir.

- MİSAFİRPERVERLİK

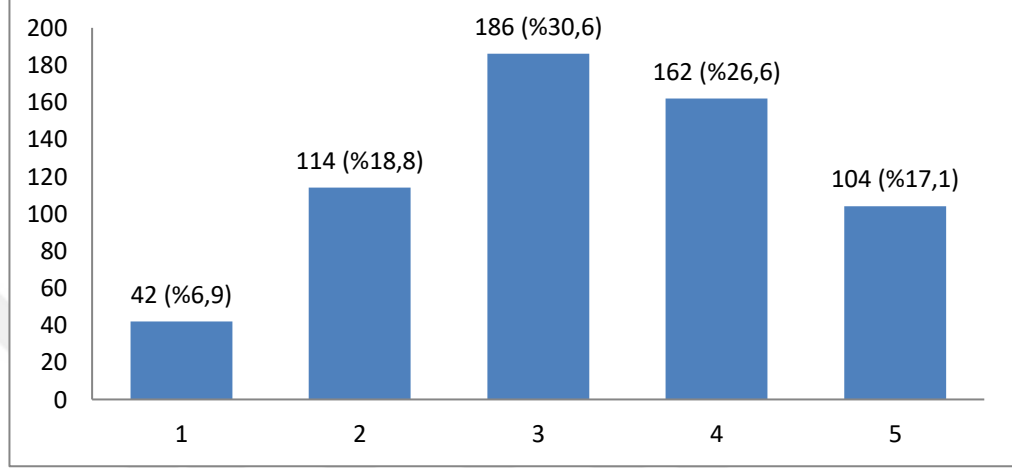

Grafik 2.9.: Misafirperverlik

Türklerin misafirperver insanlar oldukları İtalyanlar arasında yaygın bir fikirdir. Türkiye'ye gelmiş olan bütün katılımcılar bu soruya çok olumlu cevap vermişlerdir. Gelmeyenler arasında Türklerin pek misafirperver olmadıklarını,

onlara çok fazla güvenmemenin daha iyi olduğunu zanneden küçük bir grup bulunmaktadır (cevaplayanların %19'u).

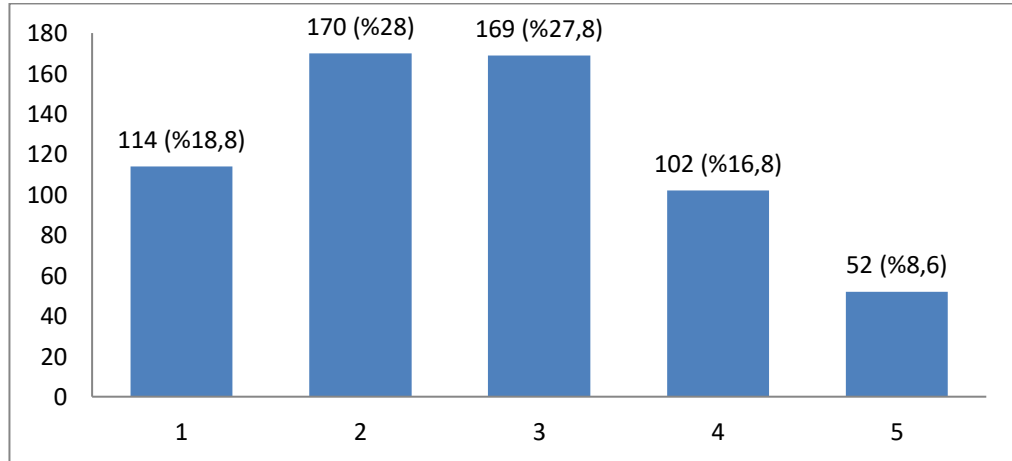
- GASTRONOMİ

Grafik 2.10.: Gastronomi

Cevaplayanların %43.7'si Türk yemeklerine önem vermiştir. Türkiye'ye gelip yemeklerini denemiş olanlar, bunlar arasındadır.

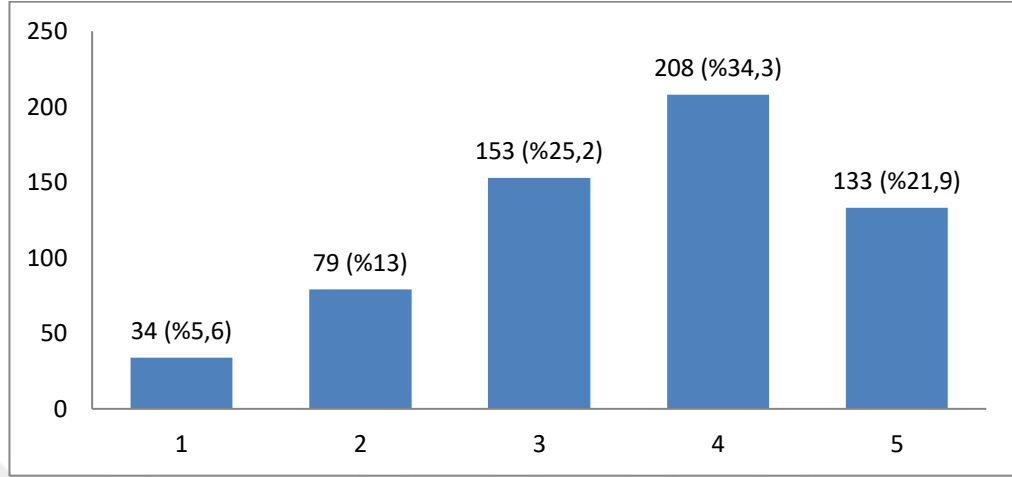
- ALIŞVERİŞ

Grafik 2.11.: Alışveriş

Türkiye'ye gelmiş olanların bu ülkede bulunan sayısız alışveriş imkânlarını övmesine rağmen cevaplayanların birçoğu konu hakkında belli bir fikre sahip değildir veya bu imkânlarla pek önem vermemektedir.

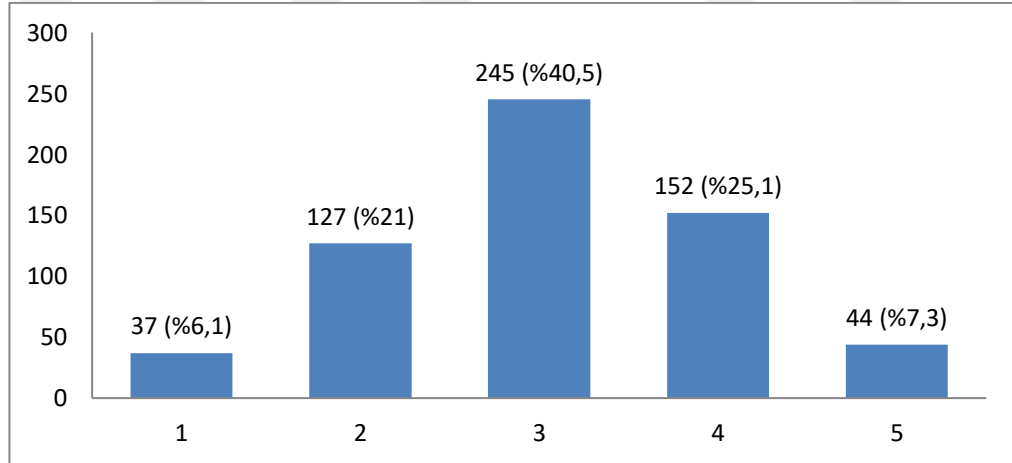
- ZANAAT

Grafik 2.12.: Zanaat

Turistler için alışveriş fırsatı olan Türk zanaatı Türkiye’ye gitmeyenler için de bu ülkenin önemli özelliklerinden biridir.

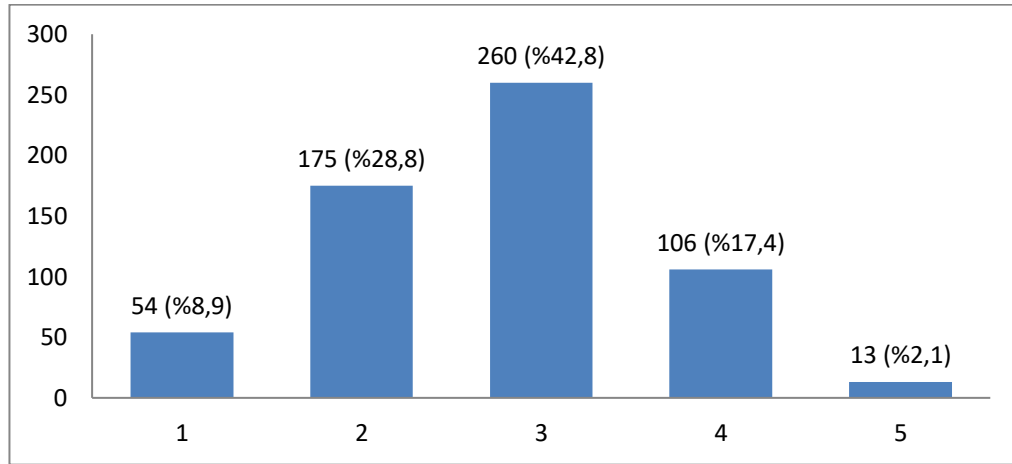
- İŞ

Grafik 2.13.: İş

Türkiye ile İtalya arasında gerçekleşen iş birliklerinden, ithalattan ve ihracattan haberdar olanlar “iş” kelimesini Türkiye’ye yakıştırmışlardır. Yine de cevaplayanların %40.5’i bu konu hakkında çok bilgiye sahip olmadığı veya Türkiye’yi düşünürken iş imkânlarını pek önemsemediği için kararsız kalmıştır.

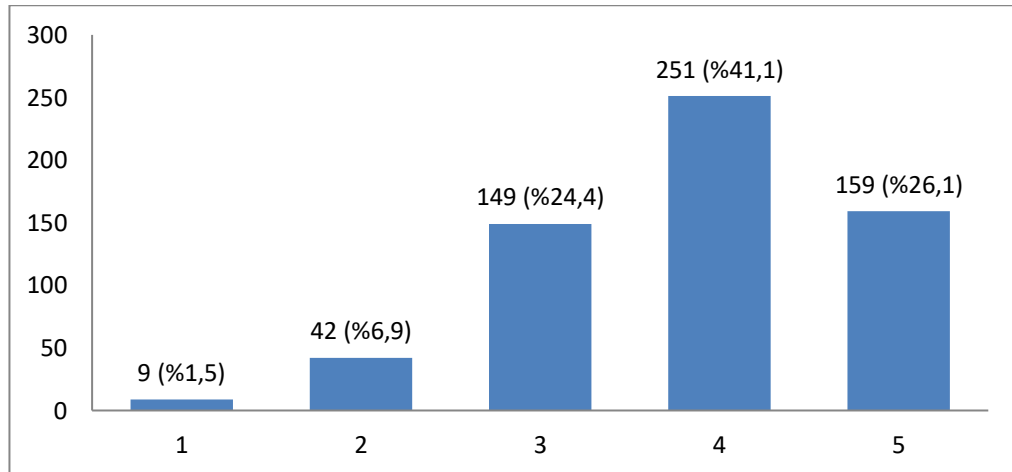
- SANAYİ

Grafik 2.14.: Sanayi

Sanayi de Türkiye'ye çok yakıştırılmayan bir kelimedir. Zaten Türkiye'yle ticaret yapan şirketlerde çalışanlar ve uluslararası işletmeyle ilgilenmeyenler hariç sıradan İtalyanlar Türkiye'nin sanayi durumu hakkında bilgilere sahip değildir.

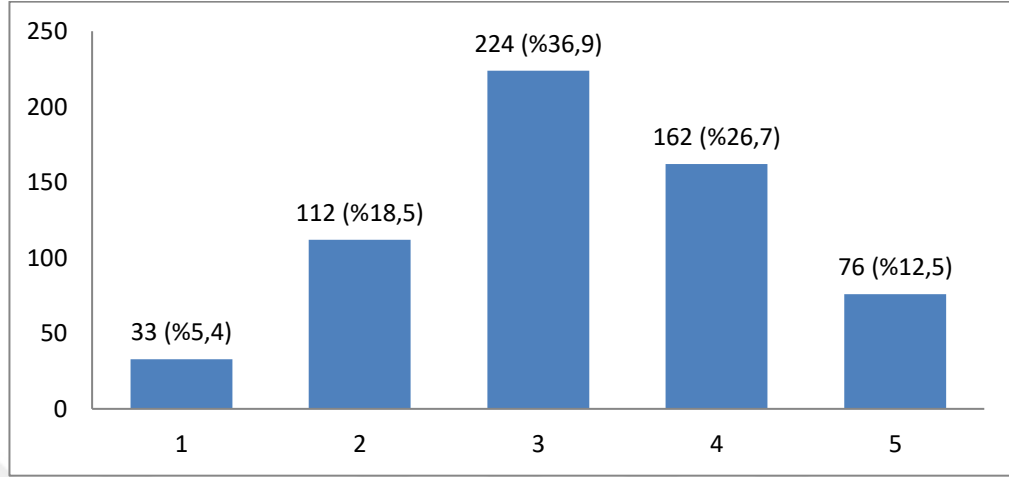
- İSLAM

Grafik 2.15.: İslam

Önemli Müslüman bir ülke olan Türkiye, cevaplayanların birçoğunun kafasında direkt İslam'a bağlanmaktadır.

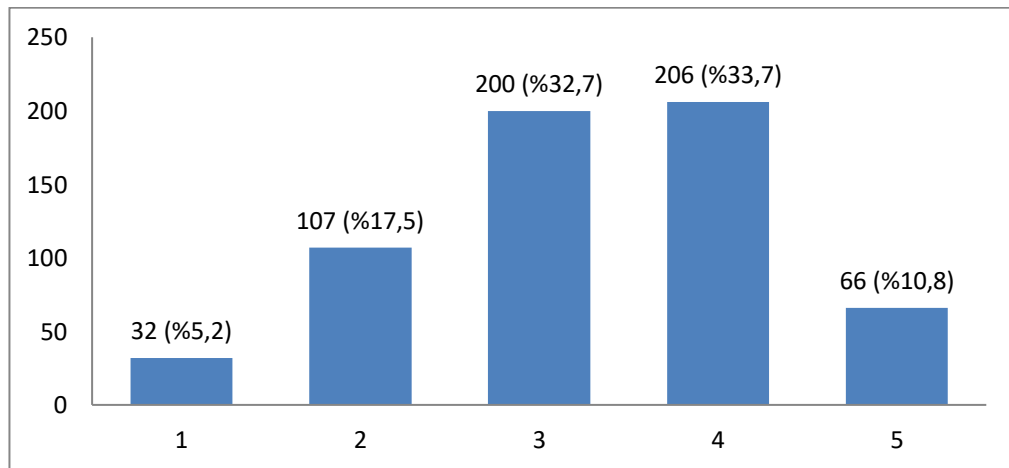
- BAŞÖRTÜSÜ

Grafik 2.16.: Başörtüsü

Başörtüsü meselesi farklıdır. Türkiye’ye İslam’ı yakıştıran bazı katılımcılar başörtüsünü pek yakıştırmamışlardır. Başörtüsünü Türkiye’ye çok yakıştıranların birçoğu Türkiye’ye hiç gitmemiş olduğu için Müslüman bir ülke hayal ederken baş örtülü kadınları görmektedir. Türkiye’yi daha yakından tanımış olanlar, bu ülkenin farklı durumları, burada hem başörtülü hem açık kızların bulunduğunu bildiği için bu çeşitliği kapsayan orta bir cevap seçmişlerdir.

- TERÖR

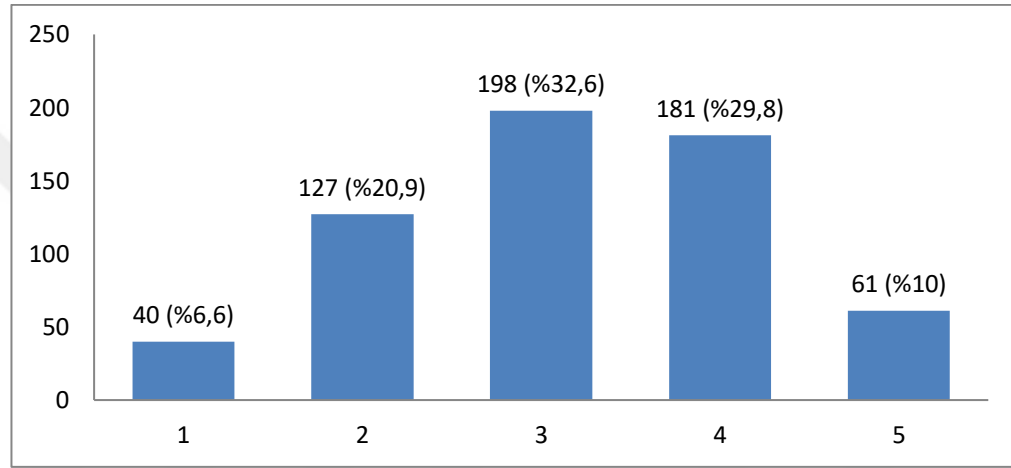

Grafik 2.17.: Terör

Türkiye’yi hem iyi bilenler hem çok bilmeyenler 2015 ve 2016 yıllarında gerçekleşen terör olaylarından ve saldırılarından çok etkilenmiştir. Büyük

ihтимalle bu anket 2017'nin son ayları yerine 2016'nın son aylarında uygulansaydı daha çok kişi terörden bahsedirdi. 2017'de terör olaylarının azalması, Türkiye'yle ilgili korkuyu azaltmaya katkıda bulunmuştur, hatta İtalyan turistler Türkiye'ye gelmeye tekrar başlamışlardır. Eğer bu anket 2015 yılında yapılsaydı terörden bahsedenler çok daha az olurdu.

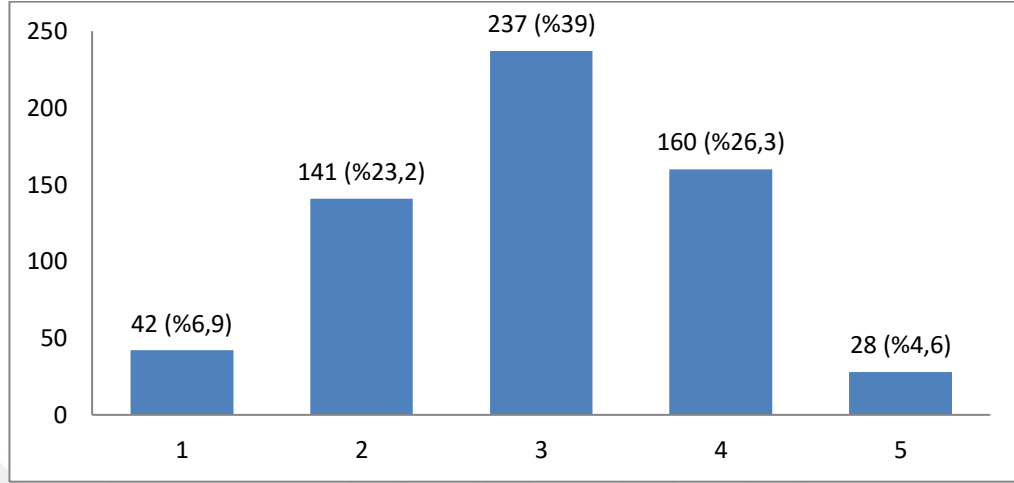
- SAVAŞ

Grafik 2.18.: Savaş

Katılanların birçoğu Türkiye'yi ilgilendiren bir savaştan bahsetmişlerdir. Bu genel düşüncüyü çözmek zordur; bazıları mültecilerle Türkiye'yi de etkileyen Suriye'deki savaştan, bazıları PKK'yla çarpışmalardan, başkaları darbeden söz etmektedirler. Yine de Türkiye'nin savaş olan bir yer olduğu fikri çok yaygındır.

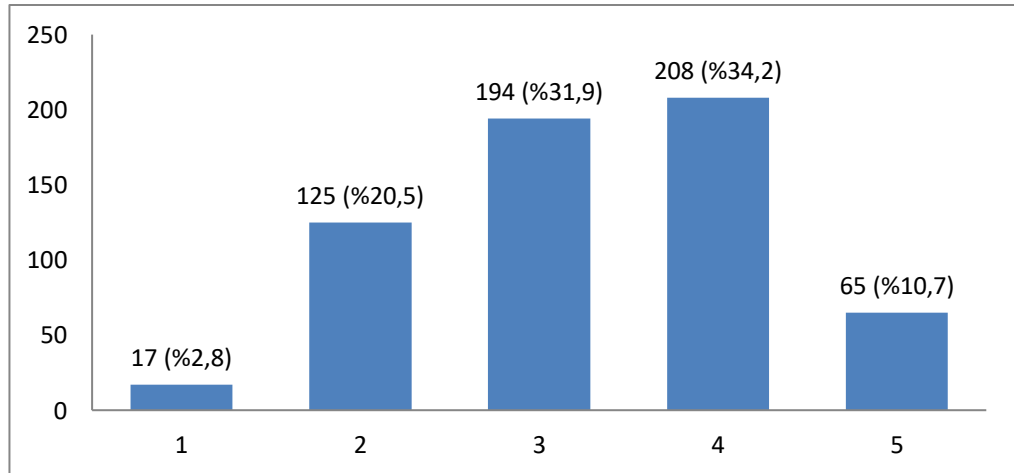
- SUÇ ORANI

Grafik 2.19. Suç Oranı

Anketi cevaplayanlar, Türkiye’deki suç oranı hakkında bilgiye sahip değillerdir. Fakat bazıları terör olaylarından etkilenerek Türkiye’nin her açıdan tehlikeli bir ülke olduğunu sanmaktadırlar. Onlar, Türkiye’nin suç oranını da yüksek sanmışlardır. Yine de kişilerin birçoğu bu soruyu cevaplamakta kararsız kalmıştır.

- TEHLİKE

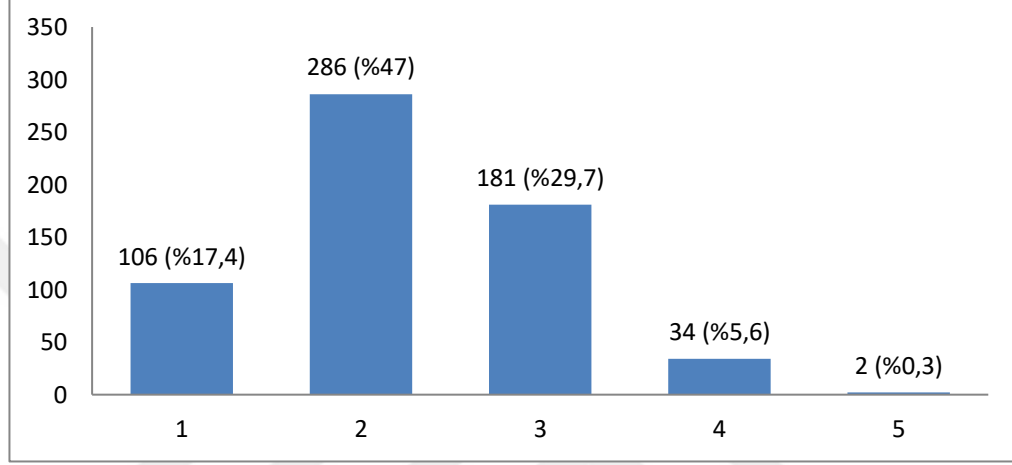

Grafik 2.20.: Tehlike

Bu soruya cevaplar terör hakkındaki cevaplara çok yakındır. Bu veri, ankete katılanların birçoğunun Türkiye’de terör olayları gerçekleştiği için Türkiye’nin

tehlikeli bir ülke olduğunu sandıklarını göstermektedir. Bu soruyu cevaplayanlar arasında pek ayırım yapmadan genel olarak Orta Doğu ülkelerinin karışık ve tehlikeli yerler olduğunu düşünenler de vardır.

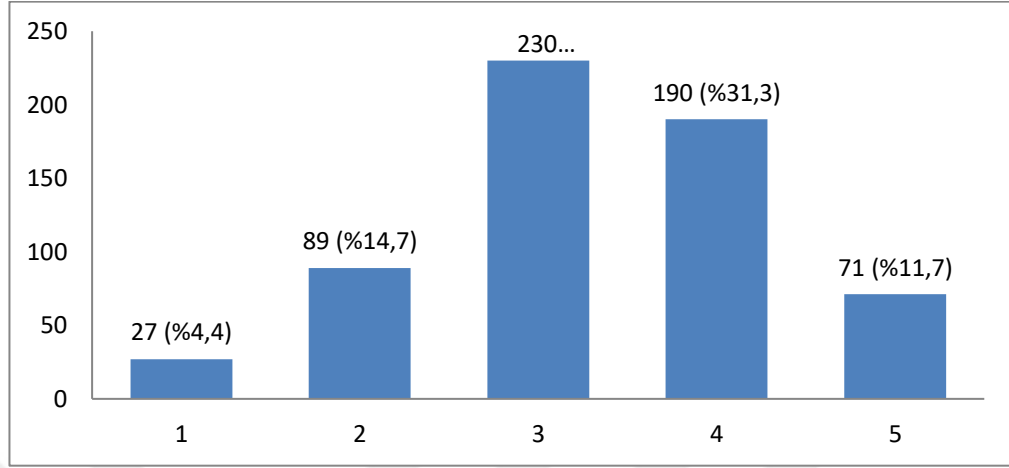
- TÜRKİYE İLE İTALYA ARASINDAKİ BENZERLİK

Grafik 2.21.: Türkiye ile İtalya Arasındaki Benzerlik

Cevaplayanların birçoğu Türkiye'nin İtalya'dan çok farklı bir ülke olduğunu düşünmektedir. Yine de bu iki ülkenin benzediğini ve ne çok benzer ne çok farklı olduklarını söyleyenler vardır. Türkiye ile İtalya arasındaki benzerlikleri sormaktansa Türkler ile İtalyanlar arasındaki benzerlikleri sorsaydık muhtemelen katılanlar farklı tarihî süreçlere ve siyaset durumlarına daha az önem verip bu farklılıklara rağmen Akdeniz kültürünü paylaşan Türkleri ve İtalyanları daha çok birbirine benzetirdi.

- AVRUPA / ASYA

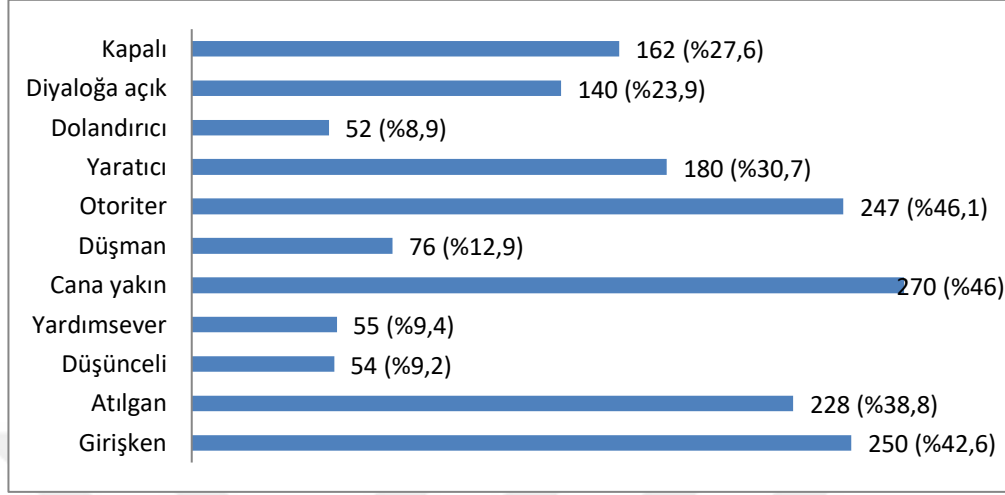

Grafik 2.22.: Avrupa / Asya

Cevaplayanların %44'üne göre Türkiye, Asya'nın bir ülkesidir. %37.9 kararsız kalmıştır, herhalde Türkiye'nin hem Avrupa'nın hem Asya'nın özelliklerini içerdiğini düşünmektedirler. Cevaplayanların %19.1'ine göre ise Türkiye'nin yeri, Avrupa ülkeleri arasındadır. Uzun yıllardır İstanbul'a giden İtalyan seyyahların yazdıklarında okurların oturduğu şehirlerden daha egzotik, rengârenk, şaşırtıcı bir yer anlatılmıştır;¹⁷⁸ bu özellikler, İtalyanların toplumsal görüşüne göre Asya'ya özgüdür. Günümüzde de Türkiye'yi hayal edenlerin kafasında genelde Asya ve Avrupa'yı kompoze eden, yeni tecrübeler fırsat veren bir toprak vardır. Son yılların zor siyasi durumundan dolayı Avrupa Birliği adayı olan Türkiye İtalyanlar tarafından da karışık Orta Doğu ülkeleri arasına sıkıştırılıp daha çok uzaklaştırılmıştır. Yine de bir süre için İstanbul, Ankara ve İzmir gibi Türkiye'nin büyük şehirlerinde kalanlar, orada İtalya'yla ve genel olarak Avrupa'yla çok benzerlik bulmuşlardır.

¹⁷⁸ Bkz.: Edmondo De Amicis, **İstanbul**.

2.2.3.3. Türklerin Özellikleri

Grafik 2.23.: Türklerin Özellikleri

Ankete katılanların Türklere özgü üç özelliği seçmesi istenmiştir. Onların büyük bir kısmına göre Türkler cana yakın, girişken ve otoriter insanlardır. Türkler atılgan ve yaratıcı da sanılmışlardır. Girişkenlik, Türklerle iletişime girmiş olan insanlar tarafından en çok seçilen özelliktir. İş sebepleriyle Türklerle tanışmış olanlar, onların yaratıcılığından da çok bahsetmişlerdir. Cevapların %27.6'sına göre Türkler kapalı insanlardır, tersine %23.9'una göre diyaloga açıklardır. Onların kapalı ve düşman insanlar olduğunu söyleyenlerin birçoğu Türkiye'ye hiç gitmemiş, Türklerle temasa geçmemiştir. Bazı kişiler tarafından Türkler yardımsever, bazıları tarafından düşünceli kişiler olarak görülmektedir. Bazı cevaplayanlar, muhtemelen Türk tüccarlarından bahsederek Türklerin dolandırıcı olduklarını yazmıştır. Türk satıcıların güvenilirmez ve dolandırıcı olması Türkiye'ye gelen İtalyan turistler arasında çok yaygın bir yargıdır. Onlar yerel satıcıların bütün dünyada yabancılara daha yüksek fiyatları sunduklarını büyük ihtimalle bilmektedirler, çünkü İtalya'da da çok yerde aynı durumla karşılaşilmektedir; fakat Türk pazarlarında satıcıların ısrarla pazarlık yapması onları daha çok şüphelendirmektedir. İtalyan pazarlarında da pazarlık yapılmaktadır, özellikle yaşlılar pazarlık yapmadan alışveriş yapmamaktadırlar; fakat pazarlıkta çok yetenekli olan, müşteriye istediğini satmayı başaran Türk satıcılarını anlatan rivayetler İtalyanları etkilemiştir. Böylece Kapalı Çarşı başta olmak üzere Türk pazarlarına giren İtalyan turistler, çok dikkatli davranmaya çalışmaktadırlar.

2.2.4. Katılımcıların Türk Halk Kültürüne Dair Bilgileri

Türk halk kültürü hakkındaki sorular ankete katılanların küçük bir kısmı tarafından cevaplanmıştır; cevaplayanların büyük bir kısmı Türkiye'ye gitmiş veya Türklerle temasa geçmiş olan insanlar olduğu için hem sahip oldukları bilgilerini hem kişisel tecrübelerini göstermek istemişlerdir. Cevaplarından Türk halk kültürü hakkında kısa bir sınıflandırma çıkarılmıştır.

2.2.4.1. Anlatılar-Efsaneler

Türkiye, Türkler ve İstanbul'la ilgili İtalyanların duyduğu rivayetler çeşitlidir. Öncelikle Türkiye'yi görmemiş olan pek çok kişi İstanbul'un inanılmaz güzel, bütün diğer şehirlerden farklı bir şehir olduğunu duymuşlardır. Kent efsaneleri arasında Türkiye'de sayısız değerli mücheverler ve gizli petrol depolarının var olduğu ve bazı dönercilerin köpek etini pişirdiği söylentileri vardır.

Osmanlıların 1683 yılında II. Viyana kuşatmasından kaynaklanan bir efsane çok tanınmaktadır. Efsaneye göre kuşatma sırasında Türkler güneş doğmadan önce şehre saldırmak üzereyken çalışmak için erken saatlerde kalkan Viyana'nın fırıncıları her şeyi öğrenip alarm verirler. Onlar sayesinde Türkler amacına ulaşamazlar. Fırıncılar kutlamak ve Türklerle dalga geçmek amacıyla Türklerin simgesi olan hilal şeklinde bir kek yaparlar, böylece Avrupalılar tarafından günümüze kadar çok sevilmiş kruvasan ortaya çıkar.

İstanbul'la ilgili en tanınmış efsane, Bizans İmparatorluğu zamanlarına dayanan Kız Kulesi'nin efsanesidir. Bir hükümdarın kızı bir kehanete göre on altı yaşına basınca yılan ısırması yüzünden ölecekti. Babası kızı kaderinden kurtarmak için onu deniz ortasında bulunan bir kuleye kapatır. Fakat onun on altıncı doğum günü için babası ona meyveyle dolu bir sepet gönderir, aniden sepetten bir yılan çıkar ve kızı ısırarak öldürür. İtalyancada hem Kız Kulesi hem Leandros Kulesi olarak tanınmış olan kuleye bağlı efsanenin diğer varyantından da bahsedilmiştir. Bu varyant, Latin şairi Ovidius (MS 17) tarafından aktarılan Hero ve Leandros'un eski

Yunan efsanesidir;¹⁷⁹ tanrıça Afrodit'in rahibesi olan genç Hero'ya aşk yasaktır. Fakat Hero, bir tören sırasında karşı kıyıda gelen Leandros'u görür, iki genç birbirine âşık olurlar. Hero'suz dayanamayan Leandros, her gece yüzerek deniz ortasında bulunan Hero'nun kaldığı kuleye gider, Hero ona yolu göstermek için her gece kule önünde ateş yakar. Maalesef fırtınalı bir gece ateş söner, Leandros yolu kaybedip denizde ölür. Sonraki sabah Hero sevgilisinin vefat ettiğini öğrenince ona kavuşmak için kendini Boğaz sularına bırakıp intihar eder.

Avrupa'ya Türkiye'den girmiş olan lalenin hikâyesi de anlatılmıştır; bazı kaynaklara göre lale, İran'dan gelen bir çiçektir. İran'dan ilk olarak Türkiye'ye getirilmiştir. 1554 yılında İstanbul'daki Avusturya büyükelçisi bu güzel çiçeği görüp onu ülkesine götürmüş, oradan Fransa'ya, sonra Hollanda'ya bu çiçek geçmiştir. Hollanda'da lale satılmaya başlandıktan kısa zaman sonra çok istenen ve sevilen bir çiçek olmuş. İtalya'da anlatılan bir efsane lalenin doğuşunu iki İranlı genç sevgilinin hikâyesine bağlamaktadır. Birbirine âşık olan iki genç evlenmeyi planlarlar, fakat evlenmeden önce erkek yolculuğa çıkmalıdır. Ondan döneceği sözünü alan kız onu uzun süre bekler; maalesef erkek geri dönmez. Bir gün kız onu aramaya karar verir. Çok yürüdükten sonra çöle girer, oradaki taşlar ayaklarını yaralar. Çaresiz kız ağlamaya başlar, gözyaşları ayaklardan akan kanla karışırken topraktan laleler çıkar. O üzücü olaydan sonra her ilkbahar İran'da bu çiçek açılır ve bu iki şanssız sevgilinin hatırasını muhafaza eder.¹⁸⁰ Bir kişi İstanbul sokak köpekleriyle ilgili tarihi ve efsaneyi karıştıran bir anlatıdan bahsetmiştir; 1910 yılında, padişah V. Mehmed (1909-1918) idaresi altında bulunan İstanbul'daki sokak köpeklerini çok fazla olduğu için toplatıp Marmara Denizi'ndeki Sivriada'ya bıraktırır. Orada yiyecek bir şey bulamayan köpekler birbirlerini yemeye başlar. Onların feryadı geceleri İstanbul'dan bile işitilmiştir ve bu olaydan yayılan kara enerji şehirde uzun bir zaman için hissedilmiştir.¹⁸¹ Cevaplayanların biri Osmanlı İmparatorluğu

¹⁷⁹ Publius Ovidius Naso, **Heroides. Kadın Kahramanların Aşk Mektupları**, Çev. Nilüfer Akçay, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2012.

¹⁸⁰ Jordana Pagliarini, "Tulipani: la Leggenda di un Pegno d'Amore", **Eticamente**, 24 Nisan 2014 (Çevrimiçi), http://www.eticamente.net/27804/tulipani-la-leggenda-di-un-pegno-damore.html?refresh_ce, 19 Mart 2018.

¹⁸¹ Davide Lerner, "I Cani di İstanbul dal Regno all'Esilio, l'Amore-Odio per i Quattrozampe nella Storia Turca", **La Stampa**, 22 Mayıs 2017.

zamanlarında başka ülkelerden kaçırılan ve Topkapı Sarayı'nda oturan kullar ile Osmanlı soyluları arasındaki ilişkileri anlatan hikâyelerden genel olarak bahsetmiştir.

Türklerin efsanevi anavatanı Ergenekon'dan ve Osman Gazi'nin rüyasından bahsedilmiştir. Osmanlı devletini kuran Osman Gazi (1299-1326), Kur'anı okuduktan sonra rüyada dolunaya dönüşen bir hilal görür, sonra bir ulu çınar görür ve uzun köklü, çok dallı çınar, üç kıtanın topraklarını fetheden Osmanlı İmparatorluğu'na yorulur.¹⁸²

İtalya'da Türkler hakkında anlatılan birkaç efsane de aktarılmıştır. Bir kişi, 1683 yılında gerçekleşen II. Viyana kuşatmasından sonra Trento bölgesinde bulunan Moena köyüne yerleşen yeniçeri efsanesinden bahsetmiştir.¹⁸³ Birkaç tarihî kaynağa dayanan çok yaygın bir rivayete göre gerçek adı Giovan Dionigi Galeni olan Osmanlı korsanı Kılıç Ali Paşa (ö. 1587), Güney İtalya'nın Calabria bölgesinden gelmiştir. Ebeveynleri balıkçı olan Giovan Dionigi, gençken Barbaros Hayreddin Paşa (ö. 1546) tarafından kaçırılıp bir gemide kürekçi olarak çalışmak zorunda kalmış. On dört yıl sonra İslam'a geçmeyi kabul ettiğinde kölelikten kurtulmuş ve korsan olmuş. Kılıç Ali Paşa, Cezayir beylerbeyliğinde paşalık görevini almıştır.¹⁸⁴ Bir efsaneye göre Sicilya'da bulunan Ragusa ilçesinde 1091 yılında denizden gelen Türklerin saldırıları zamanında Meryem Ana yerlilere yardım etmek için beyaz bir at üstünde, elinde kılıç tutarak gökten gelip Türkleri uzaklaştırmış. Türklerin yenildiği o çarpışmadan sonra “orduların korucu savaşçısı Meryem Ana'ya bir kilise adanmıştır ve Türklerin taktığı sarığı anımsatan, “Türk kafası” diye adlandırılan bir kek ortaya çıkmıştır. Her yıl törenlerle, yürüyüşlerle, tiyatro oyunları ve çeşitli kutlamalarla Türklerle yapılmış savaşlar ve bu mucizevi olay anılmaktadır. Aslında denizden gelen bu düşmanlar Türk değillerdi, Kuzey Afrika'dan gelen Müslümanlardı. Türkler Avrupa tarihine girdikleri zaman Avrupalılar bütün Müslümanları Türk diye adlandırmaya başlamıştır. Bu efsane de günümüze kadar bu

¹⁸² Antonio D'Elisa, “La Dominazione Ottomana nei Balcani”, **Orientalia**, 4 Haziran 2014 (Çevrimiçi), <https://orientalia.live/2014/06/04/la-dominazione-ottomana-nei-balcani>, 19 Mart 2018.

¹⁸³ Bkz.: Ilaria Chiocchetti, Francesca Zeni, “Un Sultano Nella Turchia Trentina”, **Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa**.

¹⁸⁴ Bkz.: Angelo Francesco Carlucci, “Turkey and Italy: Shared History, Familiar Characters”.

tarîhî yanlışlık düzeltilmeden anlatılmıştır. Hristiyan geleneğinde pek çok mucizede yer alan Meryem Ana, çok az anlatıda kılıç tutmaktadır ve savaşmaktadır.¹⁸⁵

Bir Türk efsanesi olmamasına rağmen çok eskiden Anadolu’da yaşayan Frig medeniyetinin kralı olan Midas’ın (MÖ 738-696) efsanelerinden de bahsedilmiştir. Eski Yunan ve Latin edebiyatından aktarılan bu efsanelere göre Midas, şarap tanrısı olan Dionysos’tan dokunduğu her şeyin altına dönüşmesini ister, tanrı kabul eder. Başlangıçta çok sevinen Kral Midas, çok geçmeden artık ne yiyebileceğini ne içebileceğini fark eder, çünkü temasa geçtiği her şey altına dönüşür. Bu durumdan dolayı öleceğinden korkan kral, para hırsından utanıp Dionysos’un onu kurtarmasını ister. Tanrı Dionysos en sonunda kabul eder. Başka bir efsaneye göre bir flüt yarışması sırasında Kral Midas, güneş tanrısı olan Apollon’un yerine keçi ayaklı tanrı Pan’ın çaldığı müziği tercih ettiği için Apollon tarafından kulakları eşek kulaklarına dönüştürülerek cezalandırılır. Kral Midas çok utanarak kulaklarını bir şapkayla saklar, fakat kuaförü sırrını fark eder. Sırrı tutamayan, ama onu hiç kimseye anlatamayan kuaför تنها bir yere gidip ağzını toprağa yaklaştırarak her şeyi söyler. Biraz sonra o topraktan kanna çiçekleri çıkar ve rüzgara Kral Midas’ın hikâyesini anlatır. Rüzgar aracılığıyla bütün insanlar kralın sırrını duyar ve onunla dalga geçer. O zaman Kral Midas sırrı tutmamış olan kuaförü öldürtür, fakat uzun bir zaman kral geçerken insanlar gülmekten kendisini alamazlar.¹⁸⁶

Eski Yunan edebiyatına giren, edebî geleneğe göre MÖ VIII. yüzyılda şair Homeros tarafından meydana getirilen fakat günümüzdeki Türk topraklarında geçen Truva savaşının sebebi olan Paris’in ve Helen’in aşkından ve savaşı Yunanlılara kazandıran ahşap attan bahsedilmiştir. MS 250 yılında Küçük Asya’nın Likya bölgesinde yaşayan Nikolaus adlı Hristiyan psikoposun efsanesi de anlatılmıştır. Aziz Nikolaus olarak tanınan bu önemli psikopos, bütün Hristiyan ülkelerinde tanınmıştır. Aziz Nikolaus’un hayatına bağlı bir efsane, Noel gecesinde iyi çocuklara hediyeler getiren Noel Baba karakterinin icat edilmesine ilham vermiştir. Efsaneye göre bir gün Aziz Nikolaus, önce zengin olan, o anda çok zorluk çeken bir aileyle tanışmış. Ailenin düştüğü durumdan çok utanan baba, kızları satmaya karar vermişti;

¹⁸⁵ “Festa della Madonna delle Milizie a Scicli”, **Sicilia in Festa**, (Çevrimiçi), https://www.siciliainfesta.com/feste/festa_della_madonna_delle_milizie_scicli.htm, 19 Mart 2018.

¹⁸⁶ Publius Ovidius Naso, **Dönüşmeler**, Çev. İsmet Zeki Eyüboğlu, İstanbul, Payel Yayınevi, 1994.

onlar hayat kadını olup aileye para getireceklerdi. Böyle bir şeyi kabul etmeyen Aziz Nikolaus, gizlice ailenin oturduğu evin pencerelerinden onlara üç altın top bırakmış. Bu toplar sayesinde o aile ekonomik zorluklardan kurtulmuş, kızlar evlendirilmiş. Pencereden veya şömineden evlere girip sessizce hediyeler bırakan Noel Baba'nın hikâyesi bu anlatıdan kaynaklanmıştır.¹⁸⁷

2.2.4.2. İnanışlar

Ankete katılanların yazdıklarından Türklerin inanışları hakkında birkaç bilgi çıkmıştır. Yazdıklarına göre Türkler Müslüman olduğu için onların Mehdi inancı vardır; bazı hadislerde bulunan bu inanca göre Mehdi, kıyamet gününden önce gelecek, yalancı Mesih'e karşı savaşacak ve ümmeti birleştirecektir. Türkler cinlere de inanmaktadırlar, onlardan korktukları için adını telaffuz etmemektedirler. İtalya'da Allah'ın gözü olarak tanınan mavi nazar boncuğu Türklere göre nazara karşı insanları ve evleri korumaktadır. Bu inanışa göre bir kişiye veya bir eve nazar değerse, o kişi nazar boncuğu taktıysa nazara karşı korunmaktadır, nazarın çok kuvvetli olması halinde nazar boncuğu çatlamaktadır.

2.2.4.3. Deyimler

İtalyanların Türkler hakkında kullandıkları bazı deyimler aktarılmıştır. Türk deyimleri ise bilinmemiştir. Geçmişte Orta ve Güney İtalya'nın insanların Osmanlı korsanlarına karşı hissettikleri korkudan “Anneciğim, Türkler geliyor!” anlamına gelen “Mamma, li Turchi!” deyimini ortaya çıkmıştır. Güney İtalya'dan gelen bir kişiye göre annesi bunu sık sık söylemiş, sonra “Türkler bize üç defa saldırdılar ve her şeyi yok ettiler” diye açıklamış. Çok sigara içenler için “Türk gibi sigara içiyorsun” diye kullanılan deyimden de bahsedilmiştir. Bir kişi, bir İspanyol deyiminden de söz etmiştir. İspanya'da “Sahilde Türkler yok” diye bir deyim vardır; “risk yok, merak etmeyin, geçebilirsiniz” anlamına gelmektedir.

¹⁸⁷ Bkz.: Antonio San Francesco, “San Nicola, la Vera Storia di Babbo Natale”, **Famiglia Cristiana**.

2.2.4.4. Değerler

Anketi cevaplayanlara göre Türkler için modern Türkiye'nin kurucusu olan Atatürk'e karşı hissedilen minnettarlık önemli bir değerdir; bu yüzden bütün ofislerde Atatürk'ün fotoğrafı bulunmaktadır. Aynı zamanda Türkler, kendi tarihiyle gurur duymaktadırlar, bu yüzden Osmanlı tarihini hep anmaktadırlar. Bayrağa karşı saygı da çok önemlidir; bayraktaki hilal İslamiyet'i, yıldız Türklüğü, kırmızı renk ise vatan için ölen şehitlerin kanını simgelemektedir. Bir kişi, Türkiye'de her zaman sanki millî bayrammış gibi pencerelere asılmış bayrağı görmenin oldukça normal olduğunu yazmıştır. Türk toplumunun temel bir değeri, büyüklere saygı göstermedir. Bunun için büyüklerin eli öpülmektedir ve ulaşım araçlarında onlara hemen yer verilmektedir. Ankete katılan bir kişi bununla ilgili lise hocasının anlattıklarını aktarmıştır. Kırk yaşındaki bir bayan olan lise hocası 1990'lı yıllarda tatil için Türkiye'ye gitmiş. Öğrencilerine söylediğine göre saçları beyaz olduğu için herkes ona çok saygı göstermiş, hatta sokakta yürürken ve alışveriş yaparken ara sıra onun dinlenmesi için satıcılar bir sandalye çıkarıyorlarmış. İtalya'da olduğu gibi Türkiye'de de aileye ve akrabalara büyük önem verilmektedir.

2.2.4.5. Âdetler

Aktarılan Türk gelenekleri arasında eve girmeden önce ayakkabıları çıkarma, onları kapı yanına bırakma vardır. Camii gibi dinî mekânların zeminine de ayakkabılarla basılamaz, bu yüzden ayakkabılar ya cami kapısı dışına bırakılmaktadır, ya da bir poşet içine koyup cami içine getirilebilmektedir, orada genelde ayakkabıların bırakılabileceği ayakkabılık bulunmaktadır. İslam kurallarına göre Türkler Kâbe'ye yönelerek günün beş vaktinde namaz kılmaktadırlar, namazdan önce abdest almaktadırlar. Cuma namazı en önemli namazdır; erkekler camiye gitmektedirler, camiler kalabalık olduğu için onların önünde de namaz kılınmaktadır; böylece meydanlar da çok kalabalık olmaktadır. Dindar kadınlar başörtüsü takmaktadırlar; onlar arasında kot pantolon gibi açık olmayan normal kıyafetler giyenler vardır, bazıları ise siyah çarşaf giymektedirler. Bütün kadınlar, camiye girmeden önce başını örtmektedirler.

Evlenmeden önce kızlar kına gecesi düzenlemektedirler; evlenecek kız, kırmızı bir elbise giyip kız arkadaşlarıyla kutlama yapmakta, dans etmekte, türkü söylemektedir, kızların eline kına yakılmaktadır. Ankete katılanların yazdıklarına göre Türk düğünleri çok kalabalıktır, İtalyan düğünlerinin tersine Türk düğünlerinde davetlilere öğle yemeği veya akşam yemeği ikram etmek şart değildir; yemekli ve yemekli olmayan düğünler vardır. Yemekli olmayan düğünlerde misafirlere kurabiye, poğaça ve meyve suyu ikram edilmektedir. Düğünlerin gelenekleri yerden yere çok değişmektedir, fakat genelde yöresel halk dansları oynanmaktadır ve şarkı söylenmektedir. Geline ve damada hediye yerine para ve altın verilmektedir, herkes para ve altını gelinin elbisesine takmaktadır. Nadir olsa da bir günden daha fazla süren düğünler vardır. Bir kişi, doksanların başında Kapadokya'ya yaptığı bir yolculuk sırasında rehberden o bölgenin eski bir âdetini dinlemiştir; bir âdete göre hâlâ evde olan kızların evinin çatısı üstüne bir testi koyuluyordu, böylece erkekler orada isteyebilecekleri bir kızın oturduğunu öğrenmiş oluyorlardı. Aynı kişi tarafından aktarılan Kapadokya'nın başka bir geleneği vardır; orada bir çocuk doğduğunda bir ağaç dikiliyordu, bu gelecek için bir yatırımdır çünkü çocuk evlilik yaşına bastığında ağaç satılıp kazanılan parayla düğün masrafları karşılanıyordu, çocuk kızsaa kazanılan para çeyiz için kullanılıyordu. Birkaç kişinin yazdığına göre özellikle Türkiye'nin doğusunda birbirine âşık oldukları için değil, aileler anlaştığı için evlenmek hâlâ yaygındır. İtalya'da yasak olan akrabalarla evlenmek Türkler için mümkündür, Doğu Türkiye'de kuzenler arasındaki evlilikler çoktur. Kanundışı olsa da bazı bölgelerde erkeklere küçük kızlarla evlenme izni verilmektedir, bunu kabul edenler imam nikah kıymaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz gibi küçükler, büyüklere saygı göstermek için onların elini öpmektedirler; önce yaşlının eli öpülmekte, sonra eli alna değdirilmektedir. Bu âdet, özellikle Müslüman bayramlarında gerçekleşmektedir, bunu yaptıktan sonra genelde çocuklar büyüklerden para almaktadırlar. İtalyanların da Noel ve Paskalya'da yaptıkları gibi Türkler bayramlarda yakın ve uzak akrabalarının ziyaretine gidip onlarla bayramlaşmaktadırlar. Müslüman bayramları, Ramazan bayramı ve Kurban bayramıdır. Ramazan bayramı, oruç ayı olan Ramazan ayının bitişinin bayramıdır. Bu bayram sırasında çok şekerleme ve tatlı yendiği için ona şeker bayramı da denmektedir. Ramazan ayı boyunca insanlar, akşam orucun bittiği

vakit olan iftar için buluşmaktadırlar. Bazıları restorana gidip çok yemek yemektelerler, başkaları şehrin meydanlarında toplanıp belediye tarafından ikram edilen yemeği almak için sıraya girmektedirler. Meydanlar ve sokaklar gece de çok kalabalık olmaktadır, Osmanlı macunu gibi tatlılar satılmaktadır, çocuklar için çeşitli oyunlar vardır. Gece yemek yemek için en son vakit olan sahurdan önce bir davulcu mahalle sokaklarını dolaşmakta, sahur vaktinin olduğunu bağırmaktadır. Ramazan davulcusu bir çocuk bulunmaktadır, bazen bir yetişkin yanında daha küçük bir davul çalan bir çocuk vardır. İsteyenler sokağa çıkıp davulcuya para vermektedirler.

Ramazan bayramından iki ay, on gün sonra kutlanan Kurban bayramı, Hz. İbrahim'in Allah'a oğlu İsmail'i adadığı için onu tam kurban edeceği sırada Allah'ın onu durdurmasını anmaktadır. Kurban bayramı sırasında belirtilen dinî kurallara göre ailenin erkekleri veya kasaplar tarafından koyun, keçi, inek kesilmektedir. Sonra aile onu yemekteler, komşulara ve kurban kesemeyen daha fakir ailelere kurban eti verilmektedir. Kurban derisi camilere veya başka dinsel ve eğitimsel kurumlara bağışlanmaktadır. Dinî bir kuraldan gelen başka bir âdet sünnettir. Sünnet edilen bazı çocuklar için sünnet düğünü adlı bir kutlama yapılmaktadır, çocuk özel bir kıyafet giymektedir, ona hediye verilmektedir. Eskiden sünnetçiler tarafından yapılan bu operasyon artık çocuk çok küçük olduğunda daha çok hastanelerde, bir doktor tarafından yapılmaktadır. Eyüp gibi İstanbul'un en geleneksel yerlerinde padişah, prens tarzındaki kıyafetlerle, hatta kral asasıyla dolaşan çocuklarla karşılaşan, bu ankete katılan İtalyan turistler çok şaşırılmıştır, sonra Türk tanıdıklarından veya internetten gördüklerinin anlamını öğrenmişlerdir.

Dualarla ilgili Türklere özgü bir âdet, Allah'a dua ettikten sonra veya bir dilek tuttuktan sonra ağaca bir mendil bağlamadır. Bu âdet, ağacı yer ile gök arasında bağ kabul eden Orta Asya şamanizminden kaynaklanıp İslam inancına uyarlanmıştır. Günümüzde dilek ağaçları bazı dinî ziyaret mekânlarında, doğal, yeşil yerlerde ve turistik yerlerde bulunmaktadır. Bu âdet, Türkler tarafından Hristiyan dinine bağlı olan ziyaret yerlerine de uyarlanmaktadır; örneğin Büyükada'nın en yüksek tepesinde bulunan Rum Ortodoks Aya Yorgi kilisesine giden dik sokak yanındaki ağaçlar, dilek ağaçları olarak kullanılmaktadır. Aya Yorgi'nin günü olan 23 Nisan'da pek çok kişi kiliseyi ziyarete gitmektedir, onlar dik sokağın yanında bulunan ağaçlara

uzun bir ip bağlayıp bir dilek tutarak ellerindeki iplerle kiliseye çıkmaktadırlar.¹⁸⁸ Hem sayısız Hristiyanlar hem Müslümanlar tarafından ziyaret edilen, Efes'te bulunan Meryem Ana evi önünde ise bir dilek duvarı bulunmaktadır; ziyaretçiler bir mendil veya bir kâğıt üzerine duasını yazıp onu o duvara asmaktadırlar.¹⁸⁹

Başka bir âdet yolculuğa çıkan birinin arkasından su dökülmesi ve “su gibi git, su gibi dön” diye söylenmesidir. Bu hareketle yolculuğa çıkana iyi bir yolculuk dilenmekte, su hızlıca buharlaştığı gibi onun da hızlıca dönmesi istenmektedir. Yemek ikram edildikten sonra misafirlere kolonya da ikram edilmekte, ellerine dökülmektedir; böylece elleri temiz ve güzel kokulu olacaktır. En çok kullanılan kolonya gül kolonyasıdır, fakat kolonyanın çok çeşidi vardır. Bazen misafirlere küçük hediyeler de verilmektedir.

İtalya'da var olmayan bir âdet, her yıl 24 Kasım Öğretmenler gününü kutlamadır. Bu kutlama, Türk Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk'ün öğretmenlere verdiği önemden, onlara karşı duyduğu saygıdan kaynaklanmaktadır. Öğretmenler gününde anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileri öğretmenlerine mektup yazmakta, hediye vermekte, şiir söylemektedirler. Türk aileleri, genelde çocukların öğretmenine minnettarlardır.

Bütün Türklerin ortak bir âdeti, çay içmektir. Çay küçük cam bardaklarda, her fırsatta beklemeden sınırsızca içilmektedir; yemekten sonra içilmektedir, bir arkadaşla karşılaşılınca çay içmeye davet edilmektedir, dükkanlardaki satıcılar çay içmektedirler, pazarlık yaparken müşteriye de çay ikram etmektedirler. İstanbul'da yaşayanlar, Haliç'e veya Boğaz'a bakan teraslarda çay içmekten büyük zevk almaktadırlar. Türkler çay içerken sık sık tavla oynamaktadırlar, bazı erkekler ise kâğıt oynamaktadırlar. Bir kişinin yazdığına göre İtalyanların çok kahve içmesi gibi, Türkler de çok çay içmektedirler. İtalyanlar için çay değil, kahve toplumsal bir anlama sahiptir; eve bir misafir veya dışarıdan herhangi bir kişi girince ona espresso kahvesi ikram edilmektedir, yemek bittikten sonra sohbete devam etmek için kahve içilmektedir, bir arkadaşla karşılaşınca en yakın kafeye girip ona kahve

¹⁸⁸ “Büyük Ada - Aya Yorgi Manastırı”, **Adalar**, (Çevrimiçi), <http://www.adalarturizm.org/cms/tr/component/k2/item/38-buyukada-aya-yorgi-manastiri>, 22 Mart 2018.

¹⁸⁹ **Meryem Ana Evi**, (Çevrimiçi), <http://www.meryemana.info/tr/meryem-ana-evi-hakkinda/dilek-duvari>, 22 Mart, 2018.

ısmarlanmaktadır, biri ona bir iyilik yapmış olan kişiye teşekkür ederken ona “ne demek, boş ver, bana bir kahve ısmarlayacaksın” diye söylenmektedir. İtalya’da kafede kahve içtikten sonra bir kahve daha ödenip onu oraya sonra uğrayan, kahfede çalışanlar tarafından da tanınmış olan bir arkadaşın adına bırakma geleneği vardır. Güney İtalya’da bulunan Napoli şehrinde “bırakılmış kahve” geleneği varmış; yıllar önce insanlar mutlu hissettikleri zaman kahve içtikten sonra bir kahve daha ödeyip onu kafeye giren başka bir müşteri için bırakırlardı, böylece sonraki müşteriler ödmeden bir kahve içebilirlerdi, kötü durumda oldukları için kafede kahve içemeyenler bazen oraya girip bırakılmış bir kahve bulunup bulunmadığını sorup ücretsiz bir kahveden faydalanabilirlerdi. 2009 ekonomik krizi sonrasında İtalyan şehirlerinin kafeleri bu geleneği tekrar yaşatmıştır. Türkler de kahve içmeyi sevmektedirler; Türk kahvesi tavelidir. İtalyan kahvesi enerji alma amacıyla tek başına olduklarında çok hızlıca da içilmektedir, Türkler ise daha yavaş kahve içmektedirler. Onu içtikten sonra bazı kişiler fal bakarak o fındandan içmiş olan kişinin geleceği hakkında bir şey öğrenmeye çalışmaktadırlar. Gelecek sadece Allah tarafından bilindiği için din tarafından kabul edilmeyen bu âdet, arkadaşlar arasında eğlence ve sohbet fırsatı sunmaktadır, bu yüzden pek inanmadan fal bakılmaktadır. Ayrıca profesyonel falcılar vardır, para ödeyip onlara fal baktıranlar geleceği hakkında birkaç şey öğrenmeye çalışmaktadırlar.

Bir kişi, gördüğü bir Türk âdetini şu şekilde aktarmıştır: karşılaştığı kişi yemek yere düştüğünde onu toplamış, üzerine üflemiş, kirlenmiş olan kısmını çıkardıktan sonra yemeği alna ve ağza dayayıp bir dua söylemiş ve sonunda onu yemiştir. Başka bir kişinin bir Türk arkadaşından duyduğuna göre Osmanlılar şeytanın köşelerde gizlendiğini sandıkları için köşelerden korkuyorlar ve uzak duruyorlardı.

Müşterilerle pazarlık yapma, kesinlikle Türk tüccarlarının çok sevdiği bir âdettir; ısrarla kendi ürünlerini övüp onları satmaya çalışmaktadırlar, müşteriye yaklaşmak için onunla sohbet etmektedirler, ona çay vermektedirler. Bir kişinin farkettiğine göre Türk satıcıları kazandığı ilk parayla “çenesini kaşıymaktadırlar”.

Türlere büyük zevk veren başka bir âdet, arkadaşlarla nargile içmektir; özellikle erkekler akşam rahatlamak için kafelerde nargile içmektedirler, nargileyi dışarıda, güzel bir manzara önünde içmek daha zevklidir.

Alkol kullanan Türkler, rahatlamak için denize bakan restoranlarda balık eşliğinde rakı içmekte ve rakıya su eklemektedirler.

Yukarıda bahsettiğimiz gibi nazardan korkan Türkler, mavi nazar boncuğu olan kolyeler ve bilezikler de takmaktadırlar, nazara daha çok maruz kalan çocukların kıyafetlerine ve çarşaflarına, yolculuğa çıkanların ceketine nazar boncuğu takmaktadırlar, kapılara, ev duvarlarına da bu boncuğu asmaktadırlar.

Osmanlı zamanlarında yıkanmak için hamama gitme, kadınlara evden çıkma ve sosyalleşme fırsatı veren önemli bir âdetmiş, toplum değiştikçe hamamlar bu rolünü kaybetmiştir. Türkiye'ye gelen İtalyanlar tarafından çok sevilen hamamlar, İtalya'da kaplıcaya gidildiği gibi günümüzdeki bazı Türkler tarafından rahatlamak için, kız arkadaşlar arasında özel bir gün geçirmek için kullanılmaktadır, fakat hamamların eski geleneksel anlamı kalmamıştır.

Küçük bir kahvaltı yapan İtalyanların çok sevdiği bir Türk âdeti, Türk kahvaltısıdır. Türkler genelde büyük bir kahvaltı yapmaktadırlar, öğle yemeğinde ise çok yememektedirler. Bu kahvaltıda farklı çeşitte peynir, bal, reçel, domates, salatalık, yumurta, simit ve börek vardır; kahvaltı yaparken çok çay içilmektedir. Pazar ve tatil günlerinde daha büyük bir kahvaltı yapılmaktadır, ailece ve arkadaşlarla kahvaltı yapmak için öğlene kadar çıkılıp kafelere gidilmektedir.

2.2.4.6. Özellikler ve Davranışlar

Ankete katılanların yazdığına göre Türkler misafirperver, yardımsever, cana yakın, sıcakkanlı, sepatik, nazik, neşeli, özgeci insanlardır. Misafirlere çok yemek ikram etmektedirler, çok güzel bir sofr kurmaktadırlar. Bir konferansta konuşmaya başlarken dinleyicilere “arkadaşlar” şeklinde hitap edilmesi, Türklerin sıcakkanlılığının göstergesidir. Birkaç kişiye göre bazen Türkler çok fazla iltifat etmektedirler, bazen bunlar içten gelmemektedir, zaten onlar iyi rol yapmaktadırlar. Çalışkan ve girişken olmaları onları işte ve ticarete başarılı kılmaktadır. Ancak bazı işlerde Türkler çok rahattır, stressiz, acelesiz çalışmayı tercih etmektedirler. Turistleri sevmektedirler, onlara yardımcı olmaya çalışmaktadırlar. Yabancılarla karşı merak duymaktadırlar, onlarla sohbet etmek, farklı insanlarla arkadaş olmak hoşlarına gitmektedir. Fakat İtalyanlar arasında çok yaygın olan bir yargıyı dile

getirerek birkaç kişi, bazı Türk satıcılarının dolandırıcı olduğundan pazarda alışveriş yaparken dikkat edilmesi ve paranın iyi sayılması gerektiğini söylemektedir. Satıcılar dışında da kurnaz Türkler vardır. Bir kişinin yazdığına göre Türkler iyi insanlardır, yine de hep güvenilir olmadıkları için dikkatli olmak lazımdır. Türkler gururlulardır, kendi kimliğini, ülkesini, kültürünü çok sevmektedirler ve hep övmektedirler, genelde Türkiye'nin tarihine eleştirel bir şekilde bakmamaktadırlar, milliyetçiliğe eğilimleri vardır. Bazı Türkler, Yunanlar hakkında kötü konuşmayı sevmektedirler. En milliyetçi Türkler, parmaklarla soyunun ve Türklüğün simgesi olan bozkurt işaretini yapmaktadırlar. Bir kişinin yazdığına göre kendi ülkesine ve halkına çok önem veren Türkler'e göre dünyanın en iyi yemekleri Türk yemekleri, en iyi ürünleri de Türk ürünleridir. Örneğin Ferrero adlı İtalyan bir markanın dünyaca ünlü ürünü olan Nutella çikolata kremi Türklere göre Türk fındıkları içerdiği için bir Türk ürünüdür. Türklerin büyük bir kısmı, kesinlikle Araplarla karıştırılmak istememektedir, Arapları pek hoş görmemektedir. Türkler fevri oldukları için hızlıca kızıp kavga etmektedirler, inatçı oldukları için düşündüklerinden ve istediklerinden kolayca vazgeçmemektedirler, bazen farklı bakışlara sahip olanları ikna etmektedirler, onlara baskı yapmaktadırlar. Onlar ölçsüzlerdir; ya seni çok sevip her şekilde sana yardım etmektedirler ve iyilik yapmaktadırlar, ya da hoşuna gitmezsen seni ve ihtiyaçlarını bir türlü önemsememektedirler. Genelde Türkler kendilerini göstermeyi sevmektedirler. Karmaşık insanlardır, çok misafirperver ama aynı zamanda sert ve kapalı düşünceli olabilmektedirler. Sık sık düşünceli olan Türkler, konuştukları zaman söylemek istedikleri etrafında dönmektedirler, direkt konuşmamaktadırlar, sık sık onları tanımayanlara muammalı görünmektedirler. Onların tavrı gururlu, onların bakışı derindir. Halledemedikleri bir konu hakkında açıklama istedikleri zaman kafayı sallamaktadırlar ve diğer kişinin gözlerine derin bir bakışla bakmaktadırlar. Sürekli homurdanmaktadırlar, ara sıra kendi kendine konuşmaktadırlar.

Türkiye'nin içinde farklı farklı durumlar var olduğu için Türklerin kültürleri, inançları, siyaset görüşleri ve hayat tarzı bölgeden bölgeye, hatta aileden aileye çok değişmektedir. Bazı Türkler dindar, tutucu, gelenekçilerdir, yine de yabancılara karşı çok iyi davranmaktadırlar. Anadolu'daki Türkler daha dindardır, fakat İstanbul'da da çok tutucu mahalleler bulunmaktadır. Bu soruyu cevaplayanların tanıdığı Türklerin

birçoğu kültürlü, açık fikirli, diyaloga açık, modern insanlardır; onlar ülkesinin modern olması için çaba göstermektedirler. Son yıllarda İtalya'ya taşınan Türklerin birçoğu kendi ülkesini çok sevmektedirler, fakat onun güncel siyasi durumundan memnun değildirler. Onlar genelde kozmopolit, laik, solcu insanlardır. Onlar İtalyanlar gibidir, hem davranışı hem dış görünüşü açısından bu Türkleri İtalyanlardan ayırmak zordur. Zaten genelde Akdeniz insanların özelliklerini paylaşan İtalyanlar ve Türkler davranış ve hayat tarzı olarak birbirine benzemektedirler; ülkelerinin tarihî, dinî, siyasi bağlamı farklıdır. Genel olarak Türkler, diğer Müslümanlardan daha yumuşak ve laik insanlardır.

Türk erkekleri bıyıkları sevmektedir. Onlar çapkınlardır, kızlara yaklaşmak için başlangıçta çok kibar davranmakta, her şekilde onlarla konuşmaya çalışmaktadırlar. Kız arkadaşlarına çok fazla düşkünlerdir, hep onu korumaya çalışmaktadırlar. Hem erkekler hem kızlar ilişkilerde çok kıskançtır ve sürekli kavga etmektedirler.

Türkler Güney İtalyalılar gibi “hayır” veya “yok” demek için aşağıdan yukarıya kafa sallamaktadırlar ve dili şaplatarak bir ses çıkarmaktadırlar.

Doğu Türkiye’de oturanlar ve oradan gelenler yerde sofraya kurmayı tercih etmektedirler. O tarafta daha çok çocuk yapılmaktadır, fakat kadınlar da tarlalarda çalışmaktadırlar. Şehirlerde bazı Türkler sokak yanına, hatta diğer insanların evi önüne ve küçük bahçelerine düzensizce çöp atmaktadırlar; bunu önlemek için orada yaşayanlar duvara ilan asmaktadırlar, bazen orada çöp atılmasın diye bir türbenin bulunduğunu yazmaktadırlar. Türk erkeklerin başka bir kötü alışkanlığı, yürürken yere tükürmektir. Türkler bazı durumlarda gürültücü insanlar olabilmektedir, fakat genelde İtalyanlardan daha sessizlerdir. Özellikle burnu silerken ses çıkarma, terbiyesizlik zannedilmektedir. Birkaç kişinin yazdığına göre İstanbul’da araba sürenler trafik kurallarına uymamaktadırlar, çok hızlı sürmektedirler; İstanbul’un trafiği, bir kişi tarafından kurlsız trafiği şeklinde tanınmış olan Güney İtalya’nın Napoli şehrinin trafiğine benzetilmiştir.

Birkaç kişi tanıdığı Almanya’daki Türkler hakkında yorumlar yazmıştır; onlar cana yakın ama kibirli insanlardır. Almanya’ya gitmiş olan ilk kuşak sadece diğer Türklerle arkadaş oluyordu, kapalı topluluklarda yaşıyordu; Türk asıllı Alman olan çocukları ve torunları ise genel olarak entegre olmuşlardır, Türk kimliğini

unutmamalarına rağmen Almanların gittiği aynı mekânlara gitmektedirler, onlara benzeyen bir yaşam sürmektedirler, Almanlarla da evlenmektedirler.

2.2.4.7. Meslekler ve Tipler

İtalyanların en tanıdığı geleneksel Türk meslekleri, ticaret ve satışla ilgili mesleklerdir. Tüccarlardan, pazar ve sokak satıcılarından çok bahsedilmesi, ana karakterin nişanlısı bir Türk tüccar olan ve Venedik'te anlatılan Genç Selima'nın efsanesi¹⁹⁰ gibi eski hikâyelerden ve Türk satıcılarının pazarlık yeteneğini ve kandırmacalarını anlatan rivayetlerden kaynaklanmaktadır. Cevaplayanlara göre Türk tüccarları çok yetenekli ve kurnazlardır, müşterilerle pazarlık ve sohbet etmeyi sevmektedirler. Artık uluslararası bir tip olan Türk dönercisinden ve genel olarak kebabçılardan da bahsedilmiştir. Her sokakta görülen simitçi hakkında da yazılmış, genelde poğaçalar da sattığı söylenmiştir. Sokağa güzel kokular yayan mahalle fırınları da unutulmamıştır. Birkaç kişi İstanbul'dan Türkiye'nin doğusuna kadar karşılaştığı çaycıdan söz etmiştir; onun bahsettiği genelde çay bardaklarıyla dolu bir tepsi taşıyan bir genç erkektir. Bunun yanında sırtında kap ve küçük metal bardaklar taşıyan, su veya başka bir içecek satan kişi hakkında da yazılmıştır. Pazarlarda çeşitli baharatlar satan, sık sık turistlere çok pahalı fiyatlar söyleyen baharatçılardan bahsedilmiştir. Sokak yanında müşterileri bekleyen ayakkabı boyacısından söz edilmiştir. Müşteriye dondurma verirken oyun oynayan, geleneksel bir kıyafet giyen dondurmacılardan bahsedilmiştir. Birkaç kişi onları Osmanlı dondurmacısı, birkaç kişi ise Maraş dondurmacısı olarak adlandırmıştır. Bir kişi Ramazan gecelerinde görülen, rengârenk Osmanlı macunu yapan kişiyi hatırlamıştır. Kış aylarında sokak köşelerinde kalan bozacı da listede yer almıştır. Yoğurtçudan bahsedilmiştir. Cam temizleyiciler ve döşemeciler yanında nostaljik bir tavırla eski Boğaz kayıkçılarından söz edilmiştir. Bir kişi ise Türkiye'nin köylerinde devecilerin bulunduğunu sanmıştır. Bahsedilen başka bir tip, Türk kamyoncusudur. Bu tip Türkiye'ye turist olarak gelenler tarafından değil, İtalya'nın belirli bölgelerinde yaşayanlar tarafından tanınmıştır. İtalya'yla çok ticaret yapanlar tarafından Türkiye'den malların birçoğu kara yoluyla, kamyonla gönderilmektedir. Bu yüzden özellikle Trieste gibi Slovenya

¹⁹⁰ Bkz.: Alberto Toso Fei, Marco Tagliapietra, **Orientalia. Mille E Una Notte a Venezia.**

sınırına yakın bulunan İtalyan şehirlerinde ve lojistik şirketlerinde çalışanlar için Türk kamyoncusu tanınmış bir tiptir.

Diğer meslekler zanaatla ilgilidir; bunlar arasında halıacı, dokumacı, çinici ve tef zanaatçısı vardır. Çok rastlanılan kuyumcu ve mücevherciden bahsedilmiştir. Sanat olarak eski minyatürcüler ve saz müzisyenleri hakkında yazılmıştır. oryantalizmin bir klasiği olan göbek dansı yapan kızlardan ve Anadolu'daki halay dansçılarından söz edilmiştir.

Listede bulunan dinle ilgili tipler müezzin, semazen ve sufilerdir. Sigara içen düşünceli adamlar da cevaplayanlara göre tipik Türklerdir. Birkaç kişi Anadolu'nun çobanlarından bahsetmiştir. Halk edebiyatının tipleri arasında sayısız fıkralarda baş rolü alan Nasrettin Hoca ve gölge oyununun Karagöz'ü hatırlanmıştır. Türk gurbetçileri simgeleyen tipten de söz edilmiştir; o, konuk işçi anlamına gelen Almanya'daki *gastarbeiter*dir.

Başka cevaplayanlar tarihî tipler hakkında yazmışlardır; bunlar arasında sultan, büyük vezir, yeniçeri, yetenekli denizciler ve Akdeniz'e saldıran korsanlar vardır.

2.2.4.8. Yemekler

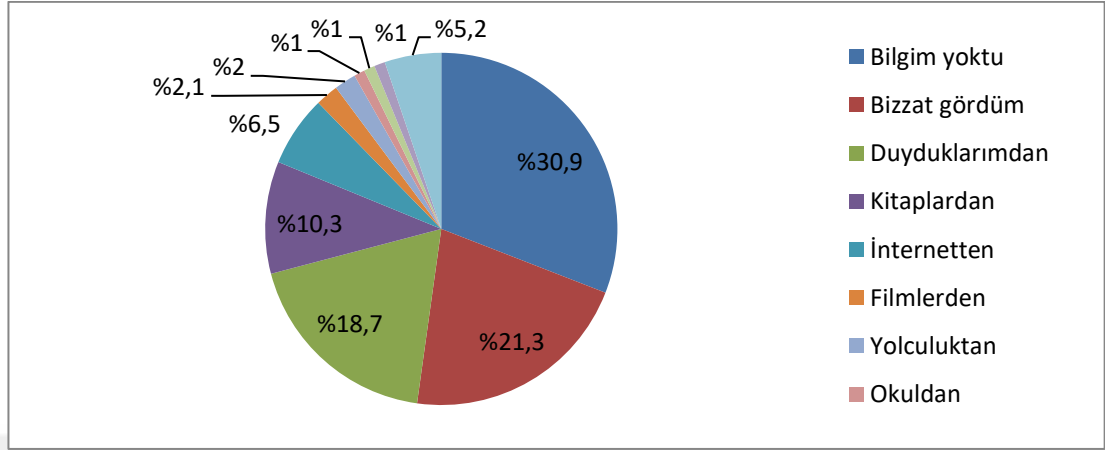
Türk halk folkloru hakkındaki diğer sorulara göre daha çok cevap alan bu soru, ankete katılanların %64'ü tarafından cevaplanmıştır. Kişilerin birçoğu döner kebabı bilmektedir. Türkiye'ye hiç gelmemiş olanlar da İtalya'da dönercilik yapan Türkler sayesinde dönerin bir Türk yemeği olduğunu bilmektedirler. Turistler Türkiye'ye geldiklerinde dönerin İtalya'daki Türk dönercilerin yaptığı dönerden farklı olduğuna şaşırırmaktadırlar. Döner kebab ardından İskender, Adana, şiş kebab gibi diğer çeşit kebablardan bahsedilmiştir. Genel olarak çok çeşitli olabilen mezelerden bahsedilmiştir. Et olarak kuzu etinin çok yendiği yazılmıştır. Börek, köfte, çiğ köfte, pide, lahmacun, sarma ve dolma da tanınmaktadır. Türklerin çok çorba içtiği, mercimek çorbasının çok lezzetli olduğu söylenmiştir. İstanbul'un bir klasiği olan balık ekmekten ve pirinç yerine sık sık yenen bulgur pilavından bahsedilmiştir. Türkiye'nin unutulmayan başka bir simgesi simittir. Pirinç pilavı hakkında Türklerin onu tavukla ve etle yedikleri söylenmiştir. Yoğurtlu mantı

hakkında yazılmıştır, sokakta da satılan gözlemeden bahsedilmiştir. Birkaç kişi Türklerin patlıcanı çok iyi pişirdiğini beyan etmiştir, iki kişi imambayıldı yemeğinden ve adının komik anlamından söz etmiştir. Sucuk ve pastırmadan da söz edilmiştir. Türklerin patatesleri yoğurt ve naneyle pişirdikleri söylenmiştir. Ortaköy’de yenen, çok büyük patateslerle yapılan kumpir de listeye girmiştir. Birkaç İtalyan bölgesinde bağırsak yenmesine rağmen kokusu güzel ve tadı lezzetli olan kokoreçin ne olduğunu anlayınca İtalyanlar genelde şaşırmaktadırlar; o da listede yer almıştır. Türklerin çeşitli peynir tükettikleri ve yemeklere yoğurt ekledikleri söylenmiştir. Tatlılarda kullanılan kaymaktan söz edilmiştir. Bir kişi Türkiye’de yaygın olan kefirde bahsetmiştir. Anketi cevaplayanlar tarafından çok çeşitli ve büyük olan Türk kahvaltısı övülmüştür. İtalyanlar genelde küçük bir kahvaltı yapmaktadırlar, öğle yemeğinde daha çok yemektedirler; bu yüzden Türk kahvaltısı onlara çok zengin gelmektedir, çok hoşlarına gitmektedir. Bir kişi, kahvaltıda yenen menemenden bahsetmiştir.

Cevaplardan çeşitli Türk tatlılarının tanınmış ve sevilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Tatlıların büyük bir kısmına bal ve fıstık veya tahin koyulduğu söylenmiştir. En tanınmış tatlı baklavadır; kadayıftan, künefeden, helvadan, sütlaçtan, aslan sütü tatlısından da bahsedilmiştir. Fırınlarda çeşitli kurabiyelerin bulunduğu söylenmiştir. Birkaç kişi Türklerin çok kuru meyve yediklerini, pazarda onların çok çeşidinin bulunduğunu yazmışlardır. Her yerde tanınmış olan lokum çok kişi tarafından bilinmiştir; İtalya’da da bazen lokum *Turkish delight* olan İngilizce adıyla tanınmaktadır.

İçecek olarak Türk millî içeceği olan çaydan çok bahsedilmiştir, elma çayı da listeye eklenmiştir. Türk kahvesinden de çok bahsedilmiştir, taveli olması onu İtalyanların içtiği kahveden ayırmaktadır. Bir kişi çok meşhur bir kahve üreticisi olan **Kurukahveci Mehmet Efendi**’den bahsetmiştir. Et yerken ayranın çok iyi geldiği söylenmiştir. Kışın içilen salep hakkında yazılmıştır. Sokakta çeşitli meyve suyu arasında nar suyunun satıldığı anlatılmıştır. İtalya’da benzeri bulmayan, İtalyanlara tadı ilginç ama güzel gelen bozadan bahsedilmiştir. Rakı da unutulmamıştır, Yunan uzosuna benzetilmiştir.

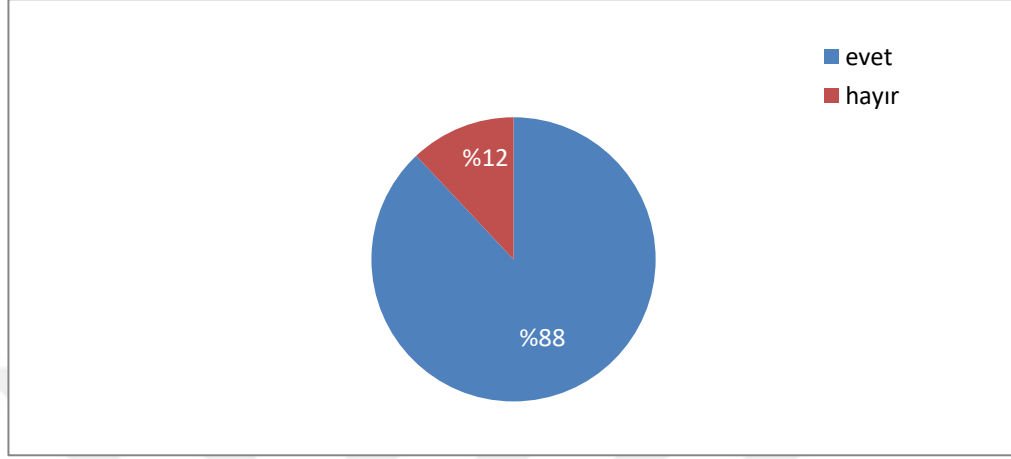
2.2.5. Katılımcıların Bilgilerinin Kaynakları

Grafik 2.24.: Anketten Çıkan Bilgilerin Kaynakları

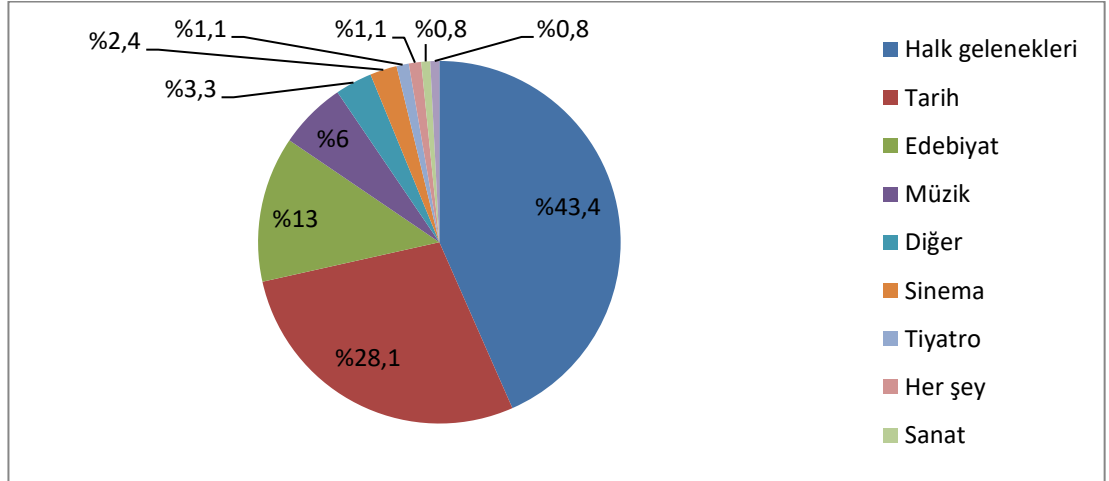
Anketin sonunda katılanlara Türkiye hakkında sahip oldukları bilgileri nereden aldıkları sorulmuştur. Kişilerin %30,9'u Türkiye hakkında pek bilgileri olmadığını söylemiştir. Kişilerin %21,3'ü direkt, mesela Türkiye'ye giderek veya Türklerle iletişime geçerek aktardığı bilgileri edindiğini yazmıştır. %18,7'si Türkiye'ye gitmiş olan veya Türkleri tanıyan başka kişilerin anlattıklarını duyarak kendi fikrini oluşturmuştur. %10,3'ü kitaplardan, %6,5'i internette, %2,1'i filmlerden bilgi almıştır. Bu seçenekli cevaplar dışında okuldaki ve üniversitelerdeki derslerden, televizyon haberlerinden, işten, kültürel değişim programlarından bu bilgileri aldıklarını yazanlar olmuştur.

2.2.6. Anketi Doldurduktan Sonra Katılımcıların Türk Kültürüne Yönelik İlgileri

Grafik 2.25.: Anketi Doldurduktan Sonra Türk Kültürüne Yönelik İlgileri

En sonunda katılanlara Türk kültürü hakkında daha çok şey öğrenmek isteyip istemedikleri sorulmuştur. Onların %88'i Türk kültürüyle ilgilendiğini, onun hakkında daha çok şey öğrenmeye isteği olduğunu beyan etmiştir. Sonra neyi öğrenmek istedikleri sorulmuştur.

Grafik 2.26.: Türk Kültürünün İlgi Alanları

Kişilerin birçoğu, yani %43.4'ü Türk halk geleneklerini merak ettiğini söylemiştir. %28.1 tarihi, özellikle çok iyi bilinmeyen XX. yüzyılın ve son yılların Türk tarihini öğrenmek istemektedir. %13'ü edebiyatla, %6'sı müzikle, %2.4'ü sinemayla, %1.1'i tiyatroyla ilgilenmektedir. Diğer cevaplar arasında sanat, mutfak,

dil, siyaset, ekonomi, günümüzdeki toplumsal süreçler ve geleneksel yağlı güreş hakkında daha çok bilgi almak istediklerini söyleyenler olmuştur.

2.2.7. Anketin Sonuçları

İtalyanların çok sınırlı bir sayısına yapılan, onların bilgilerini ve yargılarını incelemek isteyen seçenekli sorular yanındaki klasik sorular aracılığıyla katılanlara düşündüklerini ifade etme fırsatı veren bu anket, bilimsel sonuçları değil İtalya’da rastlanan Türk ve Türkiye algısını ele almayı amaçlamıştır. Bu algı, ankete katılanların yazdıkları bilgilerden, kişisel tecrübelerden ve örneklerden ortaya çıkmaktadır.

Ankete verilen cevaplara göre İtalyanların sahip olduğu Türk algısı farklı unsurlardan etkilenmektedir; Türklerden bahseden eski halk kültürünün anlatıları, farklı bir dinin ve bir siyasi sistemin temsilcisine karşı hissedilen, toplumsal bilinçte yer alan, kuşaktan kuşağa aktarılan şüphe ve korku, okumuş insanların Osmanlı tarihi hakkındaki bilgileri, eskiden kalan bir oryantalist duygu, kişisel tecrübeler, yolculuklar, iş birlikleri, farklı bir kültürü merak eden herkes tarafından ulaşılabilen kitaplar, dergiler, sinema ve müzik, kitlesel medyalarda yayınlanan haberler bu algıyı oluşturmaya katkıda bulunmuştur. Büyük ihtimalle aynı anket birkaç yıl önce yapılmış olsaydı o zamanlarda terörizm tehdidi, Suriye savaşının haberleri, Türkiye’de gerçekleşen darbe girişiminden ve sonrasında gelen tutuklamalardan etkilenmeyen İtalyanlar farklı, daha olumlu bir şekilde cevap verirlerdi. Fakat son zamanlardaki olumsuz ve bazen büyütülen haberlere rağmen ankete katılanların Türkiye’ye ve Türklere yaklaşımı genelde olumludur. Tamamen olumsuz bir şekilde cevaplayanlar çok nadir olmuştur; bazı konularla ilgili Türkiye’ye iyi yaklaşan, başka konularla ilgili olumsuz bir bakışa sahip olanlar daha çok rastlanılan bir kategoridir. Bazı kişilerin cevaplarından iki Türkiye çıkmaktadır; birincisi zengin bir kültüre, eski kalıntılara ve güzel manzaralara sahip olan bir ülke, ikincisi ise terörizm toprağı olan, tutucu, özgür olmayan ve tehlikeli bir yerdir. Bazı insanların cevaplarında ayrı kalan bu iki Türkiye, oraya gittikleri için veya Türk arkadaşları oldukları için Türkiye’yi daha iyi tanıyanların cevaplarında birleştirilmiştir, Türkiye’nin çeşitliliği ve güncel sorunları hakkında bir inceleme deneyimi yapılmıştır.

Anketten ortaya çıkan ve beklenebilen önemli bir unsur, doğrudan Türkiye’yi ve Türkleri tecrübe edenler ile onlarla hiç temasa geçmeyenlerin cevapları arasındaki farktır. Bu fark, sadece çok veya az bilgiye sahip olmaktan kaynaklanmamaktadır; göze çarpan, yaklaşım farklılığıdır; Türkiye’ye gitmiş olanlar, Türk tanıdıkları olanlar hem daha olumlu hem daha eleştirel bir bakışla bakmaktadırlar. Türkler hakkındaki düşündüklerinin sebebini anlatmaktadırlar, örnek vermektedirler, yorum yapmaktadırlar. Haberlerde geçen Türkiye’nin imgesi hakkında şüphe duymakta, onu eleştirmektedirler, Türkiye’yle ilgilendikleri için onun hakkında araştırmaktadırlar, anlamadıklarında Türk tanıdıklarına soru sormaktadırlar. Kısacası, Türkiye’yi daha yakından tanımış olanlar, onun hakkında daha çok bilgiye sahip olanlar onu daha çok merak edenler, onun hakkında daha çok öğrenmek isteyenlerdir. Türkiye’yi doğrudan tanımamış olanlar arasında onun hakkında daha çok öğrenmek isteyenler bulunmaktadır, o kadar çok merak etmeyenler de genelde öğrenmeye ve bir diyalog kurmaya açıktırlar. Kapalı zihniyetli, kendi fikrinden emin olan ve onu değiştirmek istemeyen insanlara çok az rastlanılmıştır. Daha çok rastlanılan bir tepki, anketi doldurduktan sonra çok şey bilmedikleri için katılanların utancıdır; klasik soruları cevaplamakta zorluk çeken birçok kişi Türkiye hakkında çok az bildiklerini fark edip kendilerini cahil hissetmişlerdir. Katılanları rahatsız etmek istemeyen, bilgilerden daha çok onların izlenimlerini toplamayı amaçlayan anketin bir yan etkisi olan bu tepki, aslında iyi sonuçlara yol açmıştır. Çünkü bu tepkiyi gösteren gördüğüm kişilerin birçoğu anketi gönderdikten sonra internette hızlı bir araştırma yaparak, benimle veya Türkiye’ye gitmiş olan, okulda tarih okuyan kişilere sorarak eksikliklerini düzeltmeye çalışmışlardır.

İtalyanların Türkler hakkındaki algıları ve bildikleri çok çeşitli, bazen karışık çıkmıştır. Fakat katılanların birçoğunun meraklı yaklaşımı ve daha çok öğrenme isteği önemli bir durumdur. Türk halk kültürü hakkındaki klasik sorulara cevaplar gazetelerde, televizyonda ve tarih derslerinde bulunmadığı için katılanların büyük bir kısmı tarafından cevaplanmamıştır. Fakat Türk kültürünün hangi alanı hakkında yeni bilgiler edinmek istediklerini soran sorunun cevabında kişilerin birçoğu Türk halk geleneklerini merak ettiklerini söylemişlerdir. Bir ülkeyi tanıtırken sadece okumuş insanlar değil, bütün insanları ilgilendirebilen halk geleneklerine daha çok önem vermek gerekmektedir. Çok çeşitli, bazı açılardan bizimkinden çok farklı olan Türk

halk kültürü İtalya'daki Türkiye'nin tanıtımlarında, turizm yayınlarında daha büyük bir öneme sahip olmalıdır. Türk halk kültürü, popüler özellikleri aracılığıyla her seviyedeki insanları ilgilendirebilmektedir, İtalyanlar tarafından Türk kültürünün hiç tanınmamış önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Mahallelerde, ailelerde, günlük hayatta gerçekleşen halk kültürü turistler tarafından görülmeyebilmektedir. Onun bazı göstergelerini fark etmek için biraz alışkın ve bilinçli bir göz lazımdır. Bu yüzden terör olaylarından dolayı durduktan sonra 2017 yılının son aylarında tekrar başlayan Türkiye'deki İtalyan turizmi, Türk halk kültürünü farklı, verimli şekilde gösterebilir. İnsanların merakını kaçırmadan hem İtalyan turizm dergileri hem Roma'daki Yunus Emre Enstitüsü, İtalyanlara Türk halk kültürünü anlatıp onları doğrudan onu görmeye davet etmelidir.

ÖZET

İkinci bölüm, İtalyanların Türk algısını incelemeye devam ederek günümüzdeki durum üzerinde durmaktadır. İtalyanların Türk algısı kısmen birinci bölümde anlatılmış olan, geçmişteki ilişkilere dayanan halk bilincinin ifadelerinden kaynaklanmaktadır.

Bunun dışında hem günümüzdeki İtalya'da görülen Türk kültürünün resmi ve resmi olmayan göstergeleri, hem artık farklı sebeplerden dolayı gerçek ve sanal yolculuk yapmaya alışkın olan İtalyanların kişisel tecrübeleri bu algıyı etkilemektedir. İtalya'da Türkiye'yi resmi bir şekilde temsil eden elçilik ve konsolosluklar yanında 90'larda çalışmak için İtalya'nın zengin bölgelerine yerleşmiş olan Türk toplulukları, onlara bağlı olan camiler ve dernekler de günlük hayatta kendi ülkesini temsil etmektedirler. Yüksek bir eğitim almak üzere İtalya'ya gelen Türk öğrenciler, kültürel ve sanatsal sebeplerden dolayı İtalya'yı tercih eden yeni okumuş göçmenler bu Türk topluluklarının fizyonomisini değiştirmektedirler; eski Türk toplulukları yanında yeni, tamamen farklı toplulukları oluşturmaktadırlar. Kitaplardan, sinemadan, televizyondan, internetten, hatta spordan oluşan XXI. yüzyılın uluslararası kültürel alışverişi de farklı ortamlardaki ve sınıflardaki İtalyanlara Türkiye'nin ve Türklerin bir kısmını tanıtmakta önemli bir rol oynamaktadır.

İtalya'dan çıkmadan temasa geçilebilen Türkiye'nin bütün bu göstergeleri yanında İtalya'da veya yurtdışında olsa da Türklerle ilgili İtalyanların yaşadığı kişisel tecrübeler de algıyı yaratmakta oldukça önemlidir. Kitaplarda, internet sitelerinde ve istatistik araştırmalarında yazılmayan bu tecrübelerden haberdar olmak, onları incelemek çok daha zordur. İnsanları son derece etkileyen, hızlıca yayılan, bazen şehir efsanelerine dönüşen bu kişisel tecrübelerin bazılarını toplamayı amaçlayarak bir anket oluşturmuştuk. Coğrafya, yaş, eğitim ve maddi durum açısından birbirinden çok farklı olan altı yüz on beş İtalyan vatandaşa uygulanan bu anket Türkler ve Türk halk kültürü üzerine temel bilgilerini, düşüncelerini ve algılarını incelemiştir. Bu anket, Türklerle temasa geçme, Türkiye'ye gitme gibi kişisel tecrübelerin algının oluşmasında tarihî bilgilerden, resmi temsilciliklerden, her gün çıkan haberlerden çok daha önemli olduğunu ortaya koymuştur. Anketten çıkan başka bir önemli sonuç, şudur: iş, yolculuk, arkadaşlık gibi farklı ortamlarda Türklerle doğrudan iletişime geçme, İtalyanların Türk algısını son derece iyileştirmektedir ve ön yargıları arka planda bıraktıran olumlu bir izlenim yaratmaktadır.

III. BÖLÜM: XXI. YÜZYILDA TÜRKİYE'YE SEYAHAT EDEN İTALYANLARIN GÖZÜYLE TÜRKLER VE İSTANBUL HALK KÜLTÜRÜ

*“Şeyleri görebilmek için
önce onlara hiçbir anlamları yokmuş gibi,
bir bilmece olduklarını farz ederek
bakmamız gerekir”*

(C. Ginzburg, **Tahta Gözler**)¹

XIX. yüzyılda İtalya’da çok popüler olan, Oryantalizm akımı içinde yer alan seyahatname türü zaman içinde çok değişmiştir. XX. yüzyılın başlangıcında seyahatname, kentsoylu sınıf tarafından hâlâ sevilen bir türdü; fakat hem kitap olarak basılan hem dergilerde yayımlanan bu tür, I. ve II. Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllarda yok olmuştur. Savaşlar ve iç krizler, insanları çeşitli zorluklarla meşgul ederek bunun gibi zevkli bir edebî türe yer bırakmamıştır. XX. yüzyılın son kısmında İtalya’nın durumu düzeldiği zaman İtalyanlar seyahatnameleri yazmaya ve okumaya tekrar başlamıştır. Fakat seyahati anlatma şekli değişmiş, çeşitlenmiştir. Önceleri seyahatnameler belirli kalıplarla belirli bir sosyal sınıfın okurlarının zevkine göre yazılırdı. XX. yüzyılın sonlarından itibaren seyahat yazıları farklı edebî türlerde karşımıza çıkmaktadır. Bazı yazarlar yolculuk ettiği yerleri roman türü aracılığıyla göstermekte, başkaları yaptıkları röportajları genişleterek bir ülkenin insanlarını ve sosyal durumunu anlatmaktadırlar. Bazıları modern seyyahlara bir yer hakkında bilgi vermek amacıyla turistik rehber kitapları yazmakta, başkaları gezdikleri şehirle ilgili bir konuyu turizm dergileri için incelemektedirler. Artık İtalyan edebiyatında seyahatname türü bir bütün olarak değil, farklı türlere dahil olarak devam etmektedir.² Turist olma, yeni yerleri gezme fırsatı arttıkça insanlar gitmeyi

¹ Bkz.: Carlo Ginzburg, **Tahta Gözler: Mesafe Üzerine Dokuz Düşünce**, s. 22.

² Paolo Repetto, “Per una Storia della Letteratura Italiana di Viaggio”, **L’Uomo con la Valigia**, 21 Şubat 2017 (Çevrimiçi), <http://www.luomoconlavaligia.it/storia-letteratura-italiana-di-viaggio.html>, 2 Temmuz 2018.

planladıkları yerler hakkında bilgi almak, oraya daha önce gitmiş olanların tecrübelerini bilmek istemektedirler ve artık herkes en sevdiği edebî türü seçerek bu isteklerini yerine getirebilmektedirler.

İstanbul, İtalyanların hâlâ çok merak ettikleri bir yerdir. Aslında İtalyanların İstanbul'da karşılaşmayı bekledikleri şeyler bugün bile oryantalist görüş etkisindedir. İstanbul'a yolculuğa çıkmaya karar veren İtalyanların birçoğu Batı ile Doğu'nun buluştuğu yeri görmek, Kapalı Çarşı'nın satıcılarıyla pazarlık yapmak, Topkapı Sarayı'na gidip geçmişte orada yaşanmış entrikaları öğrenmek istemektedir. Genelde modern Türkiye ve Türkler hakkında belirsiz bir fikre sahip olan bu turistler, İstanbul'a gelip modern hayatı görünce çok şaşırmakta, hatta hayal kırıklığına uğramaktadırlar. Yine de yolculuğa hazırlanmak isteyen, kendi bildiklerini genişletmeyi ve değiştirmeyi kabul eden İtalyanlar XXI. yüzyılın İstanbul'u hakkında çeşitli yayınlar bulabilmekte, bu şehre gitmeden önce onun halk kültürü ve yerlileri hakkında bilgi edinebilmektedirler. Başka seyyahların anlatıları aracılığıyla edinilen halk kültürü bilgileri, aslında kişisel tecrübeleri yansıtmakta ve başka kişilerin gördüğü İstanbul'un halk kültürünü anlatmaktadır. Bir yerin insanlarının yaşam tarzından, davranışlarından ve âdetlerinden kaynaklanan halk kültürü, belirli bir bağlamda gerçekleşen ve kendine has ve çoğu zaman birebir tekrarlanmayan performanslara bağlıdır. Bu yüzden İstanbul halk kültürü hakkında başkalarının anlattıkları; İstanbul'a gelen yeni seyyahlar tarafından farkedilmeyip görülmeyebilmektedir. Genel geçer bilgilere ve verilere bağlı olmayan halk kültürü anlatımı, öznel anlatımdır; çünkü bu seyahat yazıları herkes tarafından yazılabilmekte, farklı yorumlar ve algıları yansıtmaktadır.

Bu bölümde İstanbul halk kültüründen farklı edebî türler içinde bahseden XXI. yüzyılın bazı İtalyan yazarlarının eserleri incelenmektedir. Amacımız, İstanbul'a ilk defa gelen, bu şehirden geçen, hatta onu gördükten sonra daha uzun bir süre için kalmaya karar veren bazı İtalyanların gördüğü İstanbul halk kültürü üzerinde durmaktır. Bu bölümde yazarların farklı ilgi alanları ve bakış açılarıyla yazdıkları İstanbul halk kültürü unsurları sınıflandırılarak aktarılmıştır.

3.1. Kullanılan Kaynakların Tanıtımı

Çalışmamızın bu bölümünde kullandığımız kaynaklar tamamen İtalyanca olduğu için kaynakların tanıtılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz. Bu nedenle kaynaklar aşağıda yayın yılına göre kronolojik olarak sıralanıp tanıtılmıştır.

➤ Paolo Rumiz, **Annibale**³ (= Hannibal)

E' Oriente⁴ (= Doğudur)

Trans Europa Express⁵ (= Trans Avrupa Ekspresi)

Paolo Rumiz, Francesco Altan, **Tre Uomini in Bicicletta**⁶ (= Bisiklette Üç Adam)

Gazeteci ve yazar olan Kuzey İtalyalı Paolo Rumiz, İtalyan gezi edebiyatının en önemli temsilcilerinden biridir. Modern seyahatnameler olarak adlandırılabilen kitaplarında yürüyerek, trenle, otobüsle yapılan yolculukları anlatmaktadır. Yazara göre anlatı, yürümeden ve yolculuk yapmadan ortaya çıkmaktadır; çünkü bir yerden başka bir yere giderken yeni yerlerle ve insanlarla temasa geçilmektedir, onların anlattıklarını duyup onlardan etkilenilmektedir. Paolo Rumiz, yolculuklarında sık sık Avrupa, Batı, Doğu, sınır gibi kavramların peşindedir. Bu yüzden bütün bu kavramları barındıran İstanbul, sık sık yazarın yolculuğunu bitirmek için seçtiği yerdir. Rumiz'in kitaplarında İstanbul, sayısız belirsizliklerin ve olanakların şehridir. Hatta kendi şehri olan Trieste ve Viyana ile Saraybosna gibi çok sevdiği şehirlerle İstanbul, Paolo Rumiz'in nazım biçiminde yazdığı **La Cotogna di İstanbul**⁷ (= İstanbul Ayvası) kitabında önemli bir role sahiptir.

İstanbul halk kültürü hakkındaki çalışmamızda, bu yazarın üç kitabından faydalanılmıştır. Adı **Annibale** olan kitabında Paolo Rumiz, MÖ III. yüzyılın son yıllarında Roma'yla savaşmaya çıkan Kartacalı Komutan Hannibal'ın (MÖ 183) hareketlerini takip etmektedir. Hannibal, günümüzdeki İspanya'dan gelen altmış bin adamdan oluşan bir orduyla, hatta fillerle Alp

³ Paolo Rumiz, **Annibale**, Milano, Feltrinelli Editore, 2008.

⁴ Paolo Rumiz, **E' Oriente**, Milano, Feltrinelli Editore, 2009.

⁵ Paolo Rumiz, **Trans Europa Express**, Milano, Feltrinelli Editore, 2012.

⁶ Paolo Rumiz, Francesco Altan, **Tre Uomini in Bicicletta**, Milano, Feltrinelli Editore, 2002.

⁷ Paolo Rumiz, **La Cotogna di Istanbul**, Milano, Feltrinelli Editore, 2010.

Dağları'ndan geçip Roma İmparatorluğu'nun topraklarına girdikten sonra Roma ordusuyla savaşmıştır. Sonunda Romalılar tarafından yenilen Hannibal, yıllar sonra Romalıların eline düşmemek için günümüzdeki Gebze'de zehirle intihar etmiştir.⁸ Yazar, İspanya'dan başlayan uzun bir seyahat sonunda Gebze'de bulunan Komutan Hannibal'ın anıtına varmaktadır.

E' Oriente kitabında Paolo Rumiz, Batı Avrupa'nın göz yumduğu savaşın yaralarını henüz iyileştirememiş olan Doğu Avrupa'daki seyahatlerini anlatmaktadır. Yüzyıllardır Avrupa'nın sınırı sayılan İstanbul, bu defa da yolculuğun son noktasıdır.

Paolo Rumiz, **Trans Europa Exspress** adlı kitabı yazmak ve Avrupa'yı anlamak için ona göre vazgeçilmez yerler olan Kuzey ve Kuzey-Doğu Avrupa'nın ülkelerini sırt çantasıyla gezmektedir. Ukrayna'da bulunan, Karadeniz'in bir şehri olan Odessa'dan Türkiye'ye geçerek bu defa İstanbul'a doğudan varmaktadır. Bu yolculuğunda Sirkeci istasyonu, varış noktası değil; eve dönüşün başladığı noktadır.

Adı **Tre Uomini in Bicicletta** olan kitabında yazar iki arkadaşıyla yaptığı yolculuğu anlatmaktadır. Bu defa Paolo Rumiz, önemli bir çizir olan Francesco Altan ve hem öğretmen hem bisikletsever olan Emilio Rigatti ile kendi şehri olan Trieste'den yola çıktıktan sonra on sekiz gün içinde iki bin kilometrelik bir yolculukla İstanbul'a varmaktadır. Bu yolculukta İstanbul, batıdan doğuya doğru Avrupa'dan geçen bir yolculuğu en iyi şekilde tamamlayabilen tek mümkün varış yeridir.

Seyahatnamelerinde, gazeteci Paolo Rumiz kimlik ve öteki kavramları üzerinde durmaktadır. “Galata Köprüsü yanındayken, Anadolu yakasına giden vapurların kalktığı yerdeyken biz henüz ötekini görmedik. [...] Bütün bu yolculuk boyunca sınırı aradık, bulamadık. [...] Her akşam üçümüz konuşurken ‘Yarın mutlaka öteki yerlere gireceğiz, orada her şey farklı olacak’ diye söylüyorduk. Fakat sonraki gün de evde hissediyorduk. Tehlike, düşmanlık yoktu” diye yazarken bütün yolcuların aslında ötekini merak ettiklerini, ondan biraz korktukları gibi onunla karşılaşmayı istediklerini

⁸ “Annibale” , **Treccani Enciclopedia Online**, (Çevrimiçi), <http://www.treccani.it/enciclopedia/annibale/>, 3 Temmuz 2018.

anlatmaktadır. Ancak ona göre diğer yerlerde yaşayanlarla buluştuktan sonra onların bizden çok farklı olmadıklarını fark etmekteyiz (TUB; 161)⁹. Batı ve Doğu’yu düşünürken “Batı’ya giden yolculuklar, beni ilgilendirmez. Benim için yolculuk hep Doğu’ya gider. Orada güneş doğar, oradan dinî inançlar geldi. [...] Doğu benim için hayat ve ölüm, öfke ve yavaşlık, acı ve aşırının çekiciliğidir. [...] Doğu, canavarların toprağı değildir. Öteki değildir. Bizim dünyamızın, bizim Avrupamızın bir parçasıdır. Doğu’yu görmek için bizi rahat ettiren, oluşturduğumuz ve sadeleştirdiğimiz tanımlardan vazgeçmemiz gerekiyor” diye yazmaktadır (TUB; 164). “Doğu, kehanet ve bekleyiştir. Haritadaki bir yer değil, ruhun bir halidir, giderken içinde büyüyen bir şeydir” diye eklemektedir (TUB; 162, 167). Onun için İstanbul, birbirine karışan ve tamamen ayrılamayan hem Batı’yı hem Doğu’yu anlamak için vazgeçilmez bir şehirdir. Bu karışıklık, her şeyi evrenselleştirmeye ve sadeleştirmeye eğilimli olan bir dünya için fazla zordur. Orada her şey binlerce yıldır anlam kazanmaya devam etmektedir (TUB; 163). Paolo Rumiz, yolculuğun kişisel felsefesini ve kurallarını şöyle özetlemektedir: “Gazeteci; sokağı, halk sesini dinlemeli. Bunu yapabilmek için ilk olarak yok olması gerekiyor, yani mümkün olana kadar oradaki insanlarla karışması gerekiyor, gazeteci gibi gözükmemesi gerekiyor. İkinci olarak, onun da paylaşması gerekiyor. Herhangi bir şey paylaşabilir, bir hikâye yeter. Bunu yaparsa röportajı, değiş tokuşa dönüşür. Üçüncü olarak yavaş yolculuk yapmalı, sadece bu şekilde dünyanın varoşlarından geçebilir, uzun süreli değişme süreçlerini farkedebilir, modernliğin kazalarından aniden uzak kalabilir. Bu yüzden bisiklet, gazeteci için en uygun ulaşım aracıdır” (TUB; 165). “Yolculuk yaparken ‘Nerden geliyorsun?’ sorusu önemini kaybediyor; ırk ve ataların endişesi anlamsız ve faydasız oluyor. Artık önemli soru ‘Nereye gidiyorsun?’dur” (TUB; 167). Çeşitli yollardan geçerek, çeşitli ulaşım araçlarını kullanarak yolculuk yapmaya alışkın olan Paolo Rumiz için İstanbul birçok yolculuğun varış noktasıdır. Varış noktasının olması, şehri birçok beklentiyle yüklemektir: “Varma arzusu, Bizans’ın altın kubbelerini o

⁹ Yazım kolaylığı sebebi ile eser adlarını kısaltarak bu şekilde vermek tercih edilmiştir.

kadar büyütmişti ki bunlar ufuğu dolduruyorlardı. Bu kubbeler, yolculuğun ilk dakikasından beri düşüncelerimizi fethetmişti” (TUB; 166). “İstanbul oraya gidenlere bin armağan ediyor; Kadıköy, Haydarpaşa, Ortaköy, Beşiktaş, Rumeli Feneri... bunlarda her yer öncekiden daha harikadır” diyen yazar, İstanbul’un bir yolculuğun en iyi sonlarından biri olduğunu beyan etmektedir (ANN; 184).

“İstanbul’a vardığımız zaman şaşırdık, sonraki gün tekrar yola çıkmayacağımıza şaşırdık. Artık yolda göçebe olmaya alışmıştık ve durma fikri bir çare olmaktansa bir travma olmuştu” (TUB; 168). Farklı yerler ve insanlar hakkında ön yargılardan bahsederken Paolo Rumiz, “Yolculuk, bildiğimiz mitleri unutmak için değildir, onları onaylamak içindir” (ANN; 11) diye söylemektedir; çünkü ona göre aslında yolculuk yaparken herkes etrafına bakarak kendi bildiklerini ve ön yargılarını görmeye çalışmaktadır. Bunu yapmamayı öğrenmek uzun sürmektedir. Yazar, diğer yolculara “Rehber kitaplarından ve turistik ajanslardan vazgeçin, kendi kendinize görülmeyen yolları yaratın, yolculuğun fantastik kısmını yeniden keşfedin!” diyerek onlarla, yaptığı yolculuklardan öğrendiğini paylaşmak istemektedir (ANN; 184).

- Marta Ottaviani, **Cose da Turchi**¹⁰ (= Türk Şeyler)¹¹

Mille e una Turchia¹² (= Binbir Türkiye)

1976 doğumlu Milanolu bayan gazeteci Marta Ottaviani, 2005 yılında İtalya’da gazeteci olarak düzenli bir iş bulamadığı, Türkiye ve Türkçe ile de ilgilendiği için Türkiye’nin Yükseköğretim Kurulu tarafından verilen bir bursa başvurmaya karar vermiştir. Bursu kazanıp sekiz ay kalmak üzere İstanbul’a gitmiştir. İstanbul’a vardıktan sonra o zamanlarda erkeklerin ve kızların farklı bloklarda kaldığı karma bir yurt olan Cevizlibağ Atatürk Öğrenci Yurdu’na yerleşmiş, araştırma yapmak üzere İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi’nin Gazetecilik Bölümü’ne girmiştir. Adı **Cose da Turchi**

¹⁰ Marta Ottaviani, **Cose da Turchi**, Milano, Mursia Editore, 2008.

¹¹ Kitabın adı ilginç, inanılmaz şeyleri ifade etmek için kullanılan bir İtalyan deyiminden kaynaklanmaktadır. İnsanlar bu şeylere şaşırınca “Bunlar, Türk şeylerdir!” diye söylemektedir.

¹² Marta Ottaviani, **Mille e una Turchia**, Milano, Mursia Editore, 2010.

olan ilk kitabında Marta Ottaviani uzun zamandır hayal ettiği, nihayet gördüğü İstanbul hakkında yazarak bazen ona yardım eden, bazen onu zorlayan bu şehirde yaşayan Türkleri anlatmaktadır. Bu kitap, İstanbul'un muammasını çözmeye çalışan, bunu yaparken farketmeden şehre hayran kalan genç, Batılı, kentsoylu bir kızın samimi anı kitabıdır. Çalışmamıza sadece kısmen giren, adı **Mille e una Turchia** olan ikinci kitabı ise Türkiye'nin farklı bölgelerinde yapılmış olan birbirinden tamamen farklı durumlar üzerine kişisel hislere ve yorumlara yer veren bir röportajdır. İstanbul'da burslu öğrenci olduğu zaman hem İtalyan hem **Hürriyet** ve **Cumhuriyet** gibi Türk gazeteleri için yazan Marta Ottaviani, burs süresi bittikten sonra Milano'ya dönmüştür, fakat sonra Türkiye'ye tekrar gitmeye karar verip İstanbul'da toplam olarak sekiz yıl kalmıştır. O yıllarca çeşitli İtalyan gazeteler ile uluslararası gazeteler ve dergiler için çalışmıştır. 2016'da **Il Reis: Come Erdoğan Ha Cambiato la Turchia**¹³ (= Reis: Erdoğan, Türkiye'yi Nasıl Değiştirdi?) kitabında Recep Tayyip Erdoğan'ın kişisel ve siyasi biyografisini yazmıştır.

Otuz yaşındayken İstanbul'a geldiği zaman Marta Ottaviani, sevdiği bir kültürden hemen zevk alacağını, Boğaz'a bakarken çay içeceğini, Türk arkadaşlarla kültürleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar hakkında uzun uzun konuşacağını beklemektedir. Fakat böyle olmamıştır; çünkü kaldığı yurttan binlerce öğrenci arasında tek Avrupalı olan, otuz yaşında olmasına rağmen ne evli ne nişanlı olan Marta tanıştığı birçok Türk için ötekinin temsilcisidir. Başlangıçta buna şaşırarak Marta Ottaviani, kendisinde nasıl bir yanlışlığın varolduğunu kendine sormaktadır. Bu yüzden incelediğimiz diğer kaynakların tersine adı **Cose da Turchi** olan ilk kitabında okunabilen yabancılaşma ve ötekileşme süreci Türklere yönelik değil, kendisine yöneliktir. İstanbul'da yaşamaya alışma sürecinde onun Avrupalı olması bazen bir avantaj, bazen bir engel olmaktadır; çünkü Türklerin bazıları Avrupa'ya bir örnek olarak bakmaktadırlar, Türkiye'ye gelen Avrupalıları çok sevmektedirler, bazıları ise Avrupalıları kendi kültürünün diğerlerinden

¹³ Marta Ottaviani, **Il Reis: Come Erdoğan Ha Cambiato la Turchia**, Pescara, Textus Edizioni, 2016.

daha iyi olduğunu zanneden kibirli insanlar olarak görmektedirler. Genelde Osmanlı İmparatorluğu'na özlem çekenler, Avrupa'yı pek sevmemektedirler. Marta Ottaviani, Avrupalı olduğu için beraber yaşadığı birçok öğrenci tarafından başlangıçta daha özgür ve lüks bir hayata alışkın olan şanslı bir Avrupalı olarak görülüyordu. Gittikçe Türklerin onun hakkında sahip oldukları ön yargılar azalmıştır, aynı şekilde Türkler hakkındaki onun ön yargıları da önemini kaybetmiştir.

İstanbul'a sekiz ay kalmak üzere gelen Marta, başlangıçta yabancı bir ülkede yaşamaya bağlı olan birçok günlük sorunla yüz yüze gelmiştir. Tamamen Türk bir ortamda kaldığı, Türk öğrenciliğini tecrübe ettiği, düşündüğü gibi kolay olmamasına rağmen gittikçe Türklerle arkadaşlık yaptığı için günlüğü, bazen cömert, bazen zor bir İstanbul'u anlatmaktadır. Bu karmaşık şehre âşık olmaktadır, hatta sekiz ay kalma yerine sekiz yıl kalacaktır. O, sevgili İstanbul'u gülen şehir olarak adlandırmaktadır. Ona göre İstanbul, bir mucizedir; çünkü bu tek bir şehir değildir, içinde hiç tek olan bir şey yoktur, her şey vardır. Orada her mahalle farklı bir dünyadır, her yerde tarih ile modernlik, zenginlik ile fakirlik, güzellik ile iğrençlik karışmaktadır. Böylece güzel, restore edilmiş evlere yakın, yarıda kalan evler, barakalar vardır (MUT; 11). Taksim, Ortaköy, Eminönü, Laleli, Çarşamba, Zeytinburnu birbirinden tamamen farklı yerlerdir. Örneğin farketmeden Fatih ilçesinde bulunan Çarşamba'ya girilince orada her şeyin farklı olduğu, kendi kurallarına uyduğu farkedilmektedir (CT; 101-102). Bu, sıradan olmayan bir şehirdir. Turistik bir şehir olmasına rağmen, İstanbul'da günlük gelenekler hayata belirli bir ritim sağlamaktadır. Sanki turistler, İstanbul'da oturanlara göre şehrin daha düzeysel bir seviyesinde yürümektedirler (MUT; 14). Gerçek İstanbul'u görmek için şehrin sokaklarında yürümek, haritayı bir kenara bırakıp bazen kaybolmak gerekmektedir (MUT; 17).

Bu karmaşıklık ve çeşitlilik, İstanbul'u baş döndürücü bir yer kılmaktadır; orada çok fazla koku, renk, müzik vardır. Boğaz'ın akan suları şehrin hayatına eşlik eden bir ezgidir (MUT; 21). İstanbul, kendi iç armonisinden dolayı sevilmektedir. Yeni binaların yıkılmak üzere binalar yanında bulunduğu şehrin güzelliği objektif değildir, fakat anlaşılabilir bir

şekilde İstanbul'un kendisine ait bir armonisi vardır. Bu gizli armoni, Kocamustafapaşa gibi eski mahallelerin yaşam ritminde görülmektedir (MUT; 20). İstanbul'a yetişmek zordur, çünkü bu sürekli beklenmedik şekillerde değişen, hiç kimseyi beklemeyen bir şehirdir. Herhangi bir Türk, Türk toplumunun sürekli değişen bir toplum olduğunu söylemektedir. Türkiye'nin en büyük şehri, bu değişimi yansıtmaktadır (MUT; 150). İstanbul'daki İtalyan bir kızın günlük hayatını anlatan adı **Cose da Turchi** olan kitabı, Türkiye'nin farklı farklı yerlerini toplumsal ve siyasi açıdan da gösteren **Mille e Una Turchia** kitabıyla Marta Ottaviani; Türkiye hakkında çok az bilen, hatta iki ülkenin siyasi ve ticari ilişkilerine rağmen Türkiye'yle ilgilenmeyen veya onun tarihini ve siyasi süreçlerini basitleştiren birçok İtalyana onu kabul etmiş, bazen onu zorlayan, bazen onu seven bir ülkeyi göstermeyi amaçlamaktadır.

➤ **Meridiani: İstanbul**¹⁴

Meridiani: Turchia¹⁵ (= Türkiye)

İtalya'da çok okunan aylık seyahat dergisi **Meridiani**¹⁶ her ay farklı bir ülkeye veya şehre odaklanmaktadır. Bu dergi, turistik bir rehber kitabı değildir, gidilecek şehir hakkında gezilecek yerler dışında oradaki yaşam tarzı, kültür, halk kültürü ve etkinlikler hakkında da bilgi vermektedir. 2009 ve 2013 yılında çıkmış olan bu iki sayı, tarih ile modernlik arasında bulunan çokyüzlü bir ülkeyi anlatmaktadır. Bunu yapmak için Türkiye'nin geleneklerinden, şehirler arasındaki farklılıklardan, din ile laiklik arasındaki çatışmalardan, tanınmış Türklerden, edebiyattan, sinemadan ve müzikten bahsetmektedir.

Meridiani dergilerinin bakışına göre İstanbul, bir deney-şehirdir; çünkü birbirinin gözlerine bakan iki kıtada bulunmaktadır, yüzyıllardır orada farklı kültürlerden gelen insanlar buluşmaktadır, konuşmaktadır. Belki de İstanbul, geleceğin şehirleri için bir örnek olacaktır; yani belki gelecek

¹⁴ **Meridiani: İstanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009.

¹⁵ **Meridiani: Turchia**, Yıl XXVI, No: 212, Nisan 2013.

¹⁶ Meridiani = Meridyenler

yıllarda Roma, Bruxelles, Barselona gibi eski Avrupa'nın şehirleri de o kadar karışık kültürlerden oluşacaktır.¹⁷ İstanbul, sürekli değişen, hareketli bir şehirdir. İçinde her şey ve her şeyin tersi vardır. İstanbul, hem polisiye filmler için hem romantik filmler için en uygun sahnedir. Bu şehrin özel coğrafi konumu, onun tarihini belirlemiştir. Bu dergide önemli, hatta ağır tarihî bir mirasa bağlı olan bir şehre bakılmıştır. İstanbul, özlenen bir şehirdir. Herkes, uçakla İstanbul'dan uzaklaşınca bu şehri özlemeye başlamaktadır. Turistlerin birçoğu eve döndüğü zaman hemen İstanbul'a yeni bir yolculuk planlamaya başlamaktadır.¹⁸ İstanbul, tek bir şehir değildir; binlerce şehirdir, binlerce dünyadır. Bu dünyalar arasında, yani İstanbul'un mahalleleri arasında aslında görülmeyen belli sınırlar vardır; bu sınırlara göre Ortaköy'de gece hayatı vardır, Fatih'te ise bir kulüp açmak mümkün değildir.¹⁹ İstanbul, tarihe sıkı sıkıya bağlı olduğu gibi çok modern ve heyecanlı bir şehirdir. Camilerin kubbeleri arkasında şehrin silüetini şekillendiren finans merkezleri olan Levent'teki ve Maslak'taki gökdelenler bunu göstermektedir (**Mer: T; 7-8**). İstanbul'un en yüksek binası Kâğıthane'de bulunan, iki yüz altmış bir metre yüksekliğinde olan Sapphire gökdelenidir (**Mer: T; 12**). 2004'te Türkiye'nin ilk çağdaş sanat müzesi olan İstanbul Modern Sanat Müzesi açılmıştır, 2010'da İstanbul Avrupa Kültür başkenti olmuştur.²⁰ İstanbul'da, onun insanlarında eski ve modern beraber yaşamaktadır, orada hem kendimizi bulabiliriz hem diğeriyle karşılaşabiliriz ("Lettera da Istanbul", **Mer: I; 14**).

Bu dergiler için çalışan çeşitli gazeteciler, İstanbul'a gittikleri zaman, onu anlamaya çalıştıklarında başka yazarlar, sanatçılar ve önemli insanlardan etkilenmiştir; bu kişilerin hikâyeleri gazetecilerin şehre bakışını şekillendirmiştir. **Meridiani** dergisi gazetecilerinin bahsettikleri etkileyici kişiler şunlardır:

¹⁷ Luigi Offeddu, "Lettera da Istanbul", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 14.

¹⁸ Ivo Franchi, "Valigia di Ritorno", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 30.

¹⁹ Elena Bianchi, "Il Nuovo è Qui", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 38.

²⁰ Luca Bergamin, "Cosa Tiene in Vita l'Umanità?", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 67.

-İtalyan yazarı Edmondo De Amicis (ö. 1908), orijinal adı **Konstantinopolis**, Türkçe adı **İstanbul** olan seyahatnamesinde sürprizlerle dolu, çekici, karmaşık ve tanımlaması oldukça zor bir şehri anlatmaktadır.²¹

-Pierre Loti (ö. 1923) adlı Fransız yazar, bir Türk paşayla evli olan bir Çerkez kıza âşıkmiş. Bu aşkı anlatan romana kızın adını vermiştir: **Aziyade**. İstanbul'u ve Haliç manzarasını çok seven Piere Loti, Eyüp'te yaşamıştır. Eyüp tepesinde Pierre Loti kafesi bulunmaktadır, kafede yazarın portreleri ve fotoğrafları sergilenmektedir.²²

-Servet-i Fünun edebiyatının en önemli şairi olan Tevfik Fikret'in (ö. 1915) Rumeli Hisarı aşağısında bulunan, Aşiyen Müzesi olarak adlandırılan evinin gezilmesi tavsiye edilmektedir. Orada bayan şair Nigâr Hanım'ın (ö. 1918) eserleri ve resimleri de muhafaza edilmektedir.²³

-Türk yazar, akademisyen ve siyasetçi olan Halide Edip Adıvar (ö. 1964), 1902 yılında prestijli Üsküdar Amerikan Koleji'nden mezun olan ilk Müslüman kız olmuştur. Romanlarında özellikle kadın hakları açısından değişen bir İstanbul göstermektedir. Dergide adı **Sinekli Bakkal** olan kitabından bahsedilmektedir; kitabın ana karakteri adı Rabia olan bir kızdır, aslında yazar bu kız aracılığıyla Türk kadınlarının gücünü göstermek istemiştir ("Libri", **Mer: T**; 26).

-Ernest Hemingway (ö. 1961) 1922 yılında **Toronto Daily Star** gazetesinin muhabiri olarak Türk Kurtuluş Savaşı hakkında yazmak üzere İstanbul'a gelmiştir, üç hafta için Pera Palas Oteli yakınlarında bulunan Büyük Londra Oteli'nde kalmıştır.²⁴

-Maceraperest, seyyah, yazar ve fotoğrafçı bir bayan olan İsviçreli Ella Maillart (ö. 1997) da 1939'da Afganistan'a giderken İstanbul'dan geçmiştir ve Büyük Londra Oteli'nde kalmıştır ("Alberghi", **Mer: I**; 144).

-Amerikalı bir yönetmen olan Jules Dassin (ö. 2008), 1964 yılında adı **Topkapı** olan bir macera filmi yönetmiştir. Film, Topkapı Sarayı'nda

²¹ Chiara Beretta Mazzotta, "Libri", **Meridiani: Turchia**, Yıl XXVI, No: 212, Nisan 2013, s. 26.

²² Elena Bianchi, "Così Fan Loro", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 105.

²³ Elena Bianchi, "Guida – Cosa Fare", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 152.

²⁴ Jasmina Trifoni, "Alberghi", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 144.

muhafaza edilen Osmanlı padişahlarının zümrütle kaplı hançerini çalmak için yapılan planı anlatmaktadır.²⁵

-Orhan Veli Kanık'ın (ö. 1950) "İstanbul'u Dinliyorum" şiirinden bahsedilmektedir.²⁶

-Ara Güler'in (ö. 2018) fotoğrafları, eski İstanbul'un ruhunu göstermektedir ("Ricordi – In Bianco e Nero", **Mer: I**; 223).

-Ahmet Altan, adı **Kılıç Yarası Gibi** olan kitabında bir aşk hikâyesini anlatarak Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarını göstermektedir, İstanbul'da Doğu'nun ve Batı'nın aslında buluşmasına rağmen ayrı kalacağını söylemektedir ("Libri", **Mer: T**; 26).

-Nobel ödüllü yazar Orhan Pamuk adı **İstanbul** olan kitabında kendi çocukluğunun siyah beyaz İstanbul'undan ve orada yaşayanlar üstünde şehrin etkisinden bahsetmekte; doğal olarak kendisini anlatırken şehrini anlatmaktadır ("Ricordi – In Bianco e Nero", **Mer: I**; 89). Dergide **Kara Kitap**'tan, olayları Osmanlı zamanında geçen **Benim Adım Kırmızı**'dan ve yazarın farklı yazılarından, denemelerinden ve söyleşilerinden oluşan **Öteki Renkler**'den bahsedilmektedir ("Libri", **Mer: T**; 26).

-Elif Şafak, İstanbul'u anlatan çok popüler bir yazardır. Dergide **Baba ve Piç** kitabı ve bir palasın farklı dairelerinde yaşayanları anlatırken bu şehrin farklı ruhlarına değinen **Bit Palas** kitabı hatırlanmaktadır ("Libri", **Mer: T**; 27).

-Türk asıllı Alman yazar Esmahan Aykol, **Kelepir Ev** gibi polisiye romanlarında gizemli, son derece çeşitli bir İstanbul anlatmaktadır ("Libri", **Mer: T**; 26).

-Pakistan asıllı Britanyalı yazar, denemeci ve yönetmen Tarık Ali bir tarihî romanı için Osmanlı İmparatorluğu'nu, 1899 yılını, İstanbul'u seçmektedir. Adı **Taş Kadın** olan romanı, önceden Avrupa'da elçilik yapan bir paşanın ailesinin hikâyesini anlatmaktadır ("Libri", **Mer: T**; 26).

²⁵ Pepa Cerutti, "DVD", **Meridiani: Turchia**, Yıl XXVI, No: 212, Nisan 2013, s. 25.

²⁶ Paolo Galliani, "Ricordi – In Bianco e Nero", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 86.

-İngiliz yazar Katie Hickman adı **Kuşhane Kapısı** olan romanında Padişah III. Mehmed'in eşi olan, aslında İngiliz olan ve asıl adı Celia Lamprey olan Safiye Sultan'ın hikâyesini anlatmaktadır ("Libri", **Mer: I**; 142).

-İngiliz gazeteci ve yazar Jeremy Seal, adı **Fes** olan kitabında, Türkiye'de yaptığı gezilerden yola çıkarak bu ülkenin önemli bir tarihini ve değişme sürecini simgeleyen fesi araştırmaktadır. Bunu yaparken Osmanlı İmparatorluğu'ndan çıkarak modern bir cumhuriyete dönüşmüş olan bir ülke tarihini anlatmaktadır ("Libri", **Mer: T**; 26).

-İngiliz Jason Goodwin romanlar da yazan İngiliz bir tarihçidir. Osmanlı İmparatorluğu hakkında hem **Ufukların Efendisi - Osmanlılar** diye bir kitap hem o çağda geçen polisiye romanlar yazmıştır. Polisiye romanlarının anakarakteri adı Yasin olan bir harem ağasıdır. Yasin'in maceralarını anlatan serinin birinci kitabının adı **Yeniçeri Ağacı**'dır ("Libri", **Mer: T**; 26).

-Bahsedilen başka bir tarihî kitap, **Altay**'dır. Bu kitap, 1569 ile İnebahtı Deniz Muharebesi yılı olan 1571 arasındaki Osmanlılar ile Venediklilerin ilişkilerini anlatmaktadır. Bu kitabın birden çok yazarı vardır; aslında kitapta yazar adı olarak verilen Wu Ming, farklı İtalyan yazarlardan oluşan bir grubun takma adıdır. ("Libri", **Mer: T**; 27).

-Şebnem İşigüzel adı **Sarmaşık** olan kitabında hayat, insanlar ve tesadüfler hakkında bir hikâye örmektedir. Polisiye bir roman sayılan bu kitabın olayları çekici bir İstanbul kışında geçmektedir ("Libri", **Mer: I**; 142).

-Serdar Özkan, San Francisco'yu İstanbul'a bağlayan adı **Kayıp Gül** olan kitabı sayesinde dünyada tanınmış bir yazar olmuştur. Kitabında Eski Yunan mitolojisinden tasavvuf felsefesine geçerek çok karışık köklerden gelişen bir şehri göstermiştir ("Libri", **Mer: T**; 27).

-Türk asıllı Alman yönetmen Fatih Akın, **Duvara Karşı** filminde Almanya'da başlayan bir hikâyeyi İstanbul'a uzatmaktadır.²⁷ Adı **İstanbul Hatırası: Köprüyü Geçmek** olan belgeselinde ise Fatih Akın İstanbul'da gerçekleşen çeşitli müzik deneyleri ve performanslarını konu almaktadır.²⁸

²⁷ Ivo Franchi, "Valigia di Andata", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 28.

²⁸ Claudio Agostoni, Ivo Franchi, "La Notte – Ballando Ballando", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 70-71.

-Nuri Bilge Ceylan, adı **Uzak** olan filminde köyünden ayrılan, İstanbul'a gelen, orada yaşayan ve bir akrabasının yanında kalan Yusuf'un hikâyesini anlatmaktadır. Bu film, büyük şehrin yol açtığı yabancılaşma hakkındadır ("Ricordi – In Bianco e Nero", **Mer: I**; 86).

-Yunan yönetmen Tassos Boulmetis, adı **Bir Tutam Baharat** olan 2003 yapımı filminde İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalmış olan kendi ailesinin hikâyesini anlatmaktadır. Bu hikâyede mutfak, siyasi ilişkileri hep karışık olan Türkleri ve Yunanları bağlayan noktadır ("DVD", **Mer: T**; 25).

-İstanbul doğumlu Ferzan Özpetek, Fenerbahçe mahallesinde oturan kentsoylu bir aileden gelmektedir. Liseden sonra sinema okumak için Roma'ya taşınmış, orada önemli yönetmenlerin yardımcısı olarak çalışmaya başlamıştır. 1999 yılında adı **Hamam** olan ilk filmini çekmiştir. İstanbul'da geçen bu film, teyzesi tarafından miras bırakılan eski bir hamamı satmak üzere, hayatını değiştirecek olan İstanbul'a gelen Romalı bir mimarın hikâyesini anlatmaktadır. Bu film, hem İtalyan hem Türk festivallerinde ödül almıştır. 1999 yılında Ferzan Özpetek'in başka bir filminin olayları İstanbul'da geçmektedir. Adı **Harem Suare** olan bu film, Osmanlıların son haremini anlatmaktadır. Olayların geçtiği 1908 yılında Osmanlı İmparatorluğu sonuna yaklaşmaktadır. Özpetek'in sonraki filmleri ise İtalya'da çekilmektedir ("DVD", **Mer: T**; 25).

Aslında 2016'da Ferzan Özpetek, gizemli ve sürekli değişen bir şehir olan İstanbul'u anlatan yeni bir film çekmiştir. Filmin adı, **İstanbul Kırmızısı**'dır.²⁹

➤ Adele Cambria, **Istanbul: Il Doppio Viaggio**³⁰ (= İstanbul: İki Yolculuk)

Feminist, sosyalist ve radikal bir gazeteci olan Adele Cambria (ö. 2015) 2011 yılında yirmi sekiz yıl önce İstanbul'a yaptığı bir yolculuk sırasında yazdığı günlüğü bulunca kendine neden o kadar uzun bir zaman için İstanbulsuz yaşadığını sormaktadır. İstanbul'u özlediğini farkedip tekrar yola

²⁹ Ferzan Özpetek (Yön.), **İstanbul Kırmızısı**, BKM film, İmaj, R&C Produzioni, Mars Dağıtım, İstanbul, 2017.

³⁰ Adele Cambria, **Istanbul: Il Doppio Viaggio**, Roma, Donzelli Editore, 2012.

çıkart ve ikinci bir günlük yazar. Bu günlük neredeyse otuz yıl içinde çok değişmiş olan bir şehirden bahsederken aynı zamanda kişisel ve tutkulu bir şekilde çok değişmiş olan bir kadını da anlatmaktadır.

Adele Cambria için İstanbul'a gitme, geçmişinde de bir yolculuk yapma demektir. Yazar, neredeyse otuz yıl önce İstanbul'a gittiği zaman yazdığı günlüğüne bakarak yıllar içinde değişmiş olan aynı yerlere yıllar içinde değişmiş olan gözleriyle bakmaktadır. Bu yüzden bu yolculuk yazar için simgesel bir anlama sahiptir. İstanbul, onun çok sevdiği ve hayatın olayları içinde unutulmuş olan bir şehirdir.

- Michele Monina, **İstanbul   un Ponte tra i Mondi**³¹ (= İstanbul: Dünyalar Arasındaki Bir Köprü)

Gazeteci ve yazar olan Michele Monina, 2012 yılında bir yıl boyunca her ay Avrupa'nın farklı bir şehrini gezmek üzere yola çıkmaktadır. Her şehir hakkında her ay kısa, her türlü seyyahlara faydalı olabilen, aynı zamanda kişisel olan bir rehber-röportaj yazmaktadır. Gezerek ve her gün düzenli şekilde yazarak geçirdiği o yıl Lizbon, Barselona, Paris, Amsterdam, Londra, Stockholm, Berlin, Viyana, Prag, Budapeşte, Atina, İstanbul hakkında kitaplar çıkarmaktadır. Avrupa Birliği'ne girmemiş olan Türkiye yazara göre geçmişte olduğu gibi şimdi de her Avrupa turunun son ve gerekli noktasıdır. Bu yüzden Batı ve Doğu'nun kapısı olan İstanbul'un mutlaka kendi yolculuğunda yer alması gerekiyordu.

Michele Monina'ya göre İstanbul, farklı dünyaları birbirine bağlayan, geçmiş ile gelecek arasında bir köprüdür. Sınır şehirleri böyledir. Bir taraftan çok eski ve önemli bir tarihe bağlıdır, diğer taraftan büyük bir enerjiye sahiptir, sürekli geleceğe bakmaktadır, değişmektedir. İçinde her türlü sınırı bulunan bu şehir, diğer şehirlerde bulunmayan bir özelliğe sahiptir. Bu bir avantajdır, fakat aynı zamanda bir zorluktur; çünkü birbirinden çok farklı insanların yaşadığı, herkesin geçtiği, sürekli bir olayın olduğu bir şehirde yaşamak stres vericidir. Bu şehir gerçekten Batı ile Doğu arasında, farklı

³¹ Michele Monina, **İstanbul   un Ponte tra i Mondi**, Milano, Laurana Editore, 2012.

insanlar ve yaşam tarzları arasında bir köprüdür. Bu şehir ve burada yaşayanlar, yüzyıllarca farklı kültürlerin zenginliğini ve yükünü taşımaktadırlar (IPM; 31).

- Franco Cardini, ***Istanbul: Seduttrice, Conquistatrice, Sovrana***³²
(= İstanbul: Çekici, Fatih, Egemen)

Çok önemli bir Orta Çağ tarihçisi olan 1940 doğumlu Prof. Dr. Franco Cardini yüzyıllar boyunca sahip olduğu rolü ve henüz kaybolmamış atmosferi dolayısıyla İstanbul'u çok sevmektedir. Bu tarihî kitapta Franco Cardini çok sevdiği ve sık sık geldiği İstanbul sokaklarında yürüyerek en dikkatli ve çalışkan seyyahlara “Avrupa’nın en Asyalı şehri ve Asya’nın en Avrupalı şehri olan İstanbul”u ve onun karmaşık tarihini anlatmaktadır. Bunu yaparken sırlarla dolu bir tarihi yansıtan çeşitli efsaneler de aktarmaktadır. Hayranlık yaratan ve anlaşılması çok zor bir şehir olan günümüzdeki İstanbul’u da göstermektedir.

Tarihçi Franco Cardini, İstanbul’u İtalyanlara da ait bir geçmişe bağlı olan bir şehir olarak görmektedir. Ona göre beş yüz yıldır Avrupa, İstanbul’da geçmişi geleceğe, Doğu’yu Batı’ya bağlayan yeri görmektedir. Bu şehre Konstantinopolis, İstanbul, Yeni Roma denmektedir. Bu adlar arkasında sayısız imge, hayal vardır. İstanbul, aklımıza camiler, harem, Mevleviler ve pazarların kokusunu getirmektedir. Günümüzde de kalabalık ve heyecandan dolu, kocaman şehir arkasında biz sihirli bir yer ve bizim geçmişimizin izlerini aramaktayız. İstanbul karmaşık ve gürültülü bir şehir olduğu gibi kalıntılar ve yüzyılların sessizliği tarafından sarılan bir şehirdir. Aslında İstanbul’u fethetmek mümkün gözükmemektedir, çünkü fetheden şehrin kendisidir (ISCS; 11). Yazar, bu kitapta kendi İstanbul’unu göstermektedir, okurların bu kitaptan kendi İstanbul’unu bulmak için bir yardım alabilmelerini ummaktadır. Ona göre bir yer keşfetmek kısmen onu icat etmek demektir; çünkü bu yer onu gezenler için kişisel, hayal edilmiş ve tecrübe edilmiş bir yere dönüşmektedir (ISCS; 12). Franco Cardini dünya

³² Bkz.: Franco Cardini, ***Istanbul: Seduttrice, Conquistatrice, Sovrana***.

tarihinin en önemli şehirlerinden biri olan İstanbul'u "şehirlerin şehri" olarak tanımlamaktadır (ISCS; 243). Ona göre, İstanbul'u anlamak için bir hayat yetmez, fakat ona âşık olmak için bir gün yeter (ISCS; 248).

- Corrado Augias, **I Segreti di Istanbul: Storie, Luoghi e Leggende di una Capitale**³³ (= İstanbul'un Sırları: Bir Başkentin Hikâyeleri, Yerleri ve Efsaneleri)

Önemli bir gazeteci, sunucu ve yazar olan Corrado Augias Roma, Paris, Londra ve New York için yaptığı gibi İstanbul hakkında da hem tarihî bir eser hem röportaj olan bir kitap yazmaktadır. Bir sınır şehri olduğu için, İtalyanların kafasında hâlâ oryantalist hayallere bağlı olan İstanbul, yazara göre Avrupa'nın en belirsiz ve çekici şehridir. Bu şehre her geldiğinde onu yeniden keşfetmeye hazır olan yazar, orada gerçekleşen tarihî olaylar ve güncel süreçler üzerinde durmaktadır. Aslında kitabın başlığında bahsedilen efsanelerin birçoğu, padişahların, oğullarının ve vezirlerinin ölümleri gibi Osmanlı tarihinin ilginç olaylarıdır.

Corrado Augias'a göre şehrin çekiciliğinin en önemli sebeplerinden biri, yüzyıllarca Bizans medeniyetini temsil eden şehir olmasından sonra Osmanlı medeniyetini temsil eden şehre dönüştürülmesidir. Travma olarak yorumlanan İstanbul'un fethi bir kültürün yerine yeni bir kültür koymuştur. Bu iki kültürün karışması, ikincisinin birincisi üstüne gelmesi aslında bu şehri özel, tek kılmıştır (SI; 4). İstanbul, Roma ve Kudüs gibi sonsuz bir şehirdir. Oradan pek çok tarih geçmiştir. Orhan Pamuk'un yazdığı gibi İstanbul'un kalıntıları, şehrin yaşayan bir parçasıdır. Yazara göre Roma'da da kalıntılar konuşmakta, şehri anlatmaktadır (SI; 4). İstanbul'da; Roma'da olduğu gibi müzeleştirilmemiş olan ve aniden önümüze çıkan kalıntılar vardır. Onlara bakmak, bize artık yok olmuş bir şehri ve bir tarihi anımsatmaktadır (SI; 6). Bu şehrin güzelliği zamanla ve farklı farklı aşamalardan geçerek meydana gelmiştir (SI; 8). İstanbul'un anlatacağı çok hikâye vardır ve onları dinlemek gerekmektedir. İstanbul'dayken, Marc Augé adlı Fransız antropoloğun

³³ Corrado Augias, **I Segreti di Istanbul. Storie, Luoghi e Leggende di una Capitale**, Torino, Einaudi Editore, 2017.

söylediği gibi kalıntılara bakmak yetmez, onları konuşturmak gerekmektedir (SI; 16). Şehrin güzelliği bir plan takip etmemektedir (SI; 8). Şehrin belirsizliği, oryantalistler tarafından egzotizm olarak yorumlanmaktadır. Bu şehri görmek için adları ve tarihleri bilmek, müzelere gitmek, kalıntılara bakmak yetmez; insanlara, bağlama, olaylara, değişimlere de bakmak gerekir (SI; 6). İstanbul, İtalya'yla çok bağlantısı olan bir şehirdir. Hem Osmanlı tarihinde hem Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bu bağlantılar vardır. Örneğin Taksim Meydanı'nda bulunan Cumhuriyet Anıtı 1928 yılında İtalyan heykeltıraşı Pietro Canonica tarafından yapılmıştır; onu yapmak için heykeltıraşın hazırladığı çizgiler Roma'da sergilenmektedir (SI; 33). İstanbul'da Batı ve Doğu sürekli iç içe girmektedir; şehir bazen Batılı, bazen Doğulu gözükmektedir. Yazara göre XXI. yüzyılın İstanbul'unda daha çok Doğu vardır (SI; 5).

3.2. Türklerin Dikkat Çeken Değerleri ve Davranışları

Yardımseverlik: Türkler özellikle yabancılara ısrarla yardım etmekte, yol tarifi yapmakta, tavsiye vermek istemektedirler. Aslında bu güzel davranışlarında her şeyi kontrol altında tutma isteği, eğilimi ortaya çıkmaktadır (CT; 74).

İyimserlik: Türklerin dini ve inancı onları iyimser kılmaktadır (CT; 120).

Gururluluk ve kararlılık: Bu özellikler Türklerin büyük geçmişinden, eskiden cesur asker olmalarından kaynaklanmaktadır (CT; 120).

Disiplin: Türkler, disiplini sevmektedir. “Her Türk asker doğar” diye söylenmektedir. Osmanlı askerleri birçok toprağı fethetmiştir, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde de ordu çok önemli bir role sahiptir (CT; 96). Erkekler, askerlik yaparken disiplini öğrenmektedirler. Bütün Türkler unvanlara büyük önem vermektedirler (ANN; 181). Kurallara uymakta, kurnazlık yapmaya çalışmamaktadır. Kurnazlar, diğer insanlar tarafından azarlanmaktadır. Disiplinli davranışları, günlük hayatta görülmektedir. Örneğin sıradayken Türkler başka birinin yerine geçmemektedir, biletsiz ulaşım araçlarını kullanmaya çalışanlar neredeyse yoktur. Metro, tramvay ve vapur girişinde güvenlik görevlisi durmaktadır, bu yüzden orada herkes kurallara uymak zorundadır, fakat kalabalık otobüslere bindiklerinde de Türkler çok dürüst

davranmaktadırlar. Marta Ottaviani kitabını yazdığı zaman ulaşım araçlarında biletten Akbil'e geçiş süreciydi. Anlattığına göre özellikle iş gidişi ve dönüşü saatlerinde çok fazla kalabalık olan otobüslere binen Türkler, kalabalığa rağmen biletçiye bileti veya Akbil'i uzatıyorlardı. Bütün ulaşım araçlarında Türkler terbiyeli ve saygılı bir şekilde davranıyorlardı. İstanbul'da toplu taşıma hizmeti veren İETT her yere toplu ulaşım araçlarında uyulması gereken kuralların afişini asıyordu, afişlerde İstanbul'da yaşayanlara verilen hizmetin çok kaliteli olduğu vurgulanıyordu. Sanki İETT İstanbul'da yaşayanlara sadece hizmet vermiyordu, onlara bu hizmetten iyi bir şekilde faydalanmak için eğitim de veriyordu (CT; 96-98). Lise öğrencilerinin forma giymesi de disiplinin ve düzenin bir göstergesidir. Genelde erkekler ceket giymekte, kravat takmaktadırlar. Kızlar ise etek, beyaz bir gömlek, üstüne de bir kazak giymektedirler (CT; 137).

Çalışkanlık: Türkiye'de iş saatleri İtalya'da çalıştığımız saatlere göre daha çoktur. İşlerin birçoğu sabah saat 08.00'da başlayıp akşam saat 17.30'ta bitmektedir. Tatil günleri azdır; Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı için birkaç gün tatil vardır. Türkler şikâyet etmeden, çabayla çalışmaktadırlar (CT; 79). Yazın öğleden sonra saat 14.00'te İspanya, İtalya ve Yunanistan'da insanlar dinlenmekte, uyumaktadırlar. Türkiye'de böyle bir ara yoktur. Türkler çok enerjiktir, sürekli bir tepki göstermektedirler. Şehirde camiler ve kafeler gibi biraz daha sakin yerler olmasına rağmen Türkler tamamen durmamaktadırlar (TUB; 149).

Neşe: İstanbul'da yaşayanlar neşelidir, bu yüzden İstanbul heyecanla dolu bir şehirdir (IDV; 184).

Açık fikirlilik, hoşgörülülük: Kendi tarihinden ve Atatürk'ün inkılaplarından dolayı Türkiye, içine kapanık, tutucu bir ülke değildir. Osmanlı çağında İstanbul'da Müslüman olmayan birçok azınlık yaşıyordu, sonra Atatürk inkılapları ülkeyi Avrupa'ya yaklaştırmıştır. Bu yüzden Türkler arasında özellikle yüzyıllarca farklı insanları kabul eden, geçiş noktası olan İstanbul'da yaşayanlar genel olarak açık fikirli ve hoşgörülülerdir. Hatta Türkler, Batı geleneğine ait olan birkaç günü bile kutlamaktadır. Bunlar arasında Sevgililer Günü olan 14 Şubat vardır. Aslında Türkler, bu romantik günün Hristiyanlığın önemli bir şehit hikâyesinden kaynaklandığını bilmemektedirler. Hristiyan ülkelerinde kutlanan Noel yerine Türkler benzer bir şekilde yılbaşı kutlamaktadırlar. Yılbaşı için sokaklar ışıklarla

süslenmekte, mağazalara Noel Baba resimleri asılmakta, yılbaşı ağacı kurulmakta, yılbaşı gecesinde uzun akşam yemekleri düzenlenmekte ve hediyeleşilmektedir. Bu göreneklerin bazı Türklerin hayatına girmesi, bir taraftan onların açık fikirliliğini, Doğu ile Batı arasında kalmasını göstermektedir, diğer taraftan bu toplumda da mevcut olan tüketimciliği göstermektedir; çünkü Türkiye’de de bu iki gün ilk olarak mağazalara satış yapma ve kazanma fırsatı vermektedir (CT; 124-125).

Hüzün, özlem: Adı **İstanbul** olan kitabında Orhan Pamuk’un anlattığı hüznün de İstanbul’da yaşayanlar arasında çok yaygın bir histir. Hüzün, mutsuzluk değildir. Bu hisse direnmemek, onu hissedince kendini ona bırakmak lazımdır. İstanbullular, hüznülüdür; hüznülü olmak orada kolektif bir tecrübedir.³⁴ Hüzün sadece bir kişinin değil, bir halkın ve bir şehrin ifadesidir. Hüzün içinde bir melankoli, özlem vardır. Düşünceli Türkler geçen ve artık dönmeyecek şeyleri özlemektedirler. Bu boşluğu hissetmektedirler, bu yokluk, onların günlük hayatında var olmaktadır (SI; 9).

İstanbulluların kimliğinin belirsizliği de bu hisse sebep olmaktadır. Günlük hayatta Avrupa yakasından Anadolu yakasına geçen İstanbul insanları, iki kimlik arasında doğup büyümüşlerdir. Sık sık, “Avrupalı mıyız, Asyalı mıyız?” diye kendilerine sormaktadırlar. Bu soru, cevapsız kalmaktadır. Orhan Pamuk gibi Avrupalı olmak isteyenler de, aslında Avrupalı olmadıklarını, hiç olmayacaklarını bilmektedirler; sonunda kendilerini ne Avrupalı ne Asyalı, sadece İstanbullu hissetmektedirler. Orhan Pamuk’un dediğine göre bu iki tarafı ve ihtiyacı birleştirememek zaman zaman onu hüznülü kılıyordu. Yazar, Anadolu yakasına giden vapurların yolcularının mümkün olduğunda Avrupa yakasına bakmalarında bu toplumsal ve kişisel durumun bir göstergesini görmektedir. Aynı şekilde İstanbul’un Avrupa yakasındaki evler, doğal olarak Anadolu yakasına bakmaktadır. İstanbullular, bu ikiliği çözemeyecekler; bu şehre özgü, dünyanın başka bir yerinde bulunmayan belirsiz kimlikten çıkamayacaklardır (“Ricordi in Bianco e Nero”, **Mer: I**; 88-89). İstanbul’un sürekli değişen bir şehir olması, oradakilere bir özlem hissi de vermektedir. Sürekli, durmadan şehrin bir parçası değişmektedir, onun yerine yeni bir şey gelmektedir, yeni bir mekân açılmaktadır. İstanbullular, eski İstanbul’u

³⁴ Bkz.: Paolo Galliani, “Ricordi – In Bianco e Nero”, **Meridiani: Istanbul**, s. 88.

özlemekte, onu anımsamakta, şehrin eski güzelliği hakkında konuşmaktadırlar; fakat değişimlerine rağmen İstanbul'un karmaşık bir güzelliğe sahip kaldığını farketmektedirler. Örneğin, Eski İstanbul'un bir simgesi olan eski Galata Köprüsü'nü özlemektedirler. İstanbul'a seksen yıl hizmet ettikten sonra 1992 yılında bir yangından zarar gören bu köprü 1994 yılında başka bir yere geçirilmiş; Hasköy ile Ayvansaray arasına monte edilmiştir. Bu köprüden her gün her türden, her renkten binlerce kişi geçiyordu ("Ricordi in Bianco e Nero", **Mer: I**; 86). İstanbul, sabit olmayan bir şehirdir; önemli bir tarihe bağlı olduğu kadar sınır yerlere özgü bir tavırla geleceğe açılmak istemektedir. Burada yaşayanlar bunu her gün hissetmektedirler (**IPM**; 30).

Hüzün hissi, İstanbul'da yaşayanlara dünya tarihinde çok önemli bir role sahip olan Osmanlı İmparatorluğu'ndan çıkması, belirsiz bir geleceğe girmesi sürecinden de gelmektedir. Çünkü modern Türkiye, geçmişin gururunu ve yükünü taşımaktadır, sıradan insanlar da bunu hissetmektedirler. İstanbul'da yaşayanlar, günlük hayatını Osmanlı İmparatorluğu'nun kalıntıları ile modern Türkiye'nin binaları arasında geçirmektedirler ("Ricordi in Bianco e Nero", **Mer: I**; 89). İstanbulluların hüznü, bu şehrin iyi ve kötü sürprizlerine, beklenmeyen olaylara hazır olma yöntemidir, bu değişimlerden dolayı üzülmemek için bir önlemdir. Aslında hüznün, İstanbul'da yaşayanlar için bir tür ilaçtır ("Ricordi in Bianco e Nero", **Mer: I**; 89). İstanbul'da yaşayanlar, bu şehirden neyi bekleyebildiklerini bilmemelerine, ara sıra ondan yorulmalarına rağmen İstanbul'a sıkı sıkı tutunmaktadırlar; isteseler de istemeseler de ona bağlanmaktadırlar, ondan kolayca ayrılamamaktadırlar ("Ricordi in Bianco e Nero", **Mer: I**; 89).

Teknolojiye yatkınlık: Türkler, teknolojiyi anlamaya ve kullanmaya yatkındır. Türklerin birçoğu yeni teknolojileri kullanmayı kolayca öğrenmektedir. Türk Telekom ve Türkcell dünyada en iyi telekomünikasyon şirketleri arasındadır, internet bağlantı sistemi İtalya'dakiden daha iyidir. Devletin, emniyetin, kurumların internet siteleri çok iyi yapılmış, kolayca kullanılabilen, İngilizce seçeneği de olan sitelerdir (**CT**; 77).

Yaratıcılık: Pazarlama alanında Türkler yaratıcı ve başarılılardır (**CT**; 136).

İlk izlenimin önemi: Türklerin ilk izlenime verdikleri önem büyüktür. Bununla ilgili temel bir kural geçerlidir: "bir Türk seni severse seni hiç bırakmayacak, hep yanında

olacak ve sana yardım edecek, fakat seni sevmezse seni engellemek için çabalayacaktır” (CT; 16).

Merak duygusu: Türkler farklı insanları, özellikle yabancıları çok merak etmekte, onları izlemeyi sevmektedirler (CT; 46-47). Sokakta oynayan çocuklar, turistleri merakla izlemektedir, fakat bakışlarında karşıtlık yoktur (IDV; 120).

Güzelliğin önemi: Türkler için güzellik çok önemlidir, görünüşe çok önem vermektedirler. Bu yüzden genç kadınlar hep çok düzenlidir, erkekler de giyim tarzına çok önem vermektedirler. Güzelliğe verilen önem, sadece kişisel güzellikle ilgili değildir. Şehirde de her şey güzel, düzenli olmalıdır. Restore edilen binalarda detaylara çok önem verilmektedir, metroda hafif bir müzik çalmaktadır. Okul ve şirket servislerinin korna müziği herhangi bir müzik değildir, Beethoven’ın *Für Elise* müziği çalmaktadır. En küçük restoranlarda, büfelerde bile müşterilere ıslak mendil verilmektedir. Forma da çok önemlidir; çünkü öğrencileri ve çalışanları bir düzene koymaktadır, aynı zamanda okulun, şirketin veya restoranın ismini vurgulamaktadır. Küçük lokantalarda da herkes forma giymektedir. Özel hastanelerde tahlillerin sonucu güzel ve büyük zarflar içine koyulup hastaya verilmektedir (MUT; 15-16). Türkler için bazen görünüş, içerikten daha önemlidir. Örneğin çikolatanın, pastanın, herhangi bir hediyenin paketi çok güzeldir. Çiçekler az ve sıradan olsa da etrafına çok güzel bir tül ve kurdele bağlanmaktadır. Yemek paket servisi de çok dikkatlice, farklı tür kâğıtları kullanarak yapılmaktadır. Bu aslında ekoloji açısından oldukça zararlıdır. Türklerin iş kartları çok detaylıdır, o kişinin sahip olduğu unvan mutlaka vurgulanmaktadır. Üniversite hocaları arasında belirli bir hiyerarşi vardır; en yüksek unvan profesör doktordur, hastanedeki doktorlar arasında da bu unvan kullanılmaktadır. Bir belge imzalarken Türkler çok dikkat etmektedirler, genelde imzaları çok güzel ve detaylıdır. Marta Ottaviani’nin anlattığına göre yurt arkadaşları her akşam yoklama alınınca yurt defterini çok dikkatlice imzalarlardı, bazı kızlar imza atmadan önce küçük bir kâğıtta deneme yaparlardı. Ona göre Türklerin imzası tuğra gibidir, sanki onlar imza atarken farketmeden dil inkılabından önce kullanılan Arapça alfabesini hatırlamaktadırlar (CT; 82-83). Fotoğrafçıda fotoğraf çekilmeden önce saçları taramak için ve makyajı düzenlemek için küçük bir oda vardır, çekilen fotoğraflar resmi belgeler için kullanılmasına rağmen fotoğrafçı tarafından güzelleştirilmektedir. Genelde kırışık silinmektedir, bazı kızlar cilt rengini

açtırmaktadırlar, daha oval bir yüz, biraz daha çekik gözler isteyenler vardır. Bundan dolayı bu fotoğraflar kesinlikle çok güzel çıkmaktadır, fakat sık sık orijinal kişiye pek benzememektedir (CT; 85-86).

Temizlik: Türkler, yere çöp veya kâğıt atmamaktadırlar. Çöp ve kâğıt atmak için elinde küçük bir poşet taşıyanlar vardır (CT; 77).

Hayvan sevgisi: İstanbul'da yaşayanlar sokak köpeklerini çok sevmektedirler. Türkler genelde İtalyanlardan daha hayvanseverlerdir. Köpekler de İstanbullulara iyi davranmaktadır, genelde onları ısırılmamaktadır. Turistlere karşı ise bazen beklenmeyen hareketler yapabilmektedir. Galata Saray meydanında esmer köpeklerden oluşan bir grup durmakta, kırmızı tramvay geçince onun peşinden koşmaktadır (ISCS; 213-214). Türklerin ağaçları, bitkileri, kedileri ve kuşları çok sevmeleri artık dünyada bilinen bir şeydir (ISCS; 242). Otellerin manzaralı teraslarında kediler rahatça dinlenmektedir. Örneğin Franco Cardini'nin çok sevdiği ve sık sık gittiği Çağlayan'daki küçük **La Maison** oteli terasına birkaç kedi yerleşmiştir. Yemek saatlerinde orada İstanbulluların çok sevdiği martılar da uçuşmaktadır (ISCS; 270). Edmondo De Amicis, seyahatnamesinde Sultanahmet'te gezen sarı bir köpekten bahsetmiştir. Adele Cambria, Sultanahmet'e gittiğinde o köpeğin bir köşeden çıkmasını beklemektedir (IDV; 215). Bu şehirde kediler sultan gibi yaşamaktadır (MUT; 17). Herkes onları beslemektedir, bu yüzden bazı kediler çok şişmanlamaktadır. Bu kediler, sık sık dükkanlar içinde veya vitrinde uyumaktadır. Kapalı Çarşı'da da kuyumcuların önündeki büyük yastıklar üstünde kediler yatmaktadır. Restoranda çalışanlar, akşam sokak kedilerine kalan yemeği vermektedirler. Kediler, balık pazarlarında da yemek bulmaktadır, fakat bazen onun için martılarla savaşıması gerekmektedir. İstanbul'un en güzel kedileri Ortaköy'de ve Cihangir'de dolaşanlardır. Bunların renkleri bazen çok değişiktir. Camilerin bahçelerine kediler için hep süt bırakılmaktadır, bu yüzden bazen Fatih'teki camilerin bahçeleri kedilerle doludur (CT; 117-119). Anlattığına göre Marta Ottaviani'nin kaldığı Atatürk Öğrenci Yurdu'nda çok kedi yaşıyordu. Yemekhanede kalan yemek onlara verilmektedir, onlar duş odasına yakın bulunan büyük bir odada yemek yiyor, uyuyordu. Kediler yüzünden duş odasına hep kötü bir koku geliyordu, fakat yurttaki herkes kedileri çok seviyordu. Yazar iki yavruya bağlanıp onları besliyordu. İstanbul'da farelerin olmaması kedilere bağlanmaktadır (CT; 37).

Çiçek sevgisi: Türkler, çiçekleri de çok sevmektedirler. Üstüne basmamakta, parklardaki güzel çiçeklerle fotoğraf çekmektedirler. En ucuz restoranların masalarında bile bazen rengârenk çiçekler vardır (IDV; 213).

Araba sürücülerinin saygısızlığı: Diğer sürücülere saygı göstererek araba kullanma ise İstanbulluların sosyal terbiyesine girmemektedir. Orada hiçbir kurala uymadan araba kullanılmaktadır, herkes diğer arabalara pek bakmadan gittiği yere hızlıca ulaşmayı amaçlamaktadır. İstanbul'un trafiği İtalya'nın hiçbir yerinde görülmeyen bir şeydir (TUB; 151).

Pazarlık yapma: Mümkün olduğu zaman pazarda ve sokak satıcılarıyla pazarlık yapmak gerekmektedir. Pazarlık yapmak şehrin bazı yerlerinde sosyal terbiyenin yazılmamış bir kuralıdır; orada pazarlık yapmamak ilginç sayılmaktadır, sanki pazarlık yapmayan terbiyeli bir müşteri değildir (ISCS; 18).

Eşcinsellik: Eşcinsellik Türkiye'de yasak değildir, fakat hükümet taraftarları genelde eşcinselliği kabul etmemektedirler. İstanbul'da eşcinselleri hoş görmeyenler çoktur (ISCS; 265).

3.3. İstanbul'da Yaşayan Topluluklar

İstanbul'da yaşayan dinî ve etnik pek çok topluluğa yazarlar eserlerinde yer vermektedir. Bu topluluklar aşağıda dinî ve etnik durumlarına göre ayrılmadan alfabetik olarak ve yazarların isimlendirdiği şekilde sınıflandırılıp anlatılmıştır.

İstanbul'da Osmanlı döneminde farklı milletlerden çok fazla azınlık yaşıyordu. Bu topluluklar daha az kişiden oluşmasına rağmen hâlâ İstanbul'da yaşamaktadır. Ülkedeki Ermenilerin, Musevilerin ve Rumların birçoğu İstanbul'da yaşamaktadır. Doğudan İstanbul'a taşınmış olan Kürtler de çoktur ("Il Nuovo è Qui", Mer: I; 45).

3.3.1. Aleviler

Türkiye'de büyük bir Alevi topluluğu vardır. Hz. Ali'nin yolunu takip eden Aleviler, Marta Ottaviani'nin kitabı çıktığı zaman Türkiye'deki Müslümanların %20'siydi. Onların birçoğu Anadolu'dan gelmiştir; bu topluluk XII.-XIII.

yüzyıllardan beri Anadolu’da mevcuttur. İstanbul’da da büyük bir Alevi topluluğu vardır. Aleviler, camiye gitmemektedirler, kendilerine ait cemevleri bulunmaktadır. Genel olarak Alevilerin İslam’ı resmi İslam’a göre daha esnektir. Yazarın söylediğine göre hem Osmanlı İmparatorluğu altında hem Türkiye Cumhuriyeti yıllarında Alevilere ara sıra zulmedilmiştir; bu yüzden günümüzde bu cemaat dikkati çekmemeye çalışmaktadır (CT; 121).

3.3.2. Araplar

Boğaz yakasında, Bebek ve Sarıyer’de oturan yabancıların birçoğu çok zengin olan Araplardır (CT; 110).

3.3.3. İstanbul’a Yerleşen Batılılar

“Yabancı köy” denen Cihangir’de ve genel olarak Taksim civarında oturan yabancıların birçoğu Amerikalı ve Avrupalıdır. Avrupalıların birçoğu Alman ve Fransız’dır (CT; 110).

İstanbul’da Fransız atmosferini hissetmek isteyenler İstiklal caddesinde, Taksim meydanına yakın bulunan Fransız Kültür Enstitüsü’ne gidebilmektedirler. Orada Paris tarzında bir kafe de vardır (ISCS; 197).

3.3.4. Ermeniler

Balat’ta iki Ermeni kilisesi yakınlarında Ermeniler yaşamaktadırlar, fakat geçmişte orada yaşayan Ermeni topluluğu daha büyüktü. Bu kiliselerden bir tanesi, Surp Hıreşdagabet Ermeni Kilisesi’dir. Orada Eylül’ün ikinci Cumartesi günü çok büyük bir ayin gerçekleşmektedir. Rivayetlere göre orada her yıl o gün çaresiz hastalar iyileşmekte, dilsizler konuşmaya başlamaktadır. Bu yüzden o gün hem Hristiyan hem Müslüman olan binlerce kişi Türkiye’nin her yerinden, hatta Türkiye dışından o kiliseyi ziyaret etmektedir. Her yıl orada iyileşen hastalar vardır (“Così Fan Loro”, **Mer: I**; 105).

Fatih’te bulunan Kumkapı, eski bir Ermeni mahallesidir. Orada Meryem Ana Patriklik Kilisesi, Ermeni Patrikhanesi ve Ermeni okulu bulunmaktadır. Günümüzde orada yaşayanların birçoğu Türkiye’nin eski Ermenileri değildir, Ermenistan’daki

ekonomik sıkıntıdan kaçmış olan yeni Ermenilerdir. Onların bazıları Ermenistan'da kalmış olan ailelerine para göndermektedir, bazıları ise ailesini de İstanbul'a getirmektedir (MUT; 18).

Fatih'te bulunan Samatya semti, eski Rum ve Ermeni mahallesidir. Şuan oraya meze ve balık yemeye gidilmektedir. Oraya yakın bulunan Kocamustafapaşa mahallesi, İstanbul'un tarihî mahallelerinden biridir ve buna rağmen turistik değildir (MUT; 19).

Taksim'e yakın bulunan Cihangir mahallesi, yabancı köy olarak tanınmaktadır. Önce orada oturanların birçoğu Rum ve Ermeniydi, şimdi ise orada İstanbul'a yerleşmiş olan birçok yabancı oturmaktadır (MUT; 17).

Şişli'de bulunan Kurtuluş'ta Ermeniler, Rumlar ve Kürtler oturmaktadırlar (MUT; 156).

Eskiden Adalar'da Ermenilerin, Rumların ve Musevilerin evleri vardı. Onların bazıları hâlâ o yazlıklara sahiptir: başka evler ise zengin Türkler tarafından satın alınmıştır. Türk olsalar da, Ermeni veya Rum olsalar da genelde orada yazlığı olanlar büyük şirketlere sahip olanlar veya entelektüellerdir (CT; 108).

3.3.5. Kürtler

İstanbul'da yaşayan Kürtlerin birçoğu Türkiye'nin doğusundan XX. yüzyılın son yıllarında ve XXI. yüzyılda gelmiştir ("Il Nuovo è Qui", Mer: I; 45). Onların birçoğu belirli mahallelerde ve aynı yerden gelenlere yakın oturmaktadır. Örneğin Şişli'de bulunan Kurtuluş'ta Ermeniler ve Rumlar yanında Kürtler oturmaktadırlar (MUT; 156).

3.3.6. Levantenler

İstanbul'da yaşayan Levantenler arasında İtalyan Levantenler de vardır. Türkiye'de Levanten eskiden Osmanlı İmparatorluğu topraklarına yerleşmiş olan Hristiyanlara denmekteydi. Bunların birçoğu ticaret sebebiyle İstanbul'a veya İzmir'e taşınmıştır, başkaları ise siyasi sebeplerden dolayı kendi ülkesinden ayrılmaya karar vermiştir. Levantenler arasında Fransızlar, İtalyanlar, Hırvatlar, Türkiye'ye yerleşmiş olan Hristiyan Balkanlılar, az olsa da İngilizler vardır. Eskiden

Levantenler İtalya’da akıllı, girişken, kurnaz, güvenilmez, ikiyüzlü, agresif, bazen korkak sayılıyordu (ISCS; 119). Belki bu yüzden İtalyan dilinde Levanten kelimesinin ikinci anlamı özellikle ticaretle akıllı, kurnaz, vicdansız kişileri ifade etmektedir.³⁵

Fatih’te bulunan Tahtakale mahallesinde eskiden Venedikliler yaşıyorlardı (ISCS; 23).

Günümüzde İtalyan atmosferini hissetmek isteyenler, yüzyıllarca Levantenlerin oturduğu semt olan Pera’ya gidebilmektedirler. İstiklal caddesine yakın, Şişhane’nin yakınlarında 1863 yılında kurulan İtalyan İşçileri Yardımlaşma Derneği bulunmaktadır; bu yer, İtalyan Millî Birliği Kuruluşu savaşlarının kahramanı olan, birkaç yıl için İstanbul’da yaşayan Garibaldi’nin (ö. 1882) evi olarak da bilinmektedir. Yakınlarda adı İtalyan evi olan bina bulunmaktadır; orada bir kütüphane ve bir tiyatro salonu da vardır, İtalyan Kültür Enstitüsü oradadır. İstiklal Caddesinin yakınlarında başlangıçta Venedik Cumhuriyeti elçisinin İstanbul’daki sarayı olan tarihî Venedik Sarayı vardır (ISCS; 196). O sarayda günümüzde de İtalyan konsolosu oturmaktadır, o binanın yanında İtalyan Konsoloslugu ve İtalyan Lisesi vardır (ISCS; 263). İstiklal caddesinde İtalyan Sent Antuan kilisesi de bulunmaktadır (ISCS; 214).

3.3.7. Museviler

Haliç’e bakan mahalleler olan Fener’de ve Balat’ta azınlıklar yaşıyorlardı. Fener, Rumların mahallesiydi, Balat ise XV. yüzyılın sonunda İspanya’dan göçe zorlanan Sefarad Yahudilerin mahallesiydi (“Così Fan Loro”, **Mer: I**; 98) (ISCS; 23). Yıllar içinde bu durum değişmiştir, birçok aile bu popüler, fakir mahallelerden ayrılmıştır. Elli yıl önce Balat sokaklarında Sefarad Yahudilerin dili olan Ladino dili konuşuluyordu. O zamanlarda Yahudilerin yanında Arnavutlar da orada oturuyorlardı. Arnavutlar eşekle sokakları dolaşüyor, sebze satıyorlardı. Kışın ise sıcak salep ve aşure satıyorlardı. Balat’ta Ermeniler de yaşıyorlardı (“Così Fan Loro”, **Mer: I**; 105). Behar ailesi, yüz elli yıldır Balat’ta manavlık yapmaktadır. Artık onlar mahallede kalan tek Sefarad ailesidir, önceden durum çok farklıydı;

³⁵ “Levantino”, (Çevrimiçi), Treccani Vocabolario Online, <http://www.treccani.it/vocabolario/levantino/>, 26 Temmuz 2018.

mahallede sahipleri Sefarad olmayan sadece üç dükkan vardı, bunlar leblebi satıyordu. Diğer satıcılar, doktorlar, diş hekimleri ve mahallede sık sık çıkan yangınları söndüren itfayeciler Sefarad'dı. Orada on sinagog vardı, birçok haham orada yaşıyordu. Günümüzde orada şehrin en eski sinagogu olan Ahrida sinagogu randevuyla ziyaret edilebilmektedir. Yanbol sinagogu da ziyaret edilebilmektedir; dergide yazıldığına göre girebilmek için sinagog yanında dükkanı olan Korin Hanım'la iletişime geçmek gerekmektedir, onda sinagogun anahtarları vardır ("Così Fan Loro", **Mer: I**; 98). Artık Fener'de ve Balat'ta yaşayanların birçoğu Karadeniz'den, özellikle Kastamonu'dan İstanbul'a taşınmış olan Türklerdir ("Così Fan Loro", **Mer: I**; 105). Farklı kültürlerin beraber yaşadığı mahalleler olan Fener ve Balat günümüzde de sakin ve hoşgörülü mahallelerdir. Orada çocuklar sokakta oynamaktadırlar, binalar arasına ip çekilip çamaşır asılmaktadır, birçok küçük dükkan bulunmaktadır. Yedi yıl boyunca Avrupa Birliği'nin verdiği maddi yardımla oradaki seksen yedi ev ve eski Balat pazarının otuz üç dükkanı restore edilmiştir. Şimdi o mahallelerde eski evler yanında onlar gibi rengârenk olan yeni evler bulunmaktadır. 1688 ile 1710 yılları arasında İstanbul'da yaşamış olan Fener Rum Lisesi'nin öğrencisi Moldovalı prens Dimitrie Cantemir'in Balat'taki evinde bir müze açılmıştır. Bu prens, Osmanlı İmparatorluğu üzerine bir tarih eseri yazmıştır. 2007'de müzenin açılış törenine Romanya'nın Devlet Başkanı Traian Basescu da katılmıştır ("Così Fan Loro", **Mer: I**; 105).

3.3.8. Romanlar

Edirnekapı'da, Theodosius surlarına yakın bulunan Sulukule, dünyanın en eski Roman yerleşkesidir. Bu yerleşkeyle ilgili ilk yazılı kaynak, 1054 yılına aittir. Rivayetle karışan tarihe göre Romanlar oraya Bizans döneminde Mısır'dan gelmişler, şehrin surları içinde yerleşemedikleri için birkaç su kaynağına yakın bulunan bu yere yerleşmişler. Sulukule'nin adı, bu sulardan gelmektedir. Başlangıçta orada büyük siyah çadırlarda oturmuşlar. İyi demirci olduklarından İmparator için çalışmaya başlamışlar. Kendi dilini konuşmaya ve kendi dinî törenlerini düzenlemeye devam etmişler. Bu yüzden ara sıra Bizans Ortodoks kilisesi tarafından eziyete maruz kalmışlar. Osmanlı döneminde bu insanların torunları oradan ayrılıp

bütün dünyaya dağılmışlar. O zaman Sulukule'ye Konya'dan ve Karaman'dan gelen yeni Romanlar yerleşmişler. İstanbul'un Romanları o zamanlardan beri fal bakmaktadırlar, önceden ayıları eğitip onları sokaklarda oynatıyorlardı. Müzikte ve dansda çok iyilerdir. Osmanlı döneminin birçok minyatüründe Roman müzisyenler, cambazlar ve hokkabazlar resmedilmiştir. Osmanlı çağının bazı dönemlerinde Romanlar at satıcılarının, dansçıların ve sepetçilerin derneklerini kontrol etmişlerdir.³⁶

XIX. ve XX. yüzyılın İstanbul Romanlarından oluşan dansçıları ve birkaç müzik grubu dünyaca tanınmıştır, hatta yurtdışındaki şehirlerin fuarlarına davet edilmiştir. Oturdıkları Sulukule'de bulunan geleneksel kulüplerde göbek atan tanınmış kadınlar bulunmaktadır, onlar adı karşılama olan geleneksel bir dans icra etmektedirler. İstanbul'un başka semtlerinden insanların da gittikleri bu mekânlar, mahalle için en büyük kazanç kaynağıydı. Bu yüzden gazeteci Nâzım Alpman Sulukule'yi "Göbek Cumhuriyeti" olarak adlandırmıştır ("Rom – Sulukule Ultima Chiamata", **Mer: I**; 116). Sulukule'nin çok tanınmış dansçılarından biri, Sema Yıldız'dır. Fatih'te doğan Sema, on beş yaşındayken evlenip Sulukule'ye taşınmıştır. Orada karşılama dansını öğrenmiştir, eşinden boşandıktan sonra 1967 yılında bir yarışmayı kazanmıştır. Buna rağmen babası hayattayken profesyonel dansçı olamadı, çünkü Sulukule'de yaşamayan babası onun bacakları, göbeği ve göğsünü izleyicilere göstermesini kabul etmiyordu. Babası vefat ettikten sonra profesyonel bir şekilde dans etmeye devam etmiştir, Zeki Müren'in (ö. 1996) programının kadrosunda yer almıştır. Sonra tanınmış kulüplerde dans etmiştir, çeşitli dizilerde ve filmlerde rol almıştır. Topkapı Sarayı'nda bile dans etmiştir. Uluslararası ünlü bir dansçı olmuştur, sık sık yurtdışında gösteri yapmıştır. 1980 yılında Belçika'ya taşınmıştır. 1988 yılında İstanbul'a dönüp burada göbek atma dersi vermeye başlamıştır. Şimdi de göbek dansı öğretmenliği yapmaktadır, sık sık yurtdışındaki festivallere katılmaktadır. Eskiden kendisinin dans ettiği Taksim'deki **Sultana's** restoranı ve kulübünde şu anda haftada birkaç kere kız öğrencileri dans etmektedirler ("Rom – Sulukule Ultima Chiamata", **Mer: I**; 118-119). Bu yazının yazarı Sulukule'de adı Ali Haşhaş olan bir kemancıyla da konuşmuştur ("Rom – Sulukule Ultima Chiamata,

³⁶ Claudio Agostoni, "Rom – Sulukule Ultima Chiamata", **Meridiani: İstanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 112.

Mer: I; 118). Sulukule’de birçok televizyon programı çekilmiştir, 1963’te adı **Rusya’dan Sevgilerle** olan James Bond filmi için de Sulukule’de çekim yapılmıştır (“Rom – Sulukule Ultima Chiamata”, **Mer: I; 116**). 2006’ya kadar Romanlar Sulukule’de kendi hayatlarını sürdürmeye devam etmişlerdir, fakat birçok ev depremde zarar görmüştür. Bir kanun göbek dansçılarınin gösteri yaptığı kulüplerin saat on ikide kapatılmasını emrettikten sonra maddi sorunlar başlamıştır, çünkü o kulüpler, semtin en önemli kazanç kaynağıydı. O kanundan sonra Sulukuleli birini tanımadan girilemeyen yasadışı kulüpler açılmıştır (“Rom – Sulukule Ultima Chiamata”, **Mer: I; 116**).

2006 yılında Kentsel Dönüşüm Programı kapsamında oradaki bütün evler için yıkılma emri gelmiştir. Orada yaşayanların bazıları evini terketmeyi kabul etmemiş, kendi evinin tarihî önemini değerlendirmeye çalışmıştır. Sulukule’nin Romanlarına eski evleri yerine uzun vadede taksit yapılarak Taşoluk’ta onlar için inşa edilmiş toplu konuttan bir daire verilmiştir. Fakat şehirden, büyüdükleri yerden o kadar uzak, yeni ve ruhsuz bir yerde kalmaya alışamamışlardır, bir de o çevrenin fiyatları Romanların düşük gelirleri için dört kat daha pahalıdır. Bu yüzden oraya taşınmış olan Romanların birçoğu Fatih’e dönmüş, orada eski evlerine benzeyen evlere yerleşmişlerdir. Birçok Türk akademisyenin bu kentsel dönüşüm programına karşı çıkması işe yaramamıştır, aynı şekilde UNESCO’nun protestoları bu programı durduramamıştır (“Rom – Sulukule Ultima Chiamata”, **Mer: I; 119**). Orada Sulukule Roman Kültürünü Geliştirme ve Dayanışma Derneği kalmıştır; başkanı Sulukule Roman Orkestrası’nın müzisyeni Şükrü Pündük’tür. O, dernekte Roman çocukları için sanat atölyesi düzenlenmektedir (“Rom – Sulukule Ultima Chiamata”, **Mer: I; 116**).

Romanların İstanbul’da yaşadıkları başka bir mahalle, Şişli’de bulunan Kuştepe’dir. Oranın sokakları yokuş, evleri eskidir; herkes çok küçük dairelerde oturduğu için aslında hayatını sokakta geçirmektedir. Su şebekesi kötüdür, fakat her evin çatısında çanak anten vardır. Derginin gazetecisi oraya gittiği zaman orada bir düğün kutlanmaktadır, o da davet edilmiştir. Gelin ve damat taksiyle gelmiş, inince adamlar silah atmıştır. Sarı bir gelinlik giyen gelin on beş yaşında, damat ise 17 yaşındadır. Sokakta, uzun bir halı üstünde gelin ve damat dans etmiştir. Müziği açan diskjokey birçok sahte cd ile uğraşmaktadır. Büyük bir tepside lahmacun ve ayran

ikram edilmiştir. Kızlar, ikişer ikişer dansta yarışmıştır. Gelin yorulduğu zaman bir teyze onun gelinliği altına girip giydiği sarı, yüksek topuklu ayakkabıyı çıkarmıştır. Sonra alyanslar getirilmiş; kırmızı bir kurdele, alyansları birbirine bağlamıştır. O kurdele bir bıçakla kesildikten sonra gelin ve damat alyansı takıp ellerini kaldırmıştır, herkes bağırması ve alkışlamıştır (“Rom – Sulukule Ultima Chiamata”, **Mer: I**; 119).

3.3.9. Rumlar

Birçok Rum ailesi Fener’den ayrılmıştır, fakat hâlâ orada yaşayan Rumlar vardır. İstanbul’da toplam olarak üç bin Rum varmış. Fener’de Rum Patrikhanesi bulunmaktadır. Bizans İmparatorluğu zamanlarından beri Ekümenik (yani evrensel) Rum Ortodoks Patriği İstanbul’da yaşamaktadır. 1991 yılından beri patrik olan I. Bartholomeos, İstanbul’un 270. patriğidir. Katolikler için kilisenin başında Roma Papa’sı vardır, Ortodokslar için kilisenin başında İstanbul Patriği vardır. Patrik, iki yüz elli milyon Ortodoks’un rehberidir.

Ortodokslar için Noel günü olan 6 Ocak’ta, Fener’deki Aya Yorgi kilisesinde gerçekleşen uzun bir törenden sonra Patrik Bartholomeos tahtından kalkıp kiliseden çıkıp denize doğru gitmektedir. Ayine katılanlar onu takip etmektedir. Haliç’e vardıkları zaman patrik dua etmektedir ve Haliç sularına ahşaptan yapılmış bir haç atmaktadır. Fener iskelesinde bulunan gemilerde bekleyen güçlü Rum ve Yunan erkekleri o anda haçı çıkarmak ve Patrik’e geri vermek için Haliç’e atlamaktadırlar. Her yıl bu ayine katılmak için Yunanistan’dan pek çok kişi İstanbul’a gelmektedir. Derginin çıktığı yıl olan 2009’da Yunanistan’dan gelen Georgios Mihailidis haçı çıkarmıştır (“Così Fan Loro”, **Mer: I**; 105).

Fener’de 1454 yılında kurulmuş olan Rum Lisesi de bulunmaktadır. 1881 yılından beri bu okul Haliç’e bakan ve o yıl inşa edilmiş olan büyük kırmızı binada bulunmaktadır. Eskiden bu okul önemli insanlara eğitim vermiştir. 2008’de o zaman Yunanistan Başbakanı olan Kostas Karamanlis okulu ziyaret etmiş, filozoflar ve yazarları gösteren çeşitli resimlerle süslenmiş olan okulun ana salonunda öğrencilere bir konuşma yapmıştır (“Così Fan Loro”, **Mer: I**; 99).

İstanbul’da 1925 yılından beri yayımlanan Rumca bir gazete vardır; **Apoyevmatini** olan adının anlamı “ikinci vakti”dir. 2002’de bu tarihî gazete sadece 80 kişiye satılıyordu. Yeni genel yayın yönetmeni olan Mihail Vasiliadis İstanbul’da yaşayan daha çok Ruma ulaşmak için İstiklal Caddesinin Suriye Pasajı’nda bulunan matbaa ofisinden her gün Beyoğlu’nda yaşayan Rumlara gazeteyi teslim ettikten sonra otobüse binip Fener’e ve Balat’a gitmektedir. Orada yaşayan Rumlara da gazeteyi vermektedir. Onun sayesinde her gün teslim edilen gazete sayısı seksenden altı yüze çıkmıştır. **Apoyevmatini**’nin matbaa ofisinde sadece birkaç kişi çalışmaktadır, onlar arasında Mihail Vasiliadis’in grafiker olarak çalışan oğlu da vardır (“Così Fan Loro”, **Mer: I**; 98).

Fatih’te bulunan Samatya semti, Rumların ve Ermenilerin eski mahallesidir (**MUT**; 19).

Şişli’de bulunan, günümüzde de Rumların oturdukları Kurtuluş mahallesinin eski ismi Yunanca Tatavla’ydı. 1949 yılına kadar orada adı *Apokries* olan eski Yunan dinine bağlı olan bir karnaval kutlanıyordu. 2009 yılında bu karnaval orada tekrar kutlanmaya başlanmış, ona katılmak için şehrin her yerinden insanlar gelmiştir (**MUT**; 156).

Taksim’e yakın bulunan Cihangir mahallesinde de eskiden Rum ve Ermeni aileleri yaşıyorlardı (**MUT**; 17).

Adaların tarihî yazlıkçılarının birçoğu Musevi, Ermeni ve Rumlardır. Orada onların evi vardır ya da her yıl aynı evi kiralamaktadırlar. Önce özellikle Heybeliada’da çok Rum vardı. Fakat 1964 yılında Rumlar Türkiye’den göç etmek zorunda kaldıkları zaman Adalarda yaşayan Rumların birçoğu kendi evini çok düşük fiyatlara satarak Yunanistan’a gitmiştir.³⁷

3.3.10. Ruslar

Laleli’de Ruslar ve eski Rusya Federasyonu’nun ülkelerinden gelenler oturmaktadır. Orada her şey, Rusların elindedir. Gündüz giysi ve bir sürü şey

³⁷ Paolo Galliani, “Fuori Porta – Isole Ritrovate”, **Meridiani: İstanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 136.

satılmakta, gece ise alkol satılıp fuhuş yapılmaktadır (MUT, s. 18). Ruslar, birçok Türk tarafından sevilmemektedir (CT; 111).

3.3.11. Türk Ülkelerinden Gelenler

Türk Devleti tarafından verilen burslardan faydalanarak her yıl üniversite okumak için Türk dilleri konuşan ülkelerden İstanbul'a gelen gençler vardır. Azerbaycan'dan, Kırgızistan'dan, Kazakistan'dan, Özbekistan'dan, Çin'de bulunan Doğu Türkistan'dan gelen bu gençler, dilleri Türkçeye yakın olduğu için dil öğrenmekte çok zorlanmamakta, Türkiye'nin üniversitelerinde okuyarak kendi ülkelerinde olmayan fırsatları yakalamaktadırlar. İstanbul, bütün Türk halklarının annesi gibidir, herkese başarılı olma fırsatını veren Orta Doğu'nun New York'udur. Türk ülkelerinden gelenler, Türkler tarafından kardeş sayılmaktadırlar (CT; 110-111).

Paolo Rumiz, trenle Haydarpaşa garına vardıktan sonra, orada farklı yerlerden gelen yolcular görmektedir. Onlar arasında Azeriler, Türkmenler, Kırgızlar çoktur (OR; 86).

3.4. İstanbul'dan İnsan Manzaraları

3.4.1. Erkekler

Sokaklarda birkaç kişilik gruplar halinde küçük iskemleye oturan, alçak sesle konuşan, çay içerken tespah çeken erkekler görülmektedir (MUT; 20).

Eminönü'nde alışveriş yapan eşlerini biraz arkadan takip eden, eşinin almak istediği şeye karışmayan yaşlı erkekler vardır (CT; 26).

Yürürken bazı erkekler yere tükürmektedir (CT; 77). Cüzdan kullanmaktansa bütün parayı cepte tutan erkekler bulunmaktadır. Bunlar arasında hırsızlık olaylarından korkan küçük dükkan sahipleri vardır. Tezgahtarlar, dükkan sahibine parayı teslim etmekte, onlar da ceplerinden parayı çıkarıp bu yeni parayı eklemektedir (CT; 75).

3.4.2. Kadınlar

Çok güzel ve bakımlı Türk kadınları vardır. Türk kızları ve genç kadınları genelde çok bakımlıdır. Evden çıkmadan önce mutlaka makyaj yapmakta, saçlarını düzeltmektedirler. İstanbul'da hava koşulları kötü olduğunda da Türk kızları düzenli, güzel kalabilmektedirler; onların makyajı, saçları bozulmamaktadır. Makyaj yapmayan, büyük şehrin kalabalığından ve mesafelerinden dolayı sık sık çok yorgun ve düzensiz görünen Marta Ottaviani, Türk kadınlarının güzel olma yeteneğine çok şaşırmaktadır. Türk kadınları giyinirken, makyaj sürerken detayları önemseyip kendilerine değer vermektedirler (MUT; 15). Saçlarına çok önem verdikleri için çeşitli saç ürünleri sürmektedirler. Ellere de önem verdikleri için genelde oje sürmektedirler. Tatlı parfümleri sıkmayı çok sevmektedir, genelde parfüm sıkmadan evden çıkmamaktadırlar (CT; 64). Türk kadınları, Avrupalı kadınlara göre güzel olmayı çok daha iyi bilmektedirler. Bakışları, yaptığı el işaretleri bile doğal bir şekilde İtalyanlarınkinden çok daha kadınsı ve şıktır. Belki de bu tavır, kadınlar için kendi eşinin gözüne güzel ve çekici görünmenin çok önemli olduğu Osmanlı çağından kalmıştır. Avrupalı kadınlar ise bu güzellik sanatını çoktan unutmuşlardır (CT; 52).

Aynı sokaklarda tamamen farklı kızlar yürüyebilmektedir; kısa etek giyenler de vardır, kapalı olanlar da (CT; 52).

Etrafına pek bakmadan Fatih'te bulunan Çarşamba sokaklarında hızlıca yürüyen, birbirine benzeyen tesettürlü kadınlar vardır. Her Çarşamba günü oradaki büyük, rengârenk pazara giden Marta Ottaviani başı açık ve yabancı olmasına rağmen alışveriş yaptığında o bayanlar tarafından pek izlenilmiyordu, ilginç aksanı duydukları zaman da onlar pek soru sormuyorlardı. Başlangıçta bunun hoşgörünün göstergesi olduğunu düşünen yazar, zamanla aslında bunun ilgi eksikliği olduğunu anlamıştır. Bu bayanlar ona ne kötü ne iyi bakıyorlardı, çok farklı bir dünyadan ve kültürden gelen bu Batılı kızla pek ilgilenmiyorlardı. Kızlarına belirli kurallar koyup, onlara başörtüsünü taktıran bu kadınlar yabancı bir kıza bir şey öğretmek istemiyorlardı. Hatta birkaç defa Marta Ottaviani pazarda alışveriş yaparken bu bayanlar ona daha koyu renkli bir oje sürmeyi, daha dar bir tişört almayı tavsiye etmişlerdir (MUT; 20).

2005'te Marta Ottaviani burslu öğrenci olarak Türkiye'ye ilk geldiğinde okullarda, devlet binalarında ve ofislerinde başörtüsü yasağı vardı. Üniversiteye girebilmek için peruka giyen kızlar bulunuyordu. Onlar, üniversite kapısı önünde hızlıca türbanı çıkarıp peruka takıyorlardı. Başörtüsü hakkındaki tartışma ateşliydi; çünkü kapalı kızlar üniversiteye özgürce gitme hakkını istiyorlardı, açık kızların birçoğu bu yasağın kaldırılmasının ülkenin laikliği için bir tehdit olacağını beyan ediyorlardı (CT; 53).

Açık kadın ve kapalı kadın tipleri vardır. Açık kadınlar arasında daha az kadının başörtülü olduğu eski zamanları özleyenler bulunmaktadır.³⁸ 2007'den itibaren başörtülü kadınların oranı çok artmıştır; 2009'da, yani faydalandığımız derginin çıktığı yıl, istatistik verilerine göre Türkiye'de başörtülü kadınlar %62'di. Ülkenin laiklerinin dediklerine göre bu Türkiye gibi laik bir ülke için çok yüksek bir orandı. Derginin çıktığı zaman Cumhurbaşkanı olan Abdullah Gül'ün eşi Hayrünnisa Gül başörtülü kadınlar için stil örneği olmuştur. On beş yaşındayken evlenen Hayrünnisa Gül, eşi olan Cumhurbaşkanı'nın yanında resmi görüşmelere, ziyaretlere ve toplantılara katılan ilk Türk kapalı *first lady* olmuştur. Uzun ve kapalı olmasına rağmen modayı takip eden kıyafetleri, deri, desenli, kadife kumaşlarla yapıyordu, swarovski kristallerle süsleniyordu. Bu kıyafetlerin tasarımcısı yurtdışında da büyük bir başarı kazanan, model Noemi Campbell ve oyuncu Catherine Zeta-Jones'un elbiselerini tasarlamış olan tasarımcı Atıl Kutuoğlu'ydu. Cumhurbaşkanı'nın eşinin kapalı olmasının, uluslararası bağlamda Türkiye'yi yanlış bir şekilde yansıttığını söyleyenler çoktu ("E' di Moda lo Stretto", **Mer: I**; 91-92).

Paolo Rumiz, Kadıköy'e giden vapurdayken orada gösterişli kapalı bir kadın vardır; beyaz siyah bir takım elbise giymektedir, başörtüsü aynı renkte, ayakkabıları topuklu çizmedir. Bakışlarıyla yazara göre o "Yeni Türkiye benim, gelişim ile gelenek arasındaki tek kombinasyon benim" demek istemektedir. Yazara göre kadının bakışı başka şeyler de söylemektedir; örneğin "bu elbiseler altındaki güzellik tek bir adama aittir". Vapurdakilerin bir kısmı ona kötü bakmaktadır, çünkü laik Türkler İslam'ı ve modernliği ayrı tutmaktadırlar (ANN; 179).

³⁸ Jasmina Trifoni, "E' di Moda lo Stretto", **Meridiani: İstanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 92.

Feneryolu, Pendik, Erenköy tren istasyonlarında Anadolu başörtülü kadınlar görülmektedir. Bu kadınların görünüşü ve tavırları İstanbul kadınlarından çok uzaktır (ANN; 180).

Göç idaresinde çeşitli işler yapmak için İstanbul'a gelen çok güzel, cildi bembeyaz olan Rus kadınları da bulunmaktadır (CT; 81).

3.4.3. Öğrenciler

Doğudaki kalabalık ailelerden okumak için İstanbul'a gelen, YÖK bursu alan çalışkan öğrenciler vardır (CT; 70).

Atatürk Öğrenci Yurdu'nun odalarında priz olmadığı için telefonunu şarj etmek, saçlarını kurutmak, çay yapmak için ütü odasına giden kızlar yazarın gözünde bir kategori oluşturmaktadırlar. Bu kızlar küçük ve çok ucuz su ısıtıcıları kullanmaktadırlar. Bu ısıtıcıların kablosu çok sıcak olmaktadır, bu yüzden kızların birçoğu onu prizden çıkarmak için ahşaptan yapılmış bir pense kullanmaktadır. Marta Ottaviani ütü odasında prize takılan bu su ısıtıcılarını görünce, hiç kimse orada onları kontrol etmediği için tehlikeli olduğunu düşünüp onları prizden çıkarmaya alışmıştı. Sonra su ısıtıcısının sahibi gelince buna çok sinirleniyordu. Yazarın bu hareketinden dolayı ütü odasına giden bazı kızlar ona "küçük prenses" demeye başlamışlardır (CT; 42).

Atatürk Öğrenci Yurdu'nun yemekhanesinde sırada olan aceleci öğrenciler vardı. Bunlar, yazar Türk yemeklerini bilmediği için hızlıca seçmediğinden dolayı sinirleniyorlardı, ona laf atıyorlardı (CT; 49).

Ramazan ve Kurban Bayramı'nın önceki günü Atatürk Öğrenci Yurdu'ndan çıkıp Esenler Otogarı'na giden öğrenciler de yazarın gözünde belirli bir grup oluşturmaktadır. Büyük valizleri taşıyan, elinde aileleri için hediye paketleri olan bu öğrenciler otogarda bayram için onları eve götürecek otobüsü bekliyorlardı. Otobüs geldiği zaman bu öğrenciler altına valizini koyup hediye paketlerini de koltuğun üstüne koyuyorlardı. Yurttan çıkanların valiz tekerleklerinin sesi, Marta Ottaviani'ye göre her ülkede tekrarlanan çok eski bir ritüelin sesidir; bu ritüel, bir çocuğun eve dönmesidir (CT; 100).

Genç milliyetçiler büyük bir grup oluşturmaktadırlar. Yazarın kaldığı yurttaki üç bin iki yüz öğrenci arasında iki yüz öğrenci, milliyetçi gruplara katılıyordu. Onlar sürekli toplantı yapıyor, kendi fikirlerini uzun uzun anlatıyor, bazen farklı bir şekilde düşünenlerle kavga ediyorlardı. Fakat onların grubu büyük olduğu için aslında yurttaki genelde onlara karşı çıkan öğrenciler yoktu. O gruptan olmayanlar genelde onlardan biraz korkuyorlardı. Yazarın anlattığına göre yaklaşık yirmi yaşında olan bu gençlerin birçoğu erkekti. Türkiye'nin Avrupa'ya girmesi, onların büyük bir kısmına göre çözümü olmayan bir felaketti. Az İngilizce biliyorlardı, kendileri Türk oldukları için ve Türk kalmak istedikleri için yurtdışına açılmak istemediklerini beyan ediyorlardı. Onların kız arkadaşları açıldı, üniversiteye gidiyorlardı, fakat dediklerine göre evlendikten sonra çalışmayı düşünmüyorlardı. Milliyetçi erkekler, genç, dine saygılı, bakire bir eş istiyorlardı. Bu tutkulu gençler, Pantürkizme inanıyorlardı, fakat Arap ülkeleriyle siyasi anlaşmayı istiyorlardı. Osmanlı İmparatorluğu'nun büyüklüğünü özliyorlardı, fakat Atatürk'ü rehber alıyorlardı. Bu gruplara katılanlar, Marta Ottaviani'yle konuşuyor, ona kibar davranıyor, kendi siyasi fikirlerini anlatıyorlardı. Fakat onun Türk olmadığı için Türkiye'nin siyasi süreçlerini anlayamayacağını da söylüyorlardı. Yazarın otuz yaşında olmasına rağmen henüz evli olmaması, onlara göre utanç verici bir şeydi. Yazar tarih ve siyaset hakkında onları zorlayan bir soru sorduğu zaman onlar birçok defa artık bir toplantıya gitmeleri gerektiğini söyleyip salondan çıkıyorlardı. Sık sık yazar on dakika sonra onların bilardo odasında oynadıklarını görmüştür. Kavgacı olan bu gençleri kontrol etmek için sık sık polis yurda gidiyordu (CT; 132-134).

3.4.4. Avrupa Yakasında Yaşayanlar

Avrupa yakasında oturanlar, o yakanın gerçek İstanbul olduğunu söyleyenler vardır (CT, s. 107).

Eski İstanbullular Eminönü ile Taksim arasında yaşamaktadırlar, onlar için Kadıköy'e gitme, haftasonlarında yapılacak bir gezidir. Onlara göre Anadolu'dan gelenler yüzünden İstanbul'da eskiye göre daha çok kapalı kadın vardır, AKP onlar yüzünden İstanbul'da da kazanmaktadır ("Il Nuovo E' Qui", **Mer: I**; 42).

Haliç'in diğer yakasında oturan, haftasonu güzel bir elbise giyip makyaj yaptıktan sonra Taksim'e giden, arkadaşlarla İstiklal Caddesinde yürüyen kızlar vardır (CT; 108).

Ortaköy'de, Bebek'te, Arnavutköy'de, Tarabya'da, İstinye'de, Sarıyer'de yaşayan zengin İstanbullular vardır. Zengin İstanbulluların genç oğulları ve kızları akşam o yerlere gitmektedirler (MUT; 20).

Levent'te yaşayan zengin Türkler vardır. Örneğin Levent Loft rezidansında oturanlar arasında moda, sinema ve müzik dünyasının karakterleri, sanatçılar, zengin bekarlar vardır. Bu derginin çıktığı 2013'te İstanbul, milyonerlerin tercih ettiği dünyanın dördüncü şehriydi; ondan önce New York, Moskova ve Londra vardı.³⁹

Beşiktaş'ın kulüplerine giden zenginler vardır. Karaköy İskelesi'nde duran fakirler vardır (ANN; 178).

3.4.5. Anadolu Yakasında Yaşayanlar

Anadolu yakasında yaşayanlar, o yakanın oturmak için daha güzel olduğunu, daha az tarihî kalıntıları olmasına rağmen Adalar'a daha yakın olduğunu söylemektedir. Onlar, Avrupa yakasının eski ve yaşlı İstanbul olduğunu, Anadolu yakasında çok daha yenilik havasının bulunduğunu ekleyerek iki yaka arasındaki rekabeti devam ettirmektedirler (CT; 107).

Anadolu yakasında oturmayı tercih eden zengin Türkler vardır. Onlar arasında kentsoylular bulunmaktadır. Onlar hep Anadolu yakasını savunmaktadırlar; orada daha yeşil ve sakin yerlerin bulunduğunu, Kadıköy'ün eskiden Taksim'e özgü olan atmosfere sahip olduğunu, Anadolu yakasında Avrupa yakasında bulunan her şeyin bulunduğunu, hatta orada prestijli üniversitelerin bulunduğunu beyan etmektedirler. Bu kişiler arasında her gün işe gitmek için karşıya geçenler çoktur.⁴⁰

Şehrin kalabalığından uzak oturmayı tercih ettikleri için Anadolu yakasında bulunan Çengelköy'de, Kandilli'de, Anadolu Hısarı'nda yaşayan zengin Türkler vardır (MUT; 20).

³⁹ Nicolò Piccoli, "Le Torri dei Levantini", **Meridiani: Turchia**, Yıl XXVI, No: 212, Nisan 2013, s. 21.

⁴⁰ Elena Bianchi, "Üsküdar e Kadıköy - E' (Quasi) Asia", **Meridiani: İstanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 131.

Anadolu yakasının yalılarında oturanlar, eski zenginlerdir, Avrupa yakasının yalılarında oturanlar ise yeni zenginlerdir (MUT; 21). Moda’da yaşayanlar, neşeli insanlardır. Onlar arasında sanatçılar ve entelektüeller vardır (MUT; 20).

3.4.6. Göçmenler

Türkiye’nin her bölgesinden gelen, İstanbul’da daha iyi iş fırsatları bulan Türk göçmenleri, şehir içinde bir grup oluşturmaktadırlar (MUT; 14). Anadolu’dan İstanbul’a yeni gelenler genelde merkezden uzak yerlerde yaşamaktadırlar (“Lettera da İstanbul”, Mer: I; 13).

3.4.7. Laikler

Solcu, laik, Avrupa’ya âşık Türkler vardır. Onlar genelde kentsoyludur, hâlâ geleneklere sıkı sıkı bağlı olarak yaşayanları sevmemektedirler. Onlar, Fatih gibi yerlerin gerçek Türkiye’yi yansıtmadığını, buraların gelişmemiş yerler olduğunu, hatta tehlikeli olabildiği için oraya sık sık gitmemek gerektiğini söylemektedirler. Genelde bu tür İstanbullular, Marta Ottaviani’nin Fatih’in tarihî mahallelerini, pazarlarını ve rengârenk restoranlarını çok sevdiğini öğrenince şaşırılmaktadır (CT; 109). Yazara göre bu tür Türkler iki kategoriye bölünmektedir; birinci kategori, Batı tarzında yaşamaktadır ve bunu sürekli vurgulamak istemektedir. İkinci kategori, Batı tarzında yaşamaktadır, bunu sürekli vurgulamak istemektedir ve gerçek bir Batılının böyle yaşamadığına çok şaşırılmaktadır. Birinci kategori, daha alçak sınıflardan gelen Türkleri pek hoş görmemektedir, her fırsatta Batılılara pahalı hediyeler vermektedir, karşılığında hiçbir şey istememektedir. Hediye olarak bazen porselen, bazen gümüş eşyaları vermektedir. Bu hediyeler çok güzeldir, fakat onları kabul etmek zorunda kalan Avrupalıları ve Amerikalıları tedirgin etmektedir. İkinci kategori, oturacak mahalleyi çok dikkatlice seçmektedir, çünkü oturdukları yer ait oldukları sosyal sınıfın ilk göstergesidir. İstanbul’da yaşayan bir Batılı ile konuştuklarında hemen nerede oturduğunu bilmek istemektedirler, yazara İstanbul’da tam Avrupa’daymış gibi yaşamının mümkün olduğunu öğretmek istemektedirler, onun Avrupa’da yaşamaya alışkın olduğu gibi yaşamak istemediğini görünce şaşırılmaktadırlar,

alışveriş merkezlerine gitmektense pazara gitmeyi tercih ettiğini öğrenince kulaklarına inanmamaktadırlar. Fakat bu insanların niyeti de iyidir (CT; 113).

Avrupalılara çok iyi yaklaşan Türkler, genelde eğitilmiş, açıkfikirli, solcu kişilerdir. Onların birçoğu iyi okullarda eğitim almış, çok kitap okumuş, yurtdışına da gitmiştir. Onlar, genelde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini istemektedirler (CT; 132).

3.4.8. Protestocular

Gezi Parkı protestolarına katılanlar arasında farklı tipler vardır; özgürlüğü ve ağaçları seven yaşlı ve genç kemalistler, solcu entelektüeller, bayanlar, öğrenciler, güzel kızlar, alternatif gençler bulunmaktadır (ISCS; 243).

3.4.9. Alışveriş Yapanlar

TL'den YTL'ye geçilmiş olmasına rağmen pazarda hâlâ ürünlerin ücretini milyon olarak düşünen ve söyleyen satıcılar, amcalar ve teyzeler vardır. Örneğin bir eşyanın fiyatı 5 TL olunca onlar “beş milyon” diye söylemektedirler (CT; 76).

Fatih'teki Çarşamba pazarında, Fındıkzade pazarında ve Kadıköy pazarında meyve almadan önce ona biraz dokunup sonra meyvenin tadına bakan müşteriler çoktur (CT; 114).

Mücevher ve teknoloji alışverişi yapmak için İstanbul'a gelen zengin Ruslar bulunmaktadır (“Lettera da Istanbul”, **Mer: I**; 13). Rusya'dan ve eski Rusya'nın cumhuriyetlerinden gelen iş adamları Kapalı Çarşı'dan altın ve mücevherleri toptan satın almakta, dolarla ödemektedir. Onlara “siyah müşteriler” denmektedir, çünkü satın aldıkları ürünleri siyah torbalar içine koymaktadırlar.⁴¹

3.4.10. Turistleri Sevenler

İstanbul'da elinde rehber veya harita olan bir turist görünce onunla çeşitli şekillerde ilgilenen, ona tavsiye vermek isteyen kişiler çoktur. Onlar arasında turistleri gezdirmek isteyen rehberler, hediyelik ve başka eşyaların satıcıları vardır.

⁴¹ Jasmina Trifoni, “Grand Bazaar - Diamo i Numeri”, **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 58.

Onlar, turisti kolayca bırakmamaktadır. Onlardan kurtulmak eğlencelidir, fakat kesinlikle vakit, çaba ve tartışma gerektirmektedir (“Lettera da Istanbul”, **Mer: I; 13**). Turistlere yapışan tipler, bütün Akdeniz ülkelerine özgüdür; aslında onlara Akdeniz’e bakmayan ülkelerde de rastlanılmaktadır. İstanbul’da turistlere yapışan tipler arasında resmî olmayan turistik rehberler, satıcılar, genç ve yaşlı dilenciler, çapkınlar, yanlış yol tarifini veren yardımseverler ve isteyerek yanlış yol tarifini veren şakacılar vardır (**ISCS; 247**).

Turistleri kandıran kişiler de vardır. Genelde onlar yakaladığı turistlere biraz rehberlik yaptıktan sonra onları Osmanlı tarzındaki bir kafeye götürüp onlara nargile ve kahve içirmekte, sonra fal bakmaktadırlar. Bunun fiyatı genelde çok pahalıdır (**ISCS; 18**).

3.5. Meslekler

Türkler, bütün mesleklere büyük saygı duymaktadır, herhangi bir iş yaptıklarında çaba göstermektedirler (**CT; 79**).

İtalyan yazar ve gazeteci Corrado Alvaro’nun 1931 yılında yayınlanmış olan **Türkiye’ye Yolculuk** seyahatnamesinde bahsettiği gibi Türkler iş konusunda çok girişkendir; bir kutu ve bir iskemle onların bir işe başlaması için yeterlidir. Sınırlı malzemeye bir iş yaratabilmekte, hemen bir kâğıt veya bir tabela üstüne güzel bir dille ne iş yaptıklarını yazıp çalışmaya başlamaktadırlar. Olumlu ve enerji dolu tavırlarla her işe girebilmektedirler (**IDV; 184**). Napolililer gibi Türkler de bir şekilde her işi yapabilmektedirler (**IDV; 215**).

İstanbul’da, okuldan sonra babalarının yanında çalışan çocuklar vardır (**CT; 225**).

Her iş farklı farklı dallara ayrılmaktadır; böylece herkes belirli bir işe odaklanıp başka birinin yaptığı işe hiç karışmamaktadır (**CT; 79**). Hiyerarşi çok önemlidir. İş yerinde herkesin belirli bir rolü vardır, herkes belirli bir unvana sahiptir, bu unvan sürekli tekrarlanıp vurgulanmaktadır (**CT; 15, 83**).

3.5.1. Akademisyenler

İncelediğimiz eserlerde Boğaziçi Üniversitesi'nin sofistike hocalarından bahsedilmekte ve onların ülkenin İslamlaşmasına karşı direndikleri söylenmektedir (ANN; 178).

3.5.2. Çamaşırcı

Marta Ottaviani Atatürk Öğrenci Yurdu'nda çalışan bazı kişilerden bahsetmektedir. Onun yurttan en sevdiği kişilerden biri de çamaşırcıdır. Küçük, gri, kötü kokulu çamaşırhane Avon ürünlerini de satan çamaşırcının adı Ayşe'dir. Yazar soyadını sorduğunda Ayşe onu tersleyip bu senin işin değil demiştir. Ayşe sadece yirmi yaşında olmasına rağmen görünüşünden ve tavrından dolayı kırk yaşında göstermektedir. Uzun boylu, fazlasıyla zayıf, büyük burunlu bir kızdır; bal rengi olan saçları çok güzeldir, fakat Ayşe onları hep toplamaktadır. Avon güzellik ürünlerini satmasına rağmen hiç makyaj yapmamaktadır. Çok fazla sigara içmekte, hep kızgınmış gibi davranmaktadır. Her sabah Avon ürünleriyle dolu bir valizle yurda geç girip hızlıca çamaşırhaneye ulaşmaktadır. Yurtta üç bin öğrenci yaşamasına rağmen tek bir çamaşırhane vardır; orada sadece üç çamaşır makinesi ve iki kurutma makinesi bulunmaktadır. Bu yüzden her gün orada çok uzun bir sıra oluşmaktadır, orada bekleyip kendi çamaşırının bulunduğu poşeti kontrol etmeyen öğrencilerin çamaşırını yıkanmamaktadır, çünkü diğer öğrenciler gizlice o poşeti sıra dışına atmaktadırlar. O sırada ileriye geçmeye çalışan öğrenciler vardır. Marta Ottaviani bu durumdan şikâyet etmeye çalıştığı zaman başka birinin yerine geçen kişi onu anlamamış gibi yapmaktadır. Çamaşırhaneye gidildiği zaman çok sabırlı olmak gerekmektedir. Haftasonları orası çok fazla kalabalık olmaktadır, oraya girmek neredeyse imkânsızdır. Ayşe'nin sert davranışına rağmen Marta Ottaviani onunla iyi anlaşmaktadır. Ayşe, Marta'yı merak etmektedir, onu komik bulmaktadır. Onun otuz yaşında olmasına rağmen evli olmaması ona çok ilginç gelmektedir. Marta çamaşırhaneye her gittiğinde Ayşe ondan Milano'daki hayatı hakkında yeni hikâyeler dinlemek istemektedir. Marta'nın ve bekar kız arkadaşlarının erkeklerle ve faturalarla sorunları, Ayşe'yi çok güldürmektedir. Marta kıyafetlerini ve çarşaflarını ütölüyerek bu hikâyeleri seve seve anlatmaktadır. Aslında Marta'nın bütün

kıyafetlerini, hatta çarşafalarını ütülemesi hem Ayşe'ye hem yurdun diğer kızlarına göre çok ilginçtir. Ayşe, Marta'yı sevdiğinden sırada beklemek için vakti olmadığında onun çamaşır poşetini kontrol etmekte, çamaşırını makineye atmaktadır. Marta karşılığında ona çay ikram etmekte ve yeni hikâyeler anlatmaktadır. Her defasında onu dinledikten sonra Ayşe sevinerek kendisi ortaokul mezunu olan, bir çamaşırhanede çalışan yirmi yaşında nişanlı bir Türk kızı olarak; üniversite mezunu, bekar, ütülenmiş çarşaflarda yatmaya alışkın otuz yaşındaki İtalyan bir kızdan daha mutlu olduğunu vurgulamaktadır. Marta yurttan ayrıldığı gün Ayşe'yle vedalaşmaya gidip onunla bir fotoğraf çekmek istemiş; Ayşe kabul etmemiş, sadece resmi belgeler için fotoğrafının çekilmesine izin verdiğini söylemiştir. Vedalaşınca ikisi duygulanıp ağlamıştır (CT; 46-48).

Atatürk Öğrenci Yurdu'nda internet odası, yirmi beş ile otuz beş yaşları arasındaki erkekler tarafından işletilmektedir. Onlar, çeşitli bahaneler üreterek tanıdıkları erkekleri sırada bekletmemektedirler. Marta Ottaviani'yi sırada daha çok bekletmektedirler, çünkü yabancı olduğu için şikâyet etmeyeceğini sanmaktadırlar. Fakat bir gün Marta Ottaviani bu durumdan bıkınca yurdun müdürüne her şeyi anlatacağını söylemiş. O günden sonra o erkekler onu boşuna bekletmemiş (CT; 50-51).

3.5.3. Çarşı, Pazar ve Sokaktaki Satıcılar

İstanbul'daki sokak satıcıları, enerji dolu ve yaratıcılardır. Her şeyi satabilmekte, satmak için müşteriye göre farklı yöntemler denemekte, pazarlık yapmaktan ise zevk almaktadırlar (IDV; 215).

3.5.3.1. Çarşı ve Pazardaki Satıcılar

İstiklal caddesinde soyadı yazarın soyadı gibi Cardini olan, eldivenler satan bir Levanten dükkanı vardı, fakat yazar İstanbul'a son defa gittiğinde o dükkan kapanmıştır (ISCS; 215).

Eminönü'nde satıcılar, Türklere en çok yakışan iki şeyi yapmaktadırlar: satmak ve gülümsemek. Sokaktan geçenlerin dikkatini çekmek için onları çağırıp yolunu kesmekte, çeşitli ürünleri göstermektedirler. Yabancı bir müşteri yakalayınca

bu satıcılar ya onu kandırmaya çalışmaktadırlar ya da ateşli bir şekilde onunla pazarlık yapmaya başlamaktadırlar; pazarlık yapmayan müşteriye saygı göstermemektedirler; çünkü o yerlerde pazarlık, Türklerin eski ticaret sanatının vazgeçilmez bir kuralıdır. Ürünleri satarken satıcılar belirli ifadeler kullanmaktadır (CT; 26). Örneğin bir ürünü sattıktan sonra dindar olanlar “Allah bereket versin” diye söyleyip aldıkları parayı masa üstünden geçirerek kısa bir dua okumaktadır (CT; 29). Bu satıcıların hafızası çok iyidir; bir müşteri haftalar sonra tekrar oradan geçince onlar onu tanımaktadır (CT; 28).

Satıcıların ürünü en güzel şekilde sunmaları gerekmektedir, müşteri hep memnun kalmalıdır. Bundan dolayı herhangi bir ürün için çok poşet verilmekte, güzel paketler yapılmaktadır (CT; 78).

Eminönü’nün bir sokağında bütün satıcılar iç çamaşırı, başka bir sokakta sadece ev eşyaları, başka bir sokakta sadece ayakkabı, başka bir sokakta sadece çocuk kıyafetleri satmaktadırlar (CT; 27).

Kapalı Çarşı’nın satıcıları çok iyi İngilizce bilmekte, sık sık birkaç yabancı dil daha konuşabilmektedirler (CT; 91-92). Son yıllarda Rus müşterilerin sayısı artınca Rusça bilmek de önemli olmuştur. Satıcılar arasında Kürtler, Ermeniler de vardır. Peştuca konuşan Afgan satıcılar da bulunmaktadır, onlar Afganistan’ın geleneksel mücevherlerini satmaktadır. Kapalı Çarşı’ya giren herkes satıcılar tarafından çağrılmaktadır. Müşteri, bir ürüne ilgi gösterdiği zaman satıcılar onu tutmak için çeşitli şeyler yapmakta; genellikle ona elma çayı ikram etmektedir (“Grand Bazaar - Diamo i Numeri”, **Mer: I**; 59). Bu satıcılardan meraklı olanlar, vakti olduğu zaman müşterilerle sohbet edip onların ülkeleri hakkında sorular sormaktadır. Bazen siyaset hakkında konuşmakta, genelde güncel durumu ve haberleri iyi bilmektedirler (CT; 91-92).

Kapalı Çarşı’nın Beyazıt Kapısı üstünde “*El-kasibu habibullah*” diye yazmaktadır. Bu hadisin anlamı, şudur: “Kazanan kimse, Allah’ın sevgili kuludur”.

Kapalı Çarşı’da, Zincirli Han’da halı ve kilim satan **Şişko Osman**’ın dükkanı vardır. O, Kapalı Çarşı’nın en önemli satıcılarından biridir. Halıların ve kilimlerin yaşayan bir ansiklopedisi sayılmaktadır (“Grand Bazaar - Diamo i Numeri”, **Mer: I**; 59).

1974'te İstanbul'a yerleşen Amerikalı Linda Caldwell, Kapalı Çarşı'da bir dükkan açan ilk kadın olmuştur. Bu yüzden ona “deli kız” lakabı verilmiştir. Kendisi ve yöresel sanatçılar tarafından yapılan kıyafetler, aksesuarlar ve başka ürünler satan Linda'nın dükkanının adı “Deli Kızın Yeri”dir (“Grand Bazaar - Diamo i Numeri”, **Mer: I**; 59).

Fatih'te bulunan, birbirine benzeyen gelinlikler ve nişanlıklar satan dükkanların tezgahları sabırla müşterileri beklemektedir (CT; 104).

Fatih'te Çarşamba günü, Fındıkzade'de Cuma günü, Kadıköy'de Salı günü pazar kurulmaktadır. Bu pazarlar ve onların satıcıları, Marta Ottaviani'nin en sevdiği yerlerdi (CT; 114).

Atatürk Öğrenci Yurdu arkasında bulunan barakalar önünde haftasonları pazar kuruluyordu. Satıcılar, araba ve motor için ikinci el parçaları satıyorlardı. Aslında bunlar, çalınmış parçalardı (CT; 19).

3.5.3.2. Sokakta Yiyecek ve İçecek Satanlar

Eminönü'nde, Galata Köprüsü'ne yakın ve köprünün altında balık yiyenlere sigara satmaya çalışan satıcılar vardır.⁴² Eminönü'nde simit satıcıları, gazete sayfalarıyla örtülmüş yığınla simidi başlarının üstünde taşımaktadır (CT; 97).

Çay, Türkler için sadece bir içecek değil, bir âdet, bir simgedir. Bu yüzden çaycılık, Türk kimliğini simgeleyen, toplumsal bir rolü taşıyan meslektir. Sokak çaycıları ve iş yerlerinin çaycıları vardır. Sokak çaycıları, bir elle küçük bardakları, tabakları, küp şekeri ve çay kaşıkları olan büyük bir tepsiyi, diğer elle çaydanlığı taşımaktadırlar. Sabahtan akşama kadar belirli bir alanda yürümektedirler, çünkü her çaycının hizmet ettiği kendi yeri vardır. Bu çaycılar, Galata Köprüsü'nde, Kapalı Çarşı'da, Boğaz sahilinde çalışmaktadır. Onlardan çay alanlar, içtikten sonra bardağı sokağa bırakabilir, çünkü çaycının oraya dönüp onu alacağını bilmektedir veya bardağı alıp yakınlarda bulunan çaycıya geri vermektedir.

İş yerlerinde, ofislerde de çaycı vardır. Türkiye'de çaycılık kanun tarafından belirlenen bir meslektir. Yeni bir şirket açılınca çay odasına bakan, büyük tepsiyle ofisleri dolaşan, çalışanlara çay veren bir çaycı işe alınmaktadır (CT; 32).

⁴² Jasmina Trifoni, “Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 81.

Sokakta geleneksel kıyafet giyen su satıcıları bulunmaktadır (ISCS; 17). Sultanahmet'te, Hipodrom meydanında nar suyu satıcıları vardır (IDV; 199).

Fatih'teki Çarşamba Pazarı'nın bir köşesinde lezzetli gözlemeler yapan ve satan bir gözlemeci bulunmaktadır (CT; 104).

Fatih fırıncıları sayesinde mahallenin sokaklarına taze ekmek kokusu yayılmaktadır (MUT; 20).

İstanbul mahallelerinde el arabasıyla dolaşan, ürününü tanıtmak için bağırان her türlü satıcı vardır. Bunlar arasında taze meyve satıcıları da bulunmaktadır (MUT; 20).

Haydarpaşa İstasyonu'nda da kuru meyve satıcısı durmaktadır (ANN; 179).

3.5.3.3. Sokakta Görülen Diğer Çalışanlar

Sutanahmet'te turistlere İstanbul yazılı ve resimli tişörtleri satanlar vardır (IDV; 199).

Süleymaniye Camii etrafında, sokakta orijinal olmayan teknoloji ürünleri, cd, dvd ve her tür kabloyu satanlar bulunmaktadır (CT; 27).

Süleymaniye Camii'nden Eminönü'ne inen sokaklarda ise yasadışı alkollü içecekler satanlar vardır (CT; 27).

Oralarda viagra ve Türk viarası olarak adlandırdıkları karışık maddeler satanlar da bulunmaktadır (CT; 27).

Kocamustafapaşa gibi bazı mahallelerde elektrik ara sıra kesilmektedir, bu yüzden sokakta farklı binaların elektrik jeneratörü vardır. O mahallelerde elektrik jeneratörü satıcıları bulunmaktadır (MUT; 20).

Sokakta çalışan, geçenleri izleyen ayakkabı boyacıları bulunuyordu. (MUT, s. 20) Adele Cambria'nın Galata'da gördüğü ayakkabı boyacısının sadece kutusu vardı. Şehrin başka yerlerinde ise daha iyi malzemeler kullanan, müşteriye küçük bir iskemleye oturtan daha profesyonel ayakkabı boyacıları bulunuyordu (IDV; 184).

Kapalı Çarşı'nın arka sokaklarında bakırcılar dikkatlice çalışmaktadırlar (CT; 81).

Her yerde görülen sokak işçileri ayrıntılara çok dikkat etmekte, her şeyi ölçmektedirler (CT; 81).

Romanlar, sokakta farklı işlerle uğraşmaktadır; geçenlerin elini alıp fal bakanlar, bir müzik aleti çalanlar vardır. Eskiden Romanlar sokakta ayı oynatırlardı (“Rom – Sulukule Ultima Chiamata”, **Mer: I**; 112). Ayıları oynatanlar arasında eskiden çocuklar da vardı; ayının dansına küçük bir davul çalarak eşlik ederlerdi (ISCS; 17).

3.5.4. Dansçılar

Sulukule’de yaşayan Roman kadınları arasında çok yetenekli göbek dansçıları vardır. Onların en önemlisi uluslararası bir başarıya ulaşmış olan Sema Yıldız’dır (“Rom – Sulukule Ultima Chiamata”, **Mer: I**; 110).

3.5.5. Fotoğrafçılar

Ara Güler gibi fotoğrafçılar, ressam ve sanatçılar çalışmalarında eski İstanbul’u göstermeye çalışmaktadırlar. Bunu yapmak için fotoğraf makinesiyle İstanbul’un mahallelerini dolaşarak bahçeler, çeşmeler, birbirine dayanan barakalar ve zenginlerin evlerini çekmektedirler (ISCS; 216).

➤ *Stüdyo Fotoğrafçıları*

Stüdyo fotoğrafçıları, Türkiye’de çok sabırlıdır. Fotoğraf çekilmeden önce saçları taramak ve makyajı düzeltmek için müşterinin girebildiği küçük bir oda vardır, çekilen fotoğraflar resmi belgeler için kullanılmasına rağmen fotoğrafçı tarafından güzelleştirilmektedir. Genelde kırışıklar silinmektedir, cilt rengini açtırmak isteyen kızlar vardır, daha oval bir yüz, biraz daha çekik gözler isteyenler bulunmaktadır. Bundan dolayı bu biyometrik fotoğraflar sık sık orijinal kişiye pek benzememektedir. Hiçbir otomatik fotoğraf kabini fotoğrafçının yaptığı işi yapamamaktadır; bu yüzden Türkiye’de otomatik fotoğraf kabinleri çok azdır. İtalya’da stüdyoda biyometrik bir fotoğraf çekirmek çok hızlı bir iş olduğu için Marta Ottaviani Türkiye’deyken ilk defa bir fotoğrafçıya gittiği zaman kendisine bir ritüel gibi görünen bu tecrübenin tadını çıkarmıştır. Gözlerin şeklini biraz uzattırması, makyaj yapmaya alışkın olmadığı için makyajsız gözleri etrafında

fotoğrafta biraz makyaj yaptırmıştır. Sonuçtan çok memnun kalmıştır. O fotoğrafı iş kartı için kullanmayı düşünmüştür, fakat sonra onun gerçek görünüşünden çok daha güzel olduğunu farkedince vazgeçmiştir (CT; 86).

3.5.6. Gazeteciler

Paolo Rumiz'in arkadaşı olan Nilgün Cerrahoğlu, **Cumhuriyet**'te çalışan iyi bir gazetecidir (TUB; 151). Diğer bir gazeteci de Orhan Kalayan'dır. 1980 darbesine kadar **Hürriyet** gazetesinde çalışan Kalayan, daha sonra riskli olmayan bir işe geçmeye karar vermiş ve devlet memuru olarak çalışmaya başlamıştır (CT; 17).

3.5.7. Hamam Tellakları

Osmanlı döneminde hamamda çalışan Türk tellaklara tellak, Fashılara tayebs, Suryelilere mukkayes deniyordu (IDV; 78). Artık hamamda müşterileri yıkayan, kese yapan herkese tellak denmektedir. Genel olarak tellaklık işi zordur. Çemberlitaş hamamı sabah saat 6'da açılmakta, gece yarısında kapanmaktadır. Kadın bölümünün tellakları çoktur ve iş saatleri farklıdır. Yine de onlar bazen saatlerce sıcakta kalıp müşterilere kese yapmaktadırlar. Genelde sadece külot giymektedirler ve onların birçoku kiloludur. Müşterilerle ilgilenmedikleri zaman grup olarak soğuklukta oturmakta ve orada çay içerken sohbet etmektedirler (CT; 92-93).

Adı Luca Bergamin olan, dergide hamam geleneği hakkında yazan yazar Çemberlitaş Hamamı'nda onu yıkayan ve adı Emir olan tellaktan bahsetmektedir. Emir, yapılı ve kilolu bir adamdır, yazara göre yüz kilodur. Yazar, tellak keseği aldığı zaman açıkçası biraz korkmaktadır, çünkü onu Orta Çağ'dan çıkmış olan bir işkenceciye benzetmektedir. Tellak, müşterinin rahatsız olduğunu görünce kafa sallayıp gülmektedir. Tellak kese yapmaya başladığı zaman gazeteci onun dokunuşunun ağır olmadığını farketmektedir, rahatlayıp o tecrübeden zevk çıkarmaktadır.⁴³

Çemberlitaş Hamamı'na sık sık giden Marta Ottaviani, genelde adı Gülsen olan bir tellak tarafından yıkanılıyordu. Gülsen, elli üç yaşındaki bir bayandı, fakat daha yaşlı

⁴³ Luca Bergamin, "Tradizioni – Hamam Story", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 108.

görünüyordu. Şişmandı, yüzünde çok kırışık vardı, fakat simsiyah saçları çok güzeldi. Beş çocuğun annesiydi. İşinde çok iyiydi, kese yaparken sert değildi, müşterileriyle çok iyi ilgileniyordu. Sohbetleri seven Gülsen Abla, bazen yazarı hafifçe azarlıyordu; artık yaşı gereği daha bakımlı olması ve evlenecek bir adam bulması gerektiğini ekliyordu. Türk kadınların kendi kocalarına hükmetmek için aslında kocalarının aileye hükmettiğine kocalarını inandırdıklarını anlatıyor, bunu büyükannesinden öğrendiğini söylüyordu. Bir kadının kendi eşi için hep güzel ve düzenli olması gerektiğini ekliyordu. Marta Ottaviani, Gülsen Abla'ya bağlanmış, tavrını ve dokunuşunu sevmiştir. Gülsen Abla, bir anne gibi davranıyor ve ona hep normalden daha uzun kese yapıyordu (CT; 93).

3.5.8. Kuaförler

3.5.8.1. Erkek Kuaförleri

Erkek kuaförüne berber de denmektedir. Erkekler için berbere gitmek sadece bir zorunluluk değil, zevktir. Berber saç kesmekte, jilet ve fırça ile tıraş etmekte, sonra losyon sürmekte, hatta müşterinin kulak kıllarını çakmakla yakmaktadır (“Valigia di Ritorno”, Mer: I; 30).

3.5.8.2. Kadın Kuaförleri

Bazı kuaförler, kapalı kadınların başörtüsünü de yapmaktadırlar; örneğin gelinlerin başörtüsüne güzel şekiller vermektedirler (MUT; 20).

Kuaförde epilasyon da yapılmaktadır, bunun için ağda kullanılmaktadır. Her kuaförde bir kaşçı vardır. Tüy almak ve kaş şekillendirmek için Türkiye’de kaş ipi kullanılmaktadır. İtalya’da bilinmeyen, çok etkili olan bu yöntem, Arap ülkelerinde de kullanılmaktadır (CT; 64).

Marta Ottaviani’nin gittiği Atatürk Öğrenci Yurdu’nun kuaförünün adı Elif Özkan’dır. Yazar onunla tanıştığı zaman Elif sekiz yıldır evliydi, üç çocuğu vardı. Onun yanında erkek kardeşi çalışıyordu. Marta Ottaviani o kuaförde yıkama ve fön çekiminin 5 TL olduğunu öğrenince haftada iki defa gitmeye karar vermişti. Kuaförle iyi anlaşıyor, sohbet ediyordu. Bazı kızlar o kuaförden kendi şampuanlarını

kullanarak saçlarını yıkamasını istiyorlardı, çünkü Elif Özkan'ın kullandığı şampuan ve saç kremi kaliteli değildi. Saçlar yıkandıktan sonra kızlar saçlarını kurutmaya başlıyorlardı, sonra Elif veya kardeşi yanlarına gidip fön çekiyorlardı (CT; 49).

3.5.9. Memurlar

Ofislerde Türklere özgü iş bölümü görülmektedir. Üniversitenin ve yurdun öğrenci işlerinde, Emniyet'te de böyledir. Danışma, öğrencilerin dilekçelerini alan, belgeleri imzalayan, mühürleyen kişiler vardır, yapılması gereken her şey tamamlandıktan sonra öğrencinin dosyasını güncelleyen belli kişiler bulunmaktadır (CT; 79-80). Bürokrasi, ofis işlerinin temelidir. Her zaman farklı sebeplerden dolayı, dilekçe yazmak gerekmektedir. Yurttan bir gecelik izin almak için, ikamet iznine başvurmak için, hatta dil okulunun düzenlediği geziye katılmamak için bile dilekçe yazmak gerekmektedir (CT; 75).

İstanbul'a vardığı gün Marta Ottaviani'nin Cağaloğlu'nda bulunan Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) merkezine gidip adı Mahmut Demirel olan bir memurla konuşması gerekmiştir. Dişleri sarı olan, kıvrırcık siyah saçlı memur yazara göre Türklere değil, Mısırlılara benzemektedir. Sürekli çay içmektedir. Adının Mahmut Demirel olduğu bellidir, çünkü ofisinin her yerine yazılmıştır. Adının harfleri kapıya yapıştırılmıştır, çalışma masasında bulunan büyük plakette, duvara asılan diplomalarda, hatta kalemlikte bile adı yazmaktadır. Mahmut Demirel, iki büyük valizle küçük ofisine giren İtalyan kıza kötü bakmaktadır. Sonra, bir şey demeden küçük bir kâğıt üstüne kızın yerleşeceği yurdun adını yazmaktadır. Böylece birkaç dakika içinde Mahmut Demirel, Marta Ottaviani'nin sonraki sekiz ay için İstanbul'un en kötü yurdu sayılan Atatürk Öğrenci Yurdu'nda oturmasına karar vermektedir (CT; 15-16).

Elinde küçük kâğıt olan Marta Ottaviani, burs işlemleriyle ilgilenen başka bir memurun ofisine gitmektedir. Bu ofis daha büyük ve aydınlıktır. Altmış yaşlarında olan uzun boylu, ak saçlı memur gülyüzlüdür. Bu yüzden onu görünce Marta Ottaviani sakinleşmektedir. Memurun adı Orhan Kalayan'dır. Yazara çay ikram ettikten sonra ona 1980 darbesine kadar **Hürriyet**'te gazeteci olarak çalıştığını, sonra riskli olmayan bir işe geçmeye karar verip devlet memuru olduğunu anlatmıştır.

Marta'ya babacan tarzıyla, sakın ve kibarca davranmaktadır. Avrupalı genç bir gazetecinin Türkiye'yi yakından tanımak istemesinin onu sevindirdiğini söylemektedir. Sonra başka bir kâğıt üzerine telefon numarasını yazıp Marta'ya ihtiyacı olduğu, zorlandığı zaman onu arayabileceğini anlatmaktadır. Mahmut Demirel'in diğer kâğıtta ne yazdığını görünce Orhan Kalayan'ın yüzünden bir üzüntü ifadesi geçmektedir, çünkü önündeki kızın gönderilen yurttan zorlanacağını bilmektedir (CT; 17-18).

Yazara göre bu iki memurun farklı tavırları, devlet ofislerinde çalışan Türklerin de bütün diğer Türkler gibi ilk algıdan çok etkilendiklerini göstermektedir. Genç olsa da, yaşlı olsa da, satıcı olsa da, öğretmen olsa da, öğrenci olsa da, memur olsa da Türkler ilk bakışta hoşuna giden bir kişiye hep çok iyi ve kibar davranmakta, ona hep yardım etmektedirler. Ancak hoşuna gitmeyen bir kişi onlardan hiçbir şekilde yardım alamaz, onlar tarafından dinlenmez, hatta onun yüzünden zorlanır. Marta Ottaviani, İstanbul'a geldiği ilk gün bu temel kuralı anlamaktadır (CT; 75).

Sonra, Marta Ottaviani'yi zorlayan başka bir memur, Atatürk Öğrenci Yurdu'nun onuncu bloğunun idarecisidir. Adı Latife Bağdat olan idareci, uzun boylu, zayıf, gerçek yaşından daha yaşlı gösteren bir bayandır. O da öğlen saat beşte, ana idaresi kapandıktan sonra iki büyük valizle yurda giren Marta Ottaviani'yi sevmemektedir. Onunla vakit kaybetmek istememektedir, yazarın Türkçesi hâlâ basit olmasına rağmen onunla hızlıca konuşmaktadır, sonra anlamadığını görünce başka bir memura o kızı kendi bloğunda istemediğini söylemektedir. Yazar, bunu anlamaktadır, fakat Türkçe olarak cevap veremez. İdareci, hızlıca yanındaki odadan Marta Ottaviani'nin yatacağı yatak için çarşaf ve yorgan alıp onları yere atmaktadır, kızı odasına göndermektedir. Sonraki gün Latife Hanım olarak adlandırılmaktansa Bağdat Hanım olarak adlandırılmak isteyen idareci, ne olduğunu pek anlamayan yazara başka bir odaya geçmesi gerektiğini söylemektedir. Bir gecelik nazik oda arkadaşlarından ayrılmak istemeyen Marta Ottaviani farketmeden İtalyanca şikâyet etmeye başlamaktadır; idareci, kötü kelimeler söylediğini zannederek çok kızmaktadır. Sonra hızlıca ona bir hafta içinde ikamet iznini, üniversitenin ve okulun öğrenci belgesini, sekiz âdet vesikalık fotoğrafı teslim etmesi gerektiğini söylemektedir. Ona geçici bir yurt kartı verip kurallara uymazsa yurttan hemen çıkarılacağını eklemektedir. Marta Ottaviani yurttan kaldığı süreçte Bağdat Hanım

hep mesafeli ve sert davranmakta, bazen çok yorgun ve sıkılmış görünmektedir. İlk gün olduğu gibi o idareciyi sevmemeye devam eden Marta Ottaviani, yurttan çok saat çalışan bu kadının bir eşi, küçük bir kızı ve bakacak bir köpeği olduğunu öğrenince kötü tavrının çok yoğun ve yorgun olmasından kaynaklandığını düşünmüştür (CT; 20-23).

Atatürk Öğrenci Yurdu'nun müdürü olan Oğuz Özupak büyük ve güzel bir ofiste çalışmaktadır. Yerde birkaç güzel halı vardır, duvara Atatürk'ün çok büyük bir portresi ve birkaç tablo asılmıştır, hatta bir akvaryum da bulunmaktadır. Oğuz Özupak sakın ve kibar davranmakta, öğrencileri dinlemektedir. Marta Ottaviani ofise gittiği zaman, müdür ona çay ikram etmektedir, fakat yurda akşam on birden sonra girmek isteyen gazeteciye izin vermemektedir. Sonunda ara sıra on bir buçuğa kadar dışarıda kalabilmek için kendisi ve blok idarecisi tarafından imzalanan özel bir izin çıkartabileceğini söylemiştir. Ancak Marta Ottaviani'ye Türkiye'de gece gazetecilerin uyuduklarını hatırlatmıştır (CT; 51).

Bütün dünyanın göç idarelerinin memurları gibi ikamet iznine başvurmak için gidilmesi gereken İstanbul Göç İdaresi'nin memurları da yabancılarla sabırsız bir tonla konuşmakta, onlara yardımcı olmaya çalışmamaktadırlar (CT; 81).

3.5.10. Modacılar

Çok başarılı Türk moda tasarımcıları vardır ve bunların Türkiye'de yaşayanları genelde İstanbul'u tercih etmektedirler. Bunlar arasında genç tasarımcı Gamze Saraçoğlu akla gelmektedir. Amerika'da okumuş olan ve stüdyosu Nişantaşı'nda bulunan Gamze Saraçoğlu, son yıllarda Türkiye'nin İslamlaştırılmasından şikâyet etmektedir ve anneannesinin geleceğe bakan bir ülkede yaşamış olduğunu, kendisinin ise geri giden bir ülkede yaşadığını söylemektedir. Tasarladığı kıyafetlerin birçoğunun Türkiye'de değil, yurtdışında alıcı bulduğunu eklemektedir. Ona göre AKP'li kadınların ve Cumhurbaşkanı'nın eşinin kapalı olması yurtdışında Türkiye'yi laik olmayan bir ülke olarak göstermektedir ("E' di Moda lo Stretto", **Mer: I**; 92).

Başka önemli Türk tasarımcıları arasında Milano'da, Paris'te, New York'ta koleksiyonlarını sergileyen, Abdullah Gül'ün eşi Hayrünnisa Gül'ün elbiselerini

tasarlayan Atıl Kutuoğlu bulunmaktadır (“E’ di Moda lo Stretto”, **Mer: I**; 91). Ayrıca Kıbrıs Türkü olan ve Londra’da yaşayan Hüseyin Çağlayan ile Osmanlı motifli yastıkları ile tanınan ve Mavi Jeans koleksiyonuna imza atan Rıfat Özbek önemli Türk tasarımcılardandır. (“E’ di Moda lo Stretto”, **Mer: I**; 95).

Nişantaşı’nda bulunan İstanbul Moda Akademisi’nde başarılı tasarımcılar eğitim almaktadır. Bu okulda önemli bir role sahip olan tasarımcı Bahar Korçan’ın dediği gibi İstanbulluların genetiğinde birbirinden farklı olan kültürleri ve tecrübeleri birleştirme alışkanlığı vardır, modada bu artı bir değerdir (“E’ di Moda lo Stretto”, **Mer: I**; 95).

Dindar tasarımcılar da bulunmaktadır; onlardan biri Türk İslam sanatlarından ilham alan ve Fatih’te bulunan İstanbul Tasarım Merkezi’nin müdürü olan Faruk Akın’dır (“E’ di Moda lo Stretto”, **Mer: I**; 95).

3.5.11. Polis ve Güvenlik Görevlileri

İstanbul polisi, terör saldırılarını önlemek için çalışmakta, planlar yapmakta ve çok çabalamaktadır (**IDV**; 215). İstanbul turizm polisi de iyi çalışmaktadır, resmi olmayan rehberler ondan korkmaktadırlar (**ISCS**; 17). Türkiye’de polisin gücü büyüktür, onlara gösterilen saygı da böyledir (**OR**; 83).

İstanbul’da çok yaygın bir meslek, güvenlik görevliliğidir. Güvenlik görevlileri, devlet binaları ve özel binalarda çalışmaktadır, kapılar önünde durup girenleri kontrol etmektedir. Atatürk Öğrenci Yurdu güvenliği akşam yurdun parkında dolaşarak sevgililerin gizlice buluşmalarını önlemektedir (**CT**; 39). Galata Kulesi’nin yakınlarındaki lüks bir kafenin güvenliği çok şıktır; orada güvenlik olarak siyah pantolon üstünde kurşun geçirmez bir yelek giyen kaslı iki genç durmaktadır (**IDV**; 184).

3.5.12. Temizlikçiler

2011 yılında Adele Cambria İstanbul’a gittiği zaman gece on iki civarında Sultanahmet meydanını temizleyen ve silen bir amca vardı. Yazarın düşündüğüne göre forma giymeyen bu adam, gönüllü olarak bu işi yapıyordu (**IDV**; 215).

Adalarda, özellikle Büyükada’da yalıların bahçelerini düzenli ve temiz tutmak için çağrılan bayanlar görülmektedir. Bu bayanlar yalıları da temizlemektedirler, yazlıkçılar gelmeden önce evleri iyice temizlemek için çok çalışmaktadırlar (“Fuori Porta – Isole Ritrovate”, **Mer: I**; 135).

3.5.13. Turistik Rehberler

Adele Cambria’nın ve arkadaşlarının turistik rehberi olan Serkan, çok iyi İtalyanca konuşmaktadır. O, dindar ama aynı zamanda açık fikirli bir kişidir, işi aracılığıyla başka kültürlerle ve dinlerle diyalog kurmaya isteklidir (**IDV**; 82).

İstanbul’un turistik yerlerinde resmi olmayan birçok turist rehberi bulunmaktadır. Onların birçoğu gençtir, turistleri yakalayıp onlara rehber veya tercüman olarak hizmet vereceklerini söylemektedirler (**IDV**; 215).

Adele Cambria, Rüstem Paşa Camii’ne gittiği zaman, cami önünde altmış yaşlarındaki bir adam durmaktadır. O, caminin bekçisi ve fotoğrafçısıdır, kart postallar da satmaktadır. Gülümseyerek turistler için camiyi açmaktadır, onlara çektiği caminin kartpostal-fotoğraflarını satmaya çalışmaktadır (**IDV**; 121).

3.5.14. Ulaşım Araçları Sürücüler ve Muavinleri

Dolmuşçular aracı çok hızlı sürmektedirler. Dolmuşa binenler başka yolcuların eline bozuk parayı koyup elden ele sürücüye vermektedirler. Fiyatların nasıl belirlendiği pek anlaşılmamaktadır (“Ricordi – In Bianco e Nero”, **Mer: I**; 86).

Adı Enrico Martino olan bir yazar, Boğaz’da turistik bir vapur kullanan İsmail Bey ile konuşmuştur. İsmail Bey, eşiyle hacca gitmek için para biriktirme amacıyla o vapuru kullandığını anlatmıştır.⁴⁴

Balat-Haliç arasında çalışan kayıkçılar vardır. Bu kayıklara en fazla on kişi girebilmekte, kayıkçı kayığı kullanırken sigara içmektedir (**OR**; 87).

Taksiciler arasında turistleri dolaştırarak onlardan normalden daha çok para almaya çalışanlar vardır. Bu yüzden turistler taksiye binmeden önce o yere gitme fiyatını sormaktadırlar (**ISCS**; 191). Paolo Rumiz, müşterileri beklerken uyuyan, adı Aydın olan taksicinin taksine binmiştir. Aydın Bey, Türkçe olmayan hiçbir kelime

⁴⁴ Enrico Martino, “Bosforo – Derive a Approdi”, **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 50.

bilmemektedir. Ancak yazarın aradığı yeri bulmak için çok çaba göstermiştir, çünkü Türkler için memnun edilmeyen bir müşteri huzursuzluk verici bir şeydir (ANN; 181).

Şehir merkezinden uzak yerlere giden eski beyaz-kırmızı otobüslerde biletçi vardı. Biletçi, bilet satıyor, biletleri kontrol ediyordu. Otobüsün önündeki kapıdan giren bütün insanları yavaş yavaş arkaya geçiriyordu. Boş bir koltuk olunca biletçi kimin oturacağına karar veriyordu; genelde teyzeleri, hamile kadınları, poşet taşıyan kadınları oturtuyordu. Marta Ottaviani, çok sevdiği, deri koltuklu; deri, sigara ve ter kokan beyaz-kırmızı otobüslerin sayısının azaldığını farkederek, yok olmayacaklarını ummaktadır; çünkü ona göre çeşitli insanlar tarafından kullanılan bu otobüsler, eski ve iyi kalpli bir Türkiye'nin simgesidir (CT; 98). Fakat kitabın çıkışından on yıl sonra artık o otobüslerin nasıl olduğu bile hatırlanmamaktadır, hatırlansa da bu çok uzak bir hatıradır.

Marta Ottaviani'nin yazdığına göre İstanbul otogarından yola çıkan, ülkenin her yerine giden otobüslerde iki şoför ve iki servis memuru vardı. Onlar uzun yolculuklarda sırayla çalışıyorlardı. Servis memurları otobüs akşam yola çıktıktan sonra yolculara kurabiye gibi hafif bir yemek ve içecek veriyorlardı. Yolculuk uzun olduğu zaman sonraki sabah kahvaltı veriyorlardı, yolculuk sırasında birkaç defa yolcuların ellerine limonlu kolonya döküyorlardı. Uzun yolculuklar yapan, farklı firmalara bağlı olan bu otobüslerle yolculuk yapmak konforludur (CT; 99).

3.6. Halk Dindarlığı ve Batıl İnançlar

Kozmopolit Müslümanlar olan İstanbulluların (IPM; 30) halk dindarlığı Üsküdar ve Fatih gibi yerlerde görülmektedir. Avrupa yakasının en muhafazakâr aileleri, Fatih'te oturmaktadır. Fatih'in bazı mahallelerinde sokakta yürüyen kadınların büyük kısmı kapalıdır, ev kapıları üstünde "Allah korusun" yazmaktadır. Çarşamba günleri çok büyük bir pazarın kurulduğu Çarşamba semti böyledir (CT; 103). Şehrin başka yerlerinde ise dinî sembeler çok azdır, kadınlar açıktır, din günlük hayatı pek etkilememektedir.

Arapça okuyabilen Türklerin birçoğu, Arapça bilmemektedir, fakat Kuran'ı okuyabilmek için Arapça okumayı öğrenmiştir. Kuran kurslarına gidenler hem

harfleri hem Arapça dilinin bazı temellerini öğrenmektedirler. Herkes okuyabilsin diye Arapça yanında Arapça dilinin seslerinin Latin alfabesinin harfleriyle yazılmış olduğu Kuran yayınları vardır (CT; 122).

Ramazan ayında ve Bayramlarda şehirde halk dindarlığı herkes tarafından farklı şekillerde yaşanmaktadır. İstanbul, Müslüman dünyasının en özgür şehri, laik Avrupa'nın ise en tutucu şehri olarak nitelendirilmektedir.⁴⁵

3.6.1. İslamiyet ve Hristiyanlık Hakkındaki Düşünceler

Dindar olmayan Türkler de İslam hakkında çok şey bilmektedir. En dindarlar kendi dinleri hakkında çok kararlı bir şekilde konuşmaktadırlar. Onların bazılarına göre Müslüman olmamak tamamen mantıksız bir şeydir. Hristiyanlık hakkında çok ön yargı vardır. Birçok Türk'e göre, günümüzdeki Hristiyanlar Haçlı ordusunun torunları oldukları için büyük haksızlıkların suçlularıdır. Onlara göre Hristiyanlık mantıkla açıklanamayan çok dogma içeren, karmaşık bir dindir (CT; 123).

Kendi tarihine sıkı sıkıya bağlı olan Türkler arasında, İnebahtı Deniz Muharebesi'ndeki Hristiyanların zaferini henüz affetmemiş olanlar vardır. İstanbul'un fethi sık sık siyasi bir zafer olarak değil, dinî bir zafer olarak anılmaktadır (CT; 124).

İtalya'da ayin için kiliseye gitmeyen Katolikler, "Katoliğim, fakat dindar değilim" diye söylemektedirler. Namaz kılmayan, İslam kurallarına göre yaşamayan Türkler ise genelde sadece "Müslümanım" demektedirler. En laik insanlar, Türkiye Cumhuriyeti laik bir devlet olduğu için Türkiye'nin İslam'ının çok özel olduğunu, diğer Müslüman ülkelere göre çok farklı bir şekilde yaşandığını vurgulamaktadırlar (CT; 123).

3.6.2. Camiler ve Kiliseler

Sadece padişahların camilerinde dört minare vardır, hatta Sultanahmet Camii'nin minareleri altı tanedir. Vezirlerin camileri iki minareye sahip olabilmektedir. Başka camilerde tek bir minare vardır. Ancak bunun birçok istisnası bulunmaktadır. Turistler genelde ilk defa camiye girerken hayran kalmakta, bazıları kendilerini Tanrı'ya yakın hissetmektedirler, fakat bazıları alışkın oldukları

⁴⁵ Valentina Giannangeli, "Cartolina da Istanbul", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 7.

ortamlardan çok farklı bir yerde bulundukları için yönünü kaybetmiş gibi hissetmektedirler. Bazıları camilerdeki ayak kokusundan şikâyet etmekte, bazıları anlamadan bütün camilerin birbirine çok benzer olduklarını söylemektedirler. Aynı şekilde tatil için İtalya'ya gelen bazı Çinli ve Rus turistler Romanesk kiliseleri ve Rönesans dönemindeki sarayları birbirinden ayırmanın imkânsız olduğunu söylemektedirler. Tabii ki ikisi de yanlış görüşlerdir (**ISCS**; 20).

Sultanahmet Camii, medeniyetlerin ve kültürlerin buluşma noktasıdır (**CT**; 30).

Adele Cambria, Rüstem Paşa Camii'ni ziyaret etmeye gittiği zaman caminin giriş merdivenlerinde medrese hocası ve öğrencileri görmüştür. On beş ile yirmi yaşları arasında olan beş altı erkek sırayla Kuran'ı okuduktan sonra onun Türkçe ve İngilizce çevirisini de okumuşlardır. Muhtemelen medresenin hocası olan en büyük erkek, diğerleri tarafından takip edilmekteydi (**IDV**; 120).

Fatih'te bulunan küçük bir caminin dervişleri, Paolo Rumiz'e nur kavramından bahsetmektedirler; nur onlara göre evrensel bir ışık ve enerjidir (**OR**; 88).

Eyüp Sultan Camii'ne dua etmek veya adak adamak için gidenler, cami veya Eyüp'ün türbesi önünden geçenlere şeker ve şekerlemeler ikram etmektedirler (**IDV**; 79).

Eskiden Anadolu yakasında daha çok cami inşa ediliyordu, çünkü o taraf Mekke'ye daha yakındır. Üsküdar'ın güzel camileri arasında Mimar Sinan tarafından yapılmış Mihrimah Sultan Camii, çinileri ile tanınmış olan Çinili cami vardır. Hacca gidenler Üsküdar'dan ayrılıyorlardı. Günümüzde de Ramazan ayında en büyük iftar Üsküdar'da düzenlenmektedir ("Üsküdar e Kadıköy - È (Quasi) Asia", **Mer**: **I**; 128).

Üsküdar'da 2009 yılında modern dinî mimarlığın bir örneği olan Şakirin Camii hizmete açılmıştır. Karacaahmet mezarlığının girişinde bulunan bu cami, Semiha Şakir Vakfı tarafından yaptırılmıştır. 1998 yılında vefat eden, mezarı Karacaahmet Mezarlığı'nda bulunan Semiha Şakir, Türkiye'nin en büyük hayırseverlerinden biriydi; sürekli eğitim ve sağlık alanındaki derneklere bağış yapıyordu. Bu modern caminin iç tasarımı bir kadın tarafından yapılmıştır; çok tanınmış iç tasarımcı Zeynep Fadıllıoğlu önce oteller, restoranlar ve zenginlerin evleri için iç tasarımı yapıyordu. Bu caminin projesine katılmayı kabul edince Mimar

Sinan'ın camilerinin örneğini takip etmektense yeni ve farklı bir cami iç tasarımı yapmak istemiştir, fakat aynı zamanda en gelenekçi müminleri düşünerek çok fazla değişiklik yapmak istememiştir. (“Üsküdar e Kadıköy - È (Quasi) Asia”, **Mer: I**; 126)

Ezan, İstanbul çok kalabalık ve gürültülü bir şehir olmasına rağmen neredeyse her yerde duyulmakta, insanların vaktini belirlemektedir (“Cosa Tiene in Vita l’Umanità?”, **Mer: I**; 62). Ezan, şehrin vaktine anlam vermektedir. Marta Ottaviani İstanbul’a taşındıktan sonra her gece ezanı duyup uyanmaktadır, oda arkadaşları ise onu duymamaktadırlar (**CT**; 21).

Balat’ta bulunan Surp Hireşdagabet Ermeni Kilisesi’nde Eylül’ün ikinci Cumartesi çok büyük bir ayin gerçekleşmektedir. Rivayetlere göre o ayın sırasında her yıl çaresiz hastalar iyileşmekte, dilsizler konuşmaya başlamaktadırlar. Bu yüzden o gün hem Hristiyan hem Müslüman olan binlerce kişi Türkiye’nin her yerinden, hatta Türkiye’nin dışından o kiliseyi ziyaret etmektedirler. Her yıl orada iyileşen hastalar bulunmaktadır (“Così Fan Loro”, **Mer: I**; 105).

Büyükkada’nın en yüksek tepesinde bulunan Rum Ortodoks Aya Yorgi kilisesine giden dik sokaktaki ağaçlar, dilek ağaçları olarak kullanılmaktadır. Hem Hristiyanlar hem Müslümanlar kiliseyi ziyarete giderken, bir mendil veya bir kâğıt üzerine duasını yazıp onu dik sokakta bulunan ağaçlara asmaktadırlar. İnaniş’a göre Aya Yorgi, gençlerin aşk sorunlarını çözmektedir (“Fuori Porta – Isole Ritrovate”, **Mer: I**; 136).

3.6.3. Mezarlıklar ve Türbeler

Mezarlıklar, şehir içindeki yerlerdir. İnsanlar oradan geçmekte, bazen orada oturup biraz dinlenmektedir. Mezarlıklar, Türklerin günlük hayatının sevilen bir parçasıdır (**IDV**; 83).

Sultanların türbeleri, camilere yakındır. Orada, padişahların aile mensupları da bulunmaktadır. Süleymaniye Camii’nin külliyesinde Kanuni Süleyman’ın eşi Hürrem Sultan’ın ve kızı Mihrimah Sultan’ın türbesi de yer almaktadır (**IDV**; 83).

3.6.4. Ramazan Ayı

Ramazan ayında gündüz oruç tutan insanlar akşam ezan okunduktan sonra iftar yapmaktadırlar. Her gün biraz daha erken olan iftar vakti saati, şehrin farklı yerlerinde bulunan ekranlarda gösterilmektedir. İftar yemeği, geceye kadar devam etmektedir. Şehrin birçok yerinde iftar çadırları kurulmaktadır, belediye veya vakıflar orada iftar yemeğini ikram etmektedir. Birçok restoranda Ramazan ayı boyunca iftar menüleri vardır. Ramazan ayına özgü bir çeşit pide bulunmaktadır.⁴⁶ İftar'da oruç açmak için hurma yenmektedir, sonra köfte, kebab, patlıcan yemekleri gibi yemekler yenmektedir.

Ramazan gecelerinde Sultanahmet meydanı kalabalıktır, neşe ve heyecanla doludur. Ezan okunduktan sonra satıcılar, yemek ve tatlı satmaya başlamaktadır, ışıklar açılmakta ve insanların sohbetlerinde sevinç hissedilmektedir. Hayatta en azından bir defa bunu görmek gerekmektedir, çünkü bunu görmeyenler hayatın güzelliğini tamamen bilmemektedirler (ISCS; 17). Bazı insanlar, sahura kadar orada kalmakta, yemek yerken konuşmakta ve şakalaşmaktadırlar (ISCS; 22).

Ramazan ayının geleneksel ekmeği Ramazan pidesi; geleneksel tatlısı sütlü bir tatlı olan, üstüne fıstık ve ceviz içinin döküldüğü güllaçtır.⁴⁷

İslamlaşan bir ülke olan Türkiye'nin en büyük şehrinde her yıl Ramazan ayında bir dükkan daha kapanmakta veya şarap servis etmemektedir (ANN; 183).

Ramazan ayının 27. gecesini, İslam'ın en kutsal gecelerinden biri olan Kadir Gecesi'dir. O gece, Kur'an Hz. Muhammed'e indirilmeye başlanmıştır ("Guida / Cosa Fare – Eventi", **Mer: I**; 157).

3.6.5. Bayramlar

Ramazan ayı bitince üç gün süren Ramazan Bayramı vardır. Bu bayram, Şeker Bayramı olarak da tanınmaktadır. Şeker Bayramı günlerinde çocuklar komşuların kapılarını çalıp onlardan şekerlemeler istemektedirler ("Guida / Cosa Fare – Eventi", **Mer: I**; 157).

⁴⁶ Elena Bianchi, "Guida / Cosa Fare – Eventi", **Meridiani: İstanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 157.

⁴⁷ Pepa Cerutti, "Cucina – A Pranzo da Solimano", **Meridiani: Turchia**, Yıl XXVI, No: 212, Nisan 2013, s. 68.

Kurban Bayramı'nda ise Hz. İbrahim'in Allah için Hz. İsmail'i kurban etmesi anılmaktadır. Hz. İbrahim, oğlunu kurban etmek üzereyken, Allah onu durdurmuş ve kesilecek bir koç göndermiştir. Bu yüzden Kurban Bayramı'nda günümüzde de bir koyun kesilmekte, eti aileyle yenmekte, komşulara ve fakirlere dağıtılmaktadır ("Guida / Cosa Fare – Eventi", **Mer: I**; 157).

3.6.6. Cemaatler

Türkiye'nin resmi sünni İslam'ı, 1924 yılında kurulmuş olan Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından temsil edilmektedir. Diyanet, imamlar ve din öğretmenlerini işe almakta, dinî okulların programlarını düzenlemekte, camilere maddi yardımlar yapmaktadırlar. Ancak Katolik sistemine benzer bir şekilde müftülüklerde düzenlenmiş olan resmi İslam yanında Türkiye'de birçok cemaat vardır. Örneğin çeşitli tasavvufî cemaatler bulunmaktadır. 1925 yılında Atatürk'ün kararına göre bütün tarikatlar kapatılmıştır. Fakat Osmanlı İmparatorluğu yıllarında çok güçlü olan bu tarikatlar kapatıldıktan sonra farklı bir şekilde düzenlenmiş ve faaliyetlerine devam etmişlerdir. En önemli tarikatlar ve cemaatler arasında Melâmiyye tarikatı, çok tutucu olan Süleymancılık, daha açık fikirli olan Bektaşîlik ve Nakşibendilik tarikatı vardır. Said Nursi (ö. 1960) tarafından XX. yüzyılın başlarında kurulan Nur cemaati, diğer cemaatlerden farklıdır; fakat diğer cemaatler gibi Atatürk inkılaplarına ve ülkeyi laikleştirme çabalarına direnmeye çalışmıştır. Bu son cemaat, Said Nursi vefat ettikten sonra farklı kollara ayrılmıştır. Bu kollardan biri Gülen cemaatidir. Bu kitabın çıktığı yıl olan 2008'de Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan Fethullah Gülen yurtdışında da etkiliydi; o, ülkenin laikliğini savunan Türkler tarafından, başından beri hoş görülüyordu (CT; 121-122).

Atatürk inkılaplarından sonra müzeye dönüştürülen Galata Mevlevihanesi'nde belirli günlerde sema töreni izlemek mümkündür (**Istanbul. Seduttrice, Conquistatrice, Sovrana**; 263-264).

3.6.7. Dinsel Eşyalar ve Simgeler

Tespîh, bir ibadet aracıdır; otuz üçer kez tekrarlanan Sübhanallah, Elhamdülillah ve Allahuekber sözlerini sayabilmek için kullanılmaktadır. İstanbul'da

birçok adam sokakta elinde tespihle yürümektedir. Tespih çekmek sık sık otomatik bir harekete dönüşmektedir (CT; 126).

Dine bağlı olan bir simge, başka Müslüman ülkelerinde de bulunan Fatma Ana'nın elidir. Sık sık kolyelerde bulunmaktadır. Şekli, el ile lale şekli arasında bir karışımdır. Dine bağlı olan bu simge, aslında genelde onu takanlara yardım ve şans getiren bir simge olarak görülmektedir (CT; 123).

3.6.8. Batıl İnançlar

Camdan yapılmış mavi nazar boncuğu geleneğe göre şans getirmektedir. Kapılara asılmakta, kızların taktığı bileziklerde, kolyelerde ve küpelerde kullanılmaktadır (CT; 126). İnsanları ve eşyaları nazara karşı koruduğuna inanılmaktadır ("Grand Bazaar - Diamo i Numeri", **Mer: I**; 59).

Türkiye'de fincanda kalan kahve taveleri aracılığıyla fal bakılmaktadır. Dine göre yasak olduğu için baktırmak istemeyenler yanında sadece eğlenmek için baktıranlar ve az veya çok inanarak baktıranlar da vardır ("Cucina – A Pranzo da Solimano", **Mer: T**; 67).

3.7. Sosyal Değerler

3.7.1. Tarih ve Osmanlı İmparatorluğu

Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi sistemini ve toplumu tamamen değiştiren Atatürk için duyulan saygıya rağmen Türkler, Osmanlı tarihine de sıkı sıkıya bağlıdırlar ve onunla gurur duymaktadırlar. Hatta o çağı, o çağın âdetleri ve dilini özleyenler bile vardır. Bu, insanların hayat görünüşüne göre değişmektedir. Kemalist, muhafazakâr, Osmanlıcı Türkler vardır. Türk toplumu çeşitli ve karmaşıktır, Türkler arasında da çok farklı kültürler görülmektedir (CT; 130).

Osmanlı İmparatorluğu'nun zaferleri ve fetihleri ile çok büyük gurur duyulmaktadır. İstanbul'un fethinin yıldönümü olan 29 Mayıs'ta şehir süslenmekte, akşam insanlar Haliç'te toplanıp İstanbul'un fethini anmak üzere belediye tarafından düzenlenen şenlikleri izlemektedirler. Anlatılan fetih tarihi, İtalya'da okutulanlardır

farklıdır; yağmalardan ve öldürülen düşmanlardan Türkler bahsetmemektedir (CT; 124).

Türkiye’de adların soyadlarından daha çok kullanılması, Osmanlı İmparatorluğu’ndan kalan bir mirastır. Atatürk soyadı kanunu çıkarmıştır, herkesin soyadı vardır, ancak günlük hayatta pek kullanılmamaktadır. Örneğin bey ve hanım dedikten sonra o kişinin soyadı değil, adı söylenmektedir. Soyadların birçoğu ailenin oturduğu şehre, yaptığı mesleğe, sahip olduğu bir özelliğe bakarak seçilmiştir. Bu yüzden “Büyükdeniz”, “Balıkçı”, “Demirbaş” gibi soyadları vardır. Soyadları kullanılmadan önce Arapçada olduğu gibi her kişi kendi babasının ve annesinin adlarıyla tanımlanıyordu. Resmi belgelerde Türkiye’de hâlâ annenin ve babanın adları istenmektedir (CT; 87).

3.7.2. Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti

Türkler, Atatürk’e çok büyük saygı ve sevgi göstermektedirler. Ancak son yıllarda bu duygu biraz azalmış ve Türk Cumhuriyeti’nin kurucusuna birkaç eleştiri yapılmış olsa da insanların birçoğu ona hâlâ çok büyük bir saygı göstermektedir. Birçok kişi Dolmabahçe Sarayı’nda Atatürk’ün vefat ettiği odayı ziyaret etmektedir. Odadaki yatağın üstünde büyük bir Türk bayrağı vardır. Odadaki saat Atatürk’ün vefat saati olduğu için 9.05’te durdurulmuştur (ISCS; 257-258). İlkokul öğretmenleri genellikle “Atatürk olmasaydı...” diyerek ders anlatmaya başlamaktadırlar. Hatta yönetmen Gani Müjde 2008’de Atatürk’süz bir Türkiye’yi adı **Osmanlı Cumhuriyeti** olan bir komedi filminde göstermiştir. Bu filme göre Atatürk olmasaydı İstanbul, Osmanlı Cumhuriyeti’nin başkenti, Ankara ise koyuncuların yaşadığı küçük bir kasaba olurdu. Devletin başında ise aslında ABD tarafından kontrol edilen bir Sultan bulunurdu ve Avrupa Birliği bu durumdan faydalanmaya çalışırdı. Bu film, tartışmalara yol açmıştır, çünkü yazara göre AKP hükümeti, ülkenin laikliğini ve Atatürk’ün belirlediği değerleri değiştirmektedir (Elena Bianchi, “Il Nuovo è Qui”, **Mer: I**; 36).

Atatürk’ün ölüm yıl dönümü olan 10 Kasım’da, saat 09.05’te atayı anmak için insanlar bulundukları yerde bir dakika boyunca durup sessiz kalmaktadırlar.

Araba kullananlar da arabadan inip bir dakika boyunca sokakta ayakta, hareket etmeden durmaktadırlar (“Guida / Cosa Fare – Eventi”, **Mer: I**; 157).

Kanuna göre devlet binalarının bütün odalarına Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusunun bir portresi asılmalıdır. Gazetelerin ilk sayfasında Atatürk’ün küçük bir portresi ve Türkiye’nin bayrağı vardır. Cumhuriyet tarihiyle ilgili özel günlerde, televizyon kanallarında alt yazı olarak vatanseverliğe vurgu yapan yazılar geçmektedir. Marta Ottaviani’nin kaldığı yurttaki kızların birçoğu Atatürk’ün küçük fotoğrafını kolye olarak takıyorlar ya da yataklarının yanına çerçeve içinde koyuyorlardı (CT; 129).

Türkler, kendi ülkeleriyle gurur duymakta ve ülkelerini çok sevmektedirler. Bayraklarına, millî marşlarına büyük saygı göstermektedirler. Diğer ülkelerin millî simgelerine de saygı göstermektedirler. Hükümet hakkında kötü konuşan Türkler vardır, fakat Türkiye devleti hakkında kötü konuşanlar çok nadirdir. Türkler, yabancılardan aynı millî duyguyu beklemektedirler, bir yabancının kendi ülkesini eleştirdiğini duyduklarında şaşırırmaktadırlar. Vatana bağlılığı, Atatürk’e gösterilen saygı ve sevgi de yansıtmaktadır. Çocuklara Vatan gibi vatanseverliği vurgulayan bazı isimler verilmektedir. Türklerin milliyetçiliği kendi vatanlarına duydukları büyük sevgiden gelmektedir (CT; 129).

19 Mayıs’ta, Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı yapılmaktadır. O gün resmi tatildir, fakat öğrencilerin birçoğu okula gidip Cumhuriyet’in tarihi, ülkenin gücü, birliği ve beraberliği için herkesin rolünü vurgulayan konuşmalar dinlemektedir. Ayrıca o gün öğrenciler gösteriler de yapmaktadırlar. Yazara göre bir taraftan bu anma törenleri çocukluktan itibaren Türkleri milliyetçi kılmakta, diğer taraftan bu şekilde onlara İtalya’da artık kaybolan millî ve toplumsal kurallar öğretilmektedir (CT; 137).

3.7.3. Bekâret ve Bekârlık

Türklerde evlenmek sosyal bir kuraldır; bekârlık pek kabul edilmemektedir (CT; 47). Süpermarketlerde satılan yemek paketlerinin çok büyük ve aile için olması Türk toplumunun bekarlığa alışkın olmadığını, aslında tek başına yaşayan bekârların az olduğunu göstermektedir (CT; 116).

İstanbul'da bile pek çok Türk kadın ve erkek için bekâret toplumsal bir değerdir. Onlar için bir kızın bakire olarak evlenmesi, son derece önemlidir. Bu yüzden İstanbul'da birçok klinikte kızlık zarı dikimi yapılmaktadır. Başka bir erkekle bekâretini kaybetmiş olan bazı kızlar evlenmeden önce gizlice bir kliniğe yalnız gidip kızlık zarı dikimi yaptırmaktadır. Bazıları ise annesiyle gitmektedir. Kızlar arasında bu dikim sadece ameliyat olarak adlandırılmaktadır. Onun fiyatı yüksektir, fakat pek güvenilir olmayan, onu ucuza yapan yerler de vardır. Birçok kız için bekâretini kaybetmiş olmak, çok ağır bir yükür; eşinin tepkisinden korkanlar da çoktur. Bekâret, okumuş ve zengin İstanbullular arasında o kadar önemli değildir, fakat daha alt sınıflardan veya dindar ortamlardan gelenler için damat ve gelin aileleri arasında sorun çıkarabilen bir meseledir (CT; 60).

3.8. Hayatın Geçiş Dönemleri

3.8.1. Doğum

Bir çocuk doğduğu zaman Türkler ona ad koyarken adın anlamına çok dikkat etmektedirler. Dinden gelen adlar yanında duygulardan, vatanseverlikten, doğadan gelen çok güzel adlar vardır. Bunlar arasında Deniz, Işık, Gonca, Gülbin, Devlet, Ülkü bulunmaktadır. Savaş da erkek çocuklar için ad olarak kullanılmaktadır. Çocuklara verilen ad, ebeveynlerin değerlerini ve duygularını yansıtmaktadır (CT; 86). İtalya'da ad koyma geleneği farklıdır; çocuğa dedenin veya büyükannenin adı, azizlerin adları gibi dine bağlı adlar, kulağa hoş gelen adlar verilmektedir. Doğal unsurların adları yaygın değildir.

3.8.2. Sünnet

Dinî kurallara göre yapılması gereken sünnet, dindar aileler için hâlâ çok önemli bir geçiş törenidir. Sünnet olan çocuk en fazla on iki yaşında olabilmektedir. (CT; 124) Geleneğe göre sünnet olan çocuk sultan tarzındaki beyaz kıyafetlerini giyiniş ailesiyle Eyüp Sultan gibi önemli bir camiye gitmektedir (ISCS; 190).

Dindar olmayan aileler de çocuklarını sünnet ettirmektedir, fakat artık sünnet kutlanılmamakta; yapılması gereken bir ameliyat olarak görülmektedir. Birçok

klınkte farklı yöntemlerle sünnet yapılmaktadır. Tıbbi araştırmalara göre sünnet, hijyen sağlamakta, HIV virüsünün bulaşma riskini azaltmaktadır (CT; 124).

Eyüp Sultan Camii yakınlarında özellikle Cuma günleri ve Bayram günleri sünnet olan çocuklar görülmektedir. Onlar sultan tarzındaki beyaz kıyafetler içinde aileleriyle dolaşmaktadırlar ve genelde yüzlerinde şaşkın bir ifade bulunmaktadır (ISCS; 190).

3.8.3. Evlenme

➤ *Nışan*

Evlenmeye karar verdikleri zaman Türkler nışanlanmaktadırlar. Nışanlanma, medeni hukuk içinde bulunan aile hukukunun bir sözleşmesidir. Nışanlanmayla erkek, kızla evleneceğine söz vermektedir. Nışanlandıktan sonra kız [ve erkek], yüzük takmaktadır (CT; 126).

➤ *Evlilik*

Atatürk sayesinde Türkiye’de poligami yasaklanmış, resmi nikahın evlenmede tek yasal yol olduğu belirtilmiştir. Dinî nikah camide yapılmaktadır, fakat sadece belediyenin bir memuru tarafından kıyılan resmi nikah yasal olarak geçerlidir. Resmi nikah töreni çok az sürmektedir, Türklerin en çok önem verdikleri kısım düğün, yani kutlamadır. Düğün, bazı insanlar tarafından belediyeye bağlı olan düğün salonlarında yapılmaktadır, fakat biraz parası olanlar başka salonlara, zenginler otele gidip orada kutlamaktadırlar. Birçok otelin düğünler için özel salonları vardır. Eskiden düğün daha uzun sürüyordu, şuan ise İtalyan düğünlerinden daha kısa sürmektedir. Türkler de İtalyanlar gibi kendi çocuklarını evlendirmek için ve kutlamalar için çok para harcamaktadırlar. Kendi çocuğunu iyi bir kişiyle evlendirme, toplum için önemlidir. İtalya’da olduğu gibi Türkiye’de de gelin beyaz bir gelinlik giymektedir. Gelin, ayakkabının tabanı altına hâlâ bekar olan yakın arkadaşlarının adlarını yazmaktadır. Düğünde gelin çok yürüdüğü ve dans ettiği için yazdığı birkaç ad silinmektedir, inanışa göre

silinmiş olan adın ait olduğu kız yakın bir zamanda nişanlanıp evlenecektir (CT; 125).

3.9. Yiyecekler ve İçecekler

Yemek, bütün Türkleri bağlamaktadır, Türk kültürünün çok önemli bir parçasıdır. Kadınlar, yemek yapmayı bilmelilerdir. Süpermarketlerde mikrodalga fırında ısıtacak çok yemek bulunmamaktadır (CT; 116).

Büyük miktarda et, sebze ve zeytin yağı kullanılan Türk mutfağı, birçok kişi tarafından Yunan mutfağına benzetilmektedir. Fakat Türkler ile Yunanlar arasında yemek konusunda da rekabet vardır (IPM; 62).

Türk mutfağında çeşitli baharatlar kullanılmaktadır. Bunlar arasında zencefil, safran, kimyon, anis, zerdeçal vardır. Örneğin zencefil koyun yahnisinde, köftede ve içkilerde kullanılmaktadır. Safran tavukta, balıkta ve zerdede kullanılmaktadır. Anadolu'nun bir meyvesinden gelen kırmızı renkli sumak baharatı salataya ve ete eklenmektedir ("Cucina – A Pranzo da Solimano", Mer: T; 72).

3.9.1. Yemek Mekânları

İstanbul'da, Türkiye'nin her yerine ait yemekler yenebilmektedir. İstanbul'un bir simgesi sayılan simit aslında Ankara'da daha taze ve çıtırır. Pide, Karadeniz ve Konya mutfağına aittir. Urfa ve Adana kebabları vardır. En iyi mantılar, Kayseri mantılarıdır. Kars'ın balı çok lezzetlidir. Çay, Rize'den gelmektedir (CT; 149). Türkiye'de, her yemeği yemek için belirli bir mekân vardır. Örneğin börek satan börekçi, pide satan pideci, köfte yapan köfteci, sokakta döner satan dönerci ve işkembe satan işkembeci, pasta ve çeşitli tatlılar satan pastane bulunmaktadır. Yenilecek yemeğe göre o yemeği yapan yere gidilmektedir ("Cucina – A Pranzo da Solimano", Mer: T; 71).

Yemek satan her yerde, örneğin lokantada, sokak satıcılarının el arabalarında, pastanede her saatte çok fazla yemek bulunmaktadır. Türkler bazen yemeği israf etmektedir, fakat genelde yemeğe saygı göstermekte, taze olmayan yemekleri de yemeyi kabul etmektedirler (CT; 77).

3.9.1.1. Osmanlı Mutfağı – Asitane

Türk mutfağı çok eski, zengin ve lezzetlidir (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**, s. 76). Bu mutfak, uzmanlar tarafından dünyanın en iyi mutfaklarından biri sayılmaktadır. Onun sırrı, birçok yemek kültüründen etkilenmiş olmasıdır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde fethedilen yerlerin yemekleri, Osmanlı mutfağına girmiştir. Böylece Balkanlar, Irak, Suriye, Filistin, Kıbrıs, Kuzey Afrika’nın bazı yemekleri Osmanlı mutfağını etkileyip Türk mutfağına eklenmiştir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 67).

Kariye Müzesi’ne yakın Osmanlı mutfağı yemeklerini yapan bir restoran vardır. Adı **Asitane** olan bu restoranın menüsü araştırmacılar tarafından Edirne Sarayı’nın, Topkapı Sarayı’nın ve Dolmabahçe Sarayı’nın arşivlerinde bulunup çevrilen gerçek Osmanlı tariflerine dayanmaktadır. Mevsime ve günlere göre farklı Saray ziyafetlerinde yapılmış olan yemekler pişirilmektedir. Örneğin bir menü, Kanuni Sultan Süleyman’ın oğulları II. Bayezid ve Şehzade Cihangir (ö. 1553) için 1539 yılında verilen sünnet ziyafetiyle ilgili belgelerden kaynaklanmaktadır.⁴⁸

3.9.1.2. Simit Kafeler

Yurtdışından gelen yemek zincirleri başarılı olmak için Türklerin yemek kültürüne uymalıdır. Bu yüzden McDonald’s Türkiye’de menüsüne ayran ve Türk kahvesi eklemiştir (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 81). Poğaça, simit, börek ve başka yemekler satan **Simit Sarayı**; **Starbucks** gibi Amerikan zincirlerinin ülkeye yayılmasına direnmek için kurulmuştur. Simit Sarayı da kafe konseptinde bir zincirdir, fakat orada satılan ürünler Türk mutfak geleneğine özgü ürünlerdir. Türkiye’de emperyalizm ile yerellik arasındaki savaş bu şekilde de sürdürülmektedir (CT, s. 129).

3.9.1.3. Ev Yemekleri Lokantaları

Ev yemekleri yapan lokantaların ortamı sade, fiyatları ucuzdur. Lokantaların menüsü çeşitlidir: örneğin mezeler, çeşitli çorbalar, et, sebze, nohut ve fasulye

⁴⁸ Jasmina Trifoni, “Ristoranti”, **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 148.

bulunmaktadır. Alkollü içecekler servis edilmemektedir, zaten genellikle lokantanın ana aşçısı hacıdır (“Cucina – “Fusion” a Chi?”; s. 81).

Çorba: Türk mutfağında çeşitli çorbalar yapılmaktadır. Onlardan biri de, kırmızı mercimekten yapılan lezzetli Ezogelin çorbasıdır. Bu çorba, 1909 yılında Antep’in bir köyünde doğan, çok güzel olan bir gelinden adını almaktadır. Ona güzel anlamına gelen “ezo” deniliyordu. Evlendikten sonra kocasıyla Suriye’ye taşınan gelin, gelinlerin çektiği gurbetin simgesi olmuştur (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 67).

Dolma: Türkler sebze, kıyma ve pirinçla çeşitli dolmalar yapmaktadırlar, bu malzemelere baharat, kuru üzüm ve ceviz de eklenebilmektedir. Üzüm yapraklarıyla yapılan sarma da dolmanın bir türü sayılabilmektedir (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 81). Bu yemeğin adı, dolmak fiilinden gelmektedir. Dolma çeşitleri arasında biber, kabak, patlıcan, domates, soğan dolması vardır (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 67). Şeyhmilmuşi, dolmanın başka bir türüdür (“Cucina – “Fusion” a Chi?”; s. 81).

İmam bayıldı: Adı eğlenceli olan imam bayıldı, Türklerin çok sevdiği patlıcanla yapılmaktadır. Bunlar doldurulup fırında pişirilmektedir. Bir rivayete göre bir imam bu yemeği ilk kez yediğinde lezzetinden dolayı bayılmış, adı bundan gelmektedir. Başka bir rivayete göre ise imam, bu yemeği yapmak için çok fazla zeytinyağının kullanıldığından dolayı bayılmış (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 80).

Hünkar beğendi: Bu yemeğin adı da eğlencelidir. Bu yemekte, patlıcan sosu üstünde kuzu eti vardır (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 81).

3.9.1.4. Sokak Yemekleri

İstanbul, sokakta satılan yemekleri ile tanınmıştır.

Simit, döner, kokoreç: Sokata şehrin bir simgesi olan sıcak simit, döner, kokoreç satılmaktadır.

Gözleme: Turistler tarafından “Turkish pancakes” olarak bilinen patatesli, peynirli veya ıspanaklı gözleme alıp yenebilmektedir.

Balık ekmek: Galata Köprüsü’nün yakınlarında balık ekmek de satılmaktadır.

Mısır, kestane: Sokakta her mevsimde mısır satıcıları ve kestane satıcıları vardır (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 71).

3.9.2. Önemli Yiyecekler

3.9.2.1. Türk Kahvaltısı

Türk kahvaltısı çok zengindir. Kahvaltıda az ve tatlı yemeye alışkın olan İtalyanlar, bu büyük ve lezzetli kahvaltıyı çok sevmektedirler (**IPM**; 64). Kahvaltıda domates, salatalık, zeytin, peynir, bal, reçel yenmektedir (“Ristoranti”, **Mer: I**; 148). Türkiye’de, çok çeşitli peynir bulunmaktadır (**IDV**; 213).

Rumeli Hisarı’nın yakınlarında bulunan kahvaltıcılarda yumurtalı sebzeli kaygana da yenebilmektedir (“Ristoranti”, **Mer: I**; 148).

3.9.2.2. Mezeler

Çok çeşitli ve lezzetli mezeler, Osmanlı döneminin geleneklerine dayanmaktadır. Bir rivayete göre, meze geleneği Kanuni Sultan Süleyman zamanlarından gelmektedir. Padişah, zehirlenmekten korktuğu için yemek yemeye başlamadan önce hizmetçilerine yemeğin küçük porsiyonlarını denetiyordu (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 71). Cacık; yoğurt, su, salatalık ile yapılan soğuk bir mezedir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 71). Meze olarak lakerda, dolma ve peynirli sigara böreği de servis edilmektedir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 71). Orta Doğu’nun her yerinde bulunan humus, Türkler tarafından da meze olarak yapılmaktadır. Humus hazırlamak için gereken malzemeler, nohut, zeytin yağı, tahin, sarımsak, su, limon suyu, tuz, kimyondur (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 68).

3.9.2.3. Et Yemekleri

Yurtdışında en bilinen Türk yemeği olan kebabı yapmak için kullanılan et koyun, kuzu, inek, tavuk eti olabilmektedir. Türkler eskiden göçebe oldukları için mangal yapmaya alışkınlardı (**IPM**; 63). Et türünden dolayı değil, et pişirilme

biçiminden dolayı bir yemeğe kebab denmektedir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 68).

Kebab, farklı tür restoranlarda bulunmaktadır. Kebabçıda farklı tür kebab yenmektedir, dönerci ise döner satmaktadır, ortasında kocaman bir ocağın bulunduğu restoranların adı ise ocakbaşıdır (“Valigia di Andata”, **Mer: I**;). Kadıköy’de bulunan meşhur **Çiya Sofrası**’nın menüsünde kırk farklı kebab çeşidi bulunmaktadır. Bunlar arasında elmalı kebab, vişneli kebab da vardır. Çiya Sofrası’nın aşçısı ve sahibi olan, Gaziantep Doğumlu Musa Dağdeviren, hem Türkiye’de hem yurtdışında aldığı ödüllere rağmen restoranlarını lüks mekânlara dönüştürmemiştir, fiyatları uygun tutmuştur. Musa Dağdeviren, gerçek insanlar için gerçek yemekler pişirdiğini söylemektedir (“Ristoranti”, **Mer: I**; 149).

Döner kebab: Döner, en yaygın ve ucuz Türk kebabıdır (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 76). Döner, ekmek arası veya dürüm içinde yenebilmektedir. Almanya’daki Türk dönercileri Almanların damak tadına göre yetmişlerde dönere ketçap ve mayonez eklemeye başlamışlardır (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 68).

Fıstıklı kebab: Kebabın bir türüdür (“Ristoranti”, **Mer: I**; 148).

İskender kebabı: Bu kebab, pide üzerinde yoğurtlu domatesli dönerdir. Rivayete göre Büyük İskender, bu tür kebabı çok seviyordu (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 76).

Çöp şiş kebabı: Türkiye’nin doğu bölgelerine ait olan çöp şiş kebabı başka yemekler yapmak için kullanılan kuzu ve tavuğun kalan parçalarıyla yapıldığı için çöp şiş kebabı adını almıştır (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 76).

İşkembe: İstanbul’da turistlerin alışkın olmadıkları işkembe satan işkembeciler vardır (“Valigia di Andata”, **Mer: I**; 28).

Kokoreç: Kuzu bumbarından ve bağırsağından yapılmaktadır. Bu yemek, Avrupa Birliği’nin kurallarına göre yasaktır. Bu yüzden Türkiye’nin Avrupa’ya girme şartları arasında kokoreççilerin kapatılması vardı (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 81).

Köfte: Hem restoranlarda hem kafelerde yenmektedir (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 80).

Çiğ köfte: bu tür köfte de Türklerin çok sevdiği bir yemektir, etli ve etsiz çiğköfteler vardır.⁴⁹

3.9.2.4. Balık

Meze, balık ve et ızgara yemek, rakı içmek için meyhanelere gidilmektedir (“Valigia di Andata”, **Mer: I**; 28). Osmanlı döneminde bu restoranlar Rumlar tarafından işletiliyordu, sadece balık ve rakı servis ediyorlardı. Günümüzde meyhanelerde şarap servisi de vardır, orada balıktan önce mezeler yenmektedir. İstanbul’da yaşayan laik Türkler tarafından eğlenceli bir akşam geçirmek için çok sevilen mekânlardır. Haliç’e bakan Kumkapı’da, Boğaz’ın Avrupa yakasında bulunan Ortaköy’de ve Boğaz’ın Anadolu yakasında bulunan Kuzguncuk’ta güzel meyhaneler bulunmaktadır. İstiklal Caddesinin bir pasajı olan, Beyoğlu balık pazarına yakın bulunan Çiçek Pasajı’nda da güzel ve neşeli meyhaneler vardır (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 81).

Balık ekmek: Soğanlı, turşulu balık ekmek şehrin bir simgesidir (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 77). Rivayete göre XX. yüzyılın başında bir balıkçı gemiyle Galata Köprüsü’nün bir tarafında olan Eminönü’nde durup orada çok ucuz fiyatlara ekmek arası ızgara balık satmaya başlamış. Bu sokak yemeği çok başarılı oldu, zamanla orada balık ekmek satan yerler çoğaldı. Balık ekmeği daha rahat ve yavaş yemek isteyenler, balık ekmek restoranlarının birini seçip oraya oturabilirler. Eminönü ve Galata Köprüsü’ndeki balık ekmek satan yerler her gün yaklaşık on altı saat açıktır. İstanbul’a gelenler mutlaka balık ekmek yemelidir (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 81).

Paolo Rumiz, korkunç trafiğe rağmen İstanbul’a bisikletle girdikten sonra arkadaşlarıyla Galata Köprüsü’ne yakın bulunan **Genç Osman** gemisinden kırmızı biberli uskumru ekmeği almıştır (**TUB**; 157). Galata Köprüsü’nün altında bulunan balık restoranları genelde iyidir, ayrıca pahalı değildir (**ISCS**; 262).

Kalkan balığı: İstanbul’a özgü bir lezzettir. İstanbul’un Avrupa yakasında, Boğaz’ın en kuzeyinde bulunan Rumeli Kavağı semtinde mükemmel bir kalkan tandır yenmektedir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 71).

⁴⁹ Jasmina Trifoni, “Caffè & Co.”, **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 146.

3.9.2.5. Hamur İşleri

Simit: Şehrin her yerinde satılan simit, İstanbul'un simgelerinden bir tanesidir. Simidin üstünde susam vardır ("Cucina – "Fusion" a Chi?", **Mer: I**; 76).

Börek: Börekçide yenmektedir. İçinde kıyma, peynir, patates veya ıspanak vardır. Sultan IV. Mehmed (1648-1687), 1680'de börek malzemelerini ve tarifini belirlemiştir, çok fazla soğan kullanan börekçileri cezalandırmıştır ("Cucina – "Fusion" a Chi?", **Mer: I**; 81).

Ramazan pidesi: Ramazan ayına özgü bir ekmektir ("Guida / Cosa Fare – Eventi", **Mer: I**; 157).

Pide: Ona Türk pizzası denmektedir. Pide üstüne kıyma, peynir, soğan, domates, maydanoz koyulmaktadır ("Valigia di Andata", **Mer: I**; 28). Hem açık hem kapalı pideler vardır ("Cucina – A Pranzo da Solimano", **Mer: T**; 69).

Lahmacun: Bu da pizzanın bir türüdür. Onun üstüne kıyma, domates, maydanoz koyulmaktadır ("Cucina – "Fusion" a Chi?", **Mer: I**; 80).

3.9.2.6. Yoğurt

Latin dillerinde de yoğurt kelimesi, "yoğurmak" Türkçe fiilinden gelmektedir. Türkler dünyada en çok yoğurt tüketen halklardan biridir; araştırmalara göre Türkiye'de yılda kişi başı 20 kg'dan fazla yoğurt tüketilmektedir ("Cucina – A Pranzo da Solimano", **Mer: T**; 69). Yoğurt, yemekten sonra değil, yemekle yenmektedir. Örneğin et ve balık yanında yenmektedir. İtalya'da ise yoğurt, yemekten sonra, meyve ile yenmektedir (**IPM**; 62). Yoğurt, birçok yemeği yapmak için kullanılmaktadır. Örneğin yoğurt, cacığın ana malzemesidir.

Yayla çorbası: Pirinç, yoğurt, yumurta ve naneyle yapılmaktadır.

Şekerli yoğurt: Kandilli'nin meşhur şekerli yoğurdu Kanlıca'da, vapur iskelesi yanında bulunan İsmailağa Cafe'de yenmektedir (**MUT**; 21).

3.9.2.7. Turşu

Türkler, turşuyu çok sevmektedir. Turşu, dürüm ve balık ekmek içine koyulmaktadır, başka yemeklerle de yenmektedir. Tarihî bir turşucu, 1938'de

kurulmuş olan ve dükkanı Cihangir’de bulunan **Asri Turşucu**’dur. Orada sirke de satılmaktadır.⁵⁰

3.9.2.8. Kuru Meyveler

Fındık: Dünyada fındıkların çoğu Türkiye’de, Karadeniz bölgesinde yetiştirilmektedir. Fındık, birçok tatlıda kullanılmaktadır. Örneğin baklavada, aşurede, kadayıfta bulunmaktadır (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 71).

Kuru üzüm: Türkiye, kuru üzüm üretiminde dünyada birincidir. Kuru üzüm Türkiye’den geldiği için İtalyancada Sultan’ın üzümü olarak adlandırılmaktadır. Kuru üzüm, birçok yemekte kullanılmaktadır. Örneğin dolmalarda ve iç pilavda kuş üzümü bulunmaktadır (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 72).

3.9.2.9. Tatlılar

Türk dondurması: Dondurma, Kahramanmaraş şehrinden gelmektedir. Bu dondurma sakız gibidir. Onu yapmak için gereken malzemeler, süt, şeker, toz salep ve damla sakızıdır (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 68).

Baklava: En geleneksel Türk tatlısı hamur, bal, fıstık veya başka kuru meyvelerle yapılan baklavadır (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 78-79). Aslında, bu tatlının icadı hâlâ tartışılmaktadır; çünkü hem Orta Doğu’nun başka ülkelerinde hem Yunanistan’da baklavanın yöresel bir tatlı olduğu iddia edilmektedir. XVI. yüzyılda Osmanlı Sarayının pastacıları bu tatlıyı kare şeklinde servis ederek, üstüne bal şerbetini dökerek ona şimdiki şeklini vermişlerdir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 67). İstanbul’un en meşhur baklavacısı **Karaköy Güllüoğlu**’dur; orada her tür baklava bulunmaktadır (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 81).

Kadayıf: Bu tatlıda fındık ve ceviz bulunmaktadır, üstüne şerbet dökülmektedir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 71).

Muhallebiler: Sütlaç gibi muhallebileri yemek için muhallebiciye veya pastaneye gitmek gerekmektedir (“Ristoranti”, **Mer: I**; 149).

⁵⁰ Jasmina Trifoni, “Shopping”, **Meridiani: İstanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 154.

Zerde: Yeniçerilere maaş gününde safranla pişirilen bir çeşit pirinç tatlısı olan zerde de dağıtılıyordu (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 76).

Güllaç: Ramazan ayının geleneksel sütlü bir tatlısıdır. Üstüne fıstık ve ceviz içi dökülmektedir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 68).

Tavuk göğsü: Bu da sütlü bir tatlıdır, tavuk göğsü etiyle yapılmaktadır. Osmanlılar tarafından beğenilen bir tatlıydı (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 71).

Aşure: Rivayete göre, aşure Hz. Nuh’un tatlısıdır. Türk çokkültürlülüğü, Musevilerin, Hristiyanların ve Müslümanların bir peygamberi olan Hz. Nuh’dan bahseden bu tatlıda da bellidir (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 81).

İrmik helvası: Bu, başka bir geleneksel Türk tatlısıdır (“Ristoranti”, **Mer: I**; 149).

Lokum: Yurtdışında “*Turkish Delight*” olarak tanınan şekerlemedir. Rivayete göre Ali Muhiddin Hacı Bekir, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında o zamanki padişah için ilk lokumu yapmıştır. Padişah, yemekten sonra ikram edilecek, kahve yanında yemek için yumuşak ve lezzetli bir şekerleme istiyormuş. Ali Muhiddin, Kastamonu yakınlarındaki dağlardan İstanbul’a taşınmıştır ve böyle bir şekerlemeyi yaparak Topkapı Sarayı’nın resmi lokumcusu olmuştur. Şehrin birkaç yerinde hâlâ Hacı Bekir’in lokum dükkanları vardır; ilk dükkanı Sirkeci ile Eminönü arasında bulunmaktadır, Beyoğlu’nda da bir şubesi vardır. Bu dükkanların duvarlarında eski zamanların fotoğrafları, Hacı Bekir’in ve torunlarının kazandığı ödülleri anlatan belgeler vardır. Lokum yapmak için az malzeme gerekmektedir; ana malzemeleri su, şeker ve nişastadır. İstenen lokum türüne göre gül suyu, limon, fıstık, fındık, nane, zencefil, elma, bal, portakal gibi malzemeler eklenmektedir. Ancak lokum yaparken hamuru yoğuruş ve pişirme süresi çok önemlidir. Hacı Bekir lokumlarında büyük fabrikaların lokumlarında bulunmayan bir lezzet, mükemmel bir yumuşaklık vardır. Hatta şehrin entelektüelleri arasında bununla ilgili bir deyim bulunmaktadır; bir entelektüele fikirlerini nereden aldığı sorulduğunda o “Hacı Bekir’den alıyorum” diye cevaplamaktadır.⁵¹

2005’te adı **Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap** olan İngiliz filmi çıktıktan sonra Hacı Bekir’in Paris’teki ve Londra’daki lokum satışları çok artmıştır. Filmde lokum önemli bir role sahiptir; çünkü karakterlerden biri birkaç lokum

⁵¹ Paolo Galliani, “Golosità – Dolce Lokum”, **Meridiani: İstanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 82-83.

karşılığında Beyaz cadıya güvenip kardeşlerini aldatmaktadır (“Shopping”, **Mer: I**; 154).

3.9.3. İçecekler

3.9.3.1. Alkolsüz Olan Geleneksel İçecekler

Çay: Türk kültürünün vazgeçilmez bir unsurudur. Beraber çay içmek farklı insanları bir araya getiren önemli bir âdettir. Türklerin çay içmesine, alışkanlık demektense âdet demek gerekmektedir. Türkler, her saatte çay içmektedirler. Çay, lale şeklindeki küçük cam bardaklardan içilmektedir, bardak altına küçük bir tabak koyulmaktadır, çaya küp şeker eklenmektedir. Türk çayı, koyu veya açık içilebilmektedir (**CT**; 32). Türk çaydanlığı, iki çaydanlıktan oluşmaktadır. Aşağıda kalan çaydanlığa su dökülmektedir, yukarıdaki çaydanlığa ise çay koyulmaktadır (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 72).

Çayı çok seven Marta Ottaviani, çaydanlık satın alıp evinde de onu yapmaya çalışmış, fakat tadı farklı olmuştur. Birçok defa denedikten sonra ve hiç Türklerin yaptığı çay gibi güzel bir çay yapmayı başarmayınca gerçek Türk çayı yapmak için Türk olmak gerektiği sonucuna varmıştır (**CT**; 35). Türkiye’nin millî içeceği, çaydır. Çay bitkisi Karadeniz bölgesinde bulunan Trabzon ve Rize ilçelerinde yetiştirilmektedir. Araştırmalara göre 2008’de Türkler yılda kişi başı 2,5 kilogram çay tüketmişlerdir; bu veri ile dünyadaki çay tüketenlerinin listesinde İrlanda ve İngiltere’den sonra üçüncü sırada yer almışlardır. Dünyanın çay üreticilerinin listesinde ise Türkiye; Hindistan, Çin, Kenya ve Sri Lanka’dan sonra beşinci sırada yer almıştır (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 72).

Çay, her yerde içilmektedir, şehrin her yerinde çay bahçeleri bulunmaktadır. Bunlardan çok güzel bir tanesi Beyazıt’ta, tarihî bir medresenin avlusunda bulunan **Erenler Çay Bahçesi**’dir (“Caffè & Co.”, **Mer: I**; 147).

Elma çayı: Bu çay, oldukça yeni bir çaydır; aslında Türkler tarafından pek tüketilmeyen çok şekerli olan, elma içermeyen elma çayı turistler tarafından sevilmektedir. Elma çayı genelde Kapalı Çarşı’nın satıcıları tarafından pazarlık

sırasında ürünleriyle ilgilenen turistlere ikram edilmektedir (“Caffè & Co.”, **Mer: I**; 147).

Bitki çayı: Türkler, kışın bitki çaylarını da sevmektedirler. Bunlar arasında kuşburnu çayı ve ıhlamur çayı vardır (“Caffè & Co.”, **Mer: I**; 146).

Kahve: XVI. yüzyılın başında Yemen Valisi olan Özdemir Paşa (ö. 1561), kahveyi keşfettikten sonra bu içeceği Avrupa’da da tanıtmıştır. Bu yüzden Türk kahvesi, çok önemli ve klasik bir içecektir; zaten bu, dünyanın ilk kahvesidir. Osmanlı sarayında görevliler arasında padişahın kahvesini pişiren kahvecibaşı da vardı. Kahveyi yapmak için bakır bir cezve kullanılmaktadır; su, kahve tozu ve şeker karıştırılıp kaynatılmaktadır. Bu yüzden kahve istenirken, onu sade, orta şekerli veya şekerli istemek gerekmektedir. İtalyan espresso kahvesinin tersine Türk kahvesi yavaş içilmektedir, çünkü bu şekilde telve fincanın dibine inmektedir. (“Caffè & Co.”, **Mer: I**; 147) Fincanda kalan kahve telvesinden Türkler arasında fal bakanlar vardır (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 67).

En tarihî ve lezzetli Türk kahvesi, **Kurukahveci Mehmet Efendi**’den satın alınmaktadır. Mehmet Efendi, önce çekirdek olarak satılan, evde tavada kavrulup el değirmeniyle çekilen kahveyi 1871 yılında hazır olarak satmaya başlamıştır. En eski dükkanı Eminönü’nde bulunmaktadır (“Caffè & Co.”, **Mer: I**; 147).

Tarihçi Franco Cardini, XIX. yüzyılın atmosferini henüz kaybetmemiş olan **Pierre Loti Kafesi**’nde, Haliç’e bakarak şekersiz Türk kahvesini içmeyi sevmektedir (**ISCS**; 191). İstanbul’da binlerce kafe vardır, Franco Cardini’ye göre İstiklal caddesine yakın bulunan **Kafe Kaktüs** ve Tünel meydanındaki **Markiz** ziyarete değerdir (**ISCS**; 197). Türkler, kafelerde uzun uzun oturmayı çok sevmektedirler. Seyyahlar için de bir kafeye oturup etrafa bakmak şehrin atmosferine girmek için en iyi yoldur (**ISCS**; 249).

Önemli kahve geleneğine rağmen İstanbul, kahve satan Amerikan Starbucks zincirine kapılarını açmıştır. Aslında İstanbul’da her tür kahve içilebilmektedir; bazı yerlerde İtalyan cappuccino da çok lezzetlidir (“Caffè & Co.”, **Mer: I**; 146).

Salep: Türklere özgü başka bir sıcak içecek saleptir. Bu da çok eski bir içecektir, kışın sokaklarda salep satıcıları vardır. Sütlü bir içecek olan gerçek salebi yapmak için Türkler, sadece Anadolu’da bulunan bir tür yabani orkide kullanıyorlardı. Osmanlılara göre bu bitki afrodizyaktı, günümüzde ise kolesterola karşı özellikleri ve

lezzeti ile tanınmaktadır. Fakat 2008'den itibaren o orkide türü koruma altına alınmıştır ve artık salep yapmak için kullanılamamaktadır. Artık salep, başka orkide türleriyle yapılmaktadır. Salep üstüne tarçın tozu koyulmaktadır.

İstanbul'da birçok şubesi olan **Mado** kafesi, lezzetli salebi ile meşhurdur. Yazın orada salep dondurması yenebilmektedir ("Caffè & Co.", **Mer: I**; 146).

Ayran: Kebap veya börek yerken Türkler yoğurt, su ve tuz ile yapılmış olan ayran içmektedirler ("Caffè & Co.", **Mer: I**; 147). Ayran, Türkiye'nin yerlerine göre biraz değişmektedir. En iyi ayran, Balıkesir'in bir ilçesi olan Susurluk ayranıdır. Orada her yıl Ayran Festivali düzenlenmektedir ("Cucina – A Pranzo da Solimano", **Mer: T**, s. 67).

Boza: Başka bir geleneksel içecektir, zengin besin içeriği vardır. Balkanlardan gelen bu içecek, özellikle kış mevsimine uygundur. Boza, fermente darıdan, mısırdan veya bulgurdan yapılmaktadır, üstüne tarçın tozu koyulmaktadır; onu içerken yanında leblebi yenmektedir. Kış aylarında sokakta da boza satılmaktadır, fakat en meşhur bozacı Fatih'te, Vefa'da bulunan **Vefa Bozacısı**'dır. Vefa Bozacısı, 1876'dan beri aynı mekânda boza satmaktadır; çinili dükkan pek değişmemiştir ("Caffè & Co.", **Mer.: I**; 147).

Osmanlı şerbeti: Meyve ve şeker ile yapılan şerbet, özel günlerde ve Ramazan ayında içilmektedir. Osmanlılar ise onu sık sık içiyorlardı. Bu yüzden şerbete Osmanlı şerbeti denmektedir ("Caffè & Co.", **Mer: I**; 146).

Üzüm şırası: Yazın *Vefa Bozacısı* sıcak havaya daha uygun bir içecek hazırlamaktadır; içeceğin adı üzüm şırasıdır. Şıra, üzüm suyundan üretilmektedir ("Caffè & Co.", **Mer: I**; 147).

Meyve suyu: İstanbul sokaklarında taze, soğuk meyve suyu satılmaktadır. Bunlar arasında yazın karpuz suyu, dut suyu ve şeker kamışı suyu hatırlanmalıdır ("Caffè & Co.", **Mer: I**; 147). Kışın ise İstanbulluların en sevdiği meyve, nardır. B1, B2 ve C vitamini ve minareller içeren nar suyu hem kafelerde hem sokakta satılmaktadır. Nar, birçok yemekte de kullanılmaktadır ("Caffè & Co.", **Mer: I**; 147). Sokak satıcılarından alınan meyve suyu, plastik bardaklardan veya küçük plastik şişelerden içilmektedir (**CT**; 32).

3.9.3.2. Alkollü Olan Geleneksel İçecekler

Rakı: Geleneksel Türk içkisi, anasonlu rakıdır, ona aslan sütü de denmektedir. İçmeden önce ona su eklenmektedir (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 80). Rakı, ağır bir içkidir; alkol oranı %45’tir. Üzümden, erikten, incirden yapılmaktadır. Akdeniz ülkelerinde ve Orta Doğu’da rakıya benzeyen içkiler vardır. Örneğin Fransa’da *pastis* içkisi, Lübnan’da *arak* içkisi içilmektedir. Rakıyla mezeler ve soğuk bademler iyi gitmektedir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 72).

Şarap: Anadolu’da eski zamanlardan beri şarap üretilmektedir. Günümüzde ülkede üzümlün sadece %5’i şarap yapmak için kullanılmasına rağmen güzel Türk şarapları vardır; son zamanlarda yerel üzümler ile meşhur yabancı şarapların üzümleri karıştırılıp denenmiştir (“Valigia di Ritorno”, **Mer: I**; 30).

Türklerin birçoğu şarap içmemektedir. Derginin çıktığı 2009’da Türklerin kişi başı yıllık şarap tüketimi bir litreydi. Ancak İstanbul’da güzel şaraplar servis eden çok restoran vardır. Beyoğlu’nda tarihî **Pano** şaraphanesi, Cihangir’de **La Cave Şaraphanesi** vardır. Türk şarapları arasında Trakya’nın beyaz şarabı ve kırmızı buzbağ şarap da bulunmaktadır. Kapadokya’nın **Emir** beyaz şarapları uluslararası yarışmalarda çok ödül almıştır. Diyarbakır’ın kırmızı **Boğazkere** şarabı da meşhurdur. Türkiye’de şaraptan alınan vergi yüksektir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 72).

Bira: İstanbul’un birası, adı **Bomonti** olan bir biradır. Bu bira fabrikası, 1890’da İsviçre’den gelip İstanbul’a yerleşmiş olan iki kardeş tarafından Feriköy’de kurulmuştur. Sonra Bomonti bira markası İzmir’de bira üreten **Efes** markası tarafından alınmıştır; ancak adı değiştirilmemiştir. **Efes Pilsen** bira markası, aynı adı taşıyan İzmir basketbol takımının sponsorluğunu yapmaktadır (“Caffè & Co.”, **Mer: I**; 147).

3.10. Boş Zaman Aktiviteleri ve Eğlenceler

3.10.1. Alışveriş Yapma

Türkler, alışveriş yapmayı çok sevmekte, alışveriş için pazara, alışveriş merkezlerine, İstiklal Caddesi ve Bağdat Caddesi gibi alışveriş caddelerine gitmektedirler.

3.10.1.1. Pazarlar

İstanbul’da birçok büyük çarşı ve pazar vardır ve Türkler, buralara gitmeyi sevmektedirler. Pazara giden amcalar ve teyzeler satıcılarla pazarlık yapmaktan zevk almaktadırlar (CT; 114). Amcalar bazen eşiyle pazara gidip onu arkadan takip etmektedirler, satın aldıklarına karışmamaktadırlar (CT; 26).

En eski ve büyük pazarlardan biri Kadıköy’deki Salı pazarıdır (CT; 26). Fatih’te Çarşamba günü büyük Çarşamba pazarı vardır (CT; 26). Fındıkzade pazarı Cuma günüdür (CT; 26). Eminönü’nde her gün pazar vardır (CT; 26). Kapalı Çarşı ve Mısır Çarşısı ise artık turistik olan tarihî pazarlardır (“Shopping”, Mer: I; 154).

3.10.1.2. Alışveriş Merkezleri

Maalesef son yıllarda Türkiye’nin başka şehirlerinde olduğu gibi İstanbul’da da çok fazla AVM açılmıştır, hatta onlardan birkaçı tarihî yerlere yakındır (ISCS, s. 18). Boş zamanında, mağazalar, restoranlar ve sinema salonları bulunan bu büyük alışveriş merkezlerine giden Türk çoktur. Şişli ilçesinde bulunan Cevahir AVM, 2005’te, yani açıldığı zaman Avrupa’nın en büyük alışveriş merkeziydi (“Le Torri dei Levantini”, Mer: T; 20). İstanbul’da yaşayanların birçoğu artık pazarlar yerine büyük AVM’leri tercih etmektedir; oraya alışveriş yapmak için, yemek ve güzel vakit geçirmek için gitmektedir. Alışveriş merkezlerinde önemli Türk ve yabancı markalarının mağazaları bulunmaktadır (CT; 114).

Marta Ottaviani’nin kaldığı yurttan kız arkadaşları da genel olarak alışveriş merkezlerini çok seviyorlardı. Bir arkadaşının en sevdiği AVM Levent’te bulunan Kanyon, başka birinin Şişli’de bulunan Cevahir AVM idi (CT; 114).

3.10.1.3. Alışveriş Caddeleri

Zengin ve şık İstanbullular, Nişantaşı'nda alışveriş yapmaktadırlar, zengin olmayanlar da oraya gidip vitrinlere bakmaktadırlar ("Ricordi – In Bianco e Nero", **Mer: I**, s. 89). Şık insanlar veya şık insanları sevenler haftasonları oraya gitmeyi çok sevmektedirler (CT; 114).

Anadolu yakasının zenginleri on kilometrelik Bağdat Caddesinin şık mağazalarında alışveriş yapmaktadırlar ("Üsküdar e Kadıköy – È (Quasi) Asia", **Mer: I**; 131).

3.10.2. Hamama Gitme

Hamama gitmek, İstanbul'da yapılabilen en dinlendirici şeydir (IPM; 119). Osmanlılar, hamam geleneğini Bizanslılardan, Bizanslılar ise Romalılardan almışlardır. Osmanlı döneminde hamama yıkanmak, rahatlamak, dedikodu yapmak, iş hakkında konuşmak, evlilikler düzenlemek için gidiliyordu. Kısacası, hamam sadece yıkanma yeri değildi, bir buluşma noktasıydı; hamamın toplumsal bir rolü vardı. Misafirlerle de hamama gidiliyordu. Osmanlı çağıının birçok hamamı, önemli camilere yakın inşa ediliyordu; böylece namazdan önce orada abdest alınabiliyordu. Bayan bölümünde oğlunu evlendirmek isteyen bayanlar genç kızların vücuduna bakıyorlardı.⁵² Erkekler için hamam sık sık başka erkeklerle cinsel ilişkiye girme fırsatını veriyordu, müşteri ile tellaklar arasındaki ilişkiler nadir değildi. Tellaklar genelde Türk değillerdi, onların birçoğu savaş tutsağıydı; Araplar, Ermeniler, Yunanlar, Bulgarlar, Arnavutlar, Yahudiler vardı. Günümüzde Türkçe argosunda eşcinsel bir erkeğe "oğlan hamamı" denmektedir. Kadınlar için ise genelde hamama gitmek dışarıya çıkmak için iyi bir fırsattı, orada kadınlar bir araya gelip özgürce sohbet edebilir, dedikodu yapabilirlerdi. Hamama gitmek şimdi de sıradan bir eğlence değildir, belirli kuralları bulunan bir âdettir ("Tradizioni – Hamam Story", **Mer: I**; 108).

Mermerden yapılmış hamamların yapısında kubbeler ve sütunlar vardır. Hamam, en sıcak oda olan sıcaklıktan, orta sıcaklıkta bir odadan, en soğuk oda olan soğukluktan oluşuyordu. Hararet de denen sıcaklıkta mermerden yapılmış büyük

⁵² Luca Bergamin, "Tradizioni – Hamam Story", **Meridiani: Istanbul**, s. 108.

göbek taşı ve kurnalar bulunmaktadır. Genelde o oda çok büyüktü, üstünde bir kubbe vardı. Kubbenin küçük deliklerinden ışık geçiyordu; bu, hamamı çok aydınlık kılıyordu, ona özel bir ışık veriyordu. Müşteriler, göbek taşı üzerine yatıp tellak tarafından yıkanıyorlardı ve onlara kese yapılıyordu. Sonra odanın yanlarında bulunan kurnalardan soğuk su alıp serinliyorlardı. Ortadaki odada krem ve yağ sürülüyordu, masaj yapılıyordu. Soğuklukta dinleniliyor, yemek yeniyor, bir içecek veya nargile içiliyordu. Günümüzde de tarihî hamamlarda bu âdet pek değişmemiştir; fakat soğuklukta nargile yoktur. Erkekler bugün tellaklarla cinsel ilişkiye girmezler ama hamam hâlâ eşcinsel erkeklere başka erkeklerle tanışma fırsatını vermektedir.

Hamamda örtünmek için peştamal kullanılmaktadır, ayakta geleneğe göre ahşaptan yapılmış takunyalar bulunmaktadır. Erkek müşterileri yıkayan, onlara kese yapan tellaklar genelde büyük, kilolu adamlardır. Korkunç durmalarına rağmen genelde kese yapmakta iyilerdir ve dokunuşları da aslında ağır değildir. Kubbeden geçen az ışık eşliğinde hamamın buharları içinde yıkanmak çok farklı bir tecrübedir (“Tradizioni – Hamam Story”, **Mer: I**; 108). Günümüzde hamama girince peştamal alınmaktadır. Kadın bölümünde çekingen olanlar peştamalla sarılmaktadırlar, başkaları külotla girmekte, bazıları külotunu çıkarıp çıplak kalmaktadır. Bikiniyle girenler vardır, fakat bikini kumaşı hamamın buharıyla yapışkan ve sıkıcı olmaktadır. Bir tellak tarafından kese yapılmadan önce mermerden göbek taşı üstüne uzanmak ve orada kalıp terlemek çok önemlidir.

Marta Ottaviani, 1584 yılında yapılmış olan, Kapalı Çarşı’nın bir kapısına yakın bulunan tarihî Çemberlitaş Hamamı’na sık sık giderdi. Orada, üç farklı hizmet arasından seçim yapılırdı; birincisi hamama giriş, ikincisi kese, üçüncüsü kese ve yağlı masajdı. O hamamın tellakları müşterilerle iyi ilgilenmektedirler, hoşuna giden müşterilere daha uzun kese ve masaj yapmakta ve sohbet etmektedirler. Turistlerin çok tercih ettiği bir hamam olmasına rağmen tellaklar İngilizce bilmedikleri için müşterilerle el işaretleriyle anlaşılmaktadırlar. Tellak, kese yapacağı müşteriye seçmektedir. Kese yapmayı bitirdikten sonra tellaklar, hem Türk hem yabancı müşterilere “sıhhatler olsun” demektedirler. Hamamda, Türk ile yabancı kadınlar arasındaki farklılık hemen belli olmaktadır, çünkü yabancılar hamamı bilmedikleri için orada ne yapmaları gerektiğini de bilmemektedirler. Örneğin turist bayanların birçoğu çekindiği için sıcaklığa bikini ile girmektedir, başlangıçta saçları ve teni

suyla ıslatmamaktadırlar. Onlar, kese olmadan önce mermerden göbek taşı ortasına gitmekten önce göbek taşı yanlarında kalmaktadırlar; bu şekilde orada başka müşterilere kese yapan tellakları zorlamaktadırlar. Tellaklar, el işaretiyle onları taşın ortasına geçirmeye çalışmaktadır. Genelde turistler hamamdayken sürekli hareket etmektedir, tamamen rahatlayamamaktadır. Türk bayanları ise tecrübelidir; hamama yıkanmak ve rahatlamak için gitmektedirler. Genelde külötla girmektedirler, onlar arasında bir süre sonra külödunu çıkaranlar da vardır. Genelde yanında şampuan ve saç kremi içeren bir poşet taşımaktadırlar. Bazıları jilet de getirip epilasyon yapmaktadırlar. Türk bayanları genelde birkaç arkadaşla veya grup olarak hamama gitmektedir; kese yapıldıktan sonra kurnaları içeren küçük odalarda oturup sohbet etmekte, şakalaşmakta, gülmektedirler. Bu gruplar izlenince hamamın eski toplumsal rolünün kaybolmadığı fark edilmektedir (CT; 89-95).

Çemberlitaş Hamamı: 1584 yılında Mimar Sinan tarafından yapılmış olan Çemberlitaş hamamı, şehrin en eski hamamlarından biridir. Bu hamam, Osmanlı Padişahı II. Selim'in eşi ve Padişah III. Murad'ın annesi olan Nurbanu tarafından yaptırılmıştır (ISCS; 31). Bugün oraya gidenlerin birçoğu Türk değil, turisttir. Bu hamam pahalıdır, fakat kaliteli bir hizmet vermektedir (IDV; 78).

Cağaloğlu Hamamı: Bu hamam 1741 yılında Padişah I. Mahmud (1730-1754) tarafından yaptırılmıştır. Hamamın sağladığı kazanç, Aya Sofya'nın kütüphanesi için kullanılıyordu. Birçok tarihî karakter bu güzel hamama gitmiştir; onlar arasında İngiltere'nin Kralı VIII. Edward (1936-1936), Alman İmparatoru ve Prusya Kralı olan II. Wilhelm (1888-1941) vardır. Avusturyalı besteci ve müzisyen Franz Liszt (ö. 1886), Rus bale sanatçısı Rudolf Nureyev (ö. 1993) de bu hamamı tercih etmişlerdir. **İndiana Jones** filmlerinden birinde bu hamamın kurnaları görülmektedir. Yıllardır İtalya'da yaşayan Türk yönetmeni Ferzan Özpetek, bu hamamda adı **Hamam** olan filmini çekmiştir ("Tradizioni – Hamam Story", **Mer: I**; 108). Tarihçi Franco Cardini'nin en sevdiği hamam budur. Onun mimari yapısı hamama girmek istemeyenler tarafından da görülmelidir, hamam hizmeti iyi ve kalitelidir (ISCS; 265).

Çinili Hamam: Üsküdar'daki Çinili Hamam ise biraz daha küçüktür. Dergide, göbek taşının mermeri çok güzel olan bu hamamın XVI. yüzyılın ortasında Barbaros Hayreddin Paşa'yı anmak için inşa edildiği yazmaktadır ("Tradizioni – Hamam

Story”, **Mer: I**; 108). Aslında yazar iki hamamı karıştırmıştır; Fatih ilçesinde, Zeyrek semtinde bulunan Barbaros Hayreddin Paşa Hamamı’na Çinili Hamam da denmektedir, fakat Üsküdar’daki Çinili Hamam 1640 yılında Kösem Sultan tarafından yaptırılmıştır.⁵³

Galatasaray Hamamı: 1481 yılında Sultan II. Bayezid tarafından Galatasaray külliyesi içinde inşa ettirilmiştir. Rivayete göre Galatasaray Hamamı’nın inşa edildiği yerde bir Bektaşî babası olan Gül Baba’nın kulübesi varmış. Gül Baba (ö. 1541), oradan geçen Padişah’tan orada yüzyıllarca var olacak bir hamamın yapılmasını istemiş. Sultan Bayezid onun dileğini kabul edip bu hamamı inşa ettirmiş. Günümüzde de geleneğe uyarak Cuma namazından sonra bu hamama gidenler vardır (“Tradizioni – Hamam Story”, **Mer: I**; 108).

3.10.3. Balık Tutma

Avrupa yakasının balıkçıları siyaset ve vergiler üzerine tartışmaktadırlar. Galata Köprüsü’nün balıkçılarına göre sonbahar ve ilkbahar zamanında Lodos rüzgarı Boğaz üstünde estiği zaman su çok hareketlendiği için balık tutulamamaktadır (**CT**; 29). Galata Köprüsü’nde şafağın ilk ışıklarına kadar balık tutmaya çalışan, sonra yorgun bir yüzle köprüden yavaşça uzaklaşan balıkçıları vardır (“Ricordi – In Bianco e Nero, **Mer: I**; 86). Gündüz ve akşama doğru orada balık almaya çalışan yüzlerce balıkçı bulunmaktadır (**OR**; 87).

Anadolu yakasının balıkçıları ise şehrin ne kadar hızlıca değiştiğini anlatmaktadırlar (**CT**, s. 29; 110).

Adalarda da balıkçıları vardır. Küçük kayıklara sahip olan bu adamlar, iş veya hobi olarak balıkçılık yapmaktadırlar (“Rom – Sulukule Ultima Chiamata”, **Mer: I**; 110).

3.10.4. Kafe ve Restoranda Vakit Geçirme

Keyif kavramı, Türk kültürünün bir parçasıdır. Türkler, keyfe düşkündür. Örneğin arkadaşlarıyla güzel manzaralı bir mekânda güzel bir yemek yemek ve sohbet etmek onlar için keyiflidir (“Cucina – “Fusion” a Chi?”, **Mer: I**; 76).

⁵³ “Tarihçe”, **Çinili Hamam**, (Çevrimiçi), <http://www.cinilihamam.com/tarihce>, 27 Temmuz 2018.

Manzaralı teraslarda bir şey içmek, yemek yemek Türklerin çok sevdiği bir şeydir (**TUB**; 151). İstanbul, bu teraslarla doludur. Bu teraslardan çok tanınmış bir tanesi, Meşrutiyet caddesinde bulunan **Marmara Pera** otelinin tarasıdır (**ISCS**; 249). Bu teraslardan Haliç'in iki tarafında da vardır. Örneğin Sultanahmet'e yakın olan ve Franco Cardini'nin sevdiği **Rami** yalı restoranı vardır. Onun terasından Sultanahmet meydanının muhteşem manzarası görülmektedir (**ISCS**; 266).

Türklerin bazıları, kahve içtikten sonra fincanda kalan telvelere merakla bakarak, inanarak veya eğlence olarak fal bakmaktadırlar ("Cucina – A Pranzo da Solimano", **Mer: T**; 67).

Bazı kafelerde nargile içilebilmektedir ("Valigia di Ritorno", **Mer: I**; 30). İstiklal caddesinin yakınlarında çok güzel kafeler vardır. Onlardan bir tanesi, önemli İstanbul fotoğrafçısı Ara Güler'e ait **Kafe Ara**'dır. Kafenin duvarlarına Ara Güler'in eski İstanbul fotoğrafları asılmıştır. İstiklal caddesinde gece gündüz her saatte yaşam akmaktadır, her türlü insan buradan geçmektedir. Bir kafede oturup oradan geçenleri izlemek çok eğlencelidir (**MUT**; 17).

Ortaköy'ün küçük restoranları moda haline gelmiştir ("Ricordi – In Bianco e Nero", **Mer: I**; 89).

3.10.5. Gece Hayatı ve Müzik

3.10.5.1. Gece Eğlenceleri

Akşam çıkmak için ve arkadaşlarla bir bira içmek için İstanbullular Beşiktaş'ı çok sevmektedirler. Oradaki tanınmış mekânlar arasında **Meridiani** dergisinin çıktığı zaman konserler de düzenleyen **Çadır** barı vardı. **Misket Şarap Evi** de yerliler tarafından çok sevilen bir mekândır; giriş katta mutfak vardır, üst katlarda müzik eşliğinde şarap içilmektedir.⁵⁴

İstanbul'da çeşitli kulüpler vardır. Şık İstanbulluların tercih ettiği kulüpler arasında Maçka'da bulunan ve Lübnan yemeklerini yapan **Al-Jamal** yer almaktadır. Akşam yemeği boyunca göbek dansçıları dans etmektedirler, dans eden travestiler de vardır. Oraya giden bayanlar yüksek topuklu ayakkabı giymektedirler. Yemek

⁵⁴ Claudio Agostoni, Ivo Franchi, "La Notte – Ballando Ballando", **Meridiani: Istanbul**, s. 72.

beklerken müşteriler dans etmektedir. Şarkılar arasında sık sık Sezen Aksu'nun "I Will Survive" versiyonu dinlenmektedir ("La Notte – Ballando Ballando", **Mer: I**; 72). Aslında bu şarkının Türk versiyonu Ajda Pekkan'ın bir şarkısıdır. Müşteriler önünde neredeyse bir metre uzunluğunda lokumlar kesilmekte ve ellerine de sürekli gül kolonyası dökülmektedir ("La Notte – Ballando Ballando", **Mer: I**; 72). Dergide bahsedilen bu kulübün yeni adı **Arabesque**'dir.⁵⁵

Ortaköy'de neşeli bir gece hayatı vardır. Orada adı **Reina** olan şık bir kulüp bulunmaktadır ("La Notte – Ballando Ballando", **Mer: I**; 72). Maalesef orada 2016 ile 2017 yılları arasındaki yılbaşı gecesinde otuz dokuz kişinin hayatını kaybettiği bir terör saldırısı gerçekleşmiştir.⁵⁶

Türkiye'de eşcinsellik yasak olmadığı için İstanbul'da eşcinseller için barlar ve kulüpler de vardır (**ISCS**; 265).

İstanbul gecelerinde her türlü eğlence bulunmaktadır. Tarihçi Franco Cardini, bunu tecrübe etmiş olmamasına rağmen İstanbul'un belirli mahallelerinde hayat kadınlarının ve erkeklerinin olduğunu da bilmektedir (**ISCS**; 265). Hatta Karaköy'ün bir arka sokağında büyük bir genelev vardır. Geceleri sevişmek için oraya giden erkekler bulunmaktadır ("Ricordi – In Bianco e Nero", **Mer: I**; 88).

3.10.5.2. Canlı Müzik

Saz, bağlama ve fasıl performansları Beyoğlu'nun kulüplerinde her akşam yapılmaktadır (**ISCS**; 265). Canlı müzik için Beyoğlu'nun en tanınmış yerlerinden biri, Asmalımesit'te bulunan **Babylon**'dur ("La Notte – Ballando Ballando", **Mer: I**; 70). İstanbul'da caz dinlemek için çok iyi yerler vardır. Bunlar arasında Galata Kulesi'ne yakın bulunan, hem Türk hem yabancı, hem tanınmış hem yeni müzisyenleri konuk eden **Nardis Jazz Club** sayılabilir ("La Notte – Ballando Ballando", **Mer: I**; 70).

Kadıköy'deki **Gitar Cafe**'nin sıcak ortamında her hafta birkaç konser düzenlenmektedir ("La Notte – Ballando Ballando", **Mer: I**; 72).

⁵⁵ "Arabesque", **Zomato**, (Çevrimiçi), <https://www.zomato.com/tr/istanbul/arabesque-harbiye-istanbul>, 28 Temmuz 2018.

⁵⁶ **Reina**, (Çevrimiçi), http://www.reina.com.tr/index_tr.html, 28 Temmuz 2018.

Canlı müzik yapan şık bir restoran Nişantaşı'nda bulunan **Longtable**'dir ("La Notte – Ballando Ballando", **Mer: I**; 72). Bu restoran kapanmıştır.⁵⁷

İstanbul'da yaşayanlar, konsere gitmeyi sevmektedirler. Levent'te bulunan **İş Sanat Kültür Merkezi**'nde çok konser düzenlenmektedir ("La Notte – Ballando Ballando", **Mer: I**; 70). Hem Türkiye'de hem diğer ülkelerde çok tanınmış olan Tarkan, İstanbul'da sık sık konser vermektedir. Adı "Şımarık" olan şarkısı, Avrupa'da "Kiss Kiss" olarak tanınmaktadır (**IPM**; 93). Çok popüler bir rapçi olan Ceza da İstanbul'da dinlenebilmektedir. Rap, Türkiye'de çok sevilen bir müzik türüdür (**IPM**; 93). Çok önemli ve sevilen bir Türk şarkıcı olan Ajda Pekkan yetmişini geçmesine rağmen hâlâ konser vermektedir (**ISCS**; 265). Eurovision Şarkı Yarışması'na katılıp göbek dansı yapmış olan Sertap Erener de ara sıra İstanbul'da konser düzenlemektedir (**ISCS**; 265).

3.10.6. Kitap Okuma

Orhan Kemal ve Yaşar Kemal, en önemli Türk yazarlardandır. Türk öğrenciler, onların kitaplarını kesinlikle okumaktadırlar (**CT**; 135).

Orhan Pamuk ve Elif Şafak, hem Türkiye'de hem yurtdışında çok sevilen yazarlardır. Hz. Mevlana'nın hikâyesini anlatan Elif Şafak'ın **Aşk** kitabı, Türkiye'nin en çok satan kitaplarından bir tanesidir. Bu kitapları seven Türkler çoktur, onları eleştirenler de bulunmaktadır (**CT**; 135).

Marta Ottaviani Türkiye'ye ilk geldiği zaman, çeşitli Türk yazarları tarafından yazılan fantastik romanlar çok okunuyordu. Türkler, o romanların karmaşık konusunu ve komplo teorilerini çok seviyorlardı (**CT**; 135-136).

3.10.7. Tiyatroya Gitme

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan bilet kampanyaları sayesinde öğrenciler arasında tiyatroya gidenler vardır (**CT**; 136).

⁵⁷ **Longtable Nişantaşı**, (Çevrimiçi), <https://tr-tr.facebook.com/nislong>, 28 Temmuz 2018.

3.10.8. Televizyon İzleme

Türk kadınlarının ve kızlarının birçoğu, televizyon izlemeyi çok sevmektedir. Yazarın kaldığı yurttaki her akşam birçok kız toplanıp iki dizi izliyorlardı. İzlerken karakterler hakkında yorum yapıyorlar, bazen seviniyorlar, bazen üzüyorlardı. Çay içiyorlar, bazıları örgü örüyorlardı. O zamanlarda her gün Türk televizyon kanallarında yaklaşık yetmiş farklı dizi yayınlanıyordu. Marta Ottaviani'ye göre diziler dışında aslında TRT, NTV ve CNN Türk kanallarında kaliteli programlar da yayınlanıyordu. 2008 yılında Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yapılan bir araştırmaya göre Türk kadınları, günde ortalama beş saati televizyon izleyerek geçiriyorlardı. Yazarın dediğine göre dizilerin büyük bir kısmında aynı durumlar ve aynı tür karakterler tekrarlanmaktadır. Zorluklara rağmen âşık oldukları erkeklerle evlenmek için çabalayan kızlar, aile tarafından seçilen bir erkekle evlenmek zorunda kalan kızlar, eşi tarafından vurulan kadınlar bu dizilerin karakterleridir. Sürekli yeni entrikalar vardır, her türlü şiddet de vardır. Ancak nadir olsa da kaliteli diziler bulunmaktadır (CT; 137-139).

Marta Ottaviani'ye göre İstanbul'da çekilmiş olan **Gümüş**, iyi bir dizidir. Bu dizinin ana karakteri, eski bir ilişkiden bir çocuğu olan, yeni bir aşk hikâyesi yaşayan ve aynı zamanda kariyer yapmaya odaklanan bir kadındır. Bu dizi, Türk toplumunun yeni değerlerini de göstermektedir. Arap ülkelerinde de bu dizi çok başarılı olmuştur. Yazarın da takip ettiği, çok sevdiği bir dizi **Hatırla Sevgili**'dir. Bu dizi, iki ailenin hikâyesini konu alarak XX. yüzyılın ikinci yarısındaki Türkiye'nin tarihinin kara günlerini de anlatmıştır. Cesaretle gösterilen olaylar arasında 1961'de gerçekleşen Adnan Menderes'in idamı ve 1977'de Taksim'deki kanlı 1 Mayıs saldırısı vardır (CT; 137-139).

3.10.9. Spor

Türkler, sporu çok sevmektedirler. En çok takip edilen spor, futboldur. Basketbol takımları da güçlüdür. Türkiye, 2012'deki Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmak için adaydı, fakat sonra Londra o hakkı kazanmıştır.⁵⁸

⁵⁸ Stefano Ardito, "Sport- Leoni Per Canarini", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 123.

3.10.9.1. Futbol

Futbol, XX. yüzyılın başlangıcında Türk kentsoylu sınıfı tarafından takip edilmeye başlanmıştır. 1903 yılında Beşiktaş spor kulübü kurulmuştur; Osmanlı İmparatorluğu çağında Müslüman takvimi kullanıldığı için bu kulübün resmi kuruluş tarihi 1319'dur. 1905 yılında Galatasaray futbol kulübü, 1907 yılında Fenerbahçe futbol kulübü kurulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk de Fenerbahçeliydi. O yıllarda halk, futbola güreşi ve boksu tercih ediyordu ("Sport- Leoni Per Canarini", **Mer: I; 122**). Günümüzde futbol, Türkiye'nin neredeyse millî sporudur. Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe en önemli takımlardır. Bu takımlarda çok yetenekli yabancı futbolcular da oynamaktadır. İtalyanların da "İmparator" dedikleri Adanalı Fatih Terim, Milan ve Fiorentina adlı İtalyan takımlarının antrenörlüğünü yapmadan önce yetmişlerde ve seksenlerde Galatasaray'ın en başarılı oyuncularından biriydi. 2008 yılında Fatih Terim antrenörlüğüyle Türkiye'nin millî takımı Avrupa Şampiyonluğu'nda üçüncü olmuştur. 2008 ve 2009 yılında adı Morgan De Sanctis olan İtalyan kalecisi Galatasaray takımında oynamıştır ("Sport- Leoni Per Canarini", **Mer: I; 122**).

Beşiktaş'ın simgesi kartaldır, Galatasaray'ın simgesi aslandır. Fenerbahçe takımının renginden dolayı o takımın oyuncularına sarı kanaryalar denmektedir. Beşiktaş ile Kabataş arasında bulunan Beşiktaş stadyumu, İnönü Stadyumu'dur. Galatasaray'ın stadyumu Ali Sami Yen Stadyumu'dur. UltrAslan lakabıyla tanınmış olan Galatasaray taraftarları agresif taraftarlar olarak bilinmektedir, çünkü 2000 yılında İngiliz Leeds takımının iki taraftarını öldürmüşlerdir. 2001'de Galatasaray, UEFA kupasının şampiyonu olmuştur. 2008 yılında Berlin'de Hertha Berlin ile Galatasaray takımları arasında oynanan ve Galatasaray'ın kazandığı maç sırasında ise şiddetli olaylar yaşanmamıştır. Türkler, başarıyı Almanya'daki Türklerle kutlamışlardır ("Sport- Leoni Per Canarini", **Mer: I; 123**). İstanbul'da bu üç futbol takımının müzeleri de vardır. Örneğin Galatasaray Müzesi, İstiklal caddesindedir. Farklı spor kulüplerinin armasının ve renklerinin basıldığı birçok kıyafet ve hediyelik eşya bulunmaktadır. Hatta farklı takımlara özel kredi kartları vardır. Gazetelerde, spora çok yer verilmektedir (CT; 136).

Fenerbahçeli Semahat Arslaner, ilk kadın futbol spikeridir, çeşitli özel kanallar için çalıştıktan sonra TRT'ye geçmiştir ("Sport- Leoni Per Canarini", **Mer: I; 123**).

3.10.9.2. Basketbol

Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe spor kulüplerinin çok iyi ve tanınmış olan basketbol takımları vardır ("Sport- Leoni Per Canarini", **Mer: I; 123**).

3.10.9.3. Güreş

Bu ana sporlar yanında takip edilen başka sporlar da vardır. Grekoroman güreşinin şampiyonu olan Hamza Yerlikaya, hem Olimpiyatlarda hem Avrupa şampiyonluklarında önemli ödüller almıştır ("Sport- Leoni Per Canarini", **Mer: I; 123**).

3.10.9.4. Formula 1

Son yıllarda Türkler, Formula 1 de takip etmeye başlamışlardır. İlk grand prix 2005 yılında düzenlenmiştir. Formula 1 pisti Anadolu yakasında, Tuzla'da bulunmaktadır ("Sport- Leoni Per Canarini", **Mer: I; 122**).

3.10.10. Günübirlük Geziler

İstanbullular, parka gitmeyi sevmektedirler. Oraya yürümek, serin bir yerde oturmak, kitap okumak, arkadaşlarla piknik yapmak için gidilmektedir. Şehirde farklı atmosferli, farklı tür insanların gittiği çeşitli parklar vardır.

Gülhane Parkı, Topkapı Sarayı'nın parkıydı. Başka güzel ve büyük bir park, Üsküdar'ın arakasındaki bir tepede bulunan Büyük Çamlıca Parkı'dır. Harika manzaralı bu parkta yöresel yemekleri yapan birçok küçük restoran bulunmaktadır. Büyük Çamlıca'nın bir kilometre uzaklığında bulunan Küçük Çamlıca'da restoran hizmetini veren tarihî Osmanlı köşkleri vardır. Bu köşklerin tabanlarında güzel halılar bulunmaktadır.⁵⁹

⁵⁹ Elena Bianchi, "Percorso 3 – Una Giornata al Parco tra Sport e Arte", **Meridiani: Istanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009, s. 164.

Taksim'in kuzeyinde, Harbiye, Maçka ve Nişantaşı mahallelerini bağlayan Maçka Demokrasi Parkı bulunmaktadır. Bu park, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne yakın bulunduğu için öğrenciler tarafından, bir oyun alanına sahip olduğu için çocuklu aileler tarafından tercih edilmektedir. Yakınlarında yaşayanlar köpeklerini orada gezdirmektedir. Bu parkın yakınlarında yazın çeşitli konserlerin yapıldığı **Harbiye Açık hava Sahnesi** bulunmaktadır ("Percorso 3 – Una Giornata al Parco tra Sport e Arte", **Mer: I**; 164).

Haftasonları İstanbul'da piknik yapanlar çoktur. Mangal bulunan, piknik yapılabilen yerler, "Kendin pişir, kendin ye" mekânları olarak adlandırılmaktadır. Bu yerler arasında piknik alanları olan parklar, mangalın bulunduğu ve müşterilerin sipariş ettiği eti pişiren et restoranları vardır. Piknik yapmak için mükemmel bir yer Avrupa yakasının kuzeyinde bulunan Belgrad Ormanı'dır. Orada Mimar Sinan tarafından yapılmış su kemerlerinin kalıntıları bulunmaktadır. Oradan gelen su, bütün İstanbul'a hizmet veriyordu. Belgrad Ormanı'nın adı, Kanuni Sultan Süleyman döneminde padişahın emri altında bulunan ve oradaki su kaynaklarını kontrol eden Sırp tutsaklarından gelmektedir. Orada çeşitli kuş cinsleri yaşamaktadır, başka hayvanlar da bulunmaktadır. Haftasonu İstanbul'dan oraya gidenler orada yürüyebilmekte, koşabilmekte, piknik yapabilmekte, kafede oturup temiz havada bir şey içebilmektedirler ("Percorso 3 – Una Giornata al Parco tra Sport e Arte", **Mer: I**; 164).

Avrupa yakasında oturanlar için haftasonu Kadıköy'e gitmek rahatlatıcı bir gezidir. Orada oturanlar için gündelik olanlar, Avrupa yakasında oturanlar için zevktir. Oradaki ortam çok sıcak ve neşelidir. Orada balık pazarı vardır, dar sokaklarda hep ekmek kokar, sahaflar vardır ve birçok müzik plağı da satılmaktadır. Aslında Kadıköy, Anadolu yakasında bulunmasına rağmen Avrupa'nın bazı şehirlerini anımsatmaktadır. Oradaki Bahariye Caddesi her saat çok kalabalıktır, oradan kırmızı nostaljik tramvay geçmektedir. Kadıköy'e çıkan arkadaşlar genelde orada merkezi bir yerde bulunan boğa heykeli önünde buluşmaktadırlar. Biraz ileride Süreyya Operası vardır. Orada birkaç sinema ve birçok kafe de bulunmaktadır, insanlar küçük dükkanlarda alışveriş yapmaktadırlar. Yukarıda sakin Moda mahallesi vardır. Kadıköy, oldukça laik bir yerdir. Orada birçok bar bulunmaktadır, hatta Barlar Sokağı diye bir sokak vardır. 2008 yılından itibaren AKP bazı yerlerde

sokakta içki içilmesini yasakladığı zaman Kadıköy direnmıştır; kalabalık gruplar Moda Sahili'nde oturup kadeh kaldırmıştır (“Üsküdar e Kadıköy - È (Quasi) Asia”, **Mer: I**; 131).

Kadıköy'de alternatif düşünceyi geliştirmeyi amaçlayan Nâzım Hikmet Kültür Merkezi bulunmaktadır. 1997 yılında kurulmuş olan bu merkez şairin birçok eşyası ve el yazılarını muhafaza etmektedir, kütüphanede kitapları ve hakkındaki kitaplar bulunmaktadır. Orada çeşitli kültürel faaliyetler düzenlenmektedir; bunlar arasında konferanslar, film gösterileri ve tiyatro oyunları vardır. Birçok kişi kültür merkezinin kafesine de gitmektedir (“Üsküdar e Kadıköy - È (Quasi) Asia”, **Mer: I**; 131).

Yazın, İstanbul'da yaşayan insanların birçoğu haftasonu günübürlük bir gezi için Marmara Denizi'nde, İstanbul'a yakın bulunan Adalar'a gitmektedir. Bu adalar dokuz tanedir; Kınalıada, Burgazada, Kaşıkadası, Heybeliada, Büyükada, Sivriada, Sedef Adası, Yassıada, Tavşan Adası. Normalde gezilen adalar büyük olan Büyükada, Heybeliada, Kınalıada ve Burgazada'dır. İstanbul'dan Adalar'a vapurla veya motorla gidilebilmektedir. Vapurla yaklaşık bir buçuk saat sürmektedir. Vapur yolculuğu çok zevkli geçmektedir; manzaraya, martılara ve ilkbaharın başında göç eden leyleklere bakılmakta, çay içilmektedir. Adalar'ın tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Bizans İmparatorluğu zamanında, Adalar'a siyasi düşmanlar sürgün ediliyordu. Yakın tarihe bakarsak Bolşevik siyasetçisi ve devrimcisi Lev Troçki (ö. 1940), Stalin'le girdiği iktidar mücadelesini kaybettikten sonra Büyükada'ya sığınıp 1929 ile 1933 arasında orada kalmıştır. O yıllarda önemli kitaplar yazmak için gereken vakti ve sakinliği bulmuştur (“Fuori Porta – Isole Ritrovate”, **Mer: I**; 135).

Günümüzde İstanbul'dan Adalar'a gidenler sahilde yürümektedirler, zeytin, incir, badem, kiraz, fındık, defne, meşe ağaçları, üzüm asmaları arasında dar sokaklarda dolaşmaktadırlar. Bisiklet sürmekte, faytona binmekte, temiz havadan faydalanmakta, dondurma yemekte, limana yakın yerlerden karpuz satın almakta, bazen küçük dükkanlardan hatıra kalacak birkaç hediyelik eşya almaktadırlar (“Fuori Porta – Isole Ritrovate”, **Mer: I**; 136).

Büyükada'yı gezenler genelde faytonla, bisikletle veya yürüyerek tepede bulunan Aya Yorgi Ortodoks Manastırı'na kadar gitmektedirler. Oraya çıkarken bir dilek tutup ağaçlara bu dileği simgeleyen bir mendil asmaktadırlar. Kiliseye girip

ikonalara bakmaktadırlar. Herkes adayı gezerken büyük bahçeli güzel yalılara bakmaktadır. O bahçeleri düzenli ve temiz tutmak için çağırıldıkları zaman orada çalışan bayanlar vardır. Fanılalı balıkçılar küçük kayıklarının yanında sigara içmektedir. Zengin ve şık İstanbullular bronzlaşmak, havuza ve denize girmek üzere özel kulüplere gitmektedir; bazıları Büyükkada'daki **Splendid Hotel** gibi lüks otellerde bir gece kalmaktadır ("Fuori Porta – Isole Ritrovate", **Mer: I**; 136).

Adalar, İstanbul'da yaşayanlar için mükemmel bir gezi yeridir; oradaki atmosfer ellileri anımsatmaktadır, oradan İstanbul görülmesine rağmen sanki çok uzak, çok farklı, neşeli ve sakin bir yerde bulunmaktadır. Adalar'daki ev fiyatları gittikçe artmaktadır, fakat her yıl orada yazlıkçılar vardır. Orada bazı yazlıkçıların evi vardır, başkaları da her yıl aynı evi kiralamaktadır. Bunların birçoğu Musevi, Ermeni ve Rumlardır. Önce özellikle Heybeliada'da çok Rum vardı. Fakat 1964 yılında Rumlar İstanbul'dan ayrılmak zorunda kaldıkları zaman Adalar'da yaşayan Rumların birçoğu kendi evini çok düşük fiyatlara sattıktan sonra Yunanistan'a gitmiştir ("Fuori Porta – Isole Ritrovate", **Mer: I**; 136).

3.10.11. Festival

İstanbul, kültürel açısından çok aktif bir şehirdir. Orada birçok festival düzenlenmektedir. Her Nisan ayında gerçekleşen İstanbul Film Festivali, Mayıs ve Haziran'da gerçekleşen Uluslararası Müzik Festivali, Temmuz'da gerçekleşen caz festivali vardır. Bu üç festival, İKSV tarafından düzenlenmektedir ("Guida / Cosa Fare – Eventi", **Mer: I**; 156).

Sonbaharda İstanbul, Uluslararası Tasarım Haftası'na ev sahipliği yapmaktadır ("Guida / Cosa Fare – Eventi", **Mer: I**; 156).

Derginin çıktığı yılda **Efes** bira markasının sponsor olduğu **19. Efes Pilsen Blues Festivali** Kasım ayında düzenlenecekti. ("Guida / Cosa Fare – Eventi", **Mer: I**; 156-157) Bu festival artık düzenlenmemektedir.⁶⁰ O yıllarda başka bir müzik festivali olan, programında çok ünlü uluslararası şarkıcıların konseri bulunan **Rock'n**

⁶⁰ "Efes Pilsen Blues Festival 23", **Biletix**, (Çevrimiçi), <http://www.biletix.com/etkinlik-grup/763/TURKIYE/tr>, 28 Temmuz 2018.

Coke Festivali düzenleniyordu (“Guida / Cosa Fare – Eventi”, **Mer: I**; 156-157). Artık bu festival de yapılmamaktadır.⁶¹

Her bahar İstanbul’da, Lale Festivali düzenlenmektedir. Şehirde ve parklarında binlerce rengârenk laleler açmaktadır (**IDV**; 212).

3.10.12. Dedikodu Yapma

Türklerin birçoğu meraklı olduğu için dedikoduları da sevmektedir. Dedikodu yapmak için eskiden buharlı hamam en iyi yerlerden biriydi. Günümüzde dedikodu her yerde yapılmaktadır. Örneğin yurttaki kızlar akşam dizi izlerken dedikodu yapmayı sevmektedirler. **Cumhuriyet** ve **Zaman** dışındaki gazeteler dedikodulara çok fazla yer vermektedir. Bu, maalesef gazetelerin kalitesini azaltmaktadır (**CT**; 136).

3.10.13. Çocuk Eğlenceleri

Şehrin bazı mahallelerinde çocuklar hâlâ sokakta oynamaktadırlar, okuldan döndükten sonra mahalle arkadaşlarıyla orada vakit geçirmektedirler. Örneğin Rüstem Paşa Camii’nin yakınlarında dışarıda çok çocuk vardır. Yazar Adele Cambria oradan geçtiği sırada üç kız çocuğu plastik ip atlıyordu (**IDV**; 120).

3.11. Efsaneler

İstanbul’la ilgili tarihe dayanan, çeşitli geleneklere bağlı olan birçok efsane anlatılmaktadır.

Boğaz efsanesi: *Bos poros* (*Βόσπορος*) efsanesi olarak da tanınmaktadır. Batı dillerinde İstanbul Boğazı, Bosphorus olarak adlandırılmaktadır (“Bosforo – Derive e Approdi”, **Mer: I**; 54). Bu ad, eski bir Yunan anlatısından kaynaklanmaktadır. Anlatıya göre Tanrıların kralı olan Zeus’un eşinin bir tapınağı vardır. Zeus’un eşi Hera’nın tapınağında adı İö olan genç ve güzel rahibe bulunmaktadır. Çapkın Zeus bu kıza âşık olup onunla ilişkiye girer. Hera bunu öğrenince çok kızar; Zeus, İö’yu korumak için onu bir ineğe çevirir. Hâlâ eşinden şüphelenen Hera, adı Argos olan yüz gözlü bir bekçiye ineği kontrol etmesini emreder. Bir gün Zeus, habercisi olan

⁶¹ **Rock ‘n Coke**, (Çevrimiçi), <https://www.facebook.com/rockncoke/>, 28 Temmuz 2018.

Hermes’e Argos’u öldürtür. Hera, sadık bekçinin gelecekte unutulmaması için onu tavus kuşuna çevirip rengârenk kuyruğunda yüz göz çizdirir; sonra bir sinekten İo’yu sürekli rahatsız etmesini ister. Bu sinek İo’yu hiç bırakmaz, İo ondan kaçmaya çalışırken denizlerden bile geçer. Onun geçişi İyonya Denizi’ne ve Boğaz’a ad olur; çünkü *Bos poros* (**Βόσπορος**), Yunancada “ineğin geçidi” anlamına gelmektedir (ISCS; 25).

Haliç efsanesi: Altın Boynuz efsanesi olarak da tanınmaktadır. Batı dillerinde, Haliç’e Altın Boynuz (*Golden Horn*) denmektedir. Efsaneye göre Hera’nın kontrolüne rağmen, Zeus ile İo’nun aşkından bir kız çocuğu doğar. Ona “boynuzlu” anlamına gelen Keroes adını verirler. Denizi çok seven bu kız, Altın Boynuz’a ad olur (ISCS; 26).

Kral Byzas ve İstanbul’un kuruluşunun efsanesi: Denizi çok seven Keroes, amcası olan deniz tanrısı ile evlenir. Onların birleşmesinden adı Byzas olan bir erkek çocuğu doğar. Efsaneye göre Byzas, Bizans’ın kurucusudur (ISCS; 26).

İason ve Argonotlar efsanesi: Başka bir efsaneye göre altın postu bulmak için Yunanistan’dan gemi yolculuğuna çıkan İason ve Argonot adlı erkekler, Karadeniz’e gitmek için Boğaz’dan geçerler (“Bosforo – Derive e Approdi”, **Mer: I**; 54).

İstanbul adının efsanesi: Batı kaynaklarına göre İstanbul adı, Yunancada “şehir” anlamına gelen “*eis ten polin*”den (εις την πόλιν) gelmektedir. Rivayete göre Bizans’a giden Bizanslılar, “*eis ten polin*”, yani “şehir” gittiklerini söylüyorlarmış. Bizans, çok önemli bir şehir olduğu için adını söylemeye gerek duymazlarmış (“Lettera da İstanbul”, **Mer: I**; 13).

Kız Kulesi efsanesi: Bu efsanenin iki varyantı vardır. Batı dillerinde Kız Kulesi’nin Leandros Kulesi olarak da adlandırılması, Latin şairi Ovidius (ö. MS 17) tarafından aktarılan varyanttan kaynaklanmaktadır. Bu varyant, tanrıça Afrodite’in rahibesi olan ve aşkın yasak olduğu genç ve güzel Hero ile Leandros’un trajik aşk hikâyesini anlatmaktadır. Bu efsaneye göre Leandros, sevgilisinin yanına gizlice gitmek için her gece deniz ortasında bulunan, Hero’nun oturduğu yer olan kuleye kadar yüzer. Maalesef fırtınalı bir gece Leandros yolu kaybedip denizde ölür. Sonraki sabah Hero bunu öğrenince kendini Boğaz sularına bırakıp intihar eder (ISCS; 26).

Diğer varyant ise bir hükümdarın kızı hakkında yapılan kehaneti anlatır ve denizin ortasında bulunan bir kulede bile kaderden kaçmanın imkânsız olduğunu

göstermektedir. Bizans dönemine dayanan, Osmanlı geleneğinde anlatılmaya devam edilen bu ikinci varyant, Adele Cambria'nın yazdığına göre Osmanlı döneminde ortaya çıkan bir efsanedir ve hükümdarın değil, bir paşanın kızıdır (IDV; 142).

Konstantinopolis'in aya bağlı olması efsanesi: Bir Yunan rivayetine göre Bizans, avcılık tanrıçası olan Artemis'in koruması altındaydı. Bu tanrıçanın simgesi, hilaldi. Sonra, Hristiyanlar Konstantinopolis'i Meryem Ana'nın koruması altına koymuşlardır, önceki gelenekten kopmadan Meryem Ana'ya hilal simgesini bağlamışlardır.

Bu yüzden birkaç kehanete göre Konstantinopolis, ayın evrelerine bağlıydı. Bu kehanetlere göre yeni ay ve dolunay evrelerinde, Konstantinopolis fethedilmeyecektir. Kaynaklara göre 24 Mayıs 1453 gecesı dolunay varmış, sonraki gece ay karalanmaya başlamıştır. Beş gün sonra da şehir fethedilmiştir (ISCS; 90-92).

Konstantinler'in kehaneti: Bir kehanete göre kendi adı Konstantin, annesinin adı Helena olan bir İmparator tarafından kurulan Konstantinopolis, adı Konstantin olan, annesinin adı Helena olan bir İmparator hükümeti altında fethedilecektir, gelecek zamanda üçüncü bir Konstantin tarafından tekrar alınacaktır. 330 yılında Konstantinopolis'i kuran Roma İmparatoru, I. Konstantin'di (272-337), Büyük Konstantin olarak adlandırılıyordu. Hükümeti altında Konstantinopolis'in Osmanlılar tarafından fethedildiği Konstantinopolis'in son İmparatoru'nun adı XI. Konstantin Paleologos'tu (1405-1453) (ISCS; 87).

Kızıl elma ülküsü: Kızıl elma, Türklerde önemli bir simgedir. Türk askerlerine istikamet neresi olduğu sorulduğunda onlar, "Kızıl elma" diye cevaplıyorlarmış. Kızıl elmanın anlamına dair çeşitli rivayetler vardır. En yaygın rivayete göre başlangıçta kızıl elma, Konstantinopolis'i simgeliyordu; çünkü Aya Sofya önünde bulunan İmparator I. Justinianus'un (482-565) kocaman heykeli elinde elma şeklindeki altın bir küre vardı.

Konstantinopolis fethedildikten sonra Osmanlılar, kızıl elmadan bahsetmeye devam etmişlerdir. Bazı rivayetlere göre, yıllar geçtikçe kızıl elma Roma'yı simgelemeye başlamıştır. Küre şekli, Roma'nın kiliselerinin birinin kubbesini simgeliyormuş, muhtemelen bu kubbe Papa'nın kilisesi olan Aziz Petrus Bazilikası'nın kubbesiydi. Roma'nın fethi ile İslam, Konstantinopolis'ten sonra

Hristiyan dünyasının diğerk önemli şehrini fethedip dünyaya hükmedecekti. Bu tür rivayetlere göre Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566), savaşa çıkan ordusuna, “Roma’ya, Roma’ya” dermiş. Artık kızıl elma, kesinlikle Batı’nın bir şehriydi. Bazen Roma, bazen Moskova kızıl elma olarak işaret ediliyordu. Osmanlıların yeni hedefi Viyana olunca, kızıl elma onu göstermeye başlamıştır. I. Viyana kuşatması zamanında (1529) ve II. Viyana kuşatması zamanında (1683) kızıl elma ülküsü, Osmanlı askerlerini yüreklediren bir simgeymiş (ISCS; 88-89).

Batılılar tarafından da bilinen kızıl elma ülküsü, Batı geleneğinde büyük, mükemmel şehir ülküsüne dönüşmüştür. Bu yüzden New York, **The Big Apple** (=Büyük Elma) olarak adlandırılmakta ve elma ile simgelenmektedir (ISCS; 90).

Balıkli Kilise efsanesi: Silivrikapı yakınlarında, Theodosius surları dışında eski bir Rum kilisesi bulunmaktadır, etrafında mezarlık da vardır. Meryem Ana’ya ithaf edilen, Balıklı kilise olarak tanınan bu kilise, ilk Bizans döneminde inşa edilmiştir. Önceden orada Yunan tanrıçası Artemis’in bir tapınağı vardı. Rumlar, bu kiliseyi **Zoodochos Pège** olarak adlandırmaktadırlar; bu adın anlamı, hayat veren kaynaktır. Türkçede bu kiliseye Balıklı kilise denmesi, Konstantinopolis’in fethi ile ilgili bir efsaneye dayanmaktadır. Efsaneye göre 29 Mayıs 1453’te o kilisenin manastırında yaşayan bir Rum keşiş, balık kızartıyormuş. Osmanlıların şehre girdikleri haberi gelince keşiş buna inanmamış; yüksek sesle kızarttığı balıkların tekrar hayata dönüp sıçradığını görürse bu habere inanacağını söylemiş. Keşiş ağzını kapatınca yarı kızarmış olan balıklar, hareket etmeye başlamış. Hayvanların dirilişi, Hristiyan geleneğinin anlatılarında sık sık rastlanılan bir motiftir. Kilise altında bir su kaynağı bulunmaktadır, orada hâlâ bu balıklar yüzmektedir (ISCS; 90-91).

Sultanahmet yılanlı sütunu rivayeti: Hipodrom’da bulunan yılanlı sütun, İmparator Konstantin tarafından İstanbul’a getirilmiştir. Bu sütun, MÖ 479 yılında Perslere karşı gerçekleşen zafer anısına Yunan şehir devletleri tarafından Delfi’deki Apollon tapınağına dikilmiştir. XVIII. yüzyılda bu sütunda yılanların kafasının bulunmamasıyla ilgili bir rivayet ortaya çıkmıştır. Anlatıldığına göre Fatih Sultan Mehmed (1451-1481), İstanbul’un fethi sırasında yılanlı sütunun üç kafasını bir çekiç ile yıkmış. Bundan dolayı şehir fethedildikten sonra orada büyük bir veba başlamış; çünkü Yunan tıp tanrısı Asklepios’un hayvanları olan bu yılanlar, şehri bulaşıcı hastalıklardan koruyan kuvvetli bir tılsımmış (ISCS; 19-20).

Kanuni Süleyman ile Rüstem Paşa (ö. 1561) arasındaki sorunlar hakkında rivayetler: Kanuni Süleyman'ın veziri olan ve Kanuni Süleyman'ın kızı Mihrimah ile evli olan, güçlü ve zengin Rüstem Paşa hakkında çeşitli rivayetler vardır. Bunların birçoğu, vezirin ölümü hakkındadır. Bir rivayete göre Rüstem Paşa ile Kanuni Süleyman'ın araları bozulduktan sonra Rüstem Paşa hapsedilmiş; Kanuni onun intihar etmesini istediği için ona bu amaçla kullanılacak altın bir ip göndermiş (IDV; 213).

Satıcı kılığına giren padişahların rivayeti: Bazı rivayetlere göre Osmanlı padişahlarının birkaçı zaman zaman satıcı kılığına girip Kapalı Çarşı'da dolaşıyor, böylece insanların hükümet hakkında ne söylediğini dinliyormuş. O zamanlarda Kapalı Çarşı'ya hem alışveriş yapmak hem de siyaset hakkında tartışmak için gidiliyormuş (CT; 91).

Bella (=güzel) Marsilia–Hürrem Sultan efsanesi: İtalyan sahillerinde anlatılan bir efsaneye göre Kanuni Süleyman'ın eşi olan Hürrem Sultan Floransa bölgesinde bulunan Pisa şehrinin soylu bir ailesinin kızıymış. Osmanlı korsanları tarafından kaçırılıp İstanbul'a götürülen bu kız, Padişah haremine girmiş, Kanuni Süleyman'ın nikâhlı eşi olmuş (ISCS; 131).

Cecilia Baffo–Nurbanu Sultan efsanesi: Bella Marsilia'nın efsanesine benzer bir efsaneye göre II. Selim'in hasekisi olan Nurbanu Sultan, Venedikli Cecilia Baffo'ymuş. Anlatıldığına göre Cecilia Baffo'nun babası, o zamanlarda Venedik toprağı olan Paros adlı Yunan adasına hükmeder. Cecilia Baffo, Barbaros Hayreddin Paşa tarafından oradan kaçırılır ve Topkapı Sarayı'nın haremine girer. Ancak tarihî kaynaklara göre Nurbanu Sultan, Venedikli değildi, Korfu adasından gelen bir kızdı (ISCS; 131-132).

Giovanni Galieno–Kılıç Ali Paşa rivayeti: 1571 ile 1587 arasında kaptan-ı deryalık yapan Kılıç Ali Paşa, bazı kaynaklara göre Güneybatı İtalya'da bulunan Calabria bölgesinden geliyormuş, gerçek adı Giovanni Galieno'ymuş. Bu kaynaklara göre Giovanni on altı yaşındayken Osmanlı korsanları tarafından kaçırılıp İstanbul'a götürülür. Daha sonra Kanuni Süleyman emri altındaki donanmaya girer. Kanuni Süleyman vefat ettikten sonra oğlu II. Selim ve sonra III. Murad zamanında da görevine devam eder. Denizde çok yetenekli olan Kılıç Ali, 1571 yılında kaptan-ı derya da olur. 1571'de İnebahtı savaşına katılır. Yaşlıyken, Padişah III. Murad'dan

bir cami ve türbesini inşa ettirmek için toprak ister, ancak aktarıldığına göre Padişah onun toprağının deniz olduğunu söyler. O zaman Kılıç Ali, Tophane’de Boğaz’a çok yakın bulunan bir yerde Mimar Sinan’a küçük, İznik çinili bir cami ve bir türbe inşa ettirir. Kaynaklara göre doksan yaşındayken 1587 yılında genç bir kızla sevişirken ölür. İtalyan geleneğinde Kılıç Ali Paşa, “Occhiali” veya “Ali la Spada” (=Kılıç Ali) olarak hatırlanmaktadır (ISCS; 259-260).

Scipione Cicala–Cağaloğlu Yusuf Sinan Paşa rivayeti: Bazı tarihî kaynaklara göre 1591-1595 ve 1599-1604 arasında kaptan-ı deryalık yapan Yusuf Sinan Paşa Sicilya adasından, başka kaynaklara göre Cenova şehrinden geliyordu. Soylu bir ailenin oğlu olan Scipione Cicala, küçük yaşta Osmanlı korsanları tarafından kaçırılmış. İtalyan soyadı Cicala olunca, Osmanlılar tarafından Cağaloğlu olarak adlandırılmıştır (IDV, s. 18) (ISCS, s. 260). En önemli İtalyan şarkıcılarından biri olan Fabrizio De André (ö. 1999), bir rivayete göre onun gibi Cenovalı olan Scipione Cicala’ya “Sinàn Capudàn Pascià” adlı bir şarkı ithaf etmiştir (ISCS; 260).

Lalenin Avrupa’ya Türkiye’den gelmesi efsanesi: İtalyanca ve başka Latin dillerinde lale için kullanılan kelime, tulipano’dur. Bu kelime, Türkçe “tülbent” sözcüğünden gelmiştir. Sarıklar için kullanılan, tülbent denen yumuşak bez bu çiçeğe adını vermiştir; çünkü çiçeğin şekli, sarık şeklini anımsatıyordu. Bütün tarihçiler tarafından kabul edilmiş bir teori olmamasına rağmen bazı kaynaklara göre, lale Avrupa’ya Türkiye’den gelmiştir. Avusturya Kraliyeti’nin elçisi olan Flemenk Ogier Ghislain de Busbeq (ö. 1592) Türkiye’de görev yaptığı zaman adı Carolus Clusius olan Hollandalı botanik uzmanına birkaç lale soğanı göndermiş. Carolus Clusius aracılığıyla bu güzel çiçek Hollanda’da tanıtılmış, kısa bir zaman içinde moda haline gelmiş. Hollanda’dan bu çiçek bütün Avrupa’ya yayılmış (IDV; 212).

Kruvasan rivayeti: 1683 yılında, II. Viyana kuşatması sırasında bir fırıncı düşmanların bayraklarında görülen hilaldan ilham alarak, o şekilde bir kek yapmaya karar vermiş. Fransızlar bu keke “büyüyen ay” anlamına gelen *croissant* demişler. Böylece Avrupalılar tarafından günümüze kadar çok sevilmiş kruvasan ortaya çıkmış (SI; 15).

3.12. Atasözleri ve Bazı Kalıp İfadeler

Burada çeşitli başlıklar altında yer verilen bazı ifadelerin kalıplaşmış ifadeler olduğunu söyleyemeyiz ama yaygın olarak kullanıldıkları için buraya alınabileceğini düşünmekteyiz.

3.12.1. Atasözleri

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var: Bu atasözü, kahvenin sosyal rolünü vurgulamaktadır; çünkü kahve, arkadaşlık ve paylaşım simgesidir. Bir arkadaşına kahve ikram etme, küçük bir iyilik olmasına rağmen unutulmazdır (“Caffè & Co.”, Mer: I; 146).

Adil kişi öteki dünyaya ulaşacak, çünkü tek o Allah’ın insanlar önüne koyduğu köprüde yürüyebilir: Paolo Rumiz’in yazdığına göre Türkler, adil olma ve cennete gitme ile ilgili bu atasözünü söylemektedirler (TUB; 166).

3.12.2. Kişilerarası İlişkilerde Kullanılan Hitaplar

Türkler kendinden büyüklere amca ve teyze demektedirler; yaşı daha az olanlara ise ağabey ve abla şeklinde hitap etmektedirler. Pazar satıcıları alışveriş yapan genç kızlara da abla demektedir. Bu ifadeler, Türklerin sıcakkanlılığının göstergesi olarak değerlendirilmektedir (CT; 115).

Resmi ve nazik bir şekilde konuşulduğu zaman ise bayanlara hanımefendi denilmektedir (CT; 94).

3.12.3. Temenni İfadeleri

Türkler konuşurken iyi dileklerini ifade etmek için birçok kalıp ifade kullanmaktadır.

Kolay gelsin: Bu ifadeyle bir işle uğraşan birine işte kolaylık dilenmektedir (CT; 95).

Geçmiş olsun: Hastalara veya acı çekenlere söylenmektedir (CT; 95).

Sıhhatler olsun: Hamamda tellaklar, müşterileri yıkadıktan sonra onlara “sıhhatler olsun” demektedirler. Marta Ottaviani, bunu “saatler olsun” diye anlayarak, kalıp ifadeye farklı bir anlam vermiştir. Anladığına göre bu deyim “saatlerce sürsün”

demektir, “yaptığın banyo seni uzun bir zaman etkilesin, rahatlatırsın” anlama gelmektedir. Aslında hem banyodan çıkanlara hem tıraş edilen erkeklere dilenen “sıhhatler olsun”, “sağlık olsun” anlamı taşımaktadır; çünkü “sıhhat”, “sağlık” demektir⁶² (CT; 95).

Eline sağlık: Güzel bir yemek pişirenlere, bir işi iyi bir şekilde tamamlayanlara söylenmektedir (CT; 95).

Güle güle kullan: Temennisi satıcılar tarafından bir şey satın almış olan müşteriye ve bayan kuaförü tarafından saçları kesilmiş olan müşteriye söylenmektedir. Bu dileğin İtalyancada karşılığı yoktur (CT; 95).

Afiyet olsun: Hem yemeye başlamadan önce hem yemeyi bitirdikten sonra söylenmektedir. İtalyancada ise sadece yemeye başlayınca dilenmektedir (“Cucina – A Pranzo da Solimano”, **Mer: T**; 67).

Allah’a ısmarladık: Dergide “Allahısmarladık” olarak yazılmıştır. Türk Dil Kurumu’na göre ayrılanın kalanlara söylediği bu ifade derginin yazarı tarafından farklı bir şekilde yorumlanmıştır. Dergiye göre bu ifade uzun bir yolculuğa çıkanlara söylenmektedir, anlamı “Allah’tan seninle kalmasını, yanında yürümesini rica ettik” demektir. Bu yoruma göre giden kişi “Güle güle” diye cevaplamaktadır, bunu derken “güle güle sizinle vedalaşıyorum, güle güle sizinle tekrar kavuşacağım inşallah” demektedir.⁶³ Aslında Türk Dili Kurumu’nun tanımına göre ayrılan kişi “Allah’a ısmarladık” demek, kalan kişi onu “güle güle” diye cevaplamaktadır.⁶⁴

Her şey iyi olacak: Bu, sık sık kullanılan bir sözdür. Bu söz, Türklere özgü iyimserliğin bir göstergesidir (CT; 120).

3.12.4. Dine Bağlı Kalıp İfadeler

Dine bağlı olan bazı kalıp ifadeler Türklerin günlük hayatında sık sık tekrarlanmaktadır (CT; 123).

İnşallah: “Allah böyle isterse” demektir (CT;123).

⁶² Türk Dil Kurumu, “Sıhhat”, **Büyük Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&sözcüksec=12597, 28 Temmuz 2018.

⁶³ Bkz.: Luigi Offeddu, “Lettera da İstanbul”, **Meridiani: Istanbul**, s. 13.

⁶⁴ Türk Dil Kurumu, “Allah’a İsmarladık”, **Büyük Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&sözcüksec=12597, 28 Temmuz 2018.

Maşallah: Güzel veya şaşırtıcı bir şey görülünce söylenmektedir (CT; 123).

Allah bereket versin: Bir ürünü sattıktan sonra bazı satıcılar tarafından kullanılan bir kalıptır (CT; 29).

Allah korusun: Bu dua, Fatih'teki bazı evlerin kapıları üstüne yazılmıştır (CT; 103).

3.12.5. Türklerle İlgili İfadeler

Her Türk asker doğar: Bu söz; Türk tarihinde askerlerin önemini ve Türklerin disipline eğilimini göstermektedir (CT; 96).

3.12.6. İstanbul'la İlgili İfadeler

İstanbul'a hepimiz pencereden girdik, birkaç gün sonra hepimizin ev anahtarı vardı: İstanbul'u anlatmak için böyle bir söz vardır. Bu söz, İstanbul'un karmaşık bir şehir olduğu, her türlü şeyi ve insanı gördüğü için başlangıçta yeni gelenlere pek önem vermediğini ancak sonra herkesi kabul ettiğini, herkes için eve dönüştüğünü anlatmak istemektedir ("Ricordi – In Bianco e Nero", **Mer: I**; 89).

Boğaz suları, sahilinde yürüyenlerin üzüntülerini alıp onları Karadeniz'e kadar taşır: Boğaz'ı çok seven, ona bağlı olan İstanbullular Boğaz'la ilgili buna benzer çeşitli sözler söylemektedirler (CT; 110).

Ankara'nın en güzel yanı, İstanbul'a dönüş: Bu sözle, İstanbullular, güzellik açısından İstanbul'un Türkiye'nin başkenti olan Ankara'yla karşılaştırılamayacağını söylemek istemektedirler. Bu ifade, İstanbul ile Ankara arasındaki rekabetin bir göstergesidir.⁶⁵ Bu ifade aslında yazar Yahya Kemal Beyatlı'nın (ö. 1958) söylediği bir cümleden kaynaklanmaktadır. Yahya Kemal, kendisine Ankara'nın en sevdiği şeyinin ne olduğunu soranlara "Ankara'nın, en çok İstanbul'a dönüşünü seviyorum" diye cevap vermiştir.⁶⁶

⁶⁵ Fabio Sebastiano Tana, "La Capitale – Ankara, Tutto Cominciò con Re Mida", **Meridiani: Turchia**, Yıl XXVI, No: 212, Nisan 2013, s. 58.

⁶⁶ Birce Altay, "Ankara'nın İstanbul'a Dönüşünden Daha Güzel Olan Altı Yanı", **Radikal**, 28 Mayıs 2015, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/radikalist/ankaranin-istanbula-donusunden-daha-guzel-olan-6-yan-1367712/>, 28 Temmuz 2018.

ÖZET

Üçüncü bölümde İstanbul'a gitmiş olan İtalyan yazarların ve gazetecilerin yazıları incelenmektedir. Onlar, XXI. yüzyılda eski bir seyahat geleneğini devam ettirerek İstanbul'a gidip bu efsanevi şehir hakkında yazmışlardır. Yazdıkları eserler farklı edebî türlere girmektedir; ele aldığımız listede tarihî kitaplar⁶⁷, anı kitapları⁶⁸, yolculuk röportajları⁶⁹, gazetecilik röportajları⁷⁰, turistik yayınlar⁷¹ bulunmaktadır. XX. yüzyılın son yıllarının ve XXI. yüzyılın İtalyan edebiyatında seyahatname türü önceleri olduğu gibi belirli bir tür olmadığından bu eserlerin de bir bakıma farklı bakış açılarıyla ve farklı amaçlarla yazılan seyahatnameler sayılması bize göre yanlış değildir. Çalışmamızda bu eserlerden ortaya çıkan XXI. yüzyılın İstanbul halk kültürünün unsurları üzerinde durulmuştur. İstanbul halk kültürüne yaklaşım birkaç eserde daha bilinçlidir, birkaç eserde kişisel tecrübelerin sonucudur, birkaç eserde ise arkaplanda kalmaktadır.

Seçtiğimiz eserler arasında halkbilim eserleri bulunmamasına rağmen bütün bu eserlerde İstanbul'un halk kültürü anlatılmaktadır; çünkü İstanbul'da yaşayanların davranışlarından, alışkanlıklarından, günlük hayatından bahsedilerek aslında şehrin halk kültürü de gösterilmektedir. Yazarların dikkatini çeken halk kültürü unsurları Türklerin özellikleri, tavırları ve davranışları, onların sosyal terbiyesi, İstanbul'da yaşayan başka milletler ve azınlıklar, şehirde rastlanılan tipler, yapılan meslekler, halk dindarlığı, yaygın batıl inançlar, sosyal değerler, insanların hayatına ritim veren geçiş anları ve törenleri, yemek ve içecek alışkanlıkları, boş zaman ve eğlenceler, şehirle ilgili efsaneler, günlük hayatta kullanılan atasözleri ve kalıp ifadelerdir.

⁶⁷ Bkz.: Cardini, **İstanbul: Seduttrice, Conquistatrice, Sovrana.**

Bkz.: Augias, **I Segreti di İstanbul: Storie, Luoghi e Leggende di una Capitale.**

⁶⁸ Bkz.: Cambria, **İstanbul: Il Doppio Viaggio.**

Bkz.: Ottaviani, **Cose da Turchi.**

⁶⁹ Bkz.: Rumiz, **Annibale.**

⁶⁹ Bkz.: Rumiz, **È Oriente.**

⁶⁹ Bkz.: Rumiz, **Trans Europa Express.**

⁶⁹ Bkz.: Rumiz, Altan, **Tre Uomini in Bicicletta.**

⁶⁹ Bkz.: Rumiz, **La Cotogna di İstanbul.**

⁷⁰ Bkz.: Ottaviani, **Mille e una Turchia.**

⁷¹ Bkz.: **Meridiani: İstanbul.**

Bkz.: **Meridiani: Turchia.**

Bkz.: Monina, **İstanbul è un Ponte tra i Mondi.**

Bu unsurları aktarmak için yaptığımız tasnife bakarken birinci bölümde bahsettiğimiz eski İtalyan seyahatnamelerinin konularını hatırlamakta fayda vardır⁷²; çünkü bazı unsurlar yüzyıllarca seyyahların gözüne çarpmaya devam etmiştir, başka unsurlar ise tamamen yenidir ve eski seyahatnamelerin zamanlarında yoktur. Örneğin Türklerin sosyal terbiyesinin bir ifadesi olarak görülen hayvan sevgisi, XIX. yüzyılın seyyahları tarafından olumlu bir şekilde yorumlandığı gibi XXI. yüzyılın seyyahlarını da etkilemektedir. Aynı şekilde Rumlar, Ermeniler, Museviler ve Levantenler gibi İstanbul’da yaşayan tarihî azınlıkların farklı geleneklerinden hâlâ bahsedilmektedir, fakat onların yanında İstanbul’a yeni taşınmış olan yabancılar hakkında da yazılmaktadır. Modernleşme süreci ve yeni icatlar tarafından değiştirilen yaşam tarzı ele aldığımız eserlerde eski seyahatnamelere göre çok farklı bir şekilde anlatılmaktadır; bugün insanların hayatının bir parçası olan ulaşım araçları, televizyon, alışveriş merkezleri eskiden yoktu, henüz icat edilmemişti.

Bu kitaplarda birkaç yıl önce tasvir edilen bazı durumların 2018 yılında çok değişmiş olması, halk kültürünün göç ve teknoloji gibi ne kadar çok süreçten etkilendiğini ve ne kadar hızlı değiştiğini göstermektedir. Örneğin bu eserlerde İstanbul’da yaşayan yabancılar arasında Suriyelilerden bahsedilmemesi okurlara oldukça ilginç bir eksiklik görünmektedir. Ancak bu eserlerin birçoğu XXI. yüzyılın ilk on yılında yazıldığı zaman Suriye savaşı henüz başlamamıştı, Suriyeliler İstanbul’daki yaşayanlar arasında önemli bir yer tutmuyordu. Seçtiğimiz eserlerden ortaya çıkan bazı durumların ve ifadelerin ise artık değişmiş, hatta kaybolmuş olan bir halk kültürünü gösterdiğini bilmemize rağmen hiç durmayan bu değişimin halk kültürüne özgü olduğunu da bilmekteyiz. Bu yüzden yaptığımız tasnifin belirli bir döneme ve belirli bağlamlara bağlı olan, İtalyan seyyahlarının gözleriyle bakılan İstanbul’un halk kültürü hakkında faydalı bilgileri yansıttığı kanaatindeyiz.

⁷² Bkz.: I. Bölüm, “XVI. Yüzyıldan XX. Yüzyıla Kadar Türkleri Anlatan İtalyan Seyahatnameleri”, s. 5-15.

IV. BÖLÜM: XXI. YÜZYILDA İSTANBUL'DA YAŞAYAN İTALYAN TOPLULUĞU: TÜRKLERE BAKIŞ VE KÜLTÜREL KESİŞİMLER

“İstanbul’un çeşitliliğini seviyorum. Bu şehir o kadar farklı insanlarla, insanlıkla dolu ki; burada gerçekten her türlü insan var. İstanbul büyük bir açık hava tiyatrosu.”

(Gioacchino Dell’Aquila¹)

Bir çok çalışmada, İstanbul’da yaşayan eski ve karışık Levanten topluluğu anlatılmaktadır. Bu Levantenler yanında XXI. yüzyılda İstanbul’da yaşayan çok çeşitli yeni bir İtalyan topluluğu da bulunmaktadır. XX. yüzyılın son yıllarında ve XXI. yüzyılda bu İtalyanlar iş, eğitim, araştırma, evlilik gibi çeşitli sebeplerle İstanbul’a yerleşmişlerdir. Onlar arasında belirli ve geçici bir süre için İstanbul’da oturanlar, belirsiz bir gelecekte İtalya’ya dönmek isteyenler, artık evi İstanbul olan ve İtalya’ya sadece tatil için gidenler vardır. Türkiye’de oturan İtalyanların bir çoğu İstanbul’dadır, bazı Levantenlerin oturduğu İzmir de İtalyanlar tarafından hâlâ tercih edilmektedir, daha az olsalar da Ankara’da elçilikte, okullarda ve şirketlerde çalışan İtalyanlar bulunmaktadır.² İzmir’de olduğu gibi İstanbul’daki İtalyan varlığı tarihî olduğu için buraya yerleşen İtalyanlar ülkelerine ve kültürlerine bağlı olan kurumlardan ve okullardan faydalanabilmektedir. İstanbul’da Ceneviz Galata Kulesi gibi çok tanınmış İtalyan izleri yanında daha gizli kalmasına rağmen hâlâ yaşayan, şehirde etkin bir role sahip olan İtalyan kurumları ve dernekleri de bulunmaktadır. Bu yüzden İstanbul’a yerleşen İtalyanlar ülkelerini özledikleri zaman buralarda İtalya’nın bir parçasını bulabilmektedirler. Genelde farklı kültürlerin buluşma noktası sayılan İstanbul’da herkes istediği gibi yaşayabilmektedir; bu yüzden İtalya’daymış gibi yaşamaya devam etmeye çalışan İtalyanlar vardır. Türk kültürüne ve halk

¹ Dell’Aquila, İstanbul’da yaşayan bir kaynak kişidir.

² “Gli Italiani ad Istanbul”, **Circolo Roma Istanbul**, (Çevrimiçi), <http://www.circoloroma.com/gli-italiani-ad-istanbul.html>, 8 Ağustos 2018.

kültürüne pek yaklaşımdan da İstanbul’da yaşamak mümkündür. Bu kültürü gerçekten tecrübe etmek için istek gerekmektedir.

Konsolosluğun verilerine göre Türkiye’nin batı ve kuzeydoğu bölgelerinde ikamet eden İtalyanlar, üç bin iki yüzden fazladır. Onlar, İtalyan seçimlerinde İstanbul Konsolosluğu’nda oy verme hakkına sahip olan İtalyanlardır.³ Oy vermek isteyen diğer İtalyanlar, Ankara Büyükelçiliği’ne ve İzmir Konsolosluğu’na bağlıdır. Ancak bu veri, eksiktir. İlk olarak bu İtalyanların kaçının İstanbul’da yaşadığını göstermemektedir. İkinci olarak Türkiye’de oy verebilmek için talepte bulunmamış olan İtalyanları dikkate almamaktadır. Üçüncü olarak bu listeler karmaşıktır; içinde yüzlerce yıldır İstanbul’da yaşayan Levantenler, Türk-İtalyan çifte vatandaşlığına sahip olan Türkler de bulunmaktadır.

Dördüncü bölümde bir çok tarihî, sosyal ve dilbilimsel çalışmada yer alan Levantenlere odaklanmaktansa İtalya’da doğup büyümüş olan, İstanbul’a son elli yılda gelen İtalyanlar üzerine bir araştırma yapmak tercih edilmiştir. Bazı Levantenler tarafından “yeni gelenler”, başkaları tarafından “yeni Levantenler” olarak adlandırılan bu İtalyanlar çalışmamızda “İstanbul’un yeni İtalyan topluluğu” olarak adlandırılacak.

Onlar arasında genel bir saha araştırması yapmaya çalışmamız, bu tezin uygun bir bitiş noktası olarak görülmüştür. Tezin dördüncü bölümünde İtalya’dan ayrılıp İstanbul’a yerleşmiş olan İtalyanların Türk algısı, şehirle ve halk kültürüyle ilişkisi, bu kişilerin günlük hayatında İtalyan ile Türk kültürü arasında gerçekleşen kesişimler anlatılmıştır. Bu şekilde tezimizde baştan itibaren İtalya’daki İtalyanların, İstanbul’a gelip İtalya’ya dönen İtalyanların ve İstanbul’a yerleşmiş olan İtalyanların Türk algısı, Türk kültürü ve halk kültürü hakkında bildikleri üzerinde durulmuştur. Tezimizin yapısı, bir yolculuğu anımsatmak istemektedir; İtalya’dan Türkiye’ye yapılan bu yolculuk aslında birinci bölümle başlamadığı gibi dördüncü bölümle bitmemektedir; çünkü İtalyan ile Türk halk kültürleri arasındaki ilişkiler ve kesişimler göç süreçlerinde, insanların okuduklarında ve gördüklerinde, günlük hayatında, kişisel tecrübelerinde ve başkalarının kişisel tecrübelerinin anlatımında her gün gelişip değişmektedir. Dördüncü bölümde anlatılan ve İstanbul’da yaşayan

³ Bu veriyi öğrenmek için 8 Ağustos 2018’de İstanbul’daki İtalyan Konsolosluğu’nun nüfus ofisiyle iletişim kurduk.

İtalyanlar, yarın İtalya'ya tatil yapmak üzere veya kalmak üzere gittikleri zaman oradakilere tekrar Türk halk kültürünün bir parçasını anlatıp aktaracaklardır. Bu şekilde İtalya'daki birkaç İtalyanı etkileyecek ve bu çalışmada incelemeye çalıştığımız süreci bir kere daha başlatacaklardır.

4.1. İtalyanların İstanbul'daki Tarihî Varlığı ve İstanbul Levantenleri

İstanbul'daki İtalyan varlığı çok eskidir. Aslında “İtalya” ve “İtalyanlar” kelimelerini kullanmamızın sebebi, bu konu hakkında genel bir bakış sunup daha kolay anlatabilmek içindir; aslında bu kelimeleri kullanmak tam olarak doğru değildir, çünkü günümüzdeki İtalya 1861 yılına kadar farklı küçük kraliyetlerden ve cumhuriyetlerden oluşuyordu.

Bizans İmparatorluğu zamanında da Konstantinopolis'te Venedikliler ve Cenevizliler vardı. Galata Kulesi'nin bulunduğu yerde çok eski bir kule yer almaktaydı, fakat bu kule 1204 yılında Venediklilerin hakimiyeti altında Konstantinopolis'i tahrip eden Haçlılar tarafından yıkılmıştır. 1348 yılında Cenevizliler yığma taşları kullanarak Galata surlarına ek olarak bildiğimiz kuleyi yapmışlar ve onu “İsa Kulesi” olarak adlandırmışlardır. İstanbul'un fethinden sonra da Venedikliler, Cenevizliler, Pisa ve Amalfi gibi diğer İtalyan Deniz Cumhuriyetlerinden gelenler İstanbul'da yaşamaya devam etmişler ve yeni gelenler de oraya taşınmışlardır. Venedik'in ve Cenova'nın Osmanlı İmparatorluğu ile siyasi ve ticari ilişkileri iyi olduğu zaman İstanbul'da yaşayan Venedikliler ve Cenevizliler için iş fırsatları ve yaşam kalitesi iyiydi. Birinci bölümde anlattığımız gibi “*Balyos*” adı verilen Venedik elçileri XVI. yüzyılın başında Osmanlılar tarafından Pera'da bulunan bir sarayda ağırlanmışlardır, oraya *Venedik Sarayı* denmiştir. Günümüzde o bina yanında İtalyan Konsolosluğu bulunmaktadır.⁴

İtalyan yarımadası ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ticaret ilişkileri iyiydi, bu yüzden İstanbul'a ve İzmir'e giden İtalyan tüccarları çoktu. Bazıları oraya yerleşmeye karar verip ailelerini de çağırıyorlardı. Bu şehirlerde yetenekli zanaatçılara talep olduğu için bu alanda çalışan Venedikliler ve Cenevizliler arasında

⁴ Bkz.: I. Bölüm, “Tarihî Kaynaklar”, s. 2.

oraya taşınmaya karar verenler oldu.⁵ Deniz yolculukları, iş ve ticaret ilişkileri zamanla kültürel bir alışveriş de sağlamaya başlamıştır. İstanbul’da sarayda, limanda ve tüccarlar yanında tercüman olarak çalışan İtalyanlar da vardı. Onların rolü o kadar önemliydi ki “tercüman” kelimesi Osmanlılarla çalışan tercüman anlamıyla Venedik lehçesine “*dragomanno*” olarak girmiştir, oradan da İtalyan diline geçmiştir.⁶

Resim 4.1.: Fatih Sultan Mehmed (Ressam: Gentile Bellini)⁷

Osmanlı padişahları tarafından çağırılan İtalyan sanatçıları, müzisyenleri, opera şarkıcıları da oldu. Örneğin 1480 yılında Venedikli ressam Gentile Bellini (ö. 1507) tarafından yapılan Fatih Sultan Mehmed’in portresi padişahın en önemli resmi portrelerinden biridir.⁸

Osmanlı İmparatorluğu’nda İtalyan kültürünün katkısının başka bir örneği, müzisyen Giuseppe Donizetti’dir (ö. 1856). İtalya’da daha çok tanınan opera bestecisi Gaetano Donizetti’nin kardeşi olan Giuseppe, 1828 yılından hayatının son yılı olan 1856’ya kadar İstanbul’da yaşamıştır. Burada besteci ve müzisyen olarak Osmanlı İmparatorluğu hizmetinde çalışmıştır. Padişah II. Mahmud’un (1808-1839)

⁵ Bkz.: “Gli Italiani ad Istanbul”, **Circolo Roma Istanbul** (Çevrimiçi).

⁶ Bkz.: “Dragomanno”, **Treccani Vocabolario Online** (Çevrimiçi).

⁷ “Gentile Bellini e Maometto II”, **Senza Dedicca**, 12 Nisan 2011 (Çevrimiçi), <http://senzadedicca.blogspot.com/2011/04/immagine-della-settimana-gentile.html>, 10 Ağustos 2018.

⁸ Sara Grattoggi, “L’Arte di Maometto II, il Conquistatore del XV Secolo”, **Repubblica**, 10 Ocak 2016.

ve I. Abdülmecid'in (1839-1861) ailelerine müzik öğretmiş, ilk Türk askeri bandosunun şefliğini yapmıştır. Giuseppe Donizetti, 1829'da Türkiye'nin ilk millî marşı sayılan Mahmudiye marşını bestelemiştir. On yıl sonra Mecidiye marşını da bestelemiştir. Önce bey olarak adlandırılan besteci, hayatının sonunda paşa unvanını almıştır. Türbesi, Harbiye'deki Saint Esprit Katolik kilisesinde bulunmaktadır.⁹

Şimdiye kadar Levanten olarak tanıdığımız İtalyanların bir çoğu İstanbul'a ve İzmir'e XIX. yüzyılda gitmiştir. Bu yüzyılın birinci yarısında İtalya'da daha demokratik bir hükümet isteyen yasadışı gruplar gizlice buluşmaya ve plan yapmaya başlamışlardı. Bu grupların adı "Carboneria"ydı.¹⁰ O yıllarda İstanbul'a ve İzmir'e taşınan İtalyanlar arasında bu gruplara katıldıkları için İtalya'da hukuk sorunları yaşayanlar vardı. Önceler denizci olan, sonraki yıllarda İtalya birliği mücadelelerinin lideri ve kahramanına dönüşen Giuseppe Garibaldi de deniz yolculuğu sırasında hastalandığı için 1828 yılında İstanbul'a gelmiş ve burada üç yıl kalmıştır. O yıllarda Garibaldi Fransızca öğretmenliği yaparak geçiniyordu.¹¹ İtalya birliği mücadeleleri yılları boyunca ve ondan sonra farklı sebeplerden dolayı İstanbul'a taşınan İtalyanlar vardı. Onlar arasında Giuseppe Garibaldi'nin vatansever takipçileri, İtalya birliğine karşı olanlar ve krallık zamanlarında cumhuriyetçi olanlar bulunmaktaydı. O yıllarda Güney İtalya'dan bir iş alanında uzman olanlar yanında işsizlik çekenler de iş bulmak üzere Osmanlı topraklarına taşındılar. Sicilya adasından gelenler çoktu. İstanbul'un İtalyan topluluğu için hâlâ önemli bir role sahip olan kurumların büyük kısmı o yıllarda kurulmuştur. Diğerleri, Faşizm zamanında kurulmuştur.¹² Resmi tarih yazılarında pek dikkate alınmayan tarihin bu parçasının izi günümüzde bu Levantenlerin torunlarının anlattıklarında muhafaza edilmektedir. Görüştüğümüz Levantenler de İstanbul'a yerleşmiş olan atalarını o yılların farklı siyasi gruplarına bağlayan rivayetler aktarmışlardır. Bu rivayetlerde gerçekler yanında kendi ailesinin kuruluş mitini oluşturma isteği de vardır.¹³

⁹ Murat Bardakçı, "Donizetti Paşa'ya Askeri Bando Yok", **Hürriyet**, 13 Şubat 2006.

¹⁰ Bkz.: "Gli Italiani ad Istanbul", **Circolo Roma Istanbul**, (Çevrimiçi).

¹¹ Marco Barbonaglia, "Istanbul e la Cultura Italiana. Nuovo Boom per una Passione Antica", **Il Sole 24 Ore**, 9 Ocak 2014.

¹² Bkz.: "Gli Italiani ad Istanbul", **Circolo Roma Istanbul**, (Çevrimiçi).

¹³ Alessandro Pannuti, "Levantinità e Mitologia", **Gli Italiani di Istanbul. Figure, Comunità e Istituzioni dalle Riforme alla Repubblica 1839-1923**, Haz. Attilio De Gasperi, Roberta Ferrazza, Torino, Centro Altretalia, 2007, s. 65-85.

XIX. yüzyılda İstanbul'a gelen bir çok İtalyan Levanten aslında İtalya'dan gelmiyordu. Bu İtalyanlar, önce Venedik ve Cenova hükümeti altında bulunan, sonra Osmanlı hükümetine geçen adalardan İstanbul'a ve İzmir'e taşınmışlardır. Bir çok Levanten, Sakız Adası ve Tinos Adası'ndan gelmiştir, hatta İyon Denizi'nde bulunan Kefalonya adasından gelenler olmuştur.¹⁴ 1820 yılındaki Yunan isyanından sonra bu adalar da isyan etmeye başlayınca Osmanlılar orada eski düzeni devam ettirmeye çalışmışlardır. Eskiden orada oturan İtalyan ailelerin bazıları o karışık dönemde adalardan ayrılmışlardır.¹⁵ Günümüzdeki Levantenler, İyon Denizi'nin ve Ege Denizi'nin adalarında yaşayan atalarının Türkiye'ye göçünü anlatmaktadırlar.

XX. Yüzyıla Kadar İstanbul Levantenleri

“Levanten” kelimesi, Orta Doğu'ya yerleşen vatandaşları tanımlamak için Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Latin dillerinde “Levante”, “Doğu” demektir. Bu yüzden Doğu'ya yerleşmiş olan vatandaşlara Levanten denmiştir. Levantenler arasında Fransızlar, İtalyanlar, Hırvatlar, Türkiye'ye yerleşmiş olan Hristiyan Balkanlılar, az olsa da İngilizler vardır. Onların ortak noktası, Hristiyan olmaktır. Eskiden ticarete çok başarılı olan Levantenler İtalya'da akıllı, girişken, kurnaz, güvenilmez, ikiyüzlü, agresif ve korkak sayılıyordu. Bu yüzden İtalyan dilinde Levanten kelimesinin ikinci anlamı ticarete ve günlük hayatta akıllı, kurnaz, vicdansız kişileri ifade etmektedir.¹⁶

Levantenler, Bizans döneminde Yunan dilinde “Pera” olarak adlandırılan Galata Kulesi'nin yakınlarında oturuyorlardı. Yunancada Pera, “öte, karşı yaka” anlamına gelmektedir.¹⁷ Günümüze kadar o yerler, Beyoğlu olarak adlandırılmıştır. Günümüzde Beyoğlu, İstanbul ilçelerinden biridir. O yerleri İstanbul'daki İtalyan varlığına bağlayan bir rivayete göre “Beyoğlu” adı, Kanuni Süleyman zamanında orada oturan Venedik Cumhuriyeti'nin başkanı olan doğunun oğlundan gelmiştir. Adı Alvise Gritti (ö. 1534) olan Venedik beyinin oğlu, o dönemdeki Venedik

¹⁴ Bkz.: Alessandro Pannuti, “Levantinità e Mitologia”.

¹⁵ Behzat Üsdiken, “Pera'da Levantines, Marranes ve Yabancılar”, **Avrupalı Mı, Levanten Mi?**, Haz. Arus Yumul, Fahri Dikkaya, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2006, s. 88.

¹⁶ “Levantino”, (Çevrimiçi), Treccani Vocabolario Online, <http://www.treccani.it/vocabolario/levantino/>, 26 Temmuz 2018.

¹⁷ Fortunato Maresia, **Pera, Beyoğlu ve Anılar**, İstanbul, Eren Yayıncılık, 2014, s. 13.

Cumhuriyeti ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişkilerde önemli bir rol oynamıştır.¹⁸

XIX. yüzyılda İtalya'daki İtalyanlar arasında genelde Levantenler pek sevilmiyordu. İtalyancada “Levanten” kelimesinin kazandığı anlam, bunun bir göstergesidir. Seyahatnamelerinde bu topluluğu tasvir eden İtalyan seyyahları, onları ötekileştirmişlerdi. Uzun yıllar İtalya dışında olduklarından ve çokdilli bir bağlamda bulunduklarından konuştukları İtalyanca farklılığına da olumsuz bir şekilde bakılıyordu. Levantenler, sosyal hayatta ve genelde iş için Fransızca konuşuyorlardı. Rumlarla aynı mahallede oturdukları, onlarla da evlendikleri için Rumca da biliyorlardı. Komşuları genellikle Ermeniler olduğu için Ermenice de onlar tarafından bilinen bir dildi. XX. yüzyıla kadar İtalyanca sadece İtalyan Levantenleri arasında kullanılan sözlü bir dildi. Bu yüzden o dönemdeki İtalyan kaynaklarında yazıldığı gibi Levantenler arasında gramer açısından doğru olmayan, farklı İtalyan lehçelerinden ve İstanbul'da kullanılan farklı dillerden etkilenen bir İtalyanca konuşuluyordu. XX. yüzyılın birinci yarısına kadar Levantenler arasında Türkçe bilmeyenler vardı.¹⁹ 1928 yılından sonra bu durum, azınlık okullarında da Türkçe dersi zorunluluğu getirilince değişmiştir. Günümüzdeki bazı Levantenler tarafından Levanten topluluğunun bir hatası olarak yorumlanan Türkçe bilmeme, o zamanlardaki Levantenlerin yaşadığı toplumsal şartlardan kaynaklanıyordu.²⁰ Oturdukları mahallelerde genelde Türkler oturmuyorlardı, komşuları Rumlar ve Ermenilerdi. Beyoğlu'nda Türkçe değil, Fransızca konuşuluyordu. Orada çalışmak isteyen Türkler için Fransızca bilmek şarttı.²¹

1822 yılında İtalya'dan İstanbul'a giden, Ludovico Sauli d'Igliano adlı bir diplomat, hamallık gibi alt seviyedeki işler yapan Cenevizliler'den bahsetmektedir. Yazdığına göre onlar yasal olmayan işlerle uğraşıyorlar, günlerini içki içerek geçiriyorlar, bazen hırsızlık bile yapıyorlardı.²²

¹⁸ Bkz.: Fortunato Maresia, *Se Beyoğlu Mi Fosse Narrato*, s. 14-17.

¹⁹ Andrea Listanti, *La Lingua Italiana come Heritage Language nella Comunità Italo-Levantina di Istanbul: uno Studio sulla Posposizione del Soggetto*, Sapienza Università di Roma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2017.

²⁰ Berna Aydın (Yön.), *In Diverso Stat Humanitas. Frammenti di Vita Levantina a Istanbul*, Liceo Italiano IMI, İstanbul, 2016.

²¹ Bkz.: Fortunato Maresia, *Se Beyoğlu Mi Fosse Narrato*, s. 162.

²² Corrado Masi, *Italia e Italiani nell'Oriente Vicino e Lontano*, Bologna, Liginio Cappelli Editore, 1936, s. 11.

1874 yılında İstanbul'a giden İtalyan yazar Edmondo De Amicis, oradaki İtalyan topluluğu hakkında sert ifadeler kullanmaktadır: "İtalyan kolonisi İstanbul'un en kalabalık kolonilerinden biri olmakla beraber, en müreffeh olanlarından biri değildir. Aralarında biraz zengin, bir çok sefil ve bilhassa, iş bulamayan Güney İtalyalı işçiler vardır; basında en fakirâne bahsedilen koloni de budur, tabii bahsedildiği zaman! Çünkü gazetelerinde ancak doğum ve ölüm haberleri bulunur".²³ Konuştukları İtalyancadan ise şu şekilde bahsetmektedir: "Söylediğinden hemen hemen bir şey anlaşılmayanlar da vardır. Bir gün, dostlarımdan birinin dostu olan, Pera'da doğmuş, on altı on yedi yaşlarında genç bir İtalyanla bilmem nerede beraberdik. Yolda konuşmaya başladım, konuşmak istemiyormuş gibi geldi. [...] Sohbeta devam edince, bozuk ve anlaşılmaz kelimelerle dolu, [...] ancak bir tanesi dinleyen kimse tarafından anlaşılınca kadar birbirini arkasına söylenen belli bir sayıda İtalyanca, İspanyolca, Fransızca, Rumca kelime ve şekillerden ibaret, Frenkçe denen dile oldukça benzeyen acaip, anlaşılmaz bir İtalyanca ile konuştuğunu farkettim."²⁴ Ludovico Sauli d'Igliano ve Edmondo De Amicis'in temasa geçtiği Levantenler, ekonomik zorluklar çeken, daha alt bir sosyal seviyenin insanlarıydı. Fakat o yıllarda İstanbul'da tanınmış ve zengin olanlar da vardı. Örneğin Katolik kiliselerin papazları ve doktorlar bulunmaktaydı.²⁵

Kendi atalarının dilini bilinmeme sorunu, İtalyanca öğreten bir okulun eksikliğinden kaynaklanıyordu. 1861 yılında İtalyan diplomatların girişimiyle İstanbul'daki ilk İtalyan okulunun kurulması, Levantenler arasında İtalyancaya yeni bir rol sağlamıştır.²⁶ Faşizm yıllarında (1922-1943) İtalyan milliyetçiliği İstanbul'a da ulaşmıştır; İtalya dışında yaşayan İtalyanların İtalyanlığına çok önem verilmiştir. Artık Levanten çocuklarının İtalyancayı iyi bilmesi, hatta yurtdışında olmalarına rağmen faşist formasını giyip millî marşları okumaları gerekiyordu.²⁷

İtalyan vatandaşlarının yazdıklarına rağmen, İstanbul'un Levantenleri İtalya'ya ve İtalyan topluluğunun İstanbul'daki tarihî önemine sıkı sıkıya bağlılardı.

²³ Bkz.: Edmondo De Amicis, **İstanbul**, s. 135-136.

²⁴ Bkz.: Edmondo De Amicis, **İstanbul**, s. 137.

²⁵ Benedetta Scariot, "La Comunità Italiana di Istanbul nell'Ottocento", (Çevrimiçi), Academia, https://www.academia.edu/35286189/La_comunit%C3%A0_italiana_di_Istanbul_nell'Ottocento, 11 Ağustos 2018, s.3.

²⁶ "Özel İtalyan Lisesi'nin Tarihçesi", (Çevrimiçi), <http://www.liceoitaliano.net/tr/bilgi/ozel-italyan-lisesinin-tarihcesi/>, 11 Ağustos 2018.

²⁷ Giovanni Scognamiglio, **Bir Levantenin Beyoğlu Anıları**, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2008, s. 33-35.

Diğer Levantenler gibi İtalyan Levantenleri son yıllara kadar Türk vatandaşlığını almak istememişlerdir, Türkiye’de doğmalarına rağmen İtalyan vatandaşlarıydılar. Bazı Levantenlerin çift vatandaşlığı vardı, fakat ikinci vatandaşlığı Türk vatandaşlığı değildi; örneğin Fransız vatandaşlığıydı. Çünkü onlar yüzyıllarca Türklerle karışmamışlar ve sadece kendi aralarında evlenmişlerdir. İtalyan Levantenleri, başka İtalyan Levantenleri ile veya Fransız Levantenlerle, Balkan’dan gelen Levantenlerle evlenirlerdi.²⁸ Levanten erkekleri Levanten kadınlarından fazla olduğu için onlar arasında Rum kızlara bakma alışkanlığı gelişmişti. Bu yüzden bir çok Levanten erkeği Rum kızlarla evlenmiştir.²⁹

Levanten azınlığı birbirine bağlayan ilk faktör dindi. Levantenler Hristiyandı, onların bir çoğu Hristiyan Katolik’ti. Son yıllara kadar onların Türk vatandaşlığını almak istememe sebebi, ilk olarak Türk ve Müslüman bir bağlam içinde kendi farklılığını ve azınlığını koruma isteğiydi.³⁰ Osmanlı döneminde ve XX. yüzyılın birinci kısmına kadar Levantenler, Türklerle aynı şehirde yaşamalarına rağmen aslında ayrı bir yaşam sürüyorlardı; Beyoğlu’nda oturan Türkler azdı, Levantenlerin oturdukları mahallelerde başka Levantenler, Rumlar ve Ermeniler yaşıyorlardı. Çocuklar genelde Fransız veya İtalyan okullarına gittikleri için orada da Türklerle temasa geçmiyorlardı. Levantenlerin sosyal hayatı, başka Levantenler, Ermeniler veya Rumlar ile geçiyordu. XX. yüzyılda bu Levantenler Türk vatandaşlığı aldığı anda kendi isimleri yanında bir Türk ismini de almak zorunda kalacaklardı. Bu, onlar için atalarının kimliğini inkâr etmek gibiydi. Zaten Levantenler, Türk vatandaşlığına sahip olmasalar da Türkiye’de çok fazla zorluk çekmeden yaşayabiliyorlardı. Görüştüğümüz Levantenler, Türk vatandaşlığı olmadığı için devlet öğretmenliği ve avukatlık gibi bazı meslekleri yapamamalarına rağmen ebeveynlerinin yaptıkları gibi başka meslekler yapmışlardır. XX. ve XXI. yüzyılın Levantenleri arasında tüccarlar, iş adamları, banka memurları vardır.

Yabancılık hissi, Levanten topluluğunda ortaktır. Türk hissetmedikleri gibi Levantenler tamamen İtalyan da hissetmemektedirler. İtalyanlığına, kökenlerine

²⁸ Ilario Piagnarelli (Yön.), **Gli Ultimi Levantini. Italiani all’Ombra del Sultano**, Rai, İstanbul, 2017.

²⁹ Bkz.: Berna Aydın (Yön.), **In Diverso Stat Humanitas. Frammenti di Vita Levantina a Istanbul**.

³⁰ Bkz.: Ilario Piagnarelli, **Gli Ultimi Levantini. Italiani all’Ombra del Sultano**.

değer vermektedirler, onların bir çoğu ailelerinin geldiği şehre hâlâ gitmektedir, bazılarının orada evi bile vardır; fakat ne bu ne de vatandaşlık onları İtalyan kılmak için yeterlidir. Onlar arasında farklı durumlar ve hisler vardır; örneğin İstanbul’da büyüdükten sonra okumak için İtalya’ya gidip oraya yerleşenler, yıllar sonra İstanbul’a tekrar geldiklerinde artık bu şehirde kendilerini yabancı hissetmektedir. Fakat genel olarak bütün Levantenler, kimlik karışıklığını tecrübe etmekte ve farklı kültürleri kapsayan bu karışık kimliği yorumlamaya çalışmaktadır. Bu araştırma kapsamında görüştüğümüz Levanten bir bayanın söyledikleri, kimlik karışıklığının duygusal taraflarını göstermektedir: “Ben kendimi İstanbullu hissediyorum. Türk değilim, hiçkimse beni Türk olarak kabul etmiyor. Fakat bana sorduklarında Türkiyeli olduğumu söylüyorum; çünkü İtalyan ve Hristiyan olmama rağmen ben bu toprakların çocuğuyum.”

Türkiye’de en tanınan Levanten, Beyoğlu’nun kontu lakaplı Giovanni Scognamillo’dur (ö. 2016). Beyoğlu’nda doğup yaşayan bu Levanten, İtalyan Lisesi’nden mezun olduktan sonra çeşitli işler yapmış; sonra film yapım görevlisi ve yönetmen olarak çalışmaya başlamıştır. Sonraki yıllarda Türk sineması eleştirmeni ve tarihçisi olarak önemli dergiler için yazmıştır. Oyunculuk yapmış, resimler de çizmiştir. Türk sinemasıyla ilgili çalışmaları ile tanınmış olan Giovanni Scognamillo, Beyoğlu ve Beyoğlu’nda Levanten olmayla ilgili kitaplar da yazmıştır. Bunlar arasında **Bir Levantenin Beyoğlu Anıları**³¹, **Cadde-i Kebir’de Sinema**³², **Beyoğlu Kabusları ve Diğer Öyküler**³³ adlı kitapta bulunan korku öyküleri akla gelmektedir. Türk toplumuna tamamen entegre olan Giovanni Scognamillo, hemşehrilere ve daha genelde Türklere Beyoğlu’nda Levanten olmanın nasıl olduğunu göstermiş, kendini anlatmayı pek sevmeyen bir topluluğun özelliklerini tanıtmış, bir çok kişiyi bu topluluğun karışık kimliği üzerine düşündürmüştür.³⁴

XXI. Yüzyılda İstanbul Levantenleri

Son elli yılda, Türkiye’de yaşayan Levantenlerin sayısı çok azalmıştır. Önceden Türkiye’de yaşayan Levantenler otuz bindi, günümüzde sadece bin ile üç

³¹ Bkz.: Giovanni Scognamillo, **Bir Levantenin Beyoğlu Anıları**.

³² Giovanni Scognamillo, **Cadde-i Kebir’de Sinema**, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2008.

³³ Giovanni Scognamillo, **Beyoğlu Kabusları ve Diğer Öyküler**, İstanbul, Okyanus Yayıncılık, 2001.

³⁴ Bkz.: Ilario Piagnarelli, **Gli Ultimi Levantini. Italiani all’Ombra del Sultano**.

bin arasında bir sayıda Levanten kalmıştır. Bunun sebepleri çeşitlidir; Osmanlı İmparatorluğu altında Levantenlere sağlanan ayrıcalık Cumhuriyet dönemiyle bitmiş, Türkiye’de yaşayan ve Türk vatandaşı olmayanların hakları kısıtlanmıştır; 1960 ve 1970 yıllarındaki milliyetçi faaliyetler azınlıklara zarar vermiştir. Bu sebeplerden dolayı Türkiye’den ayrılan Levantenler olmuştur.³⁵

Son yüzyılda Levantenler, İstanbul içinde bulunan ayrı bir şehirde gibi yaşamaktan Türkler arasında yaşamaya, onlarla karışmaya geçmişlerdir.³⁶ Eski Levanten aileleri hâlâ Beyoğlu’nda ve Şişli’de yaşamaktadır, fakat artık komşuları Türklerdir. İtalyan Lisesi’nde okuyan Levanten çocukların sınıflarında artık İtalyanca okumaya karar veren Türkler de vardır. Ayrılık bitmiştir. Bu çalışma kapsamında konuştuğumuz yaşlı Levantenler, yakın arkadaşları arasında Türkler de olduğunu anlatırken eskiden böyle olmadığını, onların ebeveynlerinin arkadaşlarının Levanten, Rum veya Ermeni olduklarını açıklamaktadırlar. Eskiden Türklerle sadece gerekli olan temasların gerçekleştiğini, azınlıkların daha kapalı olduklarını, onların sosyal hayatının sadece Hristiyanlar arasında geçtiğini söyleyip artık bu tür davranışların anlamını kaybettiğini, böyle bir çağın bittiğini eklemektedirler.³⁷

Bunu söylemekle beraber bazı Levantenler, kendi çocukluğunun İstanbul’unu ve yaşam tarzını özlemektedir. Özlem, yaşlı Levantenler arasında sık sık rastlanılan bir duygudur. Nüfusu sadece bir milyon olan eski İstanbul, şehir içinde herkesin herkesi tanıdığı küçük bir şehir gibi olan Beyoğlu, o zamanlardaki İtalyan ve Fransız okulları, artık değişmiş olan bir çok şey özlenmektedir. İstanbul’un Levanten topluluğunun en tanınmış kişilerinden biri olan Fortunato Maresia, adı **Pera, Beyoğlu ve Anılar** olan kitabında özlem ve kendi şehrine kavuşamama hissini çok iyi aktarmaktadır: “Babam kışları **republique** (cumhuriyet) denilen fötr, yazları bir hasır şapka takardı. İstiklal Caddesi’nde yürüdüğümüz zaman rastladığı arkadaşlarını selamlamak için devamlı elini şapkasına götürüp onu hafifçe kaldırırđı. Ben ise Taksim’e vardım ve hiçkimseyi selamlamadım! Kendi şehrimde bir yabancı oldum.”³⁸ Tarihçi ve Vatikan arşivinde bulunan Türk evraklarının araştırmacısı

³⁵ Bkz.: Berna Aydın (Yön.), **In Diverso Stat Humanitas. Frammenti di Vita Levantina a Istanbul**.

³⁶ Mario Vitti, **Doğduğum Şehir; İstanbul 1926-1946**, Çev. Sula Bozis, İstanbul, Istos Yayın, 2018.

³⁷ Bu bilgiler ve yorumlar Levantenlerle yaptığımız görüşmelerden ortaya çıkmıştır.

³⁸ Fortunato Maresia, **Pera, Beyoğlu ve Anılar**, İstanbul, Eren Yayıncılık, 2014, s. 175.

Rinaldo Marmara, İstanbul'da yaşayan bir Levanten'dir. O, Levantenlerin özlemini artık Levantenlerin çağının bitmiş olmasıyla açıklamaktadır. Ona göre artık Levanten topluluğunun zamanı bitmiştir, bu topluluğun tarihini yazma zamanı gelmiştir.³⁹

Bu tarihî topluluğun zamanı bitmiştir, çünkü hâlâ kozmopolit bir şehir olan büyük İstanbul'un eski sakinleri olan Levantenler artık ayrı bir grup olarak yaşamamaktadırlar. Türklerle yaşamakta, hatta gençler arasında Türklerle evlenenler bile bulunmaktadır. Yeni karışık aileler oluşmaktadır, onların çocukları Müslüman veya Hristiyan olabilmekte, İtalyanca bilmektedir, fakat artık onlar bir bakıma Türk'tür. Bu azınlığın eski kapalılığı artık tamamen anlamsızdır, bu yeni kültür karışımı doğal bir süreçtir. Genç Levantenler kendi kökenlerini unutmamaktadırlar, ailelerinin çok karışık tarihine kattıkları bu yeni karışıklığı yeni bir ayrıcalık olarak görmektedirler.⁴⁰

Artık vatandaşlık direnişi de bitmiştir. Bütün hayatı boyunca Türkiye'de Türk vatandaşlığı olmadan yaşamış olan Levantenler arasında son yıllarda Türk vatandaşlığına başvurmaya karar verenler olmuştur.⁴¹

Genç Levantenlerin bir çoğu Türkiye'de liseden mezun olduktan sonra üniversite için yurtdışına gitmektedir. Onların birkaç yabancı dil bilmesi ve genelde farklı farklı ülkelerde akrabaları bulunması yurtdışında okuma kararını kolaylaştırmaktadır. Aralarında üniversiteden mezun olduktan sonra yurtdışında iyi bir iş bulanlar, yabancı biriyle evlenenler de çoktur. Kızlar genelde eşleri yabancı olsa da Katolik topluluğuna bağlı olan İstanbul kiliselerinin birinde evlenmektedir. Bu Levantenler, kendilerini çokkültürlü ve çokdilli bir ortamda büyümüş olan İstanbul'a borçlu olmalarına rağmen genelde artık sadece tatil için İstanbul'a dönmektedir. Böylece İstanbul Levantenlerinin sayısı daha da azalmaktadır. Ancak bu genç Levantenlerin çocukları da çokkültürlü bir ortamda büyümektedir; örneğin İtalyanca yanında Rumca konuşmaktansa İngilizce veya Almanca konuşmaktadırlar. Artık Levanten sayılmasalar da onların kimliği oldukça karışık ve zengin olmaya devam etmektedir.

³⁹ Bkz.: Ilario Piagnarelli, *Gli Ultimi Levantini. Italiani all'Ombra del Sultano*.

⁴⁰ Bkz.: Ilario Piagnarelli, *Gli Ultimi Levantini. Italiani all'Ombra del Sultano*.

⁴¹ Yetmiş yaşlarında olan Levanten bir erkekle yaptığımız bir görüşme, İstanbul, 24 Mayıs 2018.

Yıllar önce İtalya'ya taşınan Levantenlerin çocukları arasında büyüdüğü zaman genelde tatil için geldikleri Türkiye'ye biraz daha uzun kalmak üzere gelenlerden iş bulduktan sonra kalanlar vardır. İtalya'da doğup büyüyen bu Levantenler de karışık bir kimliğin temsilcileridir ve Türkiye'ye dönerken kendi ailesinin kökenlerine yaklaşmaya karar vermektedirler.⁴² Böylece gidenlerle ve gelenlerle Levantenlere özgü olan karışık kimlik, yeni unsurlardan etkilenmeye devam etmektedir. Doğal olarak Levantenlerin çağı geçmektedir, yeni kültürel kesişimler gerçekleşmektedir.

4.2. İstanbul'un İtalyan Topluluğuna Bağlı Olan Kurumlar ve Mekânlar

4.2.1. İtalyan Devlet Kurumları

➤ *Başkonsolosluk*

İstanbul'daki İtalyan Konsolosluğu, Beyoğlu semtinde, İstiklal Caddesi yakınlarında bulunmaktadır. Konsolosluk, Venedik Sarayı'nın bahçesinde bulunan bir binadır. Venedik Sarayı, XVI. yüzyılın başından itibaren Osmanlılar tarafından adı “*Balyos*” olan Venedik elçisini ağırlamak için kullanılan bir saraydır.⁴³ Yıllarca bu saray, Venedik Cumhuriyeti'nin sefaretinin ikamet ettiği yer olmuştur. Günümüzde Venedik Sarayı, Ankara'da görevini sürdüren İtalya büyükelçisinin İstanbul'daki ikametgahıdır.⁴⁴ 2015 yılına kadar bu sarayda Venedik geleneğine göre Şubat ayında İtalya'nın Ankara Büyükelçisi tarafından Karnaval adlı maskeli balo düzenlenmiştir. Bu baloya katılanlar arasında önemli davetliler yanında Roma Derneği'nin üyeleri de vardı.⁴⁵

⁴² Bu bilgiler, Levantenlerle yaptığımız görüşmelerden ortaya çıkmıştır.

⁴³ Bkz.: Maria Pia Pedani, “İstanbul'daki Venedik Sarayı ve Eski Yaşayanları”, **Hilâl Studi Turchi e Ottomani**.

⁴⁴ “La Sede”, (Çevrimiçi), https://consistanbul.esteri.it/consolato_istanbul/it/il_consolato/la_sede, 13 Ağustos 2018.

⁴⁵ “Venedik Sarayı'ndaki Maskeli Balonun Yıldızı Rahmi Koç”, **En Son Haber**, 16 Şubat 2015, (Çevrimiçi), <http://www.ensonhaber.com/venedik-sarayindaki-maskeli-balonun-yildizi-rahmi-koc-2015-02-16.html>, 14 Ağustos 2018.

Sarıyer’de, Tarabya sahilinde İtalyan sefaretinin yazlığı da bulunuyordu. Bu bina, 1906 yılında padişah II. Abdülhamid (1876-1909) tarafından İtalyan mimarı Raimondo D’Aronco’ya (ö. 1932) yaptırılmıştır. Önceden binanın yerinde padişah II. Abdülhamid tarafından Karadağ prensinin kızıyla evlenen İtalya kralı III. Vittorio Emanuele’ye (1869-1947) düğün hediyesi olarak verilen bir köşk vardı. Bu köşk yıktırıldığı zaman yerine yeni bina inşa ettirilmişti. Bu güzel bina, 1960’lara kadar İtalyan diplomatlarına hizmet vermiş; sonra bakımsız kalmıştır. 2006 yılında restorasyona alınmış olmasına rağmen⁴⁶ 2018 yılına kadar acil ihtiyaç olan önemli tadilatları bile henüz yapılmamıştır.

Türkiye’de İtalya’yı temsil eden İstanbul İtalyan Başkonsolosluğu, Ankara Büyükelçiliği ve İzmir Konsolosluğu uluslararası hukuk sınırları içinde, Türkiye’de bulunan İtalyan vatandaşlarını korumaktadır. Türk devleti ile devamlı diyalog halindedir. Türkiye’nin yasaları dahilinde, ülkenin durumu ve gerçekleşen olaylar hakkında İtalyan devletine bilgi vermektedir. İtalya ile Türkiye arasındaki olumlu ilişkileri geliştirmek için çalışmaktadır, yanı sıra bu iki ülke arasındaki bilimsel, kültürel ve ticari ilişkileri desteklemektedir.⁴⁷

İstanbul Başkonsolosluğuna bağlı olan ve Türkiye’nin kuzeyinde bulunan iller şunlardır: İstanbul, Amasya, Artvin, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Çorum, Edirne, Erzurum, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Iğdır, Sakarya, Kocaeli, Ardahan, Bayburt, Kars, Kırklareli, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon, Tokat, Tekirdağ, Yalova, Bartın, Düzce, Karabük, Kastamonu, Yozgat, Zonguldak.⁴⁸ İtalya’da seçim zamanı olduğunda bu illerde oturan İtalyanların oyları İstanbul Başkonsolosluğu’nda toplanmaktadır.

➤ *İtalyan Kültür Merkezi*

Bütün dünyada bulunan İtalyan kültür merkezleri, İtalyan Dışişleri Bakanlığı’na bağlıdır. İstanbul’daki İtalyan Kültür Merkezi’nin bulunduğu

⁴⁶ “İtalyan Sefareti Yazlığı – İtalyan Konsolosluğu Yazlık Rezidansı”, **Değişt**, 22 Ekim 2012 (Çevrimiçi), <http://www.degisti.com/index.php/archives/18756>, 21 Eylül 2018.

⁴⁷ “L’Ambasciata d’Italia ad Ankara”, https://ambankara.esteri.it/ambasciata_ankara/it/ambasciata/, 13 Ağustos 2018.

⁴⁸ “Modifica Circostrizioni Consolari in Turchia”, (Çevrimiçi), https://consistanbul.esteri.it/Consolato_Istanbul/it/la_comunicazione/dal_consolato/modifica-circostrizioni-consolari.html, 14 Ağustos 2018.

bina, *Casa Italia*, yani İtalya Evi denen tarihî bir binadır. *Casa Italia*, Beyoğlu'nda, Tepebaşı'nda bulunmaktadır.⁴⁹

1823 Ekim'den itibaren o binada bir İtalyan kraliyeti olan Sardinya Kraliyeti'nin Konsoloslugu vardı. 1861 yılında İtalya'nın birleşmesinden sonra 1867'ye kadar mimar Alessandro Bresci tarafından bina restore edilmiştir. Ondan sonra 1919 yılına kadar orada İtalyan elçiliği bulunmuştur. O yıl, elçilik Venedik Sarayı'na taşınmıştır. 1927 yılında o bina, İstanbul'da oturan İtalyan topluluğuna verilmiştir. 1931 yılından itibaren orada *Circolo Roma*, yani Roma Derneği bulunmaktadır.⁵⁰

1930 yılında bina tekrar tadilat görmüştür. Ön tarafı değiştirilmiş, içine büyük merdivenler yapılmıştır. İç avlu tavanla kapatıldıktan sonra tiyatroya dönüştürülmüştür. Üç yüz izleyici ağırlayabilen bu tiyatronun orijinal stilinin günümüze kadar korunması, onun İstanbul'un en güzel özel tiyatrolarından biri olmasını sağlamıştır.⁵¹

İtalyan Kültür Merkezi, 1951 yılında kurulmuştur; o yıldan itibaren İtalyan evi binasında bulunmaktadır. Kültür merkezinin amacı, bulunduğu yerde İtalyan kültürünü tanıtmaktır. Bunun için herkesin katılabildiği ücretsiz etkinlikler düzenlemektedir. Bunlar arasında konferans, seminer, film gösterimi, konser, kitap tanıtımı, şiir okuma günleri vardır. Bu etkinliklerin dili İtalyancadır, Türkçeye çeviri ve alt yazılar da vardır. İtalyan Kültür Merkezi'nde ücret karşılığında İtalyanca kursları verilmektedir. Yılda iki kere orada İtalya'daki Perugia Yabancılar Üniversitesi'nin bir sınavı olan İtalyan dili resmi sınavına girilebilmektedir. Kursların öğrencileri ve diğer üyeleri kitap, dergi, dvd gibi on iki bin beş yüz kaynak içeren İtalyan Kültür Merkezi'nin kütüphanesinden faydalanabilmektedir. Kültür Merkezi, İtalya'da okumak için burs fırsatlarını tanıtmakta ve bu konuda danışmanlık yapmaktadır.⁵²

⁴⁹ “Storia”, (Çevrimiçi), https://iicistanbul.esteri.it/iic_istanbul/it/istituto/chi_siamo/storia, 14 Ağustos 2018.

⁵⁰ Bkz.: “Storia”, (Çevrimiçi).

⁵¹ Bkz.: “Storia”, (Çevrimiçi).

⁵² “Biz Kimiz”, (Çevrimiçi), https://iicistanbul.esteri.it/iic_istanbul/tr/istituto/chi_siamo/, 14 Ağustos 2018.

Bunun dışında kültür merkezi her yıl İstanbul’da düzenlenen birkaç festivale katılmakta, tiyatrosunda bu festivallerin etkinliklerini misafir etmektedir. Katkıda bulunduğu festivaller, şunlardır: İstanbul Bienali, Uluslararası İstanbul Film Festivali, Uluslararası Tiyatro Festivali, Uluslararası Müzik Festivali, Uluslararası Ülker Kukla Festivali, İşçi Filmleri Festivali.⁵³

Resim 4.2.: Casa Italia⁵⁴

İstanbul’daki İtalyan Kültür Merkezi hem İstanbul’da oturan, kendi ülkesinin kültürel hayatına katılmak isteyen İtalyanlar için hem İtalyan dilini ve kültürünü seven Türkler için önemli bir buluşma noktasıdır.

İzmir’de de İtalyan Kültür Merkezi bulunmaktadır.⁵⁵ Ankara’daki İtalyan Kültür Merkezi ise mali kriz nedeniyle 2014 yılında kapatılmıştır.⁵⁶

⁵³ Bkz.: “Biz Kimiz”, (Çevrimiçi).

⁵⁴ “İstanbul’daki İtalya”, **Sabah**, 26 Mart 2013

(Çevrimiçi), <https://www.sabah.com.tr/turizm/2013/03/26/istanbuldaki-italya>, 19 Ağustos, 2018.

⁵⁵ **İtalyan Kültür Merkezi**, (Çevrimiçi), <https://www.iicizm.org/>, 14 Ağustos 2018.

⁵⁶ Şefik Kahramankaptan, “İtalyan Kültür 30 Eylül’de “Arrivederci” Diyor”, **Sanattan Yansımalar**, 18 Haziran 2014, (Çevrimiçi), <http://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/sefik-kahramankaptan/italyan-kultur-30-eylul-de-arrivederci-diyo/119/>, 14 Ağustos 2018.

4.2.2. Dernekler

➤ *İtalyan İşçi Yardımlaşma Cemiyeti*

1863 yılında İstanbul'da yaşayan kırk bir işçi toplanmak, iç çatışmaları önlemek, birbirine yardım sağlamak, İstanbul'da İtalyan değerlerini devam ettirmek ve İtalya'yı temsil etmek için bir dernek kurma kararını almıştır. Cemiyetin başka amaçları, İstanbul'daki İtalyan işçilerinin durumunu iyileştirme ve İstanbul'daki İtalyanların eğitim hakkını savunmadır. Bu cemiyet, 3 Mayıs 1863'te kurulmuştur, ilk başkanı olarak İtalya birliği mücadelelerinin komutanı olan Giuseppe Garibaldi (ö. 1882) seçilmiştir. Giuseppe Garibaldi, 1828'den 1831'e kadar İstanbul'da yaşamıştı. Onursal başkan olarak ise İtalya birliğinin teorisyeni olan Giuseppe Mazzini (ö. 1872) seçilmiştir. Cemiyetin mottosu, "Vatanı sevenler, eserlerle ona şeref versinler" diyordu. Sonraki yıl, cemiyet bayanlara da açılmıştır; İtalyan bayanlar bu cemiyet içinde bayanların derneğini kurmuşlardır. Bayanların derneğinin başkanı olarak İtalyan birliği mücadelelerine katılmış olan İtalyan vatansever Adelaide Cairoli (ö. 1871) seçilmiştir. 1884 yılında, padişah II. Abdülhamid (1876-1909) hükümeti altında İstiklal Caddesi'nin bir arka sokağında İtalyan İşçi Yardımlaşma Cemiyeti'nin binasının inşası başlamıştır. Bu bina, millî kahramanın anısına "Garibaldi'nin Evi" olarak adlandırılmıştır.⁵⁷ Binanın giriş katında büfe, birinci katta üyelerin kullandığı bir bölüm ve kütüphane, ikinci katta genel kurul salonu bulunuyordu. Kurul salonunda toplantılar, konserler, danslı çaylar ve tiyatro gösterimleri düzenleniyordu.⁵⁸

Garibaldi'nin evinde Giuseppe Garibaldi'nin mektupları, İtalyan İşçi Yardımlaşma Cemiyeti'nin defterleri, evrakları, fotoğraflar, cemiyetin önemli üyelerini ve günlerini anımsatan plakalar muhafaza edilmiştir. Garibaldi'nin

⁵⁷ Francesca Faiella, "Una Storia Levantina: Casa Garibaldi. La Società Operaia Italiana di Mutuo Soccorso in Costantinopoli Ieri e Oggi", (Çevrimiçi), http://images.ge.camcom.gov.it/f/News_2014/cs/cs_StoriaLevantina.pdf, 14 Ağustos 2018.

⁵⁸ Andaç Hongur, "Casa Garibaldi, İstanbul'un Sosyal Hayatına Geri Dönüyor", *TimeTurk*, 17 Temmuz 2015, (Çevrimiçi), <https://www.timeturk.com/casa-garibaldi-istanbul-un-sosyal-hayatina-geri-donuyor/haber-29783>, 14 Ağustos 2018.

evinde İtalyan Birliği'nin kahramanlarının ve İtalyan krallarının büstleri, çeşitli tablolar da bulunuyordu. İstanbul'daki Levantenlerin sayısı azaldıkça bu cemiyet de önemini kaybetmiştir.⁵⁹ Ancak cemiyet hiç kapanmamış, günümüze kadar üyeleri buluşmaya devam etmiştir. 2018 yılında cemiyetin üyeleri yaklaşık otuz kişidir.⁶⁰

2012 yılında İtalyan Lisesi'nin eski bir öğrencisi olan Sanat tarihçisi Dr. Sedat Bornovalı'nın ilgisi, İtalya Devleti ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'nin (TÜRSAB) maddi desteği sayesinde Garibaldi'nin evi restorasyona alınmıştır. Bu bina, klasik Levanten üslubunun önemli bir örneği sayılmaktadır. Binada muhafaza edilen evraklar ve fotoğraflar, Levantenlerin tarihini tanıtmak için önemli belgelerdir. Dr. Sedat Bornovalı, restorasyonları yönetmiştir. Projeye göre Garibaldi'nin evinde İstanbul'daki İtalyan topluluğunun müzesi açılacaktır, halka açık kültürel ve sanatsal etkinlikler, halka ve turistlere yönelik geziler düzenlenecektir. Tarihi ve sanatsal değeri yüksek olan bu bina, bir İtalyan-Türk arkadaşlığı merkezine dönüştürülecektir.⁶¹

Binanın restorasyon çalışmaları, çok önemli bir keşif nedeniyle yavaşlatılmıştır. Binanın bodrumundaki dolgu toprak zemin temizlenirken, XII.-XIII. yüzyıla kadar ulaşan mezarlar bulunmuştur. Bu yüzden İstanbul Arkeoloji Müzesi, orayı kazı alanı haline getirmiştir.⁶²

Artık “Garibaldi'nin evinde” restorasyon çalışmaları bitmiştir. Şehrin merkezinde bulunan bu binanın halka açılması, İstanbul'daki İtalyan tarihinin önemli bir parçasını daha tanıtacaktır. Açılış töreni, Kasım 2018'de gerçekleşecektir.

⁵⁹ Giuseppe Mancini, “La Società Operaia di Istanbul”, **Rivista Il Mulino**, 22 Şubat 2013 (Çevrimiçi), https://www.rivistailmulino.it/news/newsitem/index/Item/News:NEWS_ITEM:2016, 14 Ağustos 2018.

⁶⁰ Sedat Bornovalı ve asistanı ile 16 Ekim Casa Garibaldi'de yaptığımız bir görüşme sırasında bu bilgileri edindik.

⁶¹ Bkz.: Andaç Hongur, “Casa Garibaldi, İstanbul'un Sosyal Hayatına Geri Dönüyor”.

⁶² Bkz.: Andaç Hongur, “Casa Garibaldi, İstanbul'un Sosyal Hayatına Geri Dönüyor”.

➤ ***İtalyan Ticaret Odası Derneği***

Türkiye’de İtalyan Ticaret Odası 1885 yılında Türk ve İtalyan iş adamlarınca kurulmuş, 1973 yılında İtalyan hükümeti tarafından resmi olarak tanınmıştır. Ankara’da bir şubesi bulunmaktadır. Odanın amacı, İtalya ile Türkiye arasındaki ticari ilişkileri geliştirmek ve güçlendirmektir. Bunu yapmak için çeşitli etkinlikler düzenlemekte, bu amacı takip eden şirketlere ve kurumlara destek vermektedir. İtalyan Ticaret Odası’nın verdiği hizmetler arasında danışmanlık, pazar araştırmaları, İtalyan ve Türk yatırımlarının promosyonu, seminer ve sergi organizasyonu, fuar hizmetleri, tercümanlık, karşılıklı enstitüsyonel ziyaret organizasyonu vardır.⁶³

➤ ***Dante Alighieri Derneği***

Amacı yurtiçinde ve yurtdışında İtalyan dilini öğretme, kültürünü tanıtmak, orada yaşayan İtalyan vatandaşlarının anavatanıyla bağlarını güçlendirme ve dünyada İtalyanlığı yüksek tutma olan bu dernek, Roma’da 1889 yılında kurulmuştur.⁶⁴

1895 yılından beri İstanbul’da da bir şubesi bulunmaktadır. Başlangıçta bu derneğin İstanbul şubesi, burada oturan İtalyanlara İtalyan kültürünü ve dilini öğretmeyi amaçlıyordu; bunu gerçekleştirmek için İtalyan devletinden destek alarak konferanslar ve dersler düzenliyordu. O yıllarda bu dernek, İtalyan ticaret okulunun binasında konuk ediliyordu. Kurulduktan bir yıl sonra İstanbul’un İtalyan Ticaret Odası ile Dante Alighieri Derneği ayda iki kere çıkan bir dergi yayınlamaya başlamıştır. Derginin adı, **La Rassegna Italiana**’ydı (= İtalyan Basını). İki yıl sonra bu dergi İtalyan Ticaret Odası’nın resmi dergisi olmuştur.⁶⁵

İstanbul’da Fransız dilini öğreten **Alliance Française** derneğini örnek olarak Dante Alighieri Derneği’nde sadece İstanbul’un İtalyanlarıyla ilgilenmektense diğer milletlere de İtalyanca’yı tanıtmak kararı alınmıştır. Bu

⁶³ “Faaliyet ve Hizmetler”, (Çevrimiçi), http://www.cciist.com/tr/?page_id=13, 14 Ağustos 2018.

⁶⁴ **Società Dante Alighieri**, (Çevrimiçi), <https://ladante.it/>, 19 Ağustos 2018.

⁶⁵ Stefania De Nardis, «La Società Dante Alighieri da Costantinopoli a Istanbul. 1895-1922: diffusione della lingua e pedagogia nazionale », **Diacronie**, 1 Aralık 2014 (Çevrimiçi), <http://journals.openedition.org/diacronie/1785>, 19 Ağustos 2018.

amaçla 1998 yılında Beyoğlu'nun ve Pangaltı'nın birkaç Hristiyan okulunda İtalyanca kursları düzenlenmiş, en başarılı öğrencilere İtalyanca kitapları hediye edilmiştir.⁶⁶

1920 yılında İstanbul'daki Dante Alighieri Derneği'nin resmi dergisinin ilk sayısı çıkmıştır. Adı **Bollettino della Dante. Organo del Comitato di Costantinopoli** (Dante Derneği'nin Konstantinopolis Şubesinin Bülteni) olan bu dergi, okurları derneğin etkinlikleri ve kararları hakkında haberdar ediyordu. Dernek teoride apolitik olmasına rağmen dergi, faşist hükümete ve sömürgecilik ülkelerine yakın olan kurumlar, bankalar ve sigorta acentelerinin sponsorluğu sayesinde basılıyordu. Bu dergi, 1924 yılına kadar yayınlanmıştır. O yıl, derneğin en çok üyesi olan yıl oldu; bin iki yüz elli iki üyesi vardı.⁶⁷

Yıllar geçtikçe Dante Alighieri Derneği akşam kursları, konferanslar ve okullarda verilen dersler ile İstanbul'da İtalyancayı tanıtmaya ve öğretmeye çalışmıştır. Bunu yapmak için ara sıra İstanbul'da mevcut olan diğer İtalyan kurumlarıyla iş birliği yapmıştır. Günümüzde İstanbul'daki Dante Alighieri Derneği önemini kaybetmiştir, İtalyanca öğrenmek isteyenler İtalyan Kültür Merkezi'ne gitmektedirler. 2018 yılında İstanbul'un Dante Alighieri Derneği, İtalyanca kursları düzenlememiştir, fakat İtalyanca okuyanlar için derneğe bağlı İtalyanca resmi seviye sınavını düzenlemiştir. Adı PLIDA olan bu sınav ve aynı değerdeki başka resmi sınavlar, başka İtalyan dili sınavlarını yapmadan İtalyan üniversitesine girmek isteyenler için gereklidir.⁶⁸

➤ **Roma Derneği**

İtalyan Kültür Merkezi'nin ve İtalyan Ticaret Odası'nın bulunduğu İtalya evi binasında bulunan *Circolo Roma*, yani Roma Derneği özel bir dernektir. Bu dernek, 1931 yılında İstanbul'da oturan İtalyanları bir araya

⁶⁶ Bkz.: Stefania De Nardis, «La Società Dante Alighieri da Costantinopoli a Istanbul. 1895-1922: diffusione della lingua e pedagogia nazionale ».

⁶⁷ Stefania De Nardis, «La Società Dante Alighieri da Costantinopoli a Istanbul. 1895-1922: diffusione della lingua e pedagogia nazionale ».

⁶⁸ **Società Dante Alighieri Istanbul**, <https://tr-tr.facebook.com/Societa-Dante-Alighieri-Comitato-di-Istanbul-563703283834957/>, 19 Ağustos 2018.

getirme amacıyla kurulmuştur. Başlangıçta bu dernek, İtalyan Levantenlerinin buluştukları, sohbet ettikleri ve kâğıt oynadıkları bir yerdi. Yıllar geçtikçe dernek düzenli etkinlikler de yapmaya başlamıştır. Şuanda Roma Derneği, ilk olarak İstanbul’da yaşayan İtalyanların kendilerini evde hissedebildikleri bir yerdir, ikinci olarak İtalya’yı ve İtalyan kültürünü seven herkes için bir buluşma noktasıdır.⁶⁹ Son yıllarda Roma Derneği, sergiler, İstanbul’da ve İstanbul dışında turlar, İtalyan akşam yemekleri ve aperitifler, film gösterimleri, müzik, sanat ve mutfak dersleri, kitap kulübü, seminerler gibi çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. Derneğin haftalık programında mevcut olan etkinlikler arasında İtalyanca, Türkçe ve İngilizce sohbeti vardır. Ekim’den Haziran’a kadar haftaiçi her gün Roma Derneği’nin kafesi ve restoranı açıktır. Restoran, herkese açıktır; gidenler arasında İtalyan Kültür Merkezi’nin çalışanları ve İtalyanca kursunun öğrencileri vardır. Roma Derneği’nin tarihî salonunda küçük bir kütüphane bulunmaktadır, ikinci el kitaplar satılmaktadır. Derneğin sekreterliği gelenlerin sorularını cevaplamakta, etkinlikler, İstanbul’daki yaşam ve İtalya hakkında bilgi vermektedir.⁷⁰ Roma Derneği’nin etkinliklerine katılanlar arasında Levantenler, İstanbul’a son yıllarda taşınmış olan İtalyanlar, İtalyan kültürünü seven Türkler ve yabancılar, İtalyan Kültür Merkezi’nin İtalyanca kurslarının eski öğrencileri vardır.⁷¹

Başkanı başta olmak üzere Roma Derneği için çalışanların bir çoğu, gönüllüdür. Derneğin gelirleri, yıllık üyelik ücretinden, kursların katılım ücretinden, restorandan, özel kutlamalar için kiralanan salondan gelmektedir. Yine de herkese açık, ücretsiz etkinlikler de düzenlenmektedir.⁷²

Roma Derneği, adı **La Gazzetta di Istanbul** (= İstanbul Gazetesi) olan aylık bir dergi yayınlamaktadır. Bu, Türkiye’nin tek İtalyanca dergisidir. İtalyan devletinden maddi destek alan bu dergi için çalışanlar ve yazarların

⁶⁹ “Chi Siamo”, **Circolo Roma Istanbul**, (Çevrimiçi), <http://www.circoloroma.com/chi-siamo.html>, 14 Ağustos 2018.

⁷⁰ “Circolo Roma Istanbul”, **Circolo Roma Istanbul**, (Çevrimiçi), <https://tr-tr.facebook.com/CircoloRomaIstanbul/>, 14 Ağustos 2018.

⁷¹ Kasım 2016 ile Mayıs 2017’de bu dernekte yaptığımız staj boyunca ve 2017-2018 akademik yılında katıldığımız etkinliklerde bunu gördük.

⁷² Bkz.: “Chi Siamo”, (Çevrimiçi).

hepsi gönüllülerdir. Dergide Ankara Büyükelçiliği tarafından aktarılan bilgiler, Levantenlerin ve İstanbul'a son yıllarda yerleşen İtalyanların yazıları, İtalyan ve Türk kültürünü tanıtan yazılar, röportajlar, öyküler, şiirler ve Roma Derneği'nin etkinliklerinin takvimi bulunmaktadır.⁷³ Dergi, ücretsizdir; Roma Derneği'nden alınabilmektedir, Türkiye'deki İtalyan kurumlarına, derneğin Türkiye'deki ve İtalya'daki üyelerine gönderilmektedir.⁷⁴

Roma Derneği tarafından düzenlenen, İstanbul'daki İtalya severler tarafından çok sevilen bir etkinlik Aralık ayında Roma Derneği'nde kurulan Noel Kermesi'dir. Portobello adı verilen bu kermes sırasında İtalyan lezzetleri ve ürünleri satılmaktadır.⁷⁵

Ağustos 2018'de Roma Derneği, İstanbul'a taşınan İtalyanlar için ilk pratik işlemleri açıklayan ve yeni günlük hayat üzerine tavsiyeler veren bir kılavuz yayınlamıştır. Kılavuzda konaklama, İtalyan öğrencilerin okuyabildiği okullar, şehirdeki ulaşım araçları hakkında bilgi verilmektedir. Bunun dışında daha keyfli bir başlangıç için İstanbul'da geçen kitaplardan ve filmlerden bahsedilmektedir.⁷⁶

4.2.3. Okullar

➤ *Marco Polo Anaokulu ve İlkokulu*

İtalyan Konsoloslğu alanında bulunan Marco Polo anaokulu ve ilkokulu, 2011 yılında kurulan, İtalyan devlet okullarının programlarını takip eden iki özel okuldur. İtalyan Millî Eğitim Bakanlığı'nın programına birkaç saatlik Türkçe dersleri, ek kurslar eklenmektedir.⁷⁷ Türkiye'nin yasalarına göre Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı'nın programlarını takip etmeyen okullar,

⁷³ *La Gazzetta di Istanbul*, No: 3, Mart 2017.

⁷⁴ "La Gazzetta di Istanbul", *Circolo Roma Istanbul*, (Çevrimiçi), <http://www.circoloroma.com/la-gazzetta-di-istanbul.html>, 14 Ağustos 2018.

⁷⁵ "Portobello – Christam Bazar", *Circolo Roma Istanbul Facebook*, (Çevrimiçi), <https://www.facebook.com/events/767613790043668>, 14 Ağustos 2018.

⁷⁶ *Circolo Roma, Guida Pratica per Vivere Benvenuti a Istanbul*, İstanbul, Circolo Roma Yayınları, 2018.

⁷⁷ "Chi Siamo", *Scuola Primaria e dell'Infanzia "Marco Polo" Istanbul*, (Çevrimiçi), <http://web86228.wixsite.com/marcopoloistanbul/about-us>, 15 Ağustos 2018.

bağlı olduğu Konsoloslüğün duvarları içinde bulunmalıdır. Bu okul da bu kuralı takip etmektedir. İtalyan Başkonsolosluğu tarafından sağlanan okulların binası küçüktür, onu genişletmek için yer yoktur. Bundan dolayı bu okul, sadece belirli sayıda çocuğu kabul edebilmektedir. Okula girmek için İtalyanca bilme şarttır, İtalyan vatandaşlığı olan çocuklara öncelik verilmektedir.⁷⁸

Marco Polo okulunun hikâyesi, bir başarı hikâyesidir. 2011 yılında çocukları okula başlamak üzere olan ve İstanbul'da oturan birkaç İtalyan ebeveyn İstanbul'da hiçbir İtalyan anaokulu ve ilkokulunun olmamasına bir çare bulmaya çalışmışlardır. Bu durumdan şikâyet eden bir grup ebeveyn birkaç defa buluştuktan sonra bir İtalyan okulu kurmaya karar vermiştir. Ebeveynlerin komitesi gerekli izinleri aldıktan sonra Marco Polo Okulu'nu kurmuştur. Okulun projesini gerçekleştirmek için komitede herkes kendi yeteneklerine göre gönüllü olarak çalışıyordu. Böylece İstanbul'da oturan İtalyan çocuklara bir okul verilmiştir. Bu okul, İstanbul'un IMI İtalyan devlet ortaokuluna ve lisesine bağlı olduğu için ilkokuldan mezun olanlar otomatik olarak IMI ortaokuluna geçebilmektedir.⁷⁹

2013 yılında İtalyan Dışişleri Bakanlığı talebi sonucunda Marco Polo Okulu'nun Ebeveynlerinin Komitesi, özel bir derneğe dönüşmüştür. Kâr amacı gütmeyen bu dernek, İTEKAD adını almıştır. Okulu yürütmek için ebeveynler gönüllü olarak muhasebeci, sekreter, dernek başkanı olarak çalışmaya devam etmektedirler.⁸⁰

➤ **IMI İtalyan Devlet Ortaokulu ve Lisesi**

Istituti Medi Italiani, yani İtalyan Orta Okulları anlamına gelen IMI okulu, ortaokuldan ve liseden oluşmaktadır. Bu okul, İtalyan hükümeti tarafından devlet okulu sayılmaktadır; bu yüzden İtalyan vatandaşlığı olan öğrenciler için ücretsizdir. Türk hükümetinin yasalarına göre ise bu özel bir okuldur; Türk öğrencilerinin aileri okul ücretini karşılamaktadırlar, burs

⁷⁸ “Iscrizioni”, *Scuola Primaria e dell’Infanzia “Marco Polo” Istanbul*, (Çevrimiçi), <http://web86228.wixsite.com/marcopoloistanbul/admissions>, 15 Ağustos 2018.

⁷⁹ Bkz.: “Chi Siamo”, (Çevrimiçi).

⁸⁰ Bkz.: “Chi Siamo”, (Çevrimiçi).

imkânları da vardır. Lisenin misyonu Türkiye’de İtalyan devlet eğitimini temsil etmek, dil, kültür ve felsefe aracılığıyla ortak değerlerde buluşan iki kültürlü gençler yetiştirmektir.⁸¹

Resim 4.3.: Özel İtalyan Lisesi⁸²

Okulun tarihi eskidir, İtalya birliğinin yılı olan 1861’e dayanmaktadır. O zamana kadar İstanbul’da yaşayan Venediklilerin, Cenovalıların, Sicilyalıların çocukları için bir İtalyan okulu yoktu. Zengin aileler, çocukları için özel eğitmenler tutarak onlara İtalyanca yazmayı ve okumayı öğretiyorlardı. Ancak diğer çocuklar düzgün bir İtalyanca öğrenemiyorlardı; konuştukları İtalyan lehçesi, İstanbul’da konuşulan diğer dillerin kelimeleriyle karışıyordu. İstanbul’da bulunan Katolik kiliselerin İtalyan papazları bu çocuklara yönelik kurslar veriyordu, fakat yeterli değildi. 1861 yılında İtalyan diplomatların girişimiyle İstanbul’daki İtalyan topluluğu için bir akşam okulu açılmıştır. İtalyanca, aritmetik, geometri gibi dersler İstiklal Caddesi’nde bulunan Meryem Ana Draperis Kilisesi’nde öğretiliyordu. 1863’te İstanbul’da kurulan İtalyan İşçi Yardımlaşma Cemiyeti, İtalyan hükümetine okulun yetersizliğinden şikâyet etmiştir. İtalyan hükümetinin çeşitli girişimleri neticesinde 1881 yılında Polonya Sokağı’nda Kraliyet İlkokulu ve Ortaokulu açılmıştır. 1885 yılında Kraliyet Okulu’nun devamı

⁸¹ “Okulumuz”, **Liceo Italiano IMI**, (Çevrimiçi), <http://www.liceoitaliano.net/tr/okulumuz/>, 15 Ağustos 2018.

⁸² “Özel İtalyan Lisesi”, **Hangi Okulda Okumalıyım**, (Çevrimiçi), <https://www.hangiokuldaokumaliyim.com/Haberler/ozel-okul-2017-taban-puanlari-kontenjanlari-ve-ucretleri-belli-oldu--583>, 19 Ağustos 2018.

olarak Beyoğlu'nun başka bir sokağında İtalyan Ticaret Okulu hizmet vermeye başlamıştır. Başlangıçta üç yıllık, sonra dört yıllık olan bu okul, mezunlarına İtalya Krallığı'nın ticaret yüksek okullarına ve Napoli Doğu Bilim Enstitüsü'ne girme hakkı veriyordu. 1910 yılında Kraliyet İlk ve Ortaokulu'na Latince'nin öğretildiği dört yıllık bir lise eklenmiştir. O yıldan itibaren okula Türk öğrenciler de kabul edilmiştir.⁸³

Bu okullar, Trablusgarp Savaşı süresince 1911-1912 yıllarında eğitime ara vermiştir, 1915 yılında I. Dünya Savaşı yüzünden okul tekrar kapatılmıştır. 1919 yılında tekrar açılan İtalyan Ortaokulu ve Lisesi, Avusturya'dan savaş tazminatı olarak verilen bir binaya taşınmıştır. Bu bina, Tom Tom Kaptan Sokağı'nda, İtalyan Konsoloslugu'na yakın olan günümüzdeki binadır. Sonraki yıl Ticaret Okulu ve Lisesi de o binaya nakledilmiştir. Böylece orta okul ve lise öğrencileri Latince bölümü ile ticaret bölümü arasında seçim yapabiliyorlardı. Aynı yıl, İtalyanca bilmeyen Türk öğrenciler için hazırlık sınıfı açılmıştır. Ticaret bölümü 1966 yılında kapatılmıştır.⁸⁴

Yeni kanunlara göre artık okulun hazırlık sınıfı ortaokuldan önce değildir; İtalyanca hazırlık dersleri liseye kaydolan Türk öğrencilere liseye başlamadan önceki yıl verilmektedir. İtalyan Lisesi, İtalyan okullarının programlarını takip etmekte, aynı zamanda Fen ve Türkçe-Matematik eğitimi vermektedir. Artık bu okulun İtalyan öğrencileri azdır; onlar liseden mezun olmak için İtalyanca lise bitirme sınavına girmektedir. Bu zor sınava, ek bir çalışma yapmak isteyen Türk öğrenciler de girebilmekte, geçtikleri takdirde uluslararası bir diplomaya sahip olmaktadır. İtalyan Lisesi'nden mezun olan Türk öğrenciler, İtalyan üniversitelerine girebilmektedir.⁸⁵

➤ *Galileo Galilei İtalyan Lisesi*

Özel bir İtalyan Fen lisesi olan Galileo Galilei Lisesi, İstiklal Caddesi'nin yakınlarında, tarihî Galata Saray Hamamı'na yakın

⁸³ “Özel İtalyan Lisesi'nin Tarihçesi”, **Liceo Italiano IMI**, (Çevrimiçi), <http://www.liceoitaliano.net/tr/bilgi/ozel-italyan-lisesinin-tarihcesi/>, 15 Ağustos 2018.

⁸⁴ Bkz.: “Özel İtalyan Lisesi'nin Tarihçesi”, (Çevrimiçi).

⁸⁵ Bkz.: “Özel İtalyan Lisesi'nin Tarihçesi”, (Çevrimiçi).

bulunmaktadır. Bu okul 1870 yılında Padişah Abdülaziz (1861-1876) fermanıyla Immacolata Concezione di Ivrea⁸⁶ rahibelerinin cemiyeti (=Günahsız doğan Meryem Ana'nın İvrea rahibelerinin cemiyeti) tarafından kurulmuştur. Okulun kurucusu, rahibe Luigia Canegrati'dir. Okulun amacı, İstanbul'da yaşayan İtalyan kız çocuklarına anaokulu ve ilkokul eğitimi vermektir.⁸⁷ Sonra okul Türk kız öğrencilerine de açılmıştır. Artık karma bir okul olan Galileo Galilei Lisesi'nin misyonu, iki dil ve iki kültür aracılığıyla huzurlu ve mutlu bir ortam içinde öğrencilerine açık görüşlülüğü ve uluslararası niteliği kazandırmaktır.⁸⁸

İlk açıldığında bu okul Kumbaracı Yokuşu'nda bulunuyordu, 1876'da başka bir binaya taşınmıştır, 1882'de öğrencilerin sayısı arttığı için okul bugünkü iki binaya alınmıştır. 1911-1912 yıllarında Trablusgarp Savaşı yüzünden ve 1915-1918 yıllarında I. Dünya Savaşı yüzünden eğitime ara verilmiştir. 1919'da tekrar açıldığı zaman kızlar için ortaokul da açılmıştır, İtalyanca bilmeyenler için ortaokuldan önce bir hazırlık sınıfı açılmıştır. Türkiye'nin yasalarına göre 1937 yılından itibaren Türk çocukları ilkokula kabul edilmemişlerdi. 2009 yılında ilkokul İtalyan Konsoloslugu bünyesine nakledilmiş, sonra kapatılmıştır.⁸⁹

1959'de anaokulu ve ilkokul, 1996'da ortaokul erkek öğrencilerine de açılarak karma bir okula dönüşmüştür. 1996 yılında ortaokul bölümü kapatılmıştır. 2000 yılında Galileo Galilei okulu, hazırlık sınıfından başlayarak beş yıllık eğitim veren bir liseye dönüşmüştür. Bu lise, İtalyan, Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere açıktır. Ancak genelde İtalyan öğrencileri yoktur, çünkü İstanbul'da yaşayan İtalyanların bir çoğu yukarıda bahsettiğimiz IMI Devlet Lisesi'ne kayıt yaptırmaktadırlar. Galileo Galilei Lisesi'nin dersleri hem İtalyan hem Türk Millî Eğitim Bakanlığı'nın

⁸⁶ Ivrea, İtalya'nın Torino bölgesinde bulunan bir şehirdir.

⁸⁷ "Tarihçe", (Çevrimiçi), **Galileo Galilei Lisesi**, <http://www.galileilisesi.k12.tr/tr/hakkimizda/tarihce>, 15 Ağustos 2018.

⁸⁸ "Vizyon Misyon", **Galileo Galilei Lisesi**, (Çevrimiçi), <http://www.galileilisesi.k12.tr/tr/hakkimizda/vizyon-misyon>, 15 Ağustos 2018.

⁸⁹ Bkz.: "Tarihçe", (Çevrimiçi).

müfredatını takip etmektedir.⁹⁰ Bu yüzden bazı dersler İtalyan öğretmenleri tarafından İtalyanca olarak anlatılmaktadır, başka dersler Türk öğretmenleri tarafından Türkçe olarak anlatılmaktadır. Bu okuldan mezun olduklarında İtalyan diplomasına sahip olmak isteyen öğrenciler daha yoğun bir şekilde hazırlandıktan sonra İtalyan lise bitirme sınavına girebilmektedirler.⁹¹ Bütün öğrenciler Galileo Galilei Lisesi'nden mezun olduktan sonra İtalyan üniversitelerine girebilmektedirler. Her yıl İtalya'daki üniversiteleri tanıtmak için okulda tanıtım günleri düzenlenmektedir. İtalya'da okumaya devam etmeye karar veren öğrenciler çoktur.⁹²

İtalyan rahibeleri tarafından yönetilen bu okul, artık Katolik dinine bağlı değildir. Öğrencilerin bir çoğu Türk ve Müslümandır. Türkiye Cumhuriyeti'nin Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına göre okulda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi verilmektedir.⁹³ Okulda sadece üç rahibe kalmıştır. Onlardan biri okul müdürüdür, diğerleri okul ofislerinde çalışmaktadır.⁹⁴ İdari kadroda ve eğitim kadrosunda okulun eski mezunları vardır.⁹⁵

➤ *Özel Evrim Okulları*

Bomonti'de bulunan Özel Evrim Okulları, anaokulu, ilkokul ve ortaokuldan oluşmaktadır. Salezyan Cemaati papazları tarafından yönetilen

⁹⁰ “Hakkımızda”, **Galileo Galilei Lisesi**, (Çevrimiçi), <http://www.galileilisesi.k12.tr/tr/hakkimizda>, 15 Ağustos 2018.

⁹¹ “Maturita Sınavı”, ⁹¹ “Tarihçe”, (Çevrimiçi), **Galileo Galilei Lisesi**, <http://www.galileilisesi.k12.tr/tr/hakkimizda/tarihce>, 15 Ağustos 2018.

⁹¹ “Vizyon Misyon”, **Galileo Galilei Lisesi**, (Çevrimiçi), <http://www.galileilisesi.k12.tr/tr/hakkimizda/vizyon-misyon>, 15 Ağustos 2018.

⁹¹ Bkz.: “Tarihçe”, (Çevrimiçi).

⁹¹ “Hakkımızda”, **Galileo Galilei Lisesi**, (Çevrimiçi), <http://www.galileilisesi.k12.tr/tr/egitim/maturita-sinavi>, 15 Ağustos 2018.

⁹² “İtalya’da Üniversite”, **Galileo Galilei Lisesi**, (Çevrimiçi), <http://www.galileilisesi.k12.tr/uploads/14637/1e65a658bb672e2b93c1125b6b53e7af.pdf>, 15 Ağustos 2018.

⁹³ “Ders Programı”, **Galileo Galilei Lisesi**, (Çevrimiçi), <http://www.galileilisesi.k12.tr/tr/egitim/ders-programi>, 15 Ağustos 2018.

⁹⁴ “Yönetim Kadrosu”, **Galileo Galilei Lisesi**, (Çevrimiçi), <http://www.galileilisesi.k12.tr/tr/hakkimizda/yonetim-kadrosu>, 15 Ağustos 2018.

⁹⁵ Bkz.: “Hakkımızda”, (Çevrimiçi).

bu okul, günümüzde müfredatında İtalyanca derslerin de bulunduğu özel bir okuldur.⁹⁶

İstanbul'un tarihî İtalyan okullarından biri olan Evrim, önce Salezyanlar'ın okulu olarak tanınıyordu. Okulun büyük binası 1903'te asil bir aileden gelen, adı Bartolomeo Giustiniani olan bir Levanten tarafından dört bin metrekarelik bir alanda inşa ettirilmiştir. 1909 yılında inşaat bittiği zaman Bartolomeo Giustiniani İstanbul'da yaşayan İtalyan çocuklarına orada eğitim versinler diye binayı ve alanı Salezyan papazlarına bağışlamıştır. Aynı yıl Salezyanlar orada İtalyan ilkokulu ve sanat meslek okulu açmışlardır. 1939 yılından 1983 yılına kadar ilkokul ve lise yatılı olarak hizmet vermiştir. Öğrenciler arasında Türkler de vardı. 1983 yılında eğitimle ilgili yeni kanunlar doğrultusunda Salezyanların okulu, Özel Evrim Okulları'na dönüştürülmüştür.⁹⁷

O tarihten itibaren Evrim Okulları özel anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise olarak hizmet vermiştir. O yıllarda İtalyanca bir kenara bırakılarak İngilizceye önem verilmiştir. 2000 yılında anaokulundan beri İtalyanca dersi verme kararı uygulanmıştır. Böylece okulun öğrencilerine yabancı dil olarak İtalyanca ve İngilizce öğretilmektedir. 2009 yılında İtalyan dili ve kültürü öğretmede en önemli üniversitelerden biri olan Siena Üniversitesi ile bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşma sayesinde Evrim Okulları'nın ortaokul öğrencileri İtalyanca yeterliliği resmi sınavı olan CILS sınavına girebilmektedirler. Günümüzde Evrim Okulları'nda lise mevcut değildir, fakat çok talep olduğu için liseyi tekrar açma planı vardır.⁹⁸

Bu okulların öğrencilerinin bir çoğu Türk'tür, Bomonti taraflarında yaşayan bir çok Ermeni öğrenci ve Rumlar da vardır. Bu okula giden İtalyan öğrencileri ise azdır; onlar Levantenlerin çocuklarıdır.⁹⁹

⁹⁶ “Yabancı Dil”, **Özel Evrim Okulları**, (Çevrimiçi), <http://www.evrin.k12.tr/tr/akademik-egitim/yabanci-dil-egitimi/>, 15 Ağustos 2018.

⁹⁷ “Tarihçemiz”, **Özel Evrim Okulları**, (Çevrimiçi), <http://www.evrin.k12.tr/tr/okulumuzu-taniyin/tarihcemiz/>, 15 Ağustos 2018.

⁹⁸ Bkz.: “Tarihçemiz”, (Çevrimiçi).

⁹⁹ Evrim Okulları'nın İtalyanca bölümünün başöğretmeni Giovanni Amadori ile yaptığımız bir görüşmeden bu bilgileri aldık, İstanbul, 24 Mayıs 2018.

➤ *İTA Okulları (İtalyan Koleji)*

İTA Okulları veya İtalyan Koleji olarak tanınan bu okul, Türk çocuklarına yönelik İtalyanca öğreten bir özel okuldur. Tamamen restore edilmiş Osmanbey'deki eski bir Rum okulunun binasında bulunmaktadır.¹⁰⁰ 2014-2015 yılında açılmış olan İtalyan Koleji, anaokulu, ilkokul ve ortaokuldan oluşmaktadır.¹⁰¹ Haziran 2018'de ortaokulun ilk öğrencileri mezun olmuştur; mezuniyet töreni Roma'da gerçekleşmiştir.¹⁰²

İTA Okulları'nda Millî Eğitim Bakanlığı'nın müfredat dersleri yanında haftada 10 saat İtalyanca ve 8 saat İngilizce eğitimi verilmektedir.¹⁰³ Evrim Okulları gibi İTA Okulları da kendi öğrencilerine İtalyanca yeterliliği sınavına girme hakkını vermektedir. Ancak bu okulun öğrencileri Siena Üniversitesi'nin uyguladığı sınava değil, yabancılara İtalyanca öğretimde çok önemli bir üniversite olan Perugia Üniversitesi'nin sınavına girmektedirler; bu resmi sınavın adı CELI sınavıdır.¹⁰⁴

Okulun misyonu, uluslararası etkileşime açık, özgün ve özgür düşünen dünya vatandaşları yetiştirmektir. Çocukların yaratıcılığını geliştirmek için okul programında oyuna, sanata ve müziğe önem verilmektedir. Okulun mezunları, İtalyanca ve İngilizceyi iyi derecede bilmektedirler.¹⁰⁵

4.2.4. Hastane

➤ *İtalyan Hastanesi*

Cihangir'de eski İtalyan Hastanesi bulunmaktadır. Bu hastane, 1820 yılında Cenovalı denizciler tarafından kurulmuştur; onun amacı, İstanbul'dan

¹⁰⁰ “Şişli Kampüsü”, *İTA Okulları*, (Çevrimiçi), <http://www.ita.k12.tr/kampusler/sisli-kampusu-4.html>, 16 Ağustos 2018.

¹⁰¹ “Neden İTA Okulları?”, *İTA Okulları*, (Çevrimiçi), <http://www.ita.k12.tr/neden-ita-okullari.html>, 16 Ağustos 2018.

¹⁰² “İlk Mezuniyet Törenimiz; Roma”, *İTA Okulları*, (Çevrimiçi), <http://www.ita.k12.tr/bizden-haberler/ilkmezuniyet.html>, 16 Ağustos 2018.

¹⁰³ “Dil Eğitimi”, *İTA Okulları*, (Çevrimiçi), <http://www.ita.k12.tr/egitim-felsefemiz/dil-egitimi.html>, 16 Ağustos 2018.

¹⁰⁴ “Celi İtalyanca Akreditasyon Merkezi”, *İTA Okulları*, (Çevrimiçi), <http://www.ita.k12.tr/kampusler/celi.html>, 16 Ağustos 2018.

¹⁰⁵ “Misyon ve Amaçlarımız”, *İTA Okulları*, (Çevrimiçi), <http://www.ita.k12.tr/misyon-ve-amaclarimiz.html>, 16 Ağustos 2018.

geçen İtalyan denizcilere tedavi sağlamaktı. 1856 yılında Sardunya Krallığı'nın İstanbul'daki resmi hastanesi olmuştur. 1861 yılında İtalya birliğinden sonra “İtalyan Karaliyet Hastanesi” adını almıştır. 1870 yıllarında Alman hastanesiyle İtalyan hastanesi İstanbul'un en iyi hastanelerinden biri sayılıyordu. Bugünkü mevcut yapı 1876 yılında inşa edilmiştir.¹⁰⁶

Resim 4.4.: İtalyan Hastanesi¹⁰⁷

Yıllar içinde bu hastane sadece İtalyanlara değil, bütün İstanbul halkına hizmet vermeye başlamıştır. 1998 yılında İtalyan devleti, Vehbi Koç Vakfı ve Fiat Grubu desteğiyle restore edilip “Giovanni Alberto Agnelli Hastanesi” adını almıştır. Giovanni Alberto Agnelli, 1997 yılında kanser yüzünden ölen Fiat kurucusu Agnelli ailesinin bir veliahtıydı. Bu ad, İtalyan hastanesi için büyük bir anlam taşıyordu, çünkü hastane yeni terapiler uygulayarak kanser tedavisine odaklanmıştı. Türkiye'nin en iyi onkoloji merkezlerinden sayılıyordu.¹⁰⁸ Çeşitli ekonomik ve hukukî sorunlardan dolayı 2006 yılında İtalyan Hastanesi kapatılmıştır. Onun çalışanlarının bir

¹⁰⁶ “Tophane İtalyan Agnelli Hastanesi”, **TAS İstanbul**, (Çevrimiçi), <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/tophane-italyan-hastanesi/>, 18 Ağustos 2018.

¹⁰⁷ Erkan Saka, “Ospedale Italiano in İstanbul”, **Pinterest**, (Çevrimiçi), <https://www.pinterest.com/pin/16888567324722433/>, 19 Ağustos 2018.

¹⁰⁸ Claudio Marengo, “Ospedale Italiano”, **Claudio Marengo**, (Çevrimiçi), <http://www.claudio-marengo.it/ospedale.html>, 18 Ağustos 2018.

çoğu Amerikan Hastanesi'ne geçmiştir.¹⁰⁹ 24 Ocak 2018'de İtalyan Hastahanesi'nde bir yangın çıkmıştır. İtfayeciler bir saat içinde ateşi söndürmüşlerdir, fakat bina zarar görmüştür.¹¹⁰

4.2.5. Hayır Kurumları

➤ *Artigiana Huzurevi*

Harbiye'de bulunan Artigiana huzurevi, İstanbul'un İtalyan topluluğuna bağlıdır. "Artigiana", sanatkarlar yurdu anlamına gelmektedir. Düşkünler evi olarak da tanınmaktadır. Bu ev 1838'de İstanbul'a yolculuk için gelen Giacomo Anderlich adlı bir İtalyan tarafından kurulmuştur. O, o zamanlarda bir İtalyan şehri olan, günümüzde Hırvatistan'da bulunan Fiume şehrinden geliyordu.¹¹¹ O adam sokakta yürürken bir dilenci görmüş, ona yaklaşıp onunla konuşmaya başladıktan sonra o dilencinin İtalyan olduğunu anlamış. İtalyan seyyah bundan çok etkilenmiş ve İstanbul'daki yoksul, kimsesiz İtalyanlar için bir ev açmaya karar vermiş.¹¹²

Binanın girişinde bulunan bir tabloda yazıldığı gibi bu hayır kurumuna ilk yardım edenler arasında Padişah Abdülmecid (1839-1861), Padişah Abdülaziz (1861-1876), o zamanlardaki Avusturya İmparatoriçesi, Avusturya'nın Arşidüğü François Charles (1802-1878), Avusturya'nın Arşidüğü Maximilien (1832-1867), Bavyera'nın Başpiskoposu gibi önemli kişiler vardır. Çeşitli yabancı devletlerin İstanbul'daki temsilcileri de bu kuruma katkıda bulunmuşlardır.¹¹³

Başlangıçta bu evde hem yaşlılar hem çocuklar oturuyordu. Sonra burası huzurevine dönüşmüştür. Dönemsel zorluklara rağmen Artigiana hep hizmet vermeye devam etmiştir. 1950-1960 yılları arasında Artigiana'nın Yönetim Kurulu Başkanı olan Belçikalı iş adamı Gabriel Couteaux, oradaki

¹⁰⁹ Mesude Erşan, "Koç Vakfı, İtalyan Hastanesi'ni Kapadı", **Hürriyet**, 05 Eylül 2009.

¹¹⁰ Hasan Yıldırım, "Eski İtalyan Hastanesinde Yangın", **Hürriyet**, 24 Ocak 2018.

¹¹¹ "Tarihçe", **Artigiana**, (Çevrimiçi), <https://www.artigiana.org/tarihce/>, 16 Ağustos 2018.

¹¹² Artigiana Huzurevi'nin Yönetim Kurulu'nun üyesi olan Levanten bayan M. P. ile 17 Mayıs 2018'de Roma Derneği'nde yaptığımız bir görüşmeden bu bilgileri edindik.

¹¹³ Bkz.: "Tarihçe", (Çevrimiçi).

eski müstakil evler yerine 1500 metrekarelik bir bahçe etrafında daha modern ve kullanışlı bir bina inşa ettirmiştir.¹¹⁴

Günümüze kadar Artigiana, İstanbul'un yaşlılarına hizmet vermiştir. Şuan orada sadece birkaç İtalyan Levanten vardır, oradakilerin bir çoğu Türk'tür. Ermeniler, Rumlar ve Museviler de vardır. Artigiana evinde oturanlar, millet, din ve dil farklılığını gözetmeden karşılıklı saygı ve sevgi ile bir arada yaşamayı kabul eden bir topluluktur. Orada oturanlar genelde tek kişilik odada kalmaktadırlar, odalarda küçük bir mutfak bulunmaktadır, yine de yemekhane hizmeti vardır. Huzurevi çeşitli etkinlikler düzenlemektedir, fakat kişiler kendi zamanını istedikleri gibi ayarlayabilmektedir. Artigiana'nın amacı, oradaki kişilerin evde gibi konforlu ve özgür, ama aynı zamanda güvenli hissetmeleridir.¹¹⁵

Resim 4.5.: Artigiana Huzurevi¹¹⁶

Bu huzurevinin ücretleri diğer huzurevlerine göre düşüktür, çünkü düzenlenen etkinlikler aracılığıyla bağış toplanmaktadır. Yılda bir defa bu

¹¹⁴ Bkz.: "Tarihçe", (Çevrimiçi).

¹¹⁵ <https://www.artigiana.org/>, 16 Ağustos 2018.

¹¹⁶ "Konum", **Artigiana**, (Çevrimiçi), <https://www.artigiana.org/konum/>, 19 Ağustos 2018.

amaçla orada bir kermes yapılmaktadır. Özel bir kutlama için İstanbul'a önemli bir İtalyan şarkıcı davet etmektense Artigiana Huzurevi'ne bağış yapmaya karar veren İstanbul'daki İtalyan Ticaret Odası desteğiyle Artigiana'da Alzheimer hastaları için yeni bir alan açılıp genişletilmeye devam edilmektedir.¹¹⁷

Bu evin Yönetim Kurulunda gönüllü olarak çalışanlar arasında İtalyan Levantenler vardır.¹¹⁸

➤ *İtalyan Hayır Derneği*

1907 yılında kurulan İstanbul İtalyan Hayır Derneği, günümüze kadar bu şehirde oturan ihtiyaç sahibi İtalyan Levantenlere destek vermektedir. Bu derneği yönetenler de eski Levanten ailelerinden gelmektedir.¹¹⁹

Dernek, 1920 yılında soylu İtalyanlar tarafından satın alınan üç binada İtalyan yaşlılara konaklama hizmeti vermektedir, onlara aylık bir maaş ve ilaç yardımı yapmakta, hastanede tedavi sağlamaktadır. Dernek, İtalyan devletinin maddi desteğinden faydalanmakta, bağış toplama amacıyla etkinlikler düzenlemektedir. Bu etkinliklerin en önemlisi, Aralık ayında düzenlenen akşam hayır yemeğidir. Her yıl İstanbul'a en iyi İtalyan şeflerinden birini getiren bu akşam yemeğine Türkiye'deki İtalyan kurumlarının temsilcileri yanında, İstanbul'un önemli adları, iş adamları ve kadınları katılmaktadır.¹²⁰

4.2.6. Dinî Mekânlar

İstanbul'da bir çok Katolik kilisesi bulunmaktadır. Bu kiliselerin bazıları Ermeni, bazıları Levantenler, bazıları Gürcü Katolikler, bazıları Süryani topluluğuna bağlıdır. Bunlar arasında eski zamanlardan beri İtalyan topluluğuna bağlı olan kiliseler vardır. En önemlileri, şunlardır:

¹¹⁷ Bkz.: Artigiana Huzurevi'nin Yönetim Kurulu'nun üyesi olan Levanten bayan M. P.

¹¹⁸ Bkz.: Artigiana Huzurevi'nin Yönetim Kurulu'nun üyesi olan Levanten bayan M. P.

¹¹⁹ "Turchia, da 106 anni con Italiani di Istanbul nel Bisogno", **Ansa**, 6 Aralık 2013 (Çevrimiçi), http://www.ansamed.info/ansamed/it/notizie/stati/turchia/2013/12/06/Turchia-106-anni-italiani-Istanbul-bisogno_9737577.html, 16 Ağustos 2018.

¹²⁰ Bkz.: "Turchia, da 106 anni con Italiani di Istanbul nel Bisogno", (Çevrimiçi).

➤ ***Saint Peter ve Saint Paul Kilisesi***

Levanten topluluğunun bağlı olduğu en eski kiliselerden biri, Galata Kulesi'ne yakın bulunan, Dominikan tarikatının rahipleri tarafından idare edilen Aziz Peter ve Paul Kilisesi'dir. Günümüzde bu kilise üç rahip tarafından idare edilmektedir. Üçü de İtalyan'dır.

1476 yılından beri Dominikan papazları Galata Kulesi'nin yakınlarında bulunan bir kiliseyi idare etmektedirler. Eskiden papazların manastırı, günümüzdeki Arap Camii yerinde bulunuyordu. Caminin minaresi, gotik üslûbünde bir çan kulesiydi. Günümüzdeki kilise ise 1841 yılında İtalyan mimarlar olan Fossati kardeşler tarafından inşa edilmiştir. Etrafında manastır vardır. Zamanla bu bina çeşitli yangınlar ve depremlerden zarar görmüştür. Kilisenin yapısı eski bazilikaların yapısını anımsatmaktadır, kubbesinin içi yıldızlı ve mavidir. Kilisede Kırım'dan İstanbul'a getirilmiş olan Meryem Ana'nın önemli bir ikonası muhafaza edilmektedir. Kilisede Aziz Renato'nun mezarı bulunmaktadır. Manastırın avlusunda heykeller, İtalyanca yazıları olan eski tablolar ve mezar taşları görülmektedir.¹²¹

Resim 4.6.: Saint Peter ve Saint Paul Kilisesi¹²²

¹²¹ Bkz.: "La Chiesa dei Santi Pietro e Paolo", (Çevrimiçi).

¹²² Antonio Piccolo, "La Chiesa dei Santi Pietro e Paolo", **Istanbul per Italiani**, (Çevrimiçi), <http://istanbulperitaliani.it/post/166701046997/la-chiesa-dei-santi-pietro-e-paolo>, 16 Ağustos 2018.

Ayinler İtalyanca ve Fransızca olarak gerçekleşmektedir. Levantenlerin sayısı azaldıkça eski Levanten topluluğunun kilisesi olan bu kiliseye gidenlerin sayısı da azalmıştır, artık ayine gidenler arasında sadece birkaç Levanten vardır, diğerleri İstanbul'a son yıllarda taşınmış olan az sayıda İtalyan ve Fransızlar veya turistlerdir.¹²³

➤ **Sent Antuan Kilisesi**

Bulunduğu konumdan dolayı İstanbul'un en tanınmış kiliselerinden olan Sent Antuan Kilisesi, İstiklal Caddesi'ne bakmaktadır. Bu, İstanbul'un en büyük Katolik kilisesidir. Fransisken Minor Konventual Cemaati rahipleri tarafından idare edilmektedir.¹²⁴

İlk Sent Antuan Kilisesi, 1725 yılında inşa edilmiştir, fakat 1906 ile 1912 yılları arasında kilise Levanten mimar Giulio Mongeri tarafından yakın bir yerde yeniden inşa edilmiştir. Yeni kilisenin inşası o zamanlarda aşağı yukarı kırk bin kişiden oluşan İstanbul'un Levanten topluluğunun maddi desteğinden faydalanmıştır. Kilisenin mimari üslubuna yeni gotik Venedik üslubu denmektedir. Kilisenin kapısı yanında doğum adı Angelo Roncalli (ö. 1963) olan Papa XXIII. Johannes'in heykeli bulunmaktadır. Papa olmadan önce 1934'ten 1944'e kadar İstanbul'da Papalık temsilcisi olarak görev almıştır. Bu Papa, “İyi Kalpli Papa” olarak andlandırılması yanında Türkiye'yi ve Türkleri çok sevdiği için “Türk Papa” olarak da tanınmaktadır. İstanbul'da yaşadığı yıllarda Angelo Roncalli, Sent Antuan Kilisesi'ne giderdi.¹²⁵

Noel döneminde Katolik geleneğine göre Sent Antuan kilisesi süslenmektedir, hem içeriye hem avluya Hz. İsa'nın doğumunu anan heykeller koyulmaktadır.¹²⁶

¹²³ Bkz.: Ilario Piagnarelli, **Gli Ultimi Levantini. Italiani all'Ombra del Sultano**.

¹²⁴ “Minor Konventual Rahipler Tarikatı”, **Sent Antuan**, (Çevrimiçi), <http://www.sentantuan.com/fransiskenler/cemaatimiz/>, 16 Ağustos 2018.

¹²⁵ Antonio Piccolo, “Sant'Antonio ad Istanbul”, **Istanbul per Italiani**, (Çevrimiçi), <http://istanbulperitaliani.it/post/70771430044/chiesa-santantonio-ad-istanbul>, 16 Ağustos 2018.

¹²⁶ Bkz.: “Sant'Antonio ad Istanbul”, (Çevrimiçi).

Resim 4.7.: Sent Antuan Kilisesi¹²⁷

Eskiden Levanten topluluğuna bağlı olan bu kilise, günümüzde merkezi konumundan dolayı Afrika ülkeleri başta olmak üzere bir çok ülkeden gelip İstanbul'a yerleşmiş olanlar ve tatil için İstanbul'a gelen Katolikler tarafından tercih edilmektedir. İtalyanca, İngilizce ve Türkçe ayinleri vardır.¹²⁸ Bu kiliseye bağlı birkaç cemaat bulunmaktadır.¹²⁹ Kiliseye ziyaret ve mum yakma amacıyla giren Türkler de çoktur.

➤ ***Santa Maria Draperis Kilisesi***

Meryem Ana'ya ithaf edilen bu kilise, Fransisken Cemaati rahipleri tarafından idare edilmektedir. Bu kilise de Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nde bulunmaktadır.¹³⁰

¹²⁷ Manuel Santoro, "Modernità e Antichità ad İstanbul", (Çevrimiçi),

<https://www.iviaggidimanuel.com/2012/05/modernita-e-antichita.html>, 19 Ağustos 2018.

¹²⁸ "Ayin Saaatleri", **Sent Antuan**, (Çevrimiçi), <http://www.sentantuan.com/ayin/ayin-saatleri/>, 16 Ağustos 2018.

¹²⁹ "Fokolarini", **Sent Antuan**, (Çevrimiçi), <http://www.sentantuan.com/cemaatlerimiz/fokolarini/>, 16 Ağustos 2018.

¹³⁰ Claudio Marengo, "Santa Maria Draperis", **Claudio Marengo**, (Çevrimiçi), <http://www.claudio-marengo.it/santa%20maria.html>, 16 Ağustos 2018.

1453 yılında, İstanbul fethinden birkaç ay önce Fransisken rahipleri, bir çok Venediklinin oturduğu Sirkeci’de bir kilise inşasını bitirmişlerdi. Ancak İstanbul’un fethinden sonra rahipler o yerden ayrılmak zorunda kalmışlardı. 1584 yılında Galata’da oturan, adı Clara Maria Draperis olan Katolik bir kadın, rahiplere bir ev bağışlamıştı; onlar orada küçük bir kilise inşa etmişlerdi. Kilisenin adı, bu bayanı anmaktadır. Kilisede Meryem Ana’yı gösteren ahşap bir ikona bulunuyordu. 1660 yılında kilise yanmıştır. Meryem Ana’nın ikonası, Draperis ailesinin bir mensubu tarafından kurtarılmıştır. Padişah’tan ferman almamalarına rağmen rahipler kiliseyi tekrar inşa etmişlerdir; fakat yaptıkları yasadışı olduğu için 1663 yılında Osmanlı hükümeti emriyle kilise yıkılmıştır. Rahipler yakınlarda bulunan yeni bir yere taşınıp yeni bir kilise inşa etmişlerdir. O zamanlarda Pera’da sık sık büyük yangınlar oluyordu, böylece 1697 yılında bu kilise de yanmıştır. Yeniden inşa edilen kilise, 1727 yılının büyük depreminde yıkılmıştır. Rahipler kiliseyi yeniden inşa etmişlerdir, bu yeni kilise de 1767 yılında yanmıştır. 1769 yılında kilise beşinci defa inşa edilmiştir. Meryem Ana’nın ikonası her yangından kurtarılmıştır ve hâlâ kilisede muhafaza edilmektedir.¹³¹

XIX. yüzyılda bu kilise önem kazandı, bir çok Levanten ailesi ayin için oraya gitti. 1861 yılında İtalya Birliği’nden sonra İstanbul’daki İtalyan çocuklarına ilk resmi İtalyanca eğitimi bu kilisede verilmiştir.¹³² Günümüzde bu kiliseyi hâlâ tercih eden aşağı yukarı on Levanten yanında, Kongolular, Filipinliler, Koreliler, Fransızlar, İstanbul’a son yıllarda taşınan birkaç İtalyan vardır. Kilisenin ortamındaki bu uluslararası çeşitlilik rahipler tarafından da istenmektedir, çünkü onlara göre farklılık bir zenginliktir. Bu kiliseyi idare eden rahipler günümüzde dört tanedir, onların ikisi İtalyan’dır.¹³³

Santa Maria Draperis Kilisesi’nin rahipleri, hem İstanbul’da yaşayan diğer Hristiyan azınlıklarıyla hem Müslümanlarla devamlı bir diyalog kurmakta kararlıdır. Bu yüzden dinlerarası konferanslara ve buluşmalara

¹³¹ Bkz.: “Santa Maria Draperis”, (Çevrimiçi).

¹³² Bkz.: “Özel İtalyan Lisesi’nin Tarihçesi”, (Çevrimiçi).

¹³³ Santa Maria Draperis’in İtalyan bir rahibi olan Giancarlo Guastella ile telefonda yaptığımız bir görüşme, İstanbul, 10 Nisan 2018.

katılmaktadırlar, kiliseye giren Türklerin sorularını seve seve cevaplamaktadırlar.¹³⁴

Resim 4.8.: Santa Maria Kilisesi¹³⁵

İstiklal Caddesi'nde bulunmasına rağmen bu kilise Sent Antuan Kilisesi'ne göre daha gizli bir yerdedir ve bu yüzden oraya giren ziyaretçiler ve turistler daha azdır. İstanbul'da yaşayan bazı İtalyanlar, kilisenin sakinliğini ve sessizliğini sevmektedir.¹³⁶ Bu kilisenin ayin dili, İngilizce, İtalyanca ve İspanyolcadır.¹³⁷

➤ **Kutsal Ruh Katedrali**

Harbiye'de bulunan Kutsal Ruh katedrali, İstanbul'un Katolikleri tarafından *Saint Esprit* olan Fransızca adıyla tanınmaktadır. Kilise, yukarıda anlattığımız Evrim Okulları'nı yöneten Salezyan Cemaati papazları

¹³⁴ Bkz.: Santa Maria Draperis'in İtalyan bir rahibi olan Giancarlo Guastella ile telefonda yaptığımız bir görüşme.

¹³⁵ Bkz.: "Santa Maria Draperis", (Çevrimiçi).

¹³⁶ Bu çalışma kapsamında İstanbul'daki İtalyan topluluğuyla yaptığımız görüşmelerden bu görüş ortaya çıkmıştır.

¹³⁷ Kiliseye giderek bu bilgiyi bizzat edindik.

tarafından idare edilmektedir.¹³⁸ Bu papazlar İtalya'dan ve başka ülkelerden gelmektedirler.¹³⁹

Kilise, 1846 yılında Roma üslubunda inşa edilmiştir. Büyük bir yangından sonra 1865 yılında tamamen restore edilmiştir. Günümüzde de kilisenin yakınlarında bulunan bir binada oturan Papalık temsilcileri ve İstanbul piskoposları yıllarca bu kiliseye bağlılardır. 1911 yılında bu kiliseye kayıtlı kişi sayısı, dokuz yüz kırk dokuzdu. 1958 yılında XXIII. Johannes adıyla Papa olarak seçilen Angelo Roncalli İstanbul'da Papalık temsilcisi olarak bulunduğu 1934'ten 1944'e kadar bu kilisede görev almıştır. 2000 yılında kilisenin sol tarafında Papa XXIII. Johannes'i anan bir tablo yapılmıştır. Aynı yıl kilisenin arka cephesi önünden geçen sokağa Papa Roncalli Sokağı adı verilmiştir.¹⁴⁰

Katedralin alt kısmında bir mezar yeri bulunmaktadır. Orada 1846 yılında katedrali kuran başpiskopos Julien Hillerau'nun mezarı yer almaktadır. Diğer önemli mezarlar arasında Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk millî marşını besteleyen Giuseppe Donizetti'nin (ö. 1856) mezarı vardır. Kilise önünde I. Dünya Savaşı'na karşı çıkmış olan Papa XV. Benedikt'in (ö. 1922) heykeli bulunmaktadır. Katedralin merkezinde bulunan tablo, kiliseye adını veren Kutsal Ruh'un inişini simgelemektedir ve 1867 yılında yapılmış, Kutsal Ruh Katedrali'ne Papa IX. Pius (ö. 1878) tarafından armağan edilmiştir.¹⁴¹ Bu kilise, dört papa tarafından ziyaret edilmiştir. 29 Kasım 2016'da, Papa Fransiscus bu kiliseyi Ortodoks Ekümenik Patrik Bartholomeos ile ziyaret edip burada ayin idare etmiştir.¹⁴²

Farklı milletlerden gelen İstanbul'un bütün Katolikleri için önemli bir yer olan bu kilisede ayinler Fransızca ve İngilizce gerçekleştirilmektedir. Eski Mezopotamya Hristiyanları olan Keldaniler de burada Aramice ve Arapça

¹³⁸ "Salezyanlar", Kutsal Ruh Katedrali, (Çevrimiçi), <http://www.kutsalruhkatedrali.org/Salezyanler/>, 18 Ağustos 2018.

¹³⁹ Bkz.:Evrin Okulları'nın İtalyanca bölümünün başöğretmeni olan Giovanni Amadori ile yaptığımız bir görüşme.

¹⁴⁰ "Katedrali Ziyaret Eden Papalar", **İstanbul Kutsal Ruh Katedrali**, (Çevrimiçi), <http://www.kutsalruhkatedrali.org/katedrali-ziyaret-eden-papalar/>, 17 Ağustos 2018.

¹⁴¹ "Katedralin Tarihi", **İstanbul Kutsal Ruh Katedrali**, (Çevrimiçi), <http://www.kutsalruhkatedrali.org/katedralin-tarihi/>, 18 Ağustos 2018.

¹⁴² Bkz.: "Katedralin Tarihi", (Çevrimiçi).

olarak kendi ayinlerini gerçekleştirmektedir.¹⁴³ Bu kilisenin yakınlarında, Notre Dame de Sion özel Fransız lisesi bulunmaktadır.¹⁴⁴

Resim 4.9.: Kutsal Ruh Katedrali¹⁴⁵

Yukarıda bahsettiğimiz gibi bu kiliseler yanında İstanbul’da bir çok Katolik kilisesi vardır. İstanbul’da yaşayan İtalyanlar arasında yaptığımız görüşmelerden, yukarıda bahsettiğimiz kiliselerin bildikleri ve gittikleri kiliseler olduğu anlaşılmıştır. Kiliseye giden İtalyanlar, yaşadıkları yere göre kiliseyi seçmektedirler. Konuştuğumuz bazı İtalyanların tercih ettiği başka bir kilise, Bebek’te bulunan Sacre Coeur Fransız Kilisesi’dir.

¹⁴³ “Katedral Hakkında Bilgi”, **İstanbul Kutsal Ruh Katedrali**, (Çevrimiçi), <http://www.kutsalruhkatedrali.org/katedral-hakkinda-bilgi/>, 17 Ağustos 2018.

¹⁴⁴ **Notre-Dame de Sion Özel Fransız Lisesi**, (Çevrimiçi), <https://www.nds.k12.tr/?lang=tr>, 17 Ağustos 2018.

¹⁴⁵ **İstanbul Kutsal Ruh Katedrali**, (Çevrimiçi), <http://www.kutsalruhkatedrali.org/>, 17 Ağustos 2018.

➤ **Feriköy Latin Katolik Mezarlığı**

Şişli ilçesinde, Feriköy’de büyük Latin Katolik Mezarlığı bulunmaktadır. Eski zamanlardan beri oralarda Hristiyan Katolik ve Protestan mezarlıkları vardı.¹⁴⁶

Bu mezarlık, 1853 yılında inşa edilmiştir. Önce, Beyoğlu’nda “*Grand Champs des Morts*” (= Büyük Mezarlık) ve “*Petit Champs des Morts*” (Küçük Mezarlık) olarak tanınan iki Katolik Mezarlığı vardı. XIX. yüzyılda Beyoğlu’nun kalabalıklaşmasından dolayı bu mezarlıklardan mezarlar Feriköy’e nakledilmiştir. Burada farklı üslupta mezarlar ve türbeler vardır. Mezarlığın sokakları, Katolik azizlerinden adını almıştır. Sokakların kesiştiği yerlerde küçük meydanlar vardır.¹⁴⁷

Resim 4.10.: Feriköy Latin Katolik Mezarlığı¹⁴⁸

İtalyanlar, Fransızlar, Keldaniler, Suriye’den ve Orta Doğu’dan gelen Süryaniler, eski Bizans Katolikleri olan Melkitler, Katolik Rumlar, Balkanlar Katolikleri, Polonyalılar, Almanlar bu mezarlıkta gömülmüştür. Buralar İstanbul’daki çokkültürlü ortamın yeni bir göstergesidir. Küçük meydanlarda bulunan türbeler, önemli Levanten ailelerine aittir. Piramid şeklindeki bir kabir, 1853 ile 1856 yıllarında gerçekleşen Osmanlı-Rus Kırım Savaşı’nda

¹⁴⁶ Antonio Piccolo, “Il Cimitero Cattolico di Feriköy”, **Istanbul per Italiani**, (Çevrimiçi), <http://istanbulperitaliani.it/post/168494407037/il-cimitero-cattolico-di-ferik%C3%B6y>, 17 Ağustos 2018.

¹⁴⁷ Bkz.: “Il Cimitero Cattolico di Feriköy”, **Istanbul per Italiani**, (Çevrimiçi).

¹⁴⁸ Mario Volpe, “Guerra di Crimea e Medaglie”, **I Nostri Avi**, Nisan 27, 2007 (Çevrimiçi), <http://www.iagiforum.info/viewtopic.php?t=4316>, 19 Ağustos 2018.

vefat eden askerleri anmaktadır. I. Dünya Savaşı'nın askerleri de bir kabirle anılmaktadır.¹⁴⁹

Günümüzde de Avrupa yakasında oturan Katolikler burada gömülmektedirler. Bu mezarlık yanında Protestan Mezarlığı bulunmaktadır.¹⁵⁰

Kadıköy Hasanpaşa'da ve Büyükkada'da da İtalyanların gömüldüğü Katolik mezarlıkları vardır.¹⁵¹

4.2.7. Restoranlar

Tarihî kurumlar olmamasına rağmen İstanbul'un İtalyan restoranları burada yaşayan İtalyanlar için önemli yerlerdir. Türk kültüründe olduğu gibi İtalyan kültüründe de yemek merkezî bir yere sahiptir. İtalyan kültüründe yemek sofrası, aileyi ve arkadaşları bir araya getiren, onların sohbetlerini toplayan unsurdur. Sofra etrafında uzun uzun oturmayı seven İtalyanlar, yurtdışındayken de önlerinde bir İtalyan yemeği bulunduğunda kendilerini evde hissetmektedirler.

➤ **Pizzeria Il Pellicano**

İstanbul'da yaşayan bütün İtalyanlar, gerçek İtalyan pizzasını yemek için Moda'da bulunan bu pizzacıya gitmektedir. Bu küçük restoranın sahibi ve şefi olan Salvatore, pizzanın doğduğu yer olan Napoli'den gelmektedir. Odun fırınında pişirilen çeşitli pizzalar arasında Napoli usulü pizza da vardır. Tatlı olarak nutellalı pizza ve tiramisu bulunmaktadır. İtalyanlar başta olmak üzere Türkler de bu pizzacının pizzasını çok sevmektedirler; bu yüzden küçük mekân hep doludur.¹⁵²

¹⁴⁹ Bkz.: "Il Cimitero Cattolico di Feriköy", (Çevrimiçi).

¹⁵⁰ "Feriköy Pangaltı'daki (Fransız) Latin Katolik Mezarlığı", **Türkiye'deki Macar Anıtları**, (Çevrimiçi), [https://www.turkmagyarizi.com/ferik%C3%B6y-pangalt%C4%B1%E2%80%99daki-\(frans%C4%B1z\)-latin-katolik-mezarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.html](https://www.turkmagyarizi.com/ferik%C3%B6y-pangalt%C4%B1%E2%80%99daki-(frans%C4%B1z)-latin-katolik-mezarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.html), 17 Ağustos 2018.

¹⁵¹ Bkz.: Levantenlerle yaptığımız görüşmelerden bu bilgiler aldık.

¹⁵² "Pizzeria Il Pellicano", **Pizzeria Il Pellicano**, (Çevrimiçi), <https://tr-tr.facebook.com/Pizzeria-Il-Pellicano-1031505220200997/>, 17 Ağustos 2018.

Araştırma kapsamında gördüğüm İstanbul İtalyanlarına göre Şişhane’de bulunan **Pizza Pera** ve Cihangir’de bulunan **Miss Pizza**’da da lezzetli pizzalar yenmektedir. Aşçıları İtalyan olmayan bu restoranlar, Taksim civarında yaşayanlar için iyi bir konumdadır. Gördüğümüz İtalyan bir bayanın anlattığına göre Moda’da son zamanlarda adı **Pizza Yoyo** olan yeni bir pizzacı açılmıştır; pizzacı Türk olmasına rağmen İtalyan arkadaşlarından pizza yapmayı öğrendiği için çok lezzetli pizzalar yapmaktaymış.

➤ **Eataly**

İtalyan bir zincir olan Eataly, şubeleriyle bir çok İtalyan şehrinde ve dünyanın çeşitli ülkelerinde mevcuttur. Zincirin konsepti, müşterilere aynı yerde en kaliteli İtalyan yemekleri yeme, satın alma, yapmayı öğrenme ve hakkında bilgi edinme fırsatını vermektedir. Eataly’nin ilk mağazası, 2007 yılında Torino’da açılmıştır.¹⁵³

İstanbul’da Eataly, 2013 yılında Zorlu Center alışveriş merkezinin beş bin metrekarelik bir alanında açılmıştır. Burada pizza ve makarna restoranı, et ve balık restoranı, geleneksel İtalyan yemekleri restoranı bulunmaktadır. Dondurmacılar, farklı kafeler ve bir bar da mevcuttur.¹⁵⁴ Eataly’nin şefleri arasında İtalyanlar ve Türkler vardır. Eataly’de uzun ömürlü peynir gibi çeşitli İtalyan taze ürünleri de satılmaktadır.¹⁵⁵ Her hafta burada hem yetişkinler hem çocuklar için mutfak atölyeleri ve ücretsiz yemek tadımları gibi çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.¹⁵⁶ Eataly’nin ürünlerinin ve hizmetinin kalitesi hem Türkler tarafından hem İstanbul’da yaşayan İtalyanlar tarafından bilinmektedir.

¹⁵³ **Eataly**, (Çevrimiçi), <http://eataly.com.tr/>, 17 Ağustos 2018.

¹⁵⁴ “Eataly’de Yemek”, **Eataly**, (Çevrimiçi), <http://eataly.com.tr/genel/restoranlar/>, 17 Ağustos 2018.

¹⁵⁵ “Artizanal İtalyan Peynirleri”, **Eataly**, (Çevrimiçi), <http://eataly.com.tr/market/yerinde-gunluk-uretim/mozzarella/>, 17 Ağustos 2018.

¹⁵⁶ “Eataly Mutfak Atölyesi”, **Eataly**, (Çevrimiçi), <http://eataly.com.tr/eataly-mutfak-atolyesi/>, 17 Ağustos 2018.

Resim 4.11.: Eataly İstanbul¹⁵⁷

➤ **Papermoon**

Papermoon lüks restoranı Akmerkez AVM’de bulunmaktadır; Milano ve New York’un ardından bir şubesi de 1996 yılında İstanbul’da açılmıştır. Akdeniz mutfağının yemeklerini yapan bu restoranda mekânın iç tasarımına da büyük önem verilmiştir. Restoran, İtalyan şefi Giuseppe Pressani tarafından yönetilmektedir. Türk olsalar da İtalyan olsalar da bu restoran seçkin müşterilere yöneliktir.¹⁵⁸

➤ **Paps Italian**

Karaköy’de bulunan Paps restoranı, İtalyan mutfağının en önemli yemeklerini yapan başka seçkin bir restorandır. Tatlı olarak da İtalyan geleneğinin önemli tatlıları bulunmaktadır.¹⁵⁹

➤ **Da Mario**

Etiler’de bulunan Da Mario restoranı, İstanbul’un en eski İtalyan restoranı olduğunu beyan etmektedir. 1993 yılından itibaren hizmet vermektedir. Akdeniz mutfağının önemli bir parçası olan salatalara da önem

¹⁵⁷ “Zorlu Center AVM- Mağazalar- Eataly”, **Avm Gezini**, (Çevrimiçi), <https://www.avmgezini.com/avmler/istanbul/zorlu-avm-219/eataly-1003.html>, 19 Ağustos 2018.

¹⁵⁸ **Papermoon**, (Çevrimiçi), <http://www.akmerkez.com.tr/tr/papermoon>, 7 Ağustos 2018.

¹⁵⁹ “Paps İtalyan”, **Zomato**, (Çevrimiçi), <https://www.zomato.com/tr/istanbul/paps-italian-karak%C3%B6y-istanbul>, 17 Ağustos 2018.

veren bu restoranın zengin menüsünde pizza da mevcuttur.¹⁶⁰ Etiler’de ve yakınlarında yaşayan İtalyanlar Da Mario’yu bilmektedirler, görüştüğümüz diğer İtalyanlar ise ondan bahsetmemişlerdir.

Görüştüğümüz İtalyanların en çok bahsettikleri restoranlar, yukarıdakilerdir. Bunlar dışında Etiler’de bulunan **Torcello** restoranı hakkında konuşan birkaç kişi olmuştur. Bu restoranın şefi çocukken İtalya’nın varlıklı bir ailesi tarafından evlat edinilip uzun yıllar İtalya’da yaşamış olan biridir. Avrupa yakasında oturanlara göre sayısı az olan Anadolu yakasında oturan İtalyanlar ise Kadıköy’de, Koşuyolu Mahallesi’nde bulunan **Trattoria da Rosario** (=Rosario’nun restoranı) restoranından bahsetmişlerdir. Bu restoran, geleneksel bir ortamda müşteriler için geleneksel İtalyan yemekleri pişirmektedir.¹⁶¹ O restoranın görüştüğümüz bir İtalyan müşterisinin dediğine göre restoranın sahibi olan Rosario Bey İzmir’e gittiği için artık orada çalışmamasına rağmen yemekler hâlâ çok güzeldir. Acıbadem’de, Akasya alışveriş merkezinde adı **Trattoria Enzo** (=Enzo’nun restoranı) olan, pizza da yapan bir İtalyan restoranı vardır.

➤ **Cremeria Milano**

İtalyan usulü dondurma yapan, bir çok ülkede bulunan Cremeria Milano, İstanbul’da çok sevilmektedir. İstiklal Caddesi’nde, Nişantaşı’nda, Etiler’de, Bebek’te ve Caddebostan’da şubesi bulunmaktadır.¹⁶² İtalyanlar da bu dondurmayı beğenmektedirler. Türk dondurması biraz sakız gibidir, İtalyan dondurması ise daha yumuşaktır.

➤ **Vero Gelato**

Bu dondurmacı, Mayıs 2018’de Caddebostan’da açılmıştır. Dondurma ustası olan sahibi Veronica, bir Türk’le evli olan İtalyan bir bayandır. “Vero Gelato”, İtalyancada “gerçek dondurma” anlamına gelmektedir; aynı zamanda “Vero”, Veronica’nın takma adıdır. Hem Türkler hem

¹⁶⁰ **Da Mario**, (Çevrimiçi), <http://www.damario.com.tr/>, 17 Ağustos 2018.

¹⁶¹ **Rosario Restaurant**, (Çevrimiçi), <http://www.rosariorestaurant.com/>, 17 Ağustos 2018.

¹⁶² “Cremeria Milano”, **Zomato**, (Çevrimiçi), <https://www.zomato.com/tr/istanbul/cremeria-milano-asmal%C4%B1mescit-istanbul>, 17 Ağustos 2018.

İtalyanlardan çok iyi yorumlar alan bu dondurmacı, dondurma yapmak için Türk ve İtalyan geleneklerini karıştırmaktadır. Böylece dondurma seçenekleri arasında Türk geleneğine ait olan antepfıstığı yanında klasik İtalyan dondurmalarından biri olan *stracciatella*, yani çikolata parçalı kremalı dondurma vardır.¹⁶³

4.3. İstanbul'un Yeni İtalyan Topluluğu Üzerine Bir Saha Araştırması

4.3.1. Yapılan Araştırma Hakkında Genel Bilgiler

Tez çalışmamız kapsamında Nisan ve Mayıs 2018'de İstanbul'da yaşayan elli İtalyanla görüşülmüştür. Onlar, farklı sebeplerden dolayı son yıllarda uzun veya kısa bir zaman kalmak üzere İstanbul'a yerleşmişlerdir. İstanbul'da yaşam tarzları, yaptıkları meslekler, oturdukları yerler çeşitli olmasına rağmen bu şehirde yaşayan İtalyanlar olmalarından ortaya çıkan bazı ortak noktaları vardır. Görüştüğümüz İtalyanlar Levantenlerin tersine İtalya'da doğup büyüdüğü için çokkültürlü bir ortamdan gelmemektedir; onların yargı ve referans bağlamı İtalyan kültürüdür. Bu yüzden onlar İstanbul'a bir İtalyan olarak bakmaktadır; bazen şaşırmakta, bazen kendi memleketleriyle beklenmedik benzerlikler bulmaktadırlar. Onların tecrübeleri dışarıdan gelen, gittikçe İstanbul'a alışan, hatta bazen ona âşık olan farklı farklı insanların farklı farklı hikâyeleridir. Farklılıklara rağmen ortak bir kültürden gelmeleri onlara ortak noktaları içeren bir bakış açısı vermektedir.

Bu kişilerin İstanbul'a geliş sebeplerini, şehirle ve Türklerle ilişkilerini, bu şehirde yaşadıkça oluşan yeni alışkanlıklarını incelemek için sohbet tarzında bir görüşme yöntemi tercih edilmiştir.

4.3.1.1. Araştırmanın Sebebi

Bu araştırma fikri, öncelikle kişisel bir istekten ortaya çıkmıştır. İstanbul'da yaşayan bir İtalyan olarak bu şehirde karşılaştığım diğer İtalyanların hikâyeleri dikkatimi çekiyordu. Farklı sebeplerle İstanbul'a gelen bu İtalyanlar, Türkiye'ye

¹⁶³ Vero Gelato, (Çevrimiçi), <http://www.verogelato.com.tr/>, 17 Ağustos 2018.

İtalya'nın bir parçasını getirip onu temsil etmektedirler. İtalya'ya gittikleri zaman ise ailelerine ve arkadaşlarına İstanbul'u anlattıklarında kişisel İstanbullarını ve temasa geçtikleri Türkleri orada tanıtmaktadırlar. Bu insanların, iki ülke ve iki kültür arasında köprü olma işlevi sessizdir ama sıradan kişilerin hareketlerinden, konuşmalarından oluşan çok değerli bir işlevdir. Çünkü bu insanlar farklı bir kültürü doğrudan tecrübe etmektedirler, her gün gördüklerinden hareketle kendi ön yargılarını düzelterip gördüklerini İtalya'dakilere anlatmaktadırlar. İkinci bölüm için uyguladığımız ankette de ortaya çıktığı gibi doğrudan bir tecrübe veya bir tanıdığın anlattıkları, haberlerden ve resmi siyasetten daha etkileyicidir.

Kişisel ilgi dışında, Türk ile İtalyan halk kültürleri arasındaki ilişkileri inceleyen bu çalışmada bu iki kültürü kendi hayatında birleştiren İstanbul'un İtalyanları üzerinde durmak oldukça önemli görünmektedir.

Resim 4.12.: Bizans Atı 2 (Ressam: Luigi Ballarin)¹⁶⁴

4.3.1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, İstanbul'da yaşayan bir grup İtalyan'ın bu şehre taşınma sebeplerini, buradaki yaşam tarzlarını; şehirle, Türklerle ve şehrin halk kültürüyle

¹⁶⁴ Luigi Ballarin, araştırmamız kapsamında görüştüğümüz Venedikli bir ressamdır. İstanbul'da gerçekleşen Batı ile Doğu'nun kesişimi, şehrin çeşitliliği ve bitmeyen enerjisi ona ilham verdiği için 2013 yılından itibaren yılın birkaç ayını İstanbul'da, birkaç ayını Venedik'te ve Roma'da geçirmektedir. Kendisi tarafımıza birkaç resmini vermiştir. Ressamın bir internet sitesi bulunmaktadır; **Luigi Ballarin** (Çevrimiçi), <http://www.luigiballarin.it/newsite/>.

ilişkilerini, onların hayatında gerçekleşen İtalyan-Türk kültürel kesişimlerini göstermektedir.

Bu araştırmanın amacı, İstanbul'da yaşayan İtalyanların tamamına ulaşma değildi. Aslında İstanbul'da kaç İtalyanın yaşadığını bilmek kolay değildir; İtalyan Konsoloslugu'nun verilerine göre Mart 2018'de Türkiye'nin Batı ve Doğu Kuzey bölgelerinde oturan İtalyanlar, üç bin iki yüzden fazlaydı.¹⁶⁵ Fakat yukarıda anlattığımız gibi bu veri eksiktir ve belirsizdir; bu veri aracılığıyla İstanbul'da kaç İtalyanın oturduğunu, bunlar arasında kaç kişinin araştırmamızı ilgilendiren yeni İtalyan topluluğundan olduğunu bilmek mümkün değildir. Bu araştırmanın amacı, İstanbul'da yaşayan diğer İtalyanları kısmen olsa da temsil eden bir grup İtalyanla görüşüp anlattıklarının benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaktır. Aynı zamanda araştırmamız, bu ortamda gerçekleşen kültürel kesişimi anlamaya katkıda bulunan kişisel tecrübeler yer verme arzusundadır.

4.3.1.3. Araştırmanın Uygulanma Yöntemi

Bu saha araştırmasını yapmadan önce de İstanbul'da yaşayan yeni İtalyan topluluğunun yerlerini ve bazı alışkanlıklarını biliyorduk. Kasım 2016'dan Mayıs 2017'ye kadar yukarıda bahsettiğimiz Roma Derneği'nde staj yapmamız, ondan sonra derneğin etkinliklerine katılmaya devam etmemiz bu topluluğun bir kısmıyla tanışmamızı sağlamıştır. Bunun dışında kilise gibi İtalyan topluluğunun bağlı olduğu başka yerlerde İstanbul'un başka İtalyanlarıyla tanıştık. İstanbul'da burslu iki İtalyan öğrenciyle tanışmam, araştırma öncesi onlarla tecrübelerimi paylaşma fırsatı vermiştir. Bizim de incelediğimiz topluluğun bir üyesi olmamızdan dolayı bu saha araştırmasının yöntemi katılımcı gözlem olmuştur.¹⁶⁶ Bu yüzden İstanbul'un İtalyanlarını gözlemlemek, tanımadıklarımızla iletişim kurmak çok zor olmamıştır. Bu topluluğun içinden olmak kesinlikle işimizi kolaylaştırmıştır; diğer taraftan belki de bize normal gözükken bazı davranışlara ve anlatılara yeterince önem vermemizi engellemiş olabilir. Yaptığımız görüşmeler anket veya soru-cevap tarzında değil,

¹⁶⁵ Katılımcı gözlem yöntemi için bkz.: Bu veriyi öğrenmek için 8 Ağustos 2018'de İstanbul'daki İtalyan Konsoloslugu'nun nüfus ofisiyle iletişime geçtik.

¹⁶⁶ Sibel Özbudun, Balkı Şafak, N. Serpil Altuntek, **Antropoloji Kuramlar Kuramcılar**, Ankara, Dipnot Yayınları, 2016, s. 119.

hem bizim hem kaynak kişilerimizin tecrübelerini paylaşma fırsatı veren sohbetler tarzında olmuştur.

İkinci bölüm için düzenlediğimiz anketin amacı, büyük bir sayıda İtalyana ulaşip onların Türk algısı hakkında belirli verileri toplamaktı. Bir anket uygulamak, kesinlikle İstanbul'da yaşayan daha çok İtalyan'a ulaşmamızı, daha kolayca veri toplamamızı sağlayacaktı. Fakat bu araştırmanın amacı farklı olduğu için yöntem de farklı olmuştur. İnsanlar, bir anketi cevaplayarak kendilerini çok fazla anlatmamaktadırlar; başka bir kişiyle sohbete başladıklarında ise kendilerini açıp doğal olarak fikirlerini ve tecrübelerini paylaşmaktadırlar, onlar da soru sorarak bir diyalog kurmaktadırlar.

Aynı sebepten dolayı görüşme sırasında kaynak kişilerin anlattıkları, bu araştırmada veri ve oran olarak aktarılmamaktadır; söylediklerinin içeriği, kişisel anlatıları ve görüşleri aktarılmaktadır.

Bu araştırmaya katılmayı kabul eden kaynak kişileri bulmak zaman almıştır. Başlangıçta tanıdığımız kişilerle görüştük; onlar bize başka kaynak kişilerin adlarını ve iletişim bilgilerini verdi. Bu kişilerin bazıları da yardımcı oldu ve birkaç arkadaşının adını daha verdi. Bunun dışında İstanbul'da mevcut olan birkaç İtalyan kurumunda çalışanların iletişim bilgilerini kurumun sitesinden bulup onlarla ilk olarak e-posta aracılığıyla iletişim kurduk. Roma Derneği'nin aylık dergisi olan **La Gazzetta di İstanbul** (=İstanbul'un Gazetesi) sayfalarında yazarların e-posta adreslerini bulup onlarla da bu şekilde iletişime geçtik. Araştırma ilerledikçe Facebook'taki İstanbul'un İtalyanları sayfasında bir ilan yazdık ancak sadece birkaç kişi bize geri dönüş yaptı, onlarla da görüştük. Kaynak kişi bulmanın en iyi yolu, başka kaynak kişilerin tavsiyeleri üzerine onlarla temasa geçmektir; çünkü genelde insanlar bir tanıdığa hayır demekte daha çok zorlanmaktadırlar. Araştırmamıza katkıda bulunan kaynak kişiler, dinlemeye değer olan bir hikâyeye veya bir görüşe sahip olan bir arkadaştan bahsettikten sonra o arkadaşla telefon ederek veya mesaj atarak çalışmamızdan bahsedip bize yardımcı olmasını rica etti. Genelde arkadaşları bu ricayı reddetmedi, biz onlarla iletişim kurduğumuzda onlar arkadaşlarına verdiği sözü tutup bizimle görüşmeyi kabul etti. Genel olarak bu tür araştırmalarda kişilerle şahsen temas kurma çok daha etkileyicidir. Ortak bir tanıdığımız olmamasına rağmen görüşmek istediğimiz bir kişiye bir e-posta yazdığımızda genelde ondan

cevap aldık. Fakat belli bir kişiye hitap etmeden Facebook'ta ilan yazdığımızda onu okuyan kişilerin sayısı büyük olmasına rağmen sadece birkaç kişi bizimle iletişime geçmiştir.

Bu araştırma daha uzun sürebilirdi, başka kaynak kişiler bulabilirdik; fakat elli kişiyle görüştüğümüzden sonra araştırmayı durdurmaya karar verdik, çünkü topladığımız veriler ve anlatılar yeterince çeşitli görünüyordu. Bu elli kişinin anlattıklarında tekrarlanan unsurlar, benzer tecrübeler bulunuyordu. Kaynak kişilerle görüşme, görüşmeleri İtalyancadan Türkçeye çevirip yazıya geçirme çok vakit aldığı için de araştırmayı elli kişiyle sınırlandırdık.

Görüşmelerin bir çoğu yüz yüze yapılmıştır. Kaynak kişilerle İtalyan Kültür Merkezi'nde, Roma Derneği'nde, İstanbul'un İtalyan okullarında ve kafelerde buluştuk. Yüzyıllarca İtalyan topluluğu Beyoğlu'nda yaşamaktadır, görüşmelerimiz de İtalyan kurumları orada bulunduğu, kişiler orada çalıştıkları veya oturdukları için Beyoğlu'nda ve Şişli'de gerçekleşmiştir. Birkaç görüşme, kaynak kişilerin evinde yapılmıştır. Bazı görüşmeler ise kaynak kişilerin vakit eksikliğinden, onların tercihinden veya o günlerde bulundukları yerin uzak konumundan dolayı telefonla yapılmıştır. Kesinlikle yüz yüze görüşmelerin artı bir değeri vardır, yine de genel olarak telefonda gerçekleşmiş olan görüşmelerde de uzaktan olsa da sıcak bir ortam yaratılmıştır. Ortalama olarak görüşme kırk beş dakika sürüyordu. En kısa görüşme on altı dakika, en uzununu ise bir saat kırk beş dakika sürmüştür. Sık sık araştırmayla ilgili konular çeşitli sohbetlere zemin hazırlıyordu.

Her görüşmeye başlamadan önce kaynak kişiden sohbetimizi kayıt altına almak için izin alıyorduk, tezimizde daha genel başlıklar altında söylediklerinden bahsedeceğimizi açıklıyorduk. Kaynak kişilerin bazıları adının kullanılmasının sorun olmayacağını beyan etmiştir. Görüşmek üzere temasa geçtiğimiz birkaç kişi ise yaptıkları işten veya bulundukları durumdan dolayı kendi kişisel görüşlerini paylaşmak istemediklerini söyleyip araştırmaya katılmamıştır.

Görüşmeler sırasında önceden hazırladığımız sorulardan yola çıkmaya çalıştık. Ondan sonra görüştüğümüz kişiye göre bazı konular üzerinde daha çok durduk, bazı soruları hızlıca geçtik veya yeni sorular ekledik. Sadece iki bayan, daha iyi hazırlanmak için görüşmeden önce soruları okumayı rica etmiştir. Hazırladığımız sorular belli başlıklar altında yer almıştır.

4.3.1.4. Araştırma Sırasında Karşılaşılan Zorluklar

Bu saha araştırması büyük zorluklara yer vermemiştir, yorucu olsa da oldukça keyifli geçmiştir. Başlangıçta kaynak kişi bulmak biraz zor oldu, fakat zamanla görüştüğümüz kişiler bizi başka kaynak kişilerle tanıştırdı, biz de kaynak kişi bulmak için başka yollar bulduk. Örneğin Roma Derneği'nin aylık dergisi olan **La Gazzetta di Istanbul** (= İstanbul'un Gazetesi) sayfalarında bulduğumuz yazarların iletişim bilgileri aracılığıyla onlara yazdık. Kısacası zamanla kaynak kişi bulmak, onları araştırmaya katılmaya ikna etmek kolaylaşmıştır.

Kişilerle görüşmeden önce ortalama olarak en azından dört defa e-posta, mesaj veya telefon aracılığıyla onlarla konuşmamız gerekmiştir. Kişiler meşgul oldukları, vakit bulamadıkları veya araştırmamızı pek önemsemedikleri için görüşebildiğimiz bir gün ve bir yer ayarlamak çok uzun sürüyordu. Bundan dolayı her görüşme ortalamada kırk beş dakika sürmesine rağmen ona hazırlıklar ve kaynak kişiyle anlaştığımız yere gitme daha çok vakit alıyordu. Bazı kişiler onlara yazdığımızda veya Roma Derneği'nde karşılaştığımızda araştırmamıza katkıda bulunmayı kibarca kabul ettikten sonra müsait oldukları zaman bizi arayacağını söylüyorlardı, fakat sonra bizi aramıyorlardı; tekrar onları aradığımızda bazen sorularımızı hemen cevaplamayı kabul ediyorlardı, bazen erteliyorlardı veya cevap vermiyorlardı. Bu kişilerin birkaçı onlarla iletişim kurduğumuzdan bir ay sonra sözlerini hatırlayıp bizi aradılar, fakat kaynak kişilerin bir çoğu onlara yazdığımızdan kısa bir süre sonra cevap vermediklerinde sonradan da cevap vermiyorlardı. Bu tür davranışlarından dolayı kaynak kişilerle iletişim kurunca onları rahatsız etmekten çekinmeden hemen görüşmek için bir gün ve bir yer ayarlamayı öğrendik.

Genel olarak bayanlarla görüşmek erkeklerle görüşmekten daha kolay olmuştur. Bu, kısmen bizim bayan olmamızdan kaynaklanmaktadır; çünkü bayan olarak bizim için bayanlarla iletişim kurma, onları görüşmeye ikna etme, onlara samimi bir şekilde davranma daha kolaydır. Bunun dışında bayanlar arasında çalışmayanların olması, onların bizimle görüşmelerini daha kolay kılmıştır. Görüştüğümüz bazı bayanların eşi de İtalyandır ve genelde onlar eşinin işinden dolayı İstanbul'a taşınmışlardır; fakat eşlerinin işten dolayı çok meşgul olduğunu, akşam eve döndüğünde yorgun olduğunu anlatarak bir çok bayan bizi eşleriyle

görüştürmemiştir. Bu durumda biz de genelde ısrar etmedik, çünkü aslında eşiyle ve çocuklarıyla İstanbul'a taşınmış olan bayanlar kendilerini anlatırken kendi ailesinin tecrübelerini de aktarıyordu.

Genelde görüştüğümüz kişiler, bizi sıcak karşıladı, çekinmeden kendilerini anlattı, başka kaynak kişileri bulmamıza yardım etti. Hatta yaşları bizden büyük olduğu için bizim İstanbul'da tek başımıza yaşamamızdan endişelendiler, herhangi bir ihtiyaç olduğunda onları arayabileceğimizi söylediler. Sadece birkaç kişi soğuk davrandı, soruları birkaç kelimeyle cevaplayarak görüşmeyi hızlıca bitirmeye çalıştı. Eğitim düzeyi yüksek olan bir kişi İstanbul halk kültürü ve Türk algısı hakkındaki sorulardan rahatsız olup genel olarak Türkler hakkında konuşmanın yanlış olduğunu, her kişinin birbirinden farklı olduğunu söyleyip cevap vermek istemedi. İnsanların istemeseler de büyüdükları ortamdaki gelen ön yargıları kendisiyle taşıdıklarını söylediğimizde bu ön yargılar hakkında bilgileri kitaplardan bulabileceğimizi, insanlara sormaya gerek olmadığını söyledi. Bu kişiye kaynak kişilerin önemini ve belli bir bağlamda görülebilen İstanbul halk kültürünün aynı şekilde tekrarlanmadığını anlattığımızda, o kişi kısa bir şekilde sorularımızı cevapladı.

İstanbul'da sadece birkaç yıldır yaşayan, genelde eşinin işinden dolayı buraya taşınan birkaç bayan ise çok fazla yabancıların bulunduğu mahallelerde, genelde sitede oturdukları için İstanbul halk kültürünü doğrudan pek tecrübe etmemişler ve bu yüzden halk kültürünü inceleyen soruları cevaplamakta zorlanmışlardır. Fakat o konu hakkında daha genel sorular sorduğumuzda onlar da cevap vermişlerdir, çünkü bir şehirde yaşayan biri seçkin bir yerde yaşamasına rağmen sokağa çıktığı zaman, alışveriş yapmaya gittiği zaman bir şekilde şehrin halk kültürünün bir türüyle temasa girmektedir. Bu bayanlar büyük ihtimalle gittikçe şehre daha çok alışıp ayrı bir hayat sürmeyi bırakacaklardır. Görüşmeden öncede tanıdığımız bayanlarda aylar geçtikçe onları şehrin hayatına yaklaştıran bu süreci gördük.

4.3.1.5. Araştırmaya Katılanlar Hakkında Genel Bilgiler

Araştırma kapsamında görüşülen kişilerin 34'ü bayan; 16'sı erkektir. Kaynak kişilerin yaşı, 31 ila 70 arasında değişmektedir. 17 kişi 30 ile 39 yaş, 13 kişi 40 ile 49 yaş, 14 dört kişi 50 ile 59 yaş, 5 kişi 60 ile 69 yaş arasında, 1 kişi de 70 yaşındadır.

Kaynak kişilerin geldikleri yerlere göre dağılımı ise şu şekildedir: 22 kişi Kuzey İtalya'dan, 8 kişi Orta İtalya'dan, 14 kişi Güney İtalya'dan ve 6 kişi İtalya'nın adaları olan Sicilya ve Sardinya'dan gelmektedir. 3 bayan kaynak kişim İtalyan vatandaşlığına sahip olmasına rağmen İtalyan asıllı değildir; eşleri İtalyan olan bu kişiler Mısır, Polonya ve Rus asıllıdır. Bu yüzden onlarla yaptığımız görüşmeler sadece kısmen incelenmiştir, çünkü onların cevapları hem uzun yıldı yaşadıkları İtalya'nın kültüründen hem büyüdükları ülkenin kültüründen etkilenmiştir.

Görüştüğümüz kişilerin bir çoğunun İstanbul'a taşınma sebepleri kişisel tercihler olduğu için geldikleri İtalyan bölgesinin toplumsal ve ekonomik durumu bu tercihi pek etkilememiştir.

Kaynak kişilerin eğitim durumu ise şu şekildedir: 1 kişi ortaokul, 11 kişi lise, 16 kişi lisans, 13 kişi yüksek lisans, 9 kişi ise doktora mezunudur.

Genel olarak İstanbul'un İtalyan topluluğu içinde yüksek eğitimi tamamlamış olanların oranı yüksektir. Bu oran, kaynak kişilerin yaşı azaldıkça artmaktadır. 30 ile 35 yaş arasında ve 40 ile 49 yaş arasındakilerin bir çoğu lisans, yüksek lisans veya doktora tamamlamıştır. Yaş ilerledikçe ise lise mezunlarının oranı artmaktadır. Bunun sebepleri eskiden liseden mezun olduktan sonra üniversiteye gitme imkanının günümüzdeki kadar yaygın olmaması ve lise mezunlarının daha kolay iş bulmasıdır.

Kaynak kişiler arasında yüksek lisans mezunlarının oranı yüksektir. Onlardan bazıları Türkiye'ye iş veya başka sebeplerden dolayı taşınmadan önce İtalya'da yüksek lisansı tamamlamıştır. Bazı kişiler ise İstanbul'da İtalyanca öğretmenliği yapmaya başladıktan sonra bu alanda çalışmaya devam etmek ve İtalyanca öğretmeni olarak daha iyi iş yerlerine geçmek için yabancılara İtalyanca öğretimi üzerine master yapmışlardır. Onların bir çoğu lisansta farklı bir bölümde okumuştur.

Elli kişinin dokuzunun doktora unvanına sahip olması, çok yüksek bir orandır; bunun sebebi günümüzdeki İtalya'da akademik kariyer yapmanın zorluklarıdır. İtalya'da genelde doktora yapanlar, üniversitede çalışmak istemektedir. Fakat bu, İtalya'da çok zordur; devlet üniversitelerinin kadrosuna girmek çok uzun bir süreçtir. Akademik kariyer yapmak isteyen genç İtalyanlar araştırma görevlisi olarak işe alındıkları zaman kendilerini çok şanslı zannetmektedirler, fakat doçent olmadan önce uzun yıllar düşük bir maaşla araştırma görevlisi ve yardımcı doçent olarak çalışmaktadırlar. İtalya'da özel üniversitelerin sayısı çok az olduğundan

akademik kariyer yapmak isteyenler için devlet üniversitesinin pek alternatifi de yoktur. Maalesef onların tek alternatifi, yurtdışına gitmektir. Türkiye’de doktora sahip olan bir kişi için özel üniversitelerde iş bulmak kolaydır. Türkçeyi iyi bir derecede bilmemek sorun değildir, çünkü genelde özel üniversitelerde derslerin bir çoğu İngilizce verilmektedir. Hatta Türkiye’nin özel üniversitelerinde yabancı olma artı bir değer sayılmaktadır; çünkü İngilizcesi iyi olduğundan yabancı bir öğretmen farklı konularda ders verebilmektedir. Görüştüğümüz kişiler arasında on kişi İstanbul’da üniversitede çalışmaktadır. Dört kişi İtalyanca okutmanı ve İtalyan dili ve edebiyatı öğretmeni olarak devlet üniversitelerinde, bir kişi İtalyanca okutmanı olarak özel bir üniversitede çalışmaktadır. Beş kişi ise özel üniversitelerde uluslararası ilişkiler, antropoloji, hukuk ve mimarlık öğretmektedir. Bu son gruptakiler İtalya’da uzman oldukları alanda üniversitede çalışmanın pek mümkün olmadığını ve orada geçinemediklerini söylemişlerdir. İstanbul’da ise sevdikleri alanda araştırma ve öğretmenlik yapma fırsatını bulduklarını, ekonomik açıdan yüksek standartlı bir hayat sürebildiklerini açıklamışlardır. Görüştüğümüz birkaç kişi daha önceki yıllarda İstanbul’da özel üniversitelerde çalışmış, sonra başka işlere geçmiştir.

Kaynak kişilerimin medeni durumları ise şöyledir: 30 kişi evlidir, 1 kişi evli değil, fakat sevgiliyle beraber yaşamaktadır, 1 kişinin eşi vefat etmiş, 2 kişi ise boşanmıştır, 16 kişi de evli değildir. Evli olanlar arasında 21 kişinin çocukları vardır, bir bayan hamiledir. Boşanmış olanların da çocukları vardır.

Resim 4.13.: Dönen Dans (Ressam: Luigi Ballarin)¹⁶⁷

Kaynak kişilerimden 46'sı Katolik bir ortamdan gelmektedir. 2 kişi (bir erkek ve bir bayan) İslam'a geçip Müslüman olmuştur. 1 kişi Mısır asıllı olduğu için Müslüman bir ortamdan gelmektedir. 1 kişi Musevi'dir ve Rus'tur.

Genel olarak İtalyanlar Katoliktir. İtalya'nın ikinci yaygın dini İncil'den kaynaklanan, Hz. İsa'nın öğrettiklerini takip eden, resmi Hristiyanlık tarafından kabul edilmeyen bir cemaattir. Başka kişileri kendilerine çekmeye çalışan bu

¹⁶⁷ Ressam kendisi bu resmi tarafımıza vermiştir.

Bkz.: **Luigi Ballarin**, (Çevrimiçi), <http://www.luigiballarin.it/newsite/>.

cemaatin mensupları bir çok ülkede bulunmaktadır, onlar Yehova'nın Şahitleridir. İtalya'daki Müslümanların bir çoğu dışarıdan gelmiş olan göçmenlerdir. Kısacası Katolik dinini takip etmeyen İtalyanlar da Katolik kültürü içinde büyümüştür. Görüştüğümüz kişilerin bir çoğu Katolik bir aileden geldiğini söylemiştir, fakat dinle ilişkileri birbirinden çok farklıdır. Bir kuşak önce İtalya'da hemen hemen herkes Katolikti, günümüzde ise inanmayanların sayısı artmaktadır. Katolik bir ortamdan geldiklerini söyleyenler arasında birkaç kişi Tanrı'ya inanmadığını, birkaç kişi Tanrı'ya inandığını fakat kendini Katolik dinine bağlı hissetmediğini, bir kişi de Budizm'e yaklaştığını söylemiştir. Bütün bu kişiler Noel ve Paskalya kutlamaktadırlar, çünkü dine bağlı olan bu bayramlar İtalyan kültürünün önemli bir parçasıdır.

Bu araştırma kapsamında insanların geldikleri dini ortamı bilmek; İtalyan geleneklerine bağlı anlamak ve Müslüman kültürüne bakışını incelemek için faydalıdır. İslama geçmiş olan görüştüğümüz iki kişinin bakış açısı farklıdır, onlar İtalyan olmalarına rağmen artık Noel ve Paskalya kutlamamaktadırlar.

4.3.1.6. İstanbul'a Yerleşme Sebepleri, Hazırlıkları, Kalma Süresi

4.3.1.6.1. İstanbul'a Yerleşme Sebepleri

22 kişi İstanbul'da iyi bir iş bulduğu için buraya yerleşmiş, 13 kişi bir Türklerle yaşadığı aşktan dolayı İstanbul'a yerleşmeye karar vermiş, 10 kişi eşinin işinden dolayı İstanbul'a taşınmış, 2 kişi eğitim için İstanbul'a gelmiş, 2 kişi emekli olup İstanbul'a taşınmış, 1 kişi rahip olduğu için dini sebeplerden dolayı İstanbul'a gelmiş ve İstanbul'un bir Katolik kilisesinde görev almıştır.

Görüştüğümüz kişilerin İstanbul'a yerleşme sebepleri arasında ortak sebepler bulunmaktadır. En çok tekrarlanan sebepler, iş ve aşktır. Fakat bu tasnif arkasında çeşitli hikâyeler vardır.

4.3.1.6.1.1. İş için Taşınanlar

İstanbul'da iyi bir işe sahip olanlar, burada sadece işi iyi olduğu için kalmamaktadır. Şehri, buradaki yaşam tarzını sevdikleri için kalmaya karar

vermişlerdir. Bu kişiler İstanbul'da kalmak zorunda değildir, isteseler İtalya'da da bir iş bulabilirlerdi fakat bazıları buradaki iş şartlarını tercih etmektedir, bazıları artık İstanbul'un neşesine bağlanmıştır. Bu kişiler İstanbul'da iyi yaşadıkları için buraya yerleşmeye karar vermişlerdir. İki bayan ve bir erkek dışında diğerlerinin eşi Türk değildir, İstanbul'da kalma kararı sadece kendi isteğine ve planlarına bağlıdır.

Bu kişilerden altısı İtalyan okullarında çalışmaktadır. Bir bayan İtalyan Lisesi'nin hazırlık sınıfında İtalyanca öğretmektedir. Bir erkek Avrupa Birliği'nin bir bursu sayesinde Aydın Üniversitesi'nde Gıda Mühendisliği alanında yüksek lisans yapmak üzere İstanbul'a gelmiştir; Türkçe öğrendikten, mezun olduktan ve farklı işlerle uğraştıktan sonra İtalyan Lisesi'nin projelerinin ve gezilerinin sorumlusu olarak çalışmaya başlamıştır. Bir erkek bir çok yıldır Kuzey İtalya'nın bir şehrinin lisesinde öğretmenlik yaptıktan sonra oradaki hayatından sıkılıp daha önce tatil için geldiği İstanbul'a taşınmıştır, Galileo Galilei Lisesi'nde İtalyan Dili ve Edebiyatı öğretmeye başlamıştır. Yıllar sonra Türk bir bayanla tanışmış, onunla evlenmiştir. Genç bir bayan aynı okulda tarih ve felsefe öğretmenidir; bu bayan, onunla İstanbul'a geldikten sonra İMI İtalyan Ortaokulu'nda müzik öğretmeni olarak iş bulmuş olan eşinden bahsetmiştir. Görüştüğümüz bir erkek Evrim Okulları'nın İtalyanca başöğretmenidir; İstanbul'da tanıştığı İtalyan eşi 2017'ye kadar İstanbul Üniversitesi'nde İtalyanca öğretiyordu. Bir bayan İtalya'da öğretmen olarak sabit bir iş bulamadığı için bir yolculuk sırasında burada yaşayan İtalyan bir bayanın tavsiyelerini takip ederek buraya taşınmış, İtalyanca öğretmenliği yapmaya başlamıştır; şu anda İTA Okulları'nın anaokulunda İtalyanca öğretmektedir. Üç bayan devlet üniversiteleri olan İstanbul Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nde İtalyanca öğretmenliği yapmaktadır. Onlardan ikisi doçenttir; onlar İtalyan dili, edebiyatı ve kültürü ile ilgili kurslar da vermektedir. Diğerleri ise okutman olarak çalışmaktadır. Onlardan biri başlangıçta Bursa'da Fiat için çalışmış, sonra İstanbul'a taşınmış ve İtalyanca öğretmenliği yapmaya başlamıştır. Türk bir erkekle evlendikten sonra İstanbul'a yerleşme doğal bir karar olmuştur.

İstanbul Üniversitesi'nde İtalyan Dili ve Edebiyatı bölümü vardır, İstanbul'un bir çok üniversitesinde bu bölüm olmamasına rağmen İtalyanca başka bölümler altında seçmeli ders olarak öğretilmektedir. Bu yüzden İstanbul'un neredeyse her

üniversitesinde İtalyan olan İtalyanca bir okutman vardır. Görüştüğümüz bir bayan Altınbaş Üniversitesi'nde İtalyanca okutmanlığı yapmaktadır.

Bir erkek, mimarlık hocası olarak Yeditepe Üniversitesi ve Maltepe Üniversitesi gibi birkaç özel üniversitede çalışmıştır; eşi de İstanbul'a gelip burada mimar olarak çalışmaktadır. Bir bayan Koç Üniversitesi'nde Karşılaştırmalı Hukuk alanında araştırma görevlisidir; o, aynı üniversitede çalışan eşinden ve iki İtalyan arkadaşından daha bahsetmiştir. Bir erkek 29 Mayıs Üniversitesi'nin Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünün başkanıdır. Onun hikâyesi değişiktir; gençken Müslüman olmuştur; sonra İtalya'da ve İngiltere'de uluslararası ilişkiler okumuştur, doktora da yapmıştır; araştırmalarında hep Orta Doğu'yu konu almıştır. Türkiye'ye Türkçe okumak için gelmiştir, sonra Napoli Üniversitesi'nde çalışmaya başlamıştır. İtalya'da doçent olmadan önce uzun yıllar zor şartlarda çalışmak zorunda kalacağını bildiğinden zor bir karar olmasına rağmen İstanbul'a taşınmayı ve buradaki bir üniversitede çalışmayı seçmiştir. Türkiye'de doçentlik sınavına girmiştir. Türk bir bayanla tanışıp onunla evlenmiştir, üç çocuk babasıdır. Başka bir erkek o bölümde sosyoloji ve antropoloji öğretmektedir; İtalyan olan eşi onunla İstanbul'a gelip özel bir dil okulunda İtalyanca öğretmenliği yapmaktadır. Başka bir erkek İstanbul Şehir Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler bölümünde öğretim görevlisidir; İtalyan olan eşi ondan önce İstanbul'da yaşıyordu. Eşi, İtalya'da Akdeniz İktisat Bilimi ve İnsan Hakları okuduktan sonra İstanbul'a gelmiştir, özel bir okulda İngilizce öğretmeni olarak iş bulmuştur, çeşitli sosyal derneklerde çalışmıştır, insan haklarıyla ilgili bir çok projeye katılmıştır. İstanbul'da on senedir yaşayan bir bayan, fotoğrafçı ve sosyal belgesel yönetmeni olarak çalışmaktadır. O, ABD'de yüksek lisansını tamamladıktan ve bir yıl çalıştıktan sonra Türk bir iş arkadaşı ile okuryazar olmayan Türk kadınları hakkında bir projeye çalışmak üzere Türkiye'ye gelmiştir; kalmayı planlamamıştır, fakat gittikçe İstanbul'a yerleştiğini farketmiştir. Roma Üniversitesi'nin Türkoloji Bölümü'nden mezun olan bir bayan ilk olarak tatil için, sonra Türkçesini geliştirmek için İstanbul'a gelmiştir. İtalya'ya dönüp hobi olarak İtalyan tanıdıkları için Türkiye'ye seyahatlar düzenlemeye başlamıştır. Zaman geçtikçe bu hobiden bir iş çıkarmaya karar vermiş; 2010 yılında İstanbul'a taşınıp İtalyan turistlere yönelik bir seyahat acentesi açmıştır. Gençlik yıllarında protestoları seven solcu bir kız olan bu bayan İstanbul'a yerleştikten yıllar sonra Müslüman

olmaya karar vermiş, kapanmıştır. Türk bir erkekle evlenmiştir, şuanda hamiledir. Görüştüğümüz bir erkek ise denizcilik alanında çalışmaktadır, bir geminin inşasını takip etmek için İstanbul ile Cenova arasında çalışmaktadır. Elli sekiz yaşındaki Venedikli bir erkek, çocukken bir yolculuktan dönen amcasından hediye olarak çöl kumu aldıktan sonra Doğu'yu hayal etmeye başlamıştır. Büyüdüğü zaman ressam olmuş, tablolarında Doğu'yu çizmiştir. Yolculuk için İstanbul'a geldiği zaman Batı'nın Doğu'yla bulunduğu bu şehrin ona ilham verdiğini hissetmiştir. İstanbul'da bir sergi yaptıktan sonra burada bir stüdyo almaya karar vermiştir. Artık yılda birkaç ay kendi şehri olan Venedik'te, birkaç ay Roma'da ve birkaç ay da İstanbul'da yaşamaktadır; birbirinden farklı olan bu üç şehri aynı derecede sevmektedir. Görüştüğümüz başka bir kişi, Milano'da büyümüş olan Türk-İtalyan bir erkektir. Hikâyesi de güzeldir; Türk olan babası, İstanbul'un İtalyan bir Levantenisi olan annesiyle İtalyan Lisesi'nde tanışmıştır. Liseden mezun olduktan sonra ikisi üniversite için İtalya'ya gitmiştir, yıllar sonra evlenmişlerdir. Görüştüğümüz kişinin ve kız kardeşinin anadili Türkçedir, fakat İtalya'da yaşadıkları için zamanla daha çok İtalyanca konuşmaya başlamışlardır. Yazın tatil için Türkiye'ye akrabalarının yanına geliyor, Türkiye'de deniz tatili de yapıyorlardı. Büyüdüğü zaman bu erkek Milano'da sinema ve televizyon okumuştur. Yıllar sonra İtalya'da bu alanda iyi bir iş bulamadığından ve kız arkadaşı da Türk olduğundan İstanbul'a taşınmaya karar vermiştir. Burada başlangıçta tekstil alanında İstanbul'un birkaç tekstil şirketinde İtalyan müşteriler için çalışmıştır. Kız arkadaşından ayrıldıktan sonra da İstanbul'dan ayrılmamıştır. Buradan adı RAI olan İtalyan Devlet Televizyonu için çalışmaya başlamıştır, sonra bağımsız yapımcı olarak çalışmaya geçmiştir.

4.3.1.6.1.2. Aşk için Taşınanlar

Aşk için İstanbul'a yerleşmeye karar veren on üç kişi arasında iki erkek vardır, diğerleri bayandır. Hepsinin taşınma sebebi, Türk bir sevgiliydi. Onların bir çoğu eşiyle İtalya'da veya başka ülkelerde tanışmıştır. Birkaç bayanın eşi okumak için İtalya'ya gitmiştir, orada üniversite ortamında tanışmışlardır. Bir bayan İngilizce okumak için İngiltere'de bulunan bir dil okuluna gitmiş, orada eşi ile tanışmıştır. Bir bayan İtalya'da Çin Dili ve Edebiyatı okuduktan sonra yüksek lisansını yapmak

üzere Çin'e gitmiştir, orada gelecekte eşi olacak kişi Uluslararası İşletme alanında yüksek lisans yapıyordu. Bir bayan ise Güney İtalya'da oturduğu küçük kasabadan çıkmadan Türk eşi ile tanışmıştır; eşi deri satıyordu, iş için sık sık oraya giderdi. Bir bayan ABD'de yaşadığı zaman bir Türk erkekle tanışmıştır, ilk defa onunla İstanbul'a gelmiştir. Sonra onun yanında olmak için İstanbul'a taşınma kararı almıştır. O erkekle yaşadığı hikâye bittiği zaman da İstanbul'u çok sevdiği için bu bayan kalmaya karar vermiştir; "insanlar geçerler, fakat bir yerde iyi hissetmek, ona uyumlu hissetmek önemli bir şeydir. Ben şehirden dolayı kalmaya karar verdim" diye anlatmıştır. Hukuk bölümünden mezun olan bir erkek, İtalya'da ortak bir arkadaş sayesinde Türk bir kızla tanıştıktan sonra hayatını değiştirmeye karar vermiş; İstanbul'a taşınmış, evlenmiştir, buraya gelen İtalyan turistlerle çalışmaya başlamıştır. İstanbul'u gezmek isteyen İtalyanlar için çok iyi tavsiyeler veren, şehrin tarihini ve geleneklerini anlatan bir siteyi idare etmektedir.¹⁶⁸

İstanbul'a farklı sebeplerden dolayı geldikten sonra bir kişi için kalmaya karar verenler de olmuştur. Bir bayan İtalya'da Arapça ve Türkçe okuduktan sonra, Arapçasını geliştirmek için Kuzey Afrika'ya gittikten sonra Türkçesini geliştirmek için İstanbul'a gelmiş, o sırada geçinmek için İtalyanca öğretmenliği yapmaya başlamıştır. Bir Türk erkekle tanıştıktan sonra onunla evlenmiş, kızı olmuştur. Birkaç yıl için İtalya'da yaşadıkten sonra İstanbul'a dönmüşler, fakat sonra boşanmışlardır. Görüştüğümüz bayan küçük kızının babasını görebilmesi için İstanbul'da kalmaya karar vermiş, fakat şimdi kızı biraz büyüdüğü ve İstanbul'un stres verici hayatından yorulduğu için İtalya'da iş aramaktadır. Görüştüğümüz bir erkek, işinden dolayı sık sık İstanbul'a geliyordu, burada Sefarad bir bayana âşık olduktan sonra buraya taşınıp onunla evlenmeye karar vermiştir. Onların bir kızı doğmuştur. Onlar da sonra boşanmışlardır. Erkek, kızı yanında kalmak istemiştir; bu yüzden İstanbul'da oturmaya devam etmiştir, haftasonlarını kızıyla geçirmektedir. Değişik bir hikâye de Kuzey İtalya'dan gelen yetmiş yaşındaki bir bayanın hikâyesidir; otuz yıl önce birkaç kız arkadaşıyla bir tur için İstanbul'a geldiği zaman turun Türk rehberine âşık olmuştur. Fakat İtalya'da eşi ve iki çocuğu vardı. Bekar olan rehber de bayana âşık olmuştur. Görüştüğümüz bayan turdan sonra İtalya'ya dönmüş, orada kendi hayatına

¹⁶⁸ Antonio Piccolo, *İstanbul per Italiani*, (Çevrimiçi), <http://istanbulperitaliani.it/>, 23 Ağustos 2018.

devam etmeye çalışmıştır. Ancak artık eşine âşık değildi ve ilişkilerinde birkaç sorun vardı. Bu yüzden boşanmışlar. Ara sıra bayan Türk rehberiyle konuşuyordu; maalesef o, o arada evlenmişti. Bayanın anlattığına göre gerçekten kavuşabilmeden önce onların aşkı yirmi sekiz yıl sürmüştü; bu yıllarda toplam olarak beraber sadece kırk gün geçirmişler, hatta yirmi sene boyunca birbirinden hiç haber almamışlardı. Yıllar sonra Facebook'ta birbirlerini bulmuşlar. O arada erkek de evliliği iyi gitmediği için eşinden boşanmış. Bayan, onu görmek için İstanbul'a gelmiş, nihayet kavuşmuşlar. İki yıl önce evlenmişler; beraber Kurtuluş'ta yaşamakta ve çok mutlu görünmektedirler. Bayan, Türk rehberi uzun yıllardır görüşmemiş ve 2011'de onların aşk hikâyesini anlatan bir kitap yayınlamıştır.¹⁶⁹ Onunla kavuşup evlendikten sonra hikâyenin devamını da yazmıştır; bu ikinci kitap da yayınlanacaktır. Bu araştırma kapsamında görüşemediğimiz, önceden tanıştığımız başka bir bayan aşk için İstanbul'a taşındıktan sonra, İtalyan Lisesi'nde öğretmenlik yapmış, sonra İstanbul hakkında bir kitap yazmıştır. Bu roman, Türkiye'ye İtalya'yı bağlayan eski gizemli olayları ve onları çözmeye kararlı olan İstanbul'da yaşayan İtalyan bir bayanı anlatmaktadır.¹⁷⁰ Aynı bayan henüz yayınlanmamış olan ikinci bir kitap da yazmıştır. Görüştüğümüz başka bir bayan da Türkiye'ye bir turu sırasında rehberle âşık olmuştur, hikâyesi de çok ilginçtir. Bu bayanın annesi İtalyan'dı, babası ise Türk'tü. Babası, okumak için Güney İtalya'nın bir şehrine gittiği zaman bir parti sırasında orada oturan annesine âşık olmuş. Evlenmeye karar vermişler; o zamanlarda İtalya'da kilisede evlenmeden sadece resmi nikahla evlenmek mümkündü, fakat toplum onu pek kabul etmiyordu, çünkü dinî nikahla evlenmemiş olan bir çift, insanların düşündüğüne göre günahkârdı. Bu yüzden görüştüğümüz bayanın annesinin ailesi onun kilisede evlenmesini istiyordu; fakat o zamanlarda kilise karışık evlilikleri kabul etmiyordu, yani bir Katoliğin başka bir Katolikle evlenmesi gerekiyordu. Tek çözüm, Türk erkeğin Katolik olmasıydı. Bayanın babası, annesiyle evlenmeyi çok istediği için bunu kabul etti, vaftiz edildikten sonra resmen Hristiyan Katolik oldu. Sonraki gün o şehrin dergisinde bunun hakkında bir haber çıkmıştı; fotoğrafta Türk genç kilisede diz çöküyordu, fotoğraf üstünde "Aşk için dinini

¹⁶⁹ Gioia Maria Raffaella, **Benvenuti a Istanbul**, Roma, Gruppo Albatros Il Filo, 2011.

¹⁷⁰ Elsa Zambonini Durul, **Lo Stivale d'oro di Istanbul. Potere, Amore e Morte tra Italia e Turchia**, İstanbul, RB Organizasyon, 2016.

değiştirdi” diye yazılmıştı. Aslında bayanın babası Müslüman kalmıştı, sırf sevdiği kızla evlenebilmek için vaftiz edilmeyi kabul etmişti. Görüştüğümüz bayan İtalya’da büyümüştür. Her yaz aile olarak babasının memleketi olan Tokat’a giderlerdi, İstanbul’da başka akrabaları olduğu için burada da kalırlardı. Bayanın anlattığına göre annesi Türkiye’yi ve İstanbul’u seviyormuş; bazen “benden sonra ailemizin Türkiye’de devam edeceğini biliyorum, ben sadece bir parantezim” diye söylemiş. Haklıydı, çünkü görüştüğümüz bayan annesiyle yaptığı Türkiye turu sırasında tanıştığı rehberle evlenip İstanbul’a yerleşmiştir, burada İtalyanca öğretmektedir. Erkek kardeşi de yıllar sonra ablasını ziyaret etmek üzere İstanbul’a geldikten sonra kalmaya karar vermiştir; o da İtalyanca öğretmenliği yapmaya başlamıştır, sonra Türk bir bayanla evlenmiştir. Görüştüğümüz bayanın annesi vefat ettikten sonra o babasını yanına çağırmıştır. Babası elli yıl için İtalya’da yaşamasına rağmen Türkiye’ye döndüğü zaman hemen tipik bir Türk adama dönüşmüş, hatta yeterince Türk olmadığı, Türkler gibi davranmadığı için kızını azarlamaktadır.

4.3.1.6.1.3. Eşinin İşi için Taşınanlar

Kendi eşinin işinden ve tayininden dolayı İstanbul’a belirli bir süre için taşınan İtalyanlar da çoktur. Onlar genelde bayandır. Belirlediğimiz on kişi arasında sadece bir erkek bulunmaktadır. Genelde eşleri, çalıştıkları İtalyan şirketinden birkaç yıl için İstanbul’a taşınıp buradaki ortaklarıyla çalışma teklifini almaktadırlar. Görüştüğümüz kişilerin eşleri arasında İtalyan Lisesi’nin bir öğretmeni, birkaç mühendis, birkaç iktisatçı, bir pazarlama uzmanı, İstanbul’un NATO karargahında hizmet veren bir asker vardır. Sadece bir kişinin işi İtalya’da çalıştığı şirkete bağlı değildir; bu kişinin şirketi iflas ettiği zaman o, farklı ülkelerdeki moda tasarım şirketlerine başvurduktan sonra İstanbul’daki iyi bir şirket tarafından çağrılıp İstanbul’a taşınmıştır. İtalya’da çalışmaya devam eden sevgilisi birkaç ay sonra onun yanına gelmeye karar verip İstanbul’a taşınmıştır. O, Roma Derneği’nde staj yaptıktan sonra dernekte işe alınıp altı yıldır orada çalışmaya devam etmektedir. Bir bayan da o zamanlarda sevgilisi olan erkekle İstanbul’a taşındıktan sonra TÖMER Dil Okulu’na yazılıp orada Türkçe öğrenmiştir, sonra o da iş bulmuştur. Fakat bu iki kişi dışında eşinin işinden dolayı İstanbul’a taşınan bayanlar genelde

çalışmamaktadırlar. İtalya’da çalışanlar da İstanbul’da iş aramamaktadırlar, çünkü eşlerinin yüksek maaşıyla rahatça yaşayabilmekte, kendi hobilerini takip edebilmekte, şehrin keyfini çıkarabilmektedirler. Bu bayanların bir çoğu İstanbul’da çalışmaktansa çocuklarıyla daha çok vakit geçirmeyi, onları daha iyi takip etmeyi tercih etmektedir. Maalesef çalışmayan ve seçkin sitelerde yaşayan bayanların bir çoğu Türkçe öğrenmemekte, şehrin kültürünü de daha zor öğrenmektedirler. Eşinin işinden dolayı birkaç yıl sonra tekrar İtalya’ya gidecekleri için onların bir çoğunun Türkçe öğrenmeye büyük bir motivasyonu yoktur; Türkçeyi okumaya başladıktan sonra zor bir dil olduğunu anlayan bu bayanların bir çoğu öğrenmeyi bırakmaktadır. Yine de görüştüğümüz on kişiden üç bayan Türkçe öğrenmeye karar verip yaklaşık bir yıl dil merkezine giderek öğrenmiştir. Erkek, Roma Derneği’nde çalışarak İstanbul’da yaşamaya yeterli bir Türkçe öğrenmiştir. Bir bayan Dilmer Okulu’nun A1 ve A2 seviyesindeki kurslarına giderek biraz Türkçe öğrenmiştir. Başka bir bayan Roma Derneği’nin bir kursuna katılmıştır, fakat sonra İngilizcesini geliştirmek için İngilizce kursuna geçmeye karar vermiştir. Dört bayan ise Türkçe öğrenmemiştir, sadece birkaç kelime bilmektedir. Genelde ilk ayları ayrı bir şehirde yaşamışlar gibi geçirdikten sonra bu bayanlar çocukları sayesinde başka bayanlarla arkadaşlık yapmaktadırlar; örneğin çocuklarının gittikleri okulun başka anneleriyle, çocuklarıyla spor yapan çocukların anneleriyle, komşularla tanışmaktadırlar. Çocukları olmayan veya çocukları büyük olan bayanlar genelde eşinin arkadaşlarının eşleriyle tanışmaktadırlar, Roma Derneği’ne giderek arkadaş bulmaktadırlar. Genelde bayan arkadaşları arasında İtalyanca veya İngilizce konuşan Türk, İtalyan ve yabancı bayanlar vardır. Bu bayanlar, bayan arkadaşlarıyla şehri keşfetmeye başlamaktadırlar, Türk yemek tariflerinden başlayarak Türk kültürüne yaklaşmaktadırlar. Başlangıçta yeni şehirde yalnız ve amaçsız hisseden bu bayanların bir çoğu gittikçe bu şehri sevmektedir, çocuklar okuldayken kendi hobilerini takip etmektedir, farklı etkinliklere katılarak kendilerini geliştirmektedir, İtalya’da sahip olmadıkları boş zamanından artık zevk çıkarmaktadırlar. Bu bayanlar arasında eşinin İstanbul’a tayinini uzatmaya karar verip planladıklarından daha uzun kalanlar da vardır. İtalya’ya döndükleri zaman genelde bu bayanlar başlangıçta sevmedikleri İstanbul’u özlemektedirler.

4.3.1.6.1.4. Eğitim İçin Taşınanlar

Görüştüğümüz bir erkek ve bir bayan İstanbul'da doktora yapmaktadırlar. İkisi otuz bir yaşındadır, Güney İtalya'da bulunan Calabria bölgesinden gelmektedir, evli değildir. İkisi Türk Devleti'nin Yeni Türkiye Bursları programına başvurduktan, seçildikten ve mülakattan geçtikten sonra doktora yapmak üzere İstanbul'a taşınmıştır. Erkek Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler alanında, bayan ise Marmara Üniversitesi'nde, İletişim alanında doktorasını yapmaktadır. İkisinin ilgi alanında Orta Doğu ve Türkiye vardı, İtalya'da burslu öğrenci olarak doktora yapabime ihtimali düşüktü. Yeni Türkiye Bursları ise onlara doktora yapma ve ailelerinin maddi desteği olmadan yaşama fırsatını vermiştir. İkisinin gelecek için belirli planları yoktur; fakat ikisi İstanbul'da yaşamaya devam etme ihtimalini göz önünde bulundurmaktadır.

4.3.1.6.1.5. Emekli Olduktan Sonra Taşınanlar

Görüştüğümüz iki kişi emekli olduktan sonra İstanbul'a taşınmıştır. Onlardan biri emekli olmadan önce banka memuru olarak çalışan Milanolu bir erkektir. O, tatil için sık sık Türkiye'ye geliyordu, Milano'da İtalyanca bilen Türk arkadaşları vardı. Emekli olduğu zaman sevdiği farklı bir ülkeye taşınmaya karar vermiştir. Aslında en sevdiği şehir Paris'ti, fakat orada ev almak çok pahalıdır. İkinci seçeneği İstanbul'du. Türk arkadaşları yardımıyla Kurtuluş'ta bir daire aldıktan sonra buraya taşınmıştır. Ara sıra annesini ve arkadaşlarını görmek için Milano'ya gitmektedir. Aldığı emekli maaşıyla İstanbul'da Milano'dan daha yüksek standartlara göre yaşamaktadır. Görüştüğümüz bir bayan da emeklidir. O, birkaç ay Venedik'te, birkaç ay İstanbul'da yaşamaktadır. Erkek kardeşi, yukarıda bahsettiğimiz ressamdır; o İstanbul'da bir stüdyo satın aldıktan sonra ablası sık sık onun ziyaretine gelmeye başlamıştır. O da şehri çok sevmiş ve kendine bir ev bulmaya karar vermiştir. Ocak 2018'den beri o da kardeşi gibi hem Venedik'te hem İstanbul'da yaşamaktadır. İstanbul'da kardeşi ve arkadaşlarıyla çıkmaktadır, Roma Derneği'ne giderek başka İtalyan bayanlarla arkadaş olmuştur.

4.3.1.6.1.6. Din için Taşınanlar

İstanbul'da bir çok Katolik kilisesi bulunmaktadır; bu kiliseler farklı farklı papaz ve rahip cemaatlerine bağlıdır. Orada görev alan papazlar ve rahipler, farklı ülkelerden İstanbul'un kiliselerine gönderilmektedir. Bu cemaatların bir çoğu İtalya'da doğduğu için veya İtalya'da yüzyıllardır mevcut olduğu için İstanbul'un Katolik kiliselerinde genelde en azından bir İtalyan papaz veya rahip bulunmaktadır. Bu din adamları genelde Hristiyan azınlıkları, Orta Doğu'nun Hristiyanları, dinlerarası diyalog gibi konularla ilgilendikleri için cemaatinin baş papazlarından Türkiye'ye gelme teklifini almaktadırlar. Onlar genelde uzun bir süre için kalmaktadırlar, bu yüzden ayin için İtalyanca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca gibi diller kullanmalarına rağmen Türkçe öğrenmeye çalışmaktadırlar. Sent Antuan Kilisesi gibi birkaç kilisede Türkçe ayin de vardır. Bu kiliselerin rahipleri ve papazları genelde cemaatin diğer papazlarıyla kilise yanında bulunan manastırda yaşamaktadırlar. Bu cemaatler, küçüktür. Örneğin Saint Peter ve Saint Paul Kilisesi'nin rahipleri üç, Santa Maria Draperis Kilisesi'nin rahipleri dörttür. İstanbul'da rahibe cemaatleri de vardır. Örneğin yukarıda bahsettiğimiz Galileo Galilei Lisesi'nin rahibeleri eskiden daha çoktu, günümüzde ise sadece üç rahibe kalmıştır.

Görüştüğümüz bir erkek, İstiklal Caddesi'nde bulunan Santa Maria Draperis Kilisesi'nde rahiptir. Roma'da sosyoloji okumaya başladıktan sonra rahip olma arzusunu hissetmiştir; ilahiyat okuduktan sonra Fransızkan cemaatinin rahibi olmuştur. Dinler arası diyalogla ilgilenen bu rahip, 2012'de bu konuyu çalışmak üzere İstanbul'a gönderilip burada altı ay kalmıştır. Sonra cemaatinin Roma'daki baş rahipleri yurtdışında yaşamasını teklif etmişlerdir. Rahip, ilgilendiği alandan dolayı Hristiyanların azınlık oldukları bir yere gitmek istemiştir. Baş rahipler Türkiye'ye gitmesini teklif ettiklerinde o kabul etmiştir. Artık Santa Maria Draperis kilisesinde görev yapmaktadır; o kiliseye giden Hristiyanlara önderlik yapmaktadır, ayin idare etmektedir, kiliseyi gezen Müslümanların sorularına cevaplamaktadır, orada görev alan diğer üç rahiple yaşamaktadır. İstanbul'u çok seven bu rahip günlük hayatında Türklerle temasa geçerek Türk kültürünü öğrenmeye çalışmaktadır. Türkçe

öğrenmek için kursa gitmekte; kilisede, sokakta ve pazarda Türkçe pratiği yapmaktadır.

Bahsettiğimiz hikâyelerden gördüğümüz gibi İstanbul'un İtalyanlarının İstanbul'a taşınma sebepleri çeşitli ve karmaşıktır. Onları sınıflandırmak tamamen doğru değildir, çünkü genelde bunun gibi önemli bir karar almakta birden daha çok sebep rol oynamaktadır. Bu yüzden işten dolayı İstanbul'a yerleşenler arasında hiçkimse sırf iş sebebiyle taşınmamıştır; şehri çok beğenenler ve burada iyi bir iş bulanlar, hayatını değiştirme kararı alanlar, başlangıçta çalışmak için geldikleri İstanbul'da bir kişiye âşık olup onunla kalmaya karar verenler vardır. Benzer bir şekilde aşk için gelenler arasında aşk bittikten sonra İstanbul'daki yaşamı beğendikleri için kalanlar bulunmaktadır. Aslında görüştüğümüz herkesin İstanbul'da kalma sebebi, İstanbul'da kendini iyi hissetmesidir. Burada iyi, rahat hissetmeselerdi, başka bir yerde iş arayacaklardı ya da eşini İtalya'ya dönmeye ikna edeceklerdi.

4.3.1.6.2. Taşınmadan Önceki Hazırlıklar

Görüştüğümüz insanların bir çoğu, İstanbul'a taşınmadan önce ev bulma, çocukları okula yazdırma, İstanbul'daki iş yeriyle iletişim kurma gibi pratik işlerle uğraştığını söylemiştir. Onlardan bir çoğu taşınma kararını almadan önce İstanbul'u görmüştü; büyük kısmı yıllar önce tatil için Türkiye'ye gelmişti. Birkaç kişi önceden üniversitedeyken Erasmus programı kapsamında veya başka okuma ve araştırma programları kapsamında Türkiye'ye gelmişti; böylece Türk arkadaşlar edinmişti ve İstanbul'un yaşam tarzını tecrübe etmişti. Üniversitedeyken, Türkçe, Türk edebiyatı ve tarihi okuyanlar hazır gelmişlerdir; İstanbul'a vardıklarında okudukları teori ile gerçek şehir arasındaki farklılıkları farketmeye başlamışlardır. Üniversitede okuduğu Türkçeyi geliştirmek için İstanbul'a gelen, iş bulduktan ve bir Türkle evlendikten sonra İstanbul'a yerleşen bir bayan derslerden aldığı bilgilerin İstanbul'a hazırlanmak için yetersiz olduğunu şöyle anlatmıştır: “Venedik Üniversitesi'nde Türkçe okumuştum, İslam'ı da okumuştum, Osmanlı tarihi hakkında da okumuştum. Ancak modern Türkiye hakkında çok az şey biliyordum. İstanbul'a gelmeden önce

Arapça öğrenmek için Tunus'a ve Fas'a gitmiştim; Türkçe okumak için İstanbul'a gelmeye karar verdiğim zaman Türkiye'nin Tunus'a ve Fas'a benzeyeceğini sanıyordum. İstanbul'a geldiğim anda kültürel bir şok geçirdim; 2000 yılında İstanbul çok modern bir şehirdi, kapalı kadınlar çok çok azdı, bütün kızlar sarışındı, açık elbiseler, kısa etekler giyiyorlardı. İstanbul'a değil, Milano'ya vardığımı sandım, üstelik ben Milano'yu sevmiyorum. Hatta ben burada o zamanlarda İtalya'da hiç görmediğim şeyleri gördüm. Örneğin televizyonda eşcinsel sunucular vardı, herkes Bülent Ersoy'a bayılıyordu. İtalyan televizyonunda o zamanlar ne trans ne eşcinsel vardı! İstanbul o zamanlarda İtalyan şehirlerinden daha modern ve çeşitli bir yerdi. İlk şoktan sonra buraya alıştım. Şimdi o zamanları, o modernliği ve özgürlüğü özleyorum.” Az olsa da görüştüğümüz herkes İstanbul'a yerleştikten sonra önceki ön yargılarından ve düşündüklerinden vazgeçmek zorunda kalmıştır. Ancak 1990'lı yıllarda gelenler o zamanlarda Türkiye'den İtalya'ya gelen haberler çok az olduğu için ön yargılarının olmadığını söylemiştir.

Edebiyatı seven görüştüğümüz bir bayan önceden tatil için Türkiye'ye gelmiştir. Eşinin işinden dolayı İstanbul'a taşınmayı kabul etmeye karar verdikleri zaman o hem Türk hem yabancı yazarlar tarafından yazılan, İstanbul'da geçen kitaplar okumuştur; böylece zevkli bir şekilde İstanbul'a yaklaştırmaya başlamıştır. İstanbul'da yaşayan Türkleri veya yabancıları tanıyanlar, taşınmadan önce onlardan bilgi almışlardır. Birkaç kişinin ise İtalya'da yaşayan Türk arkadaşları vardı; bu kişiler onların anlattıklarından İstanbul'u tanımaya başlamışlardır. Birkaç kişi İstanbul'a gelmeden önce İtalya'da Türkçe dersleri almıştır. Onlar arasında Erasmus programı kapsamında düzenlenen kursa giden öğrenciler, kendi şehrinin belediyesi tarafından düzenlenen kurslara gidenler ve özel ders alanlar olmuştur. Eşinin işinden dolayı ailesiyle İstanbul'a taşınan görüştüğümüz bir bayan önce eşinin işinden dolayı Londra'da oturuyordu. Anlattığına göre orada eşinin çalıştığı şirket Türkiye'ye tayin olanlara ve eşlerine kısa bir dil kursu yanında Türk kültürünü ve geleneklerini anlatan bir kurs vermiştir; örneğin o kurs sırasında bayramlar anlatılıyordu.

Görüştüğümüz kişilerin bir çoğu İstanbul'a taşınmadan önce burada oturan başka İtalyanlarla iletişim kurarak önemli bilgiler ve tavsiyeler almışlardır. Bazı kişilerin İstanbul'da yaşayan tanıdıkları veya tanıdıklarının tanıdıkları vardı. Başka kişiler ise İstanbul'da yaşayan İtalyanların Facebook grubu aracılığıyla istediğini

sormuşlardır, yapmaları gereken pratik işleri anlamak için yardım almışlardır, şehrin güncel durumu hakkında bilgi edinmişlerdir, hatta İstanbul'daki ilk arkadaşlarını bulmuşlardır. İstanbul'a taşınma hazırlıkları sürecinde sosyal medyaların önemi büyüktür. Özellikle İstanbul'a tek başına taşınanlar için şehirde kendi dilini konuşan, yardım etmeye hazır olan birkaç tanıdığın olduğunu bilmek psikolojik açıdan çok rahatlatıcıdır. Aşağıda göreceğimiz gibi bir çok eksikliği olan İstanbul'daki İtalyan toplumu, yeni gelenleri ağırlamakta ise oldukça başarılıdır. İstanbul Üniversitesi'nde İtalyanca okutmanı olarak çalışmak üzere İstanbul'a tek başına taşınan bir bayan, buradaki İtalyanların yeni gelenlere gösterdikleri yardımseverliği vurgulamıştır: “Gelmeden önce İstanbul'da yaşayan hiçkimseyi tanımıyordum. İstanbul İtalyanlarının Facebook grupları bana bu açıdan çok faydalı oldu; çünkü o gruplara yazıp bir çok kişiden tavsiye aldım, İstanbul'da yaşayan ilk kişilerle tanıştım. Konsoloslukta çalışan bir bayan bana yazdı ve çok yardım etti, hatta ilk geldiğim zaman onun evinde kalabileceğimi söyledi; onunla sonra yakın arkadaş oldum. Başka bir bayanla da bu şekilde arkadaş oldum. Bir de Napoli'deki bir kız arkadaşım İstanbul'da yaşayan üç genç erkeğin arkadaşıydı, bana onların iletişim bilgilerini verdi. Onlar da bana çok iyi davrandılar; ilk geldiğimde buluştuk, bana önemli tavsiyeler verdiler. Onlardan biri Roma Derneği'nin sekreteridir, onun sayesinde İstanbul'a taşınınca İstanbul'un İtalyan toplumundaki Roma Derneği'nin rolünü öğrendim. Kısacası İstanbul'da yaşayan İtalyanlar bence çok yardımseverler, yeni gelenleri iyi karşılıyorlar”.

4.3.1.6.3. Taşındıktan Sonra Yaşanan Zorluklar

Görüştiğimiz insanların anlattığına göre İstanbul'a taşandıktan sonra yaşadıkları en büyük zorluk dili bilmemekten kaynaklanıyordu. Hiç Türkçe bilmeyenler, günlük hayatta kendilerini ifade edemedikleri için kendilerini kaybolmuş hissediyorlardı. Biraz Türkçe öğrendikten sonra rahatlayıp dışarıda vakit geçirmekten zevk almaya başlamışlardır. Dili bilmemek, bazı kişiler için sorun değildir; onların dediğine göre Türklerle bir şekilde anlaşılmaktadır, Türkler yabancıları sevmekte, genelde onlara yardım etmeye çalışmaktadır. Türklerin bu tavrı, bir bayan tarafından anlatılmıştır; bu bayan bir defasında kırtasiyede istediğini

anlatamıyordu, tezgâhtar da İngilizce bilmiyordu. Bir şekilde onu anlamaya çalıştıktan sonra tezgâhtar telefonu alıp İngilizce bilen bir arkadaşı arayıp ona çeviri yaptırmıştı. Bunu çok doğal ve kibar bir şekilde yapmıştı. Bu bayanın ve diğer İtalyanların dediğine göre İstanbul'da yaşamak için Türkçe bilmek önemli olmasına rağmen Türkçe bilmeden de burada oldukça iyi yaşanabilir. Ancak konuştuğumuz bazı İtalyanların söylediklerine göre sokaktaki Türkler yardımseverdir ancak devlet memurları Türkçe bilmeyenleri zorlamaktadır. Örneğin Türkçe'yi iyi bilmeyenler için il göç idaresinde ikamet iznine başvurmak çok yorucu ve stres vericidir.

İstanbul'da geçirdikleri ilk zamanlarda İtalyanların yaşadıkları başka ortak bir sorun, bu büyük şehirde ulaşım araçlarının hatlarını öğrenmekti. Araba kullananlar için İstanbul'un karmaşık trafiğine alışmak zor olmuştur. İtalya'da, İstanbul kadar büyük şehirler yoktur; İtalya'nın en büyük şehri olan Roma'nın nüfusu üç milyondan daha azdır. Bu yüzden İstanbul'a taşınan İtalyanların bir çoğu o kadar büyük bir şehirde yaşamaya hazır değildir. Genelde onlar zamanla alışmakta, hatta birkaç ay sonra İstanbul gibi büyük bir şehirde yaşama avantajlarını övmektedirler.

Bu pratik sorunlar dışında İtalyanlar, İstanbul'da yaşamaya alışmakta genelde zorlanmamaktadır. Genelde bu İtalyanların geliri yüksek olduğu için İstanbul'da çok rahat, hatta yüksek satandartlarla yaşayabilmektedirler. Buradaki yaşam tarzı onlara çok farklı gelmemektedir, İstanbul'un ve İstanbul'da yaşayanların çeşitliliği herkesin rahat, kendi evinde gibi hissedebileceği bir yer bulmasını sağlamaktadır. Tabii ki İstanbul'a yeni gelenler başlangıçta yalnız hissedebilmektedir. Görüştüğümüz kişiler arasında eşinin işinden dolayı İstanbul'a taşınmış olan bayanlar ve bir Türkle evlenmiş olan bayanların bir çoğu ilk zamanlarda İstanbul'da kendi çevresinden kopuk, yalnız hissettiklerini anlatmışlardır. Zamanla başka bayanlarla arkadaş olduklarını, onlarla şehrin tadını çıkarmaya başladıklarını eklemişlerdir.

4.3.1.6.4. Kalma Süresi ve İsteği

Kaynak kişilerimden 20'si İstanbul'da 0 ile 4 yıl, 13'ü 5 ile 9 yıl, 7'si 10 ile 14 yıl, 5'i 15 ile 19 yıl, 5'i 20 ile 24 yıl arasında bir süre için yaşamışlardır.

İstanbul'da sadece birkaç yıldır yaşayanlar arasında iş için ve eşinin işi için gelenler vardır. Genelde İtalya'da çalıştıkları şirketten İstanbul'a tayin alanlar, birkaç yıl için kalmaktadır. Onlar arasında tayini uzatıp birkaç yıl daha kalmaya karar verenler vardır. Görüştüğümüz kişiler arasında asker olan eşinin işinden dolayı İstanbul'da birkaç yıl yaşadktan sonra 2018'de ailesi ile İtalya'ya dönmüş olan bir bayan vardı. Görüştüğümüz başka bir bayan, eşinin işinden dolayı üç senedir İstanbul'da yaşadktan sonra kendisi İstanbul'u çok sevmesine rağmen eşinin İstanbul'daki tayini bittiği için Ocak 2018'de İtalya'ya dönmüştür. İstanbul'a doktora yapmak üzere gelmiş olan görüştüğümüz iki kişi de İstanbul'da sadece birkaç yıldır yaşamakta, fakat daha uzun kalmayı düşünmektedirler.

Beş ile dokuz yıl arasındaki bir süredir İstanbul'da yaşayanların grubu karışıktır. Onlar arasında çalışmak için İstanbul'a geldikten sonra İtalyan sevgilisinin de İstanbul'a geldiği çiftler vardır. Onlardan birkaçı evlendikten sonra İstanbul'da aile kurmuşlardır. Onlar genelde gelecekte İtalya'ya dönmeyi düşünmektedirler, fakat İstanbul'u sevdikleri için aceleleri yoktur. Görüştüğümüz bir erkek bu gruba girmektedir; o İstanbul'daki bir özel üniversitede mimarlık hocası olarak çalışmaya başladıktan sonra İtalyan sevgilisi de İstanbul'a gelip mimar olarak iş bulmuştur. Evlenmeye karar verdikten sonra İtalya'da düğün yapmışlardır, sonra İstanbul'a dönmüşlerdir. İstanbul'da ilk çocukları doğmuştur. Sekiz yıl İstanbul'da yaşayıp şehrin durumunun değiştiğini gördükten sonra Haziran 2018'de bu aile İtalya'ya dönmek için hazırlanıyordu. Bu gruba girenler arasında bir Türk ile birkaç yıl önce evlenmiş olan birkaç kişi vardır. Onların dışında İstanbul'a merak ve eğitim gibi farklı sebeplerden dolayı gelip, güzel bir iş yapmaya başladıktan sonra burada sürebildikleri yaşam tarzını sevdikleri için kalmaya karar verenler vardır. Onlar genelde İstanbul'da ömür boyu kalmayacaklarını, fakat şuanda burada mutlu oldukları için gitmeyi düşünmediklerini söylemektedirler.

İstanbul'da on seneden daha çok kalan görüştüğümüz on yedi kişi arasında sadece dört kişi bir Türk ile evli değildir. Diğerleri bir Türk ile evlidir, genelde çocukları da vardır. İki kişi Türk eşinden boşanmış olmasına rağmen çocukları için kaldıklarını anlatmışlardır. Onlardan biri, çocuğu artık çok küçük olmadığı için onunla İtalya'ya dönmeyi planlamaktadır. Diğer kişiler arasında Türk bir erkekle evli olan, bir çocuğu bulunan bir bayan, eşi İtalya'dan bir iş teklifi aldığı ve İstanbul son

yıllarda çok değiştiği için Temmuz 2018’de İtalya’ya taşınacaklarını söylemiştir. Bir Türkle evli olanlar arasında yirmi dört yıldır İstanbul’da yaşayanlar vardır. Onlar her yaz tatil için İtalya’ya gidip birkaç ay kalmaktadırlar, ailelerini ve İtalya’yı özlemektedirler, fakat artık kendi ve ailesinin hayatının İstanbul’da olduğunu, İtalya’ya dönmeyi düşünmediklerini söylemektedirler. Türk bir eşi olmayan, bu gruplara girenler dört kişidir. Onlar arasında bir bayan on yıldır İstanbul’da fotoğrafçı ve belgeselci olarak çalışmaktadır, Türk bir belgeselci olan bir bayan arkadaşıyla çeşitli sosyal gelişim programları yönetmektedir. Bekar olan bu bayan, Türkiye’de yapması gereken birkaç proje daha olduğu için onları bitirene kadar İstanbul’dan ayrılmayacağını beyan etmiştir. Gelecek projeleri arasında kendi fotoğraf yapım şirketini açma planı olduğunu, belki bu zamanlarda Türkiye’nin bunu yapmak için uygun bir yer olmadığını söylemiştir; bu yeni projeye göre hareket edeceğini eklemiştir. On bir yıldır İstanbul’da yaşayan başka bir bekar bayan, dünyada İtalyanca ğreten Dante Alighieri Derneği’nin İstanbul’daki temsilcisidir. İstanbul’da farklı okullarda İtalyanca ğretmenliği yapmıştır, şuanda Altınbaş niversitesi’nde çalışmaktadır. Türkçe öğrenmiş olmamasına rağmen İstanbul’a çok iyi alıştığını söyleyen bu bayan, birkaç yıl daha İstanbul’da çalıştıktan sonra işi tamamlamak için İtalya’ya dönmesi gerektiğini, fakat emekli olduğu zaman tekrar İstanbul’a gelmeyi planladığını anlatmıştır. İtalya’dayken İngilizce ğretmeni olan bu bayan, İstanbul niversitesi’nde Mütercim Tercümanlık alanında doktora yapmıştır. İstanbul’da on dört yıldır yaşayan bir erkek ise Evrim Okulları’nın İtalyanca başöğretmenidir. O, İtalyan olan, İtalyanca hocası olarak İstanbul niversitesi’nde çalışan eşiyle İstanbul’da tanışmıştır. Grştğmzde gelecekte İstanbul’da kalıp kalmayacağı sorusunun cevabını bilmediğini söylemiştir. On beş yıldır İstanbul’da yaşayan görüştüğümüz bir bayan, Boğaziçi niversitesi’nde İtalyan Dili ğretmeni olarak çalışmaktadır. İlk olarak İstanbul’a aşk için gelmiştir, aşk bittiği zaman da kalmayı tercih etmiştir. Bekar olan bu bayan, İstanbul’u ve buradaki yaşamı sevdiği için, burada sevdiği bir işi, iyi arkadaşları ve güzel bir evi olduğu için kaldığını anlatmıştır. Belki de yaşlandığı zaman İtalya’ya, kız kardeşlerinin yanına gitmeyi düşüneceğini söylemiştir, fakat artık hayatının İstanbul’da olduğunu, şuanda İtalya’ya dönmesinde bir çok sakınca bulunduğunu eklemiştir.

4.3.2. İstanbul'un Yeni İtalyan Topluluğunun İstanbul'daki Hayatları ve Halk Kültürüyle Temasları

4.3.2.1. İstanbul'daki Hayatları Hakkında Genel Bilgiler

4.3.2.1.1. İş Hayatları

Kaynak kişilerimin meslekleri şunlardır: 21 kişi öğretmen olarak eğitim alanında çalışmaktadır, 12 kişi ev hanımıdır, 3 kişi sekreterlik yapmaktadır, 3 kişi emeklidir, 2 kişi turizm alanında, 2 kişi gemicilik alanında çalışmaktadır, 2 kişi doktora öğrencisidir, 1 kişi mimar olarak çalışmaktadır, 1 kişi fotoğrafçı ve belgeselcidir, 1 kişi görsel gazetecilik ve yapımcılık alanında çalışmaktadır, 1 kişi ressam, 1 kişi de rahiptir.

İstanbul'da yaşayan İtalyanların büyük bir kısmı okulda veya üniversitede çalışmaktadır. Onların bir çoğu İtalyanca öğretmenliği yapmaktadır, fakat İtalyan okullarında İtalyanca dilinde Matematik ve Tarih gibi başka dersler veren öğretmenler de vardır. İstanbul'un özel üniversitelerinde çalışan İtalyanlar çeşitli dersler vermektedirler. Devlet üniversitelerinde çalışanlar ise genelde İtalyanca okutmanları veya İtalyan Dili ve Edebiyatı doçentleridir; çünkü yabancılar için başka alanlarda devlet üniversitelerinde işe alınmak zordur. Görüştüğümüz elli kişiden yirmi birinin öğretmenlik yapıyor olması yüksek bir sayıdır.

- 6 kişi İtalyan topluluğuna bağlı olan okullarda öğretmendir. Onlar arasında bir bayan İtalyan IMI Lisesi'ndeki hazırlık sınıflara İtalyanca öğretmektedir. Bir erkek ve bir bayan Galileo Galilei Lisesi'nde çalışmaktadırlar; erkek İtalyan Dili ve Edebiyatı, bayan Tarih ve Felsefe öğretmektedir. Bir erkek ve bir bayan Evrim Okulları'nda öğretmenlik yapmaktadırlar. Erkek, okulun İtalyanca başöğretmenidir. Kadın ise Haziran 2018'e kadar okulun anaokulunda İtalyanca öğretiyordu, fakat Temmuz'da eşi ve çocuğuyla İtalya'ya taşınmıştır. Bir bayan İTA Okulları'nın anaokulunda İtalyanca öğretmektedir.
- 6 kişi özel üniversitelerde farklı alanlarda ders vermektedir. Onlardan sadece bir bayan İtalyanca okutmanlığı yapmakta; Altınbaş Üniversitesi'nde

çalışmaktadır. Diğerleri ise İtalya’da akademik kariyer yapmak çok zor olduğu için İtalya’da okuduktan sonra İstanbul’da akademisyen olma kararını almışlardır. Onlardan iki erkek 29 Mayıs Üniversitesi’nde çalışmaktadır. Onlardan biri Profesör Doktor unvanıyla Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünün başkanıdır. Diğerleri aynı bölümde Antropoloji ve Sosyoloji öğretmektedir. Bir erkek, İstanbul Şehir Üniversitesi’nin Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde öğretim görevlisidir. Bir erkek, Yeditepe Üniversitesi ve Maltepe Üniversitesi gibi birkaç özel üniversitenin Mimarlık bölümünde Doçent Doktor olarak çalışmıştır. Bir bayan Koç Üniversitesi’nde Karşılaştırmalı Hukuk alanında araştırma görevlisidir, eşi de aynı üniversitede çalışmaktadır.

- 4 kişi farklı devlet üniversitelerinde İtalyanca, İtalyan kültürü ve edebiyatı öğretmektedir. Onlardan biri 2007’de Boğaziçi Üniversitesi’nde İtalyanca dersini başlatmıştır, çünkü o zamana kadar Boğaziçi’nde İtalyanca dersi yoktu. Diğerleri ise birkaç yıldır İstanbul Teknik Üniversitesi’nde İtalyanca okutmanlığı yapmaktadır. Bir bayan Yıldız Teknik Üniversitesi’nin Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü’nde, Fransızca Mütercim Tercümanlığı ana bilim dalında İtalyanca öğretmektedir, araştırma görevlisi doktordur. Başka bir bayan Ocak 2015’te İstanbul Üniversitesi’nde İtalyanca okutmanlığı görevine başladıktan sonra İtalyan kültürü ve edebiyatı ile ilgili başka dersler de vermeye devam etmiştir; doçentlik sınavına girdikten sonra doçent olmuştur.
- 2 kişi İtalyan Kültür Merkezi’nde İtalyanca öğretmektedir. İkisi bayandır. Onlardan biri kendi evinde de küçük bir İtalyanca okulu açmıştır; orada İtalyanca öğretmektedir, başka İtalyan öğretmenler İtalyan liselerinin öğrencilerine Latince gibi dersler için destek dersleri vermektedir.
- 2 kişi Galatasaray Lisesi’nde İtalyanca öğretmektedir. İkisi bayandır. Seçmeli ders olarak İtalyanca almak isteyen öğrencilere İtalyanca öğretmektedirler, üniversite için İtalya’ya gitmek isteyen son sınıfların öğrencilerine yoğunlaştırılmış dersler vermektedirler.
- 1 kişi özel bir okulda İngilizce öğretmenliği yapmaktadır.

Ev hanımları arasında İstanbul'a belirli bir süre için kalmak üzere eşlerinin işinden dolayı gelenler ve iyi bir işe sahip olan Türk erkeklerin eşleri vardır; fakat Türk ekeklerin eşleri arasında çalışanlar da bulunmaktadır. İstanbul'a eşinin işinden dolayı gelen bayanlardan bazıları İtalya'da çalışıyorlardı, bazıları ise önceden çalışmıyorlardı, çocuklara bakıyorlardı. Genelde ev hanımı olan bu bayanların çocukları vardır. Onlar İstanbul'a taşındıktan sonra çocukların eğitimini ve boş zamanını yeniden düzenlemişlerdir. İstanbul'da yaşayan, ev hanımı olan İtalyan bayanlar, gördüğümüze göre çalışmamalarına rağmen çok aktiflerdir; gönüllü olarak farklı derneklerde çalışanlar, Roma Derneği'nin etkinliklerine katılanlar, Türkçe ve İngilizce kurslarına gidenler, dans ve seramik gibi yeni hobileri keşfedenler vardır. İstanbul'a eşinin işinden dolayı gelenler genelde başlangıçta zorlanmaktadırlar, çünkü kendi ve çocuklarının hayatını arkadaşları olmadığı, bilmedikleri bir yerde yeniden düzenlemelilerdir. Fakat zamanla İtalyan, Türk ve yabancı olan başka bayanlarla arkadaşlık yapmaktadırlar, şehri gezmekten zevk almaya başlamaktadırlar. Genelde eşleri, maaşı euro olarak aldıkları için onlar aile olarak İtalya'ya göre İstanbul'da daha yüksek bir yaşam tarzı sürebilmektedirler; dışarıda yemek yemeye sık sık çıkabilmekte, ev işleriyle çok uğraşmaktansa temizlikçi bir bayan tutabilmektedirler. Bu bayanların eşleri arasında mühendisler, iktisatçılar, İtalyan okullarının öğretmenleri vardır.

Sekreter olarak çalışan üç kişi, İstanbul'un İtalyan topluluğuna bağlı kurumlarda çalışmaktadır. Onlardan bir erkek, sevgilisinin işinden dolayı İstanbul'a taşındıktan sonra Roma Derneği'nde staj yapmıştır; o zamanlardaki sekreter İtalya'ya döneceği için ona işi iyice öğretmiştir, o gittikten sonra bu erkek işini almıştır. Başka bir erkek Avrupa Birliği tarafından verilen bir bursla İstanbul'a Gıda mühendisliği üzerine yüksek lisans yapmak üzere gelmiştir; masteri tamamlamıştır ve Türkçe öğrenmiştir. Farklı işler yaptıktan sonra İtalyan IMI Ortaokulu ve Lisesi'nin idaresinde çalışmak için başvurmuştur. Seçildikten sonra IMI Okulu'nun projeleri ve gezileri sorumlusu olarak çalışmaya başlamıştır. Bir bayan, sevgilisinin tayininden dolayı İstanbul'a taşındıktan sonra dil merkezine giderek Türkçe öğrendiği sırasında Vatikan'a bağlı olan, çeşitli dayanışma projeleri idare eden *Caritas* derneğinin İstanbul şubesi için stajyer olarak çalışmaya başlamıştır. Dernekten ona iş teklifi geldiği zaman kabul etmiştir. O arada sevgilisiyle evlenmiştir. Onların ilk çocuğu

doğduğu zaman bu bayan çocuğa bakabilmek için işi bırakmıştır, çocuk daha büyük olduğu zaman işe döneceğini anlatmıştır.

Emekli olan üç kişi, farklı sebeplerden dolayı İstanbul'a taşınmıştır. Bir erkek bütün hayatını Milano'da yaşadıktan sonra emekli olunca farklı bir yere taşınmak istemiştir; Paris'e taşınmak istermiş, fakat orada ev almak çok fazla pahalı olduğu için İstanbul'u seçmiştir. İstanbul'u sevdiği, burada arkadaşları olduğu için buraya yerleşmiştir. Emekli olan bir bayan ise uzun yıllar görüşmeden Türk bir rehberle yasak aşk yaşamış olan bayandır. Nihayet altmış sekiz yaşındayken aşkıyla evlenip İstanbul'a yerleşmiştir. Emekli olan diğer bayan ise ressam olan erkek kardeşinin yanında olmak için, şehri çok sevdiği için birkaç ay kendi şehri olan Venedik'te, birkaç ay İstanbul'da yaşamaktadır.

İki kişi turizm alanında çalışmaktadır. Türk bir bayanla evli olan bir erkek İstanbul'a gelen İtalyan turistler için İstanbul'un tarihini, geleneklerini, festivallerini, gezilecek yerlerini anlatan bir internet sitesini açmıştır. Site aracılığıyla onunla iletişim kuran İtalyan turistlerine rehberlik yapmaktadır. Bunun dışında saç ekimi yaptırmak üzere bir çok İtalyan'ın gittiği bir klinikte çalışmaktadır; orada İtalyan müşterileriyle ilgilenmektedir. Bir bayan ise İstanbul ve Kapadokya başta olmak üzere Türkiye'nin farklı yerlerinin turizm acenteleri ile iş birliği yaparak İtalyan turistlerden oluşan seçkin gruplar için turlar düzenlemektedir.

İki erkek eskiden bir çok İtalyan'ı İstanbul'a getiren geleneği takip ederek denizcilik alanında çalışmaktadır. Onlardan biri, eski bir Deniz Cumhuriyeti olan Livorno'dan gelmektedir, babası da gemicilik alanında çalışıyordu. Bu kişi, önceden iş için bir çok ülkeye gidiyordu, Türkiye'ye de sık sık geliyordu. Türk Sefarad bir bayanla tanıştıktan ve evlendikten sonra İstanbul'a yerleşmiştir. Boşandıktan sonra kızından uzak olmamak için İstanbul'da kalmıştır. Şuanda yat sahiplerine hizmet veren bir şirket için çalışmaktadır. Diğer erkek başka bir Deniz Cumhuriyeti olan Cenova'dan gelmektedir; Tuzla Gemi Endüstrisi'nde büyük bir yat inşasını takip etmektedir. Eşi ve çocukları Cenova'da bulunan bu erkek, takip ettiği yat inşası bitene kadar İstanbul'da kalacaktır.

Otuz bir yaşındaki bir erkek ve bir bayan Yeni Türkiye Bursları programı kapsamında İstanbul'da doktora yapmaktadırlar. Yukarıda bahsettiğimiz gibi erkek

Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler alanında, bayan ise Marmara Üniversitesi'nde, İletişim alanında doktorasını yapmaktadır.

Bir bayan mimarlık alanındaki yüksek lisansı sırasında İstanbul'a eğitim almak ve araştırma yapmak için geldikten sonra İtalya'ya dönmüştür, Milano'da çalışmıştır; sonra çalışmak için İstanbul'a tekrar gelmiştir. Yedi yıldır burada mimar olarak çalışmaktadır. Önce daha büyük, şuanda daha küçük bir mimarlık ofisinde çalışmaktadır.

Bir bayan on yıldır fotoğrafçı ve belgeselci olarak Türkiye'de insan hakları ve dayanışma ile ilgili çeşitli projeler yürütmektedir.

Levanten bir annenin ve Türk bir babanın oğlu olan bir kişi, Milano'da büyüdüktan, okuduktan ve çalıştıktan sonra otuz beş yaşları civarındayken kız arkadaşı Türk olduğu için, İtalya'da okuduğu bölüm olan televizyon ve yapımcılık alanında iyi bir iş bulamadığı için İstanbul'a taşınma kararı almıştır. Burada tekstil alanında çalıştıktan sonra adı RAI olan İtalyan Devlet Televizyonu için çalışmıştır, sonra bağımsız yapımcı olarak çalışmaya geçmiştir. O arada kız arkadaşından ayrılmasına rağmen İstanbul'da kalmıştır.

Elli sekiz yaşındaki bir erkek yılda birkaç ay kendi şehri olan Venedik'te, birkaç ay Roma'da, birkaç ay İstanbul'da yaşayan bir ressamdır. Tablolarında, Doğu'yu çizmektedir. Doğu'yla Batı'nın buluştuğu şehir olan İstanbul, ona büyük ilham vermektedir. Eserleri İstanbul'da, İtalya'da ve dünyanın başka şehirlerinde sergilenmiştir.¹⁷¹

Otuz sekiz yaşındaki bir rahip, İstiklal Caddesi'nde bulunan Santa Maria Draperis Kilisesi'nde görev almaktadır. Daha önce dinlerarası diyalog üzerine okumak ve araştırma yapmak üzere İstanbul'a gelmiştir, sonra kendi cemaatinin baş rahiplerinden teklif aldığında Santa Maria Kilisesi'nde görev almak üzere İstanbul'a taşınmıştır. Başka üç rahiple o kilisenin hizmetinde çalışmaktadır.

¹⁷¹ Bkz.: **Luigi Ballarin**, (Çevrimiçi), <http://www.luigiballarin.it/newsite/>.

4.3.2.1.2. Yaşadıkları ve Sevdikleri Yerler

4.3.2.1.2.1. Yaşadıkları Yerler

33 kişi Avrupa yakasında, 17 kişi Anadolu yakasında oturmaktadır. Avrupa yakasında oturanlar arasında; 11 kişi Beyoğlu'nda, 9 kişi Şişli'de, 7 kişi Beşiktaş'ta, 3 kişi Sarıyer'de, 2 kişi Fatih'te, 1 kişi Bayrampaşa'da oturmaktadır. Anadolu yakasında oturanlar arasında; 8 kişi Kadıköy'de, 5 kişi Üsküdar'da, 2 kişi Ataşehir'de, 1 kişi Maltepe'de, 1 kişi Tuzla'da oturmaktadır.

Genel olarak İstanbul'da oturan İtalyanlar, Avrupa yakasında oturmayı tercih etmektedirler. Binalarında eski Levanten tarihinin izlerini gösteren Beyoğlu, İtalyanlar tarafından bu miras sebebiyle, özgür ve merkezi bir yer olması sebebiyle çok sevilmektedir. Galata Kulesi'nin etrafındaki dar sokaklar, İtalyanlara İtalyan şehirlerinin sokaklarını anımsatmaktadır. Levantenler, Beyoğlu'nda yaşıyorlardı. Onlar, şehrin merkezinde kalmaktansa sakin ve lüks sitelerde oturmayı tercih eden İtalyanları eleştirmektedirler; çünkü onların bir çoğuna göre İstanbul'un İtalyanlarının Beyoğlu'nda, en fazla Şişli'de oturmaları gerekmektedir. Tarihi sebepler dışında Beyoğlu çok çeşitli ve özgür bir yer olduğu için İtalyanlar tarafından seçilmektedir; Taksim'de, İstiklal Caddesi'nde her türlü insan görülmektedir, sokağa herhangi bir kıyafetle çıkılabilmektedir. Türkler, son yıllarda Taksim'de çok fazla Arap olduğundan şikayet etmektedirler; oralarda yaşayan İtalyanlar da Beyoğlu'nun sosyal değişimini farketmişlerdir, fakat genel olarak Taksim'in neşesini hâlâ çok sevmektedirler, orada oturmakla gurur duymaktadırlar. Beyoğlu'nda yaşayan İtalyanların bir çoğu orada bulunan İtalyan kurumlarında çalışmaktadırlar, fakat başka okullarda ve şirketlerde çalışanlar arasında da Beyoğlu'nda oturmayı, ulaşım araçlarıyla işe gitmeyi tercih edenler vardır. Beyoğlu'nda oturan İtalyanlar arasında çok az çocuklu aile vardır; genelde o kadar merkezi ve kalabalık bir yerde oturmayı tercih edenler, bekarlar ve genç çiftlerdir. Görüştüğümüz insanlardan beş kişi Cihangir'de oturmaktadır. Yabancı köy olarak tanınan Cihangir, Taksim'e çok yakın olmasına rağmen sakin bir yerdir. Orada eskiden Rumlar ve Ermeniler oturuyorlardı, bugün ise Türk entelektüelleri ve sanatçıları yanında Batılı yabancılar oturmaktadır. Orada oturan İtalyanlar, mahallenin neşesini, sokak hayatını, insanların nezaketini,

komşuluk ilişkisini beğenmektedirler. Orada oturan Napolili bir bayan, Cihangir’de yaşamı şöyle anlatmıştır: “Orada bir köşede Elvan pastanesi var; mahallede oturan herkes sık sık oraya uğrar, diğerleriyle sohbet eder; orası mahallenin sosyal hayatının merkezidir. Ben Cumartesi sabahları genelde spor salonundan çıktıktan sonra orada oturup bir çay içiyorum ve mahallede oturanlarıyla buluşuyorum, sohbet ediyorum. İstanbul gibi büyük bir şehirde bazı açılardan küçük bir kasabadaymışız gibi yaşamak çok güzel bir şeydir. Napoli’de bu o kadar olmuyor, çünkü orada insanlar daha çok arabayla dolaşırlar; burada ise insanlar daha çok yürürler, bu şekilde birbirlerini tanımaya fırsat bulurlar.”

Birkaç kişi İstiklal Caddesi’nin arka sokaklarında oturmaktadır. Görüştüğümüz mimar bey, eşiyle ve küçük çocuğuyla Tarlabası’nda oturmaktadır. Orada oturma, para sıkıntısı yaşamayan bir aile için ilginç bir tercih sayılabilmektedir. Fakat mimar, orada yaşamayı çok sevdiklerini anlatmaktadır; dediğine göre Tarlabası, ilginç insanlarla dolu bir yer olduğu için orada yaşamak çok eğlencelidir ve orada gerçekten sokak yaşamaktadır. Orada beyaz Türkler olarak adlandırılan ilerici Türkler, gelenekçi Türkler, Çingeneler, Afrikalılar, Avrupalılar oturmaktadırlar.

Şişli’de bulunan Kurtuluş’ta, Feriköy’de, Pangaltı’da, Bomonti’de yaşamayı tercih eden İtalyanlar da çoktur. Orada yaşayanlar da çok çeşitlidir; Ermeniler, Rumlar, Kürtler vardır. Bu çeşitlilik, İtalyanların hoşuna gitmektedir. Çeşitliliğin sonucu, özgür bir yaşam tarzıdır; bu yüzden orada herkes diğerlerine saygı göstererek kendi dinine ve değerlerine göre yaşayabilmektedir.

Çocuklu aile olarak İstanbul’a taşınan İtalyanlar veya Türk-İtalyan karışık aileler arasında Beşiktaş ilçesinde bulunan Ulus’ta ve Etiler’de oturanlar vardır. Oradaki güzel, bahçeli sitelerde yaşamak bir aile için çok iyidir; çünkü çocuklar bahçede komşularla saatlerce serbest oynayabilmektedirler. Bu lüks sitelerde hem zengin Türkler hem iyi bir işe sahip olan yabancılar oturmaktadırlar. İtalya’dan tayinle İstanbul’a çalışmaya gelen İtalyanlar için bu türlü sitelerde yaşamının kötü tarafları da vardır; orada yaşamak, çok güzel, sakın ve güvenli ayrı bir şehirde yaşamak gibidir. Orada oturanlar buna önem vermemeye çalışsalar da orada yaşayarak Türk kültürüyle pek temasa geçmemekte, mahalle hayatını görmemektedirler, Türklerle tanışmaktansa başka yabancılarla tanışmaktadırlar.

Örneğin Ulus'ta bulunan Savoy Sitesi'nde oturan yabancıların kendi whatsapp grubu vardır, orada oturan İtalyanlar çoktur. Orada oturan görüştüğümüz bir bayana göre yabancıların whatsapp grubu, birbirine bilgi aktarmak ve tavsiye vermek için faydalıdır, site gerçekten çok güzeldir, fakat orada yaşayarak Türk kültürünü ve Türkçeyi öğrenmek gerçekten çok zor; çünkü orada oturan Türkler de yabancılarla İngilizce konuşmaktadırlar.

Sarıyer ilçesinde oturan İtalyanlar arasında normal dairelerde, lüks sitelerde ve Maslak'ın gökdelenlerinde oturanlar vardır. Sitelerde ve gökdelenlerde oturanlar genelde yüksek bir gelire sahip olan ailelerdir.

Genelde İstanbul'un İtalyanları Fatih'te oturmamaktadırlar. Fatih'i gezmeyi sevmelerine rağmen genelde orayı muhafazakâr ve Avrupalıya göre olmayan bir yer olarak yorumlamaktadırlar. İtalyan IMI Okulu'nun projelerinin ve gezilerinin sorumlusu olarak çalışan, görüştüğümüz otuz iki yaşındaki erkek ise orada oturmaktadır. “Fatih'te oturduğumu söylediğim zaman bazı Türkler çok şaşırmaktadırlar, sanki yabani bir yerde oturuyormuşum gibi bir tepki göstermektedirler. Bence Fatih, yaşamak için mükemmel bir yer: tarihî, sakın, ucuzdur. İstanbul'un en sevdiğim yerlerden biri olduğu için orada oturmaya karar verdim” diye anlatmıştır. Bu erkek, İtalyanların bir çoğunun Cihangir'de yaşamasına rağmen orada oturmayı düşünmediğini söylemiştir. Aşçılık da yapan bu kişi, Fatih'in pazarından her hafta çok güzel taze malzemeler satın aldığını anlatmaktadır, fakat bunun dışında oralarda oturan arkadaşları olmadığı için pazara gitme dışında oradaki mahalle hayatını pek fazla yaşamadığını eklemektedir. Fatih'te oturan görüştüğümüz diğer kişi, doktora öğrencisidir. Bu erkek, Kumkapı'daki bir yurttadır. Kumkapı'yı sevmesine rağmen odada ranza yataklarda altı kişi kaldığı ve oda arkadaşları ondan çok daha küçük olduğu için yurt hayatının onu zorladığını anlatıp Eylül 2018'de eve çıkmayı planladığını açıklamıştır.

Bayrampaşa'da oturan kişi, İslam'a geçmiş ve bir Türk erkekle evlenmiş olan bayandır. Yıllarca Tarlabası'nda oturduktan ve orada ev aldıktan sonra evlendiği zaman Bayrampaşa'ya taşınmıştır.

Türkler gibi, Avrupa yakasında oturan İtalyanlar Avrupa yakasının güzelliklerini ve avantajlarını listelemeyi sevmektedirler; Anadolu yakasında oturanlar aynı şeyi yapmaktadırlar, oturdukları yerlerle gurur duymaktadırlar.

Gençler, genç olmayanlar, İtalyan ve İtalyan-Türk karışık çiftler arasında Kadıköy’de oturmayı tercih edenler vardır. Onlar Kadıköy havasını, neşesini ve özgürlüğünü çok sevmektedirler. Aynı zamanda İstanbul’un başka semtlerine göre Kadıköy’de hayatın ritminin daha yavaş olduğunu, kalabalık olmasına rağmen stres verici olmadığını, oradaki insanların sakin ve nazik olduklarını anlatmaktadırlar. Kadıköy’de, İtalyanların alışkın oldukları küçük şehir yaşam tarzı bulunmaktadır; semt hem neşeli hem sakin, mahalle hayatı vardır, her sokakta bakkaldan restorana kadar bir kişinin ihtiyaç duyduğu her şey bulunmaktadır, oradaki insanlar rahat ve zevkli bir şekilde yaşamak istemektedirler. Orada yaşayan İtalyanlar arasında Hasanpaşa’da, Caferağa mahallesinde, Moda’da, Yeldeğirmeni’nde, Göztepe’de ve Suadiye’de yaşayanlar vardır. Bir çok kişinin dediğine göre Kadıköy’de, eskiden Taksim’de hissedilen bir enerji vardır. Türk eşiyle orada oturan, Galileo Galilei Lisesi’nde öğretmenlik yapan bir erkek görüştüğümüzde “Önceden Taksim’de hissedilen heyecan, yenilik ve değişme isteği bence şimdi Kadıköy’de hissedilir” derken bu hissi anlatmıştır. İtalyan eşiyle Kadıköy’de oturan, İngilizce öğretmeni olarak çalışan ve bir çok sosyal projelere katkıda bulunan genç bir bayan, Kadıköy’ün farklılığını şöyle anlatmıştır: “İstanbul’un ritmi çok hızlı; yani İstanbul çok hızlı giden, durmayan bir şehirdir. İstanbul’da insanlar sürekli koşturuyorlar, fakat Kadıköy gibi bazı yerlerde hâlâ yavaş bir ritim var. Her gün sekiz saati koşturarak geçiriyorum, sonra mahalleme dönüp çok sakin, rahat, sanki dünya dışında kalmış bir yerde dört beş saati geçirerek rahatlıyorum. Bu, çok hoşuma giden bir şey. Bence İstanbul’un sadece birkaç yerinde böyledir. Başka yerlerde 7/24 koşturulur, hareket edilir. Örneğin Beşiktaş çok güzel, fakat hiç uyumayan bir yerdir”. Annesi İtalyan, babası Türk olan, Güney İtalya’da büyüdüktan sonra Türk bir erkekle evlenmiş olan, İtalyanca öğretmenliği yapan bir bayan, yirmi dört yıldır Moda’da yaşamaktadır ve başka bir yerde oturmayı düşünemediğini söylemektedir. Moda’yı sevdiğini şöyle anlatmıştır: “Moda’da oturmak, küçük bir kasabada oturmak gibidir; çünkü oraya yerleştikten bir süre sonra orada oturan herkesi tanıyorsun. Her gün tramvaya binip aynı insanlarla karşılaşıyorum, onlarla selamlaşıyorum. Bence İstanbul’un güzel tarafı budur; merkeze, iş yerine veya okula yakın oturmamayı kabul edenler, oturmak için Moda gibi çok sakin yerler bulabilirler. Tabii, orada oturabilmek büyük bir şanstır. Bu tür yerlerde yaşama, büyük bir şehirde yaşamının

stresini azaltır; orada akşam işten döndükten sonra rahatlamak, sonraki gün yeni bir enerjiyle başlamak mümkündür”. Gördüğümüz gibi Kadıköy’de oturan İtalyanlar, Kadıköy’ye âşıklardır. Onlar arasında Avrupa yakasında çalışanlar vardır; yine de işe yakın ama çok kalabalık ve gürültülü bir yerde oturmaktansa işten uzak ama çok rahatlatıcı bir yerde oturmayı tercih etmektedirler.

Üsküdar’da oturan İtalyanlar arasında Türk bir erkekle evli, çocukları olan bir bayan Beylerbeyi’nde, eşinin ailesinin yaşadığı küçük bir sitede oturmaktadır. Fotoğrafçı olan bir bayan ise Altunizade’de oturduğunu, oturduğu sokakta onun tek yabancı kişi olduğunu anlatmaktadır, orada çok rahat yaşadığını eklemiştir. Türkiye’de yirmi iki yıldır yaşayan, bir Türkle evli olan ve iki çocuğu olan İtalyan bir bayan öğretmen Üsküdar’da, Selimiye Mahallesi’nde oturduğunu söylemiştir. Selimiye Mahallesi’nin Üsküdar’da bulunmasına rağmen çok laik bir mahalle olduğunu, orada oturanların CHP’li olduklarını vurgulamıştır. 29 Mayıs Üniversitesi’nin Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkileri bölümünün başkanı da Türk eşiyle ve çocuklarıyla Üsküdar’da bulunan küçük bir sitede yaşamaktadır. Avrupa yakasından daha çok Anadolu yakasını sevdiğini anlatmıştır, “Üsküdar’ı seviyorum, çünkü tarihî bir yer olmasına rağmen Avrupa yakası gibi kalabalık ve karışık değil” diye açıklamıştır. Aynı üniversitede, aynı bölümde Antropoloji ve Sosyoloji öğreten arkadaşı da İtalyan eşiyle ve küçük kızıyla Üsküdar’da, Doğancılar’da oturmaktadır. Bu erkek, Kadıköy’e göre Üsküdar’da ev fiyatlarının çok daha düşük olduğunu, bir de son yıllarda açılan hatlar sayesinde Üsküdar’dan şehrin diğer yerlerine kolayca ve hızlıca gidildiğini söylemiştir. Oturdıkları mahalleyi sevdiklerini, çok tutucu olmadığını anlatmıştır. Evinin önünde küçük bir park olmasının çocuğu için çok güzel olduğunu, çalıştığı üniversitenin bulunduğu Ümraniye’ye gitmenin kolay olduğunu eklemiştir.

Görüştüğümüz iki bayan Ataşehir’de yaşamaktadır. Onlardan biri Türk eşiyle ve çocukları ile orada yaşamaktadır, çalışmak için hafta içi her gün Beyoğlu’na gitmektedir, çocukları da İtalyan IMI Okulu’nda okudukları için her gün böyle yapmaktadırlar. Diğer bayan ise Mayıs 2018’e kadar tayin sonucunda İstanbul’a çalışmaya gelmiş olan eşi ile orada yaşamıştır, sonra beraber İtalya’ya dönmüşlerdir. Bu iki bayan, orada ailelerin ve genç çiftlerin oturduklarını, yeni bir yer olduğunu

anlatmışlardır. Orada mahalle hayatının pek görülmediğini; örneğin bakkal yerine süpermarketin olduğunu, bir çok kişinin sitede oturduğunu anlatmışlardır.

Eşi Türk olan, küçük bir kızı bulunan, turizmde çalışan bir erkek Maltepe’de oturmaktadır. O, Anadolu yakasının sakinliğini ve yeşilliğini sevdiğini anlatmıştır.

Tuzla’da yaşayan erkek, Tuzla Gemi Endüstrisi’ndeki işinden dolayı orada oturmaktadır.

4.3.2.1.2.1. Sevdikleri Yerler

Görüştiğimiz insanlara İstanbul’un en sevdikleri yerlerini sorduk. Bunlar, İstanbul’da geçirdikleri günlük hayatta onları rahatlatan, iyi hissettiren, hatta bazen onları evlerindeymiş gibi hissettiren yerlerdir. Bu yerlerin bazıları artık görüştiğimiz kişiler için kendi hayatının bir kısmını simgelemektedir ve değerli hatıralarla doludur.

Turistlerin de çok gezdikleri Sultanahmet gibi yerler dışında Yedikule, Edirnekapı ve Theodosius Surları’ndan bahsedenler olmuştur. Bazı kişiler, Haliç’in iki kıtasında bulunan Eminönü’nden ve Karaköy’den söz etmişlerdir. Bir erkek, Karaköy balık pazarının ve restoranının sade ve neşe dolu atmosferiyle İstanbul’un en sevdiği yerlerinden biri olduğunu söylemiştir. Bir çok kişi Müslüman, Hristiyan Ortodoks ve Musevi dinine ve kültürüne bağlı olan yerleri gezmek için önce Fatih’e, sonra Fener’e ve Balat’a gitmeyi tavsiye etmişlerdir. İtalyancada Baharatlar Çarşısı olarak bilinen Mısır Çarşısı ve Kapalı Çarşı dışında bir bayan, Beyazıt’ta bulunan sahaflar çarşısını gezmeyi çok sevdiğini anlatmıştır.

Bir çok İtalyan Galata Kulesi’nden bahsetmiştir. Galata Kulesi’ni ve etrafındaki dar sokakları sevmelerinin sebebi, eskiden Cenevizlerin yaşadıkları o mahallenin onlara İstanbul’daki İtalyan mirasını hissettirmesidir. Bazılarının dediklerine göre, Galata Kulesi’nin etrafı onlara İtalya’yı anımsatmaktadır. Napoli’den gelen bir bayan, bunu şöyle anlatmıştır: “Beyoğlu’nun atmosferini çok seviyorum; Galata’daki dar sokaklar, sokakta oturanlar, pencereden komşularla konuşanlar bana Napoli’yi anımsatıyor. İlk geldiğim zaman Beyoğlu’nu görüp “Burası Napoli” diye düşündüm ve çok sevindim. Napoli’yle çok benzerlik bulduğum için İstanbul’da ilk zamanlardan sonra yabancı hissetmedim”.

İstiklal Caddesi de çok kalabalık olmasına rağmen İtalyanların çok sevdikleri bir yerdir. Etrafındaki binaların mimarlığında Levanten izleri görülmektedir. Oralarda bulunan konsoloslukların kültür merkezlerinde görüştüğümüz bazı kişilerin de katıldığı konferanslar, sinema gösterimleri ve konserler düzenlenmektedir. Beyoğlu'nda yaşayan İtalyanlar çoktur. Onlardan bazıları her gün İstiklal Caddesi'nden geçtikleri için oraya çok bağlandıklarını, caddede bir değişiklik olunca hemen farkettiklerini, hatta yıllar geçtikçe cadde yanında müzik çalan çocuk müzisyenlerin büyümelerini gördüklerini anlatmışlardır. Oranın sevdikleri şeyler arasında pasajlar ve sokağa açılan kafeler vardır. Birkaç kişi, İstanbul'un kalabalığını ve çeşitliliğini sevdiği için her gün birbirinden farklı olan binlerce kişinin yürüdüğü İstiklal Caddesi'ni de çok sevdiğini eklemiştir.

Bir çok İtalyan, Beyoğlu'nda bulunan Cihangir mahallesinde oturmaktadır ve orayı çok sevdiğini anlatmaktadır. Oranın hem merkezî hem Taksim'in gürültüsünden etkilenmeyen sakin bir yer olması ve mahalle hayatının onlara İtalya'daki şehirleri anımsatması, şirin restoranları ve kafelerinin olması, oradaki evlerden görülen Boğaz manzarası hoşlarına gitmektedir.

Bir azınlık olsa da birkaç İtalyan, Taksim meydanının diğer tarafında bulunan, fahişelik ve uyuşturucu satışı ile tanınan Tarlabası'ndan bahsetmiştir. Onlar, Tarlabası'nın son derece çeşitli bir yer olmasını, orada yaşayan ilginç insanlarını, Pazar günleri kurulan pazarını çok sevmektedirler.

Bazı kişiler ise eskiden Taksim civarlarını çok sevdiklerini, ancak 2010'dan itibaren oranın atmosferinin çok değiştiğini söylemişlerdir. Onlara göre Taksim hâlâ son derece çeşitli bir yer olmasına rağmen artık orada önceki özgürlük havasının hissedilmediğini açıklamışlardır. Dediklerine göre İstiklal Caddesi'nde yürüyenlerin bir çoğunun İstanbul'a yerleşmiş Suriyelilerin ve Arap turistlerin olması oradaki atmosferi değiştirmiştir. İşinden dolayı seyahat etmeye alışkın olan bir erkek, 2018 yılının İstiklal Caddesi'nin ona eski Halep'in merkezini anımsattığını söyledikten sonra eski Halep'in de çok güzel olduğunu, fakat eski Taksim'in artık kaybolduğunu açıklamıştır.

Taksim'i bu şekilde yorumlayanlar, Kadıköy'ü İstanbul'un yeni Taksim'i olarak kabul etmektedirler. Dediklerine göre kalabalık olmasına rağmen Moda sahili gibi sakin yerlere de sahip olan Kadıköy'de yüründüğü zaman eskiden Taksim'e

özgü olan özgürlük, gençlik, neşe ve rahatlık hissedilebilmektedir. Moda sahilinden çok dinlendirici bir yer olarak bahsedenler çoktur, bir çok kişi haftasonları oraya gitmeyi sevmektedir. Yirmi dört yıldır Moda’da yaşayan bir bayan, “Moda sahilinde oturduğum için kendimi çok şanslı hissediyorum. Orası çok sakın, oradayken kendimi hep tatilde gibi hissediyorum” diye söylemiştir.

Kadıköy ilçesinde bulunan Bostancı da, sahili ile İstanbul’da yaşayan İtalyanlar tarafından sevilen bir yerdir; oraya yürümek, koşmak, bisiklet sürmek, çimende oturup arkadaşlarla sohbet etmek için gidenler vardır. Dediklerine göre oranın atmosferi Avrupa’dakine benzemektedir.

Anadolu yakası severleri, camileri ile tanınan tarihî Üsküdar’dan ve Kız Kulesi’ne bakan sahilinden bahsetmişlerdir. Bir çok kişi, Kuzguncuk semtini çok sevdiğini söylemiştir. Bu semtte hoşlarına giden şey, çokkültürlülüktür. Kuzguncuk, Osmanlı döneminde farklı kültürlerinin sadece aynı şehirde değil, aynı mahallede yaşadığını göstermektedir. Orada Türkler, Ermeniler ve Museviler oturuyorlardı; bu yüzden orada bir cami yanında bir kilise inşa edilmiştir. Kapılarda Arap, Ermeni ve İbrani harfleriyle yazılan kelimeler görülmektedir. Görüştüğümüz kişilere göre çokkültürlü ve hoşgörülü bir semt olan Kuzguncuk’ta hâlâ çok olumlu bir enerji hissedilmektedir. Oradaki rengârenk ahşap evler ve bahçeler ziyarete değerdir.

Beykoz ilçesinde bulunan, yoğurdu ile tanınan Kanlıca’dan bahsedenler de olmuştur. Bir bayan, orada bulunan Hz. Yuşa tepesinin ve türbesinin huzur verici bir yer olduğunu eklemiştir. Bazı kişiler yeşil ve sakın bir yer olduğu için ara sıra Pazar kahvaltısını yapmak için Polonyalı göçmenlerin köyü olan Polonezköy’e gitmeyi sevdiklerini anlatmışlardır.

İstanbul’un kalabalığından kaçmak için başka yeşil ve dinlendirici yerler, Adalar’dır. Görüştüğümüz bazı kişiler özellikle ilkbaharda ve yazın oraya gitmeyi çok sevmektedirler.

Bir çok kişi, yeşillığe ve sessizliğe ihtiyaç duydukları zaman İstanbul’un parklarına gittiklerini söylemişlerdir. Bunlar arasında Topkapı Sarayı’nın bahçesi olan Güllhane Parkı, Beşiktaş’ta bulunan büyük Yıldız Parkı, Üsküdar’daki Büyük ve Küçük Çamlıca parkları, aynı ilçede Altunizade’de bulunan, **Hababam Sınıfı** Müzesi ile tanınmış olan Validebağ Korusu vardır.

İstanbul'da doktorasını yapan bir erkek, "İstanbul çok büyük ve kalabalık bir şehir olduğu için bazen camiler ve parklar gibi sessiz, sakin yerlere gitmeye ihtiyaç duyuyorum, orada daha rahatça düşünebilirim" diye söylemiştir. Bir çok kişi verdiği huzur için sevdikleri camilerden bahsetmişlerdir. Bunlar, Eminönü'nde bulunan mavi çinili Rüstem Paşa Camii, Fatih'teki Şehzade Camii, Süleymaniye Camii, Fatih Sultan Camii, Edirnekapı'da ve Üsküdar'da bulunan Mihrimah Sultan Camileri, Eyüp Sultan Camii'dir. Birkaç kişi, Eyüp Sultan'a gittikleri zaman Haliç manzaralı **Pierre Loti Kafesi**'ne de çıkmayı sevdiklerini eklemişlerdir. Bir çok kişi, İstanbul'un manzaralı teraslarını sevdiklerini anlatmışlardır; bunlar arasında Haliç'e, Boğaz'a ve Marmara Denizi'ne bakan teraslar vardır. Birkaç kişi, Beyoğlu'nda Asmalımescit'te bulunan **The Marmara Pera Hotel** terasından, Sultanahmet Meydanı yakınlarında bulunan **Four Seasons Hotel** terasından, Kadıköy'de, Fenerbahçe'de bulunan **Divan Kulübü**'nün terasından bahsetmiştir. Pek çok kişi, Boğaz'a bakmanın onlara verdiği rahatlığını anlatmışlardır. On beş yıldır İstanbul'da yaşayan bir bayan, bununla ilgili "Belki de Boğaz sayesinde hâlâ İstanbul'dayım" diye söylemiştir. Yirmi dört yıldır İstanbul'da yaşayan bir bayan Avrupa kıtasını Asya kıtasına bağlayan Boğaziçi Köprüsü'nden geçmenin henüz doymadığı bir tecrübe olduğunu söylemiştir. İstanbul'da on üç yıldır yaşayan bir erkek ise ara sıra vapurla Boğaz turuna gittiğini, her defa ilk defa olmuş gibi duygulandığını anlatmıştır. Boğaz'a bakan, kaynak kişilerin bahsettikleri yerler gençlerle dolu, neşeli bir havası olan Beşiktaş, Boğaziçi Köprüsü yanında bulunan Ortaköy, Bebek ve Sarıyer'dir. Eskiden İstanbul'da oturanların yazı geçirmek için gittikleri Sarıyer, görüştüğümüz bazı kişilerin çok sevdiği bir yerdir. Onlara göre Sarıyer sahili, Bebek sahilinden daha gerçektir, sanki yıllar içinde özünü kaybetmemiştir. Eskiden yazlık olan oranın ahşap evleri, eski İstanbul'un kalıntılarıdır, orası İstanbul'dan daha küçük ve sakin bir yer gibi görünmektedir. Bazı kişiler, Boğaz'ın iki yanında bulunan Rumeli Hisarı'ndan ve Anadolu Hisarı'ndan bahsetmişlerdir.

Bir bayan, İstanbul'un güzel yerlerle dolu olduğunu, onu gezmeyi bitirmenin mümkün olmadığını söyleyip İtalya'dan arkadaşları geldiği zaman hazırladığı görülecek yerlerin listesinin ne kadar uzun olduğuna hep şaşırdıklarını eklemiştir. Başka bir bayan, İstanbul'daki bir çok yeri sevmesinin sebebini şöyle anlatmıştır: "Farklı insanların ve kültürlerin aynı şehirde yaşaması beni hep çok olumlu bir

şekilde etkiler. İstanbul'da Türk kültürünü, Ermeni kültürünü, Rum kültürünü ve başka sayısız kültürleri görebiliriz. Bir de farklı dönemlerde inşa edilen binalar bize sadece farklı kültürler değil, farklı zamanlar da gösteriyor. Bu yüzden İstanbul'da sevdiğim yerler çok; aslında binalarda, sokaklarda, mahallelerde görülen bu karışımı, bu çeşitliliği seviyorum”.

4.3.2.1.3. Türkçe Bilgisi

Görüştüğümüz İtalyanlara, hangi derecede Türkçe bildiklerini sorduğumuzda 12 kişi, bilmediklerini veya çok az bildiklerini, 8 kişi, az bildiklerini, 6 kişi, günlük hayatın Türkçesini bildiklerini, 24 kişi, bildiklerini söylemiştir.

Kesinlikle bu soru objektif değildir çünkü herkes dil bilme kavramına farklı bir anlam vermektedir; mükemmelleşenlerin dili az bilmesi, diğer insanların orta seviyede bilmesinin aynısı olabilmektedir. Yine de bu soruya cevaplar İstanbul'da oturan İtalyanların Türkçeyle ilişkisi, öğrenmekte yaşadıkları zorluklar ve öğrenme şartları hakkında bilgi vermektedir.

Görüştüğümüz İtalyanlar arasında sadece birkaç kişi Türkçe öğrenmeye çalışmamıştır. Onlardan bir bayan, eşiyle sadece birkaç yıl için İstanbul'da kalacağını bildiği için Türkçe'ye odaklanmaktansa İngilizcesini geliştirmek için kursa gitmiştir. On bir yıldır İstanbul'da yaşayan bir bayan, dört dil bilmesine rağmen Türkçe kelimelerin kafasına bir türlü girmediğini, bu yüzden öğrenmek için çabalamadığını anlatmıştır. İki buçuk yıldır İtalyan eşi ile İstanbul'da yaşayan, bir İtalyan okulunda öğretmenlik yapan bir bayan, işinden dolayı Türkçe okumak için henüz vakit olmadığını fakat Türkçeye odaklanmak istediğini söylemiştir. Görüştüğümüz insanların bir çoğu İstanbul'a taşındıktan sonra en azından temel bir kursa gitmiştir, özel ders almıştır veya tek başına Türkçeye çalışmıştır. Fakat az olsa da günlük hayatta Türkçe konuşabilenlerin bir çoğu, TÖMER, DİLMER ve İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi gibi dil okullarına gitmiş olanlardır. Dediklerine göre dil merkezinde hem daha çok öğrenilmektedir hem eğlenilmektedir. Onlardan bazıları sadece A1 ve A2 seviyesindeki temel kursları almışlardır, sonra günlük hayatta ve tanıdıkları Türklerle pratik etmeye çalışmışlardır. Bazıları ise yüksek seviyelere kadar kursa gitmişlerdir, okulun diplomasını almışlardır. Latin dillerine alışkın olan

İtalyanlar için Ural Altay dil ailesi olan tamamen farklı bir dil grubuna giren Türkçeyi öğrenmek çok zordur. Zor olan, ters cümle yapısı ve eklerin kullanılmasıdır. İtalyancada ekler yoktur, Türkçe eklerin yerine kelimelerden önce olan ilgeçler bulunmaktadır. Bu yüzden İtalyanlar için Türkçe konuşmak zordur, konuşmadan önce kendi kafasında cümlenin kelimelerini ve kelimelerin eklerini sıralamak gerekmektedir. İtalyanları zorlayan başka bir şey, Türkçenin kelimeleridir. Fransızca kelimeler dışındaki kelimeler İtalyanca, Latin dilleri ve İngilizce kelimelerinden çok farklıdır; bu yüzden onları öğrenmek için ezberlemek lazımdır. İtalyanca, Fransızca ve İspanyolca gibi Latin dillerinin dilbilgisinde çok istisna vardır; özellikle fiiller çok istisnalıdır, bazı fiil gruplarını kapsayan kurallar yoktur. Bu dillerin dilbilgisiyle karşılaştırma yaparken İtalyanlara Türkçe dilbilgisi çok mantıklı, kolay görünmektedir. Türkçe dilbilgisinde istisnalar neredeyse yoktur, istisnalı fiiller de belirli bir kural takip etmektedir. İtalyanlara kolay gelen başka bir şey, Türkçenin yazıldığı gibi okunmasıdır; İngilizcenin tersine Türk alfabesini, harflerin sesini öğrendikten sonra bir metin doğru bir şekilde okunabilmektedir. Görüştüğümüz bütün İtalyanların söyledikleri şey, Türkçe öğrenmek için okumanın gerekli olduğu; en azından temel grameri okumanın gerekli olduğu, zamanla bunun üzerine çalışılabilmekte, pratik yapılabilir. Fakat Türkçeyi iyi öğrenmek için çok çalışmak lazım; grameri okumak, çeşitli metinler okumak, her fırsatta pratik etmek, televizyon seyretmek lazımdır. Eşi ile İstanbul'a taşınmadan önce Milano'da Türkçe özel dersi alan, taşındıktan sonra TÖMER okuluna yazılan bir bayan, Türkçeyi iyi öğrenmek için gerekli olan çabayı şöyle anlatmıştır: "Bir yıl boyunca haftada beş gün kursa gittim, bütün seviyeleri tamamladım. Türkçe zor bir dil, tabii, onu öğrenmek kolay olmadı; okuldan sonra derse çok çalışıyordum, ödevler yapıyordum. Türkçe kelimelerini hatırlamak için ezber yapmak gerekiyor. Türkçe öğrenmem otomatik olmadı, çabalarımın sonucu oldu. Genel olarak İtalyanlar için Türkçe öğrenme, İstanbul'da yaşadıkça bir gün gerçekleşen bir şey değildir; mutlaka okuma ve çaba gerekmektedir". İyi Türkçe bilen görüştüğümüz kişiler arasında bir çok yıldır Türkiye'de yaşayanlar veya yüksek seviyelere kadar dil merkezinin kurslarına gidenler vardır. Görüştüğümüz kişiler arasında İtalya'da üniversitede Türkoloji bölümünde okumuş ve ilk defa dili geliştirmek için İstanbul'a gelmiş olan üç bayan vardır. Bir erkek, üniversitede Uluslararası İlişkiler okuduğu zaman Türkçe

dersleri de almıştır. Türkçe gramerini önceden bilen bu kişiler için pratik yapmaya başlamak çok daha kolay olmuştur. Genel olarak Türkçeyi iyi bilenler şehrin hayatına en çok entegre olan İtalyanlardır. Görüştüğümüz kişilerin dedikleri gibi Türkçe bilmeden de İstanbul'da yaşamak mümkündür, çünkü Türkler genel olarak İngilizceyi çok konuşmamalarına rağmen yabancılara bir şekilde yardım etmeye çalışmaktadırlar, gerektiği zaman işaretlerle iletişim kurmaktadırlar. Fakat Türkçe bilmeyenlerin ve az bilenlerin sosyal hayatı daha sınırlıdır; onlar mecburen başka İtalyanlarla, yabancılarla ve İtalyanca veya İngilizce bilen Türklerle iletişim kurmakta, bir çok etkinliğe, kurslara ve seminerlere katılamamaktadırlar.

Biraz Türkçe bilenler arasında Roma Derneği'nin Türkçe kursuna ve İtalyan Lisesi'nde verilen Türkçe kursuna gidenler vardır. Fakat bu kurslar yoğun değildir, bu yüzden sadece biraz Türkçe öğrenmeyi sağlamaktadır. Görüştüğümüz herkesin dediğine göre temel bir kurs aldıktan sonra Türkçeyi pratik etmek için her fırsatı değerlendirmek lazımdır. Türk tanıdıklarıyla, bakkalla, komşularla konuşmaya çalışmak gerekmektedir. Mahalle hayatı olan Beyoğlu, Şişli, Kadıköy ve Üsküdar gibi semtlerde oturanlar için bunu yapmak kolaydır, fakat Etiler'deki ve Ulus'taki sitelerde oturanlar Türkçe konuşmadan rahatça yaşayabilmektedirler. Onlar için pratik yapma fırsatını bulma daha zordur. İtalyan okullarında ve kurumlarında çalışanlar da aynı sorunu yaşamaktadırlar; çünkü iş arkadaşları İtalyanlar veya çok iyi İtalyanca bilen Türklerdir. Türkçe bilmeyenler İstanbul'da rahat yaşamalarına rağmen Türkçeyi anlamama ve konuşmamanın günlük hayatta ve sosyal ilişkilerde çok büyük bir engel olduğunu anlatmaktadırlar. Bir kişinin oturduğu ülkenin dilini bilmemesi, psikolojik açıdan çok etkileyicidir. Dil merkezine giderek Türkçeyi iyi öğrenmiş olan bir bayan, bu psikolojik durumu dile getirmiştir; "İstanbul'da yaşadığım ilk zamanlarda benim için en büyük zorluk, dil bilmemektir. Türkçe bilmediğim için kendime güvenmiyordum, kolay şeyler bile bana zor geliyordu, dışarıya çıktığımda rahat olamıyordum. Türkçe öğrenmeye başladıktan sonra bu his gitti, çok rahatladım". Bu bayan gibi görüştüğümüz başka kişiler de Türkçesini geliştirmek için İtalyanca öğrenmek isteyen Türklerle iletişim kurduktan sonra onlarla buluşmuşlardır, karşılıklı İtalyanca ve Türkçe dersi ve sohbeti yapmışlardır. Bu şekilde, arkadaşlık da yapmışlardır. Roma Derneği'nde haftalık Türkçe sohbeti de Türkçe'nin temellerini bilenlere pratik etme ve gramerde ilerleme fırsatını

vermektedir. Bu sohbete katılan iki grup var; az Türkçe bilenler ve orta seviyede bilenler.

İstanbul'a taşınan görüştüğümüz İtalyan emekliler, Türkçenin bazı kelimelerini öğrenmiş olmalarına rağmen Türkçe öğrenmekte çok çaba göstermemişlerdir. Onlar İstanbul'a emeklilik zamanını iyi geçirmek için gelmişlerdir, bu yüzden Türkçe öğrenmeye biraz çalıştıktan sonra çok zorlanmak istememektedirler. Bir bayan bunu şöyle anlatmıştır: “Bu yaşta Türkçe gibi bir dil öğrenmek zor, bu yüzden bilmediğim için pek üzülüyorum”. Onlara göre kesinlikle Türkçe bilme çok iyi bir şeydir, fakat İstanbul'da mutlu olabilmek için şart değildir.

Türklerle evli olan İtalyanların Türkçeyle ilişki dikkat çekicidir. Bu çiftlerin bir çoğunda başlangıçta İngilizce konuşuluyordu, sonra İtalyanlar Türkçe öğrenmişlerdir, Türkler de İtalyanca öğrenmişlerdir. İtalya'da tanışmış olan çiftlerde ise genelde orada oturan veya iş için oraya giden Türkler İtalyanca biliyordu, bu yüzden evde Türkçeden daha çok İtalyanca konuşulmaktadır. Bu durumda bulunan bir bayan, tecrübesini şöyle anlatmıştır: “Türkçem, kızımın sayesinde gelişti; o bana eşime göre daha çok öğretti. Kızımın Türkçesi benimkiden daha iyi, tabii ki, fakat ben de onun sayesinde Türkçemi geliştirdim. Türkçe zor bir dil; eşimin İtalyancası iyi olduğu için ve hep İtalyan ortamlarında çalıştığım için Türkçeyi iyi bir seviyede öğrenmek çok vakit aldı”. Bu çiftlerin çocukları doğdukları zaman genelde her ebeveyn onlarla kendi anadilini konuşmaktadır, evin ortak dili Türkçe, İtalyanca ve İngilizcenin bir bütünüdür. İstanbul'a taşındıktan üç yıl sonra Türk bir bayanla tanışan, sonra onunla evlenen bir erkek, bu dil karmaşasını şöyle anlatmıştır: “Başlangıçta ben ve eşim İngilizce konuşuyorduk, bazen biraz Türkçe de konuşuyorduk. Eşim yıllar içinde biraz İtalyanca öğrendi; benimle tatil için İtalya'ya gittikçe, evimizde İtalyan televizyonu izledikçe İtalyancasını geliştirdi. Türkçem de yıllar içinde biraz gelişti. Bu yüzden şuan İngilizce, Türkçe ve İtalyancadan oluşan kendimize ait bir dil konuşuyoruz. Diğerleri bizi duyunca şaşırıyorlar, anlamıyorlar, fakat biz birbirimizi çok iyi anlıyoruz”. Başka bir erkek, “Eşimle İngilizce konuşuyorum; aslında o dil tam İngilizce değil. Karmaşık bir dil konuşuyoruz; İngilizce'ye Türkçe, İtalyanca ve Napoli lehçesinin kelimelerini ekliyoruz” diye anlatmıştır. Bu çiftlerin ortak bir dilinin oluşması, zamanla gerçekleşen doğal bir süreçtir. Kesinlikle onlar için Türkçenin duygusal tarafı önemlidir. Buna rağmen bir

Türkle evli olmalarına rağmen Türkçeyi öğrenmekte zorlananlar vardır. Türk bir bayanla evlenmiş olan ve kızı doğduktan yıllar sonra ondan boşanan İtalyan bir erkek, farklı tecrübesini bizimle paylaşmıştır; “Eşimle evlendikten sonra kayıinvalideme şunu söylemişim: ‘Bu ülkenin sevdiğim şeyleri çok, bunlar arasında kızınız var; fakat bu ülkenin dilini sevmiyorum’. Türkçe bilmiyorum. Yani, biraz biliyorum ama yeterli bir derecede değil. Pek öğrenemedim; öğrenemem belki de kişisel dinamiklerden, eşimle yaşadığım ilişkiden kaynaklanıyor. Eşimle İngilizce konuşuyordum, çalıştığım şirket uluslararası bir şirket olduğu için orada da İngilizce konuşuyorum. Bu yüzden bildiğim Türkçe, günlük Türkçe. Onu geliştirmem lazım, tabii ki. Birkaç kursa yazılmıştım, fakat üçüncü derste hep vazgeçiyorum”.

4.3.2.1.4. Çocukların Eğitimi

Görüştüğümüz İtalyanlar arasında yirmi bir kişinin çocukları vardır. 1 kişinin çocuğu hâlâ çok küçüktür, diğerleri ise kreşe veya okula gitmektedirler. 11 kişinin çocukları, İstanbul’da bulunan İtalyan okullarına, 5 kişinin çocukları, Türk özel kreşlerine veya okullarına, 3 kişinin çocukları, İngilizce eğitimi veren uluslararası okullara, 1 kişinin çocukları, Türk devlet okuluna gitmektedirler.

Çocuklarını İtalyan okuluna gönderen kişilerden biri, çocuğunu kendisinin çalıştığı Evrim Okulları’nın anaokuluna göndermektedir. Diğerleri ise çocuklarını İtalyan Konsoloslugu’na yakın bulunan Marco Polo İlkokulu’na veya IMI Orta Okulu’na ve Lisesi’ne göndermektedirler. Bir Türkle evli olan İtalyanlar, genelde iki anadiline sahip olan çocuklarına İtalyan eğitimi vermek istemektedirler, bu yüzden onları İtalyan okullarına göndermektedirler. İtalyan IMI Ortaokulu ve Lisesi İtalyan Hükümeti tarafından İtalyan devlet okulları olarak tanındığı için İtalyan vatandaşları için ücretsizdir. Bir Türkle evli olan ve çocukları olan görüştüğümüz on kişiden yedisi, çocuklarını İtalyan okullarında okutmaktadırlar. İki kişi ise onlara iyi bir İngilizce eğitimi de vermek için Türk özel okullarını seçmişlerdir, biri çocuğunu İngilizce ve Fransızca eğitimi veren uluslararası bir okula göndermektedir.

Çeşitli Türk özel okullarını seçenler arasında, bir Türkle evli olan bahsettiğimiz iki bayan vardır. Birinin çocuğu, Doğa Koleji’nin ilkokuluna gitmektedir. Türk eşinden boşanmış olan bayan, bu tercihini şöyle açıklamıştır:

“Kızımın anadili gibi Türkçe konuşmasını istediğim için onu Türk okuluna gönderdim. Burada yabancı hissetmesini istemiyordum, çünkü ben, çok yıldır burada yaşamama rağmen hâlâ kendimi yabancı hissediyorum”. Bunun dışında kızının iyi bir İngilizce eğitimi de almasını istemiştir. Diğer bayanın kızı ise ABD’nin eğitim sistemine uyan, Museviler tarafından çok tercih edilen özel bir liseye gitmektedir. İstanbul’da yaşayan görüştüğümüz iki İtalyan genç çift, çocukları Türkçe öğretiler diye onları Türk özel kreşlerine göndermektedirler. Görüştüğümüz başka İtalyan genç bir çiftin kızı hâlâ çok küçük olduğu için kreşe gitmemektedir; fakat ebeveynleri, onu Montessori eğitim sistemini takip eden bir anaokuluna göndermek istediklerini, bu okulun özel bir Türk okulu olduğunu açıklamışlardır.

Çocukları İngilizce eğitimi veren uluslararası okullara giden İtalyan aileleri arasında önceden babanın işinden dolayı farklı ülkelerde yaşamış olup orada da çocukları İngilizce eğitimi almış olan iki aile vardır. Görüştüğümüz bir bayanın on yaşındaki oğlu ABD’nin eğitim sistemini takip eden *Istanbul International Community School*’a (=İstanbul Uluslararası Topluluğu’nun Okulu) gitmektedir, küçük çocuğu ise *Small Hands* diye bilinen uluslararası bir anaokuluna gitmektedir. Başka bir bayanın kızı Haziran 2018’de *British International School* (Uluslararası İngiliz Okulu) lisesinden mezun olmuştur; o okula gidenler yabancılar veya çift vatandaşlığa sahip olan Türklerdir. Türk bir erkekle evli olan bir bayan, anadili hem İtalyanca hem Türkçe olan kız çocuğunu Kanada eğitim sistemini takip eden, hem İngilizce hem Fransızca eğitimi veren, Türkçe dersleri de bulunan uluslararası bir okula göndermektedir.

Bir Türk bayanla evli olan ve Müslüman olan bir erkek, çocuklarını Türk devlet okuluna göndermektedir. Onların iki anadili olduğunu, fakat Türkçesinin İtalyancasından daha iyi olduğunu söylemiştir.

4.3.2.1.5. İstanbul’la İlişki

Görüştüğümüz kişilere, İstanbul’da en sevdikleri ve en sevmedikleri şeyleri sorduk. İnsanların bir çoğu, İstanbul’da yaşamaktan çok mutlu olduğunu, zaten böyle olmasaydı İtalya’ya geri dönebileceklerini açıklamıştır. Bazı kişiler, Türkiye’nin ve İstanbul’un sorunlarına rağmen İstanbul’a âşık olduklarını, kendilerini ona bağlı

hissettiklerini söylemişlerdir. Bir bayan, bununla ilgili “Galata Köprüsü’nde bulunduğum zaman, arkamda Galata Kulesi, bir tarafta büyük camiler varken, Haliç’e ve Boğaz’a bakarken kendimi dünyanın en mutlu kadını hissediyorum, o anda sadece orada olmak istiyorum, başka bir isteğim, bir ihtiyacım yok” demiştir.

Genel olarak İstanbul’da yaşayan İtalyanlar, şehrin enerjisini sevmektedirler. Dediklerine göre İstanbul, neşeyle ve heyecanla dolu genç bir şehirdir. Kozmopolit, çok kültür barındıran bir şehrin olması, orada birbirinden farklı kişilerin yaşaması onu son derece çeşitli bir şehir kılmaktadır. Türkler genelde misafirperver, hoşgörülü ve açık fikirli insanlar oldukları için şehir bir çok yabancı için de bir eve dönüşmektedir. Görüştüğümüz kişilere göre, İstanbul’da oturan çeşitli kişiler din ve kültür farklılıklarına rağmen genelde birbirine saygı göstermektedirler; bu şekilde İstanbul’da farklılık, gerçekten zenginliğe dönüşmektedir. Görüştüğümüz rahibin dediğine göre, İstanbul’da Hristiyan olarak Müslümanlarla temasta olma, onlarla diyalog kurma fırsatı onu çok mutlu eden bir şeydir. Bir erkek, İstanbul’un çeşitliliği sayesinde açık hava tiyatrosu gibi olduğunu, orada hiç sıkılmadığını beyan etmiştir. Başka bir erkek, İstanbul’un çeşitliliğini ve sayısız imkânlarını şöyle anlatmıştır: “İstanbul, sihirli bir şehirdir. Burada herkese göre bir mahalle, bir yer var. Bu kocaman şehir içinde çok farklı dünyalar var. Örneğin ben önce Avrupa yakasında yaşıyordum, sonra Anadolu yakasına taşındım, şimdi Göztepe’de yaşıyorum; önceye göre kendimi tamamen farklı bir dünyada hissediyorum. Bence İstanbul’da kendine göre bir yer bulmamak mümkün değil. Böyle bir şey olursa sorun İstanbul’da değil, kişidedir. İstanbul, çok çeşitli bir şehir. Kültür açısından, eğlence açısından her şey var. İstanbul, uyumayan bir şehir; hatta bence günde yirmi altı saat yaşayan bir şehirdir. Burada gündüz gece her saatte canının istediğini yapabilirsin. Burada yaşadığımız sürece değil, İtalya’ya gittiğimiz zaman bunu farkediyoruz; çünkü İtalya’da belirli saatlerde yemek yenir, belirli saatlerde uyunur, sanki istediğini istediğin zaman yapmak yasaktır.”

Kaynak kişilerimize göre İstanbul, sadece bir şehir değil, bir dünyadır; onun farklı ilçelerinde ve mahallelerinde XXI. yüzyılın Türkiye’si, hatta dünyanın bir kısmı yansımaktadır. Bir çok kişi, İstanbul’dan sonra İtalyan şehirlerinin onlara çok dinlendirici, sakin göründüğünü söylemiştir. Başka kişiler, İtalya’nın nüfusunun yaşlı olmasının sokaklarda belli olduğunu, İtalyanların tek bir kültürü paylaştıkları için

farklı kùltùrlere alışkın olmadıklarını eklemişlerdir. Bazı kişiler, İstanbul'un sönmeyen enerjisinin, karışıklığının ve kalabalığının bazen yorucu olduğunu söylemişlerdir. Bazı kişiler, siyaset durumundan dolayı 2018'de İstanbul insanlarının eskisi gibi umutlu olmadıklarını, artık bazı gruplar arasında kötümserliğin yayıldığını farkettiklerini aktarmışlardır. Onlara göre önce insanların gelecekte bekledikleri daha yüksekti. Bazıları, yabancı olarak İstanbul'daki günlük hayatlarında özgür olmalarına rağmen hükümetin otoriterliğinin, karışık siyasi durumun, protesto yaşağının, demokrasinin ve özgürlüğün kısıtlanmasının, özellikle gazetecilerin ifade özgürlüğünün kısıtlanmasının, dereceli İslamlaşmanın onları çok endişelendirdiğini, onlara İtalya'daki yaşama şartlarını özlettiğini söylemişlerdir.

Bu önemli sorunlara rağmen görüştüğümüz kişiler günlük hayatlarında İstanbul'da çok sevdikleri bir yaşam tarzına göre yaşadıklarını anlatmışlardır. Bir bayan, "İstanbul'u seviyorum, ona bağlandım. Burada sürülebilen yaşam tarzını seviyorum; çünkü çok büyük bir şehir olmasına rağmen hâlâ mahalle hayatı var, şehir içinde hâlâ daha yavaş bir ritme uyan yerler var, günlük hayatta insanlar tanımadıklarıyla kişisel bir şekilde iletişime geçerler. Kısacası çok büyük bir şehir olmasına rağmen sıcak bir şehir, kalbi olan bir şehirdir" diye anlatmıştır. Bu fikir, görüştüğümüz bir çok kişi tarafından paylaşılmaktadır. Dediklerine göre çok büyük bir şehir olan İstanbul'da hâlâ insanlık vardır, insanlar günlük hayatlarında karşılaştıklarıyla iletişim kurmaktadırlar. Bir çok kişinin sevdiği bir şey, İtalyan şehirlerinde olduğu gibi İstanbul'da mahalle ve sokak hayatının olmasıdır. Onlara göre sadece evde değil, sokakta da yaşamak, orada karşılaşılan komşularla sohbet etmek, dükkanları ve oradan geçen satıcıları tanımak, sokak kokularına ve renklerine maruz kalmak, insanların yaşam kalitesini arttıran şeylerdir. Başka kişiler de, İstanbul'un kalabalığına rağmen orada da sakin, daha yavaş bir ritmi takip eden yerlerin bulunmasının hoşlarına giden bir şey olduğunu söylemişlerdir.

Genelde İstanbul'da yaşayan İtalyanlar, İtalya'ya göre orada daha yüksek bir yaşam seviyesine sahiplerdir. Bu, özellikle euro olarak maaş alan kişiler için geçerlidir, fakat lira olarak maaş alanlar da İstanbul'da dışarıda yemek yemenin ve alışveriş yapmanın İtalya'dan daha ucuz olduğunu söylemişlerdir. Bu yüzden İstanbul'da yaşama onlara İtalya'da tecrübe etmedikleri bazı rahatlıkları sağlamaktadır, bir de dediklerine göre İstanbul'da dükkanların müşterilere yönelik

daha çok hizmetleri vardır; örneğin evden çıkmadan herhangi bir yemeği sipariş edebilmek, küçük bir şey olsa da İtalya'ya gittiklerinde özledikleri bir şeydir.

Üniversitede çalışan görüştüğümüz hocalar, yukarıda bahsettiğimiz gibi İstanbul'un onlara İtalya'nın vermediği iş imkânlarını verdiğini söylemişlerdir. Özel üniversitelerde çalışanlar, İtalya'da üniversitede çalışsaydılar belirli, eski bir sistem içinde hareket etmeye mecbur kalacaklarını, İstanbul'un özel üniversitelerinde ise ilgilendikleri konularla ilgili daha çok etkinlikler düzenleyebildiklerini, üniversiteyi geliştirmek için bütün akademisyenlerin yapabildikleri çok şeyin olduğunu söylemişlerdir. Kısacası onlara göre İstanbul'un bir özel üniversitesinde çalışmak kolay olmamasına rağmen kendilerini sürekli geliştirmeye fırsat vermektedir, üniversite akademisyenlerin çabalarına değer vermektedir.

Bazı kişiler, İstanbul'un güvenli bir şehir olmasını sevdiklerini söylemişlerdir. Sokaklar gece de genelde bomboş olmadığı, orada gece gündüz polis dolaştığı için İstanbul'da güvenli hissettiklerini beyan etmişlerdir. Görüştüğümüz bir bayan, İstanbul'un İtalya'nın bazı şehirlerine göre çocukları büyütmek için daha güvenli bir yer olduğunu söylemiştir; İstanbul'da ergenlerin alkole ve uyuşturucuya yaklaşmasının daha nadir olduğunu açıklamıştır.

Bazı kişiler, İstanbul'un ulaşım araçlarını övmüştür, Roma ve Napoli gibi şehirlerde ulaşım araçlarının zamanında gelmediğinden, sürekli arızalandığından, sık sık sürücülerin grev yapmasından şikâyet etmişlerdir. Dediklerine göre İstanbul, bu şehirlerden daha düzenli ve temiz bir şehir olduğu için orada yaşamak daha az stres vericidir.

Bazı kişiler Türklerin aşırı merakından şikâyet etmelerine rağmen, İtalya'nın küçük bir şehirden gelen bir bayan İstanbul'daki özgürlüğü sevdiğini söyledikten sonra İtalya'daki şehirde herkesin herkesin hayatına karıştığını, İstanbul'da ise kişilerin bir çoğunun kendi işlerine baktığını açıklamıştır.

Tabii ki görüştüğümüz herkes İstanbul'da yaşama avantajları hakkında hemfikir değildir. İstanbul'un güzelliğini övenler yanında XXI. yüzyılda çok fazla alışveriş merkezinin ve gökdelenin inşasından dolayı İstanbul'un çirkinleştiğinden, özünü kısmen kaybettiğinden şikâyet edenler de çoktur. Onlara göre İstanbul'un plansız, düzensiz bir şekilde gelişmeye devam etmesi birkaç yıl içinde ciddi sorunlara yol açacaktır. Bir bayan, "Önce İstanbul daha az gelişmiş, daha az modern,

Bir çok İtalyanın arkadaşlarının büyük bir kısmı İtalyan'dır. Onlar için İstanbul'a taşındıktan sonra başka İtalyanlarla arkadaş olmak daha kolaydır. İlk olarak onların bir çoğu İtalyan okulları gibi İtalyan ortamlarında çalışmaktadır. İkincisi, kendi kültüründen gelen biriyle arkadaş olmak daha kolay ve hızlıdır. Görüştüğümüz bazı kişilerin dediğine göre Türkler misafirperver ve naziktir, fakat onlara yakın olmak o kadar kolay değildir, onun için vakit gerekmektedir. Tanıştıktan sonra iyi anlaştıkları başka bir İtalyanla arkadaşlık yapmak ise kolaydır. Bekar bir bayanın dediğine göre İtalya'da erkeklerden ve kadınlardan oluşan karışık arkadaşlık grupları daha yaygındır, Türkiye'de ise sadece erkeklerden ya da bayanlardan oluşan gruplar daha çoktur. Üçüncü olarak, aynı dili konuşan, çabalamaya gerek olmadan seni anlayan bir kişiyle arkadaş olmak çok daha kolay ve dinlendiricidir. Türkçeyi basit bir seviyede bilen, iş yerinde İngilizce kullanan bir erkek, İtalyan biriyle arkadaş olmanın verdiği rahatlığı şöyle anlatmıştır: "Bazen canım, dilimi konuşan, beni kolayca anlayan insanlarla görüşmek istiyor; açıkçası uzun yıllardır İstanbul'da yaşamama rağmen bazen İtalyanlarla görüşmeye ihtiyaç duyuyorum".

Görüştüğümüz kişiler arasında Türkçe bilenler daha çok Türk arkadaşına sahiptir. Hatta Türkçe öğrenenler arasında İtalyanlarla temasa girmeme isteği vardır. Türkçe öğrenmeye kararlı olanlar başlangıçta İstanbul'un kültürünü daha yakından tanımak için ve Türkçe pratiği yapmak için İtalyan ortamlarına girmemeye çalışmakta, Türklerle tanışmak için fırsatları kaçırmamaktadırlar. Genelde onlar zamanla istememelerine rağmen İstanbul'da yaşayan başka İtalyanlarla temasa girmekte, onlardan birkaç kişiyle arkadaş olmaktadır. Sonra onları ilgilendiren bir etkinlik olduğu zaman Roma Derneği'ne ve İtalyan Kültür Merkezi'ne gitmeye başlamakta, hatta ülkelerini biraz özledikleri için bu ortamlara yaklaşmaktadırlar. Fakat başlangıçta yaşadıkları yeni şehri ve hayatı keşfetmeye kararlı oldukları için İtalyanlarla temastan kaçıyorlardı. Türkçe bilmeyenlerin de Türk arkadaşları vardır; fakat onlar genelde İtalyanca veya İngilizce bilen Türklerdir. Bazı kişiler daha çok Türk arkadaşının olmasını istediklerini, Türklere daha entegre olmak istediklerini anlatmışlardır; ancak bunu gerçekleştirmek için iyi Türkçe öğrenmelerinin gerekli olduğunu bildiklerini eklemişlerdir. İstanbul'un İtalyanlarının yeni arkadaşlarıyla yaşadıkları dil ilişkisi ilginç ve karmaşıktır. Eşinin işinden dolayı İstanbul'a taşınan,

dil merkezine giderek iyi Türkçe öğrenen bir bayan İstanbul'daki arkadaşlıklarını şöyle anlatmıştır: “Başlangıçta dil öğrenmek için bir internet sitesi aracılığıyla Türk arkadaş edindim. O sitede İtalyanca öğrenmek isteyen Türkler bana yardım ederlerdi, ben de onlara İtalyanca öğrettirdim. Zaman geçtikçe onların bazılarıyla arkadaş oldum, sonra bu arkadaşlar beni ve eşimi yeni arkadaşlarla tanıştırdılar; sosyal çevrem bu şekilde oluştu. Spor salonunda da Türk arkadaşlar edindim. Arkadaşlarla beraber çıkıyorum, eşim de geliyor. Eşimin Türkçe konuşmaması bazen bir sorun olabiliyor; durum bazen karışık, çünkü arkadaşlarım arasında İtalyanca bilen ve İngilizce bilmeyen Türkler var, İngilizce bilen ve İtalyanca bilmeyen Türkler var, Türkçe konuşmayan İtalyanlar veya yabancılar var. Eşimle ve arkadaşlarımla akşam yemeğine çıkmak istediğim zaman sık sık ortak bir dile sahip olan grupları oluşturmaya çalışıyorum, yoksa iletişim gerçekten zor olur.”

Görüştüğümüz bazı kişiler, İstanbul'a taşındıkları ilk zamanlarda sosyal medyanın arkadaşlık kurmada önemli bir role sahip olduğunu söylemişlerdir. İstanbul'da yaşayan İtalyanların Facebook grubu, İstanbul'da yaşayan yabancıların Facebook grupları, yukarıda bahsettiğimiz dil değiş tokuşu siteleri, onların insanlarla tanışmasını sağlamıştır. Eşinin işinden dolayı veya bir Türkle evlendikleri için İstanbul'a taşınan, burada kendi ortamından uzak bulunan birkaç bayan, “*International Women of İstanbul*” (=İstanbul'un Uluslararası Kadınları) diye bir grubun gezilerine ve etkinliklerine katılarak aynı durumda bulunan, yeni şehirde mutlu olmaya kararlı olan başka bayanlarla arkadaş olmuşlardır. İstanbul'a taşındıkları ilk zamanlarda bu durumda bulunan bayanlar için Roma Derneği'nin rolü de çok önemlidir; dernek tarafından düzenlenen etkinliklere katılarak bu bayanlar vakit geçirmekte, daha uzun zamandır İstanbul'da yaşayan başka bayanların tecrübesinden yararlanmaktadır. İki sene önce öğretmen olan eşinin tayininden dolayı İstanbul'a taşınan, altmış beş yaşında olan bir bayan, yaşantısında Roma Derneği'nin rolünü şöyle anlatmıştır: “Kendi eşinin işinden dolayı İstanbul'a taşınan bir bayan olmak kolay değildir. İtalya'da işim, arkadaşlarım, hayatım vardı; İstanbul'a taşındıktan sonra eşim işe gitmeye başladı, ben evdeydim. Dışarıya çıkıyordum, fakat dili bilmiyordum. Evde vakit geçmiyordu; sürekli kendime ‘Burada dokuz yıl boyunca ne yapacağım?’ diye soruyordum. Sonra Roma Derneği'nin etkinliklerine katılmaya başladım. Burada başka bayanlarla tanıştım,

onlarla arkadaşlık yapmaya başladım, artık İstanbul’da daha az yalnız hissediyordum. Roma Derneği, bana o zor dönemi atlatmada yardım etti. O arada İstanbul’a alışmaya, şehri sevmeye başladım. Sonra Türkçe dil merkezine yazılma kararını aldım. Kurs yoğun, diğer öğrenciler genç oldukları için benden daha hızlı öğreniyorlar, ben bazen zorlanıyorum, üstelikle pratik yapmak için pek fırsatım yok. Yine de kurstan memnunum; ona odaklanıyorum, evde derse çalışıyorum, ödevlerimi yapıyorum. Şuanda Türkçe öğrenme amacım var. Bir amaç edinmek çok önemli bir şeydir”.

Görüştüğümüz insanların bir çoğu İstanbul’a taşındıktan sonra iş yerinde veya üniversitede ilk arkadaşları edinmiştir. Yeni bir yere alışmanın zor sürecinde, görüştüğümüz kişilerin hayatlarında mevcut olan bu ilk arkadaşlar yıllar sonra da bu kişilerin en yakın arkadaşlarıdır. İstanbul’a eşinin işinden dolayı taşınan bayanlar, çocukları sayesinde ilk arkadaşlarla tanışmışlardır; böylece çocukların okulu ve spor arkadaşlarının anneleriyle tanışmışlardır.

Başka arkadaşlıklar, ortak bir özellik paylaşmadan başlamıştır. Örneğin bir Türkle evli olan İtalyan bayanlar, birbirinin arkadaşlarıdır; çünkü benzer durumlarda bulunmaktadır ve başlangıçta aynı kültürel zorlukları yaşamışlardır. Onlar İstanbul’da yaşama kararını paylaşmakta ve çocukların eğitimi gibi hepsini ilgilendiren konuları tartışmaktadırlar. Yirmi dört yıl önce bir Türkle evlendiği zaman İstanbul’a taşındığı için hayatının yarısını İtalya’da, yarısını İstanbul’da geçirmiş olan, babası Türk olduğu için önceden yazın Türkiye’ye gelen bir bayan, İstanbul’daki arkadaş grubunu şöyle tasvir etmiştir: “En yakın arkadaşlarım yedi veya sekiz bayandır; yirmi yıl önce tanıştığım İtalyan bayanlardır. Ortak noktamız, bir Türkle evli olmamız. O zamanlardan beri yakın arkadaşız. Başlangıçta onlar Türkiye’ye yeni taşındıkları zaman benden bilgi ve tavsiye istiyorlardı. Onlardan ikisi, eşinden boşandı. Farklı olmamıza rağmen güzel bir grubuz. Onlar arasında tamamen Türkleşmiş olanlar var; örneğin artık Türk geleneklerine ve âdetlerine göre davranan, çocuklarla Türkçe konuşan birkaç bayan vardır. Hepimiz eve girmeden ayakkabıları çıkarırız, bütün arkadaşlarım misafirlerden aynı şeyi isterler. Ben ise misafirlerimin ayakkabılarını çıkarmasını istemiyorum, tabii ki onlar çıkarmak isterlerse benim için sorun yok, fakat bu Türk geleneğine uymadım. Bu arkadaş grubunda yaşadıklarımızı paylaşıyoruz. Aramızda eşiyile İtalyan ve Türk kültürü

arasında bir ortak noktaya varamayanlar eşiyile iyi anlaşılamadılar, sonunda boşandılar. Hepimiz uzun yıllardır İstanbul'da yaşamamıza rağmen gürültü açısından hâlâ tipik İtalyanız. Ayda bir defa hep beraber restorana gidiyoruz; orada bol bol sohbet ediyoruz, dertleşiyoruz, gülüyoruz. Bazen diğer müşteriler bizden rahatsız oluyorlar, bazen garsonlar bizden daha sessiz olmamızı rica ediyorlar”.

Kısacası bu görüşmelerde bir erkekten dolayı İstanbul'a taşınan İtalyan bayanlar için başka bayanlarla arkadaşlığın, günlük hayatı ve tecrübeleri paylaşmanın önemi ortaya çıkmıştır. Erkeklerle yaptığımız görüşmelerde o kadar güçlü bir arkadaşlık bağının ihtiyacından bahsedilmemiştir. Kendi kararıyla çalışmak için İstanbul'a taşınan bayanlar da çok meşgul oldukları için başlangıçta tecrübe ettikleri böyle bir yalnızlıktan pek bahsetmemişlerdir. Fakat Türk bir erkekle evlenerek veya İtalyan eşinin işinden dolayı İstanbul'a taşınan İtalyan bayanlar kararından memnun olmalarına rağmen genelde başlangıçta yeni şehre alışmak, yeni hayatın tadını çıkarmak, yalnız hissetmemek için benzer durumlarda bulunan bayanlardan yardım almaktadırlar; sonra onlar da aldıkları yardımı başka bayanlara verecektir. Görüşmelerden bayanlar arasındaki bu doğal dayanışmanın önemi ortaya çıkmıştır.

4.3.2.2.2. Sosyalleşme Mekânları

4.3.2.2.2.1. Şehirdeki Mekânlar

Görüştüğümüz kişiler genelde İtalyan arkadaşlarıyla buluştukları zaman Türk arkadaşlarıyla yaptıkları gibi kafeye, restorana gitmekte ya da arkadaşlarını kendi evlerine davet etmektedirler. Bunun yanında İstanbul'daki İtalyan topluluğuna bağlı olan belli yerler de vardır. Buralarda başka İtalyanlarla karşılaşmakta, arkadaş olmasalar da sohbet etmekte, İstanbul'da yaşadıklarını paylaşmakta ve böylece kendilerini İstanbul İtalyanlar topluluğu içinde hissetmektedirler. Beyoğlu'nda, Tepebaşı'nda bulunan Roma Derneği bütün İtalyanlara, İtalya meraklılarına ve severlerine açık bir dernektir; bu dernek çeşitli etkinlikler düzenleyerek İstanbul'daki İtalyanları İtalya'dan uzak olmalarına rağmen evde gibi hissettirmeyi amaçlamaktadır. İstanbul'da oturan bir çok İtalyan için bu dernek başka İtalyanlarla

iletişim kurmak, rahatlamak ve güzel vakit geçirmek için önemli bir yerdir. Bazı İtalyanlar ise derneğın programını internetten takip etmekte, fakat katılmak için vakit bulmamaktadır. Başkaları da derneğın programını ve ortamını kötü yorumlayıp oradan uzak kalmaktadır. Roma Derneğı ile aynı binada bulunan İtalyan Kültür Merkezi de bazı İtalyanlara göre kendi kültüründen kopmamak için güzel fırsatlar sağlayan bir yerdir, başkalarına göre ise İstanbul'a geldikten sonra İtalyan kültüründen uzaklaşıp Türk kültürünü tanımaya çalışmak daha iyidir. Kısacası, İstanbul'un İtalyan topluluğu içinde kendi topluluğuyla ilişki çok çeşitlidir.

Görüştüğümüz kişiler arasında;

- 13 kişi, İtalyan kurumlarının etkinliklerine sık sık katılmakta.
- 32 kişi, bazen İtalyan kurumlarına gitmekte, bazı etkinliklere katılmakta.
- 5 kişi, İtalyan kurumlarına gitmemektedir ve bu kişilerin İtalyan kurumları ile hiçbir ilişkisi yoktur.

İtalyan kurumlarının etkinliklerine sık sık katılanlar arasında düzenli olarak Roma Derneğı tarafından düzenlenen sohbetlere, kurslara ve etkinliklere gidenler, İtalyan Kültür Merkezi'nin haftalık film gösterimlerine, konferanslarına gidenler vardır. Onlar arasında hem İtalyan Kültür Merkezi'nin hem Roma Derneğı'nin bulunduğu binaya uğrayıp belirli bir etkinliğe katılmadan oradakilerle sohbet eden, orada yemek yiyen kişiler de bulunmaktadır. Bu kişilerin anlattıklarına göre İtalyan Kültür Merkezi'nin ve Roma Derneğı'nin düzenlediği etkinlikler dikkatlerini çekmektedir, Roma Derneğı'ndeki sıcak ortamda rahat hissetmektedirler ve orada yeni arkadaşlar bulmaktadırlar. Kısacası bu kurumlar, İstanbul'daki günlük hayatlarının bir parçasıdır.

Ara sıra İtalyan kurumlarının etkinliklerine katılanlar arasında İtalyan Kültür Merkezi'nin onları ilgilendiren konferanslarına gidenler, ara sıra Roma Derneğı'nin akşam yemeklerine veya gezilerine katılanlar vardır. Bunlar arasında İtalyan okulu gibi İtalyan kurumlarında çalışanlar, bazen başka İtalyan kurumlarının etkinliklerine katılanlar da vardır. İtalyan okulunun ğrencilerinin ebeveynleri de bu gruba girmektedir. İstanbul'un bir çok İtalyanının kaçırmadığı bir olay, her yıl Haziran ayında İtalya Cumhuriyeti Bayramı için konsoloslukta düzenlenen kutlamadır. Görüştüğümüz bazı kişiler İtalyan kurumlarının etkinliklerine daha çok katılmak

istediklerini, fakat yeterli vakit olmadığını veya uzak oturdukları için oraya gitmenin zor olduğunu söylediler. İstanbul'un bütün İtalyan kurumları, Avrupa yakasında, İstanbul İtalyanlarının tarihî yeri olan Beyoğlu'nda bulunmaktadır; bu yüzden Anadolu yakasında oturanlar için oraya gitmek daha zordur.

Bu iki gruba giren kişiler arasında sadece katılmakla kalmayanlar, İstanbul'daki İtalyan topluluğuna bir şekilde katkıda bulunanlar vardır. Görüştüğümüz kişiler arasında Roma Derneği'nin Yönetim Kurulu'nun üyeleri bulunmaktadır. Roma Derneği tarafından yayınlanan, **La Gazzetta di Istanbul** (=İstanbul'un Gazetesi) aylık dergisinde çalışanlar, onun için fotoğrafçılık yapan, edebiyat, gezi ve mutfak hakkında yazanlar vardır. Onlardan biri dergi için yazma yanında İstanbul'da yaşayan ve İstanbul'a gelen İtalyanlara şehrin tarihi, gelenekleri ve gezilecek yerler hakkında faydalı bilgiler veren bir internet sitesini idare etmektedir.¹⁷² Görüştüğümüz kişiler arasında İtalyan Marco Polo İlkokulu'nu kurmaya katkıda bulunmuş olan, onun için gönüllü olarak çalışmaya devam eden ebeveynler de vardır.

İtalyan kurumlarına hiç gitmeyen, onlarla hiçbir ilişkisi olmayan kişiler azdır, tercihin sebepleri çeşitlidir. Görüştüğümüz iki kişi İtalya'da çok yıl yaşadıktan sonra İstanbul'da İtalyanlar arasında yaşamak istemediklerini, burada oldukları için dikkatlerini çekenin İtalyan kültürü değil, Türk kültürü olduğunu açıklamıştır. Başka bir erkek benzer sebepleri anlatmıştır; İstanbul'da uluslararası bir ortamda yaşamamanın çok hoşuna giden bir şey olduğunu, İtalyanlarla takılmaya ihtiyaç görmediğini söylemiştir. Üstelik Roma Derneği hakkında kötü yorumlar duyduğunu eklemiştir. Roma Derneği'nin aldığı kötü yorumlar arasında düzenlenen etkinliklerin kültürel açıdan yüksek olmaması, onlara katılanların bir çoğunun yaşlı olması, hatta oraya sık sık gidenlerin kapalı bir grup oluşturup yeni insanlara çok sıcak davranmamaları vardır. Her eleştiride kesinlikle bir gerçek vardır, bir açıklama da vardır; Roma Derneği'nin etkinliklerinin büyük bir kısmı hafta içinde gerçekleştiği için katılanların bir çoğu emekliler ve ev hanımlarıdır. Sabah sohbetlerine ve derslerine katılanlar onlardır. Akşam yemeklerine, aperitif akşamlarına, hafta sonu gezilerine ve seminerlerine katılanlar ise çalışanlardır ve onlar arasında gençler de vardır.

¹⁷² Bkz.:Antonio Piccolo, **İstanbul per Italiani**, (Çevrimiçi).

Düzenlenen etkinliklerin kültürel seviyesi hakkında yapılan yorumlara ise şu açıklamalar getirilmektedir: İtalyan Kültür Merkezi'nin konser, konferans ve film gösterimi gibi kültürel etkinlikleri düzenlediği, Roma Derneği'nin ilk amacının İstanbul'da yaşayan İtalyanlara evde hissettikleri, güzel vakit geçirebildikleri bir yer sağlamak olduğu söylenebilmektedir. Etkinlikleri düzenlemek için Roma Derneği, üyelerinin tavsiyelerini dikkate almaktadır ve yeni tekliflere açıktır. Roma Derneği'nin yönetim kurulu üyeleri arasında çocukluğundan beri o derneği bilen, onun değişimlerini gören Levantenler vardır. Dernekle onların bağı, daha güçlüdür. Onlar, kapalı bir grup olarak görünebilirler, fakat bu ayrılık onların yaşadıkları farklı ortamdan kaynaklanmaktadır; aslında İstanbul'a son yıllarda taşınan İtalyanlar için onlarla tanışmak, eski İstanbul hakkındaki anlatıları dinlemek oldukça dikkat çekici ve öğretici olabilir. Görüştüğümüz birkaç kişi, İtalyan Kültür Merkezi'nin etkinliklerini İstiklal Caddesi'nde bulunan Fransız Kültür Merkezi'nin etkinlikleri ile karşılaştırmıştır. Onlara göre Fransız Kültür Merkezi'nin düzenlediği etkinlikler daha çeşitli, kültürel açıdan daha dikkat çekicidir, ayrıca orada hafta sonları çocuklar için de etkinlikler vardır. Fransız Kültür Merkezi, öğrenciler ve akademisyenler için de bir buluşma noktasıdır, İtalyan Kültür Merkezi ise böyle bir role sahip değildir.

İtalyan kurumlarından uzak kalan bir bayan, bunun sebebinin yıllar önce İstanbul'da bir iş açmak istediğinde İtalyan Konsoloslugu'nun kendisiyle ilgilenmemesi ile açıklamaktadır. O zamanlarda tavsiye ve destek almak için İtalyan Konsoloslugu'na gitmiş, fakat orada projesi değerlendirilmemiş, hatta kendisi küçümsenmiştir. Bu bayanın ve görüştüğümüz bir erkeğin İtalyan derneklerinden uzaklaşmalarının başka bir sebebi, yaşam tarzının ve siyaset görüşlerinin farklılığında bulunmaktadır. İddialarına göre İstanbul'daki İtalyanların bir çoğu solcudur, Türkiye'nin laikliğini savunmak için hiçbir fırsatı kaçırmazlar. Bu yüzden farklı bir şekilde düşünen İtalyanlar pek hoş karşılanmamaktadır. İtalyanlar için siyaset hep ateşli bir konudur, farklı bir ülkede olsalar da değişmemektedir. Bu durumdan şikâyet edenler iddialarına İtalyan topluluğuyla yaşadıkları kişisel tecrübelerini ve memnuniyetsizliklerini katmaktadır. Bayan, bu durumu anlatmak için ağır sözler kullanmıştır: "İstanbul'a taşındıktan sonra yaşadığım en büyük zorluklar, İtalyan topluluğuyla yaşadığım sorunlardır. Konsolosluğun ilgisizliği beni İtalyan kurumlarından uzaklaştırdı, sonra başka sorunlar yaşadım; İstanbul

İtalyanlarının Facebook gruplarında bazen tartışmalara katıldım, fakat siyasi fikirlerimden dolayı diğer İtalyanlar hemen beni susturmaya çalıştılar. İstanbul’da yaşayan İtalyanlar solculardır, protesto ve devrimi severler. Ben ise objektif bakmaya çalışıyorum. Genel olarak buradaki İtalyanları hiç sevmiyorum”.

Kısacası İstanbul’da yaşayan İtalyanların kendi ülkesinin bu şehirdeki kurumları ile ilişkisi çok çeşitlidir. Bazıları için buralar şehrin karışıklığında önemli referans noktalarıdır, bazıları için ara sıra gidilebilen kültür temsilcileri ve buluşma noktalarıdır, birkaç kişi ise onları eleştirmektedir, onların yaptığı işin yeterli olmadığını söylemektedir.

4.3.2.2.2.2. İnternet Ortamı

İstanbul’un İtalyan topluluğuna bağlı olan yerler arasında elektronik kültürün bazı ortamları da dikkate alınmalıdır. Dijital olduğu için herkesin evden çıkmadan kolayca ulaşabildiği bu yerlerin aslında somut yerlerden daha çok ziyaretçisi vardır.

4.3.2.2.2.2.1. Facebook Grupları

İstanbul’da yaşayan İtalyanları bir araya getirme amacı olan birkaç Facebook grubu vardır; onlardan birinin adı, “İstanbul’daki Mutlu İtalyanlar”dır. Türkiye’deki İtalyanların Facebook grubu da vardır. Başka bir grup, mutfakla ilgilidir; onu kuran İtalyan-Türk bayan İstanbul’da yaşayan İtalyanlarla Türk yemeklerinin tarifelerini paylaşmakta, İtalyan yemeklerini yapmak için İstanbul’da malzemelerin nereden alınabileceğini yazmaktadır.

Görüştiğimiz insanlara, bu Facebook gruplarının üyesi olup olmadıklarını sorduk. Birkaç kişi dışında Facebook hesabına sahip olan herkes bu grupların üyesidir. Üyeler arasında aktif bir şekilde katılanlar, yorumları okuyup ara sıra cevap verenler, başlangıçta aktif olup sonra sıkılanlar vardır; birkaç kişi o sayfaları nadiren ziyaret ettiğini söylemiştir.

“Türkiye’nin İtalyanları”, “İstanbul’daki Mutlu İtalyanlar” ve “Türk-İtalyan Mutfağı” gruplarının kurucusu bayanla görüştük. O, Güney İtalya’da büyüdüktan sonra yirmi dört yıldır İstanbul’da yaşayan, annesi İtalyan, babası Türk ve eşi Türk olan bir bayandır. Bu bayan, Facebook kullanılmaya başlandığı zaman İstanbul’da

yaşayan İtalyanlara yardım ve tavsiye vermek, onlarla tanışmak için ve herkesin orada tecrübelerini paylaşabilmesi için bu grupları kurduğunu anlatmıştır. “İstanbul’daki Mutlu İtalyanlar” grubu adının anlamlı olduğunu açıklamıştır, çünkü bu grup sürekli şikâyet eden insanlara yönelik değildir, yaşadıkları bu mükemmel şehrin tadını çıkarmak isteyenler, bu şehrin hayatını olumlu bir şekilde etkilemek isteyenler içindir. Mutfakla ilgili grup ise, bir çok kişi kendisinden Türk mutfağı hakkında tavsiye istediği için açılmıştır; bayanın düşündüğüne göre sürekli aynı şeyler tekrarlanmadan bilinen tarifler Facebook grubunda paylaşılmalı ve bu şekilde o da başka insanlardan tavsiyeler ve bilgiler alabilmelidir. Çok pozitif bir enerjiye sahip olan bu bayan, hem İtalyan hem Türk olması, uzun bir zamandır İstanbul’da yaşaması kesinlikle bir avantaj olduğu için İstanbul’daki hayat hakkında bildiklerini, yıllar içinde öğrendiklerini İstanbul’a yeni taşınan İtalyanlarla paylaşmak istediğini, entegre olmak için onlara yardım etmek istediğini anlatmıştır. Facebook gruplarını idare etmekten ve yeni insanlarla tanışmaktan zevk aldığını eklemiştir.

Üyelere göre bu gruplar özellikle İstanbul’a taşınmak üzere olanlar ve yeni taşınanlar için faydalıdır; ikamet izni başvurusu, kira sözleşmesi gibi pratik işleri halletmek için bilgi vermektedir. Bazılarının dediğine göre başka İtalyanlarla bilgiler ve ilanları paylaşmak, topluluğa bağlı olan etkinliklerden haberdar olmak için de bu gruplar iyidir. Birkaç kişi, bu gruplar sayesinde İstanbul’da kendini daha az yalnız hissettiğini, bir sorun yaşadığı zaman o gruplara yazıp bir çok kişiden yardım alacağını bilmenin onu rahatlattığını söylemiştir.

Ancak bu grupların kötü tarafları da vardır. Görüştüğümüz bazı kişilerin dediğine göre bu gruplarda herkes herhangi bir olay hakkında yorum yapma hakkına sahip hissetmektedir, bir konu hakkında hazır olmamalarına rağmen kafadan geçeni yazmaktadırlar. Bu aslında sosyal medya dünyasının ortak bir sıkıntısıdır. Dediklerine göre bundan dolayı İstanbul’da yaşayan İtalyanların Facebook gruplarında sık sık dijital kavgalara dönüşen tartışmalar çıkmaktadır. Görüştüğümüz bazı kişilerin anlattığına göre bu gruplara katılanların bazıları İstanbul’a ve Türkiye’ye âşıktır, sürekli buradaki hayatı ve fırsatları övmektedirler, ülkenin sorunlarını önemsizleştirmektedirler; İtalyan gazetelerinde Türkiye hakkında çıkan haberleri eleştirmektedirler, abartılı olduklarını söylemektedirler. Başkaları ise İstanbul’u sevmelerine rağmen Türkiye’nin şimdiki durumuna eleştirel bir şekilde

bakmaktadırlar, İstanbul'da yaşayan İtalyanların bir çoğunun euro olarak aldıkları maaş onlara burada daha yüksek bir seviyede yaşamayı sağladığı için burayı çok sevdiklerini iddia etmektedirler. Bu farklı görüşlerden yola çıkarak ateşli tartışmaların başlaması çok kolaydır. Bu yüzden bu gruplarda, İtalyan kurumlarının salonlarında asla çıkmayan kavgalar çıkmaktadır. On üç yıldır İstanbul'da yaşayan bir erkek, bu grupları şöyle yorumlamıştır: “İstanbul'da yaşayan İtalyanların Facebook gruplarının üyesiyim. Ancak gördüğüme göre o gruplar, İstanbul'a yeni gelenler için iyi olabilir, diğerleri için o kadar faydalı değildir; insanların bir çoğu şikâyet etmek ve dedikodu yapmak için onları kullanır. O gruplarda insanlar tartışır, kavga çıkarırlar. Örneğin İstanbul'un en güzel pizzasının kimin tarafından yapıldığını tartışır. Bunlar, saçma şeyler! Bence herkesle iyi anlaşmaya çalışmak gerekiyor, kimin en iyi olduğunu belirlemekte fayda yok. Ben hem **Eataly**'nin aşçısı olan Claudio'nun hem Moda'da bulunan **Il Pellicano**'nun pizzacısı olan Salvatore'nin arkadaşım. Yabancı bir ülkede yaşayan vatandaşız, aramızda rekabetin olması çok yanlıştır.”

Aslında bu gruplarda farklı görüşlerden kaynaklanan, ara sıra yaşanan anlaşmazlıklar, çok doğal bir şeydir. İstanbul'un İtalyan kurumlarında herkes daha resmi ve nazik bir şekilde davranmak zorunda hissetmektedir, diğer insanlarla yüz yüze bulunmayınca ise Facebook gruplarında bu topluluğun iç gerilimleri ortaya çıkmaktadır. Bu, her yerde olan bir dinamiktir. İstanbul'un İtalyan topluluğunun çeşitliliği, üyelerinin özgürlüğü buna zemin hazırlamaktadır.

4.3.2.2.2.2. İnternet Günlükleri

İstanbul'da yaşayan bazı İtalyanlar, internet günlüklerini yazarak tecrübelerini anlatmakta, şehri tanıtmakta ve Türkiye'nin güncel haberlerini yorumlamaktadır. Facebook grupları gibi çeşitli konuları işleyen, amacı farklı olan bu internet günlükleri, İstanbul'da yaşayan İtalyanlar arasında diyalogu başlatmaktadır. Bu internet günlükleri, İtalya'da bulunan kişiler tarafından da takip edilmektedir; onlardan birkaçı zaten İtalya'da bulunanlara yöneliktir. İtalya'da bunları takip edenler arasında yazarların akrabaları ve arkadaşları, Türkiye'yle ilgilenenler, İstanbul'a bir yolculuk yapma planlayanlar vardır.

Araştırmamız sırasında aktif olan birkaç internet günlüğe rastladık ve görüştüğümüz birkaç kişi de bu günlükler için yazmaktadır:

➤ ***Un'Italiana ad Istanbul*** = İstanbul'da İtalyan Bir Kız¹⁷³

Farklı sebeplerden dolayı İtalya'nın farklı yerlerinden İstanbul'a taşınan dört kız arkadaş, 2013'te İstanbul'daki günlük hayatı ve yaşadıkları maceraları anlatmak için bu internet günlüğünü yazmaya başlamıştır. Sırayla yazan bu kızların farklı görüşleri ve tarzı, şehre enerjik bir yaklaşım ve yaptıkları espri bu günlüğü dikkat çekici ve eğlenceli kılmaktadır. Yıllar geçtikçe yazan kızlar arasında İtalya'ya dönenler olmuştur; sitenin kurucularından iki kız Türkiye'de kalmıştır, fakat onların yanında yeni bir kız da düzenli olarak yazmaya başlamıştır. Ara sıra başka kişiler de yazarak onları İstanbul'a bağlayan hikâyeyi anlatmaktadırlar. Bu internet günlüğünde işlenen konular çeşitlidir; kızlar İstanbul'daki iş hayatını, Türklerin davranışlarını, terör olaylarının zor dönemini, kendilerinin de edindiği Türk alışkanlıklarını, Türkiye içinde yaptıkları yolculukları, şehrin sevdikleri yerlerini anlatmaktadır. Yazdıkları, kişisel ve keyiflidir; bu internet günlüğünü yazan kızlar, okurlara bir şey öğretmeyi amaçlamamaktadırlar; yazmayı sevdikleri için samimi bir şekilde kendilerini anlatmaktadırlar.

➤ ***Vivi Istanbul*** = İstanbul'u Yaşa!¹⁷⁴

Bu site, İtalyanlar arasında İstanbul'da iyi yaşamak, ev ve iş bulmak için bilgileri paylaşmayı amaçlamaktadır. Bu siteyi idare edenler, ara sıra İstanbul'da yaşayan İtalyanlarla röportaj yapmaktadırlar; böylece farklı sebeplerden dolayı İstanbul'da yaşamaya karar verenlerin hikâyeleri, şehirle ilişkileri anlatılmaktadır.

¹⁷³ ***Un'Italiana ad Istanbul***, (Çevrimiçi), <http://unitalianaadistanbul.blogspot.com/>, 28 Ağustos 2018.

¹⁷⁴ ***Vivi Istanbul – Vivere e Lavorare a Istanbul***, (Çevrimiçi), <http://vivistanbul.com/>, 28 Ağustos 2018.

➤ ***Istanbul per Italiani*** = İtalyanlar İçin İstanbul¹⁷⁵

Bu site, İstanbul'da yaşayan ve tatil için buraya gelen İtalyanlara şehrin gezilecek yerlerini anlatmaktadır. Anlatılan yerler, rehber kitaplarda bulunanlar değildir; yazar, turistik olmayan, arkasında bir hikâyesi olan yerleri tercih etmektedir; bu yerlerin tarihini, onlara bağlı efsaneleri ve inançları anlatmaktadır. Şehirde düzenlenen festivaller hakkında da yazılmaktadır. Bu siteyi idare eden erkek, görüştüğümüz kişiler arasındadır ve adı Antonio Piccolo'dur. Hukuk bölümünden mezun olduktan sonra avukat olmayacağına karar veren Antonio, Napoli'ye yakın bulunan kasabasında çeşitli kültürel etkinlikler düzenlenen bir bar açmıştır. Bir Türk bayana âşık olduktan sonra İstanbul'a ilk defa dört gün kalmak üzere gelmiştir, ancak dört hafta kalmıştır. Türk bayanla evlendikten sonra İstanbul'a taşınmıştır. İlk anda çok sevdiği bu şehri keşfetmeye çıkmıştır. İstanbul'a geldikleri zaman gezdirdiği akrabaları ve arkadaşlarının tavsiyeleri üzerine bu gezi sitesini açmış, İstanbul'a gelen İtalyan turistleri de gezdirmeye başlamıştır. İstanbul'a bir yolculuk planlayan veya bu şehir hakkında herhangi bir bilgi almak isteyen İtalyanlar ona yazabilmektedirler. Antonio Piccolo, Roma Derneği'nin yayınladığı dergi için de yazmaktadır. Sitesinde yazılanlar, araştırmalarının ve keşiflerinin sonucudur.

➤ ***Scoprire Istanbul*** = İstanbul'u Keşfetmek¹⁷⁶

Bu site, İstanbul'da yaşayan birkaç İtalyan tarafından kurulan, İtalyan turistlerine yönelik olan bir turist acentesinin sitesidir. Sitede açıklanan gezi teklifleri arasında genelde turistler tarafından pek bilinmeyen Fener ve Balat gezileri vardır. Acente, İtalyan turistlere Sultanahmet'in sadece bir kısmı olduğu son derecede çeşitli bir İstanbul göstermeyi amaçlamaktadır.

¹⁷⁵ Bkz.: Antonio Piccolo, *Istanbul per Italiani*, (Çevrimiçi).

¹⁷⁶ *Scoprire Istanbul*, (Çevrimiçi), <http://www.scoprireistanbul.com/>, 29 Ağustos 2018.

➤ ***Istanbul, Europa*** = İstanbul, Avrupa¹⁷⁷

Adı Giuseppe Mancini olan, İstanbul'da yaşayan İtalyan bir gazeteci, bu internet günlüğünde çeşitli konulara değinmektedir; siyaset, güncel olaylar, gezilecek yerler, yemek ve alışveriş hakkında yazmaktadır. Bu sitede İtalyan basını tarafından genelde olumsuzlanan AKP hükümetinin tarafı tutulmakta, Türkiye hakkında İtalya'da çıkan haberler eleştirilmektedir.

Bu internet siteleri, İstanbul'da yaşayan İtalyanlar için kendilerini ifade etmek, İstanbul'da yaşayanlarla ve İstanbul'la ilgilenenlerle bir bağ kurmak, bilgi paylaşmak, turistik hizmetleri tanıtmak için bir yoldur.

4.3.2.3. Eski ve Yeni Hayat: Alışkanlıklar, Değerler, Gelenekler

İstanbul'a taşınan İtalyanlar, kendilerini yeni bir yere, yeni bir hayat tarzına alıştırmaya çalışmaktadırlar. Din farklılığına rağmen İtalyan kültürü ve Türk kültürü birbirinden çok fazla uzak olmadığı için genelde ilk zamanlardan sonra İstanbul'a alışmak zor gelmemektedir. Yine de günlük hayatta İtalya'dan İstanbul'a getirilen bazı alışkanlıklar devam etmektedir, bunlara zamanla yeni Türk alışkanlıkları eklenmektedir.

4.3.2.3.1. Günlük Hayat

Görüştüğümüz İtalyanlar, günlük hayatını çok büyük bir şehirde geçirmeye alışmak zorunda kalmışlardır. Bu yüzden haftanın günlerini önceden daha dikkatlice planlamayı öğrenmişlerdir. İlk günlerden beri işe ve herhangi bir yere gitmek için çok daha vakit gerektiğini farketmişlerdir. Genel olarak ulaşım araçlarını daha çok kullanmaya alışmışlardır. Daha çok yürümeye de alışmışlardır. Artık onlardan bazıları İtalya'nın küçük kasabasına döndüklerinde İstanbul'da yaptıkları kadar yürüme ihtiyacı hissetmemektedirler; fakat orada yürümek için evden bu amaçla çıkmak lazımdır, İstanbul'da ise insanlar isteseler de istemeseler de yürümektedirler. Bir erkek, İstanbul'daki ile geldiği kasabadaki yürüme arasındaki farkı vurgulamıştır: “İstanbul'da çok yürüyorum, zaten yürümeyi seviyorum. Burada varmam gereken

¹⁷⁷ Giuseppe Mancini, **İstanbul, Europa**, (Çevrimiçi), <http://blog.zingarate.com/vivereistanbul/>, 29 Ağustos 2018.

yerden birkaç metro durağı önce iniyorum ve yürüyorum, bu şekilde farketmeden dört kilometre yürüyorum. İtalya'daki kasabam ise çok küçük, on dakika yürürsem biter; bu yüzden kırdaki, tarlalar arasında geçen dar sokaklarda yürümeye gidiyorum; insanlar beni görünce 'buradan nereye gideceksiniz? İyi misiniz?' diye merak ederler, çünkü genelde o tenha yerlerde yürüyen kişi yoktur. Ben bu şekilde yürüyerek bir kasabadan diğer kasabaya geçiyorum.”

Bir kişi Türkiye’de İtalya’ya göre sigara içenlerin daha çok olduğunu, bu yüzden buraya taşındıktan sonra sigara içmeye başladığını söylemiştir.

Bazı kişiler İstanbul’daki hayatın daha hızlı, yoğun ve stres verici geçtiğini, İstanbul’un ritmine uymanın zor olduğunu söylemişlerdir. Eşinin işinden dolayı İstanbul’a taşınan birkaç bayan ise İstanbul’da ailesinin yaşam standardı ve kalitesinin arttığını anlatmıştır, bundan dolayı daha konforlu ve sakin bir hayat geçirdiklerini söylemiştir. Bu bayanlar arasında İtalya’da çalışan, İstanbul’da ise ev hanımı olanlar vardır; onlar İstanbul’da çocuklarıyla daha çok vakit geçirebildiklerinden, hobileri için de vakit bulduklarından çok memnundurlar.

Birkaç ay Venedik’te, birkaç ay Roma’da, birkaç ay İstanbul’da oturan Venedikli ressam, Venedik’te bulunduğu Venedik üslubunda, Roma’da bulunduğu Roma üslubunda, İstanbul’da bulunduğu İstanbul üslubunda yaşamayı sevdiğini söylemiştir. Bu yüzden İstanbul’dayken bu şehrin özelliklerine odaklandığını, onu İtalya ile karşılaştırmamaya çalıştığını söylemiştir.

4.3.2.3.2. Yemek ve İçecek

Kültürel karışım, hem İtalyan hem Türk kültüründe merkezi bir yere sahip olan yemek alışkanlıklarında görülmektedir. Görüştüğümüz İtalyanların bir çoğu İstanbul’da da evde İtalyan yemeklerini yapmaktadır, fakat onların yanında Türk yemekleri de yapmaya çalışmaktadır. Bazıları Türk yemek tariflerini internetten bulmaktadır, bazıları Türk arkadaşlarından öğrenmektedir, birkaç kişi Türk mutfağı kursuna gitmiştir; Roma Derneği’nde de İtalyan mutfağı dersleri yanında Türk mutfağı dersleri düzenlenmektedir. Bazıları İtalyan yemeklerini yapmak için Türk malzemelerin kullandıklarını söylemişlerdir. Başkaları ise on beş yıl önce markette İtalyan malzemelerinin bulunmadığını, bulunduğu zaman aşırı pahalı olduğunu

anlatarak artık süpermarkette her şey bulunduğuna sevinmiştir. Hatta Zorlu Center AVM’de bulunan Eataly marketinde peynir ve jambon gibi taze İtalyan ürünleri bulunmaktadır. Görüştüğümüz kişiler, İstanbul’da İtalya’dakine göre dışarıda daha çok yemek yemektedirler; çünkü İstanbul’da genel olarak dışarıda yemek yemek ucuzdur. Birkaç kişi, ev yemeklerini yapan self servis lokantalardan bahsetmiştir; onlar sık sık lokantadan yemekler almaktadırlar, bazen evde onlara parmesan peyniri gibi bir İtalyan malzemesi eklemektedirler. Bu kişiler arasında, yemek yapmayı sevmeyenler vardır. Onlar arasında bulunan görüştüğümüz bir bayan şöyle söylemiştir: “Ben ilginç bir İtalyanım, çünkü yemek yapmayı sevmiyorum, pek beceremiyorum da. Fakat artık İstanbul’da bu bir sorun değil; çünkü her türlü yemek dışarıdan alınabilir, sipariş edilebilir.”

Yemek sipariş etmek, İstanbul’daki İtalyanların çok hoşuna giden bir şeydir. Son yıllarda İtalyan şehirlerinde yemek sipariş etme daha yaygın olmaya başlamasına rağmen İstanbul’da herhangi bir yemeğin dışarıdan sipariş edilebilmesi İtalyanların alışkın olmadıkları bir şeydir. İstanbul’da tatlılar bile sipariş edilebilmektedir. İtalya’da sipariş edilen klasik yemek pizzadır, fakat başka restoranların bir çoğu evlere servis yapmamaktadır.

En klasik İtalyan yemeklerinden biri olan pizza, İstanbul’a taşındıktan sonra da İtalyanların ara sıra ihtiyaç duydukları bir yemektir. Konuştuğumuz birkaç kişinin evinde aile âdeti olarak haftada bir defa pizza yapılmaktadır. Başka kişiler ise ayda bir defa pizza yemeye gittiklerini anlatmışlardır. Pizza yemeye gitmek İtalya’da olduğu gibi İstanbul’da da aileyle veya arkadaşlarla sıcak bir ortamda güzel bir akşam geçirmeye fırsat vermektedir. Görüştüğümüz İtalyanların bir çoğu ara sıra İstanbul’daki İtalyan pizzacılarını merak eden Türk arkadaşlarıyla pizza yemeye gitmektedir. Bahsedilen pizzacılar arasında ilk olarak aşçısı Napolili olan, pizzası çok lezzetli olan Moda’da bulunan **Il Pellicano** var, bundan sonra Şişhane’de bulunan **Pizza Pera**, Cihangir’deki **Miss Pizza**, Gayrettepe’de bulunan **Trattoria Serenzo** (=Serenzo’nun Restoranı) ve **Piola** restoranı, Akat’ta **Baffetto**, Kadıköy’de yeni açılan **PizzaYolo** vardır. Pizza yemek için Zorlu Center AVM’de bulunan, bir İtalyan zinciri olan **Eataly** restoranına gidenler de vardır. Görüştüğümüz İtalyanlar arasında hemen hemen herkes ara sıra pizza yemeye gitmektedir.

Başka yemekleri yemek için İtalyan restoranlarına gidenler ise çok daha azdır. Lazanya yemek için **Eataly** restoranına gidenler vardır, fakat genel olarak İstanbul'daki İtalyan restoranları pahalı olduğu, onlardan bazıları gerçek İtalyan mutfağı yapmadıkları için İtalyan yemeklerini yemek istedikleri zaman onları evinde hazırlamayı tercih edenler çoktur. Babası Türk olan, Milano'da büyümüş olan görüştüğümüz bir erkek bu konuyu şöyle özetlemiştir: “İstanbul'daki bütün İtalyan restoranları denemedim. Gittiğim İtalyan restoranları arasında aslında İtalyan olmayan restoranlar da var; bazen makarna menüsü mevcut diye dışarıda ‘İtalyan restoranı’ yazıyorlar. Arkadaşlarım bana ‘Nerede İtalyan makarnası yiyebiliriz?’ diye sordukları zaman onları evime davet ediyorum”. Yine de ara sıra İtalyan restoranlarına giden İtalyanlar vardır. Bahsettikleri restoranlar arasında Akmerkez’de bulunan, aşçısı İtalyan olan lüks restoran **Papermoon**, Etiler’deki **Da Mario**, **Torcello** ve **Trattoria Scarpetta** (Scarpetta Restoranı) restoranları, Karaköy’deki güzel makarna yapan **Paps**, Kadıköy’deki **Aida** ve **Trattoria da Rosario** (=Rosario’nun restoranı), Acıbadem’de, Akasya alışveriş merkezinde bulunan **Trattoria Enzo** (=Enzo’nun restoranı) vardır.

Görüştüğümüz insanların yemekle ilgili ortak bir davranışı, İstanbul’a taşındıktan sonraki ilk zamanlarda Türk yemeklerini çok sevdikleri için sadece onları yemek isteme, hiç pizza yemeye gitmeme, evde de Türk yemeklerini yapmadır. İlk zamanların heyecanı geçtikten sonra İtalyan yemek alışkanlıkları geri dönmektedir. Bir bayan bununla ilgili tecrübesini anlatmıştır: “Eşimle İstanbul’a ilk taşındığımız zaman sürekli Türk yemeklerini yemek istiyordum; bir yıl için İtalyan espresso kahvesini bırakıp sadece Türk kahvesini içtim. Sonra gittikçe İtalyan yemek alışkanlıklarına döndüm. Dışarıda yemek yediğimizde Türk restoranlarına gidiyoruz, fakat ayda bir defa pizza yemeye gidiyoruz. Başlangıçta dışarıda herhangi bir İtalyan yemeği yemekten kaçınıyorduk, yurtdışındayken İtalyan yemekleri yiyen tipik İtalyanlar olmak istemiyorduk. Ancak zamanla canımız pizza istemeye başlamıştı; o zaman kendimize ‘birkaç yıldır buradayız, ara sıra İtalyan pizzacılarına gidersek bir şey olmaz’ diyerek kararımızı aldık”. 1988 yılında Türk bir erkekle evlenen, İstanbul’a âşık olan bir bayan bu yıllarda İstanbul’un bütün İtalyan restoranlarını denediğini beyan etmiştir. Türk bir erkekle evli olan başka bir bayan, dışarıda Türk

yemeklerini, evde İtalyan yemeklerini yediklerini, hatta kocasının çok lezzetli İtalyan yemeklerini yapabildiğini anlatmıştır.

Aslında bu kişilerin İtalyan yemeğiyle ilişkisi, gurbetçi olmakla ilgili duyguları yanımsatmaktadır. Başlangıçta yeni yerin her şeyi dikkat çekicidir, zamanla memleketinin bazı şeyleri özlenmeye başlanmıştır. Duygulara girmeden, pratik meseleye bakarak birkaç kişi İtalyan yemekleri yapmalarının sebebi onları hazırlamanın daha hızlı olmasını anlatmıştır.

Görüştüğümüz herkes Türk yemeklerini çok sevdiğini söylemiştir. Birkaç kişi Türk mutfağını çok fazla sevdiği için İstanbul'a taşınalı kilo aldığından şikâyet etmiştir. Birkaç kişi Türk mutfağının sağlıklı olduğunu, birkaç kişi Türk yemeklerinin İtalyan yemekleri gibi çeşitli olmadığını söylemiştir.

İstanbul'un İtalyanlarını etkileyen bir alışkanlık, Türk kahvaltısıdır. Görüştüğümüz herkes, Türk kahvaltısını çok sevmektedir. İtalyan kahvaltısı tatlı, küçük bir yemektir; genelde kahvaltıda kahve içilmektedir, bisküvi ve kek yenmektedir. Türk kahvaltısı ise yumurta, domates, salatalık, peynir gibi yemeklerden oluşmaktadır, bunun yanında simit ve reçel de vardır. Kahvaltıda çorba bile içilebilmektedir. Türk kahvaltısı büyük, doyurucu bir yemektir. Görüştüğümüz iki kişi uzun yıllardır İstanbul'da yaşamasına rağmen evde hâlâ İtalyan kahvaltısı yaptıklarını anlatmıştır. 2000 yılında İstanbul'a yerleşen bir bayan, bununla ilgili "İtalyan kahvaltısını yapmaya devam ediyorum. Türk kahvaltısını öğle yemeği veya akşam yemeği olarak yapıyorum. Bir arkadaşla saat 11'de kahvaltı için görüşmeye anlaştığım zaman ben önce evde saat 8'de veya 9'da sütlü kahve içiyorum, bisküviler yiyorum, yani İtalyan kahvaltısını yapıyorum". Evde hep beraber veya dışarıda arkadaşlarla yapılan Pazar kahvaltısı alışkanlığı, İtalyanlar tarafından seve seve benimsenmiştir. İtalya'da Pazar öğle yemeği çok önemlidir; Pazar günleri aileler toplanıp beraber yemek yemektedirler, sık sık büyüklerin evine gidilmektedir. Pazar öğle yemeği âdeti, İstanbul'da Pazar kahvaltısına dönüşmüştür. Bu âdetlerin işlevi, aynıdır; sevdikleriyle acelesiz güzel bir vakit geçirmek, zengin bir sofrada toplanıp sohbet etmek, topluca rahatlamak ve tatil gününün tadını çıkarmaktır.

Görüştüğümüz kişilerin bir çoğu İstanbul'da hem Türk restoranlarında hem başka ülkelerin yöresel mutfağını yapan restoranlarda yemeyi çok sevmektedir. İstanbul'un çokkültürlülüğü, mutfakta da görülmektedir; bu yüzden İstanbul'da

Avrupa, Orta Doğu, Orta Asya, Hindistan, Uzak Doğu, Amerika, Güney Amerika mutfağının restoranları bulunmaktadır.

İçme alışkanlıklarına geçerse İstanbul'un İtalyanların vazgeçmediği başka bir şeyin İtalyan kahvesi olduğunu söylemeliyiz. Türk kahvesi, asla İtalyan kahvesinin rolünü almaz; çünkü bu kahvelerin işlevi, onların içme tarzı farklıdır. Türk kahvesi yavaş içilmektedir, onu içtikten sonra fal bakma âdeti vardır. İtalyan kahvesi ise hızlıca iş yerinde, öğle yemeği arasında, yemekten sonra sofradan kalkmak üzereyken içilmektedir. Görüştüğümüz bir erkek, bu farklılığı iyi özetlemiştir: “İstanbul’a taşındıktan sonra ben ve sevgilim kahveden vazgeçmedik; kahve içiyoruz, kahve içmeye gidiyoruz. Buradaki kahve kavramı biraz farklı; İtalya’da evden çıktıktan sonra, öğle arasında çalışmaya tekrar başlamadan önce herhangi bir kafe-bara uğrayıp hızlıca bazen oturmadan bir kahve içilir; oradaki garsonlar ve müşterilerle biraz sohbet ettikten sonra işe dönülür, çalışmaya devam edilir. Burada bu tür kafe-bar yok, bu âdet de yok. Yine de biz kahve âdetinden vazgeçmedik.”

İtalyan kahvesi yanında, İstanbul'un İtalyanlarının günlük hayatında çay da yer almaktadır. İlk zamanlardan sonra çay içme alışkanlığı oluşmuştur, artık çay onlar için de sosyalleşmenin en iyi ve basit yollarından biridir.

İtalya’da günlük hayatta şarap ve içki de yer almaktadır. Örneğin aperitif içmeye gitme, bir sosyal âdettir. Bir çok kişi akşam yemeğinden önce, işten çıktıktan sonra iş arkadaşlarıyla hafif bir şeyler yemektedir, alkollü bir içecek içmektedir; aperitif budur. Arkadaşlar yoğun dönemlerde de aperitif yapmak için buluşmaktadırlar, sonra herkes kendi işine devam etmektedir. Aperitif yapmak, iş gününü tamamlamak için, işten sonra rahatlamak için en basit İtalyan çözümlerinden biridir. Görüştüğümüz birkaç kişi, İstanbul’da da bu âdete uyduğunu söylemiştir, başka kişiler ise burada bu âdet olmadığı için, aperitif yapmaya yalnız gitmektense ondan vazgeçtiklerini anlatmışlardır. Birkaç kişi İtalya’da yaptığı gibi yemek sırasında şarap içtiğini, ara sıra akşam yedikten sonra bir bardak içki içmekten vazgeçmediğini anlatmıştır; genç bir çift böyle söylemiştir: “İtalya’dan getirdiğimiz şarabı içiyoruz, bir de evimizin salonunda içkileri koyduğumuz bir çekmece var.” Birkaç kişi ise İstanbul’a taşındıktan sonra otomatik olarak daha az içki içmeye geçtiğini anlatmıştır. Bunun sebebi, her restoranda içki bulunmaması, onun pahalı

olmasıdır. Ancak bu kişilerin dediğine göre daha az içki içmeye geçmek doğal olmuştur, hiç zor olmamıştır.

İtalya’da yemek saatleri sabittir; herkes saat 12’de veya 1’de öğle yemeği yemektir, akşam saat 7.30’ta veya 8’de akşam yemeği yemektir. Görüştüğümüz bazı kişiler, İstanbul’da da evde akşam yemeğini Türklerden daha geç saatlerde yemeye devam ettiklerini söylemişlerdir. Türk bir kadınla evlenmiş olan, sonra boşanan bir erkeğin anlattığına göre yemek saatleri onlar arasında çarpışma sebebi olmuştur: “Evde öğle yemeği ve akşam yemeğinin saatlerine bağlı kaldım. Evli olduğum zaman eşimle hep bunu tartışıyordum. Burada hep farklı saatlerde yemek yenir. İtalya’da belirli saatlerde aile toplanıp yer. Evli olduğum zaman herkes istediği saatte mutfığa girip yiyordu; bu, bence çok kötü bir şeydir. Bu yüzden bir gün kızıp buzdolabına bir kâğıt astım; orada ‘Bu evde bu saatlerde yemek yenir’ diye yazmışım, saatleri belirlemişim.”

4.3.2.3.3. Boş Zaman

Bazı İtalyanların İtalya’dan getirdiği alışkanlıklar arasında evde devlet İtalyan televizyonu kanalları izleme vardır. Birkaç kişi bunu söylemekten çekinmektedir, bir bayan “Evde İtalyan kanallarını izliyorum. Aslında Türkçe öğrenmek için Türk kanallarını izlemenin çok faydalı olduğunu biliyorum, tembellikten böyle yapmıyorum” diye itiraf etmiştir. İtalya’da bir deyim vardır; “alışkanlıklar zorla ölmektedir” diye söylemektedir.

İstanbul’a aşağı yukarı on yıl önce taşınan birkaç kişi, o zamanlarda spor yapma alışkanlığını İstanbul’a getirdiklerini anlatmıştır. Dediklerine göre o zamanlarda İstanbul’da daha sağlıklı bir hayat sürdürmek için, kendi bedenine değer vermek için, rahatlamak için yetişkinler arasında boş zamanında spor yapma alışkanlığı pek yoktu; sonra ise spor salonuna gitme, koşma çok yaygın olmuştur. Bir bayan, bu yıllardaki değişimi böyle özetlemiştir: “Şuan İstanbul’da spor moda haline geldi, buraya taşındığım zaman ise hiçkimse spor yapmıyordu. Spor yapma, ilginç bir alışkanlık sanılıyordu; çok az ve çok pahalı fitness salonu vardı, insanlar koşmaya çıkmıyordu. Ben başlangıçta koşmak için Moda parkına gidiyordum, orada spor yapan tek kişi bendim. Türklere komik geliyordum, bazen birkaç metre için onlar da

yanımda koşuyorlardı, birazcık dalga geçiyorlardı, “kolay gelsin” diliyorlardı... eğlenceliydi! Önce bedenin bakımı için spor yapmaya pek önem verilmiyordu. Türk bir kız arkadaşım başka gençlerle oturuyordu, evinde İtalyan bir erkeği de vardı. O erkek spor salonuna gidiyordu, kaslıydı ve kendi görünüşüne önem veriyordu; bunun sebebiyle kız arkadaşıma göre o erkek eşcinsel olmalıydı; aslında böyle değildi. Bu yıllar içinde bir çok şey değişti; artık hem spora hem sağlıklı beslenmeye önem veriliyor. Ben Moda’ya, Cadde Bostan’a koşmaya gitmeye devam ediyorum; son yıllarda orada koşanlar var, yani koşan Türkler var. Hatta bazen koşma gruplarını görüyorum; onlar hem koşmak üzere hem sağlıklı bir yaşam hakkında toplantılar yapmak üzere buluşurlar”. Fotoğrafçı olan, koşmaya çıkmayı seven başka bir bayan, futbol oynamayı da sevmektedir. Anlattığına göre İtalya’da ara sıra futbol oynayan erkeklere katılıyordu, fakat İstanbul’da erkeklerle futbol oynayan bir kadın ilginç sayılmaktadır. Bu yüzden belgeselci olan Türk yakın bir bayan arkadaşıyla haftada bir defa toplanan, farklı ülkelerden gelen erkeklerden ve kadınlardan oluşan bir futbol takımı kurmuştur. Bu bayan Sicilya’dan geldiği için, takıma komik bir ad koymak istedikleri için takımın adı **Sicilya Demir Spor** olmuştur. Bu bayan, takımını böyle tanıtmıştır: “Arkadaşım Ayşegül’le karışık bir futbol takımı kurduk, ad olarak Sicilya Demir Spor koyduk. Haftada bir oynuyoruz, katılanlar farklı ülkelerden gelen erkekler ve kadınlardır. Ben katılıyorum, Ayşegül katılıyor, Suriyeli bir erkek, Brezilyalı bir erkek, bir Amerikan, bir İngiliz, başka Türkler de var. Futbol neden erkek sporu olmalı? Amacımız, kadın erkek birlikte birbirine saygı göstererek iyi futbol oynamak. İyi derken küfürsüz, kavgasız, aşırı rekabetsiz bir futbol kastediyoruz. Bu yüzden rakiplerimiz güzel bir gol attıkları zaman biz de onları alkışlıyoruz”. Bu takımın hikâyesi birkaç gazetede ve kanalda çıkmıştır.¹⁷⁸

Bir kişi, İstanbul’da trafik kötü olmasına rağmen burada da İtalya’nın küçük şehrinde yaptığı gibi bisiklet sürmeye devam ettiğini anlatmıştır. Sporla ilgili bazı İtalyanların vazgeçmediği bir alışkanlık, Pazar günlerinde futbol maçlarını izlemektir. Futbol tutkusu, İtalyanları Türklere bağlayan bir şeydir. Bir kişi ise sabah kahvaltıda vakit olduğunda adı **La Gazzetta dello Sport** (= Spor Gazetesi) olan

¹⁷⁸ “Sicilya Demir Spor: Kadın Erkek Birlikte, “İyi Futbol” Peşinde”, **Haber Türk**, 26 Mart 2018 (Çevrimiçi), <https://www.haberturk.com/video/bbc/izle/sicilya-demir-spor-kadin-erkek-birlikte-iyi-futbol-pesinde/467352>, 30 Ağustos 2018.

İtalyan spor gazetesini okuduğunu, bu şekilde yeni güne en iyi şekilde başladığını anlatmıştır.

Bir bayan İtalya’da yaptığı gibi İstanbul’da da kendini geliştirmek ve yeni şeyler öğrenmek için çeşitli kurslara yazıldığını anlatmıştır. Fakat İtalya’da işi ile ilgili kurslara katıldığını, İstanbul’da çalışmadığına göre Türkçe öğrenmek için ve yeteneklerini geliştirmek için kursa gittiğini açıklamıştır. İtalya’dayken de resim çiziyormuş, İstanbul’da vakti olduğu için resim kursuna yazılmıştır. Bizimle konuşan başka bir bayan İtalya’da çalıştığı için çok az vakti olduğunu, İstanbul’da çalışmadığı için hem çocuklarıyla daha çok vakit geçirebildiğine hem hobileri için daha vakti olduğuna sevinmiştir. Bu bayan, İstanbul’da seramik bir kursuna gittikten sonra hocasıyla ve başka seramikçilerle yaptıklarını sergilediğini, seramikçiliği çok sevdiği için ona devam etmeye karar verdiğini, flamenko dersi de aldığını, bir de bayan arkadaşlarıyla sürekli şehrin yeni yerlerini gezmeye gittiğini anlatmıştır.

Bir çift İtalya’dan kendi köpeğini getirdiği için boş zamanı ona göre ayarladığını anlatmıştır; bu yüzden haftasonları çok fazla kalabalık olmayan, Moda sahili ve Şile gibi yürümenin mümkün olduğu yerlere gitmeyi tercih ettiğini anlatmıştır. İtalya’ya göre İstanbul’da bir köpeğe sahip olanlar daha az olduğu için köpeklerle gezmek biraz daha zor olduğunu eklemiştir.

Kitap okumayı seven bir çift, Türkçe iyi öğrenmiş olmasına rağmen boş zamanında rahatlamak için okudukları kitaplar İtalyanca olduğunu, çünkü Türkçe kitapları okumak hâlâ çaba gerektiğini, o kadar dinlendirici olmadığını açıklamıştır. Başka bir kitap severi, henüz Türkçe bilmediği için İstanbul’dayken İtalyan kitapçılarını özlediğini söylemiştir; İtalya’da dışarıdayken bir kitapçılık görünce mutlaka oraya girip ilgi alanındaki kitaplara, yeni çıkanlara göz atarmış. Bu yüzden İstanbul’da İngilizce kitapları satan bir kitapçı bulunca çok seviniyormuş. Sinema severleri, Türkiye’de filmlerin bir çoğuna dublaj yapılmadığı için Türkçe bilmeseler de filmin orijinal dilini bilirlerse sinemaya rahatça gidebilmektedirler. Görüştüğümüz kişiler arasında İtalyan Kültür Enstitüsü’nün haftalık film gösterimlerine gidenler vardır; orada gösterilen filmler, İtalyan filmlerdir; orijinal dili İtalyanca, alt yazı ise Türkçe. Henüz iyi bir seviyede Türkçe bilmeyen tiyatro severleri ise İstanbul’a taşındıktan sonra tiyatroya gitmeyi bıraktıklarını anlatmışlardır. Emekli olduktan sonra İstanbul’a taşınan bir erkek, önce Milano’dayken çeşitli kültürel etkinliklere

katılmasına rağmen düzenli olarak kültürel dir derneğine katılmadığını, burada ise düzenli olarak Roma Derneği'ne uğradığını, onun derslerine ve etkinliklerine gittiğini anlatmıştır.

Görüştüğümüz kişiler hafta sonlarında şehri gezmeyi sevmektedirler, rahatlamaya, aileyle ve arkadaşlarla vakit geçirmeye çalışmaktadırlar. Dışarıda yemek yemektedirler veya arkadaşları evine yemek yemeye çağırmaktadırlar, sinemaya gitmektedirler, pazara gitmektedirler, Pazar günleri kahvaltıya çıkmaktadırlar. Türkler yapmayı sevdikleri gibi bu İtalyanlar da parka gitmektedirler, orada piknik yapmaktadırlar. Ara sıra şehrin kalabalığından kaçmak için Polonezköy, Şile ve Belgrad Ormanı gibi daha sakin, yeşil yerlere gitmektedirler. İlkbaharda ve yazın Adalar'a gitmeyi çok sevmektedirler. Spor severleri hafta sonları spor yapmaktadırlar.

Bir çok kişi ilk aylarda her boş anda İstanbul'u gezmeye çıktığını, sürekli farklı şeyler denemek istediğini söylemiştir, sonra zamanla rutine girdiğini, rahatlamak için sinemaya veya parka gitmek gibi İtalya'da da yapmayı sevdikleri şeyleri tekrar yapmaya başladıklarını anlatmıştır. Türk kahvaltısı gibi oluşan bazı alışkanlıkların artık onlara eski alışkanlıkların verdiği rahatlığı sağladığını eklemiştir.

4.3.2.3.4. Değerler

Değerler, çocukluktan beri aile ve okul tarafından aktarıldığı için insanların hayatında kolayca değişmeyen sabit noktalardır. Bu yüzden başka bir ülkeye taşınanlar da genelde kendi kültürüne ait değerlere göre yaşamaya devam etmektedirler. Bu değerler yanında bazen zamanla insanlar başka bir kültüre ait olan veya kişisel bir gelişimden kaynaklanan yeni değerler hayatına kabul etmektedirler.

Görüştüğümüz birkaç kişi İstanbul'daki günlük hayatından bahsettiği zaman bu hayatta önemli bir role sahip olan eski ve yeni değerlerden bahsetmiştir. Genç bir erkek, İstanbul'a taşındıktan sonra bir çok alışkanlığı değişmesine rağmen ailesinden öğrendiklerini takip etmeye devam ettiğini söylemiştir. Bunlar arasında, merak etme önemi vardır; yeni yerleri görme, yeni insanlarla tanışma merakı sayesinde insanlar kendine fazla odaklanmaktansa dışarıya açılmaktadırlar, başka kişilerle olumlu ağlar

örmektedirler. Bu kişinin unutmadığı başka bir değer, israf etmemektir. Bunun önemini böyle anlatmıştır; “Ailem bana israf etmemeyi öğretti; gerekli olanı kullanmayı, ihtiyacım olmayan giyisileri almamayı, su ve elektriği tasarruf etmeyi öğretti. Bundan dolayı bana gerekli olmayan şeyler alma, çok fazlaya sahip olma beni ilgilendirmemektedir. Bu İtalyan kültürünün bir değeri mi ailemin bir değeri mi diye bilmiyorum, fakat İstanbul’a taşındıktan sonra da ondan vazgeçmedim”. Aynı kişi, Güney İtalya’nın küçük kasabasında öğrendiği iyi inatçılık, İstanbul’a alışmak, burada yaşayabilmek ve başarmak için çok önemli olduğunu böyle anlatmıştır; “İstanbul’da kalmak için inatçı olmam gerekti; insanların farklı davrandıkları, farklı bir dil konuştukları, farklı bir dine inandıkları bir yere yerleşmek kolay değildir. Bu yıllarda özgüvenim olmasaydı, amaçlarıma varmak için inatçı bir şekilde davranmasaydım çok önce İtalya’ya dönmüş olurdum, çünkü kalmak için fedakârlık etmek daha çok zor gelirdi”.

Bir kız İtalya’da yaptığı gibi İstanbul’da da sadece kendini düşünmemeye kararlı olduğu için dayanışma derneklerine katılıp gönüllü işler yapmaya devam ettiğini söylemiştir. Hatta adı Valentina Elmetti olan bu kız 2014 yılında üç İtalyan kız arkadaşıyla İstanbul’da yaşayan yabancı kadınlara destek vermeyi amaçlayan bir dernek kurmuştur. Derneğin adı, **Onar**.¹⁷⁹ Zamanla bu derneğin amacı değişmiştir, artık bütün kadınlara yönelik çeşitli hizmetler vermektedir, etkinlikler ve seminerler düzenlemektedir. Etkinlikler İngilizcede ve Türkçede. Katılanlar arasında Türk kadınları da çoktur.

Görüştüğümüz bir kız, İstanbul’da yaşadıkça parayla ilişkisinin değiştiğini anlatmıştır. Ona göre, Türkler İtalyanlardan parayla daha az ilgilenmektedirler, paraya düşkün değillerdir. Bunu böyle anlatmıştır; “Türkler ihtiyacı olanlara zorlanmadan para veya yemek verirler. Bence bizden daha kolayca borç verirler; İtalyanlar ise dilenci olmayan, ama kötü durumda bulunan bir kişiye yardım etmeden önce gereksiz şeyler düşünürler; “Belki yardımımı istemez, belki yanlış anlayacak” diye düşünürler. Bunlar, faydasız düşünceler; İstanbul’da yaşadıkça bunlar üzerinde çok durmamamı öğrendim”.

¹⁷⁹ **Onar İstanbul**, (Çevrimiçi), <https://tr-tr.facebook.com/nardernek/>, 31 Ağustos 2018.

Emekli olan, ressam olan erkek kardeşi İstanbul’da ev aldıktan sonra o da onun gibi birkaç ay Venedik’te birkaç ay İstanbul’da yaşamaya karar veren bir bayan, hem Venedik’te hem İstanbul’da önemli bir değeri olan komşuluktan bahsetmiştir. O, İstanbul’da Cihangir’de yaşamaktadır; dediğine göre orada komşular birbirini tanımaktadırlar, aralarında bir ilişki vardır. Venedik’te aynıdır. Sokak hayatının neşesi de hem Venedik’te hem İstanbul’da vardır; bu iki şehirde sokak yaşamaktadır; her sokağın tipleri vardır, oradan gezen satıcılar geçmektedirler, insanlar eve girmeden komşularla orada sohbet etmeye durmaktadırlar. Venedikliler, “işler sokakta yapılır” diye bir deyim kullanmaktadırlar; bu deyimle şehrin hayatının merkezi olan sokağın önemini vurgulamaktadırlar. Bayana göre bu deyim İstanbul için de geçerlidir. Bayan, bunu söylemiştir; “Venedik’te komşularımı biliyorum, sokakta çok vakit geçiriyorum, fakat Venedik küçük bir şehirdir. Burada da aynı şekilde yaşamamanın mümkün olduğunu görünce çok şaşırdım. O kadar büyük bir şehir olan İstanbul’da küçük bir kasabada yaşamışım gibi yaşayabilme çok hoşuma giden bir şey. İstanbul, burada yaşayanlara büyük şehirlere özgü fırsatlar veriyor, aynı zamanda küçük yerlerin samimiyetini ve insanlığını kaybetmedi”.

4.3.2.3.5. Dinî Gelenekler

4.3.2.3.5.1. İtalyan-Türk Karışık Çiftlerinde Din

Çalışmalarımız sırasında Türk bir kişiyle evlenmiş olan on altı İtalyanla görüştük. Bu çiftlerde din farklılığı çeşitli çözümler bulmuştur. Görüştüğümüz çiftlerde hiçkimse evlendikten sonra kendi dinini değiştirmede; Katolikler Katolik kalmışlardır, Müslüman olan eşleri de Müslüman kalmışlardır. Ancak İtalyan bir bayan ve bir erkek gelecek eşi ile tanışmadan önce Müslüman olmuşlardır. Erkek, gençken Müslüman olmuştur; Müslüman olarak yıllarca İtalya’da yaşamıştır. Bu erkek Türk bir bayanla evlenmiştir, üç çocuğu olmuştur. Bayan ise gençken ateist olmaya karar verdikten yıllar sonra İstanbul’da yaşadığı zaman Müslüman olmaya karar vermiştir, hatta kapanmıştır. Bayan, din değişmesiyle hayatında her şey değiştiğini, artık kutladığı bayramlar Müslüman bayramları olduğunu, İslam kurallarına göre yaşadığını anlatmıştır. Bu karara ailesinin tepkisini ise böyle

açıklamıştır; “Ailem Müslüman olduğumu öğrenince şok geçirdi, tabii ki; çünkü önce dindar biri hiç olmamıştım, geleneklere karşıydım bile. Ancak sonra annem ve babam olumlu bir şekilde değiştiğimi, mutlu olduğumu gördüler ve kararımı kabul ettiler”.

Görüştiğimiz bir bayan ise ateist olduğunu söylemiştir. Türk eşi de ateist olduğu için çocuklarının da hiçbir din eğitimi almadıklarını açıklamıştır.

Yirmi dört yıldır İstanbul’da yaşayan bir bayan annesinin İtalyan Katolik, babasının Türk Müslüman olduğu için o ne Müslüman ne Katolik olduğunu, fakat Allah’a inandığını söylemiştir. Türk eşiyle evlendikten sonra bu durumun değişmediğini, zaten eşinin dindar olmadığını açıklamıştır.

Diğer çiftlerde İtalyan olan evlenmeden önce Katolik ve Katolik olmaya devam etmiştir, Türk eşi Müslümandı ve Müslüman olmaya devam etmiştir. Ancak Katolik olmaya devam eden herkesin dediğine göre Türk eşi Müslüman olmasına rağmen pek dindar değilmiş. Katoliklerin bir çoğunun kendilerinin de çok dindar olmadıklarını söylemişlerdir. Napolili bir erkek, kendisinin Katolik olduğunu, Türk eşinin ise dindar bir aileden gelmesine rağmen ateist olduğunu anlatmıştır. On üç yıldır İstanbul’da yaşayan İtalyan bir bayan kendisinin dindar bir Katolik olduğunu, İtalya’dayken kilise için gönüllü olarak çalışarak çocuklara din dersini verdiğini anlatmıştır, İtalya’da tanıştığı Türk eşinin kararsız bir ateist olduğunu söyleyen biri olduğunu anlatmıştır. Türk bir bayanla evlenmiş olan, sonra ondan boşanan bir erkek eski eşinin Musevi olduğunu anlatmıştır, Yahudilikte çocukların annesinin dinini aldıklarına göre kızının da Musevi olduğunu açıklamıştır. Bunu böyle yorumlamıştır; “Bence herkesin farklı dinleri araştırması lazım; çünkü inanmak önemlidir ve dinlerin ortak temelleri var. Bence Tanrı’ya farklı adları veriyoruz fakat Tanrı değişmiyor”. Bu fikir, görüştiğimiz karışık çiftlerin diğer kişileri tarafından da paylaşılmaktadır. Herkes, eşinin dini için saygı duymaktadır, din farklılığında ilişkiye ve karşılıklı saygıya bir engel görmemektedir. Bu kişiler, eşi tarafından dini değiştirmeye zorlanmamışlardır, onlar da eşini bu konuda zorlamamışlardır. Sadece bir bayan, Türk bir erkekle evlendikten sonra ondan dini değiştirip değiştirmeyeceği ilgili bir soru almıştır, bunu ve ailesinin karışık din durumunu böyle anlatmıştır; “Ben Katolığım. Eşim ise Müslüman. Çocuklarım da Müslüman. Aslında ilk oğlumuz Müslüman, ikinci oğlumuz dinlerin insanları uyuşturduğunu, bu yüzden

Allah’a inanmadığını beyan ediyor. Üçüncü kızımız da son zamanlarda ağabeyinden etkilenip dinlere inanmadığını söyledi; fakat ben ona inanmak önemli olduğunu anlattım, hangi dine inanmayı kendisinin zamanla seçebildiğini söyledim. Eşim de tutucu biri değil, annesi Selanik’ten geldiği için kapalı kadınları sevmiyordu; onlar hakkında Türk kadınlar gibi değil, Arap kadınlar gibi giyindiklerini söylüyordu. Evlendikten sonra eşim bana bir defa “Müslüman olacak mısın?” diye sordu. Ben “Hayır! Çünkü İslam’a geçsem de kalbim Katolik kalırdı” diye cevapladım. Ondan sonra din hakkında bir şey daha söylemedi, zaten o da dindar biri değildir”.

Görüştüğümüz diğer karışık çiftlerinin çocukları ebeveynlerinden inandıkları dinlerinin ortak değerlerine göre büyütülmektedirler, büyüdükleri zaman Katolik ya da Müslüman olmayı seçeceklerdir. Bu çocuklar, ara sıra annesiyle ayın için kiliseye gitmektedirler, hem Müslüman hem Hristiyan bayramlarını kutlamaktadırlar; genelde Müslüman bir ortamında yaşamaktadırlar, yazın tatil için İtalya’ya gittiklerinde Katolik bir ortamına geçmektedirler. Görüştüğümüz herkesin dediğine göre bu çocuklar için bu durum normaldir, onların karışık kimliği onlar için bir sorun değildir. Türk eşi ateist olan, kendisinin dindar bir Katolik olduğunu anlatan yukarıda bahsettiğimiz bir bayan, kızına Hristiyanlık değerleri yanında İslam değerlerini de öğretmek istediğini söylemiştir; bu şekilde kızı gelecekte seçmeye özgür olacağını açıklamıştır. Söyledikleri, bunlardır; “Ben Katoliğim. İtalya’dayken gençken çok dindardım, gönüllü olarak kilisede çalışıyordum, çocuklara din dersi veriyordum. Eşim benimle tanıştığım zaman böyleydim. Eşim ise inanmıyor, kararsız bir ateist olduğunu söylüyor. İstanbul’a taşındıktan sonra her Pazar ayını için Sent Antuan Kilisesi’ne gidiyordum, artık sadece zaman zaman gidiyorum. Ben kızımıza Hristiyanlığı anlatıyorum, onunla Hz. İsa hakkında konuşuyorum, İtalya’ya gittiğimizde o ebeveynlerimle ayine gidiyor; babası bundan haberdardır. Buna rağmen onu özgür bırakmak istedik, büyüdüğü zaman dinini seçebilecek. Eşim maalesef ona İslam hakkında bilgi vermiyor; ben bundan üzülüyorum, çünkü bence İslam da çok güzel bir din, Alevilerin İslamı’nı çok seviyorum mesela. Fakat eşim dinle ilgilenmediği için kızımıza İslam’ı anlatmıyor. Evimize temizlik ve yemek yapmaya gelen Türk bir kız var, o dindardır. Bazen ondan kızımıza İslam hakkında birkaç şey öğretmesini rica ediyorum, çünkü kızımızın İslam’ı da bilmesini isterim”.

Yetmiş yaşında olan, iki yıldır eski Türk aşkıyla evli olan İtalyan bir bayan, onun dindar olmadığını, hatta kendini Katolik saymadığını söylemiştir. Eşinin Müslüman olduğunu, fakat Bomonti’de bulunan, yıllar sonra Evrim Okulları’na dönüşen Salezyan papazlarının okuluna gittiğini, orada İtalyanca öğrendiğini anlatmıştır. Bu yüzden genelde ayin için kiliseye gitmeyen kadın, eşi eski öğretmeni olan çok yaşlı bir Salezyan’i görmek istediği için onunla ara sıra bu Salezyan’ın ayini idare ettiği Harbiye’deki Kutsal Ruh Katedraline gittiğini anlatmıştır.

Görüştiğimiz bu karışık çiftler, dinlerarası diyalogun ve hoşgörölölölölölön önemli örnekleridir. İnandıkları dinlerinin ortak değerlerini vurgulamaya çalışırken farklı dinlerin insanların barışta ve özgürlükte beraber yaşamalarının mümkün ve aslında kolay olduğunu göstermektedirler.

Görüştiğimiz İtalyan bir erkek, Arnavut asıllı olan, fakat çocukken ailesiyle İtalya’ya göç eden bir bayanla evlidir. Akademisyen olan bu erkeğin işinden dolayı İstanbul’a yerleştikten sonra onların ilk kızı doğmuştur. Kızlarına ikinci ad olarak Müslüman bir ad koymuşlardır. Bu ad, eşinin çok sevdiği anneannesinin adıydı; çünkü eşinin babası Hristiyandı, annesi ise Müslümandı. Kızlarına bu ad koyarken onlar hem eşinin anneannesini ve geçmişini anmak istemişlerdir, hem de Türkiye’de büyüyecek olan kıza gelecek zamanda Müslüman olma fırsatı açık bırakma istemişlerdir. Bu da, kültürlerin ve dinlerin buluşmasının ve dönüşmesinin bir örneğidir.

4.3.2.3.5.2. Kiliseye Gitme

Görüştiğimiz bütün kişiler, İstanbul’un Katolik kiliselerini bilmektedirler, onları gezmişlerdir. Zaten onların bir çoğu Beyoğlu, Şişli ve Kadıköy gibi çok kilisenin bulunduğu yerlerde oturmaktadır. Görüştiğimiz kişilerin gittikleri kiliseler, bu çalışmada bahsettiğimiz İstanbul’un İtalyan topluluğuna bağlı olan kiliselerdir; bunlar, Galata Kulesi’ne yakın bulunan Saint Peter ve Saint Paulus Kilisesi, İstiklal Caddesi’nde bulunan Santa Maria Draperis Kilisesi ve Sent Antuan Kilisesi, Harbiye’deki Kutsal Ruh Katedrali’dir. Gittikleri başka kiliseler, Bebek’teki Sacre Coeur Kilisesi, Bomonti’deki Gürcü Katolik Notre Dame de Lourdes Kilisesi, Kadıköy’deki Notre Dame de l’Assomption Kilisesi, Fenerbahçe’deki Saint Augustin

Kilisesi'dir. Birkaç kişi düzenli olarak Pazar ayinine katılmaktadır. Bunlar arasında birkaç yıldır İstanbul'da oturan bir aile var; ailenin annesinin, çocuklarının Santa Maria Draperis Kilisesi'nin haftalık din dersine gittiklerini, o kilisede başka çocuklarla adı tasdik olan dinî törene katılarak Hristiyan olmalarını tasdik ettiklerini anlatmıştır. İtalya'da çocuklar okulda her hafta zorunlu olmayan bir saatlik din dersini almaktadırlar, haftada bir defa kiliseye bağlı olan din dersine gitmektedirler; İstanbul'un çeşitli kiliselerinde çocuklara yönelik bu din dersleri düzenlenmektedir.

İnsanların bir çoğu kiliseye Pazar ayini için gitmemektedir, fakat zaman zaman onları ziyaret etmektedir. Bazı kişiler ara sıra ayine katılmaktadırlar, daha çok kişi kiliseye dua etmek için gitmektedir. Genelde ayine gitmeyenler arasında ara sıra özel törenler için veya konserler için gidenler vardır. Başka kişiler İstanbul'un kiliselerinin tarihiyle, mimarlık yapısıyla ilgilendikleri için onları gezmişlerdir. Bir bayan, kiliseye bağlı olan geleneği merak ettiği için Fatih'te, Vefa'da bulunan Ayın Biri Kilisesi'ne gittiğini anlatmıştır; ayın birinci gününde Türkler de o kiliseyi ziyaret ederler, oradan bir anahtar alıp dilek tutarlar, dua ederler. Dilek gerçekleşirse anahtarı kiliseye geri getirmeliler, çünkü aynı anahtar dilek tutan başka bir kişiye verilecektir.

Birkaç kişi Katolik bir ortamdan geldiğini, fakat Katolik olmadığını söylemiştir, buna rağmen dayanışma projelerine katkıda bulunmak için Santa Maria Draperis, Sent Antuan ve Kutsal Ruh Kilisesi gibi İstanbul'un Katolik kiliselerine gittiklerini, papazları ve rahipleri tanıdıklarını söylemişlerdir. Bu dayanışma projelerinin bir çoğu mültecilere yardım etmeyi amaçlamaktadır.

Akademisyen olan bir erkek, Sent Peter ve Sent Paulus Kilisesi'nin bir rahibinin de akademisyen olduğunu, onunla konuşmak için ara sıra o kiliseye uğradığını anlatmıştır.

Birkaç kişi, İtalya'da her hafta ayine gitme alışkanlığı olmasına rağmen İstanbul'a taşındıktan sonra daha nadiren gittiğine başladıklarını anlatmıştır. Bunun sebepleri farklıdır. Bir sebep, kilisenin eve yakın olmaması; İtalya'da ise insanlar genelde kiliseye yürüyerek gidebilirler. Başka bir sebep, 2015'te terör olayları tarafından uyandırılan korku; 2000 yılında İstanbul'a taşınan bir bayanın söylediğine göre Noel ve Paskalya gününde İstanbul'da bulunduğu zaman Sent Antuan

Kilisesi'nin ayinine giderdi, fakat son zamanlarda o günlerde kilisenin çok kalabalık olduğunu düşünerek ayine katılmaktan korkup kiliseye gitmemiştir.

İstanbul'da yaşayan İtalyanların bir çoğu Noel için İtalya'ya gitmektedir, Paskalya gününde İstanbul'da kalanlar ise daha çoktur. Onlar arasında Paskalya ayinine gidenler vardır. Bir bayan, Paskalya'nın ayininden sonra Bebek'teki Sacre Coeur Kilisesi'nde katılımcılara yemek ikram edilmesi bayramlaşma ve beraber kutlama güzel bir yolunun olduğunu vurgulamıştır.

Birkaç kişi dediğine göre İstiklal Caddesi'nde bulunan, caddenin aşağıda kalan, biraz daha saklı olan Santa Maria Draperis Kilisesi, dua etmek için Sent Antuan Kilisesi'nden çok daha sakın bir yerin olduğunu söylemişlerdir. Bir bayan buna rağmen adının Antuan'dan geldiği için, Sent Antuan'ın onun koruyucu azizin olduğu için Sent Antuan Kilisesi'ni de ziyaret ettiğini, orada mum yaktığını söylemiştir.

Görüştiğimiz ressam, İstanbul'dayken dua etmek için hem kiliseye hem camiye gittiğini anlatmıştır; sık sık gittiği en sevdiği cami, Ortaköy Camii'dir.

Birkaç kişi, İstanbul'da çan sesini duymak onları evde hissettirdiğini söylemiştir. Galileo Galilei Lisesi'nde öğretmen olarak çalışan bir bayan, bu hissi böyle anlatmıştır; “Genelde kiliseye gitmiyorum; fakat Cihangir'deki evimden ilk defa kilisenin çan sesini duyduğumda duygulandım, çünkü evde hissettim. İtalya'da çan sesiyle büyüyoruz, çan sesi bize saat kaç olduğunu söylüyor, zamanımızı şekillendiriyor”. Moda'da oturan bir erkek de bunu söylemiştir. Şişli'de bulunan Kurtuluş'ta oturan bir bayan ise evinden hem ezanın hem Ermeni bir kilisesinden gelen çan sesinin duyması ona göre çok güzel olduğunu, ona huzur verdiğini anlatmıştır.

4.3.2.3.6. Bayramlar

4.3.2.3.6.1. Dinî Bayramlar

4.3.2.3.6.1.1. Hristiyan Bayramları

En önemli Hristiyan Bayramları, Hz. İsa'nın doğumunu anan Noel ve Hz. İsa'nın dirilişini anan Paskalya'dır. Noel günü 25 Aralık'tır, Paskalya günü ise ilkbaharda, fakat her yıl değişmektedir. İkisi çok önemli bayramlardır; İtalya'da onlara hem kilisede hem dışarıda hazırlık yapılmaktadır. Noel'den önce sokaklar ışıklarla süslenmektedir, meydanlarda büyük Noel ağacı koyulmaktadır, insanlar da Noel yaklaşırken daha iyi davranmaya çalışmaktadırlar. Paskalya'ya hazırlıklar ise kilise dışında daha az hissedilmektedir. Noel tatlıları daha uzun sürmektedir, yılbaşına bağlanmaktadır. Bu sebeplerden dolayı genelde İtalyanlar Noel'e daha bağlılardır, onu aileden uzak geçirmek çok zor gelmektedir. Hem Noel'de hem Paskalya'da kilisede önemli ayinler var, Noel için çok farklı bir atmosfer taşıyan gece yarısının ayini düzenlenmektedir. Bu iki bayram, sadece dine bağlı değildir, İtalyan kültürünün önemli bir parçasıdır. İnanmayanlar da, dindar olmayanlar da onları kutlamaktadırlar. Bayramlar, yakınlarla ve uzaklara daha iyi davranma, ihtiyacı olanlara yardım etme, bayramlaşma ve affetme, aile ve akrabalar ile toplanma, beraber sade bir şekilde güzel bir vakit geçirme fırsatını vermektedir. Bayramda evden ve aileden uzak olması, bütün bu şeyleri kaçırmaması demektir. Bu yüzden İstanbul'da yaşayan gördüğümüz insanlar, Noel için İtalya'ya gitmeye çalışmaktadırlar. Gördüğümüz bir erkek, bu ihtiyacı böyle anlatmıştır; "Noel için mutlaka İtalya'ya gidiyoruz. İtalya'da bütün Noel Bayramı'nın döneminde sokaklarda farklı bir hava var, insanların yaklaşımı daha olumludur. İstanbul'da yaşadığımız için Noel'e hazırlıkları kaçırmamamıza rağmen, Noel gününde ailemizin yanında olmak istiyoruz". Maalesef iş izlerinden dolayı Noel için İtalya'ya gidemeyenler var. Okulda çalışanlar veya çocukları öğrenci olanlar, İtalya'ya Noel için gitmektense Noel'den birkaç hafta sonra başlayan sömestir tatili için gidip daha uzun kalmayı tercih etmektedirler. Birkaç yıl için iş yerinden tatil almadığı için Noel gününde İstanbul'da kalan bir bayan, tecrübesini böyle anlatmıştır; "Genelde Noel

Bayramı için İtalya'ya, ailemin yanına gitmeyi tercih ediyorum. Birkaç yıl İstanbul'da kaldım, o gün işten tatil alıyordum, fakat özel bir şey yapmıyordum. Bir defa Bahariye Caddesi'nde bulunan bir kilisenin yanından geçtiğim için girdim, ayine katıldım; Noel atmosferini hissetmek istiyordum. Noel Bayramı'nda İstanbul'da olmanın üzücü, sıkıcı olduğunu anladıktan sonra her sene işten tatil alıp İtalya'ya gittim”.

İstanbul'da kalanlar da Noel'i kutlamaktadırlar. Bazıları önceki hazırlıklar da yapmaktadırlar; örneğin evde Noel ağacını süslemektedirler, çocukları olanlar Noel'den bir ay önce çocuklara Noel takvimini¹⁸⁰ vermektedirler. Noel'den önce Aralık ayının başında Roma Dermeği'nde adı *Portobello* olan Noel bir kermesi düzenlenmektedir. Kermeste İtalyan yemekleri yenilmektedir, satın alınabilmektedir, kıyafetler ve başka eşyalar da satın alınabilmektedir. Kermesi gerçekleştirmek için bir çok kişi gönüllü olarak çalışmaktadır. Görüştüğümüz kişiler arasında da gönüllü veya normal katılımcı olarak kermese gidenler, böylece Noel atmosferini hissedenler vardır. Santa Maria Draperis Kilisesi'nde görev yapan görüştüğümüz rahip, Noel'den önceki ayının çok yoğun ve güzel olduğunu, İstanbul'un farklı kiliselerinde farklı cemaatlerin dua toplantılarını yaptıklarını anlatmıştır. Protestanlarla ve Ortodokslarla da bu güzel dönemi paylaşmak için buluştuklarını, Ortodokslar 6 Ocak olan farklı bir günde Noel'i kutladıkları için o günde onlarla kutlamak üzere onların ayinine gittiklerini eklemiştir. Noel gününde ayine gidenler vardır; onların bir çoğu Sent Antuan Kilisesi'ne gitmektedir; çünkü bu kilise Noel için çok güzel süslenmektedir, oraya büyük bir Noel ağacı getirilmektedir, kilisede ve kilise önünde İtalyancada *presepe* denen, Hz. İsa'nın doğumunu gösteren heykeller koyulmaktadır. Orada Noel'in önceki akşam gece yarısında biten büyük bir ayin düzenlenmektedir, ona bir çok kişi katılmaktadır. Ayine katılanlar, ayinden sonra bayramlaşmaktadırlar, eve döndükleri zaman sıcak bir şey içmektedirler, hediyeleşmektedirler. Bu âdete uyanlar arasında bir Türkle evli olan İtalyanlar da vardır. Onlardan bir bayan kayınpederi ve kayıinvalidesinin

¹⁸⁰ Noel takvimi, Noel bekleyişinin takvimidir. Bu takvim satın alınabilmektedir veya evde yapılabilir. Aralık ayının takvimi olan bu takvim genelde kâğıttan yapılmıştır, her gün açılması gereken küçük kâğıt pencereleri vardır. Pencereler içinde genelde Noel ağacı, Noel babası, kar adamı şeklindeki küçük bir çikolata vardır. Çocuklar her sabah çikolatayı almak için bir pencere açarak Noel'e kalan günleri saymaktadırlar.

Türkiye'ye taşındığı yıldan itibaren hem Noel hem Paskalya için evine gidip bayramını kutladıklarını anlatmıştır; aile üyeleri için aldıkları yılbaşı hediyelerinden onunkini çıkarıp ona Noel için onu verdiklerini eklemiştir. İstanbul'da kalan İtalyanların bir çoğu Noel gününde başka İtalyanlarla veya genel olarak başka Hristiyanlarla birinin evinde güzel bir yemek düzenlediklerini, orada hep beraber evde olmuşlar gibi uzun uzun kutladıklarını anlatmıştır. Bu kutlamalara bazen yakın Türk arkadaşları da katılmaktadır. Bir Türkle evli olan bir bayan, Noel gününde çocuklarını hiç okula göndermediğini anlatmıştır, genelde eşinin çalıştığını, kendisinin ve çocuklarının ayine gittikten sonra birkaç arkadaşla kutladıklarını eklemiştir. Eşi Türk olan başka bir bayan da işinden dolayı Noel ve Paskalya için İtalya'ya gidememelerine rağmen başka ailelerle İstanbul'da kutlayarak çocuğunun bu bayramlarının bilmesini ve sevmesini istediğini söylemiştir. On yıldır İstanbul'da yaşayan bir bayan, işinden dolayı Noel'i İstanbul'da geçirdiğini, fakat o gün mutlaka ailesini, bazı akrabaları ve yakın arkadaşları telefonda arayıp bayramı kutladığını söylemiştir. En yakın Türk bayan arkadaşının Noel atmosferini çok sevdiğini ve her yıl onun için özel bir kutlama düzenlediğini anlatmıştır; sık sık onu evine özel bir yemek yemeye davet ettiğini söylemiştir. Gülümseyerek, “Bir Türk sayesinde ben İstanbul'da da Noel bayramını kutluyorum” diye eklemiştir. İtalyanca öğreten İTA Okulları'nda çalışan bir bayan, Noel için okulun İtalyanca bölümünün baş öğretmeninin İtalyanca öğretmenlerini restorana davet ettiğini, böylece hep beraber kutladıklarını anlatmıştır. Eşi Türk bir bayan olan bir erkek, Noel'de genelde çalıştığı için sadece dua ederek kutladığını söylemiştir. Birkaç kişi bazen Noel ve Paskalya bayramı için İtalya'dan ailelerinden birkaç kişinin geldiğini anlatarak onların sayesinde o günler daha da özel olduğunu açıklamıştır. İstanbul'a yalnız gelen, burada yalnız oturan bir kadın İstanbul'da geçirdiği ilk Noel'i böyle anlatmıştır; “Noel için İstanbul'da bulunan İtalyan arkadaşlarımla buluştum; birinin evine gittik, herkes bir hediye getirmişti; bütün hediyeleri Noel ağacı altına koyup hepimiz bir kâğıt seçtik, orada bir hediyeyle bağlı olan bir sayı vardı; bu şekilde herkes tesadüfen bir hediye alıyordu. Çok eğlendik, güzel kutladık. Ailemin yanında olmamama rağmen iyi hissettim; sıcak bir ortamda, iyi insanlarla kutladım”. Sonra, ifadesi değişip bayan bunu eklemiştir; “Bu yıl babam vefat etti; bundan dolayı bayramlarda ailemin yanında olmam daha da önemli oldu”. Bayram, aile demektir. Görüştüğümüz

bir bayanın genelde Noel’de ve Paskalya’da çocuklarıyla İstanbul’da kaldığını, son yıllarda ise annesinin ve babasının yaşlandığı için İtalya’ya gitmesinin daha önemli olduğunu söylemiştir. Ailenin bir kişisi vefat ettikten sonra önce çok mutlu olan o gün çok üzücü olabilmektedir. Görüştüğümüz birkaç kişi bu sebepten dolayı anneyi veya babayı kaybettikten sonra Noel’de İstanbul’da kalmayı seçmiştir. Görüştüğümüz bir erkek, bu duygu böyle ifade etmiştir; “Geçen seneye kadar Noel’i kutlamak için Venedik’e dönüyordum, çünkü orada annem vardı. Fakat annem vefat etti; bu yüzden bu sene ben ve ablam hem Noel hem Paskalya gününde İstanbul’da kaldık, kutlamak bile istemedik. Önce bayramları hep ailemizle, annemizle kutladığımız için bu sene Noel’den ve Paskalya’dan kaçmak istedik; çünkü o günlerde İtalya’da olmak çok acı olurdu. O günlerde bu bayramları kutlamayan bir ülkede olmak bize iyi geldi”. Görüştüğümüz sadece bir bayan bayramlara özgü akraba kalabalığını sevmediği için o günlerde İstanbul’da kalmayı tercih ettiğini söylemiştir.

Noel için İtalya’ya gidenlerin bir çoğunun yılbaşına kadar orada kalmaktadır. Emekli olunca İstanbul’a taşınan emekli bir erkek ise her yıl Noel için İtalya’ya, annesinin yanına gittiğini, yılbaşı için ise Türk arkadaşlarıyla kutlamak üzere İstanbul’a döndüğünü anlatmıştır. Görüştüğümüz başka bir erkek, sevgiliyle ilk yıllarda Noel için İtalya’ya gittiğini, yılbaşı için İstanbul’a döndüğünü söylemiştir. Ancak sonra İstanbul’da yılbaşının kutlamalarının onun şehri olan Napoli’ninkiler kadar güzel olmadığı için, hatta İstanbul’da yılbaşında özel bir atmosfer olmadığı için daha uzun bir tatil yaparak yılbaşına kadar İtalya’da kalmaya karar verdiklerini anlatmıştır.

Görüştüğümüz bir erkek, İtalyan bir deyiminden bahsetmiştir; “Noel ailenle, Paskalya istediklerinle”. Bu deyim, İtalyan geleneğine göre herkesin Noel’i ailesi ve akrabaları ile kutlaması gerektiğini, Paskalya’da ise geziye veya tatile çıkmanın, başka bir şekilde kutlamanın da kabul edildiğini söylemektedir. İstanbul’da yaşayan İtalyanların bir çoğu, bu deyme uymaktadırlar. Paskalya için işten izin almaktansa İstanbul’da kalmaktadırlar; zaten İtalya’da Paskalya tatilleri sadece birkaç gün sürmektedir. Paskalya gününde İstanbul’da kalanlar Noel’de yaptıkları gibi o bayramı kutlayan başka insanlarla buluşmaktadırlar, onlarla evde güzel bir yemek yemekte, akşama kadar sohbet etmektedirler. Paskalya günü ilkbaharda olduğu için o

gün piknik yapmaya gidenler vardır. Bir bayan, İstanbul'da oturan kız arkadaşları her yıl Paskalya gününde Polonezköy'e domuz eti yemeye gittiklerini anlatmıştır, onlara katılmadığını eklemiştir. On üç yıldır İstanbul'da yaşayan bir erkek, Paskalya gününde her yıl Ermeni arkadaşlarıyla ve birkaç İtalyan arkadaşıyla Ermeni bir arkadaşının evinin bulunduğu Burgazada'ya gittiğini, orada yumurta yediklerini ve akşama kadar kutladıklarını anlatmıştır. Yeni hayatı ifade eden yumurta, Paskalya bayramının simgelerinden biridir. İtalya'da genelde Paskalya'da yumurta şeklinde çikolata yenmektedir. Çocuklara hediye olarak büyük çikolata yumurtası verilmektedir; çocuklar, yumurta şeklindeki bu çikolatayı kırdıktan sonra içindeki sürprizi bulmaktadırlar. İlkbaharın bir simgesi olan tavşan da Paskalya kutlamalarına bağlanmaktadır. Görüştüğümüz bir bayan, her yıl Paskalya bayramından önce Kutuluş'ta bulunan bir pastaneden çocuğu için çikolatalı bir tavşan aldığını anlatmaktadır.

Paskalya'nın haftası, Kutsal hafta denmektedir. Bütün hafta boyunca kilisede önemli ayinler vardır. Görüştüğümüz birkaç kişi Paskalya'ya hazırlanmak için o ayinlere katılmaktadır.

4.3.2.3.6.1.2. Ramazan Ayı ve Müslüman Bayramları

İstanbul'da yaşayan İtalyanlar, Müslüman olmasalar ve oruç tutmasalar da günlük hayatında Ramazan ayını tecrübe etmektedirler. Genelde onlar başlangıçta Ramazan ayının geleneklerini merakla izlemekte, Türklerden bu ay hakkında bilgi almakta, bunun hakkında araştırmakta, aynı zamanda ayın özel atmosferini farketmektedirler. Zamanla bu aya ve ona bağlı âdetlere alışmaktadırlar, yine de her yıl bu ayın özelliğini hissetmektedirler.

İstanbul'a taşınmadan önce Napoli Üniversitesi'nde Türkçe, Arapça ve İslam Kültürü'nü okuyan, görüştüğümüz bir bayan ilk zamanlarda Ramazan ayının âdetlerini çok merak ettiğini, o ay boyunca şehrin farklı mahallelerini gezdiğini, sık sık Eyüp Sultan Camii'ne gittiğini anlatmıştır. Yıllarla bu meranın azaldığını, artık onun için yılın bir ayının Ramazan ayı olmasının dünyanın en doğal şey olduğunu eklemiştir. Görüştüğümüz kişilerin bir çoğu başlangıçta oruç tutanların su içmemesinden çok etkilenmiştir. Son yıllarda Ramazan ayı yaza denk geldiği için su

içmeme onları daha çok etkilemiştir. Bazıları Türk tanıdıklarına oruçla ilgili soru sormuşlardır; bazı kişiler onlara Ramazan ayının ilk günlerinin çok zor olduğunu, sonra alışıldığını söylemişlerdir, bazıları ise oruç tutmanın başlangıçta pek zor olmadığını, günler geçtikçe daha yorucu olduğunu söylemişlerdir. İtalyanların bazıları, sağlık açısından çok saat için su içmemenin zararlı olduğunu yorumlamışlardır, bazıları ise bilimin de son yıllarda orucun olumlu etkilerini vurduğunu söylemişlerdir. Bir erkek, Ramazan'da oruç tutanların ona göre iyi bir örnek olduklarını böyle anlatmıştır; “Ramazan ayında insanların oruç tutması bana birinin bir şeye inanırsa onun sayesinde zorluklardan, engellerden geçebilmesini gösterdi”. İnsanların bir çoğu Ramazan ayının güzel, enerjisi farklı olan bir ay olduğunu söylemiştir. Bir çok kişi Ramazan ayına özgü yardımlaşma ve paylaşma değerlerini sevdiğini beyan etmiştir. Onlara göre bu değerler, insanların davranışlarında belli olmaktadır, iftar sofralarında gerçekleşmektedir. İftar sofraları, görüştüğümüz herkesi çok olumlu bir şekilde etkilemiştir. Görüştüğümüz kişiler, belediye tarafından, vakıflar tarafından düzenlenen iftarlardan, mahalle iftarlarından ve arkadaşlarla yapılan iftarlardan bahsetmişlerdir. Gördükleri en kalabalık iftarlar arasında Taksim'deki ve Eminönü'ndeki iftar vardır. Bir çok kişi, beraber iftar yapmanın önemli bir an paylaşma anlamına geldiğini vurgulamıştır. Bir erkek, iftarın dikkatini çekenini böyle açıklamıştır; “Ramazan akşamları belediye tarafından kurulan iftar sofraları, İstanbul'a ilk geldiğimden beri beni olumlu bir şekilde etkiledi. Bu büyük iftarları düzenlemek zor ve masraflı bir iş olmasına rağmen belediye, insanlar bu anı paylaşsınlar diye onu yapıyor. O sofralarda bence gerçek bir paylaşma ve bir eşitlik görülür; çünkü farklı sosyal sınıflardan gelen kişiler yan yana otururlar, aynı yemeği yerler, aynı sevinçle iftarı kutlanırlar. O sofralarda Kapalı Çarşının bir elmas satıcısının yanında Suryeli bir mültecinin oturabilmesi çok anlamlıdır”. Birkaç kişi mahallelerde kurulan iftar sofralarından bahsetmiştir. Eşi Türk olan, Maltepe'de oturan bir erkek birkaç defa mahalle iftar yemeklerine katıldıklarını anlatmıştır. Başka kişiler Ramazan ayında ara sıra oruç tutan arkadaşlarıyla iftar için restorana gittiklerini anlatmışlardır. Ancak insanların bir çoğu, onların Türk arkadaşlarının oruç tutmadıklarını, iş yerlerinde de Ramazan ayını pek hissetmediklerini söylemiştir. Görüştüğümüz Santa Maria Draperis Kilisesi'nin rahibi, Ramazan ayının dayanışma ve merhamet değerini sevdiğini söylemiştir, cemaati ile İslam dini için

çok önemli olan bu ayda İstanbul'un Müslüman kardeşlerine yakın olmak istediklerini anlatmıştır. Bu amaçla Santa Maria Kilisesi'nin rahipleri olarak Ramazan ayında bir iftar düzenlediklerini anlatmıştır; "Geçen yıl Ramazan ayında biz de bir iftara davet edildik ve biz de manastırımızın terasında bir iftar düzenledik; arkadaşlarımız olan Galata Mevlevihanesi'nin dervişleri, manastırın çalışanları, tanıdığımız Müslümanlar, Beyoğlu Belediyesi'nden birkaç temsilcisi, hesabımız olan ve sık sık gittiğimiz İş Bankası'nın şubesinin memurları geldiler. Terasta mangal yaptık, beraber iyi bir vakit geçirdik. Müslümanlar için çok önemli olan bu vakti paylaşmak istedik bir şekilde". Annesi İtalyan, babası ve eşi Türk olan, Güney İtalya'da büyümüş olan İtalyan bir bayan, annesi vefat ettikten sonra babası İtalya'dan İstanbul'a taşınıp kendi evine yerleştiği zaman günlük hayatında Ramazan ayını hissetmeye başladığını anlatmıştır. Onun ve eşinin oruç tutmadığını, fakat babası oruç tuttuğu için her akşam onun için iftar hazırladığını, hep beraber iftar yaptıklarını söylemiştir. Görüştüğümüz birkaç kişi Ramazan ayında her akşamın bayram gibi olduğunu, orucu açan ezanıyla hava sevinçten dolduğunu söylemiştir.

Kadıköy'de, Taksim civarında, Beşiktaş'ta ve Şişli'de oturanlar Ramazan ayında o yerlerde gündüz büyük bir farklılığın olmadığını, belki de sokakların daha az kalabalık olduğunu söylemişlerdir, restoranların açık olduğunu, kişilerin orada oturduğunu ve yediğini, hatta sokakta yürürken yiyenlerin olduğunu eklemişlerdir. Bazı restoranlarda Ramazan ayı boyunca alkollü içeceklerin servis yapılmadığını söylemişlerdir. Birkaç kişi oturduğu mahallede Ramazan atmosferi hissedilmediği için Ramazan ayının başladığını ulaşım araçlarında bulunan ekranlarda gösterilen iftar vakti saatlerinden, minarelere asılan yazılardan farkettiklerini söylemişlerdir. Şehrin başka yerlerinde Ramazan ayının olmasının daha çok bellidir. Fatih'te oturan bir erkek, o ay boyunca gündüz sokakta yürüyen bir çok kişinin çok yorgun görüldüğünü, her parkta, hatta sokak yanında uyuyanların olduğunu anlatmıştır. Fatih'te bulunan bir yurttan kalan bir doktora öğrencisi, Ramazan ayında oda arkadaşları oruç tuttukları için, yurdun yemek saatleri değiştiği için onun hayatı ritminin de değiştiğini, akşam iftar yaptığını ve sık sık gece sahur yaptığını söylemiştir.

Birkaç kişi, Ramazan pidesini çok sevdiğini, Ramazan akşamları sıraya girip fırından onu aldığını söylemiştir.

İftar sofraları dışında İtalyanların hoşuna giden başka bir şey, gece sahur vaktinde sokaklardan geçen davulcudur. Bu, pek bilinmeyen bir âdet olduğu için Ramazan'ın ilk gecesinde genelde İstanbul'a yeni taşınan İtalyanları şaşırtmaktadır, hatta korkutmaktadır. Bununla ilgili birkaç komik hikâyeler topladık; bir bayan davulcuyu ilk defa duyunca bir darbenin gerçekleştiğinden korkmuştur, başka bir kişinin anlattığına göre onun bir iş arkadaşının penceresi altında duran, davul çalan adamı görünce polis aramak üzereymiş. Bir erkek ilk defa davulcu ondan para isteyince “Bu nasıl bir şey? Önce beni uyandırıyor, sonra para mı istiyor?” diye düşünmüştür. Fakat ilk şok geçtikten sonra herkesin davulcuya alıştığını, gece onu duyunca sevindiğini anlatmıştır. Bazı kişiler, artık mahallenin davulcusunu tanıdıklarını söylemişlerdir. Eşi ve çocuğuyla Tarlabası'nda oturan bir erkek, oradaki davulcuların çingene olduklarını söylemiştir.

Görüştüğümüz birçok kişi, Ramazan ayında oruç tutanlara saygısızlık yapmamak için, onların orucunu daha da zorlaştırmamak için sokakta yürürken yemek yemediğini, içmediğini, restorana gittiğinde içeride oturduğunu söylemiştir. Bunu istedikleri için yaptıklarını, hiçkimsenin onları böyle davranmaya zorlamadığını açıklamışlardır. Bir kişi birkaç gün oruç tutmaya çalıştığını, fakat hızlıca vazgeçtiğini anlatmıştır. İtalyan okullarında çalışanlar, okulda oruç tutanların az olduğunu söylemiştir. Çocuğu İtalyan ilkokuluna giden bir bayan, çocuğunun sınıf arkadaşları olan, on yaşındaki birkaç çocuğun oruç tuttuğunu öğrenince şaşırdığını hatırlamıştır. İtalyan Kültür Merkezi'nde İtalyanca öğretmenliği yapan bir bayan, Ramazan ay boyunca ders anlatmaya başlamadan önce öğrencilerden ara sıra su içmek için izin istediğini, ancak genelde öğrenciler arasında oruç tutanın olmadığını anlatmıştır. Galata Saray Lisesi'nde İtalyanca öğretmeni olan bir bayan ise son yıllarda oruç tutan öğrencilerinin sayısının arttığını, ders açısından bunun kötü olduğundan şikâyet etmiştir; dediğine göre oruç tutan öğrencilerin sınıftaki performansı düşmektedir, hatta sınıfta uyuyakalan çocukların olduğunu söylemiştir. Ona göre lise öğrencileri okul günlerinde oruç tutmasaydılar daha iyi olurdu.

İslam'a geçmiş olan erkek, Türkiye'ye taşınmadan önce İtalya'da Ramazan ayını üye olduğu Müslüman derneğinin diğer üyeleriyle geçirdiğini anmıştır, o kişilerin birçoğunun Kuzey Afrikalı ve Somalyalı olduğunu anlatmıştır. Müslümanların bir azınlık oldukları bir ülkede Ramazan ayını geçirmenin kesinlikle

çok farklı olduğunu söylemiştir. Türkiye'ye gelmeden önce Fas'ta ve Morityos Adaları'nda yaşamış olan bir bayan, orada Ramazan ayı günlerinde bütün restoranlarının kapalı olduğunu, hayat ritminin tamamen değiştiğini anlatmıştır, İstanbul'un bazı yerlerinde ise Ramazan ayının olmasının fark edilmediğini bile söylemiştir. İstanbul Üniversitesi'nde doçent olan bu bayan, üniversitede Ramazan günlerinde bahçede çay içenlerin olduklarını, kantinde öğrencilerin yemek yediklerini eklemiştir.

Eşi Türk olan başka İtalyanlar, eşlerinin oruç tutmadıklarını söylemişlerdir. Onlardan bazıları, eşinin ailesinde hiçkimsenin oruç tutmadığını, bazıları ise oruç tutanların ve tutmayanların olduğunu eklemiştir. Hepsileri, eşlerinin ailelerinde oruç tutup tutmamanın tamamen kişisel bir karar olduğunu, kimsenin kimseye baskı yapmadığını beyan etmişlerdir. Bazı kişiler, genel olarak İstanbul'da oruç tutma kararının kişisel ve serbest olduğunu söylemişlerdir. Ancak görüştüğümüz bir bayan, gördüğüne ve araştırdığına göre İstanbul'da da bazı ailelerde ve bazı mahallelerde bu konuyla ilgili bir baskı olduğu için insanlar oruç tutup tutmamayı özgürce seçemediklerini söylemiştir.

Birkaç kişi Ramazan ayında bazı insanların oruç tutmakta zorlandıkları için daha hızlıca sinirlendiklerini söylemiştir. Bir bayan, Ramazan ayında ona göre şehrin daha güvensiz olduğunu söylemiştir; örneğin dolmuşun şoförü oruç tutarsa kesinlikle yorgun olduğunu, dikkatsizce sürdüğünü düşündüğü için o ay boyunca dolmuşa binmekten korktuğunu anlatmıştır. Birkaç kişi ise Ramazan ayının günlük hayattaki etkisinden bahsederek iftar zamanında trafik berbat olduğunu söylemiştir.

Ramazan Bayramı'nda ve Kurban Bayramı'nda İstanbul'un İtalyanları bazen İtalya'ya, bazen tatil için yurtdışına gitmektedirler, bazen özel bir şey yapmadan İstanbul'da kalmaktadırlar. O günlerde Türkiye'nin her yeri çok kalabalık olduğu için Türkiye'de tatil yapmayı seçenler çok azdır. Görüştüğümüz bir erkek, o günlerde daha az kalabalık olan İstanbul'un müzelerini gezmeyi sevdiğini söylemiştir. Son yıllarda Bayramlar yaza denk geldiği için okullarda ve üniversitelerde çalışan bütün İtalyanlar o günlerde İtalya'da bulunmaktadır. Eşi Türk olan görüştüğümüz İtalyanlar, bayramları eşinin ailesiyle kutlamaktadırlar, akrabalarla yemek yemektirler, başka akrabaların ziyaretine gitmektedirler, uzak oturanlarla telefonda bayramlaşmaktadırlar. Bayramların çok güzel ve keyifli geçtiğini söylemişlerdir. Bir

bayan ise eşi bayram günlerinde hep tatile çıkmak istediği için 2005'ten beri İstanbul'da yaşamasına rağmen bayramı hiç geleneksel bir şekilde kutlamadığını söylemiştir. Başka bir bayan da eşinin ailesinde beraber bayramı kutlama geleneğinin olmadığını, hatta hayattayken kayınvalidesinin bayramlardan önce onlara “Bayram tatili için nereye gideceksiniz?” diye sorduğunu anlatmıştır. Bu bayan, başlangıçta bundan çok şaşırdığını, hatta üzüldüğünü söylemiştir.

Şişli'de oturan bir bayan Ramazan Bayramı'nda çocukların kapısını vurup şekerleme istediklerini, onun seve seve onlara birkaç şekerleme dağıttığını anlatmıştır. Son yıllarda en uyanık çocukların sadece şekerleme değil para da istediklerini, fakat onun para vermediğini eklemiştir.

Görüştüğümüz bazı insanlar, Kurban Bayramı'ndan daha çok Ramazan Bayramı'nı sevdiklerini söylemiştir. İstanbul'a yıllar önce taşınanlar, önceden Kurban Bayramı'nda sokak yanında kurbanların kesildiğini, sokakta kan aktığını hatırlarken o zamanlarda gördüklerinden çok etkilendiklerini söylemişlerdir. Bir bayan, bunu böyle anlatmıştır; “Uzun yıldır Tarlabası Bulvarı ile Kasımpaşa arasındaki bir yerde oturdum; o mahalle çok tutucuydu, evime yakın cami vardı. Kurban Bayramı'nda sokakta kurban kesilirdi, sokak kandan doluyordu, çok kötü bir koku vardı. Orada oturan Türkler arasında bu durumdan şikâyet edenler vardı; onlar polisi çağırıyorlardı, fakat polis geldikten sonra bir şey yapmıyordu. O zamanlarda gördüklerimden dolayı Kurban Bayramı'nda genelde İstanbul dışına gitmeye çalışıyorum”. Bu bayan gibi, Kurban Bayramı'nda kasap olmayan, tecrübeli olmayan erkekler tarafından kurbanın kesilmesini hoş görmedikleri için o günlerde Türkiye dışına giden başka görüştüğümüz kişiler de vardır. Bazı kişiler ise şehir merkezinde artık kurbanın kesilmesinin görülmediğini, ancak merkezden uzaklaşınca görüldüğünü söylemişlerdir.

Bir çok kişi, bayramlarımızın farklılıklarına rağmen İtalya'da ve Türkiye'de bayramların aileyle ve sevdikleriyle aynı şekilde kutlandığını gördüklerinde şaşırdıklarını, sonra kutlamak için daha doğal ve güzel bir yol aklına gelmeyince farklı dinlerin ve ülkelerin bayramlarının benzerliklerini üzerinde durup sevinmişlerdir. Bir erkek, bununla ilgili bunu söylemiştir; “Başlangıçta bayramların kutlanması yolunun bizim dinî bayramları kutladığımız yola çok yakın olması dikkatimi çekti. Ben daha çok farklı bir şekilde kutlayacaklarını bekliyordum, aslında

buarada da bizde olduğu gibi büyüklerin evine gidilir, akrabalarla toplanılır, hep beraber çok yemek yenir”. Bir bayan ise “Bayramların sevdiğim bir şeyi, Türk ailelerinin arabaya binip memleketine, yani doğdukları kasabaya veya köye gitmeleri; orada bayramı ebeveynleri, dedeleri ve büyükanneleri ile geçirirler, akrabaları ziyaret ederler, hep beraber sevinçle sofraya oturup yemek yerler. Bizde Noel ve Paskalya Bayramı’nda tam aynı şey oluyor” diye söylemiştir. İtalyanca’da “Bütün dünya, bir köyden başka bir şey değil” diye bir deyim vardır. Deyimin anlamı, ülkeler ve kültürler birbirinden farklı olmasına rağmen her yerin insanların paylaştıkları temel duygular, davranışlar ve âdetler vardır. Bayramlar, dine ve kültüre bağlı olan anlamlar yanında bir çok kültürde aile önemini, yardımlaşma ve paylaşma değerlerini taşımaktadır.

4.3.2.3.6.2. Millî Bayramlar

4.3.2.3.6.2.1. İtalya Millî Bayramları

İtalya Cumhuriyet Bayramı, 2 Haziran’dır. Her yıl onun için Haziran ayında İstanbul’un İtalyan Konsoloslukunda resmi bir kutlama düzenlenmektedir. İstanbul’da yaşayan İtalyanlardan birçoğu bu kutlamaya katılmaktadır, katılanlar arasında Türkler de vardır.

4.3.2.3.6.2.2. Türkiye Millî Bayramları

Türkiye’nin millî bayramlarında görüştüğümüz İtalyanların dikkatini çeken bir şey, şehrin her yerinde, pencerelerin bir çoğunda bayrak asılması. Devlet binalarında, okullarda ve yurtlarda çok büyük bayraklar asılmaktadır. Bir bayan, Türklerin milliyetçiliğinin ona göre olumlu olduğunu söylemiştir; İtalyanların ülkesinden sürekli şikâyet etmelerinin, onunla gurur duymamalarının ise çok kötü olduğunu beyan etmiştir.

Bazı kişiler, Türklerin Atatürk için hissettikleri saygıdan ve sevgiden bahsetmişlerdir; bu duygulardan olumlu bir şekilde etkilenmişlerdir. Bir kişi dediğine göre Türklerin bir çoğu birinci olarak kendisini Türk hissetmektedir, ikinci olarak Müslüman hissetmektedir. Ona göre bu kuvvetli kimlik hissi, Atatürk’ün

inkılaplarından, onun rolünden kaynaklanmaktadır. Bir bayan, Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat ettiği gün olan her 10 Kasım sabah evden çıkıp kalabalık bir yere gittiğini, Atatürk'ün ölüm saati olarak resmen kabul edilen 9.05'e kadar şehrin duracağı anı beklediğini, o saatte onun da durduğunu anlatmıştır. Ona göre bu, sevgisini ve özlemini göstermek için herkesin katılabildiği çok önemli bir anma törenidir. Görüştüğümüz birkaç kişi, her yıl Türkiye Cumhuriyeti Bayramı'nın akşamı kendi evinde bir kutlama düzenleyen İtalyan bir çiftten bahsetmiştir. İstanbul'da yaşayan bu çift, Cumhuriyet Bayramı için yakın Türk ve İtalyan arkadaşları evine davet edip orada Türkiye Cumhuriyeti'ni kutlarmış; bayraklar asarlarmış, bayrak resmiyle bir pasta keserlermiş, müzisyen olan İtalyan erkek Türkiye'nin millî marşını çalarmış. İtalyan çift her yıl bu kutlama düzenleyerek Türkiye için hissettiği sevgiyi göstermek istiyormuş.¹⁸¹

4.3.2.4. Türk Halk Kültürüyle Diğer Temaslar

Yukarıdaki konulardan bahsettiğimizde de Türk halk kültürünü anlattık. Bu yüzden burada Türk halk kültürüyle diğer temaslardan bahsetmekteyiz. Örneğin Ramazan ayı ve Bayramlar, İstanbul'da yaşayan İtalyanların günlük hayatını etkilediği, bazen onların yeni geleneklerine dönüştüğü için onları eski ve yeni gelenekler içinde anlatmak daha uygun görülmüştür.

Aşağıda Türklerin sosyal terbiyesinden ve sosyal değerlerinden bahsetmiştik. Bu konular, Türk algısı hakkındaki alt bölümde de İtalyanların farketmediği Türk davranışlarından bahsedildiği zaman kısmen tekrarlanmıştır; çünkü bir toplumun sosyal terbiyesi ve sosyal değerleri, o toplumun üyelerinin davranışlarında görülmektedir.

4.3.2.4.1. Mahalle Hayatı

Yukarıda sosyal hayat hakkında konuştuğumuzda görüştüğümüz bazı kişilerin mahalle hayatından bahsettiklerini aktardık. Bazı kişiler, oturdukları mahallede sokakların neşe dolu olduğunu, orada komşuların sohbet ettiklerini, oradan çeşitli satıcıların geçtiklerini söylemişlerdir. Mahalle hayatından en çok bahsedenler,

¹⁸¹ Çalışmamız kapsamında bu çiftle iletişim kurduğumuz zaman yurtdışında bulundukları için maalesef onlarla görüşemedik.

Beyoğlu'nda, Şişli'de ve Kadıköy'de yaşayanlardır. Beyoğlu'nda, Kadıköy'de ve Maltepe'de oturan bazıları, Ramazan ayında mahallede kurulan iftar sofralarından da bahsetmişlerdir; onlardan birkaç kişi komşularıyla bu mahalle iftarlarına katıldığını anlatmıştır. Başka kişiler ise oturdukları mahallelerin sakin olduğunu, orada sokakta pek vakit geçirilmediğini anlatmışlardır. Sitelerde ise site hayatı mahalle hayatının yerini almaktadır; orada komşuluk ilişkisi devam etse de sokak neşesi yoktur.

Görüşüğümüz kişiler, oturdukları mahallelerde oturan ve herkes tarafından tanınan kişilerden bahsettiler; bu insanlar arasında yaptıkları meslektan dolayı veya davranışlarından dolayı tanınan kişiler vardır.

4.3.2.4.1.1. Mahallede Geleneksel Meslekler

Bakkal: Birçok mahallede, bakkal önemli bir role sahiptir. Dükkanından etrafına bakarak herkesi ve her şeyi kontrol etmektedir. Mahalleyi çok iyi bildiği için orada oturanlara her türlü tavsiyede bulunmaktadır. Bazı bakkallar başka işlerle de uğraşmaktadırlar; örneğin mahallede daire kiralayanlarla anlaşp ev arayanları o daireyi görmeye götürmektedirler, kendileri daire kiralayanlar da vardır. Bakkal, sık sık dükkanı içinde veya önünde birkaç arkadaşla oturmakta, onlarla alçak sesle konuşmakta ve çay içmektedir. Bazı bakkallar çok kibar davranmakta, müşterilere seve seve yardım etmekte, sorularını cevaplamaktadırlar. Başka bakkallar ise pek sabırlı değildir, keyiflerine göre müşterilere farklı şekilde davranmaktadırlar.

Kadıköy'de, Yeldeğirmeni Mahallesi'nde oturan bir bayan, mahalle bakkalının yabancıları sevmediğini, keyfi yerinde olmayınca İstanbul'da oturan yabancılarla karşı konuşmaya başladığını anlatmıştır. O mahallede bir çok yabancı oturduğu için bakkalın söylediklerinin daha çok sinir bozucu olduğunu eklemiştir. Birkaç kişi ise kendi mahallesinin bakkalından çok memnundur, hatta bakkalla yaptıkları sohbetler ve onun esprileri sayesinde Türkçesini geliştirenler olmuştur.

Fırıncı: Yaptığı ekmeğin kokusu bütün mahalleye yayıldığı için genelde fırıncı mahallede çok sevilen bir kişidir. Bazı mahallelerde fırıncı yardımcısı evlere ekmek teslim etmektedir, ekmek satmak için el arabasıyla gezmektedir.

Dönerci: Bir çok mahallede bir dönerci vardır. Ailesiyle Beşiktaş'ta, Akat Mahallesi'nde oturan bir bayan, mahalle dönercisinden böyle bahsetmiştir: “Mahalle dönercisi, çok çalışkan ve yardımsever olan Türkleri simgeliyor. Sabah erken saatlerden akşam geç saatlere kadar çalışıyor, mahallede oturan herkesi tanıyor, sürekli bir işle meşgul olmasına rağmen sokaktan geçtiğimizde bize mutlaka selam veriyor.”

Dondurmacı: Bazı mahallelerde orada oturanlar tarafından çok sevilen dondurmacılar vardır. Moda'da oturan bir bayan, evine yakın bulunan meşhur **Ali Usta Dondurmacısı**'ndan bahsetmiştir; bütün İstanbul'da tanınan bu dondurmacı önünde hafta sonları uzun bir sıra oluşmaktadır.

Çiçekçi: Bir çok mahallede küçük çiçekçi dükkanları bulunmaktadır. Başka mahallelerde ise çiçekçiler sokağa çiçeklerini koyup satmaktadırlar.

Bayi: Sigara ve alkollü içecekler satan bayi geç saatlere kadar açıktır; hatta 7/24 açık olan bayiler vardır.

Yufka Satıcısı: Kadıköy'de, Yeldeğirmeni Mahallesi'nde oturan bir bayan, oradaki bayan yufka satıcısından bahsetmiştir.

Sucu: Motorla veya el arabasıyla hızlıca gezerek evlere su damacaneleri teslim etmektedir, bazen merdivenleri çıkmak için su damacanasını sırt üstüne koymaktadır.

Gezen Manav: Bazı mahallelere haftada bir gün küçük kamyonunda meyve ve sebze satan manav gitmektedir.

Simitçi: Sokakta simit satan simitçiler yanında mahalleleri gezen simitçiler de vardır. Onlar genelde müşterileri “Sıcak simit, sıcak simit” diye bağırarak çağırmaktadırlar.

Sokak Müzisyenleri: Bazı mahallelerden sokak müzisyenleri geçmektedir, onları dinleyenler onlara para vermektedir. Bu müzisyenlerin bir çoğu, çingenelerdir. Onlar arasında akordeon ve keman çalanlar vardır. Genelde onlar hep aynı klasik müzikleri çalmaktadırlar.

Bozacı: Genellikle kış aylarında bozacı mahalleden geçmektedir. Beyoğlu'nda bulunan Cihangir Mahallesi'nde ve Şişli'de bulunan Kurtuluş'ta yaşayanlar bozacıdan bahsetmişlerdir.

Eskici: Bazı mahallelerden günde bir defa eskici geçmekte, orada oturanlardan çeşitli eski eşyalar toplamaktadır.

Gazete Satıcısı: Bazı mahallerden her sabah gazete satıcısı geçmektedir. İnsanlar sokağa çıkıp ondan gazete almaktadır. Bazıları parayı bir kovaya koyup kovayı pencereden indirmekte, gazete satıcısı parayı alıp kovaya gazete koyduktan sonra onlar kovayı yukarıya çekmektedirler. Şişli’de bulunan Kurtuluş’ta yaşayan bir bayan her sabah oradan geçen gazete satıcısının insanların dikkatini çekmek için ıslık çaldığını anlatmıştır.

Dolmuşçu: Birkaç kişi, mahalle sokaklarında duran, oradan kalkan dolmuşlardan bahsetmiştir. Dediklerine göre dolmuşçular hep çok hızlıca sürmekte, korna çalmayı çok sevdikleri için tanıdıklarına selam vermek için bile seve seve korna çalmaktadırlar.

Sokak Temizleyicisi: Belediye için çalışan sokak temizleyicisi, her gün aynı mahallede çalışmakta, genelde işini çok dikkatlice yapmaktadır. Bu yüzden mahallenin hem sokaklarını hem insanların çok iyi tanımaktadır. Moda’da oturan bir bayan, yirmi dört yıldır oturduğu mahallede aynı adamın sokakları temizlediğini anlatmıştır; bayan oraya taşındığı ilk günden itibaren aynı adamın sokağı temizlediğini, her sabah evden çıktıktan sonra onunla karşılaştığını, selamlaştıklarını aktarmıştır.

Kapıcı: Apartmanda veya küçük sitelerde oturanlar, kapıcıdan bahsetmişlerdir. Genelde kapıcılar, güvenlik işlevini de taşıdıkları için orada oturan kişilerin güvenliğini kazanmaktadırlar. Ailesiyle Üsküdar’daki küçük bir sitede oturan bir adam, çocukları sitenin parkında oynadıklarında veya okulun servisini beklediklerinde kapıcı-güvenliğin onlara baktığı için onun ve eşinin merak etmediklerini anlatmıştır.

Ramazan Davulcusu: Bir çok mahallede Ramazan geceleri, sahur vaktinde davulcu geçmektedir. Davul çalarak, insanlara oruç başlamadan önce yeme zamanının olduğunu hatırlatmaktadır. Hizmeti karşılığında, mahallede oturanlardan bağış almaktadır. Bir çok mahallenin davulcuları Çingenelerdir, bazen ana davulcu yanında çocuk davulcuları da vardır.

Polis: Bazı mahallelerde her gün farklı saatlerde kontrol etmek için yürüyerek veya arabayla gezen polisler vardır. Başka mahallelerde ise karakol vardır. Cihangir’de oturan bir bayan, evi karşısında bulunan karakoldan bahsetmiştir: “Evimin karşısında karakol var. Bu karakol sadece çocuklarla ilgileniyor. Polisler yakınlarda yasadışı bir şekilde davranan çocukları bulunca onları oraya götürüyorlar,

oradan ebeveynlerini çağırıyorlar. Bu çocukların bir çoğu sürekli sokakta takılan Çingene ve Suriyeli çocuklardır. Genelde onlar tutuklandıktan birkaç saat sonra anneleri onları almaya geliyorlar, karakol önünde onları azarlıyorlar, bağılıyorlar. Yani, evimin karşısında sürekli drama var, pencereden dışarıya baktığımda sanki bir tiyatro oyunu görüyorum.”

4.3.2.4.1.2. Mahalleden İnsan Manzaraları

Beyoğlu’nda, Tepebaşı’nda oturanların dediğine göre orada ilginç insanlar yaşamaktadır. Görüştüğümüz bir erkek, sağlık durumu kötü olduğu için artık sokakta pek görülmeyen, herkesin tanıdığı bir teyzeyi sevgiyle anmıştır: “Mahallemizde bir Türk bayan vardı; biraz yaşlıydı, onun iki köpeği vardı, yani bir pitbull ve küçük bir köpek. İkisi onun köpeğiydi, fakat pitbull evinde, küçük köpek ise sokakta yaşıyordu, o kadın onu hep beslerdi. Pitbull köpeğin adı Mario’ydu, yani bir İtalyan adı vardı; çok iyi, tatlı bir köpekti. O bayan, mahallede oturan herkesle konuşurdu, böylece mahallede çok arkadaşı vardı; hep sokakta dururdu, köpekleri beslerdi, onlara bakardı. Sağlık sorunlarından dolayı bir yıldan beri evden nadiren çıkıyor, şuan genç bir adam Mario’yu dışarıya götürüyor. Bu bayanın bir arkadaşı vardı, bir adamdı. O, birkaç yıl önce vefat etti, demirden yapılmış bir barakada oturuyordu. İki bina arasında boş bir yer vardı, muhtemelen orada bir bina yıkılmıştı; o adam orada evini inşa etti. O, bayana köpeklerle yardım ediyordu, ikisi Mario’ya ve diğer köpeğe bakıyorlardı. O adam vefat ettiği zaman bayan köpeklerle ilgilenmeye devam etti. Hem bayan hem bay tek başına oturuyorlardı, bayanın evi de çok kötü durumdadır.”

Beyoğlu’nda, İstiklal Caddesi’nde ve onun arka sokaklarında yaşayanlar arasında dikkat çekici insanlar vardır. Örneğin mahalle insanları tarafından tanınan, uzun yıllardır orada oturan yaşlı Levantenler vardır; onlar, mahallenin, hatta şehrin tarihinin tanıklarındır, eski zamanlar hakkında bir şey bilmek isteyenler kesinlikle onlara sormaktadırlar. Farklı ülkelerin konsolosları da oralarda oturmakta, komşular tarafından tanınmaktadırlar. Tanınan zanaatçılar ve sanatçılar da vardır. İstiklal Caddesi’nin Postacılar Sokağı denen arka sokağında oturan bir bayan, o sokakta çok önemli bir seramik atölyesinin bulunduğundan, orada bu sanatı annesinden öğrenmiş bir bayanın çalıştığından, çok yaşlı olan annesinin bütün ülkede tanınmış bir seramik

sanatçısı olduğundan bahsetmiştir. Aynı sokakta Hitit sanatından ilham alarak hâlâ çok güzel mücevherler yapan çok yaşlı bir adamın atölyesi de vardır. Atölyesinde sergi vardır, orada hep çok güzel, sakın bir müzik çalmaktadır. Aynı sokakta adı Manuel Reina olan, çeşitli televizyon programlarına katılan tanınmış bir İspanyol flamenko dansçısı, Türk eşiyle yaşamaktadır.

Beyoğlu'nda, Cihangir Mahallesi'nde Türk sanatçıları, oyuncular, entelektüelleri yanında Avrupalı ve Amerikalı yabancılar oturmaktadırlar. Orada yaşayan bir bayanın dediğine göre 15 Temmuz 2016'da darbe girişiminden sonra oradaki entelektüellerin bir çoğu üniversitelerden atıldıkları ve yazmaları riskli olduğu için işsiz kalmışlardır, bu yüzden mahallenin kafelerinde saatlerce oturarak, oradan geçenlerle sohbet ederek vakit geçirmektedirler. Cihangir'de herkesin tanıdığı bir bayan vardır; görüştüğümüz kişilerin dediğine göre psikolojisi tam yerinde olmayan bu bayan, plastik şişeleri ve damacaneleri toplamakta, mahallede büyük çantalarla havalı bir şekilde yürürken alışveriş yapmaya gittiğini söylemekte, aslında kedilere yemek götürmeye gitmektedir.

Beyoğlu'nda bulunan Tarlabası'nda oturan ve oradan geçen ilginç tipler çoktur. Orada oturanlar arasında Türkler, Çingeneler, Afrikalılar, Avrupalılar vardır. Çingenelerden bazıları bir çalgı çalmaktadır; Ramazan ayında oradaki sokaklardan geçen davulcu onlardan biridir. Orada transeksüeller oturmakta, fahişelik yapanlar müşterileriyle buluşmaktadırlar. Orada kedici teyzeler de bulunmaktadır; genelde onlar sokakta çok zaman geçirmekte, sokak kedilerini beslemekte, onları okşamakta ve kucaklarına almaktadırlar. Bazen evlerine de kedileri getirmektedirler. Mahallede daha gelenekçi insanlar da oturmaktadır; onlar arasında sokağa inen evinin merdivenlerinde oturan, oradan sert bir bakışla her şeyi izleyen ve kontrol eden teyzeler vardır. Birkaç yıldır ailesiyle Tarlabası'nda oturan bir erkek, oranın çeşitliliğinin çok hoşuna gittiğini anlatmıştır, iyi tanıdığı mahalle tiplerinden bahsetmiştir. Dediğine göre boya satan, hep askerî kamuflaj bir ceket giyen, sakalı uzun olan yaşlı bir Selefî vardır; o, sürekli Amerika'nın ve İsrail'in komploları hakkında konuşur. Çok uzun boylu, yani dev gibi olan iki kardeş vardır; onlar ustalar, yani su döşemecileridir, çok milliyetçilerdir. İtalyan bir rock şarkıcısı olan Vasco Rossi'ye benzeyen alkolik, herhalde uyuşturucu da kullanan bir adam vardır.

Şişli’de bulunan, Türklerin, Kürtlerin, Ermenilerin ve Rumların oturdukları çokkültürlü bir mahalle olan Feriköy’de oturan bir bayan, onun sokağına yakınlardaki bir sokakta Afrikanların oturduklarını söylemiştir. Bazen gece bu Afrikanların grup olarak oturduğu sokaktan geçerken orada durmakta, yüksek sesle uzun uzun konuşmaktadırlar. Orada oturan Türkler birkaç defa onların seslerinden rahatsız oldukları için polisi aramışlardır. Konuştuğumuz bayanın dediğine göre ona göre polisi aramaya gerek yoktu. Ancak mahallesinde oturanlar gece buluşmalarından dolayı o Afrikanları sevmemektedirler.

Şişli’de bulunan Bomonti, Feriköy gibi çokkültürlü bir mahalledir. Orada herkes adı Don Felice Suriano olan yaşlı bir Salezyan papazı tanımaktadır. Eskiden Salezyan papazlarının okulu olan, Bomonti’de bulunan Evrim Okulları’nda çalışmış Don Felice çok uzun zamandır Bomonti’de oturmaktadır. Doksan yaşında olmasına rağmen hâlâ bisikletle mahallede dolaşmaktadır. XXI. yüzyılın ilk yıllarına kadar öğlenleri okuldan sonra mahalle çocukları Salezyan Okulu’nun futbol sahasında toplanıp futbol oynarlardı, oradan geçenler birkaç dakika durup izlerlerdi. Sonra Türk Cumhuriyeti’nin yeni kurallarına uymak için futbol sahası okulun duvarları içine alınmıştır; bu yüzden serbest futbol maçları bitmiştir.

Ailesiyle Şişli ilçesinde bulunan Nişantaşı’nda oturan bir bayan oradaki sokaklarda sürekli dolaşan, muhtemelen alkolik olan bir bayandan bahsetmiştir. O bayan, herkesten sigara isteyerek herkesle konuşmaktadır. Görüştüğümüz bayan, henüz bir yaşında olmayan kızıyla mahallede yürüdüğü zaman o bayanın onları görünce hızlıca yaklaştığını, kızına dokunduğunu, onunla konuşmaya çalışarak onu delirttiğini anlatmıştır.

Beşiktaş ilçesinde bulunan Maçka’da oturan bir bayan, her saatte sokakta dolaşan evsiz bir kadından bahsetmiştir. O, oradan geçen kızları durdurup onların kıyafetlerini ve aksesuarlarını yorumlamaktadır, bazen onların güneş gözlüklerini takmak istemektedir. Bütün mahalle onu tanımaktadır.

Üsküdar’da, Doğancılar Mahallesi’nde bütün gün hamam önünde oturan, oradan geçen insanlara bakan, aralarında alçak sesle konuşan adamlar vardır. Mahallenin parkında da bu türlü adamlar vardır. Rus bayanlarla evli olan Türk adamlar da mahallede tanınan kişilerdir. Meksikalı bir kızla evli olan bir adam da vardır. Orada hem işçiler hem memurlar oturmakta ve kıyafetlerinden fark edilmektedirler.

Maltepe’de bir adam, omzu üstünde bir papağan taşıyarak mahallelerin sokaklarını gezmektedir. Bir teyze hep bir kediyle dolaşmaktadır; onu kucağına alıp yürümekte, sürekli onu okşamaktadır.

Altunizade’de oturan görüştüğümüz fotoğrafçı bayan, mahallesinin tiplerinden bahsettikten sonra onun koşmayı sevdiği için, kışın da, hava kötü olduğunda da koşmaya çıktığı için mahallede herkesin onu tanıdığını, koştuğu zaman ona selam verdiğini, dolmuşcuların onu görünce korna çaldıklarını anlatırken aklına belki de mahalle delisinin kendisinin olduğu gelmiştir. İstanbul’a yerleşmiş yabancı birinin mahalle delisine dönüşmesi, aslında belirli bir role girip mahalle hayatına entegre olması demektir.

Şehrin çeşitli mahallelerinde yabancıları Müslüman yapmaya çalışan teyzeler ve amcalar vardır. İstanbul’a taşındığı ilk zamanlarda Ümraniye’de oturan İtalyan bir kız, orada sokakta onun yabancı olduğunu anladıktan sonra bir teyzenin “Türkiye’ye geldin, Türkçeyi öğrenmişsin, hatta Türklere benziyorsun, artık Müslüman ol!” diye ısrar ettiğini anlatmıştır.

4.3.2.4.2. Geçiş Dönemleri

Görüştüğümüz kişilerin bir çoğu Türk arkadaşlarının düğününe katılmışlardır. Sadece bir kişi gittiği bir cenazeden de bahsetmiştir.

4.3.2.4.2.1. Evlenme

En azından bir Türk düğününe katılmış olan herkes, evlilikle ilgili Türk âdetlerinin İtalyan âdetlerinden çok uzak olduğunu söylemiştir. Birkaç kişi kız istemeye gitme âdetinden bahsetmiştir; eskiden İtalya’da da erkek kızın babasından kızı istemek için evine giderdi, artık bu âdet yoktur. İtalya’da resmi nişanlar da yoktur; evlilik teklifinden sonra düğün hazırlıklarına başlanmaktadır. İtalya’da düğünden önce kız, kız arkadaşlarıyla; erkek, erkek arkadaşlarıyla bekarlığa veda partisi yapmaktadır; bekarlığa veda için parti yapanlar, arkadaşlarla geziye çıkanlar vardır. Görüştüğümüz İtalyanların bazı bayanları, İstanbul’da evlenmiş Türk kız arkadaşlarının kına gecesine katılmışlardır. Onlar, çok farklı, yeni gelen bu âdeti merakla izlemişlerdir. Bir bayan, çok modern olan bir Türk kız arkadaşının

geleneksel bir kına gecesi yapması, kırmızı başörtüsü takmasının kendisine ilginç geldiğini söylemiştir, çünkü sadece daha gelenekçi kızların böyle yaptıklarını sanıyordu. Aynı bayan, başka bir kız arkadaşının kına gecesine gittiğinde orada hem kızların hem erkeklerin olduğuna şaşırmıştır, o kınanın daha çok normal bir partiye benzediğini söylemiştir.

Türk düğünleri, İtalyanlara göre çok kalabalık ve çok hızlıdır. Törene çok dikkat verilmemesi, kutlamaya daha dikkat verilmesi İstanbul'da bir çok yıldır yaşayanların da henüz alışmadıkları bir şeydir. Bazılarının dediklerine göre nikah çok hızlıca kıyılmaktadır, nikah salonlarının ortamı hiç sıcak ve kişisel değildir. Bu ortam, bazılarında bir evlilik fabrikasını anımsatmaktadır; çünkü sırayla bir çok çiftin nikahı kıyılmaktadır. Başkalarına bu ortam, bir sinema salonunu anımsatmıştır; çünkü sanki belediye temsilcisi, damat ve gelin sahnede durmakta, diğerleri onlara bakmaktadırlar. Düğüne davet edilen bir çok kişinin nikaha gitmemesi, bazen nikahın ve düğünün farklı günlerde gerçekleşmesi ilginçtir. Birkaç kişinin dediğine göre Türkiye'de hem resmi nikah hem imam nikahı tam sözleşmeler gibidir. İtalya'da ise dinî nikah bir törendir. Kilisede dinî nikahla evlenenler otomatik olarak resmi nikah da kıymış olurlar. Kilisede gerçekleşen dinî nikah, özel bir ayindir; önceden gelin ve damat beraber ayin sırasında İncil'den okutmak istedikleri kısımları seçmişlerdir, başlangıçta herkes gelinin babasıyla kiliseye girdiğini beklemektedir. Ayin sırasında akrabalar ve arkadaşlar tarafından gelin ve damat için yazılan dualar okunmaktadır, dinî şarkılar söylenmektedir. Papaz, okuduğu İncil kısımlarını yorumladığı zaman gelin ve damat hakkında da, onların hikâyesi ve gelecek için istekleri hakkında da konuşmaktadır. Ayin sonunda damat ve gelin de bir konuşma yapmakta, genelde ebeveynleri başta olmak üzere o mutlu günde yanlarında olan herkese teşekkür etmektedir, bazen dinî olmayan ve sevdikleri bir şarkı da söylenmektedir. Ayin bittikten sonra kilise önünde akrabalar ve arkadaşlar geline ve damada bereket ve bolluk simgesi olan pirinç atmaktadırlar. Sonra gelin ve damat, arkadaşları tarafından süslenen bir arabaya binmektedir, herkes restorana veya kutlamak için seçilen yere gitmektedir. Sadece resmi nikahla evlenenler belediyede veya seçtikleri başka bir yerde nikah kıydırmaktadır, fakat o da bir törendir; belediye temsilcisi, damat ve gelin hakkında konuşmaktadır, onlara gelecek için güzel şeyler dilemektedir, bazen gelin ve damat bir konuşma yapmaktadırlar, sonunda davetliler

onlara pirinç atmaktadır. Sonra kutlamaya gidilmektedir. Düğün, İtalyan geleneğinde nikah töreninden sonra, onu en iyi şekilde tamamlamak için yapılan bir kutlamadır. Düğüne katılan herkes kesinlikle önce törene de katılmıştır. Bu yüzden İtalyanlara Türklerin nikahtan düğüne daha çok önem vermeleri ilginç gelmektedir.

Görüştüğümüz bir bayan fotoğrafçı, İstanbul'da bazen düğün fotoğrafçısı olarak çalışmaktadır. Dikkatini çeken bir şey, genelde nikah sonrasında damadın gelinin alnından öpmesidir. Bu hareket, İtalyan kültürüne göre koruma işaretidir; genelde dede veya baba kızın alnından öpmektedir. Eşit olan iki kişi ise birbirinin yanağından öpmektedir.

Düğüne davetlilerin sayısı hem İtalya'da hem Türkiye'de bölgeye, aileye ve kişisel isteğe göre değişmektedir. Ancak genelde Türk düğünleri, İtalyan düğünlerinden daha kalabalıktır. Ortalamaya göre bir İtalyan düğüne yüz kişi, yüz elli kişi katılmaktadır, fakat daha kalabalık düğünler de vardır. Türk düğünleri ise genelde çok kalabalıktır, fakat düğün salonu yerine otelde veya daha seçkin yerlerde kutlamak isteyenler arasında daha az kişi davet edenler vardır. Görüştüğümüz birkaç İtalyanın Türk düğünlerine yaptıkları bir eleştiri, çok fazla kalabalık olmasıdır; bu kalabalıktan dolayı düğüne gelenler arasında gelinin ve damadın tanımadıkları kişiler de vardır.

Görüştüğümüz İtalyanların katıldıkları Türk düğünleri, düğün salonunda veya otelde yapılmıştır. Bir Türkle evli olan, yirmi altı yıldır Türkiye'de oturan İtalyan bir bayanın dediğine göre Türk düğünleri birbirine çok benzerdir, zaten düğün salonları herkese benzer paketler sunmaktadır. İtalya'da ise gelin ve damat kendi düğününü düzenlemekte, dışarıdan fotoğrafçı, isterlerse müzisyen çağırarak, sofraların ve restoranın veya salonun süslemelerini seçmekte, hatta bazen kendileri onları çizmekte, istedikleri pastaneden pasta sipariş etmektedirler. Türkiye'de ise genelde düğün salonunun paketine uymak gerekmektedir; bu paket içinde salon süslemesi, fotoğrafçı, pasta, her şey vardır. Bu yüzden görüştüğümüz İtalyanlara göre Türk düğünleri kişisel değildir, standartlaşmıştır. Dediklerine göre kesinlikle istisnalar vardır, özellikle 2010 yılından sonra düğünlerin birbirinden farklılaşmaya başladığını söylemişlerdir.

İtalyanlar için düğüne gitmek, nikah törenine katılmak, ondan sonra geç saatlere kadar gelini ve damadı kutlayarak çok yemek yemek demektir. Türk

düğünlerinde yemeğin önemli olmaması başlangıçta onları şaşıtmıştır. İtalya’da gelin ve damat düğün menüsünü seçmektedirler, düğün yemeği saatlerce devam etmektedir. Yemekli olmayan Türk düğünlerinde sadece kurabiye, meyve suyu ve kola ikram edilmesi, yemekli düğünlerde de bazen kahvaltı tabağı, bazen normal köfte gibi özel olmayan bir yemek ikram edilmesi İtalyanların beklemedikleri bir şey olmuştur. Görüştüğümüz bir bayan, bunu şöyle yorumlamıştır: “Bizim için düğüne gitmek çok yemek yemek demektir, Türkler için ise düğüne gitmek dans etmek demektir. Düğünün en önemli anı, damadın ve gelinin dans etmesi, diğerlerinin halay çekmeleri. Gittiğim Türk düğünleri eğlenceli geçti!” Bazı kişiler Türkiye’de bir çok kişinin düğüne geç kalmasına, herkesin salona girip kendi yerinde oturduğu zaman yemek yemeye başlamasına, hatta gelin ve damat gelmeden önce yenmesine şaşırmıştır. İtalya’da herkes oturduktan sonra yenmeye başlanmaktadır, herkes aynı anda kiliseden çıktıktan sonra, gelin ve damadı tebrik ettikten sonra restorana gittiği için geç kalanlar yoktur. Görüştüğümüz bir bayan, ilk defa bir Türk düğüne gittiğinde düğün salonu önüne koyulan çelenkleri görünce korktuğunu anlatmıştır, çünkü çelenkler İtalya’da cenaze için kullanılmakta, yasta olan aileye gönderilmektedir. Türkiye’de ise çelenk güzel, mutlu anlar içindir. Görüştüğümüz bayan, düğünde çelenkleri gördükten sonra sormuş ve Türkiye’de evlenenleri, yeni bir iş yeri açanları tebrik etmek için çelenk verildiğini öğrenmiştir.

Türkiye’de evlenen çifte para ve altın verilmektedir. Gelin ve damat insanların getirdiği parayı ve altını toplamak için düğün salonundaki sofraları gezmektedirler, insanlar onlara getirdiklerini vermektedirler. Başka düğünlerde ise gelin ve damat ayakta durmakta, davetliler sıraya girip onlara para ve altın vermektedir. Bazen mikrofonla konuşan bir kişi, herkesin ne kadar verdiğini söylemekte ve teşekkür etmektedir. Bu gelenek de İtalyan geleneğinden çok farklıdır. İtalyanlar genelde geline ve damada hediye vermektedirler. Sık sık nişanlılar onlara gerekli olan ev eşyalarının ve elektrik eşyalarının listesini yapıp o tür eşyaları satan bir mağazaya bu listeyi bırakmaktadırlar; isteyenler oradan bir hediye seçmektedirler ya da bir eşyanın bir kısmını ödemek üzere para vermektedirler. Bu şekilde geline ve damada farklı kişiler tarafından aynı hediye alınmamaktadır. Görüştüğümüz kişilerin dediğine göre bazı Türklere düğün hediyelerinin listesini yapma âdeti ilginç ve terbiyesizce gelmektedir. İtalyanlara ise sıraya girip geline ve damada herkesin

gördüğü belirli bir parayı vermek ilginç gelmektedir. Ancak İtalya’da da hediye yerine para verenler vardır; genelde para bir zarf içine koyulmakta, bu şekilde evlenenlere verilmektedir. Sardunya Adası’ndan gelen görüştüğümüz bir bayan, geldiği yerde de düğün sırasında gelinin ve damadın ayakta durduklarını, insanların sıraya girip onlara para verdiklerini anlatmıştır.

İtalyan düğünlerinde başka önemli bir an, gelinin ve damadın birlikte pasta kesmeleridir. Akşam, yemek yemeyi bitirdikten sonra pasta kesilmektedir. Görüştüğümüz birkaç kişinin dediğine göre Türk düğünlerinde pasta kesimine pek önem verilmemektedir, insanlar hâlâ yemek yemekte, o anda neredeyse geline ve damada bakmamaktadır. Zaten düğünde pasta kesimi, Batı’dan gelen bir gelenektir.

İtalyan düğünlerinde sofrada mutlaka şarap bulunmaktadır. Türk düğünlerinde ise alkollü içecekler servis edilmemektedir. Bazı düğünlerde alkollü bir içecek içmek isteyenler onu ödeyerek sipariş edebilmektedir. Bazı düğünlerde ise şarap ve rakı servisi de vardır; fakat bu nadir bir şeydir.

Görüştüğümüz İtalyanlara göre Türk düğünleri kısa sürmektedir. Sadece dört beş saat süren düğünler vardır. İtalya’da ise düğünler uzun sürmektedir. Nikah sabah yapılırsa ondan sonra geceye kadar kutlama yapılmaktadır. Nikah öğlende yapılırsa düğün biraz daha az sürmektedir, yine de nikahın başlaması ile düğün sonu arasında en azından sekiz saat geçmektedir.

Eşi Türk olan görüştüğümüz on altı kişiden dokuzu İtalya’da, yedisi ise İstanbul’da evlenmiştir. İstanbul’da evlenmiş olanlar arasında İslam’a geçmiş olan bir erkek ve bir bayan vardır; onlar hem resmi hem dinî nikahla evlenmişlerdir. Bayan, düğünden önceki akşam yakın kız arkadaşlarıyla evinde kına gecesini de düzenlediğini anlatmıştır. İstanbul’da evlenen diğerleri ise resmi nikahla evlendikten sonra bir otelde veya restoranda kutlamışlardır. Bir bayan dışında diğerleri geleneksel ve çok kalabalık bir Türk düğünü yapmamışlardır. Bu bayan ise, Türk geleneğine uyan düğününün çok eğlenceli geçtiğini anlatmıştır: “Ben İstanbul’da evlendim. Eski eşimin ailesi çok modern, Batılı bir aile olmasına rağmen geline Türk geleneklerini göstermek istedi. Eşimle sevgili olduğumuz zaman annem İstanbul’a ziyaretime geldi, o zaman nişanlanmaya karar verdik. Eşimin evinde ailesiyle ve en yakın akrabalarıyla kız isteme ve nişan yaptık; fakat ben Türk kahvesi yapmadım, zaten yapamıyordum. Sonra ailesiyle ve annemle bir kafeye gittik, orada birbirimize

söz verdik. Altı ay sonra resmi nikahla evlendik. Düğünden önce kayınvalidem kına gecemi düzenledi. Düğünü Gezi Parkı'na yakın bulunan çok kötü bir düğün salonunda kutladık; artık o salon yok, çünkü o binayı yıktılar. Orada kutlamak zorunda kaldık, çünkü o zamanlarda sırf Türk vatandaşlığını almak için Türk erkeklerle evlenen Rus kadınların skandalı çıkmıştı, bu sebeple bir çok düğün salonunda karışık çiftler kabul edilmiyordu. Bu yüzden Taksim'deki frapan salonda kutlamak zorunda kaldık. Orası bir düğün fabrikasıydı, bir düğün biter bitmez yeni bir düğün başlıyordu, Whitney Houston'un şarkıları durmadan çok yüksek sesle çalıyordu. İtalya'dan gelmiş olan kız arkadaşlarım çok şaşkınlardı! Eşimin akrabaları bize altın taktılar, arkadaşlarımız ve iş arkadaşlarımız vardı. İtalya'da da düğün yapmayı planlamıştık, fakat sonra yapmadık.”

İtalya'da evlenmiş olan sekiz karışık çift resmi nikahla evlenmiştir. Eşi Türk olan bir bayan ise İtalya'da kilisede evlenmiştir. 1966 yılından itibaren Katolik Kilisesi'nin kurallarına göre bir Hristiyan, Hristiyan olmayan biriyle kilisede evlenebilmektedir. Böylece çiftten Hristiyan olmayanı, eşinin dinine saygı duyacağını göstermektedir. Türk eşiyle İtalya'da evlenmiş olan görüştüğümüz kişiler, nikahtan sonra İtalyan üslubunda kutlama yaptıklarını anlatmışlardır. Ancak düğünlerine Türkiye'den eşin ailesinin, bazı akrabalarının ve arkadaşların da geldiklerini eklemişlerdir. Bir bayan, düğünü İtalya'da gerçekleşmesine rağmen Türk müziğinin de çaldırıldığını, Türk danslarının da yapıldığını anlatmıştır. Annesi İtalyan, babası Türk olan bir bayan, Türk eşiyle İtalya'da evlendiğini, orada düğün yaptığını, sonra Türkiye'de de düğün yaptıklarını söylemiştir.

4.3.2.4.2.2. Ölüm

Annesi Levanten bir İtalyan, babası Türk olan, Milano'da büyümüş bir erkek, dedesinin İstanbul'da gerçekleşen cenazesinden söz etmiştir: “Dedem vefat ettiği zaman ilk defa bir Müslüman cenazesine katıldım. Ondan çok olumlu bir şekilde etkilendim. Katolik cenazeleri çok resmi ve uzun; tabut kilisenin ortasında duruyor, papaz uzun uzun vefat etmiş kişiyi anıyor. Cenazeye katılan insanlar genelde siyah kıyafetleri giyerler; en azından vefat eden kişiye yakın olanlar böyle giyerler. Müslüman cenazesi çok daha sadedir; kişiler siyah kıyafetler giymeyebilirler,

cenazeye normal kıyafetlerle gidenler çoktur. Cenaze namazı camide değil, dışarıda kılınıyor. İslam’da ceset kefenle sarılır, Hristiyanlıkta ise cenazeye şık, düzgün bir kıyafet giydirir. Katolik cenazelerinin atmosferi bence çok ağırdır. Müslüman cenazesi az sürüyor; insanlar vefat etmiş kardeş için dua ederler, bu kadar. Dua ederken insanlar birbirine yaklaşırlar, omuz omuza dururlar. Tanıdığım ve tanımadığım kişilerle omuz omuza kalmak bana güzel bir his verdi; bu şekilde cenazeye katılanlar birbirini destekliyor, derdini paylaşıyorlar. Müslüman cenazelerin sadeliği, ona katılanların o andaki yakınlığı beni çok etkiledi.”

4.3.2.4.3. Özel Günler ve Batıl İnançlar

İstanbul’a ilk defa 2000 yılında gelen, görüştüğümüz bir bayan, Hıdırellez’den bahsetmiştir. Beş ile altı Mayıs arasındaki gecenin atmosferini, ona bağlı âdetleri çok sevdiği için her yıl Hıdırellez akşamında kızıyla tuttukları dilekleri bir kağıda yazdıklarını, o kâğıtları gömdüklerini, sonraki sabah onları topraktan çıkardıktan sonra onları suya attıklarını anlatmıştır. Kızın da o geleneği çok sevdiğini eklemiştir.

Başka bir bayan ise 21 Mart’ta özellikle Kürtlerin kutladıkları Nevruz’dan bahsetmiştir. İlkbahar gelişinin bayramı olan Nevruz, Türk ülkelerinde, Irak’ta, Tacikistan ve İran’da kutlanmaktadır.

Görüştüğümüz kişiler arasında, nazar inancından bahsedenler olmuştur. Güney İtalya’da nazar inancı vardır, orada küçük kuru acı kırmızı biberin insanları nazardan koruduğuna inanılmaktadır. Nazar yerine orada göz anlamına gelen “occhio” denmektedir; nazar değmiş bir kişiden bahsetmek için “o zavallıya göz değdirdiler” diye söylenmektedir. Nazar değmiş kişilerden nazarı gidermek için okunması gereken dualar ve sözler, yapılması gereken hareketler ve törenler vardır. Bu dualar ve törenler herkes tarafından bilinmemektedir, genelde bu konuda tecrübeli olanlar, yaşlı teyzelerdir. Görüştüğümüz İtalyanlar, İstanbul’a taşındıktan sonraki ilk zamanlarda nazara karşı denen “Maşallah” ifadesini, yapılan hareketi öğrenmişlerdir. Kendilerini nazardan korumak için Türkler, kulağı çekip tahtaya vurmaktadırlar. Halk inancına göre nazar boncuğu da onu takanları, asılmış olduğu evleri nazara karşı korumaktadır. Başlangıçta İtalyanlar bir cümle ortasında Türklerin

bu hareketi yaptıklarına şaşıyorlardı. İtalya’da nazara karşı yapılan hareket ise demire dokunmaktır. Nazara karşı önlemler ve çözümler hem İslam hem Hristiyanlık tarafından kabul edilmemektedir; yine de insanlar nazardan korktuklarından kendilerini korumak için bu yöntemlere de başvurumaktadırlar.

Türkiye’de nazarı atmak için kurşun döktürülmektedir, Güney İtalya’da ise kurşun fal bakmak için kullanılmaktadır. Görüştüğümüz bazı kişiler, Türklerin kahveden fal bakma âdetinden bahsetmiştir. Bazılarının inanarak, başkalarının sadece eğlenmek için baktıklarını anlatmışlardır. Fal bakmanın, Türk kahvesini içme âdetinin önemli bir parçası olduğunu eklemişlerdir.

4.3.2.4.4. Sosyal Terbiye

Görüştüğümüz insanlar, Türklerin çocuklara sevgi, yaşlılara saygı ve kötü durumda bulunanlara yardım gösterdiklerini söylemişlerdir.

Türkler genel olarak çocukları çok sevmekte, onlara karşı sert davranmamaktadırlar. Bu yüzden İtalyanlara göre Türk çocuklar çok heyecanlı ve şımarıktır. Dediklerine göre sokakta, ulaşım araçlarında ve restoranlarda gördükleri çocuklar kendi ebeveynlerini pek dinlememekte, onların yumuşak azarlarına dikkat etmemektedirler. Çocuk oldukları için yetişkinler onların kusurlarına takılmaktansa gülümsemektedirler. Konuştuğumuz bir erkek, Türk arkadaşlarının ona Türk erkeklerin anca askerlikle disiplini öğrendiklerini, daha önce çocuk sanıldıkları için her şeylerinin affedildiğini söylediklerini aktarmıştır. Arkadaşlarının dediklerine göre Türk kızları ise büyüdüleri zaman dinî ve toplumsal kurallardan düzeni ve disiplini öğrenmektedirler.

Bütün yaşlılara saygı göstermek, onlara daha kibar davranmak gerekmektedir. Otobüste onlara yer verilmektedir, bir kişi bunu yapmazsa diğerleri onu azarlamaktadır. Görüştüğümüz insanlar, ulaşım araçlarındaki kişilerin bir çoğunun yaşlılara hemen yer vermeye hazır olduklarını gördükleri zaman sevindiklerini söylemişlerdir. Bir yaşlıyla konuşurken haksız olsa da haksız olduğunu söylemek ayıptır.

Dilencilere, evsiz olanlara, genel olarak kötü bir durumda bulunanlara yardım etmek gerekmektedir. Görüştüğümüz İtalyanların dediklerine göre Türkler bunu çok

doğal ve samimi bir şekilde yapmaktadırlar; örneğin İstanbul’da dilencilere para verenler, onlar için yemek alanlar çoktur. Dediklerine göre bu davranış, sadakanın değerini öğreten İslam dininden kaynaklanmaktadır.

Türklerin sosyal terbiyesini etkileyen bir şey, ayıp kavramıdır. Bazı davranışlar ayıp olduğu için kaçınılmaktadır. Örneğin büyüklere haklı olmadıklarını söylemek, hayır demek, misafirleri iyi ağırlamamak ayıptır. Görüştüğümüz bazı İtalyanlar, bu kavramı henüz tamamen anlamadıklarını söylemişlerdir. Bir bayan, düşündüklerini şöyle paylaşmıştır: “Türklerin ayıp kavramını anlamıyorum. Bazı şeyler, davranışlar ayıp sanılmaktadır. Neden? Bir açıklama yok. Örneğin bir yaşlıyla konuşurken yaşlı kötü veya yanlış bir şey dese de ona hiçbir şey söylenemez, çünkü bir yaşlıya karşı çıkmak ayıptır. Tabii ki yaşlılara kibar, sakın, saygılı bir şekilde davranmak lazım, yine de bence onlarla konuşabilmek lazım. Genç birine kötü davranmak, ona kötü laflar söylemek ise ayıp değil, o genç haklı olsa da genç olduğu için bir yaşlıya karşı susmalı. Bu bana göre anlamsız bir şey. Türkler için hayır demek de ayıptır; bu yüzden sık sık bir şey yapmayı kabul ederler, yardım edeceklerini söylerler, sonra yok olurlar, bir daha yanına gelmezler, cevaplamazlar. Yani, hayır demek ayıptır, fakat yapacağını söylediklerini yapmamak ayıp değil... neden acaba?”

Türklere göre “hayır” demek terbiyesizlik göstergesidir. Bu yüzden diğerleri onlardan bir şey istedikleri zaman onlar kabul etmekte, onu yapacaklarını söylemekte, fakat bunu dedikleri zaman bazen aslında onu yapamayacaklarını bilmektedirler. Benzer bir şekilde bir kişi bir yol tarifi sorduğu zaman Türkler onu bilmeseler de “maalesef bilmiyorum” diye söylemektense yanlış olsa da bir adres anlatmaktadırlar. Konuştuğumuz insanlara göre bu, yardımseverlik göstergesi olmasına rağmen durumu karıştırmaktadır. İtalyan bir erkek, bu davranışı şöyle yorumlamıştır: “Türkler hayır demezler, çünkü hayır demek kötüdür, terbiyesizlik olur. Hayır demektense yalan söylerler. Örneğin yol tarifi sorduğum zaman bazen sorduğum kişi onu bilmemesine rağmen bana bir yol tarif ediyor, fakat o yol tamamen yanlış. Aynı şekilde bazı kişiler ‘Gelecek hafta buluşalım’ diye söyledikleri zaman sözlerini tutmuyorlar, aylarca onlardan haber alınmıyor.”

Saygı kavramı da, Türklerin davranışlarını yöneten sosyal terbiyenin önemli bir kuralıdır. Yazılı olmayan toplumsal kurallara göre belirli kişilere saygı göstermek

gerekmektedir, onlara saygı göstermemek ayıptır; onlar arasında büyükler, misafirler ve yabancılar vardır. İtalyanlar tarafından övülen Türklerin saygı hissi, bazen onların samimiyetini etkilemektedir; çünkü bazen Türklerin bir kişiye iyi davranmalarının sebebi onu sevmeleri değil, sosyal terbiyenin kurallarına göre davranmalarıdır. Bir bayan, Türklerin davranışlarını yöneten saygı gibi kavramların iyi ve kötü taraflarının olduğunu şöyle anlatmıştır: “Türkler, kültürünün bazı kurallarından dolayı açık konuşmuyorlar; çünkü onlar için yaşlılara saygı göstermek lazım, misafirlere saygı göstermek lazım, yabancılar saygı göstermek lazım. Bundan dolayı Türkler bu kategorilerle doğal bir şekilde davranmıyorlar ve açık konuşmuyorlar. Bir misafir zili çaldığı zaman ve evlerine girdiği zaman onlar çıkmak üzere olsalar da bunu söylemezler; misafire nazik davranırlar, fakat içinden ‘Keşke gelmeseydi, ne zaman kalkacak’ diye düşünürler. İtalyanlar ise misafiri ağırladıktan sonra ‘Maalesef bir yere gitmemiz lazım; bu yüzden buyurun oturun, fakat birazdan kalkmak zorundayız’ diye açıklarlar. Fakat bu sosyal terbiyenin güzel tarafları da var; örneğin otobüste yaşlılara veya kadınlara yer veren gençler çok, yol soranları o yere kadar götürenler var.”

Türkler, sokak hayvanlarına da büyük sevgi göstermektedirler. İstanbul’da hem belediye hem sıradan kişiler sokak köpeklerini ve kedilerini beslemekte, soğuk aylarda onları korumak için sokağa köpek ve kedi kulübeleri koymaktadırlar. Görüştüğümüz insanlar, İstanbul’da yaşayanların sokak hayvanlarına toplumca bakmalarının yüksek medeniyetin göstergesi olduğunu söylemişlerdir. Bir bayan, bazı Türklerin çok fazla hayvansever olmasında şikâyet etmiştir; bir defa sokakta bir köpek onu ısırıldığı zaman etrafındaki insanların onunla değil, köpekle ilgilendiklerini anlatmıştır.

Bazı kişiler, Türklerin sokak hayvanlarına gösterdikleri sevgiyi çevreye göstermediğinden şikâyet etmiştir. Dediklerine göre İstanbul’da bir çok kişi yere kâğıt atmakta, pencere dışına, çöp toplanma yeri olmayan yerlere çöp bırakmakta, şehri temiz tutmak için çaba göstermemektedir. Evlerini çok temiz tutan Türkler, sokakların belediye işçileri tarafından temizlendiğini bildikleri için onları kirletmekten utanmamaktadırlar; kaynak kişilerimize göre bu bencil bir davranıştır.

Birkaç kişi, Türkler için burnunu ses çıkararak silmenin terbiyesizce, İtalyanlar için ise tamamen normal bir hareket olduğunu söylemiştir. Dediklerine

göre bunun gibi önemsiz görünen sosyal terbiyenin küçük kuralları, aslında Türklerle entegre olmak için öğrenilmesi gereken şeylerdir.

4.3.2.4.5. Sosyal Değerler

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk'e gösterilen saygı ve sevgi, Türkiye'nin temel değerlerinden biridir. Görüştüğümüz kişiler, ofislerde bulunan portrelerden, Türk arkadaşlarının sözlerinden, Cumhuriyet Bayramı törenlerinden bu duygunun hâlâ çok güçlü olduğunu anlamışlardır. Anlattıklarına göre kemalist Türkler, hükümette Atatürk'ün ilkelerinin takip edilmediğinden şikâyet etmekte, ülkenin geleceğinden endişe ettiklerini, Atatürk'ü çok özlediklerini söylemektedirler. Görüştüğümüz kişiler, onların üzüntü ve özleminin gerçek ve derin olmasından etkilendiklerini anlatmışlardır.

Aile, bütün sosyal sınıflardaki Türkler için en önemli değerlerden biridir ve toplumun temelidir. Her yaştaki Türk, ailesi için büyük sevgi hissetmekte ve ailesini büyük saygı göstermektedir. Çocuklar bütün hayatları boyunca ebeveynlerine minnet duymaktadır; ebeveynler de çocuklarını merak etmeye, onları yakın tutmaya, hayatlarına karışmaya devam etmektedir. Görüştüğümüz İtalyanların dediklerine göre İtalyan toplumunda da aile çok önemli bir role sahiptir ancak Türkiye'de aileler bazen çocuklara çok fazla baskı yapmaktadır. Onlar büyüdükleri zaman da onların bir çoğu kendi kararlarını tek başına almamakta, ailenin söylediğinden etkilenebilir. Ailenin izni, harekete geçmek için vazgeçilmez bir unsurdur. Çocuklar evlendikten sonra da ailesiyle bağı zayıflamamaktadır, erkeklerin bir çoğu eşinin değil, kendi annesinin söylediklerine uymaya çalışmaktadır. Görüştüğümüz bir erkek, Türkiye'deki aile baskısını böyle yorumlamıştır: “Aile tarafından gençlere çok fazla baskı yapılır. Ben de ailemi seviyorum, onlara bağılıyım, fakat hayatım için önemli kararlar vermem gerektiği zaman bizzat o kararları ben aldım; neyi yapmak istediğimi biliyordum, ona göre ilerledim”. Eşi Türk olan başka bir erkek onunla hemfikir: “Genelde Türkler, ailelerden bağımsız olmuyorlar. Bağımsız derken kendi kafasına, kendi değerlerine ve kendi doğru olduğunu düşündüklerine göre karar alan kişilerden bahsediyorum. Bu yüzden bence Türk aile ilişkileri ağır ve baskıcı olabilmektedir. Bu ilişkilerin iyi tarafları da vardır; örneğin aile üyeleri

kesinlikle birbirine yardım ederler. İtalyanlar, ailelerine bağlı olmalarına rağmen kendi kararlarını alırlar, ailenin yorumunu daha az önemserler”. Türk bir erkekle evli olan bir bayan, kayınvalidesini ve kayınpederini sevmesine rağmen, eşinin onlarla ilişkisinin ona bazen ağır geldiğini anlatmıştır. Çocuklar büyüdüleri, kendi ailesine sahip oldukları zaman da ebeveynlerin onların hayatına karışmak için yeni yollar bulduklarını söylemiştir. Örneğin, büyükannelerin ve dedelerin torunlarının okul ücretini ödemeleri ona göre çocuğunun minnettarlık hissini artırıp onu kendilerine bağlamaktadır. Bayan, bu karışmanın kesinlikle büyük bir sevgiden ortaya çıkmasına rağmen bazen sıkıcı olduğunu eklemiştir.

Çok önemli bir geçiş anı olan evlilik, görüştüğümüz kişilerin dediklerine göre aynı zamanda herkesin uyması gerektiği toplumsal bir değerdir. Onların bazısına göre Türkiye’de evlenmek, toplumsal bir görev olarak görülmektedir. Bu yüzden evlenmeyenlere olumsuz bir şekilde yaklaşanlar vardır. Özellikle evlenmeyen kadınlar, eş ve anne olma görevini yerine getirmek istememiş kişiler olarak veya erkekler tarafından istenmemiş, evde kalmış zavallı kızlar olarak görülmektedir.

Aktardığımız değerler, okulda öğretilmektedir. Türklere göre okul, gençlerin hayatının ve değerlerinin merkezidir. Okul, çocuklara bilgi veren, fakat daha önemlisi onları hayata hazırlayan yer olarak görülmektedir. Bu yüzden genel olarak her sınıftaki Türk aileleri çocukların gittikleri okula, aldıkları eğitime büyük önem vermektedirler. Anaokulundan üniversiteye kadar öğretmen sadece Türkçe, matematik veya tarih dersini anlatan kişi değil, çocuklar için iyi bir örnek, onlara yolu gösteren bir rehber sayılmaktadır. Öğretmen, öğrencilerin kötü davranışlarını azarlamakta, onların sorunlarını dinlemekte, onlara değerli tavsiyeler vermektedir. Bu yüzden öğrencilerin öğretmenle ilişkisinde hem saygı hem sevgi ve samimiyet vardır. Araştırmamız kapsamında görüştüğümüz lise öğretmenleri, İtalyan liselerinde öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkinin daha resmi olduğunu, Türk öğrencilerle ise daha yakın bir ilişkinin olduğunu anlatmışlardır. On üç yıldır Galileo Galilei İtalyan Lisesi’nde İtalyan dili ve edebiyatı öğreten bir erkek, İtalya ile Türkiye’de öğretmen olmak arasındaki farklılıkları şöyle açıklamıştır: “İtalya’da, lisede öğrenci ile öğretmen arasında daha resmi, mesafeli bir ilişki var; burada ise öğrenciler öğretmenlere daha çok sevgi gösteriyorlar. Zaten İtalya’da öğretmenler öğrenciler tarafından soyadıyla, burada ise adıyla çağırılıyorlar. İtalya’da biraz mesafeli, sert

davranan öğretmenler en çok saygı görenlerdir. Burada ise böyle değil; öğrenciler sıcakkanlı, kibar, sevgi gösteren öğretmenler istiyorlar, zaman geçtikçe onlara güveniyorlar. İtalya'dan gelen yeni öğretmenlerin buna alışması gerekiyor, çünkü buradaki öğrenci ile öğretmen arasındaki ilişki gerçekten çok daha yakın. Türk erkek öğretmenleri bazen erkek öğrencileri yanından geçerken onlara sevgi göstergesi olarak hafif bir tokat atarlar, İtalya'da böyle bir şey hoş görülmez". İki buçuk yıldır aynı okulda felsefe ve tarih öğreten bayan arkadaşı, şunu eklemiştir: "Ben Türkiye'de öğretmen olmayı daha çok seviyorum; çünkü burada öğrencilerime daha yakınım, onlar bizi zorlayan hocalar olarak değil, onların iyiliğini isteyen öğretmenler olarak görüyorlar. Bazen öğrenciler bana 'Hocam, ben sizin için bu derse çok çalıştım' diye söylüyor; aslında böyle bir şey yanlış, çünkü onların kendisi için, geleceği için çalışması gerekiyor, fakat hocanın onların hayatındaki rolü önemli olduğu için böyle söylüyorlar."

4.3.2.4.6. Anlatılar

4.3.2.4.6.1. Efsaneler

Görüştüğümüz kişiler, Kız Kulesi'ne bağlı olan iki efsaneden bahsetmiştir. Onlardan biri kehanetten korunmak için babası tarafından Boğaz ortasında bulunan bir kuleye kapatılan kızın efsanesidir. Diğeri ise Heros ile Leandros arasındaki yasak kara sevdayı anlatan efsanedir.¹⁸²

Bir bayan, 1630 yılında Hezarfen Ahmet Çelebi'nin Galata Kulesi'nden Üsküdar'a uçtuğu efsaneden bahsetmiştir. Hezarfen Ahmet Çelebi, kanat yaptıktan sonra onları takarak ve rüzgarın kuvvetini kullanarak uçmayı başarmıştır. Aslında Evliya Çelebi'nin (ö. 1682) seyahatnamesinde aktarılan bu olayın gerçek olup olmadığı Türkiye'de hâlâ tartışılmaktadır.

4.3.2.4.6.2. Fıkralar

Birkaç kişi, Türkiye'nin bütün çocuklarına anlatılan, yetişkinlere de önemli dersler veren Nasreddin Hoca fıkralarından bahsetmiştir. Güney İtalya'dan gelen bir

¹⁸² Bu efsaneler, 115-116 sayfada anlatılmaktadır.

erkek, kendi bölgesinin fıkra tipi olan Jugale adlı cahil köylünün, Nasreddin Hoca'nın tersi bir tip olduğunu, ancak yine de fıkraların yapısının ve onlardan çıkan derslerin aynı olduğunu söylemiştir. Bir bayan, çok sevdiği “Ya tutarsa” fıkrasından bahsetmiştir. Bu fıkra da Nasreddin Hoca göl kenarında oturup gölde yoğurt yapmaya çalışmaktadır. Biri gelip ona “Ya tutmazsa!” der, Hoca ise “Ya tutarsa?” diye cevaplar. Bayan “Ya tutarsa?” ifadesinin günlük dilde de kullanıldığını, kendisinin de bir kişi bir şeyin başarılı olmayacağını, gerçekleşmeyeceğini söylediğinde ona cevap olarak “Ya tutarsa?” diye karşılık verdiğini ifade etmiştir.

4.3.2.4.6.3. Diğer Anlatılar

Bir bayan, bir Türk arkadaşı tarafından Türk kültüründe çay içme âdetinin önemini bir mecazla anlatıldığını aktarmıştır: “Çay, aileyi simgeler. İçinde su bulunan büyük çaydanlık kayınvalidedir; kaynadığı, yani kızdığı zaman içinde çay olan küçük çaydanlığı etkiler. Bu küçük çaydanlık, gelini simgeler. Çay bardağı ise erkektir; annesinin ve eşinin önemi ve dedikleri erkekte dengeli olmalıdır. Şeker, çocukları simgeler. Çay kaşığı ise yengedir; o, aniden geliyor, her şeyi karıştırıyor, sonra gidiyor”. Görüştüğümüz bayan, bu mecazın çayın insanları bir araya getirme rolünü, Türkler için ailenin en önemli şey olduğunu gösterdiğini anlattıktan sonra İtalyanlar için de ailenin en önemli şey olduğunu eklemiştir.

4.3.2.4.7. Atasözleri ve Bazı Kalıp İfadeler

4.3.2.4.7.1. Atasözleri

İstanbul’da oturan İtalyanların aktardıkları atasözleri arasında “Eşek hoşaftan ne anlar” diye bir atasözü vardır. Atasözün anlamı şudur: “bilgisiz, görgüsüz kimse, güzel şeylerin zevkine varamaz, değerini ölçemez”¹⁸³. Onu aktaran bayan, İtalyancada da bu anlamı taşıyan atasözlerinin olduğunu söylemiş, örnek olarak “Badem şekeri eşekler için değil” atasözünü vermiştir.

¹⁸³ Türk Dil Kurumu, “Eşek”, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, (Çevrimiçi), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri&kategori=atalst&sözcük1=e%C5%9Fek&sayfa1=40&hng1=tam, 6 Eylül 2018.

Aktarılan başka bir atasözü, “Köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı derler” Anlamı şudur: “kişi işini gördürünceye kadar yardım beklediği kimseyle iyi geçinir”¹⁸⁴. Bunu aktaran erkek, atasözünü anlamış, bu atasözünün insanlara doğru anda konuşmayı ve hareket etmeyi, gülümseyerek kötü durumlara dayanmayı öğrettiğini söylemiştir. Ancak bu kişi atasözünü oluşan kelimelerden birini farklı bir şekilde anlamıştır; dediğine göre bu atasözü “Köprüyü geçinceye kadar ayıya dâhi derler” demektedir. Bu atasözünde “dayı” yerine “dahi” sözcüğünü kullanmak, genel anlamı değiştirmekte, onu abartmaktadır.

“İnsan yedisinde ne ise yetmişinde de odur” diyen atasözü, özellikle Kuzey İtalya’nın çeşitli lehçelerinde de söylenmekte ve aynı anlamı taşımaktadır. Anlamı şudur: “kişinin çocukluğundaki huyları, özellikleri yaşlılığında da değişmez”¹⁸⁵.

Aktarılan başka bir atasözü: “Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır”. Atasözünün anlamı, “akılsız kimse iyi niyeti olsa dahi yaptığı işin ne gibi kötü sonuçlar doğuracağını hesap edemediğinden dostuna bilmeyerek fenalık edebilir, akıllı düşmanın yaptığı kötülükse akıl yoluyla sezilir ve gereken tedbir alınabilir” şeklindedir.¹⁸⁶ Onu aktaran erkek, başlangıçta bu atasözünü duyunca “Kim akıllı bir düşman isteyebilir ki?” diye düşündüğünü, üzerinde durduğu zaman söylediğinin gerçek olduğunu anladığını aktarmıştır.

“Fala inanma, falsız kalma” diyen atasözü ise yukarıda bahsettiğimiz fal bakma âdetine bağlanmaktadır. Kahve içtikten sonra fal bakmaya çalışan Türkler yaptıklarını açıklamak için bazen bunu söylemektedir. Onun anlamı, “kişinin oyalanmak, yalan da olsa geleceği üzerine bir şeyler dinlemek isteğini hoş karşılamak gerekir” şeklindedir.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Türk Dil Kurumu, “Köprü”, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=sözcük&guid=TDK.GTS.5b914d6772bd70.03741041, 6 Eylül 2018.

¹⁸⁵ Türk Dil Kurumu, “Yetmiş”, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=sözcük&guid=TDK.GTS.5b9150aa8dde64.08541651, 6 Eylül 2018.

¹⁸⁶ Türk Dil Kurumu, “Düşman”, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=sözcük&guid=TDK.GTS.5b9153c4eada54.39438877, 6 Eylül 2018.

¹⁸⁷ Türk Dil Kurumu, “Fal”, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=sözcük&guid=TDK.GTS.5b91561a646e92.23132035, 6 Eylül 2018.

4.3.2.4.7.2. Deyimler

Görüştiğimiz bir bayan, sabırsızca beklenen bir şey için kullanılan “dört gözle beklemek” deyiminin çok hoşuna gittiğini anlatmıştır.

4.3.2.4.7.3. Temenni İfadeleri

Görüştiğimiz kişiler, günlük hayatta kullanılan nezaket ifadelerinden bahsetmişlerdir. Bu ifadeler İtalyanlar tarafından çok sevilmektedir ve onlardan bazılarının İtalyancada bir karşılığı olmadığından onları çevirmek bile zordur. Bu yüzden birkaç kişi artık İtalyanca konuşurken o ifadelere ihtiyaç duyduğunu, bir şekilde onları çevirmeye çalıştığını anlatmıştır. Birkaç kişi, bu ifadelerin otomatikliğinin başlangıçta onlara ilginç geldiğini söylemiştir. On beş yıldır İstanbul’da yaşayan, Türk bir bayanla evli olan bir erkek, bunu şöyle anlatmıştır: “Türklerin kullandığı bir sürü ifade var, onlara belirli cevaplar var. Örneğin aksıran bir kişiye “çok yaşa” denir, cevap olarak “hep beraber” veya “sen de gör” denir. Hasta olan birine hemen “geçmiş olsun” denir, çalışan birine “kolay gelsin”. Artık ben de bu ifadeleri otomatik olarak söylüyorum, çünkü söylemezsem terbiyesizlik yaptığımı hissederim. Fakat başlangıçta bu ifadeleri kullanmak zorunda olmak bana ilginç geliyordu, çünkü İtalya’da hissettiğimize göre etrafımızdaki insanlarla konuşuyoruz; örneğin bir kişi hasta olduğu zaman bazen ona “hızlıca iyileş”, bazen “umarım ki yarın daha iyi olacaksın”, bazen “hasta olduğuna üzüldüm” diyoruz, yani kullandığımız kelimeler hep değişiyor, kullandığımız belirli kalıplar o kadar çok değildir”.

Napolili bir erkek, Napoliler için iş yorgunluk, zorluk demek olduğu için “kolay gelsin” demenin çalışan birine yapılabilecek en güzel dilek olduğunu söylemiştir. Bir bayan ise on bir yıl İstanbul’da yaşadıkdan sonra henüz “kolay gelsin” ifadesinin sadece çıkışta değil, bir dükkana girilince de denmesinin sebebini anlamadığını söylemiştir. Belki de bu bayanın kafasını karıştıran şey, İtalyancada genelde nezaket ifadelerinin ve dileklerin konuşma sonunda veya bir kişiden, bir yerden ayrılırken söylenmesidir.

Bazı kişiler, “geçmiş olsun” ifadesinin hem hastalara, hem kötü bir durumda bulunanlara, hem bir sınava girenlere söylediğini aktarmıştır.

Yemek yiyenlerin yemek yapmış olan kişiye dedikleri “ellerine sağlık”, görüştüğümüz insanların çok hoşuna giden bir ifadedir. Bir bayan, İtalya’da bazen yemek yapan kişiye “ellerine bereket” dendiğini hatırlatmıştır. Birkaç kişi, “ellerine sağlık” ifadesinin sadece yemek yapana değil, ustaya veya elleriyle güzel bir iş yapmış olan herhangi bir kişiye söylendiğini açıklamıştır. İyi konuşana, güzel kelimeler söyleyene “ağızına sağlık”, kendi ziyaretine gelen birine “ayaklarına sağlık” denebilmektedir.

Aktarılan başka bir ifade, “güle güle kullan”dır. Bu, satıcı tarafından yeni bir eşya satın alan müşteriye, arkadaşlar tarafından yeni gözlükleri, çantası veya herhangi yeni bir eşyası olana, hediye veren kişi tarafından hediye alana dilenmektedir. Bayan kuaförü, saçını kestirdikten sonra müşteriye bunu söylemektedir. Bu dilek de bağlama göre değişmektedir; “güle güle giy”, “güle güle oku” da kullanılmaktadır.

Banyodan çıkanlara, tıraş olmuş erkeklere “sağlık olsun” anlamına gelen “sıhhatler olsun” denmektedir. Hamam tellakları da müşteriye yıkadıktan sonra bu dileği dile getirmektedir. Görüştüğümüz bir erkek, çok sevdiği bu ifadenin İtalyanca karşılığını uzun uzun bulmaya çalıştıktan sonra İtalyancada böyle bir ifadenin olmadığı sonucuna varmıştır.

“Hayırlı olsun”, yeni, sevinçli bir durumu karşılamak için kullanılan bir destek ve katılım sözüdür. Örneğin yeni bir işe başlayana, ev alana, mezun olana denebilmektedir. Bazen “güle güle kullan” anlamında da kullanılmaktadır.

Bir bayan, “kesene bereket” ifadesinin çok hoşuna gittiğini, nadiren olsa da teşekkür etmek için kullanıldığını söylemiştir.

Başka bir bayan, yolculuğa çıkan birine denilen “su gibi git, su gibi gel” ifadesinden bahsetmiştir. Bayan, bir Türk arkadaşının bu ifadenin anlamını “sürekli gidip gelen deniz dalgaları gibi sen de hızlı git, hızlı dön” şeklinde açıkladığını belirtmiştir. Aslında bu ifade suyun hızlıca buharlaşmasını kastetmektedir; yolculuğa çıkan kişinin de geleneğe göre arkasına dökülen suyun buharlaştığı kadar hızlıca dönmesi dilenmektedir.

“Başımın üstünde yerin var” ifadesi ise, misafirlere denmektedir; Türk kültüründe misafirlere verilen önemi göstermektedir.

4.3.2.4.7.4. Dine Bağlı Kalıplar

Günlük hayatın farklı durumlarında kullanılan, dinden kaynaklanan ifadeler, İtalyanların dikkatini çekmiştir. Bunlar arasında “inşallah” sık sık kullanılmakta, bağlama göre anlamı biraz değişmektedir; görüştüğümüz bir kişinin dediğine göre “inşallah” “duruma, konuşan kişinin ifadesine ve ses tonuna göre bazen “umarım”, bazen “evet”, bazen “bakalım”, bazen “hayır, teşekkür ederim”, bazen “bilmiyorum” demektir. “İnşallah”, birinin kişisel kararlarına ve hareketlerine rağmen sonunda her şeyin Allah’ın elinde olması anlamına gelmektedir.

Maşallah ise güzel bir şey görülünce veya duyulunca, bir kişi tebrik edildiğinde nazar değmesin diye söylenmektedir.

Şükür etmek için “çok şükür” denmektedir, dindarlar ve yaşlılar “Allah’a şükür” demektirler. “Allah’a emanet ol” ise sevilen bir kişiyle vedalaşırken söylenmektedir. “Kendine iyi bak” sözü yerine kullanılmaktadır; böylece giden kişinin sadece kendine değil, Allah’a da emanet olması dilenmektedir. Anneler ve babalar bu ifadeyi sık sık kullanmaktadır.

4.3.2.5. Türkiye ve Türk Algısı

İstanbul’a taşınan İtalyanların Türk algısı burada yaşadıkça değişmektedir, bizzat yaşanan tecrübelerle ve tanışılan kişilerle şekillenmektedir.

4.3.2.5.1. Ön yargı

Görüştüğümüz kişilere Türkiye’ye taşınmadan önce Türkler hakkında neyi düşündüklerini, ailelerin taşınmalarına nasıl bir tepki gösterdiklerini sorduk.

1990’larda taşınanlar, o zamanlarda İtalya’da Türkiye hakkında çok az bilindiğini, bunun için ön yargısız geldiklerini anlatmışlardır. Onlar arasında Türk bir erkekle evlenen bayanlar vardır; onlar İtalya’da veya yurtdışında gelecek eşiyle tanıştıkları zaman Türkiye hakkında bilgi edinmeye, araştırmaya ve kitap okumaya başlamışlardır. Türkiye’ye taşınma kararını almadan önce birkaç defa Türkiye’ye gelmişlerdir, nişanlısının ailesiyle tanışmışlardır. Dediklerine göre onların ailelerinin bir Türkle sevgili olduklarını öğrenince merak etmişlerdir, onların farklı bir kültürden ve bir dinden gelen biriyle evlenmelerini istememişlerdir, evlendikten

sonra uzak bir yere yerleşeceklerinden üzölmüşlerdir. Ancak onların Türk nişanlısıyla tanıştıkları zaman onu sevmişlerdir, kızının kararına karşı çıkmamışlardır. Görüştüğümüz bir bayan, ailesinin bir Türkle nişanlandığına karşı olmadığını, onların üzdüğü tek şey onun kilisede evlenmemesi; çünkü o ve eşi İtalya’da resmi nikahla evlenmişlerdir.

Doksanlarda İstanbul’a taşınanlar, onların okudukları zaman okulda bile Türk tarihi hakkında çok az bilgi verildiğini beyan etmişlerdir. 2000 yılından sonra gelenler ise Türkiye hakkında ilk temel bilgileri okulda edindiklerini, onun dışında haberlerden Türkiye hakkında duyduklarını söylemişlerdir.

Kişilerin bir çoğı, İstanbul’a taşınma kararını almadan önce tatil için Türkiye’ye gelmiştir, bu yüzden bu ülke hakkında genel bir fikre sahipti. Örneğin, çok çeşitli bir ülke olduğunu, Müslüman bir ülke olmasına rağmen tutucu olmadığını biliyorlardı. Başka kişilerin İtalya’da, Türkiye’de veya yurtdışında yaşayan birkaç Türk arkadaşının olduğu için onlardan ilk bilgiler aldıklarını söylemişlerdir. Birkaç kişi üniversitedeyken Türk kültürünü, tarihini, toplumunu, güncel durumu hakkında ders aldıkları için İstanbul’dan belirli beklentilerinin olduğunu anlatmıştır.

İstanbul’a taşınan İtalyanların bazıları gelmeden önce Türklerin pek güvenilir olmadıklarına, kandırıcı olduklarına inanıyorlardı; çünkü İtalya’da turistlere ürünlerini pahalıya satmaya, onları kandırmaya çalışan Türk satıcıları hakkında bir çok anlatı vardır. Görüştüğümüz kişiler, aslında maalesef her yerde satıcıların turistlere daha pahalı ücretler söylediklerini, benzer bir şekilde taksiciler arasında yabancılardan daha çok para almaya çalışanların olduklarını eklemişlerdir.

2016’da İstanbul’a doktorasını yapmak için taşınmadan önce 2011’de Erasmus programı kapsamında Sakarya’da okumuş olan bir erkek, ikinci defa Türkiye’ye gelmeden önce Türkiye’nin çok daha laik bir ülke olduğunu düşündüğünü söylemiştir. Anlattığına göre Sakarya Üniversitesi’nde muhafazakâr olmayan kişilerle temasa geçmiştir, zaten o zamanlarda Türkiye’nin toplumunun daha laik olduğunu eklemiştir. 2016’da ise İstanbul’da daha çok dindar bir toplum gördüğünü, okuduğı üniversitesi olan Sabahattin Zaim Üniversitesi muhafazakâr bir vakfa bağılı olduğu için oradaki öğrencilerin bir çoğunun çok dindar, kızların bir çoğunun başörtülü olduğunu anlatmıştır.

Başka kişiler, İstanbul'a taşınmadan önce Türkiye'nin din açısından daha tutucu bir ülke olduğunu, Atatürk tarafından istenen laikliğin önemini bilmediğini söylemiştir.

Başka kişiler, İstanbul'a taşınmadan önce Türkiye'nin daha az gelişmiş olduğunu, İstanbul'un o kadar modern bir şehir olmadığını, Türklerin daha kapalı insanların olduklarını bekliyorlardı. Bir erkek, bununla ilgili bunu demiştir; "İstanbul'un o kadar modern bir şehir olduğunu bilmiyordum, onu görünce şaşırdım. Bana göre İstanbul hem kocaman, modern şehirlerin özelliklerini hem Anadolu'nun kasabalarının özelliklerini taşımaktadır; yani İstanbul bana göre Orta Doğu'nun New York'udur".

Ön yargılarına rağmen görüştüğümüz kişilerin bir çoğu, İstanbul'a taşınmaya karar verdikten sonra bu şehre ve Türklere merakla ve heyecanla yaklaşmıştır.

Görüştüğümüz kişilerin dediklerine göre Türkiye ve Türkler hakkında çok ön yargıya sahip olanlar, aileleri ve arkadaşları. Ancak genelde aileler onların kararına güvenmişlerdir, onlar İstanbul'a taşınmadan önce araştırmaya, bilgi edinmeye başlamışlardır. Tanıdıkları ise ön yargılarından kolayca vazgeçmemektedirler. Onlar arasında Türkiye'ye hiç gelmemiş kişiler, Türkiye'nin Arap ülkelerine benzediğini, hatta bazıları burada Arapça konuşulduğunu düşünüyorlardı. Görüştüğümüz kişilerin dediğine göre İtalyanlar arasında Türkiye hakkında hâlâ çok cehalet vardır; İtalyanların bir çoğunun yurtdışına yolculuk yapmaya pek alışkın değil, kendi ülkesinin dışında ne olduğunun pek umrunda değildir.

2010 yılından sonra haberlerde Türkiye hakkında konuşulmaya başlanmıştır; Avrupa Birliği'ne girme başvurusu hakkında, 2013'te Gezi Parkı olayları hakkında, sonra AK Parti'nin siyaseti hakkında tartışılmıştır. 2015'te Türkiye'de gerçekleşen terör olayları, basın ve televizyon haberlerinde yer almışlardır, 15 Temmuz 2016'nın darbe girişiminden sonra sık sık Türkiye hakkında konuşulmuştur. Görüştüğümüz kişilerin dediğine göre haberlerden dolayı 2018'de İtalyanlar Türkiye hakkında eski zamanlara göre daha çok bilgiye sahipler, fakat daha çok ön yargıya da sahiplerdir. Çünkü bu haberler, sık sık olumsuz ve abartılıdır; Türkiye'nin yaşanacak tehlikeli bir ülke olduğunu göstermektedir. Bu yüzden 2015 ve 2016 yılındaki terör olayları zamanında görüştüğümüz kişilerin bir çoğunun dediğine göre İtalya'daki akrabaları ve arkadaşları sık sık onları telefonda arayıp onlardan İtalya'ya dönmelerini rica

ediyorlardı. 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişiminden sonra İtalya'daki tanıdıklarının bir çoğunun onlar için çok merak ettiğini, tehlikede olduklarını düşündüğünü anlatmışlardır. Belirli olaylara ve siyasi kararlara bağlı olan ön yargılar çoktur; görüştüğümüz insanların dediklerine göre kişiler bu ön yargılardan kolayca vazgeçmemektedirler, onların anlattıklarını dinlemelerine rağmen onlara değil, ön yargılarına daha çok güvenmektedirler. On yıldır İstanbul'da yaşayan bir bayan fotoğrafçı, İtalya'ya her gittiğinde sergilerinde ve yaptığı konferanslarda Türkiye'yle ilgilenen, onun hakkında okuyan ve bilgi edinen kişilerle tanıştığını, kasabasında ise televizyonda geçen gündem haberlerinden etkilenen, sürekli aynı ön yargıları ifade eden komşularının sorularına cevapladığını anlatmıştır; “Komşularım arasında İtalya'ya her gittiğimde saçma sorular soranlar vardır. Örneğin bana “Türkiye'deyken başörtüsü mü takman gerekiyor?” diye soranlar var. Son aylarda anneme Afrin operasyonundan dolayı benim için İstanbul'da yaşamak çok tehlikeli olup olmadığını soranlar vardı; Afrin'in İstanbul'dan ne kadar uzak olduğunu bilmiyorlardı, tabii ki. Türkiye hakkında çok az bilen İtalyanlar var, fakat onlar da merak ederler, sorarlar, öğrenmek isterler”.

Görüştüğümüz başka bir bayan, İtalya'da İtalyanların, Yunanların ve Türklerin kültürel yakınlığına pek inanılmadığını söylemiştir. İstanbul'a gelen İtalyanlar ise sadece birkaç gün kalsalar da hayat tarzında ve değerlerde bu benzerliğin olduğunu farkettilerini eklemiştir.

Başka bir bayan, tayini çıktığı zaman İstanbul Üniversitesi'nin İtalyanca öğretim görevlisi olarak İstanbul'a gelmeye karar verdiği zaman ailesinin bu güzel iş fırsatına sevinmesine rağmen, çok eski tarihî olaylara dayanan korkular ifade ettiğini söylemiştir. Güney İtalyalıların toplumsal bilinçaltında, oranın halk kültüründeki bu olayların hâlâ çok etkileyici olduğunu böyle anlatmıştır¹⁸⁸; “Ben Napoli'de doğdum, fakat annem ve babam Puglia¹⁸⁹ bölgesinden geliyorlar; eskiden Türkler o bölgenin sahillerine sık sık saldırdılar, orada bu saldırımları önlemek için inşa edilen bekçi kuleler hâlâ var. Türkler, o bölgenin Otranto şehrini fethettikleri zaman şehri savunmaya devam eden bütün erkekleri öldürmüşlerdi. Bütün İtalya'da, özellikle o bölgelerde Türkler hakkında efsaneler anlatılıyor, deyimler kullanılıyor. Annemin ve

¹⁸⁸ Bu konu, I. Bölümde işlenmiştir.

¹⁸⁹ Puglia, Güney-Doğu İtalya'da bulunan bir bölgedir.

babamın doğduğu sahil köyünde her yıl Paskalya bayramından sonraki gün bir kutlama yapılıyor. Kutlama sırasında oralarda eskiden Türklere karşı kazanılan bir çarpışma anımak için yürüyüş yaparken çok büyük bir Türk bayrağı taşınıyor. Bir mezat düzenleniyor; en yüksek meblağı teklif eden o bayrağı evine götürebilir. O para, hayırlı amaçlar için ve sonraki yılın kutlamasını hazırlamak için kullanılıyor. Kısacası büyüdüğüm kültürde Türkler, adamlarımızı öldüren ve kızlarımıza tecavüz eden insanlardır. Bundan dolayı bilinçaltımda Türkler tehlikeli insanlardı. İstanbul'a çalışacağım haberi aldıktan sonra, buraya taşındıktan sonra da bu ön yargılar üzerine çalışmam gerekti. Taşındığım zaman Türklerin çok yardımsever ve misafirperver olduğunu gördüm. Başlangıçta ön yargılarımdan dolayı bu misafirperverlikten şüpheleniyordum; "Bu güzel davranışlar arkasında ne var acaba?" diye düşünüyordum. Sonra Türklerin içten misafirperver olduklarını anladım. Aslında Türkler Napolililerden daha dürüst insanlardır".

4.3.2.5.2. Türklerin Özellikleri, Tavrıları ve Davranışları

Görüştiğimiz kişilere onlara göre Türklerin özelliklerinin neler olduğunu sorduk. Onların bir çoğu, Türklerin aynı özelliklerinden bahsetmişlerdir. Onlara göre Türkler misafirperver, sıcakkanlı, yardımsever, cömert insanlardır. Bu güzel özellikler, yabancılara olumlu yaklaşım, kötü durumlarda bulunanlara verilen yardım, sokak hayvanlarına gösterilen sevgi gibi günlük hayatın davranışlarından belli olmaktadır. Türkler, meraklılar. Çok soru sormakta, diğerlerinin işine karışmakta ortaya çıkan bu merak, başlangıçta yabancılara şaşırtabilmektedir. Görüştiğimiz kişilerin bazıları, bu merakın başlangıçta çok sempatik, zamanla biraz sıkıcı gelmeye başladığını söylemişlerdir. Başkaları ise Türklerin merakının ilgiden doğan iyi bir duygu olduğunu beyan etmişlerdir. Bir bayan, bunu böyle açıklamıştır; "Türkler kesinlikle meraklılar, diğerlerinin işine karışırlar; fakat bu, kötü bir şey değil. Örneğin pazara her gittiğimde meyveye ve sebzeye bakarken elime en güzel meyve koyan teyzeler var. Bazı İtalyan bayan arkadaşlarım bu hareketlerden rahatsız oluyorlar, ben ise eğleniyorum. Türklerin merakı içinde yardımseverlik var, çünkü onlar diğer insanlarla ilgileniyorlar. Örneğin bir kişi sokakta yürürken yere düşerse bir saniye içinde on kişi yanına gider". Türkler iyi kalpliler, kolayca empati

kurmaktadırlar. Genelde açık fikirliler, bu yüzden farklı insanları seve seve kabul etmektedirler; yabancılardan ve farklı insanlardan yeni şeyler öğrenmek istemekte, karşılığında kendi ülkesini ve kültürünü anlatmaktadırlar.

Genel olarak Türkler dedikoduyu sevmektedirler. İstanbul o kadar büyük bir şehir olmasına rağmen orada da küçük yerlere özgü merak ve dedikodu dinamikleri bulunmaktadır. İstanbul'un bazı mahallelerinin sosyal hayatında herkesin herkesi tanıdığı köy hayatının unsurları bulunmaktadır.

Görüştüğümüz kişilerin dediklerine göre Türkler Akdenizli insanlar oldukları için gururlular, inatçılar, atılganlar, tutkululardır. Normalde düşünceliler, resmi davranmakta, kullandıkları kelimeleri dikkatlice seçmekte, onlara yakın olmayanlara mesafeli davranmaktadırlar. Bazılarının dediğine göre Türkler ara sıra muammalıdır; o zaman onların ifadesini, düşündüklerini çözmek neredeyse imkânsızdır. Ancak kızdıkları zaman atılganlardır, bağırmakta, kavga çıkarmaktadır. Bazen küçük şeylere takılmakta, başka birinin onlara saygısızlık yaptığını düşündükleri zaman çok kızmaktadır. O takdirde thelikeli olabilmekte, çünkü intikam almak için en uygun anı sabırla beklemektedirler. Eşi Türk olan, görüştüğümüz bir erkek hiçbir Türkle kavga etmediğini, fakat eşinin ve eşinin kız arkadaşlarından duyduğu anlatılardan dolayı Türklerin intikamından korktuğunu söylemiştir. Bazı insanlar, Türklerle açık konuşmamanın daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Türkler duygusal oldukları için açık konuşmaları iyi karşılamamakta, onlardan dolayı kırılmaktadır. Arkadaşlarla konuştukları zaman ateşli konulara girince İtalyanlar tartışmayı sevmekte, yüksek sesle konuşmaktadırlar. Türkler ise sadece kızdıkları zaman tartışmakta, İtalyanların tartışmasını kavga olarak görmektedirler. Kaynak kişilerimize göre Türkler trajik insanlar, dramayı sevmektedirler; bu yüzden kırıldıkları zaman onlarla barışmak çok zordur.

Türkler, abartılılardır, bazen gösterişlilerdir. Görüştüğümüz kişiler, bazen Türklerin kendi duygularını göstermekte tamamen dürüst olmadıklarını söylemişlerdir. Bir bayan, bir kişi iş yerinden ayrıldığı zaman bütün iş arkadaşlarının ona çok yakın olmamalarına rağmen çok üzgün göründüklerini, “gitme” diye yalvardıklarını anlatmıştır. Ancak bir ay sonra onlardan hiçkimsenin o kişiyle görüşmediğini öğrenince İtalyan bayan çok şaşırmıştır. Onların abartılı olmalarının iyi ve kötü tarafları vardır. Örneğin birini evine çay için çağırdıklarında sadece çay

ve kurabiye değil, bir çok şey ikram etmektedirler. Diğer taraftan kızdıkları zaman hemen bağırmaya başlamaktadırlar. Bir bayan, bazen Türklerin fazlasıyla nazik olduklarını bir örnekle anlatmıştır; “Bazen Türkler bana göre çok fazla nazikler. Hiç sevmediğim bir ifade “canım benim”, daha doğrusu Türklerin bu ifadeyi kullanışını sevmiyorum. Bazen seninle yeni tanışmış olan insanlar da sana “canım” derler veya yakın olmayan insanlar seni “canım” diye çağırırlar. Bu, çok saçma bir şey. Belki de “canım” diye söyledikten sonra senin hakkında kötü konuşanlar bile var”.

Türkler, enerjili ve güçlü insanlardır; kendilerine güvenmektedirler. İstediklerini elde etmek için, ülkeleri için büyük çaba göstermekte, sevdikleri için elinden geleni yapmaktadırlar. Görüştüğümüz bazı kişiler, Türk kadınlarının da çok güçlü olduklarını vurgulamak istemişlerdir. Dediklerine göre kadınlar, istediğini çok iyi bilmekte, ona göre davranmaktadırlar; hem açık hem kapalı kadınlar böylelerdir. Bir bayan, İstanbul’a taşındığı zaman İtalyan arkadaşlarının ona Türkiye’deki kadın durumu hakkında sorduklarını anlatmıştır. O, Türkiye’nin başka yerlerinde durumun çok farklı olduğunu, fakat gördüğüne göre İstanbul’un kadınlarının bir çoğunun çok güçlü, kararlı hatta bazen agresif olduklarını açıkladı. Dedğine göre Türk erkeklerin bir çoğu erkek olduğunu göstermek istemesine rağmen Türk kadınları onlardan daha akıllılar; bu yüzden sık sık çiftte karar alan kişi kadındır. Görüştüğümüz başka bir bayan, İtalya’da pek görmediği, İstanbul’da dikkatini çeken bayanların bir kategorisinden böyle bahsetmiştir; “Çok sevdiğim, dikkatimi çeken bir kategori elli-altmış yaşındaki evli olmayan kadınlar; bazıları hiç evlenmediler, bazıları boşandılar. Bu kadınlar harikalar! Son derece özgür ve ironikler, kendi kendine espri yaparlar, her şey tek başına yaparlar, başkalarına ihtiyacı yok”. Bazı kişiler Türk bayanlarının erkeklerden daha mesafeli davrandıklarını söylemişlerdir. Hem erkekler hem kadınlar kıskançlar.

Kaynak kişilerimize göre Türkler, gururlu bir millettir. Ülkesiyle duydukları gurur, milliyetçiliğe dönüşmektedir. Onlar, kendilerini ne Avrupalı ne Orta Doğulu, sadece Türk hissetmektedirler. Türklerin bir çoğu milliyetçiler, fakat onların milliyetçiliğinin farklı türleri vardır. Kemalist Türkler, Atatürk’le ve Cumhuriyet’le gurur duymaktadırlar, Cumhuriyet’in kurucusunu ve Cumhuriyet’in ilk zamanlarını özlemektedirler. Daha muhafazakar, tutucu Türkler ise Osmanlı İmparatorluğu’yla gurur duymakta, o dönemi özlemektedirler.

Türkler, disiplinliler, kurallara bağlılar, otoriteye saygı göstermektedirler. Davranışları genelde karmaşık değil, nettir. Pratik kişilerdir, ayrıntılara o kadar önem vermemektedirler. Görüştüğümüz bazı kişilerin dediklerine göre disipline eğilimden dolayı Türkler yaratıcı değillerdir; sürekli bir örnek, bir rehber aramaktadırlar. Bu, günlük hayatta, okulda ve işte görülmektedir; kendi kafasına göre ilerlemektense öğrendiklerini takip etmeyi tercih etmektedirler. Ezbere ve sınavlara çok fazla önem veren eğitim sistemi bundan sorumludur. Eğitim sistemi, birinciliğe çok fazla önem vererek öğrenciler arasında rekabetçilik yaratmakta, bu rekabetçilik iş yerinde de devam etmektedir.

Kaynak kişilerimize göre Türkler, pozitif insanlardır. Rahatlar, geleceği fazla merak etmemekte, kötü olaylara çok fazla takılmamaktadırlar. On üç yıldır İstanbul'da yaşayan, Türk bir bayanla evlenmiş bir erkek Türklerin hayata pozitif yaklaşımının onu olumlu bir şekilde etkilediğini böyle anlatmıştır; “Türkler rahat insanlardır. Biz İtalya'da kötü olaylara daha çok takılıyoruz. Yanlışlıktan uygun olmayan bir şey söylediğim zaman İtalya'dayken üzülüyordum, beni rahatsız eden bir olay yaşadığım zaman ona takılıyordum. Türklerden ise bu küçük şeyler için çok fazla üzülmemeyi öğrendim. Yani, bazen Türkler dedikleri gibi biraz “boş verme”yi öğrendim. Bu açıdan Türkler bana daha olumlu bir kişi olmayı öğrettiler”. Başka kişiler de Türklerin yaşadıkları şokları hızlıca atlama yeteneğinin olduğunu beyan etmişlerdir. Örnek olarak bir erkek 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonraki gün Türklerin kendi hayatına döndüklerini, hatta Cumartesi günleri çalışan kişilerin işe gittiklerini söylemiştir. “İtalya'da darbe olsaydı İtalyanlar hâlâ onu düşünürlerdi, üzülürlerdi, yas tutarlardı. Türkler ise kötü olaylardan sonra da yeni bir enerjiyle yaşamaya, çalışmaya devam ederler” diye eklemiştir. Ancak bazı kişilerin dediklerine göre Türklerin zorlukları kolayca atlama yeteneği, onlara hemen hemen her şey pasif bir şekilde kabul ettirmektedir. Bir bayanın dediğine göre Türkler sadece çok ciddi durumlarda kendi haklarını savunmak için, hükümeti eleştirmek için sokağa çıkıp protesto etmektedirler. Bu bayan, bu yüzden 2013 yılında Gezi Parkı protestoları gerçekleştiği zaman protestocuların cesaretine şaşırdığını, onları desteklediğini ve genel olarak Türklere daha yakın hissettiğini beyan etmiştir. Başka kişilerin dediklerine göre pozitif olma ve travmalardan kolayca geçme yeteneği, Türklerin kaderciliğinin bir sonucudur; onların bir çoğuna göre bir olay gerçekleşirse

kaderdir, kötü bir şey başına gelirse kaderdir, gelecek kaderdir; insanlar çok istekli olsalar da kadere karşı çıkamamaktadırlar. Bu yüzden Türkler bulundukları durumdan şikâyet etmelerine rağmen sık sık onu değiştirmek mümkün olmadığını düşündükleri için ona alışmaya çalışıp kendi hayatıyla devam etmektedirler.

Görüştüğümüz başka kişilerin dediklerine göre Türkler çok samimi olmadıkları kişilerle kendi fikirlerini ifade etmekten çekinmekte, açık konuşmamakta, ortama göre ve konuştukları insanlara göre tavırlarını değiştirmektedirler. Genelde kalabalık gruplarda bulunduklarında siyaset hakkında konuşmayı sevmemektedirler; konuşmalar da genel olarak konuşmakta, diğer insanların siyaset görüşü farklı olabilir diye güncel olayları yorumlamamaktadırlar. Siyaset konuları hakkındaki bu çekingenlik, modern Türkiye'nin siyasi tarihinden kaynaklanmaktadır.

Türkler, çalışkanlardır. İstanbul'da yaşayanlar çok saat çalışmaya alışkınlar, mağazalar her gün geç saatlere kadar açıktır. Türklerin bazıları, mesai saatleri bittikten sonra da çalışmaya devam etmekte, işle ilgili e-postalar göndermektedirler. Ancak Türklerle çalışan görüştüğümüz bazı kişilerin dediklerine göre Türkler iş vaktini iyi ayarlamamaktadırlar; sabah işe rahat başlamakta, sonra işini tamamlamak için koşturmaktadırlar; işlerini düzenli bir şekilde düzenlememektedirler. Türkiye'de sık sık yeni bir işe geçmek normal bir şeydir, İtalya'da ise genelde insanlar önemli bir sorun yoksa yıllarca aynı iş yerinde çalışmakta, yeni bir işe geçtikleri zaman aynı alandaki bir işe geçmektedirler. Görüştüğümüz bir bayan, Türkiye'de bir çok kişinin farklı farklı alanlarda çalıştığını farkettiğini böyle anlatmıştır; “ Beni şaşırtan bir şey, Türklerin bir işten tamamen başka bir işe geçme alışkanlığı; yani bize “bir şey yaparsan onu iyi yapacaksın” diye öğretiler, genelde bir alan seçersek o alanda uzmanlaşmaya çalışıyoruz; en azından Kuzey İtalya'da böyledir. Türkler ise tamamen farklı alanlara geçmeyi severler, bu yüzden bence başladıkları işi sık sık iyice tamamlamazlar. Özellikle pratik işlerle uğraşanlardan bahsediyorum; mesela adam fırıncıydı, sonra canı sıkılınca, daha iyi bir teklif alınca duvarcı olarak çalışmaya geçiyor. Bu, bence işin kalitesini azaltıyor”.

İstanbul'da birkaç yıl için tekstil alanında çalışmış olan bir erkek, bazı Türklerin işte gelecek için stratejiler planlamadıklarından, sadece bugünü düşündüklerinden şikâyet etmiştir. Onu zorlayan bu davranışı böyle anlatmıştır;

“Türklerle tekstil sektöründe çalıştığım zaman onların “Kapalı Çarşı yöntemini”ni farkettim; Türkler ticaret veya başka bir iş yaparken bugün kazanmayı amaçlıyorlar; fakat yarını düşünmüyorlar. Kapalı Çarşı’nda böyle oluyor, bu yüzden ben bu davranışa “Kapalı Çarşı yöntemi” adını koydum. Kapalı Çarşının tüccarı, müşteriden çok kazanmak istiyor, bundan dolayı ona yüksek fiyatlar söylüyor, pahalıya satmak için çabalıyor. Fakat belki böyle yapmasaydı, o müşteri daha çok memnun kalırdı, ondan başka bir şey almaya dönerdi veya başka turistlere onu tavsiye ederdi. Tekstil sektöründe benzer bir şey oluyordu; çalışanlar iyi bir iş yapmaktansa işi hızlıca bitirmeye çalışıyorlardı, İtalyan müşterilerinden iyi bir ödeme almayı amaçlıyorlardı; bu yüzden bazen indirim yapmak istemiyorlardı. Fakat iyi bir iş yapasaydılar ve biraz indirim yapsaydılar İtalyan müşterileri daha memnun kalıp sonra da onlardan satın almaya devam ederlerdi”.

Konuştuğumuz bazı kişiler, Türk ustalarından bahsetmişlerdir. Tadilat için evlerine giden ustalar, dediklerine göre işini yapmayı iyi biliyorlardı, fakat onları çalıştırmak için sürekli onların peşinde olmak gerekiyordu. Bu kişiler, Türk ustalarının genelde tamir etmektense yeniyi inşa etmek için eskiyi yıkmayı tercih ettiklerini, sanki yıkmaktan zevk aldıklarını farketmişlerdir.

Bazı kişiler, zengin İstanbul Türklerinin tavırlarını yorumlamıştır. Örneğin zenginleşmiş Türkler arasında yabancı arkadaşlar moda olmuşlar gibi kesinlikle yabancı arkadaşlar edinmek isteyenler vardır. Zenginleşmiş kadınların bazıları görünüşe çok fazla önem vermekte, makyajsız hiç çıkmamakta, sürekli diyet yapmaktadırlar. Bazı kişilerin farkettileri başka bir şey, Türkiye’de bir köpeğe sahip olmanın sosyal sınıf ve zenginlik göstergesi olması. İstanbul’da köpekle gezenler üst sınıflardan gelmekte, köpekleri pahalı cinslerdir. İtalya’da böyle değildir; sıradan insanlar da pahalı olmayan veya sahihsiz köpek barınağında bulunan köpekleri alıp onları evlerinde veya bahçelerinde barındırmaktadırlar.

4.3.2.5.3. İtalyanlarla Benzerlikler ve Farklılıklar

Görüştüğümüz kişilerin bir çoğu, Türkleri Güney İtalyalıları benzetmiştir. Onlara göre İtalyanlar ve Türkler dış görünüş olarak birbirine benzemektedirler, bunun dışında ortak özellikleri ve tavırları da çoktur. Herkes, Türklerin Kuzey

İtalyalılara değil, daha az düzenli olmalarına rağmen sıcakkanlı ve misafirperver sayılan Güney İtalyalılara daha çok benzediklerini söylemiştir. Dediklerine göre Güney İtalya’da oturanlar sıcakkanlı, misafirperver, konuşkan, atılgan, tutkulu, duygusal, alıngan insanlardır. Duygusal oldukları için sık sık gerekli olmamasına rağmen trajik bir şekilde davranmakta, şikâyet etmeyi sevmektedirler. Kaynak kişilerimizin dediklerine göre Türkler de böyledir. Bunun dışında ikisi çok meraklı insanlardır, diğerlerinin işlerine sürekli karışmaktadırlar. İkisi kararlıdır; ülküleri çok, kendisine güvenmekte, günlük hayatta istediklerini elde etmek için savaşılmaktadırlar.

Bu benzerlikten dolayı görüştüğümüz kişilere göre Güney İtalya’dan gelenler için İstanbul’un yaşam tarzına alışmak çok kolaydır; daha düzenli, dakik, diğerlerinin işine karışmayan insanlar olan Kuzey İtalyalılar ise İstanbul’a alışmakta daha çok zorlanmaktadır. Güney İtalya’nın yaşam tarzı rahattır, zamana çok fazla önem verilmemektedir. İstanbul çok büyük ve kalabalık bir şehir olduğu için daha stres vericidir; yine de İstanbul’daki Türkler çay içmeye oturdukları zaman saate pek dikkat etmeyerek farketmeden saatlerce çay içmekte, sohbet etmektedirler. Doğu güney İtalya’da bulunan Puglia bölgesinden gelen bir erkek, haritaya baktığı zaman kendi şehrinin İstanbul’dan ve Milano’dan hemen hemen aynı mesafede olduğunu gördüğünü anlatmıştır, kesinlikle kendini Milanolulardan çok İstanbul’da yaşayan Türklere yakın hissettiğini eklemiştir. Boğaziçi Üniversitesi’nde İtalyanca öğretmeni olan bir bayan, Türkiye’nin Güney İtalya’ya kültürel yakınlığını öğrencilerinin sözleriyle anlatmıştır: “Öğrencilerim arasında Erasmus için Kuzey İtalya’ya gidenler döndükleri zaman ‘Hocam, orası ne kadar düzenli, insanlar ne kadar kibar, arabalar yayaları geçirmek için hep duruyor...’ diye söylüyorlar. Güney İtalya’ya gidenler ise ‘Orası tam Türkiye gibidir! Düzen yok, sürekli beklenmeyen bir şey oluyor, fakat insanlar çok iyi kalpli ve yardımseverler’ diye söylüyorlar, özellikle Napoli’ye ve Sicilya’ya gidenler böyle bir tepki gösteriyorlar.” Görüştüğümüz Napolililer, İstanbul onlara şehrini anımsattığı için buraya taşındıkları zaman evde gibi hissettiklerini söylemişlerdir.

Bazı kişiler, İstanbul’un konumundan dolayı eski zamanlardan beri farklı insanların, hatta farklı medeniyetlerin geçişini gördüğünü, yeniliklere, farklılıklara ve yabancılara alışkın olduğunu, İtalya ise bir yarımada olduğu için o kadar olmasa da içine kapanık bir ülke olmadığını söylemişlerdir. Ancak İtalya’nın iç bölgelerinde

oturanların ve Anadolu'daki insanların yeniliğe o kadar açık olmadıklarını eklemişlerdir.

Kuzey ile güney İtalya arasındaki ve Türkiye'nin farklı bölgeleri arasındaki ayrılıklara rağmen görüştüğümüz insanların bir çoğu, kendilerini Almanlardan, İngilizlerden, hatta komşuları olan Fransızlardan daha çok Türklere yakın hissettiklerini beyan etmişlerdir. Din farklılığına rağmen bazı açılardan Türkiye'deki yaşam tarzını İtalyan yaşam tarzına yakın bulduklarını anlatmışlardır. Dediklerine göre hem İtalyanlar hem Türkler için aile en büyük değerdir; aile derken hem Türklerin hem İtalyanların aklına genelde geniş aile, akrabalar gelmektedir. Anne rolü, bu iki kültürde çocuklar büyüdüktan sonra da çok önemlidir; anneler çocukları merak etmeye, onların hayatlarına karışmaya, onlar için çok fazla yemek yapmaya devam etmektedirler, erkek çocuklar evlendikten sonra da annesine sıkı sıkı bağlı kalmaktadırlar. Ancak görüştüğümüz insanların dediklerine göre Türk aileleri çocuklarına daha çok baskı yapmakta, oğullar ve kızlar yetişkin oldukları zaman da aileler onların kararlarını etkilemeye devam etmektedirler, İtalya'da ise ailenin tavsiyesi ve yargısı önemli olmasına rağmen daha çok kişisel özgürlük vardır. Hem İtalya'da hem Türkiye'de büyüdüktan sonra da kendi ebeveynlerinin evinde yaşamaya devam edenler çoktur; bazıları evlenene kadar ebeveynleriyle yaşamaktadır, evlendikten sonra da kendi ebeveynlerin evine yakın oturmaya karar verenler çoktur. Ancak görüştüğümüz birkaç kişinin farketmesine göre İtalyanlar için yetişkinlik, bir kişi sabit bir işe sahip olduğu zaman başlamaktadır, Türkler için ise yetişkinlik evlilikle başlamaktadır; önce çocuk tek başına farklı bir şehirde yaşasa da, maddi durumu iyi olsa da ailesi tarafından çocuk sayılmaya devam etmektedir.

Görüştüğümüz kişilere göre İtalyanları ve Türkleri yaklaştıran başka bir şey, beraber vakit geçirme keyfidir; ikisi de aileyle ve arkadaşlarla beraber yemek yemeyi, uzun uzun oturmayı, kutlamayı, yaptıklarını paylaşmayı sevmektedirler. İkisi için arkadaşlık, paylaşmak demektir. Bir arkadaş, haftada bir defa eğlenmek için çıktığın bir kişi değildir, günlük hayatında bir yere sahip olan, birine bir şey anlatmaya ihtiyacın olduğu zaman, sade ve rahat bir şekilde güzel bir vakit geçirmek istediğin zaman çağırabildiğin biridir. Görüştüğümüz bir bayan, Türklerde aynı arkadaşlık kavramını bulduğunu, önce eşinin yaşadığı İngiltere'de ise arkadaşlığın farklı olduğunu şöyle anlatmıştır: "Türkleri İtalyanlara bağlayan bir şey, paylaşma

keyfidir; hem İtalyanlar hem Türkler beraber vakit geçirmeyi, aileyle ve arkadaşlarla güzel anları ve tecrübeleri paylaşmayı severler, beraber yemeye çıkarlar, kendi evine arkadaşlarını çağırırlar. Sevdikleriyle paylaşma zevki hem İtalyanlara hem Türklere aittir. Eşim bir süre için İngiltere’de oturmuştu, oradayken akşam İngilizlerle bara gidiyordu, onlarla eğleniyordu, fakat onların ilişkisi bundan daha derin değildi. Ben de onun ziyaretine gittiğim için onlarla tanıştım; iyilerdi, fakat birbirinin evine gitmiyorlardı, akşam yemeği için arkadaşları çağırıyorlardı.”

Hem Türkler hem İtalyanların dayanışma, yardımseverlik duygusu vardır. Bu yüzden biri kötü bir durumda bulununca ilk olarak ailesi ona yardım etmektedir, sonra arkadaşları, tanıdıkları ve tanımadıkları da bir şey yapmaya çalışmaktadır. Görüştüğümüz kişilerin dediklerine göre bunun için bayramlarda hem İtalya’da hem Türkiye’de yalnız ve aileden uzak olanlar başkalarının evine davet edilmekte, bayram onlarla kutlanmaktadır.

Bazı kişiler, Türklere eski İtalyanları, dedeleri, babaları, kendi çocukluğunun insanlarını gördüklerini anlatmışlardır. Onlara göre Türkiye’de gençler geleneklere daha bağlılardır, İtalya’daki genç kuşak ise böyle değildir. Bir erkek, bunu şöyle söylemiştir: “Gördüğüm kadarıyla günümüzdeki Türkler ellilerin İtalyanlarına çok benzerler. Sokakta büyük adam gibi yürüyen, ağzında sigara bulunan on beş yaşındaki çocuklar bana babamın çocukluğunun anlatılarını anımsatırlar. Birbirimize yakınız, biz Türklere baktığımızda yıllar önce nasıl olduğumuzu görüyoruz, bu yılları özleyeceğiz biraz. Onlar belki de bize baktıklarında gelecekte nasıl olabileceklerini görüyorlar. Bu yüzden birbirimizi seviyoruz, birbirimizle iyi anlaşıyoruz.”

Başka bir ortaklık, sokak hayatının ve komşuluk ilişkilerinin öneminde bulunmaktadır. Bu iki ülkede insanlar sokakta da yaşamakta, kendi mahallesinin insanlarını bilmekte, çıktığı zaman onlarla sohbet etmektedir, pencere arkasından sokaktan geçenleri izleyen komşulara alışkındır. Zamanla komşuluk kavramı değişmesine rağmen, köylerin ve kasabaların durumu büyük şehirlerinkinden farklı olmasına rağmen hem İtalyanlar hem Türkler günlük hayatlarında mahalle hayatını tecrübe etmektedirler.

Bazı kişiler, İstanbul’a taşındıkları zaman Türklerin İtalyanlara çok benzer olduklarını düşündüklerini, sonra onları tanıdıkça ayrılıkları farketmeye

başladıklarını anlatmışlardır. Onlara göre yüksek sınıftaki Türklerin yaşam tarzı İtalyanların yaşam tarzına çok benzerdir, alçak sınıfların yaşam tarzı ise çok farklıdır. Dediklerine göre İtalyanlar, Türklerden daha açık fikirlidir; Türkiye’de açık fikirlilik dine ve kültüre bağlı olan yasaklardan, aile ve toplum baskısından etkilenmektedir. Bu baskı, İtalya’nın küçük kasabalarında da hissedilmektedir, fakat şehirlerde yoktur; Türkiye’de ise şehirlerin mahallelerinde de bu baskı devam etmektedir.

Erkek ile kız arasındaki sosyal ilişkilerde, dinden kaynaklanan farklılıklar vardır. Bu farklılıklar, dindar Türkler arasında görülmektedir. Örneğin bazı kapalı kızlar erkeklerden uzak kalmakta, onlarla pek konuşmamakta, hatta erkeklerle el sıkışmayan kadınlar vardır. Dindar olmayan kişilerde ve ailelerde ise farklılıklar daha azdır. Yine de görüştüğümüz bazı bayanların dediklerine göre Türk bayanları, tanımadıkları erkeklere daha mesafeli davranmaktadırlar, aksi takdirde erkek yanlış anlayabilmektedir; İtalyan bayanları ise genelde erkeklere de kibar davranmaktadırlar, bunun onların yanlış anlamalarına yol açacağını düşünmemektedirler. Görüştüğümüz bir bayan, bu farklılığı günlük hayatında tecrübe ettiğini şöyle anlatmıştır: “Türkler, onlara yakın olmayanlara bizden daha soğuk davranırlar, özellikle kızlar erkeklere soğuk davranırlar. Başlangıçta Türk arkadaşlarım bana ‘Sen çok fazla gülümsüyorsun’ diye söylüyorlardı. Ben neden böyle dediklerini anlamıyordum, onlar karşımdaki kişinin o gülümsemeyi yanlış anlayabildiğini açıkladılar. İtalya’da bir çalışan evimize geldiği zaman biz o anda kahve veya meyve suyu içersek ona da ikram ederiz, bu yüzden ben de başlangıçta bize su getiren adamlara böyle davranıyordum. Ancak bir defa onlardan biri beni yanlış anladı, bu yüzden ondan sonra bu alışkanlıktan vazgeçtim. Gülümsemeye devam ediyorum, fakat artık ben de tanımadıklarıma biraz daha mesafeli davranıyorum”.

Bazı kişiler maalesef erkek egemenliğinin hem İtalyan hem Türk kültüründe yer aldığını, bundan dolayı kadına karşı şiddet olaylarının sık sık gerçekleştiğini söylemişlerdir. Türkiye’de istemedikleri adamlarla evlenmek zorunda kalan kadınların, hatta çocuk gelinlerin olduğunu söylemişlerdir, İtalya’da ise çocuk gelinlerin sorununun olmadığını, eskiden aileler tarafından düzenlenen evliliklerin olduğunu ama artık bunların da yok olduğunu açıklamışlardır. Dediklerine göre İtalya’da ev hanımları çok daha az. Güney İtalya’nın erkekleri de kıskanç

olduklarını, fakat Türk erkekler arasında kıskançlar daha çok olduğunu, Türk kızların da kıskanç olduklarını söyleyenler olmuştur.

Bir erkeğin dediğine göre Türklerin mahremiyet duygusunun daha gelişmiş olması da dinden kaynaklanmaktadır. Bunu günlük hayatında farkettiğini böyle anlatmıştır; “Özel ve toplumsal hayatta aramızda dinin yarattığı farklar var; bunlar, kişiler arasındaki ilişkilerde bulunuyorlar. İslam kurallarından dolayı Türklerin mahremiyet duygusu daha gelişmiştir. Örneğin onların daireleri pencereleri çok büyük ve güzel olmasına rağmen onlar hep perdeyle onları kapatırlar, yani perde çekerler. Yabancıların gözünden daha çok saklı yaşarlar, biz ise buna çok dikkat etmiyoruz; karşımızda oturan birinin bizi görebilmesi bizi rahatsız etmiyor”.

Görüştiğimiz kişilerin aktardıkları başka bir farklılık, İtalyanların daha şakacı, Türklerin ise daha düşünceli, hatta bazen muammalı olmaları. Dediklerine göre İtalyanlar herkese sıcak davranmaktadırlar, Türkler ise daha resmi davranmakta, kullandıkları kelimelere dikkat etmekte, onlara çok yakın olmayanlarla samimi olmamaktadırlar. Yukarıda yazdığımız gibi İtalyanlar iyi anlaştıkları bir kişiyle kolayca arkadaş olmaktadır, Türkler için ise arkadaş edinme süreci daha uzun sürmektedir.

Başka bir farklılık, Türklerin İtalyanlardan daha disiplinli, kurallara daha bağlı olmalarıdır. Görüştiğimiz kişilere göre bu bir taraftan İmparatorluk altında geçtikleri yüzyılların, Türklerin cesur ve kuvvetli asker olmalarının bir sonucu; diğer taraftan ezbere ve sınavlara çok fazla önem veren eğitim sisteminin bir sonucudur. Günlük hayatta bu disiplin düzen sağlamaktadır, insanlara kurnaz olmamayı öğretmektedir, fakat onun bedeli yaratıcılığın azalmasıdır. Görüştiğimiz kişilerin dediklerine göre Türkler yaratıcı değildirler; okulda, iş yerinde ve günlük hayatta yeni bir fikri oluşturmaktansa başka birinin söylediklerinden alıntı yapmakta, gerçek istediklerini anlamaya çalışmaktansa herkesin yaptığını takip etmektedirler. İtalyanlar ise düşündüklerini ifade etmeyi, işlerini kişisel bir şekilde tamamlayı sevmektedirler.

4.3.2.5.4. Türklerin Yabancılara Yaklaşımı

Görüştiğimiz kişilerin büyük kısmı, Türklerin yabancılara çok iyi davrandıklarını beyan etmiştir. Bazı kişiler, Türklerin yabancılara gösterdikleri yaklaşımın İtalyanların yabancılara yaklaşımından çok daha iyi olduğunu söylemişlerdir, İstanbul'un konumundan dolayı burada yaşayanların eski zamanlardan beri farklı kültürlerle alışkın olduklarını eklemişlerdir. Dediklerine göre Türkler misafirperver ve yeniliklere açık oldukları için yabancılara sevmekte, bu yüzden onlara kibar davranmakta, onlara yardım etmeye çalışmaktadırlar. İngilizce bilmeyen Türkler de bir şekilde yabancılarla iletişim kurmaya çalışmakta, gerekli olduğu zaman işaret dilini kullanmaktadırlar; bu da birbirini anlamak için yeterli değilse, telefonda İngilizce konuşan bir arkadaşı arayıp ona yabancının söylediklerini çevirtmektedirler. Biraz İngilizce bilenler ise yabancılarla sohbet etmek istemektedir. Genelde Türkler yabancılara Türkçe konuşmasına çok sevinmektedir; görüştiğimiz bazı kişilerin dediklerine göre onların Türkçe seviyesi çok düşük olmasına rağmen Türkler onların Türkçe konuşmaya çalışmalarına çok sevinmekte, onlara yeni kelimeler öğretmektedirler. Başka kişilerin dediklerine göre Türkçe konuşan bir yabancı yanlış şeyler söylediği zaman Türkler onu rahatsız etmemek için ona gülmemekte ve genelde onu düzeltmemektedirler.

Meraklı oldukları için Türklerin bir çoğu yabancılara çok soru sormaktadır. Görüştiğimiz bir kişinin dediğine göre Türkler için yabancılar bilgi kaynaklarıdır; bu yüzden Türkler onlardan birkaç şey öğrenmeye karardır, örneğin yabancının ülkesi hakkında bilgi almaktadırlar. Bunun karşılığında Türkler yabancıya kendi ülkesi, kültürü ve dili hakkında birkaç şey öğretmeye çalışmaktadır. Görüştiğimiz birkaç kişinin dediğine göre Türklerin merak duygusu bazen sıkıcı olmaktadır, çünkü bazen genel sorulardan sonra yabancılara kişisel sorular da sorulmaktadır. Doktora yapmak için İstanbul'a taşınmış bir bayan, Türklerin hep aynı sorularını cevaplamanın ona kısmen eğlenceli, kısmen yorucu geldiğini şöyle anlatmıştır: "Türkler meraklı oldukları için bir yabancıyla karşılaştıklarında sohbet etmek isterler, yardım etmek isterler, çok soru sorarlar. Aslında bunlar hep aynı sorulardır; mesela 'Annen ve baban burada mı? Onları özleyor musun? Burs olarak ne kadar

alıyorsun? Seviyor musun Türkiye'yi?' Artık bir kâğıda cevapları yazarsam ve yeni bir Türklerle tanıştığım da ona bu kâğıdı uzatırsam iyi olur.”

Türkler tarafından yabancılara gösterilen yardımseverlik, bazen İstanbul'a yeni gelenleri şaşırtmaktadır. Bir bayan, tecrübesini şöyle anlatmıştır: “İstanbul'a taşındığım zaman Nişantaşı'nda oturan bir kız arkadaşımın evine gitmem gerekiyordu, fakat yeri bulamıyordum. Türkçe bilmememe rağmen bir şekilde bir dükkancıya yolu sordum, o bana anlatmaya çalıştı, sonra dükkanını bırakıp benimle çıktı, beni aradığım yere kadar götürdü. Ben dükkancının benimle geleceğini anladığım zaman korktum biraz, davranışı bana şüpheli görünüyordu; aslında o ağabey sadece yardımseverlikten dolayı böyle davranmıştı. Sonunda ona çok teşekkür ettim.” Bir erkek ise, Türklerin yabancılara karşı yardımseverliğinin şöyle bir örneğini vermiştir: “Bir defa arabayı yanlış bir yere park ettiğim için polis bana ceza yazdı; fakat yabancı olduğumu öğrenince üzüldü ve bana yardım etmeye çalıştı, cezayı nasıl ödeyeceğimi iyice anlattı, neden ceza yazdığını açıklamak zorunda hissetti.”

Bir çok kişinin dediğine göre kemalist Türkler, Avrupa'yı çok sevmekte, onu Atatürk'ün istediği laikliğin örneği olarak almaktadır. Onlar sık sık Avrupa'yı idealleştirmekte, Avrupalılara göre bir aşağılık kompleksi yaşamaktadırlar. Kaynak kişilerimiz, bu kompleksin nedenini çözemediklerini, o kadar önemli bir tarihe ve kültüre sahip olan bir milletin neden Avrupa'ya karşı böyle hissettiğini anlamadıklarını söylemişlerdir. Ayrıca bu aşağılık kompleksinin Türklerin milliyetçiliğine yakışmadığını eklemişlerdir. Görüştüğümüz kişiler, kemalist, solcu Türklerin sık sık onlara Türkiye'nin aslında laik bir ülke olduğunu, Atatürk'ün ilkelerine göre dinin hükümetten uzak kalması gerektiğini, başörtüsü takmanın bu ilkelere karşı olduğunu anlattıklarını aktarmışlardı. Birkaç kişinin dediğine göre bu şekilde konuşan Türkler bazen muhafazakâr Türkleri aşağılamakta, sanki onlardan farklı olanların gerçek Türk olmadıklarını kastetmektedirler. Bu türlü Türklerin bir çoğu, Avrupalılar içinde kendilerinin de olmak istediklerini görmektedirler. Muhafazakâr Türkler arasında ise Osmanlı İmparatorluğu'nu özleyenler vardır; birkaç kişinin anlattığına göre onlar Avrupa'yı ve Avrupalıları pek sevmemektedir, onlarla konuştuklarında eskiden Avrupa'nın ve Hristiyanlığın yaptığı hatalar üzerinde durmaktadır. Bazı kişilerin dediklerine göre Türklerin bir çoğu Avrupalıları

kendilerinden daha şanslı sanmaktadır. Laik Türkler başta olmak üzere, bir çok Türk bir İtalyanın İstanbul'a yerleştiğini öğrenince çok şaşırmakta, neden Türkiye'den daha az sıkıntılı, daha gelişmiş bir ülkeden ayrılıp İstanbul'a geldiğini anlamamaktadır. Sebepleri öğrendikten ve İtalyanların İstanbul'u çok sevdiklerini duyduktan sonra bir İtalyanın buraya yerleşmesiyle gurur duymaktadırlar.

Görüştiğimiz kişilerin dediklerine göre Türkler farklı ülkelerden gelen yabancılara farklı şekillerde davranmaktadır. İtalyanlar genelde çok sevilmetedir. Bir çok Türk, İtalya'nın sorunsuz, mutlu ve mükemmel bir ülke olduğunu düşünmektedir, orada da bazı sıkıntıların olduğunu anlatan İtalyanlara pek inanmak istememektedir. Türkler, İtalyanlara Akdenizli oldukları için kültürel benzerliklerinin çok olduğunu söylemektedirler. Görüştiğimiz bazı kişilerin dediğine göre bu benzerlikler sayesinde İtalyanlar Avrupa'nın milletleri arasında Türklerin en sevdiği millettir. Dediklerine göre Türklerin Yunanlarla benzerlikleri çoktur, fakat iki ülke arasındaki siyaset sorunlarından dolayı Türkler genel olarak İtalyanlara daha yakın hissetmektedirler. İtalyanlar, Avrupalı olmalarına rağmen Türkler tarafından sıcakkanlı, aileye büyük değer veren bir millet olarak görülmektedir. İtalya'nın Avrupa Birliği'nin üyeleri olan başka ülkeler kadar güçlü olmaması, onu Türklerle daha sempatik, iyi bir ülke olarak göstermektedir. Kuzey Avrupa ülkelerinden gelenler, İngilizler ve Fransızlar ise daha soğuk ve uzak sayılmaktadırlar. İtalyan olma, bu açıdan bir artı değerdir. Görüştiğimiz bazı kişilerin dediklerine göre İngiltere başta olmak üzere başka ülkelerde de İtalyanlar sempatik bulunmaktadır, fakat Türkiye'de İtalyanlar için duyulan sevgi daha da büyüktür. Bununla ilgili, bir bayan kendi tecrübesini anlatmıştır: “Bence Türkler yabancıları severler, İtalyanları daha çok severler. Genelde İtalyan olduğumu öğrenince sevinirler, İtalya'yı ne kadar sevdiklerini anlatmaya başlarlar. Bir defa bir Türk bana ‘Kalbimde İtalya var’ dedi, ben ona ‘Oraya gittin mi?’ diye sordum, o hiç gidemediğini, fakat İtalya'yı çok sevdiğini söyledi.” Bazı kişiler, o kadar olumlu bir yaklaşımı hak etmedikleri için ona nasıl bir tepki göstermek gerektiğini bilmediklerini anlatmışlardır.

Bazı kişilerin dediğine göre yolculuk yapmaya alışkın olan okumuş Türkler yabancıları sevmelerine rağmen onları o kadar çok merak etmemektedirler. Alt sınıftakiler ise merakını göstermekten çekinmemektedir. Genelde yurtdışında yaşamamış olanlar, memleketinden ve aileden uzak olan yabancılara üzülmetedir.

Turistlere yaklaşım, İstanbul'da oturan yabancılara yaklaşımdan farklıdır; çünkü turistler İstanbul ve Türkiye hakkında çok şey bilmeden kısa bir süre için burayı gezen zengin yabancılar olarak görülmektedir. Satıcıların bazıları, turistleri kandırmanın kolay olduğunu bildikleri için onlara ürünleri daha pahalıya satmaktadırlar, taksiciler ise onlardan daha çok para istemektedirler. İstanbul'a gelen İtalyanlar kandırıcı Türk satıcıları ve taksicileri hakkında çok söylenti duydukları için onlardan bazen gereksizce şüphelenmektedirler. İstanbul'da yaşayan yabancılara turistlerden biraz daha saygı duyulmaktadır, yine de görüştüğümüz kişilerin dediklerine göre onları kandırmaya çalışanlar vardır. Onlar, yardımsever ve dürüst Türklerin kandırıcılardan daha çok olduğunu eklemişlerdir, Türklerle önemli kötü tecrübeler yaşamadıklarını açıklamışlardır.

Türklerin yabancılara karşı davranışında her şeyin olumlu olmadığını hatırlatan kişiler olmuştur. Onlardan biri, Türklerin bir çoğunun yabancı kızların daha kolay kızlar olduklarını, yabancı erkeklerin bir çoğunun eşcinsel olduğunu düşündüklerini söylemiştir. Başka bir kişi, Türklerin yabancılara karşı çok yardımsever olmasının güzel olduğunu, fakat bazen İstanbul'da oturan yabancıların kendi ayakları üzerinde durmayı bilmiyor gibi yapmalarının sıkıcı olduğunu açıklamıştır. İstanbul'a gelen İtalyan turistlerle çalışan bir erkek, Türklerin yaklaşımının yabancılara yaklaşımına göre değiştiğini anlatmıştır; kibirli yabancılara karşı Türklerin kibar olmadıklarını, hatta onları kandırmaya çalıştıklarını, onlara saygı gösteren yabancılara ise seve seve yardım ettiklerini açıklamıştır. Yirmi iki yıldır Türkiye'de yaşayan, eşi Türk olan İtalyan bir bayan, tecrübesine ve bazı araştırmalara göre Türklerin bir çoğunun Müslüman olmayan yabancılara daha mesafeli davrandıklarını söylemiştir. Başka kişiler dine göre ayrılığın en muhafazakâr Türkler arasında görüldüğünü, laik Türklerin ise Avrupalıları çok sevdiklerini, Arapları ve Pakistan gibi başka Müslüman ülkelerden gelenleri pek sevmediklerini söylemişlerdir. Yine de dediklerine göre Türklerin Arapları sevmemeleri, üstünlük duygusu değildir; çünkü genelde Türkler ırkçılık yapmamaktadırlar. Siyahlara karşı genelde kötü davranmadıklarını, fakat bazen o kadar terbiyeli olmadıklarını eklemişlerdir. Aktardıklarına göre Türklerin bazıları siyahları merak ettikleri için onlara farklı yaklaşmaktadırlar, fakat onlara göre bunun ırkçılık olmadığını açıklamışlardır. Son yıllarda Türklerin bir çoğunun Suriyelilerden

şikâyet etmesinin de ırkçılıktan değil, güncel toplumsal durumdan kaynaklandığını söylemişlerdir; açıkladıklarına göre Suriye savaşından kaçmak için Türkiye'ye gelip yerleşen Suriyeliler çok oldukları için Türkler onların kendi ülkesini ve kültürünü değiştireceklerinden korkmaktadırlar, günlük hayatta onlarla kültürel anlaşmazlıklar yaşamaktadırlar. Suriyelilerden en çok şikâyet eden Türkler, ülkenin İslamlaşmasından korkan kemalist Türklerdir.

Annesi İstanbul'un bir Levanten'i, babası Türk olan, Milano'da büyümüş bir erkek, Türklerin insanları üç grupta sınıflandırdıklarını gördüğünü anlatmıştır; onlar için Türkler, yurtdışındaki Türkler ve yabancılar vardır. Teorisine göre bir gruptan diğer gruba geçmek neredeyse imkânsızdır; uzun yıldır Türkiye'de yaşayan, eşi Türk olan bir yabancı Türkler tarafından memnuniyetle kabul edilmektedir, fakat vatandaşlığı alsa da hiç Türk olarak kabul edilmemektedir. Anlattığına göre yurtdışında büyümüş bir Türk olarak görüldüğü için Türkler ona çok farklı bir şekilde yaklaşmamaktadırlar, ona Türkiye hakkında yorum yapmaya izin vermektedirler. Konuştuğumuz başka İtalyanlar ise, Türklerin yabancılarla konuşurken bazen kendi ülkesini eleştirdiklerini, fakat yabancılardan gelen Türkiye hakkında kötü yorumları kabul etmediklerini söylemişlerdir. Eşi Türk olan İtalyan bir erkek, onun eşinin Türk olduğunu öğrenince Türklerin ona enişte dediklerini, ona eleştirmesi için daha çok hak verdiklerini anlatmıştır. Eşinin işinden dolayı İstanbul'a taşınmış, Türkçe öğrendikten sonra iş bulmuş, kızını İstanbul'da doğurmuş bir kadın, Türk arkadaşlarının onu ve eşini çok sevmelerine rağmen onları yabancı olarak ayrı tuttuklarını anlatmıştır: "Terör olayları zamanında ve darbeden sonra Türk arkadaşlarımız gerginlerdi, depresiflerdi; onlarla Türkiye'nin durumu için üzüldüğümüzde onlar bizi uzaklaştırıyorlardı: 'Zaten durum kötüleşirse siz İtalya'ya dönebilirsiniz' diye söylüyorlardı. Kesinlikle haklılardı, bizim durumumuz farklıydı, Türkiye'de yaşamaya mecbur değiliz; fakat o kötü zamanlarda da biz kalmaya karar verdik. Türklere göre biz yabancı olduğumuz için onlardan farklı kalıyoruz, Avrupalı olduğumuz için onlardan daha şanslıyız. Bizi kabul ediyorlar ve seviyorlar, fakat bu ayırımdan vazgeçmiyorlar. Belki burada beş sene daha kalırsak bu yaklaşım değişebilir, fakat sanmıyorum".

Bazı kişilerin dediklerine göre Türkler çok misafirperver ve yardımsever olmalarına rağmen yeni insanlara, özellikle yabancılara kolayca yakın

olmamaktadırlar; onlarla iyi anlaşmanın kolay, fakat onlarla arkadaş olmanın zor olduğunu söylemişlerdir. Müslüman olan, on üç yıldır İstanbul'da yaşayan, eşi Türk olan bir erkek, Türklerin yabancıları kolayca kabul ettiklerini söyleyen görüştüğümüz insanlarla hemfikir olmamasını şöyle açıklamıştır: “Türklerin ve yabancıların bir çoğunun söylediklerine rağmen bence Türkler kapalı insanlardır; farklı insanları o kadar kolayca kabul etmiyorlar; belki de yüzeysel bir kabul var, fakat yabancıları neyi düşündüklerini göstermek istemiyorlar, mesafeli kalıyorlar. Onlara yakın olmak kolay değil, arkadaş edinme süreci bizimkiden farklıdır. Bence Türklere göre başka bir ülkeden gelen biri hep yabancı kalacak, Türkler ona karşı farklı bir şekilde davranmaya devam edecekler. Milliyetçi insanlar olan Türkler grup olarak, sanki kabile olarak hareket ederler; bence bu yüzden burada yaşayan bir yabancı tamamen entegre olmaz.”

4.3.2.5.5. Ön Yargıları Bırakma

Görüştüğümüz herkes, İtalya'daki akrabalarına ve arkadaşlarına Türkiye'yi ve Türkleri anlatarak onları ön yargılarından uzaklaştırmaya çalıştıklarını söylemişlerdir. Onların bir çoğu, bu amaca varmanın çok zor olduğunu, çünkü genelde insanların kendi ön yargılarından emin olduklarını anlatmıştır. Görüştüğümüz bir çok kişinin dediğine göre, cehaletten, abartılı haberlerden ve söylentilerden oluşan Türk algısından vazgeçmenin tek yolu, bu algıya sahip insanların Türkiye'ye gelmeleridir. Maalesef bu, sık sık olmayan bir şeydir. Dediklerine göre İtalya'daki tanıdıkları onlara Türkiye hakkında sormaktadırlar, bilgi almaktadırlar, fakat dediklerine tamamen inanmamaktadırlar. Sadece birkaç gün için olsa da İstanbul'a ziyarete gelenler ise gördükleri karşısında ön yargılarından uzaklaşmaya başlamaktadırlar. İstanbul'da oturan İtalyanlar, arkadaşları ve tanıdıkları ön yargılarından vazgeçsinler diye onları İstanbul'a çağırırmaktadırlar. Dediklerine göre terör olaylarından önce gelenler çoktu, terör olayları zamanında çok az kişi gelmiştir, 2017 yılının sonunda tanıdıkları İstanbul'a gelmeye tekrar başlamışlardır. Anlattıklarına göre İtalya'dan İstanbul'a gelenler şehri çok sevmektedirler, ayrılınca tekrar gelmek istediklerini söylemektedirler; sonra bazıları İstanbul'a tekrar gelmektedirler. Görüştüğümüz kişiler, birkaç gün için gelen

arkadaşlarının bazılarının o kadar kısa bir zamanda olumsuz bir ön yargıdan tamamen olumlu bir algıya geçtiklerini, bunun da yanlış olduğunu anlatmışlardır. Eşiyle ve kızıyla Nişantaşı'nda oturan bir bayan, bunu şöyle açıklamıştır: “İstanbul’a yerleştiğimizden sonra sık sık arkadaşlarımız ziyaretimize geldiler. Şehri çok sevdiler, İstanbul’un çok modern bir şehir olduğunu, İtalyanların düşündüklerinin aksine buradaki insanların çok özgürce yaşadıklarını söylediler. Bu, tamamen gerçek değil, çünkü İstanbul’da hem gelenek hem modernlik var; camiler yanında gökdelenler, kapalı kadınlar yanında kısa etekli kadınlar var. Bu şehri anlamak kolay değil, uzun zaman ister. Ziyaretimize gelen bazı arkadaşlar evimizde kaldıkları için bütün İstanbul’un Nişantaşı gibi olduğunu düşündüler. Onlara böyle olmadığını anlatmaya çalıştık; örneğin burada kısa etek giyen kızların çok olduğunu, fakat böyle bir etekle şehrin herhangi bir mahallesine gidemediklerini anlattık. Kocaman bir şehir olan İstanbul’un çok yüzü var, turist olarak gelip onu anlamak mümkün değildir.”

Bazı kişiler, sosyal medya aracılığıyla İtalya’daki tanıdıklarına İstanbul’un çeşitliliğini ve güzelliğini göstermeye çalışmaktadır. İnternet günlüklerini yazanlar, bu şekilde İtalya’da onları takip edenlerle abartılı haberlerden uzak olan buradaki günlük hayatı anlatarak kendi İstanbul’larını paylaşmak istediklerini anlatmışlardır. Görüştüğümüz kişilerin bazıları, Türkiye’de yaşamının tehlikeli olup olmaması, kadınların başörtüsünü takmak zorunda olup olmaması hakkında, hatta Arapça hakkında soranlardan sıkıldıklarını söylemişlerdir. Başka kişiler, bilgi merakından doğduğu için bu soruları sabırla cevaplamanın oldukça önemli olduğuna inanmaktadırlar. Görüştüğümüz fotoğrafçı bayan, tatil için İtalya’ya gittiği zaman Türkiye’de çektiği fotoğrafları sergilemektedir, Türkiye’de yürüttüğü sosyal projeler hakkında konferanslar düzenlemektedir. Dediğine göre çok kişi sergilere ve konferanslara gitmektedir; gidenlerin genelde Türkiye ile ilgilendiklerini, onun hakkında bir çok bilgiye sahip olduklarını eklemiştir. O, sergilerde ve konferanslarda çektiği fotoğrafları, dinlediği hikâyeleri paylaşmanın insanlara Türkiye’nin bir kısmını göstermek için çok önemli olduğunu söylemiştir.

Birkaç kişi, artık tatil için İtalya’ya gittiği zaman Türkiye veya Türkler hakkında kötü bir yorum yapanlara kızdıklarını anlatmışlardır. Bir bayan, bu tepkiyi

şöyle açıklamıştır: “Türkiye artık biraz benim ülkem de, onunla gurur duyuyorum; bu yüzden onun hakkında kötü konuşanlara karşı çıkmam lazım.”

Resim 4.14.: Dans Ederek Dua Etmek (Ressam: Luigi Ballarin)¹⁹⁰

ÖZET

Bu bölümde yüzyıllardır İstanbul’da yaşayan İtalyan Levanten topluluğundan bahsedildikten sonra ona ve İtalyan devletine bağlı olan yerler ve kurumlar hakkında bilgi verilmiş; daha sonra XX. yüzyılın son yıllarında ve XXI. yüzyılda İstanbul’a

¹⁹⁰ Ressam kendisi tarafımıza bu resmi vermiştir.

Bkz.: **Luigi Ballarin** (Çevrimiçi), <http://www.luigiballarin.it/newsite/>.

yerleşmiş olan İtalyanlar hakkında yapılmış bir saha araştırmasının sonuçları değerlendirilmiştir.

İstanbul'da yaşayan Levanten İtalyanların birçoğu İtalya'nın birleşme mücadeleleri dönemi olan XIX. yüzyılda siyasi sebeplerden dolayı İstanbul'a taşınmıştır. Ancak İstanbul'daki İtalyan varlığı daha da eskidir; İstanbul'un fethinden önce İsa Kulesi olarak tanınan Galata Kulesi, şehirdeki Ceneviz varlığının önemli bir örneğidir. İstanbul'da hâlâ mevcut olan İtalyan tarihî mekânları çoktur, bunların yanında İtalyan topluluğuna bağlı olan yeni buluşma yerleri bulunmaktadır.

Bölümün ikinci kısmında XX. yüzyılın son yıllarında ve XXI. yüzyılda farklı sebeplerden dolayı İstanbul'a taşınan İtalyanlar hakkında yaptığımız bir saha araştırmasının sonuçları incelenmiştir. Benim de kısa bir süre için olsa da 2015'ten 2018'e kadar bu topluluğun bir üyesi olmam, onun bazı dinamiklerini farketmem, bu araştırmayı daha kişisel kılmıştır.

İstanbul'un yeni İtalyan topluluğunun elli üyesi ile yapılan görüşmelerde İstanbul'a yerleşme sebepleri, İstanbul'la ilişkileri, oradaki günlük ve sosyal hayatları, İtalya'dan getirilen ve İstanbul'da oluşan alışkanlıklar ve gelenekler, İstanbul halk kültürüyle temasları, Türk algıları hakkında bilgi edinilmiştir.

Levantenler yüzyıllarca İstanbul'da kozmopolit bir toplum ve şehir içinde bir azınlık olarak yaşamışlardır; başka kültürlerle temasta olmalarına rağmen kendi topluluğuna ait kültüre göre kendi yaşam tarzını sürdürmeye devam etmişlerdir, Sent Antuan Kilisesi ve Roma Derneği gibi aynı yerlerde toplanmış, çocuklarını aynı okullara göndermişlerdir. Bu, XX. yüzyılın ikinci kısmında değişmiştir. İstanbul'da yaşayan yeni İtalyan topluluğu ise o kadar ortak özelliklere sahip değildir. Aynı kültürden gelmelerine rağmen İstanbul'a farklı sebeplerden dolayı yerleşen İtalyanlar, yaptıkları işe, kalacakları süreye ve ilgi alanlarına göre İstanbul'da çeşitli şekillerde yaşamaktadırlar. Kimi Türk toplumuna daha çok entegre olmakta, kimi vaktini başka İtalyanlarla veya yabancılarla geçirmeyi tercih etmektedir. İstanbul'un yeni İtalyan topluluğunun üyelerinin yaşam tarzları birbirinden çok farklıdır, onların birçoğu İtalyan topluluğuna bağlı olan yerlere sadece ara sıra gitmekte, İtalyan bir ortamda kalmaktansa İstanbul'un uluslararasılığının tadını çıkarmayı tercih etmektedir. Bazıları kendilerini İstanbul'un İtalyan topluluğunun bir parçası hissetmediklerini söylemişlerdir. Buna rağmen şehre ve halk kültürüne

yaklaşımlarında İtalyan kültürüne ait ortaklıklar vardır. İstanbul'un yeni İtalyan topluluğunun üyeleri genelde bu şehirde kendilerini bir azınlık olarak hissetmemektedirler, kendilerini çeşitli kültürleri barındıran bir Türk şehrinin geçici bir parçası olarak hissetmektedirler. Levantenler için İstanbul kendi şehri, yeni İtalyanlar için ise İstanbul, sevdikleri ve yaşamayı tercih ettikleri bir şehirdir. Sadece kendi tercihten ve hayatın olaylarından dolayı İstanbul'da bulunan yeni İtalyan topluluğu, geçici, akan bir topluluktur. Ancak İstanbul'da kaldıkları sürece hem kendi bakış açısını genişletmekte, hem de İtalya'da yaşayan akrabalarının ve arkadaşlarının Türk algılarını etkilemektedirler.

Resim 4.15. Bostancı (Fotoğrafçı: Delizia Flaccavento)¹⁹¹

¹⁹¹ Delizia Flaccavento, “Bostancı”, İstanbul, 21 Mart, 2018. İstanbul'da on yıldır yaşayan belgesel fotoğrafçısı Delizia Flaccavento tarafımıza çektiği bu İstanbul fotoğrafını vermiştir. Türkiye’de ve İtalya’da çeşitli sosyal projeler için çalışan Delizia Flaccavento, 2017 yılında terör olaylarına ve siyasi belirsizliğe rağmen İstanbul’da kalmaya karar veren bazı yabancıların portresini çekmiştir, İstanbul’da kalmak istemelerinin sebeplerini kısaca anlatmıştır. Projenin adı, “*I don’t go anywhere*” (=Bir yere gitmiyorum).

SONUÇ

“İtalyanların Gözüyle Türkler ve Türk Halk Kültürü” başlıklı bu tez çalışmasında, İtalya’da oturan, İstanbul’a kısa bir süre için gelen, İstanbul’a yerleşen İtalyanların Türk algısı ve Türk halk kültürüne bakışı incelenmiştir. Bu algıyı etkileyen tarihî, kültürel ve toplumsal sebeplere dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda şu sonuçlara varılmıştır:

XVI. yüzyıldan itibaren İtalyan yazarlarının seyahatnamelerinde farklı alışkanlıklarıyla dikkat çeken Türkler anlatılmıştır, XIX. yüzyılın opera oyunlarında Türklerin maceraları canlandırılmıştır. Hem seyahatnameler hem opera oyunları İtalyan şehirlerinin kentsoylu sınıfına hitap ediyordu; bu sınıfa yeni şeyleri öğretmeyi, ona hoş vakit geçirtmeyi amaçlıyordu. Halkın Türklere bakışı ve halk anlatılarında ifade edilen Türk algısı ise farklıydı.

Kuzey İtalya’da dönemsel savaflara rağmen Osmanlılarla ilişki insanları kötü bir şekilde etkilemiyordu; barış zamanlarında Osmanlılarla oldukça iyi siyasi ve ticari bir ilişki vardı. Bu yüzden bazen Türklerin savaşta yaptıklarından bahsedilmesine rağmen Kuzey İtalya’da, Türklerle ilgili anlatılan efsanelerde genelde farklı bir hayat tarzı olan Türklere duyulan merak ifade ediliyor. Hatta Avusturya sınırına yakın bulunan Moena kasabasında yaşayanların efsanevi atası, ana meydanda bulunan bir heykelle anılan, her yıl bir festivalle kutlanan bir Türk yeniçeridir.

Güney İtalya’da ise eskiden gerçekleşen Türk korsanlarının saldırıları, toplumun bilinçaltında kalıcı bir Türk korkusunu oluşturmuştur. O bölgelerin efsaneleri ve türküleri korkutucu düşman olan Türkleri anlatmakta, her yıl yerel festivallerde Türklerin saldırıları canlandırılmaktadır. Anlatılar ve festivaller aracılığıyla Güney İtalyalılar, Türk korkusunu eski kuşaklardan yeni kuşaklara aktarmaya devam etmektedirler.

Türklerle eski tarihî ve kültürel ilişkilerden kaynaklanan, gündelik hayatta hem Kuzey hem Güney İtalya’da hâlâ kullanılan deyimler özde bağlamından kopmuş bir şekilde kullanıldığı için İtalyanlar arasında mantıklı bir şekilde açıklanamayan, zamana direnen ön yargıları oluşturmuştur.

Kuzey İtalya başta olmak üzere İtalya'nın farklı bölgelerinde oturan altı yüz on beş İtalyan arasında uyguladığımız anketin sonuçları, İtalyanların Türkler hakkındaki ön yargılarının çok olduğunu ve Türk algılarının çok karışık olduğunu ortaya koymuştur. İnternet devrinde herkesin tek başına birçok bilgiye ulaşabilmesine rağmen bu bilgileri birleştirip genel bir fikre sahip olması zordur. İtalyanların Türk algısı, kendi bölgelerinin eski anlatılarından, belirsiz tarihî bilgilerden, televizyon haberlerinden, filmlerden, siyasi görüşlerden, seyahatlerden, rivayetlerden, edebiyattan etkilenmektedir.

İtalya'da bulunan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurumlarının düzenlediği resmi etkinlikler Türk kültürünü tanıtmaya katkıda bulunmasına rağmen sadece büyük şehirlerde oturan İtalyanlara hitap etmektedir; ayrıca bu etkinliklere katılanların birçoğu önceden Türk kültürüyle ilgilenen insanlardır. Türkiye hakkında özel bir ilgisi olmayan İtalyanlar ise genelde o etkinliklere pek katılmamaktadırlar. İtalyanların ön yargıları, resmi etkinliklerden daha çok gündelik hayatta gerçekleşen Türklerle temaslardan etkilenip değişmektedir. Türklerle iletişime geçenler, bizzat gördüklerinden hareketle ön yargılarından daha kolayca vazgeçmektedirler. Bu temalar, farklı alanlarda gerçekleşmektedir.

İtalya'da küçük olsa da bir Türk topluluğu bulunmaktadır; 2017 yılının İSTAT verilerine göre İtalya'daki Türkler, İtalya'da ikamet eden yabancıların %0,38'ini oluşturmaktadır. Her yıl yüksek eğitimi almak için İtalya'nın şehirlerine giden Türkler ise bu verilere girmemelerine rağmen Türkler hakkındaki ön yargıları değiştirmekte önemli bir role sahiplerdir; üniversitede İtalyan gençlerle temasta oldukları için onlara Türkiye'yi anlatmakta, onlara Türkiye'nin farklı yüzlerini göstermektedirler. İş alanında gerçekleşen Türklerle temalar da İtalyanların algılarını etkilemektedir. Ankete katılanlar arasında Türklerle farklı alanlarda temasa girmiş İtalyanların Türk algısı olumludur, bu kişiler Türk kültürü hakkında daha çok bilgiye sahiptir. Türkiye'ye gitmiş olan kişilerin algısı daha da olumludur; onlar Türk kültürünü ve halk kültürünü yakından gördükleri için daha çok bilgiye sahiptir, bildiklerini ve gördüklerini paylaşmak istemektedirler.

Anketi cevaplayan, Türklerle hiç temasa geçmemiş olan insanların birçoğu Türkiye hakkında daha çok şeyi öğrenmeye istekli olduğunu beyan etmiştir. Türkiye ile özel bir şekilde ilgilenmemelerine rağmen Türkiye hakkında daha çok şey

öğrenmeye hazır olan bu kişilerin isteğini kaçırmamak için herkese ulaşabilen iletişim araçları kullanmak gerekmektedir; örneğin televizyonda kısa belgeseller ve tanıtım videoları yayınlayarak, kültür ve turizm dergilerinde Türkiye üzerine makalelere yer vererek farklı sosyal sınıftan İtalyanlarına Türkiye hakkında bilgi vermek mümkündür. Ondan sonra Türkiye ile daha çok ilgilenmeye başlayanlar, herhangi bir kütüphaneden Türkiye ile ilgili çeşitli kaynaklara kolayca ulaşabilmektedirler.

Türkiye'yi anlatan eserler arasında XXI. yüzyılda İstanbul hakkında yazılmış olan seyahatnameler vardır. Aslında çeşitli türlere giren seyahatname olarak adlandırdığımız bu eserler, İstanbul halk kültüründen bahsederek hem eski İtalyan seyyahlarının anlattıkları konulardan yeniden bahsetmekte hem de halk kültürünün yeni unsurları üzerinde durmaktadır. Örneğin eski İtalyan seyahatnamelerinin bir motifi olan Türklerin sokak hayvanlarına gösterdikleri sevgiyi yorumladıktan sonra İstanbul'un ulaşım araçlarında takip edilen terbiye kurallarından bahsetmektedirler. Taradığımız eserlerdeki İstanbul halk kültürünün hâlâ var olan eski unsurlarına bakışı, bir taraftan büyük tarihî ve toplumsal değişmelere rağmen Türk kültürünün bazı temel değerlerinin sabit kaldığını, diğer taraftan farklı yüzyıllarda aynı unsurların İtalyanların dikkatini çekmeye devam ettiğini göstermektedir; bunun sebebi, İtalyanların bakışını etkileyen İtalyan kültürünün bazı sabit unsurları ve yüzyıllarca devam eden İtalya ile Türkiye arasındaki bazı kültürel farklılıklardır. Örneğin XIX. yüzyılda çokkültürlü bir ülke olmayan İtalya, XXI. yüzyılda da farklı milletlerin insanların aynı yerde oturmasına alışık bir ülke değildir; bu yüzden İstanbul'un çokkültürlülüğü İtalyan seyyahlarını etkilemeye devam etmektedir.

İtalyanların dikkatini çeken İstanbul halk kültürünün unsurlarından yola çıkarak turist olarak İstanbul'a gelen İtalyanları ilgilendirebilen, resmi kültür yanında halk kültürünü de gösteren turlar düzenlemenin ne kadar önemli olduğunu bu çalışma göstermektedir.

İncelediğimiz eserlerde, yola çıkıp diğerine yaklaşan İtalyanların izlenimleri aktarılmaktadır; onlar İstanbul'a vardıktan sonra Türklere dikkatlice bakmaya başlamakta, bazen önceden bildiklerini ve düşündüklerini doğrulamakta, bazen onlardan vazgeçmektedirler. Bu eserlerin yazarlarının birçoğu, İstanbul'a kısa bir süre için gitmiştir. Onlar gibi her yıl İstanbul'a giden İtalyan turistler, Türk kültürüne

yaklaşmakta, onu izlemekte ve anlamaya çalışmaktadırlar. Anlamak için İstanbul'da geçirdikleri zaman yeterli değildir; farklı insanlar gördüklerini farklı bir şekilde yorumlamakta, İtalya'ya döndükten sonra gördüklerinin kendi kişisel versiyonunu anlatmaktadırlar.

XX. yüzyılın son kısmında ve XXI. yüzyılda farklı sebeplerden dolayı İstanbul'a yerleşen İtalyanlar ise diğerinin davranışlarını çözmeden önce onlarla yaşamaya başlamaktadır. Yaptığımız saha araştırmasında onlardan elli kişiyle görüştük. İstanbul'a alışma sürecinde onlardan bazıları yüzyıllardır bu şehirde yaşayan İtalyan Levantenlerin hikâyelerini dinlemekte, İtalyan kurumlarını gezmektedirler. O kadar büyük ve farklı bir şehirde İtalyanların eski varlığının kalıntılarının ve İtalyanlığı temsil eden yerlerin bulunması, onlardan bazılarına evine daha yakın hissettirmektedir. İstanbul'daki İtalyan topluluğunun buluşma yerleri arasında hem Roma Derneği gibi tarihî olan, Levantenlerin de gittikleri yerler vardır, hem İtalyan restoranları gibi yeni mekânlar vardır.

Ancak araştırmamızın konusu olan İstanbul'da yaşayan İtalyanlar arasında İtalyan topluluğuna bağlı olan yerlere gitmeyenler, başka İtalyanlarla pek buluşmayanlar da vardır. Bu yeni topluluk çok çeşitlidir; onlar İstanbul'a çeşitli sebeplerden dolayı gitmişlerdir, farklı işler yapmakta, şehrin farklı yerlerinde yaşamaktadırlar, Türklerle entegrasyonunun farklı aşamalarında. Levantenler yüzyıllarca İstanbul'da bir azınlık olarak yaşadıkları için kendi kültürünü korumaya ve devam ettirmeye çalışmaktadırlar; buna rağmen kendileri son derece çokkültürlü bir ortamının temsilcileridir. İstanbul'a yerleşen yeni İtalyanlar ise İstanbul'un çokkültürlülüğünü bir fırsat olarak görmektedirler. Bu yüzden onların birçoğu İstanbul'a taşındıktan sonra Türk kültürüne ve İstanbul'da bulunan diğer kültürlerle yaklaşmak istemekte, İtalyan kültürüyle ilgili etkinliklere katılma ihtiyacını hissetmemektedir. Zamanla onlar da İstanbul'da yaşayan başka İtalyanlarla arkadaş olmakta, ara sıra İtalya'yı özledikleri için veya düzenlenen etkinliklerle ilgilendikleri için İstanbul'daki İtalyan kurumlarına uğramaktadırlar. İstanbul'un yeni İtalyan topluluğu çok çeşitli olmasına, belirli bir topluluk yaşamını sürmemesine rağmen İtalyan kültüründen kaynaklanan ortak değerlere, alışkanlıklara ve bakış açılarına sahiptir. Levantenler, İstanbul'da evde hissetmektedirler. Konuştuğumuz İtalyanlar ise ev denince İtalya'yı düşünmekte, Noel bayramı için oraya gitmek ve geniş

aileleriyle kutlamak istemekte, fakat onların birçoğu İstanbul'dan ayrıldığı zaman onu özlemektedir. Onlardan bazıları İstanbul'a belirli bir süre kalmak üzere gitmişlerdir, bazıları ise şehri ve hayat tarzını beğenip orada kalmaya karar vermişlerdir, bazıları bir Türkle evlenip İstanbul'da aile kurmuşlardır.

Herkes, İstanbul'a taşındığı zaman Türklerle ilgili belirli ön yargılara sahipti, zamanla onlardan vazgeçmişti. Herkes, zamanla Türklere ve Türk kültürüne alışmıştır, hatta onları sevmiştir ve onlara bağlanmıştır; bu yüzden çoğu İtalya'daki ailesine ve arkadaşlarına Türkleri sevgi ile anlatmakta, İtalya'ya gittiği zaman Türkiye'yi ve Türk kültürünü tanıtmaktadır. Bu kişilerin hayatında Türk ile İtalyan kültürü arasındaki yeni kültürel kesişimler gerçekleşmekte, onlar sayesinde de Türkiye ile İtalya arasındaki kültürel ilişkiler gelişmektedir; çünkü Türkiye hakkında anlattıkları, İtalyan tanıdıklarına televizyondaki haberlerin bir varyantını vererek onları etkilemektedir. Ayrıca aileleri ve arkadaşları onlar orada oturdukları için İstanbul'a gitmekte ve kendi gözleriyle diğerini görmektedirler. Eskiden denizciler ve tüccarlar aracılığıyla gerçekleşen kültürel alışveriş, XXI. yüzyılda yüzeysel bir şekilde turistler ve iş için seyahat edenler tarafından, daha derin ve kalıcı bir şekilde farklı bir ülkede yaşamaya karar veren kişiler tarafından sağlanmaktadır. Görüştüğümüz kişiler, Türkiye'de bulundukları zaman İtalyan kültürünün elçileridir, İtalya'ya gittikleri zaman ise Türk kültürünün elçilerine dönüşmektedirler.

Genç Levantenlerin birçoğu yurtdışına yerleştiği, İstanbul'da kalanların birçoğu Türklerle evlendiği ve artık topluluk yaşamını sürdürmediği için, XXI. yüzyılda İtalyan Levantenlerin devrinin bitmek üzere olduğunu söylemek yanlış değildir. İstanbul'da yaşlı Levantenler kalmıştır; onlar tanıdığımız Levantenlerin son kuşağı olabilirler. Aynı zamanda İstanbul'a yerleşen yeni bir İtalyan kuşağı vardır. Onların İstanbul'a yerleşmesi, kişisel kararların sonucu olduğu için İtalya'ya dönmeleri ihtimali hep vardır; buna rağmen İstanbul'da kalanlar da vardır.

Levanten kelimesi, Avrupa'ya göre doğuda bulunan topraklara yerleşen Avrupalıları ifade etmektedir. Bu tanıma göre, belki İstanbul'a son otuz yılda yerleşen görüştüğümüz İtalyanlar, yeni Levantenler olacaktır. Belki onlar eski Levantenlerin manevi mirasından pay alacaklar, İstanbul'da İtalyanlığı temsil edecekler, farklı şekillerde şehre katkıda bulunacaklar, gittikçe İstanbul'da evde gibi hissetmeye başlayacaklar. Bu topluluğun İstanbul'dan geçişi ve orada kalışı ile ilgili

çok soru sorulabilmekte, çeşitli tahminler yapılabilmektedir. Çalışmamızda gelecekte cevap bulabilecek soruların ortaya çıktığı bağlamı gösterdiğimiz, İtalyan ile Türk kültürü arasındaki ilişkileri geliştirmek için dikkat edilmesi gereken bazı toplumsal algılar üzerinde durmuş olduğumuz kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Adalar: “Büyük Ada - Aya Yorgi Mınastırı”, (Çevrimiçi), <http://www.adalarturizm.org/cms/tr/component/k2/item/38-buyukada-aya-yorgi-manastiri>, Erişim Tarihi: 22 Mart 2018.
- Adnkronos: “Turchia: Repubblica San Marino Avvia Relazioni Diplomatiche”, (Çevrimiçi), http://www1.adnkronos.com/Archivio/AdnAgenzia/2006/03/13/Esteri/TURCHIA-REPUBBLICA-SAN-MARINO-AVVIA-RELAZIONI-DIPLOMATICHE_175932.php, Erişim Tarihi: 13 Mart 2016.
- Alba Associazione Interculturale: **Alba Associazione Interculturale**, (Çevrimiçi), <http://albassc.org/>, Erişim Tarihi: 1 Mart 2018.
- Ali, Sabahattin: **La Madonna col Cappotto di Pelliccia**, Çev., Rosita D’Amora, Asti, Scritturapura Casa Editrice, 2015.
- Alitti, Enrico: “Influenza della Lingua Italiana sulla Lingua Turca e Viceversa”, **Levantine Heritage**, 2006, (Çevrimiçi), http://www.levantineheritage.com/pdf/Influenza_della_Lingua_Italiana-Enrico_Aliotti.pdf, Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017.
- Alitti, Enrico: “A Potted History of the Aliotti Family in the Levant”, **Levantine Heritage**, 2011, <http://www.levantineheritage.com/testi77.htm>, Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017.
- Altay, Birce: “Ankara’nın İstanbul’a Dönüşünden Daha Güzel Olan Altı Yarı”, **Radikal**, Mayıs 28, 2015 (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/radikalist/ankaranin-istanbula-donusunden-daha-guzel-olan-6-yani-1367712/>, Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2018.
- Alvaro, Corrado: **Türkiye’ye Yolculuk**, Çev. Necdet Adabağ, İstanbul, Literatür Yayınları, 2010.
- Amabile, Flavia: “İslam e Minareti, il Braccio di Ferro sulle Nuove Moschee”, **La Stampa**, 30 Kasım 2009.
- Ambasciata d’Italia ad Ankara: “Bando per l’Assegnazione di Borse di Studio Offerte dal Governo Italiano a Studenti Turchi per l’Anno Accademico 2017-2018”, (Çevrimiçi),

http://ambankara.esteri.it/Ambasciata_Ankara/resource/doc/2017/03/bando_2017-2018_ita_.pdf, Erişim Tarihi: 2 Mart 2018.

Amici Musica
Venezia:

“Innamorandosi dell’Altro. Testimonianze Ottomane e Veneziane”, (Çevrimiçi), <https://www.amicimusicavenezia.it/2016/11/18/innamorandosi-dellaltro-testimonianze-ottomane-veneziane>, Erişim Tarihi: 21 Eylöl 2017.

And, Metin:

La Scena Italiana in Turchia: la Turchia sulla Scena Italiana, Çev. Fabio Salomoni, Ankara, Istituto Italiano di Cultura, 2004.

Ankara Üniversitesi:

“İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı”, (Çevrimiçi), <http://www.dtcf.ankara.edu.tr/bati-dilleri-ve-edebiyatlari/italyan-dili-ve-edebiyati-anabilim-dali>, Erişim Tarihi: 8 Mart 2018.

Ansa:

“Turchia, da 106 anni con Italiani di Istanbul nel Bisogno”, Aralık 6, 2013 (Çevrimiçi), http://www.ansamed.info/ansamed/it/notizie/stati/turchia/2013/12/06/Turchia-106-anni-italiani-Istanbul-bisogno_9737577.html, Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2018.

Aral, İnci:

Giallo Zafferano, Çev., Barbara Gambaccini, Marina di Massa, Edizioni Clandestine, 2016.

Artigiana:

Artigiana, (Çevrimiçi), <https://www.artigiana.org/>, Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2018.

Associazione Librai
Antiquari d’Italia:

“La più Importante Relazione Seicentesca su Medio Oriente ed India - 1650”, (Çevrimiçi), <http://www.alai.it/classici-italiani/la-piu-importante-relazione-seicentesca-su-medio-oriente-ed-india-1650>, Erişim Tarihi: 21 Eylöl 2017.

Aste Bolaffi:

Mantegazza, Carlo. Viaggio a Santo Domingo”, (Çevrimiçi), <http://www.astebolaffi.it/pdf/auctions/714.pdf>, Erişim Tarihi: 26 Eylöl 2017.

Atalay, Merve:

Turkish Immigrant Women in Italy, University of Modena and Reggio Emilia, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2014.

Atay, Oğuz:

Aspettando la Paura, Çev. Giampiero Bellingeri, Venezia, Lunargento Casa Editrice, 2011.

- Augias, Corrado: **I Segreti di İstanbul: Storie, Luoghi e Leggende di una Capitale**, Torino, Einaudi Editore, 2017.
- AVM Gezginleri: “Zorlu Center AVM- Mağazalar- Eataly”, (Çevrimiçi), <https://www.avmgezginleri.com/avmler/istanbul/zorlu-avm-219/eataly-1003.html>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2018.
- Aydın, Berna (Yön.): **In Diverso Stat Humanitas. Frammenti di Vita Levantina a İstanbul**, Liceo Italiano IMI, İstanbul, 2016.
- Aykol, Esmahan: **Alla Scuola Femminile di Corano**, Çev., Walter Bergero, Şemsa Gezin, Palermo, Sellerio Editore, 2015.
- Aykol, Esmahan: **Appartamento a İstanbul**, Çev., Emanuela Cervini, Palermo, Sellerio Editore, 2011.
- Aykol; Esmahan: **Hotel Bosforo**, Çev., Emanuela Cervini, Palermo, Sellerio Editore, 2010.
- Aykol, Esmahan: **Tango a İstanbul**, Çev., Emanuela Cervini, Palermo, Sellerio Editore, 2014.
- Aykol, Esmahan; Camilleri, Andrea, vd.; **Capodanno in Giallo**, Çev., Emanuela Cervini, Palermo, Sellerio Editore, 2012.
- Ballarin, Luigi: **Luigi Ballarin**, (Çevrimiçi), <http://www.luigiballarin.it/newsite/>, Erişim Tarihi: 24 Eylül 2018.
- Bampi, Franco: “Attenti all’Italiano!”, (Çevrimiçi), http://www.francobampi.it/zena/mi_chi/051031gs.htm, Erişim Tarihi: 09 Ekim 2017.
- Barbonaglia, Marco: “İstanbul e la Cultura Italiana. Nuovo Boom per una Passione Antica”, **Il Sole 24 Ore**, 9 Ocak 2014.
- Baydar, Oya: **Ritorno a Nessun Dove**, Çev., Alessio Calabrò, Desio, Aquilegia Edizioni, 2010.
- Becheri, Emilio; Nuccio, Ilaria: **Italiani in Viaggio: Come Cambiano le Preferenze**, Firenze, Milano, Mercury S.r.l., 2014.
- Biblioteca Civica Bertoliana Vicenza: “Giuseppe Sorio”, (Çevrimiçi), <http://www.nuovabibliotecamanoscritta.it/StampaManoscritto.html?codice=40992>, Erişim Tarihi: 23 Eylül 2017.

- Biletix: “Efes Pilsen Blues Festival 23”, (Çevrimiçi), <http://www.biletix.com/etkinlik-grup/763/TURKIYE/tr>, Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2018.
- Bocelli, Arnaldo: “Alvaro, Corrado”, **Enciclopedia Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1961.
- Boerio, Giuseppe: **Dizionario del dialetto veneto**, Firenze, Editrice Giunti, 1998.
- Bonani, Gilberto: “Un Pezzo Di Turchia Fa Festa in Centro a Moena”, **Trentino**, 20 Ağustos 2017.
- Borrelli, Antonio: “San Paolo Apostolo”, **Santi e Beati**, 29 Haziran 2008 (Çevrimiçi), <http://www.santiebeati.it/dettaglio/20400>, Erişim Tarihi: 17 Mart 2018.
- Cafè Babel: “Vivere come un Pascià, in Europa”, **Cafè Babel**, (Çevrimiçi), <http://www.cafebabel.it/torre-di-babele/articolo/vivere-come-un-pascia-in-europa.html>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2017.
- Cambria, Adele: **Istanbul: Il Doppio Viaggio**, Roma, Donzelli Editore, 2012.
- Camerota Vacanze: “Torre Saracena Dell’Isola”, (Çevrimiçi), <http://www.camerotavacanze.it/marina-di-camerota/da-vedere/da-vedere-torre-saracena-dell-isola.html>, Erişim Tarihi: 17 Ekim 2017.
- Caprara, Valerio: “Regno d’Inverno”, **Il Mattino**, 9 Ekim 2014.
- Cardini, Franco: “Barbarossa il Corsaro di Allah”, **Corriere della Sera – Il Club de La Lettura**, 15 Nisan 2010.
- Cardini, Franco: **İstanbul: Seduttrice, Conquistatrice, Sovrana**, Bologna, Editrice Il Mulino, 2014.
- Cardini, Franco: “I Martiri di Otranto”, **Il Sabato**, 21 Ağustos 1993.
- Carlucci, Angelo
Francesco: “Turkey and Italy: Shared History, Familiar Characters”, **Daily Sabah**, 4 Şubat 2018 (Çevrimiçi), <https://www.dailysabah.com/feature/2018/02/05/turkey-and-italy-shared-history-familiar-characters>, Erişim Tarihi: 20 Mart 2018.
- Carotenuto, Angelo: “La Turchia che Trova Mancini e quella da cui Tornò per Nostalgia Peppino Meazza”, **Repubblica Sport**, 2 Ekim

2013.

- Casa dei Turchi: **La Casa dei Turchi**, (Çevrimiçi), <https://www.lacasadeiturchi.it/it/Principale/Storia/Storia.aspx>, Erişim Tarihi: 16 Ekim 2017.
- Casale, Enrico: “Ascari, I Migliori Soldati Italiani”, **Equatoria**, 20 Şubat 2010, (Çevrimiçi), http://www.equatoria.it/index.php?page=0134_agas_201002_20_ascari, Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017.
- Casanova, Giacomo: **Hayatının Hikâyesi**, Çev. Nilüfer Güngörmüş, İstanbul, Everest Yayınları, 2016.
- Castagnino, Andrea: **Attraverso la Sublime Porta: la Turchia nei Resoconti dei Viaggiatori Occidentali**, Bergamo, Soldiershop editore, 2015.
- Casti, Giambattista: **Relazione di un Viaggio a Costantinopoli di Giambattista Casti nel 1788 Scritta da Lui Medesimo**, Haz. Rita Nicolì, Lecce, Centro Interuniversitario Internazionale di Studi sul Viaggio Adriatico, 2013.
- Cattolica News: “E Ora in Cattolica si Studia il Turco”, **Cattolica News**, Ağustos 4, 2017 (Çevrimiçi), <http://www.cattolicanews.it/e-ora-in-cattolica-si-studia-il-turco>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2017.
- Cemali, Zeynep: **Focaccine al Miele**, Çev., E. Uysal, R. Corradin, Milano, Rizzoli Editore, 2012.
- Centro Islamico di Milano e Lombardia: “Visite Guidate alla Moschea”, (Çevrimiçi), <http://centroislamico.it/centro/visite/visite.htm>, Erişim Tarihi: 1 Mart 2018.
- Cercone, Franco: “La Leggenda Di Domenica Catena”, **Abruzzo Popolare**, Nisan 2014, (Çevrimiçi), <http://www.abruzzopopolare.it/lo-scaffale-dabruzzo/8880-la-leggenda-di-domenica-catena-e-gli-attacchi-della-flotta-turca-a-francavilla-a-mare-nel-xvi-secolo.html>, 17 Ekim 2017.
- Chaliand, Gérard (Haz.): **Poesia Popolare Turca**, Haz. Gérard Chaliand, Lecce, Argo Editrice, 2005.
- Chiocchetti, Ilaria; Zeni, Francesca: “Un Sultano Nella Turchia Trentina”, **Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa**, Ağustos 2011.

- Circolo Roma Istanbul: **Circolo Roma Istanbul**, (Çevrimiçi), <http://www.circoloroma.com/> , Erişim Tarihi: 8 Ağustos 2018.
- Circolo Roma Istanbul: **Guida Pratica per Vivere Benvenuti a İstanbul**, İstanbul, Circolo Roma Yayınları, 2018.
- Circolo Roma Istanbul: “Portobello – Christam Bazar”, (Çevrimiçi), <https://www.facebook.com/events/767613790043668>, Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2018.
- Città di Otranto: “Santuario di Santa Maria dei Martiri”, **Città Di Otranto**, (Çevrimiçi), Città Di Otranto, <http://www.comune.otranto.le.it/otranto-nella-storia/da-visitare/item/santuario-di-s-maria-dei-martiri>, Erişim Tarihi: 17 Ekim 2017.
- Cognomix: “Turchi – Origine del Cognome”, (Çevrimiçi), <http://www.cognomix.it/origine-cognome/turchi.php>, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2017.
- Collodi, Carlo: **Pinokyo**, Çev. Dost Körpe, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2009.
- Colonelli, Lauretta: “Costantinopoli negli Occhi dei Viaggiatori”, **Corriere della Sera**, 10 Aralık 2010.
- Comune di Cagliari: “Il Console Onorario a Cagliari”, (Çevrimiçi), <http://www.comunecagliarinews.it/reportage.php?pagina=98&sottopagina=398>, Erişim Tarihi: 28 Şubat 2018.
- Comune di Carrè: **Comune di Carrè**, (Çevrimiçi), <http://www.comune.carre.vi.it/hh/index.php>, Erişim Tarihi: 30 Nisan 2018.
- Confartigianato: “Studi: Turchia”, **Confartigianato**, (Çevrimiçi), <https://www.confartigianato.it/2016/01/studi-turchia-export-made-in-italy-per-101-miliardi-e-in-salita-del-50-nel-2015-italia-secondo-partner-in-ue-a-28>, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2017.
- Consolato Generale d’Italia Istanbul: **Consolato Generale d’Italia Istanbul**, (Çevrimiçi), https://consistanbul.esteri.it/consolato_istanbul/it/, Erişim Tarihi: 13 Ağustos 2018.
- Consolato Generale Onorario di Turchia: **Consolato Generale Onorario di Turchia a Brindisi** (Çevrimiçi), <https://it-it.facebook.com/Consolato-Generale->

- a Brindisi: [Onorario-Di-Turchia-a-Brindisi-374580062625794/](http://www.onorario-di-turchia-a-brindisi-374580062625794/), Erişim Tarihi: 28 şubat 2018.
- Consolato Turchia Siracusa: **Consolato Turchia Siracusa**, (Çevrimiçi), <http://www.consolatoturchiasiracusa.com/>, Erişim Tarihi: 28 şubat 2018.
- Coral, Mehmet: **I Diari Segreti di Costantinopoli**, Çev., Manuela Bruno, Nardò, ControLuce-Besa Editore, 2014.
- Coral, Mehmet: **L'Isola del Dolore**, Çev., E. Uysal, Messina, Casa Editrice Mesogea, 2009.
- Corpo Consolare Trieste: "Turchia Repubblica. Consolato Generale Onorario", (Çevrimiçi), <http://www.corpoconsolaretrieste.com/turchia/>, Erişim Tarihi: 28 şubat 2018.
- Corriere della Sera: **Dizionario dei Modi di Dire**, (Çevrimiçi), <http://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-di-dire/R/re.shtml>, Erişim Tarihi: 24 Ekim 2017.
- Corsari del Mediterraneo: "Barbarossa", (Çevrimiçi), <https://corsaridelmediterraneo.it/barbarossa>, , Erişim Tarihi: 24 Ekim 2017.
- Cristaldi, Laura: "Italy in Europe: Gigi Datome Rinnova con il Fenerbahçe fino al 2020", **Basket Italy**, 5 Temmuz 2017 (Çevrimiçi), <http://www.basketitaly.it/italy-in-europe/gigi-datome-rinnova-fenerbahce>, Erişim Tarihi: 4 Ocak 2018.
- Cumhuriyet: "Como Dini Cemaatlere Teslim", 27 Mayıs 2009 (Çevrimiçi), http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/64008/Como_dini_cemaatlere_teslim.html, Erişim Tarihi: 1 Mart 2018.
- Curtis, Betty: "Soldi Soldi Soldi", **Playlist Betty Curtis**, Milano, Warner Music Italy, 2016.
- Çakır, Esma: "Deniz Gamze Ergüven'in Mustang Filmi Roma'dan Ödöl", **Hürriyet – Kelebek**, 25 Ekim 2015.
- Çeşitli Yazarlar: **Storia dell'Emigrazione Italiana**, Arrivi, Haz. Piero Bevilacqua, Andreina De Clementi, Emilio Franzina, Roma, Donzelli Editore, 2002, s.184-185.
- Çiçekoğlu, Feride: **Non Sparate agli Aquiloni**, Çev. şemsa Gezgini, Asti, Scritturapura Casa Editrice, 2011.

- Çinili Hamam: “Tarihçe”, (Çevrimiçi), <http://www.cinilihamam.com/tarihce>, Erişim Tarihi: 27 Temmuz 2018.
- Da Mario: **Da Mario**, (Çevrimiçi), <http://www.damario.com.tr/>, Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2018.
- D’Amora, Rosita: **Güle Güle: Corso di Lingua turca**, Milano, Hoepli Editore, 2012.
- De Amicis, Edmondo: **Costantinopoli**, Haz. Luca Scarlini, Torino, Einaudi Editore, 2007.
- De Amicis, Edmondo: **İstanbul**, Çev. Beynün Akyavaş, 3. bs., Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2006.
- Değişti: “İtalyan Sefareti Yazlığı – İtalyan Konsoloslugu Yazlık Rezidansı”, Ekim 22, 2012 (Çevrimiçi), <http://www.degisti.com/index.php/archives/18756>, Erişim Tarihi: 21 Eylül 2018.
- D’Elisa, Antonio: “La Dominazione Ottomana nei Balcani”, **Orientalia**, Haziran 4, 2014 (Çevrimiçi), <https://orientalia.live/2014/06/04/la-dominazione-ottomana-nei-balcani>, Erişim Tarihi: 19 Mart 2018.
- Della Valle, Cesare: **Maometto II**, Milano, Rugginenti Editore, 1994.
- Demirhan, M. Fatih; Santaliana, Diego: **Percorsi Veneziani nel Mediterraneo**, Treviso, Edizioni Terra Ferma, 2010.
- Demirtaş, Selahattin: **Alba**, Çev., Nicola Verderame, Milano, Feltrinelli Editore, 2018.
- De Nardiş, Stefania: «La Società Dante Alighieri da Costantinopoli a Istanbul. 1895-1922: diffusione della lingua e pedagogia nazionale », **Diacronie**, Aralık 1, 2014 (Çevrimiçi), <http://journals.openedition.org/diacronie/1785>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2018.
- Di Carlo, Andrea: **Due di Due**, Milano, Bompiani Editore, 2005.
- Ditib Milano: “Ditib Diyanet Camii Milano”, (Çevrimiçi), <https://it-it.facebook.com/diyanetcamiimilano>, Erişim Tarihi: 1 Mart 2018.

- Dizionario Etimologico Online, (Çevrimiçi),
Etimologico Online, <http://www.etimo.it/?term=giannizzero&find=Cerca>, Erişim
Kolektif Çalışma: Tarihi: 09 Ekim 2017.
- Dizionario Italiano: “Ascaro”, **Dizionario italiano**, <https://www.dizionario-italiano.it/dizionario-italiano.php?lemma=ASCARO100>,
Erişim Tarihi: 06 Ekim 2017.
- Dolci Siciliani: “Teste di Turco di Scicli”, (Çevrimiçi),
<https://www.dolcисiciliani.net/ricette/teste-di-turco-di-scicli>,
Erişim Tarihi: 05 Ekim 2017.
- Dünya – Ekonomi Gazetesi “Yunus Emre Enstitüsü Roma Merkezi Büyük Gün İçin
Hazır”, 28 Ocak 2014 (Çevrimiçi),
<https://www.dunya.com/gundem/yunus-emre-enstitusu-roma-merkezi-buyuk-gun-icin-hazir-haberi-236082>, Erişim
Tarihi: 15 Kasım 2017.
- Eataly: **Eataly**, (Çevrimiçi), <http://eataly.com.tr/>, Erişim Tarihi: 17
Ağustos 2018.
- Ekinci, Ekrem Buğra: “Osmanlı Ülkesinde Bir Garip Topluluk: Levantenler”, 9
Mayıs 2014, **Prof. Dr. Ekrem Buğra Ekinci**, (Çevrimiçi),
<http://www.ekrembugraekinci.com/makale.asp?id=503>,
Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2017.
- Emiliani, Simone: “La Finestra di Fronte Fa Tris”, **Sentieri Selvaggi**, 6 Mart
2003 (Çevrimiçi), <http://www.sentieriselvaggi.it/12-7-2003-la-finestra-di-fronte-fa-tris>, Erişim Tarihi: 15 Ocak 2017.
- En Son Haber: “Venedik Sarayı’ndaki Maskeli Balonun Yıldızı Rahmi
Koç”, 16 Şubat 2015, (Çevrimiçi),
<http://www.ensonhaber.com/venedik-sarayindaki-maskeli-balonun-yildizi-rahmi-koc-2015-02-16.html>, Erişim Tarihi:
14 Ağustos 2018.
- Erdoğan, Aslı: **Il Mandarino Meraviglioso**, Çev., Giulia Ansaldo,
Rovereto, Keller Editore, 2014.
- Erdoğan, Aslı: **Neppure il Silenzio è più Tuo**, Çev. Giulia Ansaldo,
Milano, Garzanti Editrice, 2017.
- Erşan, Mesude: “Koç Vakfı, İtalyan Hastanesi’ni Kapadı”, **Hürriyet**, 05
Eylül 2009.
- E-Turchia: “Musica. Le Turcherie Musicali”, (Çevrimiçi),
<http://www.e-turchia.com/e-turchiaOLD%202016-03->

14/Istanbul_cafe_indice.htm, Erişim Tarihi: 29 Eylöl 2017.

- European Commission: **Eramus – Changing Lives , Opening Minds for 25 Years**, Luxembourg, Publication Office of the European Union, 2012.
- Faiella, Francesca: “Una Storia Levantina: Casa Garibaldi. La Società Operaia Italiana di Mutuo Soccorso in Costantinopoli Ieri e Oggi”, (Çevrimiçi), http://images.ge.camcom.gov.it/f/News_2014/cs/cs_StoriaLevantina.pdf, Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2018.
- Fassa: **Fassa**, (Çevrimiçi), <http://www.fassa.com/IT/Eventi-in-Val-di-Fassa--Moena--Festa-di-Turchia>, Erişim Tarihi: 13 Ekim 2017.
- Ferrero: **Ferrero Türkiye**, (Çevrimiçi), <https://www.ferrero.com.tr/fc-1971>, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2017.
- Focus: “Perchè Si Dice Fumare Come un Turco?”, (Çevrimiçi), <https://www.focus.it/cultura/storia/perche-si-dice-fumare-come-un-turco>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2017.
- Fondazione Musei Civici Venezia: “La Sede e la Storia: Fontego dei Turchi”, (Çevrimiçi), <http://msn.visitmuve.it/it/il-museo/la-sede-e-la-storia/cenni-architettonici>, Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2017.
- Formatbiz: “Netflix ha Acquistato 4 Serie Turche da ITV- Intermedya”, **Formatbiz**, 8 Ocak 2017 (Çevrimiçi), <http://www.formatbiz.it/post.php?id=3366>, Erişim Tarihi: 16 Ocak 2018.
- Formica, Marina: **Lo Specchio Turco: Immagini degli Altri e Riflessi di Sé nella Cultura Italiana d’Età Moderna**, Roma, Donzelli Editore, 2012, s.35-37.
- Füruzan: **La Stagione delle Rose**, Çev., Gülbende Kuray Ulusoy, Alberobello, Poiesis Editore, 2016.
- Füruzan: **Tokat è in un Vigneto – L’Accerchiamento**, Çev., Ayşe Saraçgil, Napoli, Istituto Universitario Orientale, 1991.
- Galileo Galilei Lisesi: Galileo Galilei Lisesi, (Çevrimiçi), <http://www.galileilisesi.k12.tr/tr/>, Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2018.

- Gasparini, Gaetano: “La Sublime Porta nel Cuore di Modena: i Pellegrini e la Moschea Turca di Via Munari”, **Note Modenesi**, 23 Eylül 2015.
- Gazzetta del Turismo: “Il Rapporto sull’Outgoing degli Italiani”, **Gazzetta del Turismo**, (Çevrimiçi), <http://gazzettadelturismo.altervista.org/il-rapporto-sulloutgoing-degli-italiani>, Erişim Tarihi: 04 Aralık 2017.
- Gazzetta di Istanbul: **La Gazzetta di Istanbul**, No: 3, Mart 2017.
- Gemelli Careri, Giovanni Francesco: **Giro del Mondo**. Haz. Monia Carnevali, Roma, Universitalia Editrice, 2016.
- Gemmellaro, Ferruccio: “Mamma li Turchi!”, **Stato Quotidiano – Manfredonia**, 13 Eylül 2014.
- Geraci, Angela: “Sorpresa Al Comune Di Realmonte: La Scala Dei Turchi E’ Di Un Privato”, **Il Corriere Della Sera**, 16 Eylül 2014.
- Gianessi, Margherita: “Cronache Economiche Ambasciata d’Italia ad Ankara”, **La Gazzetta di Istanbul**, No: 3, Mart 2017, s. 11.14.
- Ginzburg, Carlo: **Tahta Gözler: Mesafe Üzerine Dokuz Düşünce**, Çev., Aysun Şişik, İstanbul, Metis Yayınları, 2009.
- Gioconda Mystery: “Venezia, Leggende Vere”, (Çevrimiçi), <http://blog.libero.it/GIOCONDAMISTERY/4358730.html>, Erişim Tarihi: 16 Ekim 2017.
- Giordana, Emanuele: **Viaggio all’Eden: Da Milano a Kathmandu**, Roma, Editori Laterza, 2017.
- Giordano, Mauro: “Unibo Ferma gli Erasmus in Partenza per la Turchia: La Sicurezza E’ a Rischio”, **Corriere di Bologna**, 22 Temmuz 2016.
- Gollino, Giuseppe: “Donà, Giovanni Battista”, **Enciclopedia Biografica Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1990.
- Grattocci, Sara: “L’Arte di Maometto II, il Conquistatore del XV Secolo”, **Repubblica**, 10 Ocak 2016.
- Grop de Turchia: “La Storia”, Grop De Turchia, (Çevrimiçi), Grop de Turchia, http://www.gropdeturchia.com/la_storia.html, Erişim Tarihi: 13 Ekim 2017.

- Grossi, Gianluca: “Cantanti Turchi: i Più Famosi e Bravi”, **In Turchia**, Ekim 10, 2015 (Çevrimiçi), <http://www.inturchia.it/cantanti-turchi-i-piu-famosi-e-bravi>, Erişim Tarihi: 07 Ocak 2018.
- Guida Viaggi: “Turismo in Turchia – Prosegue la Ripresa, Bene i Russi”, (Çevrimiçi), <http://www.guidaviaggi.it/notizie/186797>, Erişim Tarihi: 04 Aralık 2017.
- Güldü, Hür: “Erasmus Hareketliliği Kapsamında Türkiye’ye Gelen Öğrenciler”, **Avrupa Birliği Bakanlığı – Türkiye Ulusal Ajansı**, 3 Temmuz 2017 (Çevrimiçi), <http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/erasmus-etkinlik/gelen-%C3%B6grenci-durum-analizi-h%C3%BCr-g%C3%BCld%C3%BCd.pdf?sfvrsn=0>, Erişim Tarihi: 20 Kasım 2017.
- Günday, Hakan: **Ancòra**, Çev., Fulvio Bertuccelli, Milano, Marcos y Marcos, 2016.
- Günday, Hakan: **A con Z**, Çev., Fulvio Bertuccelli, Milano, Marcos y Marcos, 2015.
- Gürsel, Nedim: **L’Angelo Rosso**, B. La Rosa Salim, Milano, Ponte alle Grazie, 2016.
- Haberler.com: “Tarihi Roma Büyükelçiliği Kitap Oldu”, 20 Haziran 2013 (Çevrimiçi), <https://fotogaleri.haberler.com/tarihi-roma-buyukelciligi-kitap-oldu>, Erişim Tarihi: 15 Kasım 2017.
- Haber Türk: “Sicilya Demir Spor: Kadın Erkek Birlikte, “İyi Futbol” Peşinde”, 26 Mart 2018 (Çevrimiçi), <https://www.haberturk.com/video/bbc/izle/sicilya-demir-spor-kadin-erkek-birlikte-iyi-futbol-pesinde/467352>, Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2018.
- Hangi Okulda Okumalıyım: “Özel İtalyan Lisesi”, (Çevrimiçi), <https://www.hangiokuldaokumaliyim.com/Haberler/ozel-okul-2017-taban-puanlari-kontenjanlari-ve-ucretleri-belli-oldu--583>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2018.
- Hongur, Andaç: “Casa Garibaldi, İstanbul’un Sosyal Hayatına Geri Dönüyor”, **TimeTurk**, 17 Temmuz 2015, (Çevrimiçi), <https://www.timeturk.com/casa-garibaldi-istanbul-un-sosyal-hayatina-geri-donuyor/haber-29783>, Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2018.
- Hürriyet: “Cebimdeki Yabancı’da Roller Değişti”, 13 Ocak 2018,

- (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/cebimdeki-yabancida-roller-degisti-40708821>, Erişim Tarihi: 16 Ocak 2017.
- İlhan, Çiler: **Esilio**, Çev., Eda Özbakay, Roma, Del Vecchio Editore, 2014.
- Info Mercati Esteri: “Flussi Turistici: Italia Verso Turchia”, “Homepage Turchia”, (Çevrimiçi), http://www.infomercatiesteri.it/turismo_in.php?id_paesi=95, Erişim Tarihi: 04 Aralık 2017.
- İtalyan Kültür Merkezi: **İtalyan Kültür Merkezi**, (Çevrimiçi), <https://www.iicizm.org/>, Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2018.
- İTA Okulları: **İTA Okulları**, (Çevrimiçi), <http://www.ita.k12.tr/>, Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2018.
- Kahane, Henry; Kahane, Renée; Tietze, Andreas: **The Lingua Franca In The Levant**, İstanbul, ABC Tanıtım Basımevi, 1988.
- Kahramankaptan, Şefik: “İtalyan Kültür 30 Eylül’de “Arrivederci” Diyor”, **Sanattan Yansımalar**, Haziran 18, 2014, (Çevrimiçi), <http://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/sefik-kahramankaptan/italyan-kultur-30-eylul-de-arrivederci-diyor/119/>, Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2018.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri: **Nur Baba**, Çev., Giampiero Bellingeri, Milano, Adelphi Editore, 1995.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri: **Terra Matrigna**, Çev. bilinmez, Milano, Mondadori Editore, 1942.
- Karasu, Bilge: **Notte**, Çev., Carlo Guerrera, Messina, Casa Editrice Mesogea, 2004.
- Kemal, Orhan: **La Casa di mio Padre**, Çev., Fabio De Propriis, Roma, Elliot Edizioni 2013.
- Kemal, Orhan: **La Lotta per il Pane**, Çev., Giampiero Bellingeri, Venezia, Lunargento Casa Editrice, 2008.
- Kemal, Yahya: **Nostra Celeste Cupola**, Çev., Giampiero Bellingeri, Milano, Ariele Editore, 2005.
- Kemal, Yaşar: **Al di là della Montagna**, Çev., Antonella Passaro, Milano,

- Edizione Tranchida, 1999.
- Kemal, Yaşar: **Bambini**, Çev., Antonella Passaro, Milano, Edizione Tranchida, 2000.
- Kemal, Yaşar: **Il Canto dei Mille Tori**, Çev., Claudia Zonghetti, Milano, Edizione Tranchida, 2001.
- Kemal, Yaşar: **Il Cardo**, Çev., Giuseppe Cittone, Milano, Garzanti Editrice, 1961.
- Kemal, Yaşar: **La Collera del Monte Ararat**, Çev., Claudia Zonghetti, Milano, Edizione Tranchida, 2005.
- Kemal, Yaşar: **L’Erba che non Muore Mai**, Çev., Roberta Denaro, Milano, Edizione Tranchida, 2008.
- Kemal, Yaşar: **Memed il Falco**, Çev., Simone Abramo, Pınar Gökpar, Milano, Rizzoli Editore, 2012.
- Kemal, Yaşar: **Il Re degli Elefanti e Barbarossa la Formica Zoppa**, Çev., Claudia Zonghetti, Milano, Edizione Tranchida, 2003.
- Kemal, Yaşar: **Il Ritorno di Memed il Falco**, Çev., Claudia Zonghetti, Milano, Edizione Tranchida, 2006.
- Kemal, Yaşar: **Sogni**, Çev., Roberta Denaro, Antonella Passaro, Ornella Rota, Milano, Edizione Tranchida, 1998.
- Kemal, Yaşar: **Teneke**, Çev., Antonella Passaro, Milano, Edizione Tranchida, 1997.
- Kemal, Yaşar: **Terra di Ferro, Cielo di Rame**, Çev., Roberta Denaro, Milano, Edizione Tranchida, 2005.
- Kemal, Yaşar: **Tu Schiacterai il Serpente**, Çev., Roberta Denaro, Ornella Rota, Milano, Edizione Tranchida, 1997.
- Kemal, Yaşar: **Gli Uccelli Tornano a Volare**, Çev., Antonella Passaro, Milano, Edizione Tranchida, 1994.
- Kulin, Ayşe: **Le Quattro Donne di Istanbul**, Çev., Luca Di Maio, Roma, Newton Compton Editori, 2018.
- Kulin, Ayşe: **L’Ultima Famiglia di Istanbul**, Çev., Luca Di Maio, Roma, Newton Compton Editori, 2016.

- Kulin, Ayşe: **L’Ultimo Treno per Istanbul**, Çev., Luca Di Maio, Roma, Newton Compton Editori, 2016.
- Kutsal Ruh Katedrali: Kutsal Ruh Katedrali, (Çevrimiçi), <http://www.kutsalruhkatedrali.org/>, Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2018.
- Lerner, Davide: “I Cani di İstanbul dal Regno all’Esilio, l’Amore-Odio per i Quattrozampe nella Storia Turca”, **La Stampa**, 22 Mayıs 2017.
- Levi, Mario: **Istanbul Era una Favola**, Çev., Giampiero Bellingeri, Paola Ragazzi, Milano, Dalai Editore, 2007.
- Levi, Mario: **La Vita è un Bagaglio a Mano**, Çev., Giampiero Bellingeri, Paola Ragazzi, Milano, Dalai Editore, 2010.
- Lonely Planet Italia: “Hippie Trail, il Primo dei Grandi Viaggi”, (Çevrimiçi), <http://www.lonelyplanetitalia.it/articoli/hippy-trail-il-primo-dei-grandi-viaggi>, Erişim Tarihi: 29 Eylül 2017.
- Liceo Italiano IMI: **Liceo Italiano IMI**, (Çevrimiçi), <http://www.liceoitaliano.net/tr/>, Erişim Tarihi: 11 Ağustos 2018.
- Listanti, Andrea: **La Lingua Italiana come *Heritage Language* nella Comunità Italo-Levantina di Istanbul: uno Studio sulla Posposizione del Soggetto**, Sapienza Università di Roma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2017.
- Livaneli, Ömer Zülfü: **L’Eunuco di Costantinopoli**, Çev., Giovanni Zuccalà, Roma, Gremese Editore, 2012.
- Livaneli, Ömer Zülfü: **Felicità**, Çev., Elçin Kumru, Francesco Partesano, Roma, Gremese Editore, 2007.
- Longtable: **Longtable Nişantaşı**, (Çevrimiçi), <https://tr-tr.facebook.com/nislong>, Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2018.
- Mağden, Perihan: **Ali e Ramazan**, Çev., B. La Rosa Salim, Asti, Scritturapura Casa Editrice, 2017.
- Mağden, Perihan: **Due Ragazze**, Çev., Mehmet Bermek, Roma, Fazi-Lain Editore, 2005.
- Mağden, Perihan: **In Fuga**, Çev., Elettra Ercolino, Pınar Gökpar, Roma, Lit

Edizioni, 2013.

- Malpica, Massimo: “Da İstanbul a Kathmandu il Nostro Inviato sull’Hippie Trail”, **Il Giornale**, 16 Nisan 2019.
- Mancini, Giuseppe: **İstanbul, Europa**, (Çevrimiçi), <http://blog.zingarate.com/vivereistanbul/>, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2018.
- Mancini, Giuseppe: “La Società Operaia di İstanbul”, **Rivista Il Mulino**, 22 Şubat 2013 (Çevrimiçi), https://www.rivistailmulino.it/news/newsitem/index/Item/News:NEWS_ITEM:2016, Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2018.
- Mancuso, Enzo: “Turco–L’Italia dei Cognomi”, **Enzo Mancuso**, (Çevrimiçi), <http://www.enzomancuso.it/TUTTO%20SITO%20enzo%20FRONTPAGE/A2-cognomi-altri/5-diff-turco-1.htm>, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2017.
- Mandelli, Riccardo: **L’Ultimo Sultano. Come l’Impero Ottomano Morì a Sanremo**, Torino, Edizioni Lindau, 2011.
- Mantegazza, Carlo: **Viaggi nei Due Imperi Italiano e Russo del Cittadino Carlo Mantegazza, Volume 2**, Milano, Stamperia e Fonderia del Genio, 1805.
- Marengo, Claudio: “Ospedale Italiano”, “Santa Maria Draperis”, **Claudio Marengo**, (Çevrimiçi), <http://www.claudio-marengo.it/ospedale.html>, Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2018.
- Maresia, Fortunato: **Pera, Beyoğlu ve Anılar**, İstanbul, Eren Yayıncılık, 2014.
- Masi, Corrado: **Italia e Italiani nell’Oriente Vicino e Lontano**, Bologna, Liginio Cappelli Editore, 1936, s. 11.
- Mazzarello, Paolo: “Spallanzani, Lazzaro”, **Enciclopedia Treccani**, Editore Treccani, 2013.
- Medi Telegraph: “Terrore a İstanbul, Costa Cancella le Crociere in Turchia”, (Çevrimiçi), <http://www.themeditelegraph.com/it/shipping/cruise-and-ferries/2015/08/19/terrore-istanbul-costa-cancella-crociere-turchia-D2Yf8npa7U83hPgBBtOl2O/index.html>, Erişim Tarihi: 04 Aralık 2017.
- Megabasket: “Luigi Datome ad un Passo dallo Scudetto di Turchia”, **Megabasket**, 11 Temmuz 2016 (Çevrimiçi),

- <https://www.megabasket.it/2016/06/11/estero/luigi-datome-ad-un-passo-dallo-scudetto-di-turchia/>, Erişim Tarihi: 15 Ocak 2018.
- Menavino, Giovan Antonio: **Türklerin Hayatı ve Âdetleri Üzerine Bir İnceleme**, Çev., Prof. Dr. Harun Mutluay, İstanbul, Dergah Yayınları, 2011.
- Meridiani (Çeşitli Yazarlar): **Meridiani: İstanbul**, Yıl XXII, No: 176, Mart 2009.
- Meridiani (Çeşitli Yazarlar): **Meridiani: Turchia**, Yıl XXVI, No: 212, Nisan 2013.
- Meryem Ana Evi: **Meryem Ana Evi**, (Çevrimiçi), <http://www.meryemana.info/tr/meryem-ana-evi-hakkinda/dilek-duvari>, 22 Mart 2018.
- Mia Sicilia: “In Sicilia Perché gli Asini si Chiamano Sceccchi?”, (Çevrimiçi), <http://www.lamiasicilia.org/storie-e-leggende/sicilia-perch%C3%A9-asini-si-chiamano-sceccchi>, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2017.
- Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale: “Console Onorario in Italia”, **Cerimoniale Diplomatico della Repubblica**, Şubat, 2012, (Çevrimiçi), <https://www.esteri.it/mae/doc/ldc.pdf>, Erişim Tarihi: 28 Şubat 2018.
- Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale: “Consolati di Carriera ed Onorari Esteri in Italia”, **Cerimoniale Diplomatico della Repubblica**, (Çevrimiçi), <https://www.esteri.it/mae/doc/ldc.pdf>, Erişim Tarihi: 3 Kasım 2017.
- Modena Today: “Attentato Incendiario, Colpita la Sede Modenese dell’Associazione Turca Milad”, 16 Temmuz, 2016 (Çevrimiçi), <http://www.modenatoday.it/cronaca/incendio-attentato-associazione-turca-milad-modena-26-luglio-2016.html>, Erişim Tarihi: 1 Mart 2018.
- Monina, Michele: **İstanbul è un Ponte tra i Mondi**, Milano, Laurana Editore, 2012.
- Montini, Franco: “Boom dei Film in Lingua Originale”, **La Repubblica**, 28 Ocak 2013.
- Mungan, Murathan: **Chador**, Çev., Mariangela Liccardo, Firenze, Giunti Editore, 2009.

- Nedîm: **Nedîm. La Canzone di Istanbul nel Primo Settecento. Odi, Canti, Liriche dal Corno d'Oro**, Çev., Haz., Giampiero Bellingeri, Milano, Edizioni Ariele, 2012.
- Nesi, Antonella: “Mamma Li Turchi in TV! La Fiction della Mezzaluna alla Conquista dell'Italia”, **Adnkronos**, 11 Nisan 2017, (Çevrimiçi), http://www.adnkronos.com/intrattenimento/spettacolo/2017/04/11/mamma-turchi-fiction-della-mezzaluna-alla-conquista-dell-italia_25D868RJpAZLJWRtdbxCSK.html?refresh_ce, Erişim Tarihi: 16 Ocak 2018.
- New Hair: “Centro Trapianto Capelli Turchia”, (Çevrimiçi), <http://www.trapiantocapelliaistanbul.com/home/trapianto-capelli-turchia-gianluca-pappalardo>, Erişim Tarihi: 04 Aralık 2017.
- Nigro, Salvatore: “Casti, Giambattista”, **Enciclopedia Biografica Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1979.
- Notre-Dame de Sion Özel Fransız Lisesi: **Notre-Dame de Sion Özel Fransız Lisesi**, (Çevrimiçi), <https://www.nds.k12.tr/?lang=tr>, Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2018.
- NTV: “Lady Mary’nin Yatağında Ölen Türk Kim?”, Ekim 12, 2011 (Çevrimiçi), <https://www.ntv.com.tr/yasam/lady-marynin-yataginda-olen-turk-kim,TuO46be6iEulQanjmWYq2w>, Erişim Tarihi: 26 Şubat 2018.
- Onaran, Âlim Şerif (Haz.): **Binbir Gece Masalları**, II. Cilt, Haz., Çev., Âlim Şerif Onaran, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2015.
- Onar Istanbul: **Onar Istanbul**, (Çevrimiçi), <https://tr-tr.facebook.com/nardernek/>, Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2018.
- Onedio: “İtalya’da bir Türk Köyü Moena”, (Çevrimiçi), <https://onedio.com/haber/13-maddede-filmlere-tas-cikaran-oykusuyile-italya-da-bir-turk-koyu-moena--445513>, Erişim Tarihi: 17 Ekim 2017.
- Orientale, Università degli Studi di Napoli: **L’Orientale, Università Degli Studi di Napoli**, (Çevrimiçi), <http://www.unior.it>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2017.
- Otranto Vacanza: “Otranto – La Baia dei Turchi”, (Çevrimiçi),

- <http://www.otrantovacanza.it/la-baia-dei-turchi>, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2017.
- Ottaviani, Marta: “Blog Mille e Una Turchia”, **La Stampa**, (Çevrimiçi), <http://www.lastampa.it/2011/01/13/blogs/mille-e-una-turchia/marta-ottaviani-bUvzpRWKtAeBJWo4N0VNWK/pagina.html>, Erişim Tarihi: 21 Kasım 2017.
- Ottaviani, Marta: **Cose da Turchi – Storie e Contraddizioni di un Paese a Metà tra Oriente e Occidente**, Milano, Mursia Editore, 2008.
- Ottaviani, Marta: **Mille e una Turchia**, Milano, Mursia Editore, 2010.
- Ottaviani, Marta: **Il Reis: Come Erdoğan Ha Cambiato la Turchia**, Pescara, Textus Edizioni, 2016.
- Ovidius, Publius Naso: **Dönüşmeler**, Çev. İsmet Zeki Eyüboğlu, İstanbul, Payel Yayınevi, 1994.
- Ovidius, Publius Naso: **Heroides. Kadın Kahramanların Aşk Mektupları**, Çev. Nilüfer Akçay, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2012.
- Özbudun, Sibel; Şafak, Balkı; Altuntek, N. Serpil: **Antropoloji Kuramlar Kuramcılar**, Ankara, Dipnot Yayınları, 2016, s. 119.
- Özel Evrim Okulları: **Özel Evrim Okulları**, (Çevrimiçi), <http://www.evrin.k12.tr/tr/>, Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2018.
- Özkan, Serdar: **Quando la Vita si Illumina**, Çev., F. Ascari, Milano, Bompiani Editore, 2010.
- Özkan, Serdar: **La Timidezza delle Rose**, Çev., F. Ascari, Milano, Bompiani Editore, 2010.
- Özlü, Tezer: **Le Fredde Notti dell’Infanzia**, Çev., Massimiliano Calvia, Venezia, Lunargento Casa Editrice, 2015.
- Özlü, Tezer: **Vecchio Giardino, Vecchio Amore**, Çev., M. Calvia, Messina, Casa Editrice Mesogea, 2016.
- Özpetek, Ferzan (Yön.): **İstanbul Kırmızısı**, BKM film, İmaj, R&C Produzioni, Mars Dağıtım, İstanbul, 2017.
- Pagliarani, Jordana: Tulipani: la Leggenda di un Pegno d’Amore”, **Eticamente**,

- Nisan 24, 2014 (Çevrimiçi),
http://www.eticamente.net/27804/tulipani-la-leggenda-di-un-pegno-damore.html?refresh_ce, Erişim Tarihi: 19 Mart 2018.
- Panarella, Elena;
Fabiani, Rossella: “Un Mistico a Roma, in Italiano le Opere del Sufi Turco Yunus Emre”, **Il Messaggero**, 26 Ocak 2018 (Çevrimiçi),
http://spettacoliecultura.ilmessaggero.it/libri/un_mistico_a_roma_in_italiano_le_opere_del_sufi_turco_yunus_emre-3509240.html#, Erişim Tarihi: 2 Mart 2018.
- Pannuti, Alessandro: “Levantinità e Mitologia”, **Gli Italiani di Istanbul. Figure, Comunità e Istituzioni dalle Riforme alla Repubblica 1839-1923**, Haz. Attilio De Gasperi, Roberta Ferrazza, Torino, Centro Altreitalie, 2007, s. 65-85.
- Papermoon: **Papermoon**, (Çevrimiçi),
<http://www.akmerkez.com.tr/tr/papermoon>, Erişim Tarihi: 7 Ağustos 2018.
- Parlak Bir Gelecek: “Türkiye’de Erasmus”, (Çevrimiçi),
<http://www.parlakbirgelecek.com/tr/faydali-bilgiler/universite-hayati/turkiye-de-erasmus>, Erişim Tarihi: 20 Kasım 2017.
- Pavone, Martina: “Imparare la Lingua Turca in 3 Minuti?”, **Istanbul, Europa**, Şubat, 17, 2014 (Çevrimiçi),
<http://blog.zingarate.com/vivereistanbul/imparare-il-turco-in-3-minuti.html>, Erişim Tarihi: 19 Kasım 2017.
- Pedani, Maria Pia: **Breve Storia dell’Impero Ottomano**, Roma, Casa editrice Aracne, 2006, s. 49-50.
- Pedani, Maria Pia: **I Documenti Turchi dell’Archivio di Stato di Venezia**, Roma, Ministero dei Beni e delle Attività Culturali, 1994, s. 378.
- Pedani, Maria Pia: “İstanbul’daki Venedik Sarayı ve Eski Yaşayanları”, **Hilâl Studi Turchi e Ottomani**, 3, 2013.
- Pedani, Maria Pia: **La Sultana Veneziana**, Roma, Aracne Editrice, 2007.
- Piagnarelli, Ilario: **Gli Ultimi Levantini. Italiani all’Ombra del Sultano**, Rai Radiotelevisione Italiana, İstanbul, 2017.
- Piccolo, Antonio: “La Chiesa dei Santi Pietro e Paolo”, “Il Cimitero Cattolico di Feriköy”, “Sant’Antonio ad Istanbul”, **Istanbul per**

Italiani, (Çevrimiçi), <http://istanbulperitaliani.it/>, Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2018.

Pirotta, Laura: **Il Migrante Turco tra Imprenditoria Etnica e Organizzazioni Religiose: La Realtà della Città di Como**, Università degli Studi di Milano, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008.

Pittano, Giuseppe: **Frase fatta capo ha. Dizionario dei Modi di Dire, Proverbi e Locuzioni**, Bologna, Zanichelli editore, 1992.

Pizzeria Il Pellicano: **Pizzeria Il Pellicano**, (Çevrimiçi), <https://tr-tr.facebook.com/Pizzeria-Il-Pellicano-1031505220200997/>, Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2018.

Preto, Paolo: **I Servizi Segreti di Venezia. Spionaggio e Controspionaggio ai Tempi della Serenissima**, Milano, Il Saggiatore, 1994.

Proloco Realmonte: “Storia – La Scala dei Turchi”, (Çevrimiçi), <http://www.prolocorealmonte.com/index.php/layout>, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2017 .

Pugliese, Carratelli: “Sestini, Domenico” , **Enciclopedia Biografica Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1936.

Qlibri: “Letteratura Turca”, (Çevrimiçi), <https://www.qlibri.it/recensioni/tag/narrstrcontinente/Letteratura+turca/>, Erişim Tarihi: 15 Ocak 2018.

Qui Salento: “Cantacunti”, (Çevrimiçi), http://www.quisalento.it/index.php?option=com_hikashop&ctrl=product&task=show&cid=30&name=cantacunti&Itemid=946&category_pathway, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2017.

Radikal: “İstanbul’un 500 Yıllık Haritaları Kitap Oldu”, **Radikal**, (Çevrimiçi), <http://www.radikal.com.tr/kultur/istanbulun-500-yillik-haritalari-kitap-oldu-975712>, Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017.

Raffaella, Gioia Maria: **Benvenuti a Istanbul**, Roma, Gruppo Albatros Il Filo, 2011.

Ramberti, Benedetto: **Libri Tre delle Cose de’ Turchi**, Venezia, Aldo Manuzio Editore, 1539.

Regata Torri **Regata Torri Saracene**, (Çevrimiçi),

- Saracene: <http://www.regatatorrisaracene.it/Storia/Storia.htm>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2017.
- Reina: **Reina**, (Çevrimiçi), http://www.reina.com.tr/index_tr.html, Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2018.
- Repetto, Paolo: “Per una Storia della Letteratura Italiana di Viaggio”, **L’Uomo con la Valigia**, 21 Şubat 2017 (Çevrimiçi), <http://www.luomoconlavaligia.it/storia-letteratura-italiana-di-viaggio.html>, Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2018.
- Repubblica: “Fatih Akın”, **La Repubblica**, 3 Ocak 2010 (Çevrimiçi), <http://trovacinema.repubblica.it/attori-registi/fatih-akin/269917/>, Erişim Tarihi: 16 Ocak 2017.
- Repubblica, Dizionari: “Turco”, (Çevrimiçi), <http://dizionari.repubblica.it/Italiano/T/turco.php>, Erişim Tarihi: 05 Ekim 2017.
- Ristorante Turkuaz: **Ristorante Turkuaz**, (Çevrimiçi), <http://www.ristoranteturcoturkuaz.it>, Erişim Tarihi: 17 Aralık 2017.
- Rock ‘n Coke: **Rock ‘n Coke**, (Çevrimiçi), <https://www.facebook.com/rockncoke/>, Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2018.
- Rolling Stone: “Ferzan Özpetek Racconta la sua Playlist”, **Rolling Stone**, Aralık 21, 2017(Çevrimiçi), <http://www.rollingstone.it/cinema-tv/news-cinema-tv/ferzan-ozpetek-racconta-la-sua-playlist/2017-12-21/#ENTA>, Erişim Tarihi: 07 Ocak 2018.
- Romani, Felice. **Il Turco in Italia**, Milano, Editrice Casa Ricordi, 1996.
- Rosaccio, Giuseppe: **Viaggio da Venezia a Costantinopoli**, Haz. Eleonora Carriero, Lecce, Edizioni Digitali del Cisva, 2009.
- Rosario Restaurant: **Rosario Restaurant**, (Çevrimiçi), <http://www.rosariorestaurant.com/>, Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2018.
- Rossi, Ettore: “Barbarossa”, **Enciclopedia Italiana Treccani**, Roma, Editore Treccani, 1930.
- Rumiz, Paolo: **Annibale**, Milano, Feltrinelli Editore, 2008.

- Rumiz, Paolo: **La Cotogna di Istanbul**, Milano, Feltrinelli Editore, 2010.
- Rumiz, Paolo: **E' Oriente**, Milano, Feltrinelli Editore, 2009.
- Rumiz, Paolo: **Trans Europa Express**, Milano, Feltrinelli Editore, 2012.
- Rumiz, Paolo;
Altan, Francesco: **Tre Uomini in Bicicletta**, Milano, Feltrinelli Editore, 2002.
- Rusconi Editore,
Kolektif Çalışma: **Dizionario Etimologico**, Santarcangelo di Romagna, Rusconi Editore, 2007.
- Sabah: “İstanbul’daki İtalya”, 26 Mart 2013 (Çevrimiçi),
<https://www.sabah.com.tr/turizm/2013/03/26/istanbuldaki-italya>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2018.
- Saka, Erkan: “Ospedale Italiano in İstanbul”, **Pinterest**, (Çevrimiçi),
<https://www.pinterest.com/pin/16888567324722433/>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2018.
- Salomoni, Fabio (Haz.): **Il Libro di Dede Korkut**, Haz. Fabio Salomoni, Desio, Aquilegia Edizioni, 2008.
- Salt Galata: **Salt Galata**, <http://saltonline.org/tr/anasayfa> (Çevrimiçi), Erişim Tarihi: 01 Ekim 2018.
- Salve Web: “Pirati e Torri Costiere”, (Çevrimiçi),
<http://www.salveweb.it/pirati.htm>, Erişim Tarihi: 18 Eylül 2017.
- San Filippo, Carla Maria: **L’Onomastica Ferrarese del Primo Trecento e gli Instrumenta Fidelitatis**, Padova, Libreria Universitaria, 2016.
- San Francesco, Antonio: Antonio San Francesco, “San Nicola, la Vera Storia di Babbo Natale”, **Famiglia Cristiana**, 6 Aralık 2017.
- Santoro, Manuel: “Modernità e Antichità ad İstanbul”, (Çevrimiçi),
<https://www.viaggidimanuel.com/2012/05/modernita-e-antichita.html>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2018.
- Sapere: “Pascià”, **Sapere**, (Çevrimiçi),
<http://www.sapere.it/enciclopedia/pasci%C3%A00.html>, Erişim Tarihi: 04 Ekim 2017.
- Sapienza Università di Roma: **Sapienza Università di Roma**, (Çevrimiçi),
<https://www.uniroma1.it/it>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2017.

- Satar, Burak: “İtalya’da Erasmus Yapmanız için 15 Neden”, **Edumag**, (Çevrimiçi), <https://edumag.net/galeri/italyada-erasmus-yapmaniz-icin-15-neden>, Erişim Tarihi: 2 Mart 2018.
- Scariot, Benedetta: “La Comunità Italiana di Istanbul nell’Ottocento”, (Çevrimiçi), Academia, https://www.academia.edu/35286189/La_comunit%C3%A0_italiana_di_Istanbul_nellOttocento, Erişim Tarihi: 11 Ağustos 2018, s.3.
- Scognamillo, Giovanni: **Beyoğlu Kabusları ve Diğer Öyküler**, İstanbul, Okyanus Yayıncılık, 2001.
- Scognamillo, Giovanni: **Bir Levantenin Beyoğlu Anıları**, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2008.
- Scognamillo, Giovanni: **Cadde-i Kebir’de Sinema**, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2008.
- Scoprire Istanbul: **Scoprire Istanbul**, (Çevrimiçi), <http://www.scoprireistanbul.com/>, Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2018.
- Scuola Leonardo: “İtalyanca’yı Roma’da Öğrenin!”, **Scuola Leonardo**, (Çevrimiçi), <http://www.scuolaleonardo.com/tr/romada-italyanca.html>, 2 Mart 2018.
- Scuola Primaria e dell’Infanzia “Marco Polo” İstanbul: Scuola Primaria e dell’Infanzia “Marco Polo” İstanbul, (Çevrimiçi), <http://web86228.wixsite.com/marcopoloistanbul>, Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2018.
- Seloğlu, Ayşegül: “İtalya’daki Türkolojik Bulgular: Moena’da Türk Kültürüne Dair İzler”, **Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi**, 2:2, 2012.
- Sent Antuan Bazilikası: **Sent Antuan**, (Çevrimiçi), <http://www.sentantuan.com/>, Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2018.
- Senza Dedicca: “Gentile Bellini e Maometto II”, 12 Nisan 2011 (Çevrimiçi), <http://senzadedica.blogspot.com/2011/04/limmagine-della-settimana-gentile.html>, 10 Ağustos 2018.
- Sestini, Domenico: **Lettere del Signor Abate Domenico Sestini scritte dalla Sicilia e dalla Turchia a Diversi suoi Amici in Toscana**, Firenze, Stamperia Gaetano Cambiagi, 1779.

- Sicilia in Festa: “Festa della Madonna delle Milizie a Scicli”, (Çevrimiçi), https://www.siciliainfesta.com/feste/festa_della_madonna_delle_milizie_scicli.htm, Erişim Tarihi: 19 Mart 2018.
- Silleni, Maria
Angela: “Milano: i 6 migliori kebab che potete assaggiare in città”, **Agrodolce**, Ocak 3, 2017 (Çevrimiçi), <http://www.agrodolce.it/2017/01/03/migliori-kebab-di-milano>, Erişim Tarihi: 17 Aralık 2017.
- Social Kitchen Sev: “Meze. Social Kitchen Sev”, (Çevrimiçi), <https://www.facebook.com/socialkitchenSeV>, Erişim Tarihi: 17 Aralık 2017.
- Società Dante
Alighieri: **Società Dante Alighieri**, <https://ladante.it/>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2018.
- Società Dante
Alighieri Istanbul: **Società Dante Alighieri Istanbul**, (Çevrimiçi), <https://tr.facebook.com/Societa-Dante-Alighieri-Comitato-di-Istanbul-563703283834957/>, 19 Ağustos 2018.
- Somer, Mehmet
Murat: **Gli Assassini del Profeta**, Çev., Paola Ragazzi, Milano, Bompiani Editore, 2010.
- Somer, Mehmet
Murat: **Scandaloso Omicidio a Istanbul**, Çev., Anna Lia Proietti Ergün, Palermo, Sellerio Editore, 2009.
- Sorge, Paola: **Dizionario dei modi di dire della lingua italiana**, Roma, Newton Compton Editori, 2011.
- Sorio, Giuseppe: **Descrizione di Costantinopoli**, Vicenza, Edizioni Vicenza, 1854.
- Speelman, Raniero;
Çiçekler, Mustafa;
Özkan, Nevin: **Osmanlı Topraklarında bir İtalyan Gezgin Pietro Della Valle'nin Çalışma Defteri**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Stanze di Cinema: “Il Festival del Cinema Turco Torna a Roma con Ozpetek Presidente Onorario”, (Çevrimiçi), <https://stanzedicinema.com/2015/04/16/il-festival-del-cinema-turco-torna-a-roma-con-ozpetek-presidente-onorario/>, Erişim Tarihi: 16 Ocak 2017.
- Statistiche
Demografiche Italia: “Cittadini Stranieri – Turchi in Italia”, (Çevrimiçi), <http://www.tuttitalia.it/statistiche/cittadini-stranieri/turchia>, Erişim Tarihi: 03 Aralık 2017.

- Tanış, Asım: “Asım Tanış Biografia”, **Asım Tanış**, (Çevrimiçi), <https://www.asimtanis.com/chi>, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2017.
- Tanış, Asım: **Büyük İtalyanca – Türkçe Öğretici Sözlük**, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 2000.
- Tanış, Asım: **Corso di Lingua Turca Moderna**, Venezia, Editrice Ca’ Foscarina, 1975.
- Tanış, Asım: **Herkes İçin Yapısal Yolla İtalyanca**, İstanbul, İnkılâp Yayınevi, 2014.
- Tanış, Asım: **Tanış Dil Okulu**, (Çevrimiçi), <https://www.turchia-italia.com>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2017.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi: **L’Istituto per la Regolazione degli Orologi**, Çev., Fabio Salomoni, Torino, Giulio Einaudi Editore, 2014.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi: **Serenità**, Çev., Fabio Salomoni, Torino, Giulio Einaudi Editore, 2017.
- Tas İstanbul: “Tophane İtalyan Agnelli Hastanesi”, “Tophane Venedik Sarayı”, (Çevrimiçi), <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/tophane-italyan-hastanesi/>, <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/tophane-venedik-sarayi>, Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2018.
- Tekin, Latife: **Cara Spudorata Morte**, Çev., Ayşe Saraçgil, Firenze, Giunti Editore, 1995.
- Tekin, Latife: **Fiabe dalle Colline dei Rifiuti**, Çev., Ayşe Saraçgil, Firenze, Giunti Editore, 1997.
- Terlizzi, Alessandro: “C’è Posta Per Te, Serkan Çayoğlu: un Dettaglio Importante Stupisce Tutti”, **Blasting News**, 5 Şubat 2017 (Çevrimiçi), <http://it.blastingnews.com/tv-gossip/2017/02/c-e-posta-per-te-serkan-cayoglu-un-dettaglio-importante-stupisce-tutti-001449319.html>, Erişim Tarihi: 16 Ocak 2018.
- Toptaş, Hasan Ali: **Impronte**, Çev., Giulia Ansaldo, Roma, Del Vecchio Editore, 2015.
- Torre di Finale: “Apertura al Pubblico della Torre di Finale”, (Çevrimiçi), http://www.vrancalucio.net/Apertura_al_pubblico_della_Torre_di_Finale, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2017.

- Toso Fei, Alberto; Tagliapietra, Marco: **Orientalia. Mille E Una Notte a Venezia**, Roma, Round Robin Editrice, 2017.
- Toso, Fiorenzo: **Piccolo Dizionario Etimologico Ligure**, Genova, Editrice Zona, 2015.
- Traversetti, Bruno: **Introduzione a De Amicis**, Roma, Editori Laterza, 1991.
- Treccani: “Annibale”, **Enciclopedia Online**, (Çevrimiçi), <http://www.treccani.it/enciclopedia/annibale/>, Erişim Tarihi: 3 Temmuz 2018.
- Treccani: “Dragomanno”, “Levantino”, **Vocabolario Online**, (Çevrimiçi), <http://treccani.it/vocabolario/>, Erişim Tarihi: 09 Ekim 2017.
- Tripadvisor: “The Best Kumpir”, **Tripadvisor**, (Çevrimiçi), https://www.tripadvisor.it/Restaurant_Review-g187791-d9868507-Reviews-The_Best_Kumpir-Rome_Lazio.html, Erişim Tarihi: 17 Aralık 2017.
- Tripadvisor: “Il Vero Ristorante Turco in Italia”, (Çevrimiçi), https://it.tripadvisor.ch/ShowUserReviews-g187791-d794384-r161067750-Antichi_Sapori_della_Turchia-Rome_Lazio.html, Erişim Tarihi: 17 Aralık 2017.
- Trova Cinema: “Ferzan Ozpetek”, (Çevrimiçi), <http://trovacinema.repubblica.it/attori-registi/ferzan-ozpetek/187440/>, 16 Ocak 2017.
- Turchia – Ufficio Cultura e Informazioni: **Turchia – Ufficio Cultura e Informazioni**, (Çevrimiçi), <https://it.facebook.com/TurchiaCulturaTurismo>, Erişim Tarihi: 15 Kasım 2017.
- Türk Dil Kurumu, Kolektif Çalışma: **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, (Çevrimiçi), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri, Erişim Tarihi: 6 Eylül 2018.
- Türk Dil Kurumu, Kolektif Çalışma: **Büyük Türkçe Sözlük**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Türk Dil Kurumu, Kolektif Çalışma: **Güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2007.
- Türk Dil Kurumu, Kolektif Çalışma: **Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015.

- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı: “Uluslararası Öğrencilerin İntikalleri Başladı”, “Türkiye Bursları Türkçe Yaz Okulu Edirne’de Gerçekleştirildi”, **Yeni Türkiye Bursları**, (Çevrimiçi), <https://www.ytb.gov.tr/index.php#1>, Erişim Tarihi: 20 Kasım 2017.
- Türkiye Cumhuriyeti Milano Başkonsolosluğu: “Başkonsolosluk”, “Başkonsolosun Özgeçmişi”, (Çevrimiçi), <http://milano.bk.mfa.gov.tr/Mission/About>, Erişim Tarihi: 15 Kasım 2017.
- Türkiye Cumhuriyeti Roma Büyükelçiliği: “Büyükelçiliğin Tarihçesi”, “Büyükelçinin Özgeçmişi”, “Türkiye-İtalya İlişkileri”, (Çevrimiçi), <http://roma.be.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=121738>, Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2017.
- Türkiye Cumhuriyeti Vatikan Büyükelçiliği: **TC Vatikan Büyükelçiliği**, (Çevrimiçi), <https://it-it.facebook.com/TC-Vatikan-B%C3%BCy%C3%BCkel%C3%A7ili%C4%9Fi-Ambasciata-di-Turchia-preso-la-Santa-Sede-260110934044604>, 15 Kasım 2017.
- Türkiye’deki Macar Anıtları: “Ferikey Pangaltı’daki (Fransız) Latin Katolik Mezarlığı”, **Türkiye’deki Macar Anıtları**, (Çevrimiçi), [https://www.turkmagyarizi.com/ferik%C3%B6y-pangalt%C4%B1%E2%80%99daki-\(frans%C4%B1z\)-latin-katolik-mezarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.html](https://www.turkmagyarizi.com/ferik%C3%B6y-pangalt%C4%B1%E2%80%99daki-(frans%C4%B1z)-latin-katolik-mezarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.html), Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2018.
- Umur, Fatma Emine: **Lezioni di Turco**, Milano, Leone Editore, 2013.
- Un’Italiana ad Istanbul: **Un’Italiana ad Istanbul**, (Çevrimiçi), <http://unitalianaadistanbul.blogspot.com/>, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2018.
- Università Ca’ Foscari Venezia: **Università Ca’ Foscari Venezia**, (Çevrimiçi), <http://www.unive.it>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2017.
- Università Cattolica del Sacro Cuore: **Università Cattolica del Sacro Cuore**, (Çevrimiçi), <http://www.unicatt.it>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2017.
- Università degli Studi di Firenze: **Università degli Studi di Firenze**, (Çevrimiçi), <https://www.unifi.it>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2017.
- Università degli Studi di Milano: “Corsi di Laurea e Lauree Magistrali”, (Çevrimiçi), http://www.unimi.it/corsi_istituti/corsiMag.jsp, Erişim

Tarihi: 2 Mart, 2018.

- Università del Salento: **Università del Salento**, (Çevrimiçi), <https://www.unisalento.it>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2017.
- Università per Stranieri di Perugia: “Borse di Studio per la Frequenza dei Corsi di Lingua e Cultura Italiana per Stranieri”, “Studiare alla Stranieri”, **Università per Stranieri di Perugia**, (Çevrimiçi), <https://www.unistrapg.it/it/studiare-alla-stranieri>, Erişim Tarihi: 2 Mart 2018.
- Üsdiken, Behzat: “Pera’da Levantines, Marranes ve Yabancılar”, **Avrupalı Mı, Levanten Mı?**, Haz. Arus Yumul, Fahri Dikkaya, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2006, s. 88.
- Valle di Fassa: “Festa del Rione Turchia a Moena”, (Çevrimiçi), <http://www.valledifassa.com/festa-rione-turchia-moena>, Erişim Tarihi: 17 Ekim 2017.
- Venezia Mistero: “Cecilia Venier Baffo”, (Çevrimiçi), <https://sites.google.com/site/veneziamistero/home/veneziamistero1/il-governo-della-serenissima-i/il-governo-della-serenissima-ii/la-casa-del-tintoretto/corte-del-cavallo/bartolomeo-colleoni/calle-de-le-muneghe/cecilia-venier-baffo>, Erişim Tarihi: 16 Ekim 2017.
- Venezia Ti Amo: “Fondaco dei Turchi”, “Sestiere di Dorsoduro – Calle de le Turchette”, (Çevrimiçi), http://www.veneziati amo.eu/Calledeleturchette_DORSODURO.html, Erişim Tarihi: 23 Ekim 2017.
- Venicewiki: “Fontego dei Turchi”, **Venicewiki**, (Çevrimiçi), https://venicewiki.org/wiki/Fontego_dei_Turchi, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2017.
- Venipedia: “Fontego Dei Turchi”, (Çevrimiçi), <https://venipedia.it/it/palazzi/fontego-dei-turchi>, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2017.
- Vero Gelato: **Vero Gelato**, (Çevrimiçi), <http://www.verogelato.com.tr/>, Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2018.
- Vitti, Mario: **Doğduğum Şehir; İstanbul 1926-1946**, Çev. Sula Bozis, İstanbul, İstos Yayın, 2018.
- Vivi Grosseto: “La Storia di Margherita Marsili, la Bella Marsilia”, (Çevrimiçi), <http://www.vivigrosseto.it/comunicati/la-storia->

- [di-margherita-marsili-la-bella-marsilia](#), Erişim Tarihi: 17 Ekim 2017.
- Vivi Istanbul: **Vivi İstanbul – Vivere e Lavorare a Istanbul**, (Çevrimiçi), <http://vivistanbul.com/>, Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2018.
- Vocabolario Napoletano: “Amico”, **Vocabolario napoletano**, (Çevrimiçi), <http://www.napoletanita.it/cgi-bin/vocabolario.pl>, Erişim Tarihi: 09 Ekim 2017.
- Volpe, Mario: “Guerra di Crimea e Medaglie”, **I Nostri Avi**, 27 Nisan 2007 (Çevrimiçi), <http://www.iagiforum.info/viewtopic.php?t=4316>, Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2018.
- Wikimedia Commons: “Otranto. Chiesa Di Santa Maria Dei Martiri”, (Çevrimiçi), https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Otranto_Chiesa_di_Santa_Maria_dei_Martiri.jpg, Erişim Tarihi: 17 Ekim 2017.
- Yeniaras, Orhan: **El Turco**, Ankara, İyi bir İnsan Yayınları, 2010.
- Yıldırım, Hasan: “Eski İtalyan Hastanesinde Yangın”, **Hürriyet**, 24 Ocak 2018.
- Yunus Emre: **Yunus Emre. Il Libro dei Consigli e le Poesie**, Haz. Abdölbaki Gölpınarlı, Çev. Fulvio Bertucelli, Roma, Sandro Teti Editore, 2018.
- Yunus Emre Enstitüsü: **Yunus Emre Enstitüsü**, (Çevrimiçi), <http://www.yee.org.tr>, Erişim Tarihi: 15 Kasım 2017.
- Yunus Emre Enstitüsü Roma: “Dai! Impariamo il Turco!”, “Roma’da Dev Senfoni Şöleni”, 11 Eylül 2017 (Çevrimiçi), http://roma.yee.org.tr/tr/faaliyethaberleri/roma-da-dev-senfoni-soleni_19015, Erişim Tarihi: 15 Kasım 2017.
- Zambonini Durul, Elsa: **Lo Stivale d’oro di İstanbul. Potere, Amore e Morte tra Italia e Turchia**, İstanbul, RB Organizasyon, 2016.
- Zomato: “Arabesque”, (Çevrimiçi), <https://www.zomato.com/tr/istanbul/arabesque-harbiye-istanbul>, Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2018.
- Zomato: “Cremeria Milano”, **Zomato**, (Çevrimiçi), <https://www.zomato.com/tr/istanbul/cremeria-milano-asmal%C4%B1mescit-istanbul>, Erişim Tarihi: 17 Ağustos

2018.

Zomato: “Paps İtalyan”, **Zomato**, (Çevrimiçi),
<https://www.zomato.com/tr/istanbul/paps-italian-karak%C3%B6y-istanbul>, Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2018.

KAYNAK KİŞİLER

Aşağıda, tezin IV. bölümü kapsamında İstanbul’da yaşayan görüştüğümüz İtalyanların listesi verilmektedir. Kaynak kişilerin adı, soyadı, cinsiyeti, görüştüğümüz zamanki yaşları, geldikleri şehirleri, eğitim düzeyleri¹⁹², yaptıkları işler yazılmaktadır. Kişilerin geldikleri şehirleri daha iyi tanımlamak için parantez içinde onların Kuzey, Orta, Güney İtalya’da veya İtalya’nın adaları olan Sardinya ve Sicilya’da bulunması belirtilmektedir. Görüşme tarihi de gösterilmektedir. Görüştüğümüz kişilerin bazılarının kendi internet sitesi veya internet günlüğü var, bir kitapta kendi hikâyesini anlatanlar var; bu bilgiler aşağıda ve kaynakçada yer almaktadır. Saha araştırması onları konu almamasına rağmen bizimle konuşarak teze aktardığımız bilgiler vermiş olan Levantenler de bu listeye girmektedirler. Bazı kişiler kendi adının kullanılmasını istemedikleri için sadece künye ile tanıtılmaktadırlar, yaşları, geldikleri şehirler ve eğitim seviyeleri de gösterilmektedir.

Amadori, Giovanni:	Erkek, 62 yaşında, Vicenza (Kİ), doktora, Evrim Okulları’nda İtalyanca başöğretmeni. 24 Mayıs, 2018.
Augello, Lina:	Kadın, 63 yaşında, Caltanissetta (İA), doktora, Altınbaş Üniversitesi’nde İtalyanca okutmanı. 17 Nisan, 2018.
Badiali, Roberta:	Kadın, 38 yaşında, Milano (Kİ), lisans (ES), bir yaşındaki bir kızı olduğu için çalışmamaktadır, önce İtalyan bir dayanışma kurumu için sekreter ve muhasebeci olarak çalışıyordu. 09 Mayıs, 2018.
Baldini, Aldo:	Erkek, 70 yaşında, İstanbul (Levanten), lisans (ES), İtalyan Kültür Merkezi’nin İtalyanca Dil Merkezi’nin müdürü. 24 Mayıs, 2018.

¹⁹² İtalya’nın eğitim sisteminde lisans üç yıl, yüksek lisans iki yıl sürmektedir. Hukuk, Eczacılık ve Veterinerlik gibi bazı alanlardaki lisanslar beş yıl sürmektedir, Tıp ise altı yıl sürmektedir; bu alanlardaki lisanslar lisansın ve yüksek lisansın bir bütünü sayılmaktadır. 2001 yılından önce ise lisans dört yıl sürüyordu, mezun olduktan sonra okumaya devam etmek isteyenler doktoraya başvurabilirlerdi. 2001 yılından önceki bazı alanlardaki lisans mezuniyetleri İtalya’da şimdiki lisans artı yüksek lisans mezuniyetine eşitlenmektedir. Bu sınıflandırma karışık olduğu için listemizde de 2011 yılından önceki mezunların eğitim seviyesi lisans (2001 yılından önceki İtalyan eğitim sistemi) olarak gösterilmektedir.

Ballarin, Luigi:	Erkek, 58 yaşıında, Venezia (Kİ), lise, ressam. 08 Mayıs, 2018.
Ballarin, Rita:	Kadın, 65 yaşıında, Venezia (Kİ), lise, emekli. 11 Mayıs, 2018.
Belevi Lara:	Kadın, 28 yaşıında, Fransa (Levanten), lisans, özel bir şirket için çalışmaktadır; pazarlama ve halkla ilişkilerin alanında Fransız ve İtalyan müşterilerin sorumlusu. 21 Mayıs, 2018.
Bugatti, Emiliano:	Erkek, 44 yaşıında, Cenova (Kİ), doktora, Yeditepe Üniversitesi'nde mimarlık öğretmeni. 17 Mayıs, 2018.
Campaner, Armanda:	Kadın, 63 yaşıında, İstanbul (Levanten), lisans (ES), ev hanımı. 18 Aralık, 2017.
Carlucci, Angelo Francesco:	Erkek, 31 yaşıında, Cosenza (Gİ), yüksek lisans, doktora öğrencisi. 05 Nisan, 2018.
Casaretto, Letterio:	Erkek, 77 yaşıında, lise, İzmir (Levanten), lise, bir eczacılık şirketinin ortağı. 18 Mayıs, 2018.
Castelli, Luisa:	Kadın, 52 yaşıında, Vercelli (Kİ), lisans (ES), çalışmıyor. 16 Nisan, 2018.
Colusso, Cristina:	Kadın, 48 yaşıında, Oristano (İA), lisans (ES), İtalyan Kültür Merkezi'nin dil merkezinde İtalyanca öğretmeni. 16 Nisan, 2018.
Cristaldi, Ester:	Kadın, 30 yaşıında, Cosenza (Gİ), yüksek lisans, doktora öğrencisi. 21 Ocak, 2018.
De Feo Karaoğlu, Lucia:	Kadın, 57 yaşıında, Avellino (Gİ), lise, çalışmıyor. 08 Mayıs, 2018.
Dell'Aquila, Gioacchino:	Erkek, 32 yaşıında, Bari (Gİ), yüksek lisans, IMI Özel İtalyan Lisesi'nde proje koordinatörü.

17 Nisan, 2018.

- Doria Sevinçel, Beatrice: Kadın, 48 yaşında, Vicenza (Kİ), lisans (ES), Galatasaray Lisesi'nde İtalyanca öğretmeni.
25 Mayıs, 2018.
- Elmetti, Valentina: Kadın, 30 yaşında, Brescia (Kİ), yüksek lisans, İstanbul Teknik Üniversitesi'nde İtalyanca kurslarının koordinatörü.
Bkz.: **Un'Italiana ad Istanbul**, (Çevrimiçi).
11 Nisan, 2018.
- Fois, Stafania: Kadın, 38 yaşında, Nuoro (İA), yüksek lisans, çalışmıyor.
14 Aralık, 2017.
- Görgülü, Deniz: Kadın, 50 yaşında, Bari (Gİ), lisans (ES), İtalyan Kültür Merkezi'nin dil merkezinde İtalyanca öğretmeni, İtalyanca özel öğretmeni.
17 Mayıs, 2018.
- Guastella, Giancarlo: Erkek, 38 yaşında, Ragusa (İA), yüksek lisans, Santa Maria Draperis Kilisesi'nin rahibi.
10 Nisan, 2018.
- Guida, Michelangelo: Erkek, 42 yaşında, Napoli (Gİ), doktora, 29 Mayıs Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölüm başkanı.
11 Mayıs, 2018.
- Iannozzi, Fabiola: Kadın, 47 yaşında, Roma (Oİ), lisans (ES), ev hanımı.
13 Nisan, 2018.
- Ioio Güzel, Micaela: Kadın, 51 yaşında, Fermo (Oİ), yüksek lisans, Galatasaray Lisesi'nde İtalyanca öğretmeni.
09 Mayıs, 2018.
- Liccardo, Mariangela: Kadın, 39 yaşında, Napoli (Gİ), lisans (ES), Evrim Okulları'nda İtalyanca Öğretmeni.
21 Mayıs, 2018.
- Mahmoud, Fatma: Kadın, 65 yaşında, Mısır, Trieste (Kİ), yüksek lisans, çalışmıyor.
13 Mayıs, 2018.
- Messeri, Roberta: Kadın, 55 yaşında, Firenze (Oİ), ortaokul,

	çalışmıyor. 14 Haziran, 2018.
Michicich, Paul Julius:	Erkek, 52 yaşında, Livorno (OI), lise, yat acentesi. 09 Mayıs, 2018.
Muscu, Claudia:	Kadın, 52 yaşında, Cagliari (IA), lisans (ES), IMI Özel İtalyan Lisesi'nin İtalyanca öğretmeni. 19 Nisan, 2018.
Özonaran, Massimo Togay:	Erkek, 41 yaşında, Milano (KI), lisans, serbest video yapımcısı. 20 Nisan, 2018.
Piasek, Halina:	Kadın, 46 yaşında, Polonya, Ferrara (KI), lise, ev hanımı. 13 Mayıs, 2018.
Piccolo, Antonio:	Erkek, 41 yaşında, Napoli (GI), yüksek lisans, turizm acentesi. Bkz.: Istanbul per Italiani, (Çevrimiçi). 09 Mayıs, 2018.
Procaccini, Ferruccio:	Erkek, 67 yaşında, Milano (KI), lise, emekli. Bkz.: 15 Aralık, 2017.
Raffaella, Gioia Maria:	Kadın, 70 yaşında, Cremona (KI), lise, emekli. 16 Nisan, 2018.
Ronkina, Olga:	Kadın, 38 yaşında, Rusya, Torino (KI), lisans (ES), ev hanımı. 17 Nisan, 2018.
Scotti, Valentina:	Kadın, 34 yaşında, Caserta (GI), doktora, Koç Üniversitesi'nin Hukuk Fakültesi'nde araştırma asistanı. 04 Temmuz, 2018.
Sieni Eraslan, Maria Vittoria:	Kadın, 50 yaşında, Roma (OI), lise, ev hanımı. 07 Mayıs, 2018.
Spinosa, Francesca:	Kadın, 38 yaşında, Floransa (OI), lisans (ES), çalışmıyor. 11 Aralık, 2017.
Tessari Pişirir, Stefania:	Kadın, 51 yaşında, Vicenza (KI), lise, çalışmıyor.

	18 Nisan, 2018.
Triggiani, Luca:	Erkek, 47 yaşında, Cenova (Kİ), lise, yat komutanı. 23 Mayıs, 2018.
Ventura, Elena:	Kadın, 38 yaşında, Roma (OI), lisans (ES), turizm acentesi. 08 Mayıs, 2018.
Viappiani, Ivana:	Kadın, 51 yaşında, Reggio Emilia (Kİ), yüksek lisans, Boğaziçi Üniversitesi'nde İtalyanca öğretim görevlisi. 23 Mayıs, 2018.
Zollo, Maurizio:	Erkek, 37 yaşında, Napoli (Gİ), lise, Roma Derneği'nin sekreteri. 09 Ocak, 2018.
Zucaro, Rossella:	Kadın, 44 yaşında, Bari (Gİ), lisans (ES), İTA Okulları'nda İtalyanca öğretmeni. 20 Mayıs, 2018.
C. M.	Kadın, 32 yaşında, Treviso (Kİ), yüksek lisans. 11 Nisan, 2018.
D. A.	Erkek, 54 yaşında, Padova (Kİ), lisans (ES). 24 Mayıs, 2018.
D. E.	Kadın, 41 yaşında, Bari (Gİ), yüksek lisans. 15 Nisan, 2018.
D. F.	Erkek, 32 yaşında, Milano (Kİ), doktora. 06 Nisan, 2018.
E. A.	Kadın, 55 yaşında, Napoli (Gİ), doktora. 31 Mayıs, 2018.
F. D.	Kadın, 44 yaşında, Ragusa (Gİ), yüksek lisans. 16 Nisan, 2018.
M.P.	Kadın, 73 yaşında, İstanbul (Levanten), lisans. 17 Mayıs, 2018.
P. A.	Kadın, 54 yaşında, Floransa (OI), doktora. 07 Mayıs, 2018.
P. I.	Kadın, 32 yaşında, Nuoro (İA), yüksek lisans.

24 Mayıs, 2018.

V. F.

Erkek, 37 yaşında, Cremona (Kİ), doktora.
11 Mayıs, 2018.

V. V.

Kadın, 42 yaşında, Roma (OI), lisans (ES).
09 Mayıs, 2018.

EKLER

1. İtalyanların Türkler ve Türk Halk Kültürü Hakkındaki Bilgilerine Yönelik Uygulamalı bir Araştırma¹⁹³

Aşağıda İtalya’da yaşayan altı yüz on beş kişiler arasında uyguladığımız anket formu gösterilmektedir. Anket formunun aslı İtalyanca; aşağıda gösterilebilmek için tarafımızca İtalyancadan Türkçeye çevrilmiştir.

Merhaba, İstanbul Üniversitesi'nde okuyan İtalyan bir öğrenciyim.

Türkiye hakkındaki İtalyanların algılarını inceleyen bu anketin sorularına cevapladığınız için teşekkür ederim. Her yazdığınız çalışmaya katkıda bulunacak; yanlış cevaplar yok, bazı sorulara cevaplayamamanız normaldir.

Yardıminız için teşekkür ederim. Kolay gelsin!

Cristina Pellegrini

- Yaş

- Eğitim Düzeyi:

Ortaokul ve aşağı _____

Lise _____

Lisans _____

Yüksek lisans ve üstü _____

- İkamet ettiğiniz vilayet

¹⁹³ Bkz.: II. Bölüm, 2.2. İtalyanların Türkler ve Türk Halk Kültürüne Dair Algılarına Yönelik Uygulamalı Bir Araştırma , s. 96.

- Türkiye'ye hiç gittiniz mi?

Evet ____

Hayır ____

- Evetse, hangi amaçla?

Turizm ____

İş ____

Eğitim ____

Başka ____

- Toplam olarak ne kadar kaldınız?

Örn.: 1 gün, 2 hafta, vb.

- Gerek İtalya'da gerekse yurtdışında Türk vatandaşlarıyla iletişime geçtiniz mi?

Evet ____

Hayır ____

- Sizce Türkiye'de hangi dil konuşulur?

- Sizce hangi alfabe kullanılır?

Arap alfabesi ____

Kiril alfabesi ____

Latin alfabesi ____

Yunan alfabesi ____

- Sizce Türkiye, laik bir ülke mi?

Evet ____

Hayır ____

- Türkiye’yi düşünürken aklınıza ne gelir?

3 kelime yazın

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

- Türkiye’deki üç şehrin adını yazınız.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

- Türkiye’deki üç kalıntının veya turistik yerin adını yazınız.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

- Üç ünlü Türk kişinin adını yazınız.

Çağdaş veya tarihî kişiler olabilirler.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

- Sonraki kelimeler, Türkiye’ye ne kadar yakışır?

1= Hiç 5= Çok

-Karışıklık

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-İş

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Seyahat

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Terör

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-İslam

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Gastronomi

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Savaş

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Zanaat

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Modernlik

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Suç oranı

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Kültür ve Sanat

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Başörtüsü

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Tehlike

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Sanayi

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Misafirperverlik

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Alışveriş

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

- Sizce Türkiye İtalya'ya ne kadar benzer?

1= Hiç 5= Çok

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

- Sonraki ülkeleri gelişim seviyesine göre sıralayınız.

1'den 5'e kadar. 1= En az gelişmiş 5= En çok gelişmiş

-Suudi Arabistan

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Mısır

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Peru

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-Türkiye

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

-İtalya

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

- Sizce Türkiye, daha çok geçmişe bakan mı modern mi bir ülke?

1'den 5'e kadar. 1= Geçmişe bakan. 5= Modern.

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

- Sizce Türkiye, Avrupa mı Asya mı?

1'den 5'e kadar. 1=Avrupa. 5= Asya.

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5 ___

- Türk denince aklınıza hangi özellikler gelir?

3 özelliği seçiniz.

Girişken ___

Atılgan ___

Düşünceli ___

Yardımsever ___

Cana yakın ___

Düşman ___

Otoriter ___

Yaratıcı ___

Dolandırıcı ___

Diyaloğa açık ___

Kapalı ____

- Türkler hakkında ne duydunuz?

- Türkler, İstanbul, Türkiye hakkında herhangi bir efsane veya rivayet biliyor musunuz?

Evet ____

Hayır ____

- Evetse, hangisi?

- Türk mutfağına ait olan bir yemek veya içecek biliyor musunuz?

Evet ____

Hayır ____

- Evetse, hangisi?

- Türk bir geleneğini biliyor musunuz?

Evet ____

Hayır ____

- Evetse, hangisi?

- Türklere özgü bir davranış biliyor musunuz?
Herhangi bir davranış, alışkanlık, âdet olabilir.

Evet ____

Hayır ____

- Evetse, hangisi?

- Türk kültürünün herhangi bir ifadesini biliyor musunuz?
Örn. müzik, sinema, edebiyat, vb.

Evet ____

Hayır ____

- Evetse, hangisi?

- Türk kültürüne ait herhangi bir tip biliyor musunuz?

Örn.: geleneksel bir meslek, fıkraların bir tipi, vb.

İtalyan kültürününün birkaç tipi gondolcu, pizzacı, Pulcinella, çapkın erkek.

Evet ____

Hayır ____

- Evetse, hangisi?

- Yukarıdaki bilgileri nereden aldınız?

Bilgim yoktu ____

Bizzat gördüm ____

Duyduklarımdan ____

Kitaplardan ____

Filmlerden ____

İnternette ____

Başka ____

- Daha çok bilgi almak ister misiniz?

Evet ____

Hayır ____

- Hangi konu hakkında?

Tarih ____

Halk gelenekleri ____

Müzik ____

Tiyatro ____

Sinema ____

Edebiyat ____

Başka ____

Yardıminiz için teşekkür ederim!

2. İstanbul'un Yeni İtalyan Topluluğu Üzerine Bir Saha Araştırması¹⁹⁴

Aşağıda İstanbul'da yaşayan elli İtalyanla yaptığımız görüşmelerin soruları verilmektedir. Görüşmeler İtalyanca olarak yapılmıştır, sonra tarafımızca Türkçeye çevrilmiştir.

- **Genel Bilgiler**

- Ad:
- Cinsiyet:
- Yaş:
- İtalya'nın hangi şehrinden geliyorsunuz?
- Eğitim durumu:
- Evli misiniz? Çocuklarınız var mı?
- Dininiz ne?

- **İstanbul'a Yerleşme Sebepleri, Hazırlıkları, Kalma Süresi**

- Neden İstanbul'a taşındınız?
- İstanbul'a taşınmadan önce nasıl hazırlandınız?
- İstanbul'a taşınmadan önce İstanbul'daki İtalyan toplumuyla iletişim kurdunuz mu? Nasıl?
- İstanbul'a taşındıktan sonra yaşadığınız en büyük zorluklar ne?
- İstanbul'da yaşamaya kolayca alışabildiniz mi?
- Kaç senedir İstanbul'da yaşıyorsunuz?
- İstanbul'da yaşamaktan memnun musunuz?
- İstanbul'da kalmayı planlıyor musunuz?

- **İstanbul'daki Hayat Hakkında Genel Bilgiler**

- Ne iş yapıyorsunuz?
- İstanbul'un neresinde yaşıyorsunuz?
- Türkçe biliyor musunuz? Nasıl öğrendiniz? Öğrenmek zor mu oldu?

¹⁹⁴ Bkz.: IV. Bölüm, 4.4. İstanbul'un Yeni İtalyan Topluluğu Üzerine Bir Saha Araştırması, s. 302.

- Çocuklarınız varsa hangi okulda eğitim alıyorlar?
- İstanbul'un en sevdiğiniz yer ne? Gezdiğiniz özel, pek turistik olmayan bir yer var mı?
- İstanbul'da yaşamamanın en sevdiğiniz şeyi ne? İtalya'ya gittiğinizde İstanbul'un neyi özleyorsunuz?
- İstanbul'un en sevmediğiniz şeyi ne?

- ***İstanbul'daki Sosyal Hayat***

- İstanbul'a geldikten sonra nasıl arkadaş edindiniz, nasıl bir çevreniz oluşturduunuz?
- Arkadaşlarınızın en büyük kısmı İtalyan mı?
- Türk arkadaşlarınız var mı? Hangi milletlerden arkadaşlarınız var?
- Türklerle en çok nerede, ne zaman temasa geçiyorsunuz?
- İstanbul'da yaşayan başka İtalyanlarla nerede buluşuyorsunuz? Belirli buluşma yerleriniz var mı?
- İstanbul'da yaşayan İtalyanlarla iletişim kurmak için kullandığınız sosyal ağlar var mı?
- İstanbul'un İtalyan toplumuna bağlı olan derneklerini, kurumlarını biliyor musunuz?
- İstanbul'daki İtalyan toplumunun aktif bir üyesi misiniz? Yani, bu toplumun düzenlendiği etkinliklere katılıyor musunuz? Herhangi bir şekilde toplumunuza katkıda bulunuyor musunuz?

- ***Eski ve Yeni Hayat; Alışkanlıklar, Değerler, Gelenekler***

- İtalya'dan getirdiğiniz hangi alışkanlıklardan, âdetlerden vazgeçmediniz? Yeni alışkanlıklarınız oluştu mu?
- Haftasonları ne yapıyorsunuz?
- Evde yediğiniz yemekler hangi mutfığa ait?
- Dışarıda yemek yediğinizde hangi restoranları tercih ediyorsunuz?
- İstanbul'da bildiğiniz İtalyan restoranları var mı?
- Kiliseye gidiyor musunuz?

- Noel bayramını Türkiye’de mi İtalya’da mı kutluyorsunuz? Türkiye’deyseniz nasıl kutluyorsunuz? Noel’e hazırlıklar yapıyor musunuz?
- Paskalya bayramını Türkiye’de mi İtalya’da mı kutluyorsunuz? Türkiye’deyseniz nasıl kutluyorsunuz? Paskalya’ya hazırlıklar yapıyor musunuz?
- Kutladığınız başka bayramlar var mı?
- Müslüman bayramlarında ve Türk Cumhuriyeti’nin bayramlarında özel bir şey yapıyor musunuz?
- Ramazan ayı sizin için diğer aylardan farklı mı, değil mi? Ramazan ayında dikkatinizi çeken bir şey var mı? Bayramların dikkatinizi çeken bir şeyi var mı?

- ***Türk Halk Kültürüyle Diğer Temaslar***

- İstanbul’da evlenmiş olan arkadaşlarınız var mı? Varsa düğün nasıldı?
- İstanbul’da bir cenazeye hiç katıldınız mı?
- Oturduğunuz mahallede herkesin tanıdığı ilginç insanlar var mı? (Mahallenin delisi)
- Dikkatinizi çeken Türk bir geleneği var mı?
- Türklerden öğrendiğiniz bir efsane, kent efsanesi, atasözü, deyim, tekerleme, türkü veya herhangi sözlü bir ifade var mı?

- ***Türk Algısı***

- İstanbul’a taşınmadan önce Türkler hakkında ne düşünüyordunuz? Sonra bu algı değişti mi?
- Aileniz ve arkadaşlarınız Türkiye’ye taşınacağını öğrenince ne tepki gösterdiler?
- Türklerin özellikleri ne?
- Türkler ile İtalyanlar arasında çok mu farklılık var? Hayat tarzı çok mu farklı? Ne farklıdır?
- Onlarla anlaşmak kolay mı?
- Türklerin sevdiğiniz bir davranışı var mı? Hangisi?
- Türklerin sevmediğiniz veya anlamadığınız bir davranışı var mı? Hangisi?

- Sizce Türkler yabancılara karşı nasıl davranırlar?
- Ailenize ve arkadaşlarınıza Türkiye'yi ve Türkleri anlatıyor musunuz? Onlar şaşıyorlar mı? İtalya'ya gittiğinizde Türkiye ve Türk kültürü hakkında etkinliklere katılıyor musunuz?

